

СЕРГЕЙ ЛУКЯНЕНКО
СПЕКТЪР
ВСЕКИ ЛОВЕЦ ИСКА ДА
ЗНАЕ\N(РОМАН В СЕДЕМ
ЧАСТИ, СЪС СЕДЕМ
ПРОЛОГА И ЕДИН ЕПИЛОГ)

Превод от руски: Васил Велчев, 2009

chitanka.info

БЕЛЕЖКА ОТ ПРЕВОДАЧА

„Всеки ловец иска да знае...“ са началните думи на изречението „Всеки ловец иска да знае къде е фазанът“, на руски: „Каждый Охотник Желает Знать Где Сидит Фазан“. Това е мнемонична фраза, с помощта на която руснаците запомнят имената на цветовете в спектъра — всяка от думите в изречението започва с първата буква от руското наименование на съответния цвят: к — красный (червено), о — оранжевый (оранжево) и т.н. В оригинала на романа „Спектър“ всяка от седемте части започва с дума от горното изречение: първа част с „каждый“, втора част с „охотник“ и т.н.

ЧАСТ ПЪРВА
ЧЕРВЕНО

ПРОЛОГ

Всеки от времето на Александър Сергеевич^[1] насам знае, че да се навестяват възрастните роднини, е ако не неотменим дълг, то поне задължение на възпитаните хора. Мартин не пренебрегваше това. Освен учтивостта на него му беше и приятно да види чичо си, да поседи с него в кухнята на чашка кафе и да поговори за нещо дребно, незначително, или напротив — за философски проблеми, които човечеството до момента не е разрешило. В редовните посещения имаше още една малка човешка радост — в много компании вече се обръщаха към Мартин по бащино име, което той никак не обичаше. А и как един руски човек да обича такова нелепо съчетание — Мартин Игориевич? Но чичо му никога не се обръщаше към него по бащино име и изобщо нямаше такова намерение. Когато беше в добро настроение, му казваше Март, а когато беше в лошо (което, между другото, не се случваше често), го наричаше жлъчно Идън. Явно преди малко повече от трийсет години между бащата и чичото на Мартин беше избухнал някакъв лют роднински скандал по повод името му. Чичо му беше заклет ерген, на въпросите относно децата отговаряше с „не съм запознат“, но кой знае защо смяташе за свое законно задължение да взема възможно най-пълно участие в живота на племенника си. Всъщност той беше загубил само една битка — тази по повод името, — но пък по всички останали въпроси винаги успяваше да наложи позицията си. Понякога Мартин му беше благодарен от все сърце за това — например за провалените планове да го учат още от бебе да свири на пиано, за разрешението да тръгне на многодневен поход или да отиде с приятели в Петербург на автостоп. Всички опити на родителите му да спорят с чичо му завършваха с тежък поглед изпод вежди и с въпроса: „Вие мъж ли възпитавате, или естраден певец?“ Той никак не обичаше естрадата, а от всички певци уважаваше само Кобзон и Леонтиев, като дори за тях добавяше виновно: „Заради гласа и характера“.

Впрочем, при цялата си суровост, чичо му не беше лишен и от дребни човешки слабости, проявили се особено силно през последните

десет години, когато животът на цялата планета беше тръгнал на зле. В него се бяха пробудили дремещите преди кулинарни наклонности и ако по-рано можеше да изкара цяла седмица на пържени яйца и евтина бира, то сега прекарваше половин ден край печката, а вечер или канеше гости, или самият той отиваше на гости. Мартин харесваше тази му слабост, защото тя правеше посещенията му още по-приятни. Ето и сега, след като се чу предварително с чичо си и разбра, че за вечеря е предвидена патица „Вайдахуняд“^[2], Мартин мина през магазина при метрото и придирчиво избра вино. Разбира се, в случая беше редно да се пийне унгарско. Нека естетите и патриотите да се подсмиват при споменаването на „унгарско вино“, нека да възхваляват сладникавия сотерн^[3] и тръпчивия тавел^[4], а други да спорят за качествата на масандровското и унгарското токайско вино. Мартин отдавна се беше убедил, че всяка храна си има нещо, с което върви, и това е обусловено от историята и географията. Към варените картопки и солената сельодка не е измислено нищо по-добро от обикновената руска водка, на пикантната пастърма ѝ приляга гъстият арменски коняк (макар че заради широката кавказка душа пастърмата върви и с водка), за нежните стриди е бялото френско вино, прохладно и леко, а за мазните и вредни за организма кренвирши най-подходяща е чешката или баварската бира.

Така че той не се поколеба при избора на вино. След като изчака на малка опашка — пред него две капризни пенсионерки, които дълго време избираха парчета „по-ароматен“ испански пушен бут, поискаха да им го нарежат на по-дребни парченца, — Мартин купи бутилка бяло балатонско и бутилка червено егерско и побъбри малко с уморената млада продавачка. За щастие зад него никой не чакаше. Момичето беше симпатично и умничко, следваше в университета, а вечер поработваше в магазина, за да събере пари за лятна екскурзия из Европа. След минута Мартин с безпогрешния си инстинкт разбра, че девойката, макар и да няма нищо против да си побъбри с него, не възнамерява да завързва сериозно запознанство — вече си имаше добър и верен приятел. Наложил му се да си вземе довиждане и да си тръгне, тихичко потропвайки с бутилките, завити с гофрирана хартия и прибрани в здрава торбичка.

Навън беше приятно. Над Москва се беше спуснала вечер — първата истинска топла лятна вечер след дългата прохладна зима. Това,

че беше петък, само правеше нещата още по-приятни. Потокът от коли с тръгнаха към вилите граждани вече беше пресъхнал, беше тихо. Малкото останали в града за почивните дни деца се носеха по тротоарите върху тротинетки, в градинката при метрото малка джаз група настройваше инструментите си, а първите пенсионери вече бяха насядали на пейките, за да послушат музика, да поклюкарстват и да потанцуват. Старият девететажен блок, в който живееше чичо му, беше наблизо; Мартин тръгна към него не по пешеходната алея, а направо, през занемарена стара градинка. По пътя за малко да изплаши двама влюбени, които се прегръщаха на една пейка, но навреме чу разгорещения шепот и премина съвсем тихо, придържайки торбичката с бутилките пред себе си, за да не вдига шум.

Пристигна навреме. Чичо му отвори вратата, промърмори нещо като поздрав и се втурна към кухнята — да извади патицата от фурната. Мартин, както обикновено, обу ластичните пантофи за гости и отиде в гостната. Чичо му живееше скромно, в малък двустаен апартамент, и нямаше намерение да се изнася оттам, като заявяваше, че на шейсет и седем години е още рано да се мисли за гробище, и е вече късно да се мисли за преместване. По всички стени в спалнята — която по съвместителство беше и кабинет — имаше стари библиотечни рафтове, на които бяха наредени не по-малко стари книги, затова пък гостната беше мебелирана съвременно, дори модерно, в „хай-тек“ стил, с изобилие от витрини с никелирани рамки и нечупливо стъкло, нова видео- и аудиоапаратура, с тежкарски стъклени френски колонки „Водопад“ — ценени от познавачите заради отсъствие на призвук на корпуса. Докато чакаше чичо си, Мартин порови из дисковете, избра Бетовен в изпълнение на Емил Гилелс, а после свали сакото си и се настани до масата.

Чичо му не го кара да чака дълго. Появи се след минута в гостната с прочутата патица на фурна — цвърчаща в тавата, ухаеща ароматно, заобиколена с дребни сармички, добре напоени с мазнината. Мартин веднага скочи, втурна се да отваря бутилките, ругаейки се, че не е дошъл по-рано — добре е виното да подиша половин час, да се освободи от миризмата на тапата и да разкрие аромата си във всичките му нюанси. Но чичо му и така похвали виното, след което двамата се отдадоха на гастрономични удоволствия, като междувременно си подхвърляха реплики, които не бяха точно празни приказки, но биха

представлявали интерес само за близки познати — говореха си за родителите на Мартин, които прекарваха вече втори месец на слънчевите кубински плажове; за лекомисления му по-малък брат, който, едва завършил един институт, постъпваше в друг, тъй като беше успял да се разочарова от юристите и тяхната професия, обаче бе обзет от необяснима симпатия към изконните им врагове — журналистите. Поговориха и за чичото на Мартин — за болния му черен дроб, на който, естествено, нямаше да му хареса настоящото угощение; за разправиите с преизчисляването на пенсията му, заради което нямаше да може да осъществи детската си мечта да посети Мадагаскар. Мартин с удоволствие забеляза, че чичо му не унива, грижи се за себе си и дори не го е домързяло да си сложи вратовръзка за вечерята, което за един ерген си бе истински подвиг. После чичо му започна да го разпитва за работата му — много фино и внимателно, надявайки се да завари племенника си неподготвен и да го накара да се разприказва. Но Мартин беше нащрек, измъкваше се с общи приказки, не казваше „да“ и „не“, не се поддаваше на ласкателства и намеци, така че чичо му изостави разпита и наблегна на патицата.

В този момент през прозореца се чу тихо бучене, което обаче заглуши Патетичната соната, и ниско над сградите се понесе летяща чинийка, готвеца се за кацане. Децата нададоха радостни крясъци, алармата на някаква кола се задейства и половин минута ги обливаше с неприятни за слуха трели.

Това дребно произшествие обаче, моментално смени темата на разговора. Приказките на масата веднага се насочиха към по-сериозни, държавни дела и чичо му започна реч, осветляваща неговото мнение за извънземните. Мартин отдавна знаеше съдържанието ѝ, но редовно я изслушваше.

Не можеше да се каже, че отбягва тази тема, но все пак той имаше свое мнение по въпроса, а не му се искаше да спори с чичо си. Така че двамата претупаха остатъка от вечерта, под съпровода на монолога за извънземните, и когато най-накрая дойде време да си вземат довиждане, племенникът почувства известно облекчение. Добре беше, че има и уважителна причина — на следващия ден отиваше на „командировка“ и нямаше никаква представа колко ще продължи тя.

- [1] Пушкин — Бел.прев. ↑
- [2] Вайдахуняд — прочут замък в Будапеща. — Бел.прев. ↑
- [3] Сорт френско бяло вино. — Бел.прев. ↑
- [4] Сорт френско вино розе. — Бел.прев. ↑

1.

Дъждът настигна Мартин на върха на хълма.

Облаците плуваха толкова ниско, че му се струваше, че може да подскочи и да загребе с длан от мокрия сив памук. Първите капки започнаха да потропват по пътеката, вдигайки фонтанчета от прах, за момент утихнаха и дъждът се стовари като плътна стена.

Само за миг пътеката заприлича на водосток от аквапарк. Мръсотията в локвите забълбука. Студената вода се плискаше по нозете му, облаците падаха все по-ниско — и ето че той вече вървеше в дъжда, в сива мъгла, в сърцето на бушуващата стихия. Стана съвсем тъмно. През първите минути непромокаемата тъкан на якето му се справяше, после по кожата на Мартин плъзна влага. Панталоните прилепнаха към краката му, обувките му също протекоха.

Той крачеше, проклинайки и дъжда, който падаше триста дни в годината, и бодливия храсталак, заради който пътеката, противно на здравия разум, минаваше през хълма; и работата си, и самия себе си. Пътеката се разкалваше направо под краката му и му ставаше все по-трудно да пази равновесие. Той вече не вървеше, а се плъзгаше и рискуваше да падне всеки момент. Карабината се срасна с гърба му и забележимо натежа, при всяка стъпка за подметките му прилепваше по половин пуд^[1] кал, отвътре също всичко се беше разкиснало: носът му течеше, в гърлото му нещо клокочеше, мократа памучна тъкан стягаше мускулите му, дори мислите му бяха станали разводнени и течни.

Сега би се зарадвал на каквото и да е — изскочил от храсталака звяр, удар на мълния и тътен на гръмотевица, дори неочаквани препятствия, които биха го накарали да бяга, да се катери с набиране, да скача или да пълзи. Но в сивия дъжд имаше само жвакаща кал, мокри остри клони и гъста сива мъгла. Не му оставаше друго, освен да върви монотонно и непрестанно, сливайки се с еднообразието на пороя.

Видя светлинката над Станцията едва когато се спусна от хълма. Или имаше пролука в дъжда, или облаците горе се бяха разсеяли, но фарът започна да проблясва сред полегатите сиви струи. Червено

припламване, зелено припламване, пауза (а всъщност просветване в ултравиолетовия диапазон) и ярка бяла светлина, ослепителна и омайваща, като блясък от електрическа дъга. Мартин ускори крачка. Въпреки всичко не се беше отклонил от пътя.

След час стигна до Станцията. Построената от каменни блокове двуетажна сграда не изглеждаше чужда в тази хълмисто-блатиста местност. Прозорците, затулени с плътни яркочервени завеси, като че ли бяха единствените уместни цветни петна, способни да подчертаят преобладаващите сиви тонове. Фарът върху високата каменна кула проблясваше далеч над главата му. Куличката приличаше на нещо средно между минаре и малък морски фар нейде на края на света.

А на верандата, в плетено люлеещо се кресло, седеше, вперил поглед в Мартин, надзирателят на фара и същевременно местният ходжа — покрито с блестяща черна козина същество, високо метър и половина. Козината по главата му не се различаваше изобщо от козината, покриваща цялото му тяло, само дето беше по-къса и по-рядка около големите печални очи и месестите устни. Съществото беше облечено единствено с дълги до коленете шорти.

— Здравей, пазителю — каза Мартин и спря до трите ниски стъпала пред сградата.

— Здравей, пътнико — отговори пазителят, като извади лулата от устата си. Имаше приятен нисък глас, мъжки, но с някаква женствена мекота и нежност. Усещаше се акцент, но толкова слаб, че престана да дразни слуха след няколко секунди. — Ела и си почини.

Сега Мартин можеше да се качи по стълбите. Като триеше подметките си в ръба на стъпалата — долу падаха слоеве тежка мазна кал, — той стигна до верандата. До пазителя имаше още едно кресло, а на масата — гарафа с бледожълто вино и две чаши. Това беше деликатна покана — всъщност пазителите никога не настояваха за незабавен разговор.

— Искам да се прибера вкъщи — каза Мартин и седна в креслото. — Възможно най-бързо.

Пазителят подръпваше от лулата. Дори миризмата на тютюн изглеждаше уютна, земна. Кой знае защо, пазителите възприемаха най-лесно човешките пороци — харесваха виното, а дори само от идеята за тютюнопушенето бяха изпаднали във възторг.

— Тук е тъжно и самотно — каза пазителят. Ритуалната фраза прозвуча поразително искрено — трудно беше да се измисли по-тъжно и самотно място от тази сива, блатиста, студена планета. — Поговори с мен, пътнико.

— Дойдох в този свят преди два дни — започна Мартин, сякаш пазителят вече беше забравил за първата им среща. Впрочем, дали той го беше посрещнал? — Дойдох не за да търся нови впечатления и не защото бях устремен към приключения. Един човек, живеещ на планетата Земя, извърши лоша и нелепа постъпка. Докато е бил пиян, е позволил на най-лошото в душата му да надделее. Не знам дали отдавна е започнал да ревнува жена си, не знам също дали е имал основания за това... но тази вечер кавгата им завършила с трагедия. Той убил жената. А после, ужасен от извършеното, избягал през Портала.

Пазителят кимна и се размърда в креслото си.

— Роднините на клетата жена решиха да накажат убиеца — продължи Мартин след кратка пауза. — Те ме наеха и ме помолиха да го намеря и да го доведа обратно. Тръгнах след него и се озовах в този свят...

— Във Вселената има толкова много светове — каза пазителят, докато изтръскваше лулата си. — И много светове са годни за обитаване от хора. Как проследи пътя му?

— Това е трудна работа — призна Мартин. — Необходимо е да опозная добре човека, да се поставя на мястото му, да почувствам мечтите му, страховете му, да започна да мисля като него. Хората невинаги избират пътя си съзнателно. Понякога оказва влияние красивото наименование, необичайно съчетание от звуци, душевен порив... Случва се да греша, но този път късметът ми се усмихна още от първия опит. Пазителят кимна.

— Намерих беглеца — продължи Мартин. — Той очакваше да го преследват и не успях да го накарам да се върне обратно. Понякога разговорът помага, човекът решава да се върне и да приеме наказанието, което се полага в нашия свят. Но този не искаше да се връща. В него имаше много разкаяние, но още повече — страх. Убих го. Ето жетона му.

Той извади от джоба си прозрачен жетон, закачен за тънка верижка. В пластмасовия кръг се виждаше мъничка микросхема.

— Сега ще се върна вкъщи и ще разкажа на роднините на загиналата жена, че за нея е откъснато — продължи Мартин. — Няма да съобщя за станалото на властите в нашия свят. Случилото се отвъд Порталите не ги засяга.

Пазителят започна да пълни лулата си. По върховете на пръстите му нямаше козина, а само черна блестяща кожа, като при маймуните. Необходимо беше човек да се вгледа много внимателно, за да осъзнае, че това не е кожа, а дребни люспички.

— Тук е тъжно и самотно — промърмори той. — Слушал съм много такива истории, човеко.

Мартин помълча известно време, после извади от джоба си още един жетон.

— Следвах беглеца по петите — каза той. — Този свят ме посрещна с дъжд, но нито един порой не може да отмие всички следи. Разбрах, че съм на верния път, когато открих следите от първия бивак. След това от върха на един от хълмовете зърнах хора. Двама души — единият изоставаше, но настигаше другия. Осъзнах, че има опасност срещата им да доведе до беда и ускорих крачка. Но закъснях. Скоро се натъкнах на тялото на юноша, шестнайсет- или седемнайсетгодишен. Беглецът го е изчакал да се приближи и го е застрелял.

— Защо? — поинтересува се пазителят. — Харесало му е да убива?

— Не. Страхът го е накарал да натисне спусъка. Очаквал е преследването, боял се е, че ще изпратят ловец след него. Изобщо не се е опитал да разбере каква е работата. Дори не се е замислил дали е възможно такъв младок да бъде ловец. Отмъщението е безплодно, пазителю, отмъщението не може да вдигне мъртвите от гроба и не прави света по-добър. Първоначално не възнамерявах да убивам беглеца. Но после се озовах над трупа на момчето, преминало през Портала и срещнало смъртта под чуждо небе и чужд дъжд. Какво ли е търсило извън Земята? Богатство, слава, любов? Просто приключения? Не знам. Но разбрах, че не бива да пускам беглеца. Някога в душата му са живели и любов, и доброта. Но беше останал само страх. Ако бе възможно да убия само страха — той никога повече не би посегнал на човек. Но нямаше да престане да се страхува, докато е жив. Затова го убих и взех жетона му.

Пазителят размишляваше, като се поклащаше и пускаше кълба дим. Извади лулата от устата си.

— Ти разсея моята тъга и самота, пътнико. Мини през Портала и продължи пътя си.

Сега Мартин можеше да се качи на втория етаж, да се настани в една от предназначените за хора стаи, да вземе горещ душ и да похапне. Или веднага да продължи по пътя си.

Той кимна, наля си чаша вино и изрече сякаш към празното пространство, старейки се въпросът му да прозвучи колкото се може по-риторично:

— Интересно какво не достигаше в първата част на историята...

Разбира се, пазителят не отговори. И, разбира се, Мартин не очакваше отговор. Изпи виното на екс и се изправи.

— Благодаря за урока, пазителю. Всичко хубаво.

— А достигна ли до града, пътнико?

— Не. Видях светлините отдалече, но не исках да губя време.

— Това е голям град — каза пазителят. — Най-големият град на Хляб. Там живеят три хиляди човеци и почти десет хиляди нехора. Разположен е на брега на малко море и жителите му добиват водорасли. Отварата от тях се цени в много светове — тя удължава живота и придава яркост на впечатленията. Всички в града пият от нея — от кмета до последния просяк, — но в другите светове тя е достъпна само за най-богатите и най-влиятелните. Това е моята история и нека тя да разсея твоята тъга.

— Благодаря, пазителю — каза Мартин и се приближи към вратата. Когато вече влизаше в постройката, не се сдържа и погледна назад. Пазителят все така се люлееше в креслото. Късата му триъгълна опашка висеше от изрязана в облегалката дупка.

Макар и обрасли с козина и наподобяващи маймуни, пазителите си оставаха влечуги.

В коридорите на Станцията беше топло и тихо. Каменният под беше покрит с плътни рогозки, излетите бронзови светилници хвърляха странна тревожна светлина — спектърът беше предвиден не само за хора. Мартин се качи на втория етаж и влезе в една от „човешките“ стаи — с твърде масивни мебели и подозрително ниски столове, но все пак удобна. Затова пък банята се оказа разкошна — с дълбока, кръгла вана и нещо подобно на турска баня в малка кабинка.

Разбира се, не за удоволствие на хората; за една от хуманоидните раси топлинните процедури бяха жизнено необходими.

А пазителите винаги изпълняваха задълженията си.

Мартин се съблече, пусна водата във ваната, изплакна се под душа и влезе в кабината. Нагревателят на каменната стена пращеше, а зад прозрачната врата се пенеше горещата вода, пълнеща ваната. Мартин седеше със затворени очи, отпуснал глава към гърдите си, и бавно поглъщаше топлината с цялото си тяло. Проклетият дъжд го беше изтощил повече, отколкото очакваше.

Интересно, колко ли щяха да му позволят да си отдъхне, ако разказът му не беше задоволил пазителя?

Денонощие, две?

Някой ден късметът може да му изневери. И поредният пазител, разположил се в люлеещо се кресло или излегнал се върху рогозка, ще повтаря: „Тук е тъжно и самотно, пътнико!“. Все още си оставаше загадка от какво се ръководеха пазителите, като приемаха или отхвърляха заплащането за преминаването през Порталите. Знаеше се само, че отхвърлят историите, взети от художествената литература, филмите или общоизвестните исторически документи. Подходящи бяха истории, случили се със самия разказвач или предадени му устно. Не можеше да се разплатиш два пъти с една история, дори и разказана при различни Портали — пазителите обменяха информация помежду си мигновено или почти мигновено. Не беше възможно да се трупа запас от разказани истории — можеше да се разказва само по една преди минаването през Портал. Напълно подходящи бяха измислени истории, но в този случай пазителите бяха особено придилични към сюжета и стила на повествование. Трагическите или романтичните истории се харесваха значително повече, отколкото пасторалните или описанията на природата. Добре вървяха хумористичните и криминалните, загадъчните и мистичните истории. Почти винаги вършеха работа мемоарите, но на повечето хора им се налагаше да разкажат всичко що-годе интересно, случило се в живота им, за да задоволят пазителя. Вероятно това беше изтънчена хитрост, позволяваща на всеки да използва Порталите. Но само по веднъж.

С какво можеше да е платило за преминаването си момчето, което сега лежеше в чужда земя, на двайсет километра от Портала?

Историята на своята първа и последна любов? Най-вероятно.

Мартин излезе от кабината и се потопи във ваната. След банята топлата вода му изглеждаше приятно прохладна. След кратко колебание той все пак се пресегна към дрехите си и извади жетона и часовника. Сложи часовника на ръката си и разглежда известно време жетона. После натисна няколко бутона на часовника и го поднесе към жетона.

Това по принцип беше забранено от руските закони... всъщност не, навярно не беше разрешено за частни лица. Но скенерите за жетони все пак се продаваха на черния пазар, разбира се, замаскирани като часовник или портативен компютър.

На малкото екранче се появиха редове. Номер, който не означаваше нищо за Мартин. Име. Възраст. Номерата на последните Портали, през които е преминал.

Юношата беше испанец, ненавършил още седемнайсет.

Мартин скри жетона в джоба си и се изтегна в топлата вода. Рано или късно властите щяха да разкрият номера с маскирания като часовник скенер и щяха да променят кодирането на жетоните. А можеше и да не го променят. Може би времето на недоверие в пазителите и в техните клиенти беше останало в миналото.

Мартин излезе от ваната, източил водата и я изми с подвижния душ. Избърса се с чиста, изгладена кърпа и я хвърли в коша за пране. Облече се. Не наметна раницата си на рамо, а я хвана за дръжката.

И тръгна към Портала.

Тази Станция не беше особено популярна. Мартин не срещна никого нито в жилищния отсек, нито в централната зона, до която достигна, след като мина през три автоматични врати. Малката кръгла зала, сърцето на Станцията, беше също толкова аскетична, както и всичко останало. Компютърната конзола върху ниската стойка беше единственият забележим признак за високи технологии. Всъщност това беше най-примитивната част на системата — все едно фитил от бикфордска шнур под дюзите на ракета или механичен катинар на клавиатурата на компютър. Впрочем, човечеството е свикнало с подобни хибриди.

Мартин изчака вратата зад гърба му да се затвори и да прилепне до пълно херметизиране. Дисплеят светна. Мартин дръпна към себе си клавиатурата, прекара курсора през дългия списък. Голяма част от наименованията светеха в зелено — пътят за човека дотам беше

свободен. С жълт цвят бяха отбелязани имената на планети, където човек можеше да пребивава с голям риск за живота — с кислородна маска или като нежелан гост. С червено бяха отбелязани планетите, където изобщо не би могъл да съществува — или поне без сериозни защитни средства или помощта на местното население. Светове с прекалено силна гравитация или твърде разрежена атмосфера, светове, където дишат хлор, светове, където въздухът е пронизван от електрически разряди и магнитни полета с чудовищна сила, светове, където материята живее по други физични закони. Мартин винаги се беше интересувал какъв персонал оставят пазителите в такива светове. Нима се доверяваха на местните жители или на автоматика?

Но на този въпрос можеха да отговорят само самите пазители. А те предпочитаха да задават въпроси, а не да отговарят.

Мартин избра от списъка Земята. Отвори се второ меню — четиринайсетте Портала, получени от човечеството. Мартин избра Москва. Натисна *Enter*. Изскочи последният предупредителен надпис и той натисна *Enter* повторно.

Дисплеят потъмня и се изключи.

И нищо друго не се промени.

Нищо, освен планетата, на която се намираше.

Мартин вдигна раницата си от пода и тръгна към вратата. Зад гърба му компютърната конзола плавно изчезна в пода, отстъпвайки мястото си на вече съвсем архаична конструкция — стотици оцветени ръчки върху три роторни колела от лъскав черен ебонит. Това означаваше, че към Портала идва извънземен. А Мартин, съвсем случайно, знаеше какъв точно е той.

Натъкна се на гедара в коридора, след втората шлюзова врата. Висока фигура, несъразмерна от човешка гледна точка. Почти човешко лице, само че с прекалено раздалечени очи и ушни миди с геометрично правилна форма на полуокръжност, като в рисунките на малките деца. Сива кожа и напълно обикновени червени устни, открояващи се със страшничката си кървава багра. Пищно облекло с яркочервени и небесносини цветове. Иззад рамото му се подаваше ръкохватката на ритуален меч, вълнообразен и тънък, направен не от метал, а от съединени разноцветни каменни нишки.

Гедарът кротко сведе глава в поклон.

Мартин учтиво му кимна в отговор.

Разминаха се. Гедарът тръгна към Портала, към своите ръчки и роторни колела, а Мартин прекоси широкия коридор и излезе от станцията на улица „Гагарин“.

Някога това е било едно от най-приятните и тихи места в Москва. По времето на съветската империя тук са снимали филми, предназначени да показват красотата на столицата. Освен това тук са се заселвали големците. Може би и на пазителите мястото бе харесало, макар че кой може да знае какви са мотивите им? Във всеки случай преди десет години точно тук беше паднал зародишът на Портала, за да избухне небрежно встрани уютните сгради и за три дни да се превърне в Станция.

От този момент насетне никой не би си изкривил душата да нарече това място тихо.

Московската станция беше една от най-големите на Земята. Пазителите или бяха решили да не се затормозяват с архитектурни проучвания, или по този начин искаха да изразят мнението си за столичното строителство, но Станцията се оказа и най-уродливата на планетата. Няколко огромни бетонни купола, безпорядъчно струпване от кубове, произволно разхвърляни прозорци с тъмни огледални стъкла; кулата на фара, висока почти сто метра, но при това — изградена от същия зърнест неугледен бетон, с глупава беседка най-отгоре, откъдето проблясваше фарът. На покрива на един от кубовете имаше площадка за кацане на летящите чинийки — пазителите ги използваша рядко, но винаги имаха по един-два апарата, приготвени за всеки случай. По периметъра на Станцията, върху разтопения асфалт, преминаваше изработена от керамични плочки бяла ивица — границата. Зад нея имаше ниски решетъчни заграждения и милиционерска будка. Само на входа нямаше ограда и пазителите на реда, макар и да стояха на постовете си, не спираха желаещите да влязат.

Мартин постоя на място, оглеждайки се. Пръскаше ситен студен дъждец, въпреки че според календара още преди месец беше започнало лятото. Зад периметъра се мотаеха зяпачи, деца и градските откачалки. Затова пък заради лошото време журналистите бяха съвсем малко. Под дъжда подгизваша няколко групички с лозунги: „Пазители, идете си вкъщи!“, някакъв солиден на вид мъж държеше плакат с надпис: „Галче, върни се!“. Мартин го помнеше добре: той дежуреше

пред Станцията вече трети месец. Появяваше се след пет часа, издигаше срещу равнодушните стени плаката си, в девет го навиваше прецизно и си тръгваше. Изглежда, мъжът също го позна, защото кимна едва забележимо.

Мартин се извърна. Имаше опашки на изходите на всички пропускателни пунктове, като най-малката беше на трети, излизащ на „Сивцев вражек“^[2]. Той се насочи точно натам.

Младият граничар проверяваше документите на същество, каквото Мартин още никога не беше виждал на живо. Хуманоид с мазно проблясваща сива кожа и два чифта ръце, облечен с кафява шуба и издокаран с нещо подобно на вълнена барета. Малките му очички бяха покрити с прозрачна мембрана. Мартин беше срещал тази раса в справочника на Гарнел и Чистякова „Кой кой е във Вселената“, но не можеше да се сети за нищо по-особено, свързано с нея. Това беше добре — помнеше наизуст всички опасни извънземни.

— Ето там е обменното бюро — обясняваше граничарят. — Можете да наемете личен гид или да се обърнете към някоя туристическа агенция. Запознат ли сте с нашите закони?

Извънземният кимна.

— Подпишете се тук и тук...

Мъжът, застанал между Мартин и пришълеца, се обърна. Усмихна се доброжелателно и почти угоднически и попита:

— Извинете, местен ли сте?

— Да.

— Аз съм от Канада. Ще ме посъветвате ли в кой хотел да отседна?

Мартин сви рамене. Погледна изпод вежди агентите, който бърбореха на известно разстояние.

— Кое е по-важно за вас — цената, удобството или разположението?

Канадецът се усмихна и замислено разпери ръце. Изобщо не приличаше на милионер — просто обикновен, средно заможен западняк на средна възраст.

— Ясно. Вземете такси и идете в „Русия“. Няма чак толкова много удобства, но е в центъра и не е скъп.

— Благодаря! — Канадецът изглеждаше някак радостно възбуден, като всички хора, връщащи се за пръв път на Земята. — Бях

на гости на дъщеря си, тя е на Елдорадо. Реших да се върна през Русия, да видя свят...

— Мъдро решение — съгласи се Мартин. — Аз също често се връщам през чуждестранни Портали.

В погледа на канадеца се появи уважение.

— О, вие не пътешествате за първи път?

Мартин кимна.

— В Москва много хора ли знаят туристическия език?

— Както навсякъде. Един на хиляда. По-добре използвайте английски — всеки ще се опита да ограби до шушка турист, преминал през Портала.

— Следващият! — извика граничарят. Извънземният вече крачеше към обменното бюро, равнодушно подминавайки суетящите се гидове и сарафи. Умен и спазващ законите извънземен.

Канадецът отново се усмихна широко на Мартин и тръгна към граничаря.

— Добър ден, покажете си документите...

Граничарят мина на английски и Мартин си помисли, че през последните години граничарите са понаучили езици. Почти всички знаеха туристически — значи поне веднъж са преминали през някой Портал... тоест поне два пъти. Пазителите даваха общия език на всеки, който се възползва от услугите на транспортната им система. Дори расите, чиято система на комуникации не се основаваше на звуковата реч, получаваха универсален жестомимичен език, позволяващ сносно общуване.

— Следващият...

Канадецът тръгна неуверено по улицата и отгоре му веднага се нахвърлиха надушили печалбата гидове и таксиджии. Щяха да му съдерат кожата, няма да му се размине.

— Мартин Дугин, гражданин на Русия. — Той подаде документите.

Граничарят запрелиства замислено паспорта. Визи, визи, визи...

— Чувал съм за вас — каза той. — Вие всеки месец използвате Порталите.

Мартин си замълча.

— Как успявате, а? — Граничарят го погледна в очите. Сякаш очакваше някакво небивало откровение или неочаквано признание.

— Просто преминавам. Разказвам нещо на пазителя, после...

Граничарят кимна сериозно и рече:

— Разбирам. Минавал съм през Портала. И все пак как го постигате? Някои не могат да преминат дори веднъж.

— Сигурно ме бива в приказките? — предположи Мартин. — Не знам, офицер. Разказал съм всичките си истории на съответните органи. С нещо се харесват на пазителите.

Граничарят шляпна в паспорта му входна виза.

— Добре дошли обратно, Мартин Дугин. Знаете ли, че си имате прякор? Скитника.

— Благодаря, знам.

— Оръжието изпразнено ли е?

— Да, разбира се. — Мартин потупа калъфа. — Разглобено и изпразнено. Най-обикновена карабина. С нея ходя на лов за глигани.

— Успешен лов. — Граничарят го гледаше с любопитство, но без неприязън. — Добре ще е да разберете как го правите, гражданино Дугин. Би било от полза за всички.

— Ще се постарая — каза Мартин, докато преминаваше през зелената арка на пропускателния пункт. Все пак граничарите бяха станали по-добри през последната година. Някак по-спокойни... Без да проявяват нервност и подозрителност като в първите години.

Той повървя десетина минути, отдалечавайки се от суетата и тълпата. Покрай магазините „Лов“ и „Всичко за из път“, покрай стихийно възникналия, но вече успял да се узакони покрит пазар, където се търгуваше със стоки и снаряжение от други планети. Покрай няколкото малки хотелчета „за всички раси“ и ресторанти с примамливи извънземни имена, обещаващи небивали ястия.

Едва след това хвана такси. Частникът се спря сам и отвори вратата, без да уточнява нито маршрута, нито цената. Попита:

— От пътешествие ли се върнахте?

Тук, на обикновената московска улица, туристическият език вече изглеждаше чужд. Прекалено прости и меки звуци, прекалено къси фрази.

— Да. Току-що.

— Така и предположих. Самият аз съм пътешествал три пъти. Викам си: дай да откарам събрата... Далече ли бяхте?

Мартин затвори очи, облегна се назад и се настани удобно.

— Много далече. На двеста светлинни.

— И как е там?

— Същото. Вали дъжд.

Шофьорът се засмя:

— И аз така мисля. На гости е хубаво, но вкъщи — още по-хубаво. Колкото и да пътешества човек, няма да намери по-прекрасно място от Земята. Аз пътешествах просто ей така, приятелите ми ме взеха почти без да искам. Всички се бяха напили, глупаците, започнаха да се обзалагат, че ще успеем да преминем и да се върнем. Аз се върнах, но...

Мартин мълчеше. Прехвърляше с пръсти в джоба си двата жетона: без скенер не можеха да бъдат различени един от друг. Вечерта му предстоеше да напише писмо на роднините на загиналото момче и да изпрати жетона заедно с тъжната вест.

Реши, че си струва да се напие след това.

[1] Руска мярка за тежест, равна на 16,38 кг. — Бел.прев. ↑

[2] Къса улица в центъра на Москва, на която се намират множество музеи. — Бел.прев. ↑

2.

Никога не насрочвайте делови срещи за понеделник сутрин.

В събота вечерта това изглежда като прекрасна идея. Можеш да приключиш бързо телефонния разговор и да се върнеш при гостите си. Може да вярваш искрено, че неделята ще премине спокойно и тихо, в домашни дейности, които не са никак спешни, и в небрежно ергенско разтребване, плюс ленива разходка до най-близкия магазин за бира и замразена пица — най-гнусната подигравка на американците над италианската кулинария. Може дори да разчиташ, че неделната вечер ще завърши с дрямка пред телевизора.

Никога не обещавайте да откажете цигарите от Нова година, да започнете да спортувате от следващия месец и да бъдете свеж и бодър още от сутринта в понеделник.

— Мартин ли се казвате? — попита гостът.

Мартин направи странно движение с глава, което можеше да означава каквото и да е: „да“, „не“, „не помня“ или „боли ме главата, а вие задавате глупави въпроси“.

Последното предположение щеше да е вярното.

— Искате ли кафетин? — предложи гостът неочаквано. Мартин го погледна с пробудил се интерес.

Според първото впечатление източникът на мъченията му беше типичен бизнесмен от онези, които са се научили да носят вратовръзка преди година, но още не умеят да я връзват сами. Нисък и набит, късо подстриган, с костюм на „Валентино“ и риза на „Етро“. Мартин знаеше прекрасно с какви молби идват такива приятели и отдавна се беше научил да им отказва.

Това, което го смущаваше, беше часовникът. Истински „Патек“. Той никак не съответстваше на представата, която си бе изградил за човека, а това можеше да означава какво ли не. Като се започне от невероятната глупост на посетителя и се стигне до най-неприятното — че не е този, за когото се представя.

— Добре — съгласи се Мартин. Гостът му подаде ивица станиол с пресовани таблетки. Мартин си спомни, че такава опаковка се нарича

блистер. Красива дума, почти фантастична. „Той извади верния си блистер...“

— При вас е уютно — каза гостът, докато изчакваше Мартин да разпечата блистера и да изпие таблетката с минерална вода. В стаята нямаше нищо особено уютно — най-обикновен работен кабинет в най-обикновен апартамент. Бюро с компютър, две кресла, книжни рафтове и сейф за оръжие в ъгъла. Така че Мартин не отговори на комплимента, като го сметна просто за обикновена учтивост. — Значи вие сте Мартин?

— Със сигурност сте видели снимките ми — промърмори Мартин. — Да.

— Рядко срещано име по нашите географски ширини — отбеляза гостът дълбокомислено.

Мартин започваше да се вбесява. Името беше онова, което не можеше да прости на родителите си. Ранното му детство премина под знака на прякора „Гъсока“ — по телевизията даваха анимационното филмче за момчето Нилс, пътешестващо в небето на Скандинавия на гърба на гъсока Мартин. А за това как се съчетаваше Мартин с презимето Игориевич, беше по-добре изобщо да не си спомня.

— И по географските ни дължини — съгласи се Мартин. — Родителите ми са обожавали книгата на Джек Лондон „Мартин Идън“. Задоволих ли любопитството ви?

Гостът кимна и каза:

— Добре поне, че не са харесвали Грин. Едно рядко срещано име е много по-добро от някое измислено, не сте ли съгласен?

Мартин го изгледа и му беше на езика да каже: „Ти ли си тръгнал да разсъждаваш за Грин?“ Но поне разсъждаваше!

— И как са можели да ме нарекат в такъв случай? — поинтересува се той.

— О — оживи се гостът, — куп интересни варианти. Друд. Санди. Грей. Стил. Коломб. Освен това родителите ви може да са се увличали от политиката. Всякаква революционна романтика... Фидел Олегович, например. Повярвайте, това е още по-ужасно!

Мартин разпери ръце:

— Предавам се... Слушам ви много внимателно, тайнствен непознат посетителю.

Гостът не започна да тържествува. Просто извади от джоба на самото си паспорт и му го подаде.

— Ернесто Семьонович Полушкин — прочете полугласно Мартин. Вдигна поглед към посетителя, кимна и му върна паспорта. — Много добре ви разбирам... Да пристъпим към работата?

— Вие сте частен детектив, работещ извън пределите на Земята — каза Ернесто Семьонович. — Нали не греша?

Мартин не се срамуваше от работата си и я криеше от роднините си единствено поради старомодността на чичо си и прекалената нервозност на майка си. Самият той предпочиташе термина „куриер“, но всъщност това беше многократно възпяваната и многократно осмивана професия на частния детектив. Въпреки широко разпространеното мнение, тя беше опасна не с количеството насочени към сърцето куршуми, а с количеството получавани шамари и изслушвани истерики.

— Нека да изясним нещата — каза Мартин. — Така се получи, че някои хора умеят да баламосват пазителите, а други — не. Така се получи, че на мен това ми се удава много добре. Затова върша работа, която прилича най-много на куриерската професия. Любимата ви жена е тръгнала да пътешества из другите светове? Ще я намеря и ще предам писмото ви. А ако тя не може да измисли история за връщането си — ще я съчиня вместо нея. Деловият ви партньор живее в друг свят? Ще поработя като доставчик. През Порталите не могат да се пренасят големи товари, но нали се търгува не само с железни лостове и греди. Мога да доставям по десет-двайсет килограма — редки чуждопланетни лекарства, подправки, чертежи и схеми на неизвестни на Земята устройства... Само не ме молете да мъкна наркотици. Първо, винаги проверяват излизащите от Порталите. Второ, аз съм принципен противник на психотропните вещества. Можете да ме помолите и да намеря избягал кредитор или нечистоплътен делови партньор, но тук вече ще си помисля дали да се захвана с работата. Аз изобщо не съм супермен. И не съм наемен убиец. Не ми се иска да рискувам живота си заради нечие отмъщение.

— А ако ви направят такова предложение? — попита Ернесто. Той слушаше Мартин много внимателно.

— Това вече предложение ли е? — уточни Мартин.

— Не, въпрос е.

— Самият аз не съм обучен да отговарям на такива въпроси — рече Мартин с нотка на разочарование и се изправи. — Но имам един телефонен номер, мога да ви го дам, човекът ще отговори вместо мен.

Ернесто Семьонович се усмихна и остана на мястото си.

— Аз наистина нямам намерение да правя такива предложения, Мартине. Това си беше чисто любопитство. Знам кой ви покровителства. Известно ми е даже защо ви се оказва тази услуга. И бих могъл да се опитам да ги разубедея... но това изобщо не ми е нужно.

— Тогава да преминем към работата — отговори Мартин и седна отново. Дали заради неестественото име, или заради някои нюанси на поведението, но сутрешният гост му харесваше. Изобщо не му се искаше да чуе от него леко завоалирано предложение да намери и да убие избягал от Земята длъжник. Впрочем, многогодишният опит вече му подсказваше, че няма да има подобни баналности. С такива предложения идваха по-невзрачни хора.

Ернесто се поколеба. Някъде дълбоко в него, под спокойната ирония и явно доброжелателното отношение, имаше лека тревога и неловкост. Сякаш се канеше да разкаже едновременно тъжна и срамна история: за невярна жена, избягала с най-добрия му приятел, за нагла измама, на която се е хванал като последния балък, за избухнала внезапно страст към млада глупачка фотомодел, за нуждата от редкия и скъп афродизиак от планетата Ханаан.

Мартин чакаше, демонстрирайки учтивост, но без изобщо да пришпорва посетителя си и без да проявява заинтересованост. Сериозните хора изобщо не обичат да се молят, а ситуацията беше такава, че ще не ще, на Ернесто Семьонович щеше да му се наложи да се моли. Впрочем, той беше силен човек, щом фамилията Полушкин не му беше попречила в житейските дела. Някой друг би я сменил, когато достигне зряла възраст, но Ернесто си я носеше гордо, като знаме над обсаден форт.

— Всичко е ужасно банално — каза Ернесто. — Ще позволите ли?

— Да — каза Мартин, като погледна появилите се в ръцете на госта табакера и запалка с форма на гилотина. — Благодаря.

Взе пурата с удоволствие, макар и да не се смяташе за любител на тютюневата отрова. Но по-добре от време на време да попушиш

пура, отколкото на всеки половин час да се тровиш с цигарен дим.

— Истинска хаванска — подхвърли мимоходом Ернесто. — Наскоро бях в Куба, оттам ги донесох... Московските са пълен фалшификат...

Мартин си помисли, че тази банална фраза обикновено се изрича от хора, които нищо не разбират от пури, не умеят да ги съхраняват и не знаят откъде да ги купуват. Но пурата наистина се оказа отлична и той премълча.

— Та, както казах, всичко е много банално. Имам дъщеря. Тя е на седемнайсет години. Глупава възраст, каквото и да си говорим. На момичетата им скимнало да си направят пътешествие... Тя минала през Портала. Моля ви да я намерите и да я върнете обратно. Както виждате — всичко е много просто.

— Извънредно просто — съгласи се Мартин. — И много банално... Седемнайсетгодишна, казвате?

Ернесто кимна.

— Отдавна ли е напуснала Земята?

— Преди три дни.

Мартин кимна. По-зле, отколкото ако го бяха потърсили незабавно... но поносимо. Макар че се бяха опитали да го намерят — още в събота... Впрочем, не особено настойчиво.

— Трябва да си изясня нещо, преди да взема решение.

Ернесто не възрази.

— Какви са отношенията ви с дъщеря ви?

— Добри — отговори Ернесто без никакво колебание. — Е, случва се да имаме спорове... Но вие разбирате, че съм избавен от редица обикновени житейски проблеми. Искаш нови парцалки — моля. Искаш цяла нощ да слушаш музика — никой няма да каже нито дума... Когато строиш къщата, поръчах добра звукоизолация. Отдих, учене — всичко е както трябва.

— Разбирам — съгласи се Мартин. — А обикновените човешки отношения? Да поговорите откровенно, да й разрешите да отиде на нощен клуб, да доведе къщи приятеля си?

— Повярвайте, аз съм добър баща — каза Ернесто с лека гордост. — Разговаряме, пускам я, разрешавам. Може да поспоря, да я посъветвам, но ако не успея да я убедя, се примирявам.

— Забележително — отговори Мартин с разбираемо недоверие.
— Какво пък... а какво е отношението й към вашия бизнес?

— Бизнесът ми е напълно законен — отвърна Ернесто, отново не без гордост. — Всеки сериозен бизнес е грозно нещо, но аз няма от какво да се срамувам. Не съм бандит, търгуващ с дрога, или собственик на бардаци. И дъщеря ми не се срамува от мен, ако питате за това.

— Тя посъветва ли се с вас, преди да потегли на своето... пътешествие?

— Не — отговори Ернесто.

— Това не ви ли се струва странно?

— Не. Имали сме разговори за Портала и аз обясних на Ирина, че трябва да бъде внимателна с услугите, предлагани от пазителите, и да се възползва от тях едва когато натрупа жизнен опит и придобие увереност в собствените си сили. Тя не се съгласи. Обича пътешествията, а има ли по-хубаво пътешествие от преминаването през Портала? Ще ви кажа честно, Мартине, не изключвам възможността след два-три дни да се върне сама. Но не искам да рискувам.

— Ще трябва да огледам стаята й, личните й вещи — каза Мартин.

Ернесто се навъси, но все пак кимна.

— Заплащането?

— Посочете сума — отвърна с лекота Ернесто. — Знам какви са тарифите ви, те не ме притесняват.

Лоша работа! Мартин се опитваше да измисли поне една разумна причина да откаже — и не намираше основания. Приятен човек. Лекомислена дъщеря. Добри пари. Нямаше за какво да се хване. А ако се стигнеше до сериозни разговори, неговите покровители нямаше да го разберат. Щяха да кажат: „Сериозен човек, с разбирания... закъсал го е, трябва да му се помогне, Мартине.“

Всички тези мисли проблеснаха в съзнанието му и се смениха от нещо като недоумение. Защо искаше да откаже предложението? Беше се съгласил да тръгне на лов след счетоводителя убиец, рискувайки да получи някой куршум и да изцапа собствените си ръце с кръв. А сега трябваше просто да върне една девойка вкъщи.

— Нещо в тази работа не ми харесва — призна Мартин. — Честна дума.

Ернесто разпери ръце — знак, че с нищо не може да помогне.

— Всичко ли ми казахте? — настоя Мартин. — За дъщеря си, за себе си?

Дори и да имаше забавяне в отговора, то беше съвсем дребно и невинно.

— Всичко, което има връзка с работата. Но ако искате, питайте — ще отговоря на всички въпроси.

Мартин се предаде:

— Ще взема душ и ще пийна кафе, става ли? А после ще отидем у вас. Можете да почакате тук...

— С удоволствие — веднага се съгласи Ернесто. — Ще разгледам книжката...

Оставеното на бюрото раздърпано томче на Гарнел и Чистякова беше отворено на статията за расата хри, подозирана от авторите в омраза към чуждите раси и в човекоядство. Полушкин погледна снимката, изобразяваща нещо като гигантски омар на блатист бряг, и лицето му дори не трепна.

Мартин тръгна към банята.

— Тук е тъжно и самотно — каза пазителят. — Поговори с мен, пътнико.

Мартин никога не измисляше истории предварително. Отчасти от суеверие — струваше му се, че измислената история може по някакъв мистичен начин да се „материализира“, да стане известна на други пътешественици. И отчасти заради създалото се у него впечатление, че пазителите ценят импровизацията.

— Искам да разкажа за човека и неговата мечта — каза Мартин. — Той бил най-обикновен човек, живеещ на планетата Земя. И мечтата му била обикновена, простичка, някой друг дори не би я сметнал за мечта... Уютна къщичка, малка кола, любима жена и прекрасни дечица. Човекът умеел не само да мечтае, но и да работи. Той си построил къща и станало така, че тя даже не била малка. Срецнал девойка, в която се влюбил, и тя се влюбила в него. Човекът си купил кола — за да може да пътешества и да се връща по-бързо вкъщи. Даже купил още една кола — за жена му, за да не ѝ е твърде скучно без него.

Родили им се деца: не едно, не две, а четири прекрасни, умни деца, които обичали родителите си.

Пазителят слушаше. Седеше на диванче в една от малките стаички на московската Станция и внимателно слушаше.

— И ето, че когато мечтата на човека се сбъднала — продължи Мартин, — на него изведнъж му станало самотно. Жена му го обичала, децата му го обожавали, вкъщи било уютно и всички пътища на света били достъпни за него. Но нещо не му достигало. И веднъж, в една есенна нощ, когато студеният вятър брулел последните листа от дърветата, човекът излязъл на балкона на апартамента си и се огледал. Търсел мечтата си, без която било станало толкова тежко да се живее. Но мечтата за къщата се била превърнала в тухлени стени и вече престанала да бъде мечта. Всички пътища лежали пред него и колата вече била само заварени едно за друго парчета боядисано желязо. Дори жената, спяща в леглото му, била обикновена жена, а не мечта за любов. Дори децата, които обичал, станали обикновени деца, а не мечта за деца. И човекът си помислил, че би било много хубаво да излезе от прекрасния си дом, да ритне по калника разкошната кола, да махне с ръка на жена си, да целуне децата и да си отиде завинаги...

Мартин си пое дъх. Пазителите обичаха паузите, но работата беше там, че той още не знаеше как да завърши разказа си.

— Отишъл ли си е? — попита пазителят и Мартин разбра как трябва да отговори.

— Не. Слязъл в спалнята, легнал до жена си и заспал. Не веднага, но все пак заспал. И се постарал повече да не излиза навън, когато есенният вятър си играе с окапалите листа. Осъзнал онова, което някои научават още в детството си, но мнозина не могат да разберат дори когато остаряят. Осъзнал, че не бива да се мечтае за достижими неща. От този момент нататък се постарал да си измисли нова мечта, истинска. Разбира се, не се получило. Затова пък заживял с мечтата за истинска мечта.

— Това е много стара история — каза замислено пазителят. — Стара и тъжна. Но ти разсея тъгата ми, пътничко. Мини през Портала и продължи по пътя си.

Времето за избор не беше ограничено от нищо — освен от глада и жаждата. Веднъж Мартин прекара пред компютъра повече от шест

часа.

Ето и сега бяха изминали вече четирийсет минути, а той изобщо не можеше да вземе решение.

През вчерашния ден беше успял да посети дома на Ирина, да поговори с двете ѝ приятелки и с нейното изплашено до смърт гадже — напълно безполезен хлапак на седемнайсет години, подмазващ се на бащата на Ира, на майка ѝ и като че ли дори на кучето — едра и тъжна малтийска овчарка.

Кучето, между другото, притесняваше Мартин повече от всичко. Ира беше собственикът на песа; той живееше в стаята ѝ, мяркаше се на всичките снимки и видеозаписи, любезно предоставени му от Ернесто Семьонович. Песът беше сериозен и боен. Тъгуваше за стопанката си.

Защо не го беше взела със себе си?

Една млада глупачка, която бяга от дома си, може да не каже нито дума на майка си и баща си, но винаги ще вземе кучето си — и то по чисто прагматични причини, предполагайки, че песът е най-добрият защитник на света, и заради онази сантиментална привързаност, която на седемнайсетгодишна възраст поставя животните на едно стъпало с хората, че и по-високо.

Ирочка не беше взела кучето.

Не беше взела и висящия на стената на стаята арбалет — изящна испанска играчка от подсилена пластмаса и титан, много скъпа и в същото време наистина полезна вещ. Не беше взела карабината, с която можеше да си служи и която беше напълно официално регистрирана в милицията.

Някак веднага се натрапваше мисълта, че влечението на момичето към приключенията е съвсем умерено, че от всички „зелени“ планети тя е избрала такава, в която няма никаква необходимост от оръжия: процъфтяващата американско-европейска общност на Елдорадо, градът-курорт на Небесносините далечини, градът-планета на добрите и високоразвити аранки, един от световите-резервати под патронажа на дио-дао — аскетична и сурова, но до безумие пунктуална и спазваща закона раса. Общо взето, една от онези планети, за които обичат да разказват в списанията „Вог“ или „Домашно огнище“, без да жалят място за цветни снимки и за възторжени брътвежи на туристи...

Това не се връзваше с характера на момичето, ето къде беше проблемът! Тя не би се преместила от трън та на глог, заменяйки създадения от парите на тате комфортен свят с друго уютно място. Мартин дори за миг заподозря, че девойката не е тръгнала към никакъв Портал, а е отлетяла за Бахамите или за Хаваите с истинското си гадже, за което родителите ѝ, естествено, изобщо не подозират.

Но приятелките ѝ, също толкова глупави и осигурени момичета като самата Ирина Полушкина, задавящи се от непресторен възторг и напълно фалшиви опасения за съдбата ѝ, разказваха уверено за московската Станция и влязлата през входа ѝ Ирина. Не взела никакви вещи със себе си, задоволила се със сак с дрехи и някаква дреболия, купена от магазинчето „Всичко за из път“. Момичетата прилежно изчакали приятелката си двата часа, които пазителите отделяха на всеки пътешественик за опитите му да разкаже хубава история. Ира не излязла. В чужд свят тя би могла да помоли пазителите да я пуснат в стая за почивка, но на Земята този номер нямаше да мине.

Мартин прелисти всички списания, които намери в стаята на Ира. Прегледа видеокасетите, като обърна особено внимание на филмите, в които се разказваше за Порталите и пазителите. Проби паролата на компютъра ѝ (това не му отне много време) и прегледа внимателно електронните ѝ писма, логовете, наивните слабички стихове, любимите ѝ сайтове в интернет. Научи куп интересни неща, включително за силния ѝ интерес към секса и доста неочакваната ѝ страст към футбола. Намери на най-баналното място — под матрака — дневника ѝ, заключен с миниатюрно катинарче, което отвори с джобното си ножче. Дневникът беше пълен с клюки, скици на красиви рокли, спомени за целувки и страстни влюбвания, дълги размишления на тема: Струва ли си да *го направи* преди сватбата? плюс размишления за смисъла на живота и съдбата на човечеството. По тези монолози много ясно си проличаваше какви книжки е чело момичето предната вечер или какви филми е гледала. Общо взето, чудесна, дори забележителна седемнайсетгодишна девойка.

И никакви намеци защо е минала през Портала и къде е отишла.

Мартин гледаше в екрана — и не виждаше планетите.

Червенокоса девойка със зелени очи. От много заможно семейство. Глупавичка заради възрастта си и същевременно природно интелигентна. Накъде ѝ е щукнало да тръгне?

Елдорадо... Дио-дао...

Не.

Пограничните планети, където се стичат тълпи от хора и нехора от откритите от пазителите светове. Сурови и просторни планети, свободни за заселване и все още непринадлежащи на никого, светове, където можеш да промиваш злато, да отглеждаш пшеница, да си построиш къща в гората или да станеш истински шериф. Планети, към които се стремят момчетата на дванайсетгодишна възраст, че и по-големите.

Не.

Всякаква опасна екзотика, като родните планети на извънземните. Поставените от пазителите условия не допускаха никакви ограничения на свободата на придвижване, но имаше много начини да се държат чужденците далеч от родната планета. Високи цени на храната и жилищата, йезуитски пречки пред получаването на виза, най-обикновена престъпност, пред която властите си затварят очите...

Не.

— Ти нали не си тръгнала на сляпо? — каза Мартин, гледайки в екрана. — Нещо те е привлякло.

Все пак беше пропуснал нещо. Някаква малка, незабележима подробност в характера на девойката, която я бе накарала да хукне през Портала.

Секс? Религия? Проблеми със закона? Не, не и не. При нея все още нямаше и намек за секс, вярата ѝ в Бога беше на ниво „разбира се, има Висш разум“, правоохранителните органи нямаха никакви претенции към Ира.

Мартин затвори очи, прехвърляйки отново в паметта си цялата получена информация. Ето я Ирочка на плажа, с шапка „идиотка“ и кофичка, ето я пред пианото, ето я първокурсничка в престижен колеж...

Нещо го накара да се сепне. Престижен колеж. Цена на обучението — три хиляди и петстотин годишно. Танци, риторика, психология, айкидо... Държим вилицата с лявата ръка, а в носа си бъркаме с дясната...

Разширено изучаване на чужди езици. Ира беше учила английски и френски, а после и латински и древногръцки, а след това — немски и

испански...

А през последните две години се беше занимавала с най-нелепия предмет, който може да съществува. Беше учила туристически език. Защо му е на някого да изучава език, който ще зложат в съзнанието му още при първото пътешествие — малък и приятен подарък на пазителите? От самоувереност? Защото просто езиците много му вървят?

Горещо. Много горещо!

Мартин се усмихна и премести курсора нагоре. *Рондо... Карасан... Иол... Йожуки... Вено...* Планети, където има много хора, планети, където има много извънземни...

Библиотека.

Свят, много популярен в първите две години след идването на пазителите. Свят, върху който се нахвърля алчно всяка раса, получила достъп до Порталите. Свят, който не е нужен никому. Свят, където има само един Портал — много удачно.

Когато натискаше *Enter*, Мартин вече не се съмняваше, че е отгатнал.

3.

Станцията беше стандартна — голяма двуетажна сграда, състояща се от каменни блокове, с кула-фар. Сигурен признак, че на тази планета няма собствена цивилизация и пазителите не са се тормозили излишно в архитектурно отношение.

Но ако на планетата Хляб същата такава стандартна Станция изглеждаше опустяла и почти изоставена, то тук кипеше живот. В коридорите Мартин се натъкна на двойка извънземни — покрити с козина четириноги с напрегнат хищнически поглед и вълчи муцуни, от горния етаж долиташе многогласна реч: явно отпочиващите си пътници спореха за нещо в гостната. Мартин през цялото време чуваше долитащо иззад гърба му меко шляпане на лапи — или обули нещо меко, или разплути по природа. Знаеше, че на Станцията нито едно същество няма нито да посмее, нито да успее да причини вреда някому.

И все пак неприкритото следене го дразнеше.

Излезе на дървената веранда и там попадна на двама пазители едновременно. Единият бе по-стар, със сивкавокафява козина, и пушеше лула. Беше се облегал на перилото и се любуваше на околността. Другият седеше до маса, на която бе сервиран чай, и слушаше внимателно един извънземен — висок широкоплещест хуманоид със сплескана глава и силни лапи с остри нокти. Извънземният не носеше никакви дрехи, освен яркосиня ивица плат на бедрата. Гласът му приличаше на ръмжене. Той му хвърли изпълнен с подозрение поглед, но продължи разказа си:

— И тръгнах из цветните поляни, късайки цвете след цвете... Но сред тях го нямаше розовото цветче, сбъдващо желаниа... И тогава реших да се върна при любимата си и тръгнах по следите си... Но тревата се беше сгъстила и ги бе заляла... Слънцето влезе в антифаза и черна светлина обгърна света... Виках, но ми отговаряше само тишината...

Мартин се усмихна насила на пазителите и тръгна към стълбите. От извънземния прииждаше остра миризма — тревожна и неприятна.

Фарът хвърляше отблясъците си върху каменния площад пред Станцията като нервозен цветен стробоскоп, по-ярък дори от обедното слънце.

— Тук е тъжно и самотно, пътешественико... — каза пазителят зад гърба му. — Чувал съм такива истории много пъти...

— Ти ми се подиграваш, пазителю! — изрева извънземният. — Аз ти разкрих тайната за своето изгнание!

— Чувал съм такива истории много пъти... — каза тъжно пазителят. — Тук е тъжно и...

Разсичащото въздуха свистене накара Мартин да се приведе и да отскочи към перилата, към краката на пушеция лула пазител. Тежък удар, хрущене на дърво, звънтене от падащи съдове... Мартин вдигна поглед — пазителят почистваше лулата си.

Мартин се обърна.

Масата се беше разцепила, порцелановите чашки лежах на пода. Младият пазител оглеждаше опечалено погрома.

Избухливият извънземен вече го нямаше.

— Не бива да се плашите — каза пушачът на Мартин. — На територията на Станцията никой не може да причини вреда другиму.

— Навик — отвърна Мартин, изправяйки се. — Довиждане.

Острата миризма на извънземния още не се беше разсеяла във въздуха. Мартин задържа дишането си, докато преминаваше покрай разцепената маса. Фарът над главата му продължаваше да изпраща в пространството вълни от цветна светлина.

Мартин излезе на площада.

Станцията беше построена върху кръгъл каменен остров с диаметър половин километър. Тук не растеше нито една тревичка, грапавият сив камък приличаше повече на бетон, отколкото на природен материал. От каменния остров във всички посоки тръгваха тесни канали — с ширина един-два метра. Каналите се събираха в протоци, разклоняваха се и се виеха, покриваха целия свят до хоризонта и по-нататък. Цялата планета се състоеше само от камък и вода — мъртва, карикатурна Венеция. Островчето, на което стоеше Мартин, беше най-големият участък суша на Библиотека. Най-малкото островче беше два-сет на два-сет сантиметра, а повечето части от сушата се колебаеха между пет и двеста квадратни метра. На всяко островче имаше обелиски — гранитни каменни стълбове, дебели

колкото ръка и високи около метър и половина. Понякога — само един стълб. Друг път — стотици. На всеки обелиск беше гравирана една-единствена буква. Различаваха се шейсет и две различни букви... Впрочем, не беше изключено в този брой да влизат и цифрите и препинателните знаци.

Мартин постоя малко, оглеждайки безкрайната гора от каменни фалоси. Никога не беше идвал на Библиотека, но навремето беше прочел доста статии за този странен свят. На пръв поглед планетата беше изпълнена с онова очарование, което мнозина намират в гробищата и развалините. Чист и свеж, но нежив въздух. Тихо плискаща се в каналите вода. Тук-таме на островите се виждаха признаци на живот — нагоре се издигаше лек дим, между удачно разположените стълбове бяха опънати тенти и палатки.

Мартин настръхна — не от студ, времето беше топло, а от стаилия се в обелиските мрак. Никога не беше разбирал очарованието на руините. Отвори калъфа на карабината и бързо сглоби оръжието, изщрака със затвора и тръгна към брега — нататък, където над канала минаваше каменно мостче. Без много да му мисли, някой беше направил моста от три повалени каменни стълба.

Срещу него тръгнаха трима местни. Човек и двама извънземни — гедар и неизвестно на Мартин тюленоподобно същество, пълзящо покрай канала с потопена във водата перка. След като се загледа внимателно, той забеляза още един тюленоид, който плуваше под водата.

— Мир вам — поздрави Мартин посрещачите, без да пуска винтовката, и спря пред мостчето.

Гедарът и човекът се спогледаха. Изглежда те бяха главните тук — може би заради меча на гедара и пушката на човека. Ръцете на гедара бяха скръстени на гърдите — изчаквателна стойка, от която е най-удобно да се извади меч.

— Мир и на теб — отговори човекът. Беше слаб, но не мършав. Европеец на около четирийсет години. С позахабени, но здрави и чисти дрехи. Явно се грижеше за себе си. — Ние представляваме администрацията на Библиотека.

Мартин кимна. Знаеше, че Библиотека няма истинско правителство — този свят не предразполагаше особено към

организиран обществен живот. Но навсякъде, където се събират повече от двама души, възниква някакво подобие на власт.

— Колко дълго възнамерявате да останете на Библиотека? — продължи човекът.

— Колкото се наложи.

Човекът се усмихна. Кой знае защо у Мартин се появи силното усещане, че „представителят на администрацията“ има какво да разкаже на пазителите.

— Тук си имаме правила — продължи човекът. — Те са прости. Отказ от насилие. Недопустимост на сексуални посегателства. Кражбата се наказва със смърт. Препоръчително е да дарите на обществения фонд част от вещите, които притежавате.

— Бог повелява да споделяме каквото имаме — съгласи се Мартин. Разкопча единия ремък на раницата си, прехвърли карабината си в свободната си ръка и свали раницата. Развърза шнура и извади обемист пакет, който хвърли през канала в краката на гедара.

Местните го гледаха с любопитство.

— Хранителни концентрати, плат, шивашки принадлежности, лекарства, таблетки сух спирт, кибрит, слънчева батерийка, последните три броя на „Дайджест на пътешественика“ — съобщи Мартин. — Това е точно половината от снаряжението ми.

Представителят на администрацията и гедарът се спогледаха. Мартин с удоволствие видя, че човекът се усмихва. Гедарът отпусна ръце. Тюленоидът издаде тихо гукане, обърна се и меко се спусна в канала.

— Приятно ми е да посрещна един опитен пътешественик — каза човекът. Скочи на мостчето и подаде ръка на Мартин. — Давид.

— Мартин.

Гедарът само кимна — за да каже името си, бяха необходими много повече доверие и симпатия.

— Да се е случило нещо интересно на Земята напоследък? — попита веднага Давид.

Мартин поклати глава.

— Благодаря за „Дайджеста“ — каза Давид. — Малцина се сещат да донесат вестници. Кой точно сте вие?

— Предполагам, може да се каже, че съм изпълнител на поръчки — усмихна се Мартин. — Или пощальон.

— Или детектив — каза замислено Давид. — Знаете ли, аз май съм чувал за вас.

Мартин поклати глава и рече:

— Вероятно грешите.

Давид се усмихна.

— Е, възможно е. Но бих ви посъветвал да сте по-предпазлив. С моя приятел — той кимна към гедара и Мартин се напрегна — сме тук по своя воля. И ако решим — можем да си тръгнем. Но мнозина са заседнали тук... И ако научат, че на планетата е дошъл Скитника...

Давид направи многозначителна пауза. Мартин не реагира. Честно казано, интересуваше се най-вече от гедара, когото човекът беше нарекъл свой приятел. Явно нещо много сериозно свързваше тези двамата.

— С какво мога да ви помогна? — попита Давид.

— Търся девойка, дошла на Библиотека преди три дни — отвърна Мартин. — На седемнайсет-осемнайсет години е. Симпатична, червеночоса, висока горе-долу колкото мен...

Давид кимна, без да го доизслуша.

— Да, помня я. От друг бих поискал заплащане за информацията... Тук не се живее лесно, ресурсите са ограничени. Но вие сте сериозен човек и ми харесвате. Момичето отиде на запад. — И той махна с ръка, указвайки посоката.

— Какво има там? — попита Мартин.

— Едно от трите местни селища, в които живеят учени — изсумтя Давид. — Може да ви е смешно, но населението на Библиотека още се състои от идиоти, желаещи да разкрият тайната на планетата. Най-голямото селище е разположено тук, при Станцията. Ние го наричаме просто Столицата. Населението е седемстотин трийсет и две разумни същества. Сто и четиринайсет човеци, трийсет и двама гедари и много извънземни.

Мартин отново отбеляза поразителния факт, който Давид беше подчертал — алианса между хора и гедари.

— Второто селище, Центърът, е населено от около двеста разумни същества. То е разположено на север — продължи Давид. — Хубаво място, поддържа дружески отношения с тях. Но момичето отиде в най-малкото селище, Енигма, право на запад оттук. Населението там едва ли наброява повече от сто човеци.

Направи пауза и повтори:

— Именно „човеци“. Извънземните не са добре дошли в Енигма. Това не ни харесва, но не искаме конфликти.

Мартин кимна. Знаеше за съществуването на трите селища на Библиотека, но политическата ситуация не му беше известна.

— А останалата територия на планетата безлюдна ли е?

Давид сви рамене.

— Не бих казал. Има отшелници, луди, самотници... Те се заселват наблизко, но почти не контактуват с нас. Но няма банди или опасни единаци... Нали точно това ви интересува?

— Да — призна Мартин.

— Общо взето, тук е безопасно — каза Давид. — Единствените местни форми на живот са рибите, водораслите и ракообразните в каналите. Те не са опасни, нито агресивни и всички са годни за човешка храна... за вкуса няма да спорим. От време на време, веднъж на два-три месеца, някой изчезва безследно, но аз съм склонен да отнеса това към категорията на нещастните случаи. Каналите са достатъчно дълбоки, за да се потъне в тях, а местните раци ще изядат тялото със същото удоволствие, с което вие бихте изяли тях.

— Има ли нещо друго интересно? — попита Мартин.

Давид се усмихна и поклати глава:

— Едва ли са ви интересни нашите научни изследвания и диспути. Населявалата тази планета раса е по-древна дори от самите пазители, но след нея не е останало почти нищо — само каналите, островите и обелиските. Всяка седмица някой надава вой, че е разшифровал езика им. И всеки път това се оказва грешка. Но засега не губим надежда.

— Вие лингвист ли сте? — уточни Мартин.

— Това ми е само хоби — поклати глава Давид. — Биолог съм, дойдох, за да изучавам местния живот. Тук има уникална биоценоза — девет вида животни и три вида водорасли образуват великолепа устойчива система. При това всяка белтъчна раса може да се храни с местните живи организми. Водата в каналите е леко солена, но прекрасно утолява жаждата. Случва се да вали, но никога не е имало силна буря. Температурата се колебае между дванайсет и двайсет и девет градуса по Целзий.

— Изкуствена система — каза Мартин.

— Разбира се — усмихна се широко Давид. — Тези, които са населили този свят, са създали условия за оцеляване на всякакви хуманоидни раси. И... са си заминали? — Той разпери ръце. — Във всеки случай, ако ни се удаде да разшифроваме писмеността на обелиските, това ще бъде огромно научно постижение.

Гедарът, който до момента стоеше абсолютно неподвижно, се наведе и вдигна от земята пакета със снаряжението.

— Още два въпроса — каза бързо Мартин. — Колко далече е Енигма?

— Двайсет и три километра. За опитен човек — пет-шест часа ходене. За вас — осем часа.

Мартин погледна небето и Давид добави:

— До залеза има четири часа. Тъмнината ще настъпи почти веднага, планетата няма спътници, а въздухът е много чист. Съветвам ви да пренощувате в селището. Срещу парче шоколад или две-три пакетчета чай всяко семейство ще ви даде подслон и ще ви нахрани с печена риба.

— Вторият въпрос — каза Мартин, игнорирайки предложението. — Какво е впечатлението ви от момичето, което е тръгнало към Енигма?

Давид неочаквано се поколеба. Погледна към гедара, който съвсем по човешки сви рамене.

— Странна е — каза Давид. — Съвсем младичка, каза, че за пръв път минава през Портал. Вярвам ѝ. Но се държеше много уверено, веднага се поинтересува за пътя към Енигма... — Помълча малко и добави: — Освен това предварително беше отделила половината от снаряжението си. Като вас, Мартине. И ми се стори, че задаваше въпроси просто формално... вече знаеше отговорите.

— Благодаря — каза Мартин замислено. — Май ще рискувам да тръгна веднага.

Прекося мостчето и метна карабината на рамо. С Давид си стиснаха ръцете, а гедарът само кимна учтиво.

И Мартин тръгна на път.

Столицата наистина имаше вид на голямо селище. Размерът на островчетата позволяваше на всяко от тях да се заселят само по няколко души; по-голямата част от населението наистина образуваше някакво подобие на семейство. Мартин се стараяше да минава през

малките острови и да заобикаля по-големите, с палатките и тентите. Често се срещаха мостчета, направени от порутени обелиски. Над някои от островчетата плющяха привързани към обелиските флагове, които играеха роля на импровизирани табели — Мартин откри медицински пункт, две магазинчета, бръснарница и още едно-две неща. Особено смешно и трогателно изглеждаше църквата със стени от мрежи против комари.

Доколкото знаеше, тук нямаше комари.

Тук-таме каналите се разширяваха до пет-шест метра. На такива места бяха хвърлени рибарски мрежи, а едно островче с голям залив се използваше като плаж и място за къпане — под слънчевите лъчи се излежаваха три охранени загорели нудистки. Голотата тук не смуцаваше никого. По плажа вървеше голо момченце, до него в канала плуваше тюленоид, който периодично изхвърляше на брега мекотели, което момчето събираше в пакет от целофан. Нудистките разглеждаха Мартин с любопитство и тихичко обсъждаха нещо, а момчето се вторачи със завист в карабината и отмести поглед едва когато тюленоидът провлече вниманието му с продължително изсвирване.

Общото впечатление от планетата се очертаваше като благоприятно. Повечето светове, които се колонизираха от няколко раси едновременно, изработваха една или друга форма на демократично съществуване. Бандитските или деспотичните светове възникваха само на съвсем бедни или прекалено богати планети. Библиотека беше свят на минимализма — тук не беше трудно да се оцелее, но бе невъзможно да се забогатее.

След двацет минути Мартин излезе извън пределите на селището. Никой не го повика и никой не го спря. Може би заради карабината на гърба му или защото Давид и гедарът поддържаха добре реда и закона в Столицата.

От една страна, му стана по-лесно да върви — не се налагаше да заобикаля населени островчета, а от друга страна — по-тежко, защото вече не се срещаха мостове. Той прескачаше тесните канали — камъкът на островите беше грапав и удобен за засилване, — а широките заобикаляше. Давид явно добре бе преценил скоростта му на придвижване, дори като че я беше надценил. Но това не притесняваше Мартин.

Няма нищо по-приятно от бавната разходка по чужда, непроучена планета, при положение че не се боиш от прокрадващ се зад гърба ти хищник или куршум от засада. Като опитен пътешественик из чуждите светове, Мартин винаги беше нащрек, оглеждаше се, но не се безпокоеше излишно. Каменните обелиски бяха твърде тънки, за да успее някой да се скрие зад тях. Във водата на каналите вероятно живееха тюленоиди или някаква друга форма на разумен живот, но водните същества обикновено бяха миролюбиви. Значително по-големи опасения предизвикваше крайната цел на пътуването му — селището на хората шовинисти.

Странна работа — за да избегне националните разпри, на Земята й беше достатъчно само едно — да срещне извънземните. Всички подозрения, цялата неприязън веднага бяха пренесени върху зъбатите, люспестите, покритите с козина, хлъзгавите пришълци. Изключение се оказаха само пазителите — тяхното спокойно могъщество внушаваше всеобщо уважение. Какви страхове терзаеха човечеството в първите дни на Контakta — особено след ядрената атака на американските ВВС срещу кораба-майка! А пазителите дори не споменаха за „досадния инцидент“, като оставиха президента на САЩ да се подмазва с извинения и да наказва спешно стрелочниците. Даже напротив — помогнаха да се пречисти заразената територия и подариха лекарства срещу лъчева болест. Със същото снизходително равнодушие се отнасяха и към терористите, които от няколко години безуспешно се опитваха да унищожат Станциите. Помогна и онази „такса за аренда“, която пазителите редовно изплащаха на държавите, на чиято територия имаше Портали. Всеки можеше да се възмуцава колкото си ще от отнетото от Москва късче, от разваления изглед към Статуята на свободата, сериозно смалилата се Кенсингтънска градина, отместената встрани хилядолетна пекинска пагода... Но при строителството на Станциите нямаше нито една жертва, пазителите благоразумно не докоснаха нито една религиозна светиня, а щедро предоставените технологии сложиха край на енергийната криза, на глада и на няколко от най-неприятните болести. Пазителите не влизаха в юридически спорове. Пазителите взеха това, което им трябваше — четиринайсет участъка в най-важните градове на Земята. Пазителите започнаха да плащат за това, което са взели. Пазителите настояха да се осигури достъп до Станциите за всички желаещи. Пазителите

започнаха да искат от туристите като заплащане да разказват интересни истории. И това беше! Никакви официални контакти, освен необходимия минимум. Никаква търговия, освен закупуване на дребно на продоволствия и тютюн. Пазителите не обсъждаха даровете си — даваха само това, което сметнат за необходимо. Не разказваха нищо за себе си. На всички светове, до които достигаха звездолетите им, те водеха една и съща политика.

Отдавна вече никой не реагираше на пазителите. Всички бяха свикнали с тях като с природно явление, бяха се научили да не забелязват неудобството и да ценят изгодата — която беше доста голяма. По-сложно стояха нещата с другите раси. Сред тях се срещаха и по-изостанали и по-развити от земната цивилизации. Почти на всички бяха присъщи любопитството и стремежа да разглеждат чужди светове. И ето че точно върху тях се стоварваше цялата неприязън на хората към извънземните — понякога явна и оправдана, понякога скрита и немотивирана с нищо.

Но Мартин беше свикнал с мисълта, че всички шовинисти предпочитат да живеят на Земята или на малобройните земни колонии. А тази група шовинисти, заселили се сред извънземните, беше странно, нелогично явление. Още повече, че ставаше въпрос за образовани хора, стремящи се към научни открития и към разгадаване на тайните на мирозданието! На Библиотека нямаше какво да правят авантюристите и търсачите на лесна печалба, планетата беше рай за безкористните почитатели на чистото академично знание. Но що за нелепост беше това — учен шовинист, учен фанатик, учен ксенофоб! Имаше една забележителна тайна — цивилизацията на пазителите. Имаше множество по-незначителни тайни, сред които и Библиотека. Защо загадките да не се изследват от всички?

Разсъждавайки по този начин, Мартин всъщност изобщо не страдаше от идеализъм — едно рядко срещано и пагубно за неговата професия качество. Беше му се случвало да среща фашисти с всякакво равнище на интелект, срещал беше и простички, невежи хора, надарени с огромна търпимост и благоразумие. Вътрешното му недоволство беше по-скоро отдих за ума му и средство да поддържа спокойствие в душата си. Та нали отдавна е известно, че когато осъждаме остро чуждите недостатъци, ние самите ставаме склонни към тях, докато наивното удивление помага да стоим далеч от порока.

След два-три часа той реши да се поразсъблече. Свали тениската си и я прибра в раницата, разкопча и нави крачолите си над високите туристически обувки. Не се събу — ръбестата подметка беше много подходяща за скоковете. Никак не му се искаше да се подхлъзне, да удари глава в най-близкия обелиск и да се нареди сред безследно изчезналите. Почина си малко и похапна финландски ръжени сухари, сладникаво обезсолено швейцарско сирене ементал и пи вода от канала. Водата наистина беше солена, но приятна на вкус — като хубава минерална вода. Обелиските наоколо вече не го дразнеха и не ги асоциираше с гробище — бяха станали обикновена част от релефа. В канала изпляска някаква риба с жълт корем, решила или да си поеме въздух, или да се полюбува на прищълеца. Мартин прекара ръка по стената на канала и събра в шепата си няколко зеленикави водорасли. Опита ги. Не му харесаха — бяха прекалено застояли и солени, макар и да не предизвикваха отвращение. Знаеше, че на планетата варят алкохол от водорасли, но нямаше представа от кой вид. Може би използваша кафеникавите ленти, с които беше обрасло дъното, а може би и пухкавите листенца, които се носеха свободно по водата. Във всеки случай не очакваше изключителни вкусови качества от местните напитки — иначе щяха да ги внасят на Земята. Може би дори това влизаше в замисъла на неизвестната раса, превърнала планетата в паметник.

Мартин се зачуди дали пазителите знаят нещо за строителите на Библиотека. Но не можеше да очаква отговор от тях, така че изостави напразните размишления. Може би планетата бе създадена от самите пазители? Вероятно заради някаква шега. Та нали никой не знаеше какво всъщност мотивира пазителите да прекарват транспортната си мрежа през Галактиката. Може би извратено чувство за хумор? Интересно им е да наблюдават носещите се между звездите диваци, които напразно се опитват да разберат какво се случва? Една версия, не по-лоша от всяка друга.

Но Мартин се смяташе за практик, затова не се задълбочи в размишления, а свери посоката си на движение с компаса и продължи по пътя си. Слънцето постепенно се спусна и се плъзна зад хоризонта. Веднага започна да се стъмва. Във въздуха на планетата почти нямаше прах, който да осигури нормален здрач. Мартин спря на първия по-голям остров, опъна мъничка палатка и запали спиртна лампа, над

която закачи котле. Чаша гореща грахова супа от консерва с надробени ръжени сухари; чаша силен цейлонски чай, не твърде изискан, но тръпчив и ароматен — това е всичко, което му трябва на човек преди сън.

Докато се унасяше, стиснал карабината в ръка, Мартин размишляваше за момичето Ира, което се държеше така уверено на чуждата планета. И тъкмо преди да заспи, най-накрая успя да формулира неприятната мисъл, която го терзаше през последното денонощие.

В стаята на Ира Полушкина не беше видял нищо, което да предизвика учудването му. В дневника ѝ и в писмата ѝ намери само онова, което можеше да се очаква от дневник и писма на седемнайсетгодишна девойка. Таткото с рядко по руските географски ширини име беше обрисувал дъщеря си напълно точно.

А такива неща не се случват.

Никога!

Мартин издиша със съскане през стиснатите си зъби, изразявайки досадата си. Все пак го бяха прекарали. Той още не знаеше точно как, но вече беше решен да си изясни ситуацията докрай.

С тази сериозна мисъл уважаващият себе си човек Мартин заспа.

4.

Надничашото иззад хоризонта слънце го завари да се приготвя за път. Още в станцията беше нагласил часовника си, обикновен и надежден „Касио-Турист“, на времето на Библиотека, и той го събуди преди разсъмване. Когато съвсем се развидели, вече беше потеглил. Спокоен ход, засилване, прескачане на канала... Спокоен ход, засилване... Сянката му се стелеше пред него, плашеше рибата в каналите миг преди скока и служеше като прост, надежден ориентир. Скоро тя се сви, плъзна се към краката му и той започна да поглежда по-често към компаса. Усещаше, че приближава селището.

И все пак навлезе в Енигма неочаквано. Селището се оказа съвсем мъничко — не повече от двайсетина палатки, разположени много нагъсто, по няколко на островче. Две жени, облечени с дълги басмени рокли, разпалваха огън от пресовани на брикети сухи водорасли. Те реагираха спокойно на приближаването му — само едната надникна в голяма оранжева палатка, каза нещо и се върна към работата си.

Мартин забави крачка и се приближи към жените. Цялото човешко население на Библиотека се отличаваше с бронзов тен, но тези готвачки изглеждаха мургави по природа. Той реши, че във вените им тече кръвта на северноамериканските индианци.

— Мир вам! — извика Мартин и вдигна ръце за поздрав.

— Мир и на теб — отговори една от жените, усмихна се и кимна към палатката. — Отиди при директора, пътнито.

— Може би искаш да похапнеш? — добави втората.

Мартин поклати глава и тръгна към жилището на директора. В палатката беше неочаквано прохладно — приятна дреболия след дотегналото му слънце. Подът беше покрит със сухи водорасли, очевидно същите, каквито горяха и в огъня. В ъгъла едно мургаво тъмнокосо детенце си играеше с ярки пластмасови кубчета, но Мартин му се стори по-интересна играчка и то пхна пръстче в устата си и се вторачи в него.

Директорът седеше на сглобяем пластмасов стол пред сглобяема пластмасова масичка. Пред него имаше включен ноутбук, по пода бяха разпилени изписани листове и распечатки. Директорът беше над четирийсетте и за разлика от жените, беше облечен само с шорти. По телосложение приличаше повече на лекоатлет, а не на учен, но тракаше по клавиатурата на ноутбука бързо и умело.

Погледна Мартин със същия неприкрит интерес, с който го гледаше и детето. Само дето не си напъха пръста в устата, а се облегна опасно назад в крехкия стол и направи ефектна пауза.

Мартин мълчеше и се усмихваше.

След като се убеди, че той ще трябва да започне разговора, директорът стана и му подаде ръка:

— Клим!

— Мартин! — отвърна Мартин със същата енергичност. — Оп, Мартин!

След секунда объркване директорът избухна в смях, после стисна здраво ръката му и го покани с жест да седне на пода. Мартин оцени това — в палатката имаше само един стол, който служеше по-скоро за символ на властта, отколкото по предназначение. Двамата приклегнаха един срещу друг. Детето тихичко запълзя в кръг, изучавайки новодошлия от всички страни.

— Руснак си, нали? — поинтересува се Клим. — Гледал ли си старата комедия „Операция «Ъ»“?

— Гледал съм я — отвърна Мартин.

— Нали помниш, когато Шурик се запознаваше с една девойка и вместо „Шурик“ се представи като „Петя“? — разкикоти се Клим. — Пълна глупост, но смешно!

Мартин кимна дипломатично.

— Да-а — промърмори Клим. — Признавам, аналогията не е съвсем уместна, но все пак... Днес ли пристигна?

— Снощи, надвечер — отговори Мартин.

— И веднага си тръгнал към нас — кимна Клим. — Ти не си учен.

— Университет не сме завършвали — отговори в неговия тон Мартин. — Три класа църковно енорийско училище.

Клим се намръщи.

— Стига, стига, висшето образование ти е изписано на челото. Хуманитарно... — Той се замисли. — Не, не си лекар... не си и журналист, не и филолог... Нещо много глупаво. Психолог? Не...

— Литературния институт — каза Мартин.

— О, така ли! — изуми се Клим. — Прозаик в търсене на сюжет? Епохалният роман „Тайните на Библиотека“?

Мартин реши да играе с открити карти.

— Частен детектив.

— А имаш ли лиценз? — поинтересува се Клим.

— Да. Да го покажа ли?

Клим размаха ръце.

— Защо? Вярвам ти. По-добре кажи, какво очакваше да видиш тук? Фашистки вертеп? Гнездо на хора шовинисти? Почивен дом за смахнати учени?

— В Столицата ми казаха, че вашето селище не приема извънземни — отговори уклончиво Мартин. — Това, разбира се, навежда на някои мисли...

— Давай без недомлъвки — отвърна Клим, сменяйки рязко маниера на разговор. — Ние не сме психари, надаващи вой за чистотата на човешката кръв. Уважаваме извънземните. Но Библиотека е ключ към древни знания. Расата, която ги овладее, ще изпревари дори пазителите. Ето защо се отделихме от останалите изследователи. Тайната трябва да принадлежи на човечеството.

Мартин се замисли и попита:

— А когато човечеството надмине пазителите, как ще постъпите с извънземните?

Клим се намръщи.

— Защо да разделяме кожата на неубита мечка? Не сме ние тези, които ще решават... но аз съм сигурен, че човечеството няма да потиска и да унищожава други раси. Мирно съществуване, търговия, хуманитарна помощ... Но за извънземните не гарантирам, че биха постъпили така. А вие готов ли сте да гарантирате?

Мартин поклати глава.

— Ами това е. И така — обобщи Клим, — ние не сме фашисти, просто проявяваме предпазливост. А сега, ако ми се е удало да разсея предубежденията ви, уважаеми детективе, кажете какво ви доведе на Библиотека?

— Една девойка, която се казва Ирина — рече Мартин.

Лицето на Клим се изкриви, сякаш Мартин му беше напомнил за нещо неприятно и срамно. Той дори извърна поглед, забеляза, че детето се приближава до една от разпечатките, подхвана го ловко, обърна го в противоположна посока и лекичко го плесна отзад. След като се убеди, че урокът е усвоен и детето се отдалечава от скъпоценните научни документи, той отново погледна Мартин и каза:

— Нима безутешният ѝ мъж е платил за издирването ѝ?

— Това е професионална тайна — отвърна Мартин. — Баща ѝ.

Клим въздъхна.

— Железен човек. Родител герой. Достоен за уважение.

— Толкова ли са зле нещата? — попита Мартин със съчувствие.

— Девойката дойде при нас преди три дни — отговори Клим. —

Очаквах обичайните проблеми — младичка, красива, а мъжете при нас, естествено, са повече от жените... Поговорих с нея, поговорих с нашите... Тук всичко се размина. Естествено върти си задничето повече, отколкото трябва, но явно не провокира. Бедата дойде оттам, откъдето не очаквахме. Тя накара всички учени да се изпокарат, като външният ѝ вид нямаше нищо общо с това.

— Нима на научна почва? — възхити се Мартин.

— Именно. Момичето разби на пух и прах две от трите теории, които се смятаха за най-перспективни... Ако ви е интересно — това са теорията за единното уравнение на Вселената и за слънчевия цикъл на четене...

Мартин подигна вежди с недоумение.

На лицето на Клим се появи страдалческото изражение на професор по физика, обясняващ на сина си ученик законите на Нютон.

— Езикът на Библиотека е фонетична писменост — каза той. — Трудностите са дори не в това, че засега не можем с увереност да съотнесем символите на обелиските с едни или други звуци. Главният проблем е как тези букви се подреждат в думи, а думите — в изречения. Теорията за слънчевия цикъл предлага четенето да се започне от някой източен обелиск, а после, когато сянката му посочи точно друг обелиск, да се добави нов знак, да се погледне сянката от втория обелиск...

— А когато слънцето се изкачи в зенита си — да се сложи точката в изречението — подсказа любезно Мартин.

Клим се размърда и промърмори:

— Всичко е значително по-сложно, но като цяло разбрахте идеята... Теорията за единното уравнение на Вселената гласи, че езикът на Библиотека всъщност се състои от математически символи, които описват в едно-единствено уравнение всички закони на мирозданието. Наричат го още Уравнението на Бог. Девойката разби на пух и прах тази теория. А поддържаше моята гледна точка, че езикът на Библиотека е сроден с туристическия. Знаете ли колко букви има в него?

Мартин се замисли. Колкото и да беше смешно, за да се знае туристическия език, изобщо не се изискваше да се разбира граматиката му. Всеки, преминал през Портал, започваше да говори туристически — съвсем свободно и непринудено.

— Така ще се чуди и някое дете, което вече може да говори прекрасно, но не е обучено на четене и граматика — каза Клим. — Може да се научи да брои — интуитивно, без да се замисли. Но да се отделят и да се систематизират всички звуци на езика, да се съотнесат с буквите — това вече е предмет на научно изследване.

Мартин вдигна ръце. И каза — с езика на жестовете, свивайки китките на ръцете си, с разперени под прав ъгъл палци:

„Ние сме обучени на четене и граматика. Езикът на жестовете е азбуката на туристическия език.“

„Правилно — отговори безмълвно Клим. — Това е толкова естествено, че не сме се замисляли за него. Но нас са ни научили на азбуката. В туристическия език има четирийсет и седем букви, тринайсет препинателни знака и две числителни. Нула и единица, двоичен код.“

Детенцето, вторачило се с подозрение във възрастните, нададе тих, предупредителен рев.

— Не обича, когато се разговаря на туристически с жестове — оплака се на глас Клим. — Разбира руски и английски, туристически — също, а езика на жестовете — още не. Роден е тук, не е минавал през Портал.

— Така че къде е проблемът? — попита Мартин. — Дори на мен, пълния профан, ми е ясно, че езикът на Библиотека е свързан с туристическия. И вероятно всеки жест е сходен с някой от знаците на обелиските?

— Сложността отново е в посоката на четене — поясни директорът. — Опитвахме се да четем разположените един до друг обелиски, пробвахме различни посоки и комбинации... Нищо смислено. Бебешко лomotене, псевдоговор на душевноболен човек. Ирина заяви, че знае метод за дешифриране. Сега е повела голяма част от жителите на селото на поход до „точка дванайсет“ — това е голям остров, разположен на три километра в северна посока.

— А вие останяхте тук? — изуми се Мартин. — В момент, в който може би се прави велико откритие...

— Пробвах метода за четене на обелиските, предложен от Ирина, още преди две години, без да вдигам много шум — каза директорът. — Това е проста корелация между площта на островите и количеството знаци на тях... Никакъв резултат.

— Не сте й казали за това — рече замислено Мартин. — Какво пък... сигурно така и трябва. Прекалената възторженост трябва да се лекува.

— Отведете я оттук — каза Клим. — Моля ви. Ако трябва, дори ще ви подсказа няколко интересни истории за заплащане на пазителите.

Мартин го погледна в очите и отвърна:

— Научна ревност?

Клим поклати глава.

— Не. Девойката безспорно е талантлива. Опровержението й на Уравнението на Бог беше бляскаво. Но трябва да се учи. И то не тук, където е пълно с фанатици и психопати, а обелиските дразнят погледа... Днес тя ще се убеди, че теорията й е нелепа. Няма да се пречупи, ще започне да търси нови подходи... и ще затъне в изобилие от материали, в пълзене по скалите с рулетка, в безплодни спорове и обиди. Отведете я, Мартине! Тя ще порасне и ще се върне — за да разкрие тайната на Библиотека.

Мартин му подаде ръка и каза:

— Уговорихме се. Има само един проблем — дали тя ще пожелае да си тръгне? Дори и да я завържем и да я откънем до Станцията... знаете не по-зле от мен, че пазителите пропускат през Порталите само доброволци.

— Ще й помогнем — усмихна се Клим. — Сега целият ни задружен колектив ще се върне заедно с нея. Всички ще бъдат ядосани

и язвителни, отвсякъде ще се сипят подигравки. Особено ще се постараят тези, които е успяла да обиди. Ако това не е достатъчно, аз ще ѝ наредя да се маха оттук... и ще я нарека глупачка. Момичето е гордо, ще си тръгне.

Мартин не знаеше дали в думите на Клим преобладава искрената тревога за талантливата девойка, заела се със задача, която не е по силите ѝ, или ревността на учен, усетил силен съперник. Но Библиотека наистина не беше свят за своенравни седемнайсетгодишни девойки. След пет години — той беше сигурен в това — по каменните островчета щеше да броди полугола бременна жена, съпроводвана от две-три деца. И нямаше да я интересуват никакви тайни на древните езици. За всяко нещо си има време. Докато е млад, човек трябва да учи и да лудее, да се бори с несправедливостта и да смайва света... А преброждането на купища камънаци в търсене на скъпоценни зрънца знание е привилегия на зрелостта.

— А сега да обядваме — предложи Клим. — Пробвахте ли вече местната рибна супа?

... За обяда се събраха всички жители на селището, които не бяха тръгнали с Ирина да разгадават тайните на Вселената. Клим и двете индианки (у Мартин се появи силното усещане, че са съпруги на директора), десетина малки дечица и двама старци, очевидно наглеждащи децата в отсъствието на родителите им.

— Така живеем — весело каза Клим. — Един вид комуна. Какво друго да правим? Недостигът на ресурси винаги води до извратени форми на обществено устройство.

Мартин раздаде на децата по парче шоколад — по-големите незабавно сдъвкаха лакомството, а по-малките го опитаха предпазливо. Един хлапак даже се разрева, пръскайки кафяви слюнки.

— Сладкото е недостатъчно — призна Клим с въздишка, когато пръв от всички поднесе лъжицата към устата си. — Опитваме се да варим петмез от водорасли... но се стеснявам да ви предлага да го пробвате. Сладко и хляб — ето с какво имаме проблем тук...

Мартин предложи на възрастните сухари, поколеба се и раздели по половин сухар на децата. Известно време всички гризаха безмълвно редкия деликатес. Старците съсредоточено смучеха сухарите, като преди това внимателно ги топваха в рибния бульон.

А супата наистина се оказа вкусна! Гъста, хранителна, с късчета риба и мекотели, с лентички водорасли, хрупкащи като зелени листа. Мартин изяде две купи, благодари на жените и им подари пакетче черен и пакетче червен пипер.

Клим само поклати глава.

— Мартине, колко често странствате между световите? Вие сте едва третият човек, когото съм видял да носи подправки.

— Много често — призна Мартин. — Ако някой ме съпроводи до Станцията, ще ви дам всичките припаси, които са ми останали. Но едва след като пазителите приемат историята ми.

— Непременно ще ви съпроводим — усмихна се Клим. — Ще вземете ли писма до близките ни?

— Ще взема.

Облагодетелстваните с подправки индианки донесоха трилитрова пластмасова манерка. Наляха в чашите мътна опалесцираща течност — малко, по петдесет грама. Мартин внимателно проследи как пие Клим — той първо обърна чашката на екс, после изпръхтя и замези с парче риба. Мартин подуши напитката — миришеше на риба и на спирт, но почти не се усещаше аромата на водка менте. Отпи — домашната водка от водорасли изгори небцето му и като грапава гореща буца се спусна по хранопровода му, но остави в устата му неочаквано приятен вкус и свежест.

— Ясно се усещат мента и анасон — отбеляза той смаяно.

Клим гордо се усмихна.

— Не е коняк, но може да се пие. Виж, за тютюна не намерихме заместители...

Мартин покорно извади пакет силни френски цигари — „Житан“. Възрастните граждани на Библиотека мигновено ги разграбиха — кой по една, кой, виновно усмихвайки се, по две-три цигари. Едно по-голямо дете, което посегна към пакета, получи плясване през пръстите.

Мартин също запали, от учтивост. Предпочиташе пурата, пазена в раницата за специални случаи, но не искаше да дразни хората.

— Понякога отиваме в Станцията — изрече със скърцащ глас един от старците, — изчакваме, докато пазителят запали лулата си, и тогава се приближаваме да приказваме... Говорим му каквото ни

падне, само и само да се нагълтаме с дим... Добре, че пазителите са търпеливи, слушат дълго... От време на време черпят и с винце...

— Виж, цигари никога не предлагат — каза печално друг старец.

— Те пушат и марихуана — отбеляза по-младата от двете индианки и погледна към Мартин.

Той не помръдна.

Пиха още два пъти по петдесет грама. След това Мартин се усмихна и остави чашката. Никой не настояваше, а и местните бяха напълно достатъчно. Децата се разбягаха — някои се плискаха в каналите, други наглеждаха бдително по-малките.

Всички възрастни, с изключение на Клим, се впуснаха в заплетен разговор. Те се познаваха много добре, така че сега ги интересуваше само един слушател — Мартин. Той узна, че единият старец се казва Луи и е французин, физик, дошъл на Библиотека, след като овдовял — да доживее дните си в служба на науката. Вторият старец се оказа немец, филолог. Такива бяха и индианките. Те, между другото, бяха сестри и наистина бяха жени на Клим. След час Мартин вече имаше чувството, че живее на Библиотека от няколко години. Всички разправяха един след друг всякакви увлекателни истории — за нощния риболов и излелия се алкохол, за гедара, който заради някакъв бас отсякъл обелиск с меча си, и за побъркания, който се появил на Библиотека и търсел несъществуващи „древни технологии“. Сестрите започнаха професионален спор за препинателния знак, означаващ „говоря с ирония, не се отнасяйте към думите ми прекалено сериозно“.

— Ето, че идват и нашите — каза най-накрая Клим.

Мартин се изправи и погледна на север.

И наистина — идваха. Около стотина души: мъже и жени, юноши и старци. Шествието, проточило се в дълга повече от сто метра нестройна колона, изглеждаше доста смешно. Над множеството постоянно се издигаха главите на онези, които прескачаха през каналите. Хората изглеждаха ту като тълпа побъркани танцьори, трениращи преди групов танц, ту като уморени бегачи на трасе с препятствия.

— Къде ли е нашата Ирочка? — каза с насмешка Клим, заставайки до Мартин. — О! Ето я. Най-отпред. Наистина, вече не е толкова наперена.

Мартин също забеляза Ирина и се вгледа с разбираемо любопитство в нея. Оказа се по-висока, отколкото си я бе представял според снимките и видеозаписите. Червените коси, които на Земята стигаха до под раменете ѝ, бяха късо подстригани. Дрехите ѝ бяха обикновени и удобни: маратонки, шорти с камуфлажни цветове и тъмносива тениска. А какви изящни рокли обичаше да носи...

Но на Мартин му беше най-интересно лицето ѝ. Да, тя наистина беше претърпяла поражение — това си личеше веднага. И по плътно стиснатите устни, и по прекалено съсредоточения, отпъждащ сълзите поглед. А и забележимата дистанция между нея и останалите хора свидетелстваше за положението ѝ на низвергнат кумир.

— Халиф ден до пладне... — потвърди мислите му Клим. — Или как там се наричат жените халифи? Хубаво де, нека да е принцеса ден до пладне...

— Принцеса върху боб^[1] — каза Мартин. — Надявам се, че не са я набили?

Клим изсумтя възмутено:

— Вярно е, че малко сме подивели тук, но все пак си оставаме културни хора. А бобът при нас е празнично лакомство, така че идиомът е изгубил смисъла си.

Щом стигнаха в селището, хората започнаха да се разотиват. Десетина души с виновни изражения се приближиха към Клим — предалите своя вожд последователи бързаха да изкупят греховете си.

Ирина също тръгна право към директора. Спря чак като се приближи съвсем до него, и изстреля:

— Ти! Ти знаеше, че греша!

Мартин оцени и темперамента ѝ, и тона, с който произнесе обвинението си.

— Ирина, ти не ме попита за нищо — отговори студено Клим. — Нали заяви, че нашите мозъци отдавна са закаменели? И че само ти знаеш истината? Е, аз не ти попречих. Постигна ли успех?

Девойката застина за секунда, вторачена с негодувание в директора. Мартин тихичко въздъхна: тези двубои не бяха за Ирина, тя нямаше опит в подмолната борба, интригите, защитите на курсови работи и дисертации, сразените опоненти и привлечените съюзници — накратко, всичко онова, от което се състои могъщият ствол на научното дърво, по който могат да зеленееят само плахи листенца знания.

— Вие ме убихте — каза тя. В очите ѝ се мярнаха сълзи.

И в този момент Клим пристъпи напред, хвана я здраво за раменете и каза със съвсем различен глас:

— Ира, ти си умно момиче. Намери много интересни закономерности. Ако някой може да разкрие загадката на Библиотека, това си ти. Но реката не може да се премине с един скок. Трябва да се научиш да плуваш.

Мартин мислено го аплодира. Обърканата Ирочка веднага загуби целия си боен дух и започна да гледа директора съвсем по детски. А той, нежно, като баща, я погали по косата, и продължи:

— Ще напиша писмо на завеждащия катедрата по чужди езици в МГУ^[2], професор Паперни, той ми е добър и стар приятел. Ще го помоля да те приемат без изпити... Впрочем, ти и без това ще ги вземеш без проблеми. Ирина, много искам да станеш една от нас. И след пет години ще те чакаме тук, на същото това място. Вярваш ли ми?

Ирина кимна, без да откъсва поглед от Клим. А той добави със същата мека интонация:

— Не можеш да си представиш колко бързо ще отлетят пет години... и колко много можеш да спечелиш, като обогатиш паметта си с цялото знание, натрупано от човечеството...

Той я притисна за миг към себе си и нежно я целуна по челото. Но Мартин забеляза, че ръката му все пак трепна върху гърба ѝ и неволно, съвсем не по бащински, се плъзна надолу, към красивото твърдо задниче.

Впрочем, директорът веднага се опомни, отстъпи от Ирина и каза с усмивка:

— Имаме гости. Това е Мартин, току-що пристигна от Земята... и иска да поговори с теб.

Девојката машинално пристъпи към Мартин. Какво пък, Клим наистина свърши прекрасно своята част от работата...

— Здравей, Ирина — каза Мартин. Доброжелателно, но без усмивка и без да показва явна симпатия. — Баща ти помоли да те навестя.

Ира мълчеше и се мръщеше. Очите ѝ още проблясваха влажно, но сълзите така и не бяха потекли. Зад гърба ѝ Клим мъмреше провинилите се учени:

— Мрежите стоят от вчера вечерта, какво, да не ни се е дояла вмирисана риба? Катрин, твоето хлапе го боли корема, вече три пъти бяга до тоалетния канал. Всички, които искат да изпратят писма до Земята, могат да дойдат при мен за хартия. Не повече от лист на човек!

Клим може и да не беше велик учен, но беше добър администратор. Тълпата се разпръсваше, животът в селището влизаше в обичайното си русло.

— Няма да те уговарям да се върнеш — продължаваше да говори Мартин. — Но ми се струва, че Клим ти даде добър съвет. Ако решиш да се вслушаш в него, мога да ти помогна с история за пазителя...

Ирина въздъхна. Усмихна се едва-едва и го погледна със значително по-голямо разбиране, отколкото можеше да се очаква от девойка на нейната възраст. И каза:

— Аз...

Съвсем близо до тях в канала се чу плясък. Мартин се обърна точно навреме, за да види изскочилия наполовина от водата тюленоид. Черната кожа проблесна мокро на слънчевата светлина, силната перка направи рязко движение и нещо дребно изсвистя във въздуха.

Ира Полушкина потръпна, изпъна се като от токов удар, и млъкна. От отворената ѝ уста потече тънка равна струйка тъмна кръв. Както си беше изправена, без да се превива, девойката падна по очи и Мартин потрепери, когато видя окървавения сив шип, забил се в шията ѝ, някъде около седмия прешлен.

Тюленоидът с плясък се потопи под водата.

В следващия миг наоколо настана хаос. Възрастните крещяха, децата плачеха, в ръцете на Клим кой знае откъде се беше появил пистолет. Той тичаше покрай канала и забиваше във водата куршум след куршум. Една от индианките се наведе над Ира. Другата, с голям кухненски нож в ръка, скочи през канала и се затича — явно към място, покрай което тюленоидът неизбежно щеше да преплува. Мартин хукна след нея и това се оказа правилното решение.

Тюленоидът се носеше в канала със стремителната грация на истински воден обитател. Зад него като дим се стелеше тъмна пелена — един от куршумите на Клим беше намерил целта. Мартин изчака секунда, позволявайки на ръцете си да привикнат с тежестта на ремингтъна, после откри огън.

Уцели от третия изстрел — в перката, където се и целеше. Тюленоидът се завъртя на място и се изви, сякаш се опитваше да ухапе раненото място. Индианката с едно движение свали роклята си, пригответи се за скок, хвана ножа по-стабилно и погледна въпросително Мартин.

Той поклати глава. Изчака тюленоидът да заплува отново и го простреля във втората перка.

След две минути, когато губещият кръв извънземен бе изтеглен с общи усилия върху камъните на острова, Мартин метна винтовката на гърба си, измъкна от ботуша си кама, наведе се над ранения и изрева:

— Единственият ти шанс да оцелееш е да ми кажеш всичко, веднага!

— Побърка ли се, Мартине? — попита го мрачно Клим. Допря пистолета до треперещата глава на тюленоида и натисна спусъка.

Мартин отскочи и изтри от лицето си кървавите пръски. Изведнъж си спомни думите на девойката: „Вие ме убихте!“

— Той беше единственият свидетел! — изкрещя Мартин, посягайки към карабината. — Ти какво, не искаше той да проговори?

Клим въздъхна, потопаи дулото на пистолета във водата и го раздвижи, отмивайки кръвта. Тюленоидът, извил глава, слабо потрепваше на брега. Миришеше на кръв и прах.

— Той не може да говори. Това е куче, Мартине.

— Какво?

— Не си ли наясно? Животно е, нарича се кханан. За гедарите те са нещо като нашите кучета, само че малко по-умни — могат да използват предмети. Пазителите позволяват всеки да вземе със себе си опитомени животни, така че гедарите са довели кханани на Библиотека. Те не могат да оцелеят на сухите светове, но тук животът им е песен — помагат да се лови риба, играят си с децата...

Мартин се опомни, пусна оръжието и промърмори:

— Извинявай... Аз...

— Реши, че злият директор на селището е убил девойката с чужди ръце... Тоест перки. — Клим се изплю във водата. — Добре, да забравим. Така или иначе не можем да го разпитаем.

Мартин погледна островчето, където жителите се бяха струпали около неподвижната Ира. И се затича към тях — без сам да разбира защо.

Хората пред него отстъпиха встрани. Девојката беше още жива, но умираше. Камъните под нея бяха в кръв, тя гледаше със сънен и празен поглед. Дишаше през устата, от която все така струеше кръв, и Мартин с ужас видя във вътрешността ѝ шипа, пронизал езика ѝ. Приседна, докосна челото на Ирина в нелеп опит да намали страха ѝ от смъртта.

Но в очите ѝ нямаше страх, само досада и напирещ сън — последният и най-дълбокият.

— Махайте се оттук! — развика се някой над ухото му, пропъждайки любопитните деца. А Ирина се опитваше да каже нещо... разбира се, не се получи. Върху изкривеното от болка лице се появи някаква крайна, свирепа упоритост, и Мартин усети лекото докосване на ръката ѝ. Погледна дланите на девојката — те бавно, грижливо изобразяваха буква след буква.

Тя успя да покаже шест букви и една цифра, преди ръцете да откажат да ѝ служат, а дишането ѝ — да спре.

Мартин притисна ухо към гърдите ѝ, опитваше се да чуе сърцето. Тялото на Ирина беше топло и гъвкаво, младо, здраво, красиво, и това му се струваше толкова чудовищно нелепо и несправедливо, че той отскочи от нея като попарен.

Ирина Полушкина, седемнайсетгодишна, бъдеща гордост на земната лингвистика, беше мъртва.

Клим се приближи, постоя малко загледан в момичето, и каза:

— Кхананът хвърли наострен рибен гръбнак. Много твърда кост, ние самите я използваме при изработване на изделия...

— Възможно ли да е направил сам това копие? — попита Мартин, като още стоеше на колене до мъртвото момиче.

— С лекота. Перките на кханана са много ловки, на върховете си се разделят на закърнели пръсти. Изял е рибата, наострил е гръбнака в скалите. След хиляди години това ще бъде разумна раса... вероятно.

— Но защо го направи? — настоя Мартин и огледа мрачната мълчалива тълпа. — Тези твари нападат ли хора?

Клим поклати глава:

— Никога не се е случвало. Никога. Но няколко кханани са избягали или са се изгубили... Може да са подивели...

— И да нападнат девојка, застанала наред тълпа хора? — Мартин би се засмял, ако всичко не беше толкова трагично. — Клим,

той се държеше като наемен убиец... или като насъскано куче... Без значение кое от двете. Някой го е изпратил!

Клим само разпери ръце и промърмори:

— Нека ни наричат фашисти, но отсега нататък ще убиваме всеки кханан, който се приближи към селището...

Мартин се изправи. Беше му жал за момичето до безумие. Никога не беше претърпявал толкова чудовищно фиаско.

— Ще погребем тялото — каза Клим. — Имаме специален канал за целта... Тук не може по друг начин...

Мартин кимна. Клим се поколеба и добави:

— Обикновено разделяме дрехите и вещите на починалите помежду си, все пак не достигат ресурси, но ако искаш да ги вземеш...

— Ще прегледам вещите ѝ — каза Мартин. — Ще взема нещо за родителите ѝ, а останалото... — Той погледна босите нозе на пристъпващата наблизко индианка. Продължи: — Разбирам. Постъпете съгласно обичаите си.

Не му се искаше да гледа как хората, дори и искрено тъжаци за Ира, я разсъбличат. Още повече го отвращаваше мисълта, че това красиво тяло, само преди четвърт час предизвиквало у всички мъже напълно еднакви емоции, скоро ще бъде безсрамно голо. Бузата му още помнеше топлината на девическата гръд, шокиращата топлина на мъртвото тяло.

Той се отдалечи встрани, но после не издържа и се обърна.

Слава Богу, мъжете се бяха отдръпнали далече от Ира. Останали бяха само жени, събрали се в тесен кръг. Не се бавиха много — в нечий ръце се мярнаха камуфлажните шорти, белите гащета, от тълпата изскочи жена с окървавената тениска и започна трескаво да я плакне във водата на канала.

Мартин си помисли вяло, че и в това разделяне на имуществото има нещо от канибализма, но много добре разбираше колко трудно е да се оцелее и да се запази човешкият облик, когато си на чужда планета. Извърна се, приседна до канала и с настървение започна да мие ръцете и лицето си, като изтъркваше със сноп водорасли дори не кръвта, а самия спомен за живата и мъртвата топлина върху кожата си.

— Мартине. — Към него се приближи една от индианките, вече обути с маратонки. Протегна към него мократа си длан, в която бяха

жетонът на пътешественик и верижка с малко сребърно кръстче. — Това трябва да се върне на родителите ѝ.

— Не, с това трябва да се погребее... — започна Мартин, като гледаше кръстчето, но се сепна и добави: — Да, добре. Благодаря.

— Не ни се сърдете — каза индианката.

— Не се сърдя — каза Мартин.

След индианката дойде и Клим. Седна до Мартин и го погледна тъжно. После попита:

— Тя поне каза ли нещо?

Мартин свали раницата си и бръкна в страничния джоб, за да извади сапуна. Поклати глава:

— Нито дума.

[1] „Принцеса на бобах“ — руски филм от 1997 г., чиято героиня е бедна наследница на аристократичен род. Същевременно изразът „на бобах“ е идиом, означаващ „на сухо“, „с празни ръце“. — Бел.прев. ↑

[2] Московский государственный университет — Московски държавен университет. — Бел.прев. ↑

5.

Мартин се върна в Столицата, след като се стъмни. Помогна му фарът — макар и да дразнеха погледа, непрекъснатите припламвания бяха добър ориентир. Сигурно не беше лесно да се заспи в палатка под разноцветните избухвания... но с какво ли не се свиква. А и от фара имаше още една полза, която Мартин оцени веднага щом наближи палатковия град — фарът заместваше фенерите. След като се приспособи, стана възможно да се придвижва съвсем нормално в ритъма на червено-зелено-белия стробоскоп. Не се налагаше да икономисва батериите, но все пак изгаси фенерчето, за да не се откроява.

През нощта селището изглеждаше много по-обитаемо, отколкото през деня. Между палатките се плъзгаха сенки — както на онези извънземни, които по природа водеха нощен живот, така и на много хора, които, изглежда, предпочитаха да спят в горещите дневни часове. На едно малко островче, където всички обелиски бяха безмилостно съборени, Мартин видя съвсем истинска дискотека. Гърмеше уредба, танцуваха младежи — и хора, и нехора. Накъсаните движения, резкият ритъм и проблясванията на фара се сливаха в дива, но пленяваща сцена.

Мартин постоя, погледа танцуващите, после продължи по пътя си.

Мина през плажа, на който предишния ден правеха слънчеви бани нудистките. Девоjkите, естествено, вече ги нямаше, сякаш бяха потънали вдън земя. Затова пък до самата вода седяха двама здравеняци и се кикотеха за нещо. До Мартин долетяха думите:

— С истинската, Льова! С истинската!

Малко по-нататък, на островче, на което бяха спестени големите погроми, дрънкаше китара и някой пееше на испански — за галеони, пирати и бури. Мартин се спря и послуша.

Да, явно животът кипеше бурно.

И защо Ира Полушкина не бе останала в това селище?

Макар че кой би могъл да гарантира, че това щеше да я предпази от убийците?

Мартин нито за секунда не се усъмни, че нападението на тюленоида е било съзнателно... доколкото кхананът изобщо имаше съзнание. Някой беше насъскал полуразумното същество срещу девойката. Беше дал заповед, и я беше убил — с по-голяма сигурност, отколкото ако сам беше натиснал спусъка. Възможно е кхананът да е разбрал, че почти няма шанс да се спаси, но да не е можел да се възпротиви на заповедта.

Кой? Защо? Достатъчно беше да отговори на един от въпросите и отговорът на втория щеше да се изясни от само себе си. Но Мартин не виждаше отговор. Единственият, който имаше мотив, макар и съмнителен, беше Клим. Но ако се допусне, че заповедта бе дадена от директора, възникваше резонен въпрос: как е успял да опитоми тюленоида? Ако поръчителят на убийството беше сред гедарите, живеещи в Столицата, то не беше ясен мотивът. Опасение, че девойката ще разгадае тайната на Библиотека? Изобщо не се връзваше с това, което Мартин знаеше за поведението на гедарите. Тази раса ненапразно носеше мечове, но никога не използваше друго оръжие.

И във вещите на момичето не беше намерил нищо, за което да се хване. Малко дрехи, два шоколада, скрити между чистите чорапи и носните кърпички, пет бележника с празни листа и кутия с моливи.

Общо взето, беше безполезно да гадае и все пак не спираше да прави точно това. Изпълваха го две чувства, които го мотивираха повече от всякакви договори — мъка по девойката и наранена гордост. Избра си една палатка, от която се процеждаше слаба светлина и се чуваше разговор, и се приближи до спуснатото на входа платнище. Изкашля се — никой не реагира. Беше глупаво да чука по платнището, а да вика стопаните — някак неудобно. Най-накрая забеляза мъничка месингова камбанка до входа и я раздрънка.

Висока слаба жена с груби, мъжки черти на лицето дръпна платнището и зад гърба ѝ той забеляза застанало в ъгъла момченце — очевидно идването му беше прекъснало възпитателния процес.

— Да? — попита рязко жената.

Хлапето в ъгъла започна да скимти като кученце. Жената изрева, без да се обръща:

— Недей да ми хленчиш, че ще си изядеш боя. Какво искате?

Мартин се смути. Не обичаше да става свидетел на семейни кавги — може би защото работата му като частен детектив постоянно го принуждаваше да се рови из мръсното бельо на хората.

— Извинете, тук съм отскоро — започна той, — трябва да намеря Давид, ръководителя на администрацията на Библиотека...

— Аз не съм гласувала за него — каза мрачно жената, но все пак излезе от палатката и му посочи пътя. — Ето там. Избелялата червена палатка, на стълба до нея има синьо знаме.

— Извинете, а защо не гласувахте за него? — не се сдържа Мартин.

Жената го изгледа с подозрение и отвърна:

— А на вас какво ви влиза в работата, любезни господине?

Хлапакът в палатката отново заскимтя и жената с решителна крачка се прибра вътре, като не забрави да спусне платнището след себе си.

Мартин тръгна в указаната посока. Нямахше търпение да се махне от Библиотека, но първо трябваше да посети Давид. Дори и само за да вземе писмата за Земята — това беше неписано правило, спазвано от всички пътешественици.

Давид не спеше. Седеше върху направена от обелиски пейка пред един канал и четеше роман с хартиена обложка на светлината на малко фенерче. Носеше само широки домашни панталони и сако, облечено на голо. Щом видя Мартин, той безмълвно се отмести и затвори книгата.

— Интересна ли е? — любопитства Мартин. Прегърнатата двойка на корицата по-добре от всяка анотация подсказваше, че романът е любовен.

Давид неопределено сви рамене.

— Не особено. Но файловете ми омръзнаха, а тук няма богат избор от книги на хартия. Станало ли е нещо?

— Защо решихте така?

Давид въздъхна:

— Е, Мартине, тези детективски заяждания не са необходими... Върнахте се сам. А не приличате на човек, който се отказва лесно. Случило ли се е нещо с девойката?

— Тя е мъртва.

Давид тихичко изруга и поклати глава.

— Каква нелепост. Не че тук няма нещастни случаи, но...

— Убиха я.

Гледаха се известно време, после Давид кимна и каза:

— Знаех си, че рано или късно тези побъркани...

— Убиха я пред очите ми. И то не обитателите на Енигма.

Мускулите по лицето на Давид заиграха.

— Мартине, престанете да ме измъчвате и да ми пускате информацията капка по капка! Не разказвате приказка на пазител! Аз представлявам цивилизованата власт на тази планета...

— Уби я кханан. Уцели я с копие от рибна кост. Счупи гръбнака ѝ и проби гърлото и езика ѝ. Тя не успя дори да промълви нещо.

Честно казано, интересуваше се от реакцията на Давид точно на тези думи. Да се изобрази учудване е много лесно, значително по-трудно е да се скрие облекчението.

Но върху лицето на Давид не се изписа абсолютно нищо. Както и подобава на сериозен човек, управляващ хиляди разумни същества от различни планети.

— Предполагате, че целта е била да ѝ се попречи да говори? — попита Давид.

— Възможно е. Не знам как кхананите убиват обикновено хората.

— Те не убиват хора — каза Давид. — Кадрах! От палатката се появи гедарът — полуоблечен, с широки плисирани оранжеви панталони и меч, привързан с ремък за голия му торс. В полумрака много приличаше на човек, само отсъствието на пъп и на зърна на гърдите издаваше, че е същество с друга биологична природа.

— Чух всичко — каза кратко гедарът. — Кхананът не би трябвало да убива хора.

— Не би трябвало или не може? — попита Мартин.

Гедарът се забави с отговора, сякаш решаваше дали си струва да се обсъжда този въпрос с чужденец. После поклати глава и каза:

— Не би трябвало. Всичко е възможно, но не всичко трябва да става. Кхананите са спътници, приятели, ловци.

— Охранители? — уточни Мартин.

— Не. Един кханан може да се хвърли в битка, ако приятелят му е заплашен от беда. Но всеки кханан, нападнал разумно същество, трябва да бъде убит.

— Значи не само ако е нападнал гедар, но и всяко разумно същество? — уточни Мартин.

Върху лицето на Кадрах се появи нещо, близко до презрение.

— Разбира се. Техният разум е близък до пробуждането, те са доста по-умни от вашите кучета. Ако им позволим да убиват разумни същества, това ще доведе до беда за нашата раса. Нито един гедар не би позволил на кханан да напада хора.

— Има една възможност — каза предпазливо Мартин. — Да му се даде заповед, като се знае, че кхананът ще загине.

Гедарът мълча толкова дълго, че Мартин съжали за думите си. Но гедарът се обади отново:

— Да, има такава възможност. Някой гедар може да даде подобна заповед, ако е сигурен, че кхананът ще умре. Това е престъпление, но е възможно.

— Само гедар ли? Може ли човек или същество от друга раса да опитоми кханан?

— Може — отвърна гедарът, без да се поколебае. На лицето му като че се изписа облекчение. — Случват се такива неща. Мнозина искат кханани за приятели и ние доставяме тук и техни деца.

— Ще ви се наложи да намерите този, който е дал заповедта — каза Мартин. Без да заповядва, разбира се, а само констатирайки факта. — Трудно ли ще бъде това?

— Всеки кханан има само един стопанин — каза гедарът. — Всеки стопанин не може да има повече от един кханан — те са ужасно ревниви. Ако нечий кханан е изчезнал — значи собственикът е виновникът... — Гедарът поклати глава и изрече неочаквания извод: — Ще бъде много трудно да се намери убиецът.

— Защо? — смая се Мартин. — Да се преброят...

— В нашето селище има сто и трийсет кханана — каза уверено гедарът. — В Центъра — още осемнайсет. Нашите ще ги събера и ще ги преброя за час. Утре ще знаем дали са на мястото си и кхананите от другото селище. Но само някой глупав убиец би пратил своя кханан на смърт.

Той помълча малко и обобщи:

— Не мисля, че убиецът е толкова глупав. Смятам, че всички кханани ще бъдат на мястото си.

— А случвало ли се е кханани да бягат? — попита Мартин. — Може би някой див...

— Може да има диво селище на хора или други разумни същества — отговори гедарът. — Но те няма да имат кханани.

— Те не могат да се размножават — поясни Давид, обръщайки се към Мартин. — От планетата на гедарите се изнасят само същества от единия пол.

На Мартин ужасно му се прииска да узнае дали това правило касае само тюленоидите или се отнася и за самите гедари. Но благоразумно потисна любопитството си и вместо това попита:

— Тогава откъде се е взел кхананът убиец?

— Всичко е възможно — отговори философски гедарът. — Но не всичко може да се узнае.

Той отстъпи в сянката и веднага се изгуби средobelиските.

— Хубава работа — каза Мартин. — Мирна, спокойна планета. Никаква опасност за живота. И изведнъж появил се сякаш отникъде чуждопланетен звяр убива невинна девойка!

— Очакват ли ви неприятности? — попита със съчувствие Давид.

— Аз нямам вина за случилото се — каза Мартин след кратък размисъл. — Тя даже още не беше решила дали ще дойде с мен, не успях да я взема официално под охраната си. Ако родителите ѝ поискат да проверят това, ще пратят тук друг детектив. Но на мен ми е мъчно за момичето. И... всичко стана много нелепо. Вие самият какво мислите за случилото се?

Давид го погледна с лека ирония.

— А какво може да мисля? Ако девойката наистина е била близо до разгадаването на тайната на Библиотека, вероятно са се намерили недоброжелатели. Вие да не смятате, че животът ни тук е мирен, тих и академичен? Тук е пълен хаос! Пиянски свадни, и то при минимално производство на алкохол! Побоища в процеса на изясняване на научната истина, при това с чупене на крайници и осакатявания. Сексуално насилие и перверзни от всякакъв вид... обикновените оргии вече дори не се опитвам да ги забранявам. Хазартни игри, при това в последно време стана модерно да се играе на „американка“^[1], като се избират унизителни или опасни желаниа. Да не говорим за вандализма

— Давид многозначително потупа по каменната пейка, — за религиозните спорове, за интригите...

— Вчера ми обрисовахте значително по-благопристойна картина — отбеляза Мартин.

Давид си премълча.

— Може би си струва да съобщите на Земята, че Библиотека съвсем не е толкова безопасно и мирно място, за каквато я мислят? — попита Мартин. — Току-виж понамалеят младите глупачки, които се стремят да дойдат тук...

— Вие като че ли вече не сте съвсем млад — каза Давид с ирония, — а сте толкова наивен... Точно тогава ще заприиждат на тълпи. Мартине, всичко, което става тук, е следствие от безсмислеността на нашата работа! Тези, които идват при нас, са умни, работливи, честолюбиви. Блъскат се няколко години като риба в лед — и все няма и няма надежда за разгадаване на загадките. Да обяснявам ли какво се случва след това? Дайте ми ключ към разгадаването, и на следващия ден всички ще работят до изнемогване.

— Аз не съм лингвист — каза Мартин. — Ако девойката е имала ключа, значи го е отнесла със себе си. Но съдейки по това, което видях, теорията ѝ тотално се е провалила.

— Нима се е опитвала да свърже езика на Библиотека с туристическия? — попита Давид. — И да избере посока на четене според площта на островите или според количеството на обелиските? Какво каза по този повод Клим? Този самодоволен завхоз^[2], изключен от университета заради злоупотреба с парични средства? Нима дори той не е проверявал подобна хипотеза?

Сега беше ред на Мартин да премълчи.

— Той изчаква тук, докато бъде закрито углавното дело — продължи Давид, разпалвайки се. — Събра под опеката си талантиливи учени, организира прилични битови условия и чака дивидентите. Разбира се! Къде по-лесно е да се ръководят само хора! Не се налага да овладяваш семеен скандал на четириполова раса, в която личността женска-прим е отказала сексуална близост на личността мъжка-секонд, позовавайки се на отсъствието на обикаляща около Библиотека луна, която да регулира нормалния брачен цикъл! А проблемите с храната? На расата оулуа ѝ е необходимо да яде огромни количества двукрили молюски, защото в тях, разбирате ли, се съдържа жизнено

необходимия за тях манган! А тези молюски всички ги обичат, те са най-вкусното нещо от местната фауна! И изядоха всичките на пет километра разстояние... а аз трябваше или да обрека оулуа на болест и измиране, или да поискам от седемстотин двайсет и пет разумни същества да се откажат от удоволствията в живота заради седем глуповати извънземни!

— Сега разбирам по-добре планетата ви — каза честно Мартин.

Давид доволно се усмихна. Бръкна в джоба на самото си, измъкна пакет цигари и му предложи.

— По-добре аз да ви почерпя — отвърна той и извади пакета „Житан“.

— Тръгвате ли си? — попита Давид, схванал ситуацията.

— Ще изчакам приятеля ви и ще си тръгна. Сигурен съм, че е безполезно да се търси убиеца, но все пак ще почакам, за да ми е чиста съвестта...

Известно време двамата пушиха и гледаха проблясванията на фара. Покрай тях пробяга група от двайсет-трийсет души — хора и извънземни. С викове „Канала! Всички на канала!“ те скачаха в широкия проток, обкръжаващ острова със Станцията.

Давид и Мартин наблюдаваха мълчаливо плувците, понесли се по течението. В ръцете им се забелязваха манерки и бутилки.

— Различаваме се по всякакъв начин... — каза Давид. — Бил съм на няколко свята, Мартине. Видял съм достатъчно странни неща, за да не ми се стори загадка нападението на кханана над момичето. Дори и този кханан да се е взел отникъде.

Мартин го погледна изпитателно.

— Помня как оживя спътникът на планетата Галел — каза Давид. — Той отхвърли каменната си кора и заблестя в лъчите на светлосиньото слънце — като играчка от елха, окачена в зеленото небе. По бялата повърхност преминаваха черни и червени петна, после се появи лъч... поток светлина, минаващ покрай Галел, но толкова мощен, че се виждаше дори в пустотата — стълб от бяла светлина с диаметър хиляда километра. Аборигените крещяха — в техните легенди се казваше, че луната е яйце на дракон, който някой ден ще се събуди и ще изпепели целия свят. Пазителите изтичаха от Станцията и застинаха, загледани в небето. А спътникът заплува, променяйки орбитата си... Само отломките от каменната обвивка се движеха в

небето. Земята под краката ни се разтресе, старият вулкан на хоризонта се пробуди и изхвърли стълб червен огън до самото небе. Не преувеличавам — до самото небе! Право в бягащата луна! Пазителите се прибраха в Станцията. А аз стоях и гледах небето... струваше ми се, че наистина е настъпил краят на света. После разбрах, че спътникът се обръща и ще удари планетата с фотонен лъч. Високо, високо в стратосферата гореше разреденият въздух... Сякаш бяха оцветили половината небе в малиново.

Давид се засмя и с леко смущение призна:

— Няма да повярвате, Мартине, беше красиво! Много красиво!

— Вярвам ви.

— А после всичко изчезна — каза Давид. — Миг преди древният фотонен звездолет да успее да обърне огледалото си към планетата. Изчезна спътникът, изчезна вулканът, сякаш изтръгнат от планинската верига. Земята се тресе още няколко часа, но пазителите успяха да спрат катаклизма.

— Чувал съм, че са създали център на маса вместо унищожения кораб — каза Мартин. — Пуснали са по орбитата на спътника миниатюрна черна дупка.

— А казвали ли са ви какво точно се е случило там?

Мартин поклати глава.

— Не мисля, че това е било кораб на Древните, технологиите са били прекалено прости... Пък и аз изобщо не вярвам в древните раси... — Давид хвърли угарката във водата, където моментално го глътна някаква бърнеста тлъста риба. — Пазителите са изпреварили всички... именно те са единствените Древни. Явно, когато са дошли на Галел, местната цивилизация е била доста развита... имала е бази на спътника. На пазителите това, кой знае защо, им е убягнало. Жителите на планетата подивели и свикнали с даряваните им чудеса. Някога в бъдещето същото очаква и нас. Но тези, които живеели на спътника, не се предавали. Издълбали го отвътре, създали гигантски кораб с фотонен двигател... Опитали се да избягат, да възродят цивилизацията си около друга звезда...

— Какъв е тогава вулканът, стрелял по кораба?

— Защитна система на пазителите...

— Не е в стила им — поклати глава Мартин. — Те предпочитат тихото изчезване. Впрочем, версията е не по-лоша от всяка друга.

Давид кимна:

— Да, разбира се... Но оттогава започнах да си избирам планети без луни.

Те се посмяха, както се полага след подобна история.

— Аз все пак ще тръгнавам — каза Мартин и се изправи. — Няма да дочакам приятеля ви. Имате ли поща за Земята?

— Да. — Давид скочи, вмъкна се в палатката и след миг се върна с тежък пакет. — Тук има писма, дискети... медальони на загинали... и няколко образци за университета... Нали няма проблем? По-малко от три килограма е...

В гласа му се долавяше молба.

— Дайте го — съгласи се Мартин.

Двамата си стиснаха ръцете и Мартин тръгна към Станцията. На верандата нямаше никого, но той крачеше уверено и делово, като човек, на когото е отреден определен час.

И пазителят се появи. Излезе, притвори зад себе си дървената врата, седна в креслото и се зае да разпалва лулата си. Беше облечен с плътен мъхнат халат — или му беше студено, или беше станал направо от леглото.

Мартин спря пред стъпалата.

Пазителят пухтеше, подръпваше от лулата, отново и отново щракаше със запалката. Най-накрая лулата започна да дими равномерно и пазителят доволно се облегна назад в креслото. Погледна Мартин с нещо средно между доброжелателна ирония и леко раздражение.

— Здравей, пазителю — каза Мартин.

— Здравей, пътнико — кимна пазителят. — Влез и отдъхни.

Мартин се изкачи по стъпалата и седна срещу него. Помълча известно време, после каза:

— Бих искал да ти разкажа една история.

— Тук е тъжно и самотно, пътнико — каза пазителят. — Поговори с мен.

Мартин затвори очи. Не знаеше за какво ще говори сега. Най-добрите истории винаги бяха тези, на които сам не знаеше края. Съзнаваше само едно — сега ще говори за...

— Когато се ражда, човек носи света в себе си — каза Мартин. — Целия свят, цялата Вселена. Самият той е мирозданието. А всичко

около него са само тухличките, от които е изградена реалността. Майчиното мляко, хранещо тялото, въздухът, каращ тъпанчето да трепти, смътните картини, които фотоните рисуват върху ретината на окото, проникващият в кръвта живителен кислород — всичко придобива реалност едва след като стане част от човека. Но човекът не може да взема, без да дава нищо в замяна. С фекалиите и сълзите, с въглеродния двуокис, а по-късно с плач и сополи човекът отбелязва първите си крачки в несъществуващата вселена. Живото хленчецо мироздание пълзи през илюзорния свят, превръщайки го в реален.

Пазителят мълчеше, подръпвайки от лулата. Мартин си пое дъх.

— И човекът твори своя Вселена. Твори я от самия себе си, защото в света няма нищо друго реално. Човекът расте — и започва да отдава все повече и повече. Вселената му расте от изречените думи и стиснатите ръце, драскотините на коленете и искрите в очите, смеха и сълзите, построеното и разрушеното. Човекът отдава семето си и ражда деца, човекът композира музика и опитомява животни. Декорациите около него стават все по-плътни и все по-ярки, но така и не придобиват реалност. Докато човек не създаде Вселената до края — отдавайки ѝ последната топлина на тялото си и последната кръв от сърцето ѝ. Нали светът трябва да бъде сътворен, а човек няма от какво да твори светове. Няма от какво друго, освен от себе си.

Пазителят остави лулата.

Мартин чакаше.

— Ти разсея моята тъга и самота, пътнико. Мини през Портала и продължи пътя си.

Мартин кимна на пазителя и се изправи.

— Може да се смята, че всеки е Вселена — каза пазителят зад гърба му. — Може да се смята, че всеки е само буква в кратката история на Вселената. Това не променя нещата особено много, Мартине. Дали след смъртта си ставаме мироздание, или само буква върху обелиск — какво значение има това за мъртвия?

Мартин се обърна — възможно най-бързо.

Пазителят вече го нямаше в креслото, само забравената лула леко димеше.

Впрочем, какво значение имаше? Дали пазителят седеше в креслото си или се бе пренесъл на хиляди светлинни години — какво значение имаше, ако пазителите не отговарят на въпроси?

Но Мартин все пак каза:
— Благодаря ти, пазителю.

[1] Басове, при които загубилият трябва да изпълни всякакво желание на победителя. — Бел.прев. ↑

[2] Домакин (на предприятие), завеждащ стопанската част. — Бел.прев. ↑

ЧАСТ ВТОРА ОРАНЖЕВО

ПРОЛОГ

Любителят на удоволствията в живота — или казано по-изискано, сибаритът^[1] — винаги подхожда сериозно към въпроса за вкусната и полезна храна. Има си удоволствие и в посещаването на ресторанти: класически, леко старомодни, с бели колосани покривки на масите, порцелан и кристал, честа смяна на сребърните прибори и солидни сервитьори мъже; в никакъв случай жени — своенравната и непостоянна женска ръка не бива да бъде замесвана в тайнството на приготвянето и сервирането на храна! Немалко радости се крият и в по-непретенциозните заведения, със свежи карирани покривки и съскащи зад откренатата врата на кухнята тенджери, където усмихнати младежи и девойки ще ви нахранят с нещо необичайно и национално в компанията на преуспяващи чиновници, вечно бързаци юристи и шумни туристи, сраснали се с видеокамерите си. Ще отхвърлим решително заведенията за бързо хранене, каквото и чуждоземно име да са приели и колкото и вкусна пластмаса да са сложили в чинийката за еднократна употреба — не, не и не, на хлебчето с кюфте не трябва да се оставя никакъв шанс, ако се отнасяте сериозно към здравето си и към преходните земни удоволствия!

Но мерилото на кулинарните удоволствия, алфата и омегата на сибаритството, все пак си остава обядът в домашни условия, който си приготвил със собствените си ръце. Само там се разкрива истината, само там става ясно дали си треперещ придатък на непретенциозния си стомах, или имаш право да командваш този стомах, да се грижиш за него и да го глезиш, да не позволяваш на мързела, апетита и дори на кипящите стомашни сокове да се намесват в процеса на твоето хранене!

Този ден Мартин беше поканил чичо си на гости. Това не се случваше често, чичо му го оценяваше справедливо, но строго, и затова Мартин донякъде се вълнуваше. Не му беше останало достатъчно време — едва тази сутрин се беше върнал на Земята, — затова и се налагаше да импровизира. След като направи ревизия на хладилника, той за известно време дори се разстрои и започна да се

чуди дали не може да купи една патица по пекински от ресторанта и да я представи за свое творение. Но отвращението към такава недостойна постъпка надделя над моментната слабост и той реши да се бори до края.

Извади от камерата на хладилника замразени сибирски пелмени — храна, която макар и непретенциозна, в умели ръце можеше да се разкрие от най-добрата си страна. О, колко унизени и опошлени бяха истинските пелмени от тези разкиснали се буци от тесто и субпродукти, които мръзнат под целофанените покрития по хладилните рафтове в супермаркетите! Не вярвайте на фалшивите усмивки на вечно гладните герои на рекламите, те охотно биха излапали и сурово кубче за бульон. Не се хващайте на думите за „ръчната изработка“ на пелмените, дори и да са изработени ръчно — вие виждали ли сте тези ръце?

Не, не и не!

Истинските пелмени човек трябва да сготви сам или с подобрани, сигурни приятели и роднини. Трите вида месо са желателни, но не са най-важното. Много по-важно е да се спази пропорцията на подправките, като особено трябва да се внимава с ароматния черен пипер и да се поръси по-свободно с червен пипер, макар че истинските познавачи изобщо не го използват. Тревичките, които щедро дарява на московчаните и петербургците влажната молдовска майка земя, биха били от голяма полза. Ако живеете в европейската част на Русия, трябва още от пролетта да се погрижите за необходимите посадвания в градината на вилата си. На сибирците им е по-лесно — могат да си излязат в зеленчуковата градина в двора, или да отидат до най-близките кедри, и пред тях ще се открие склад с подправки от тайгата. Е, още по-лесно им е на онези, които в детството си никога не са играли на снежни топки и живеят в Азия или в Крим — ето къде е волният живот, ето къде всичко, което не е отровно, става за подправка. И в никакъв случай не злоупотребявайте с готовите смеси от подправки, особено ако са полско или френско производство! Кажете ми, моля, какво разбират поляците или французите от руски пелмени?

Мартин обичаше пелмени; направи тестото с удоволствие, с ентузиазъм, на фона на пуснатия телевизор, по който бърбореха новините. После извая самите пелмени под съпровода на хубава

класическа музика. Рокът придаваше на пелмените излишна острота на формите, а поп музиката водеше до появата на мутанти, които приличаха на всички свои най-близки роднини едновременно — и на узбекските манти, и на татарските ечпочмаки, и на смахнатите италиански равиоли.

А нали всички знаят много добре, че главната особеност на хубавите пелмени е вкусното тесто, в което трябва да се оформят джобчета и в тях месото да се вари като на водна баня, в лъжичка от собствения си гъст бульон. Проблемът е при пелмените, които се късат при варенето или са така безмилостно притиснати при слепването, че скъпоценният бульон се излива в тенджерата.

Мартин нареди скромна трапеза в кухнята, сипа в две купи гъста сметана — истинска руска сметана, а не европейските имитации със съгъстители, подобрители, антиоксиданти и други отрови. Скри кетчупа, за да не се изкушава; въпреки че имаше слабост към него, се боеше от справедливите подигравки на чичо си. Когато старият асансьор изтрака отвън, Мартин изсипа пелмените в кипящата вода и извади от хладилника бутилка „Руски стандарт“ — единствената водка, допустима за възрастния човек при неговия болен черен дроб. Бутилката не беше от половин литър, за да не се стигне до неизбежното продължение, и не беше от еднолитровите, които са разрешени само за младите и безгрижни хора. Седемстотин милилитра са подходящи за културните, пиещи умерено руски хора, които не възнамеряват да се заседяват до нощите и да плашат съседите с пеене на песни.

Чичо му оцени пелмените. Наистина, ядеше ги, без да бърза и без празни приказки, с което смути Мартин, но веднага щом привърши първата порция, погледна красноречиво към тенджерата. Така че се наложи незабавно приготвяне на втора порция.

След това започна разговор — умерено приятен, макар и на моменти шумен. Обсъдиха футбола — Мартин не беше голям запаянко, но се радваше на неочакваните успехи на националния отбор. Поспориха за последното заплащане на арендата на пазителите — хитроумните технологии за синтез на храна от дървесина наистина позволяваха да се победи глада, но се отваряше огромно количество допълнителни проблеми. Чичо му даже го изненада неприятно с излишната си разпаленост и недостойните си изказвания за

ограничаването на раждаемостта в Азия и Африка. Впрочем, вече засрамен, той се отрече от фразите: „И на зайците обичаите им забраняват да планират семейство“ и „Сега със сигурност ще слязат от палмите, щом дърветата ще могат да се ядат“, но не се отказа от същността на изказванията си.

По някакъв хитър начин Мартин успя да насочи разговора в по-спокойно русло, а освен това се обади Женя — минавал наблизко и се зачудил дали да не се отбие.

Мартин се зарадва на посещението на малкия си брат, а и чичо му, макар че любимецът му беше Мартин, веднага разцъфна, започна да се перчи и устрои на новодошлия си племенник разпит — защо толкова рядко му се обажда и още по-рядко му гостува, от какъв дявол се е захванал с журналистика и дали не се е сдобрил с Олга.

Женя даде смислени отговори на всички въпроси, само дето дълго се опитва да си спомни коя е Олга, и говореше за одобряването неубедително, или с други думи — лъжеше като адвокат. Но чичо му днес беше миролюбиво настроен и предпочете да не забележи лъжите.

Мартин направи нови пелмени и извади от хладилника втора бутилка от седемстотин милилитра, защото не само че беше културен и пиеше умерено, но беше и умен руски човек. Виж, с пелмените вече беше зле, защото оставаше само една оскъдна порция, която беше чак смешно да се вари. Но и чичо му, и Женя се бяха наядли и не искаха повече пелмени — напълно ги задоволяваха „Руския стандарт“, леко киселеещите краставички и тънко нарязаното пушено месо. Самият Мартин почти се изключи от разговора, но с удоволствие слушаше дрънканиците на Женя и репликите на чичо му, поразяващи с ехидността си и с онова чувство за хумор, което се появява при умните възрастни хора, след като се пенсионираат.

Когато наближи полунощ, чичо им се умори и започна да се готви за тръгване. Решително отказа на предложението да пренощува у Мартин, отказа и да го съпроводят, от принципни съображения не повика такси, като каза, че ще повърви петдесетина метра до кръстовището, там ще спре някоя минаваща кола и по този начин ще направи голяма икономия. Мартин понечи да спори, но после съобрази, че при кръстовището все още би трябвало да дежури милиционерски наряд, който, щом забележи пенсионера, веднага ще го настани в такси и ще нареди строго на шофьора да го откара до дома

му. Затова се успокои и след като си взе довиждане с чичо си, извади от хладилника малка, половинлитрова бутилчица водка — нали беше не само културен и умен руски човек, но се отличаваше и с мързела си, който го караше да се запасява с продукти от първа необходимост. Но брат му показа кутия с хубави пури и основателно отбеляза, че се нуждаят от различен акомпанимент.

Така че десет минути по-късно, след като нахвърляха в съдомиялната машина мръсните чинии, те седнаха в гостната с тежки широки чаши с уиски „Гленморанджи“, отлежало петнайсет години в бъчва от мадейра, и запалиха пури под съпровода на любимите и на двамата „Пикник“.

„Пикник“ пееха за това, че от някой си щяло да излезе нещо смислено, защото е голям познавач на райския газ. Мартин не беше съгласен с тези толкова прости диагностични методи, но потропваше с обувките си с пантоф крак в такт с музиката, а на думите „това щастие се пада на един от сто“ дори започна тихичко да подпява.

— Март, с какво се занимаваш сега? — попита брат му, размахвайки пурата, сякаш се опитваше да пише с дима във въздуха.

— С всякакви тъпотии — призна Мартин. Брат му беше единственият от семейството, осведомен за естеството на заниманията му, но рядко навлизаха в детайлите, освен че понякога обсъждаха някои забавни истории, които не са опасни за никого.

— Занимаваш ли се с някой сериозен случай? — не се предаваше брат му.

— Завършвам един — каза Мартин. — Почти го приключих. Нищо сериозно. Едно момиче избяга от къщи и загина нелепо на чужда планета.

— И какво е останало недовършено? — продължаваше Женя.

Като се замисли, Мартин реши, че няма да има особена вреда, ако разкаже това-онова.

— Девойката успя да ми съобщи нещо. Вече не можеше да говори... така че използва жестомимичния туристически. Най-вероятно не означава нищо, но реших да проверя нещата докрай. Не ми се иска да ходя при родителите й, докато не ми се изясни всичко.

— Разпитвах я за теб — каза брат му. — Един човек... уж случаен разговор... Но така се случи, че знам това-онова за него. Той работи в службите.

— Кука? — попита Мартин без особена изненада. Напълно възможно бе правоохранителните структури да наглеждат Ернесто Полушкин.

— ГБ^[2].

— И какво искат от мен? — възмути се Мартин. — Плащам си налозите, не се занимавам с шпионаж, ако попадна на нещо интересно — докладвам!

Мартин наричаше „налози“ измислените истории, за които се предполагаше, че може да се харесат на пазителите. Властимащите негласно препоръчваха на всички, на които съчиняването на такива истории се удаваше, да измислят по три-четири годишно за нуждите на държавата. Даже плащаха някакви дребни пари за услугата и Мартин не клинчеше и не хитруваше, а четири пъти годишно честно сядаше до масата и се опитваше да измисли нещо достойно. Съдейки по това, че историите му се приемаха с благодарност и жив интерес, като служителите не изискваха от него допълнителни количества, явно някои от тях влизаха в употреба, а други биваха отхвърляни от пазителите. Общо взето — както и в нормалния живот. Мартин пишеше докладите си нередовно, но ако реалното положение на нещата на някоя планета се различаваше рязко от данните в справочниците и вестниците, изпращаше информацията за това в Университета за галактически изследвания — структура, която официално се водеше обществена, но в действителност беше правителствена.

— Наистина не знам — каза Женя и отпи от уискито. — Обаче ми се стори, че ги интересуват именно настоящите ти дела. Не се набърквай в политиката, за Бога!

Мартин за малко да каже нещо ехидно и наставническо, като „не учи батко си как се правят деца“, но съобрази навреме, че малкият му брат го беше изпреварил доста точно по този въпрос и спокойно би могъл да му прочете някоя и друга лекция. В много отношения Женя беше безгрижен и небрежен, но затова пък в отношенията си със слабия пол беше концентриран, сериозен и безпощадно ефективен. Затова Мартин отсече:

— Нямам намерение да се набърквам в нищо, братко. А на теб ти е време да престанеш да бъдеш вечен студент и да се захванеш за някаква работа.

След като получи такъв предателски удар под кръста, Женя се нацупи и спря да чете морал.

Наложи се да си сипят втора порция уиски, за да бъде възстановен мирът и разговорът на свой ред да потръгне.

[1] Човек с вкус към разкоша и удоволствията. Наричателното произхожда от наименованието на жителите на древния град Сибарис. — Бел.ред. ↑

[2] Государственная безопасность — Държавна сигурност. — Бел.прев. ↑

1.

Причината, поради която Мартин се върна на Земята за едно денонощие, беше не само планираната среща с чичо му, но и необходимостта да се снабди със снаряжение за пътуването. Разбира се, при нормални условия би могъл да продължи пътя си направо от Библиотека, но сега беше изправен пред необичайна задача и предпочете да похарчи една допълнителна история за връщането си до Земята.

Задържа в себе си ремингтъна — нямаше намерение да ловува, а карабината беше напълно подходяща за самоотбрана. От малкия арсенал, който съхраняваше в кабинета си, добави към снаряжението си само револвер — надежден и компактен „Смит и Уесън“ шейсети модел. Късо петсантиметрово дуло, само пет патрона в барабана, малък калибър — оръжието беше подходящо само за кратка престрелка на късо разстояние. Е, такива ситуации не възникват често, но все пак се случват и тогава револверът е доста по-полезен от винтовката.

Попълни и запасите си от търговски стоки. Сол имаше почти на всички планети, затова пък захарта и сладките неща служеха прекрасно като валута. Тютюн, пипер, медикаменти, няколко тестета карти за игра, новият брой „Дайджест“ — общо взето, събраното не се отличаваше с нищо от обичайното.

Към пладне беше готов да тръгне на път, макар и да чувстваше тежест в главата заради запоя, продължил до три часа през нощта.

Вече беше при вратата, когато телефонът иззвъня. Посегна към слушалката, но видя, че на дисплея свети името на Полушкин, и не отговори. Полушкин или беше научил за връщането му, или се пробваше просто ей така, наслуки... При всички случаи на Мартин не му се искаше да дава отчети в момента.

Затвори вратата и тръгна по стълбите.

Понякога му се струваше, че отношението на пазителите към разказите зависи и от самия разказвач. От настроението му... от

убедителността... от това колко е увлечен от измислената история... от съвсем странни фактори. Например на гладен стомах му беше значително по-лесно да получи достъп до Портала, отколкото след обилен обяд и халба бира.

Сега беше умерено гладен, но го болеше главата.

И това оказваше влияние.

— „Нима? — попита жената. — Аз мислех, че сте разбрали всичко още първата вечер“ — завърши разказа си Мартин и замълча в очакване на присъдата.

— Тук е тъжно и самотно — каза пазителят. — Слушал съм много такива истории, пътници.

Това беше вече втората история, отхвърлена от пазителя. И най-обидното бе, че според Мартин историите бяха достойни, притежаващи и сюжет, и характери, и поука. Напълно подходящи!

Пазителят чакаше — наистина тъжен и самотен, един от многото тъжни и самотни пазители на московската Станция. Мартин въздъхна, ровейки се в паметта си. Спомняше си и отхвърляше истории, които беше прочел или чул, или които се бяха случили лично на него или на негови познати.

Пазителят чакаше.

— Историята ми е за любопитството — каза най-накрая Мартин. — Това е странно свойство, не намираш ли?

Разбира се, пазителят не отговори. Разбира се, Мартин беше задал риторичен въпрос.

— Хората вършат странни и опасни неща от любопитство. Пандора е отворила поверената ѝ кутия, жената на Синята брада е влязла в забранената стая, учените са разцепили атома. Където и да погледнеш — само проблеми заради това любопитство. И ако в древността опасността е заплашвала само самия любопитен, през последните стотина години застрашава цялото човечество. Един любопитен учен става по-опасен от цяла армия. На мен даже започва да ми се струва, че природата се е опомнила и е дала на заден ход... Хората започнаха да любопитстват все по-малко и по-малко. Престанаха да се интересуват от наука. Започнаха да харесват всичко всекидневно и обикновено. Телевизионни сериали, в които се знае какво ще се случи. Книги, в които всичко е известно предварително. Храна, която не е интересна нито с вкуса си, нито с цвета, нито с

аромата си. Новини, които не казват нищо неочаквано. Сякаш е завъртяна някаква стопираща ръчка: достатъчно любопитство, достатъчно сте търсили, достатъчно сте мислили. Спрете — или ще загинете!

Пазителят погледна замислено Мартин.

— Ние живеем с предсказуеми жени, нашите приятели ни разказват брадати вицове, нашият Бог е скован от догми. И това ни харесва. Но знаеш ли, пазителю, наскоро видях една девойка, която беше погубена от любопитството си... и се зачудих... — погледна пазителя в очите — дали наистина всички са се отучили да се учудват? Може би аз съм този, който е дръпнал стопиращата ръчка? За самия себе си. Може би аз съм този, който е спрял? И сега убеждавам себе си, че е спрял целият свят? Вие почти ни отучихте да любопитстваме, пазители. Какъв смисъл има да се учи нещо, да се открива нещо, след като утре вие ще ни го подарите наготово? Какъв смисъл има да се стремим към звездите, ако там няма нищо ново? Помислих си за това и отговорът не ми хареса. Затова реших — да живее любопитството! Многото знания са великолепно нещо! А многото печал е съразмерно заплащане!

Пазителят мълчеше — и Мартин почувства, че историята не е приета. Затова се наведе през масата, доближавайки се до пазителя, и продължи:

— А знаеш ли кое е най-важното тук, пазителю? Любопитството не съществува изобщо! Разумните същества не притежават такова качество и свойство. Ние наричаме любопитство интуицията, опита да правим изводи при недостатъчно налични данни. Искане ни се всичко да формализираме, да го обясним логично и ако няма обяснение, казваме „любопитно“, сякаш си даваме индулгенция за странните, ненужни и опасни постъпки. „Любопитството“ е само удобно обяснение. Нищо повече!

— Тук е тъжно и самотно... — започна пазителят.

— Не съм завършил историята — каза Мартин. — Дори не съм я започнал. Това беше встъпление.

За първи път в живота му му се стори, че в очите на пазителя се е появило раздражение.

— Тогава разказвай.

— Имало едно време във Вселената раса, която всички останали разумни раси наричали „пазители“ — започна Мартин. Изведнъж го обзе ярост, насочена не към пазителя и дори не към него самия, защото се е оказал неспособен да си плати пътя. Чиста ярост, ненасочена към никого конкретно. — Тази раса си имала хоби — да лети из Галактиката на могъщи черни звездолети и на всяка попаднала ѝ планета да строи Станции за хиперпространствена връзка. И заплащането за използването на тези Станции е да се разкаже любопитна история. Пазителите не можели да се развлекат по никакъв друг начин. А на планетата Земя живеело едно момче, което се казвало Мартин Дугин. И както всяко друго умно дете, и то си имало мечта — да разкрие всички тайни на Галактиката. Ни повече, ни по-малко, както приляга на хората. И ето че един ден срещнало мъдрите пазители. Те, както си му е редът, скупаели. Хлапакът естествено се смятал за по-умен от всички във Вселената и се запитал: А дали любопитството движи пазителите? Та нали ние вече установихме, че няма никакво любопитство. Нима пазителите наистина се надяват да чуят нещо ново и важно? Значи работата не е в историите. Не в историите, а в хората, които ги разказват! Очевидно в Галактиката има някакви тайни, важни и страшни, но недостъпни за пазителите. И онези, които те пропускат в другите светове, трябва да разкрият тези тайни. А онези, които не пускат обратно, са се оказали близо до разгадаването им и целият им останал живот ще протече там, където могат да са от полза за пазителите!

Пазителят се закашля. Кашля достатъчно дълго, за да успее Мартин да разбере: рунтавото люспесто създание се тресеше от смях, задавяше се, опитваше се да спре — но не можеше.

— Ти... разсея... тъгата ми и самотата ми, пътничко. Мини през Портала и продължи по пътя си.

Мартин се изправи от креслото и промърмори:

— Получи се! Страхотно...

Пазителят престана да се смее. В черните му очи вече нямаше и сянка от раздражение.

— Десетки раси, стотици планети, хиляди хипотези. Казват, че крадем душите. Казват, че използваме пътниците за храна. Казват, че просто се подиграваме. Но твоята версия е свежа, благодаря. Ти разсея моята печал.

— Никога не казвате дали нашите истории имат смисъл за вас. И никога няма да кажете — промърмори Мартин.

— Яде ли те любопитството? — попита пазителят. — Но нали няма никакво любопитство, ти обясни това доста уверено.

— Няма празно любопитство — отсече Мартин. — Няма безцелно любопитство. Ако са ни интересни мотивите ви, значи чувстваме фалш. Недоизказаност. Опасност. Някаква облага, която ни е убягнала.

Пазителят премълча и това даде на Мартин усещане за лек триумф. Но когато вече затваряше вратата, пазителят отново беше изпаднал в пристъп на смях и това развали цялото удоволствие от победата.

— Дори и просто да се гаврите — мърмореше Мартин, крачейки по коридора. — Дори и да правите залози кой от нас ще издържи по-дълго в чуждите светове. Дори и да ни предавате по телевизията си. Не ми пука!

Когато достигна най-близкия Портал — в московската Станция те бяха шест — вече се беше успокоил. Разбира се, от гледна точка на пазителя — всемогъщ и почти безсмъртен — неговото поведение и догадки сигурно бяха много забавни.

И най-важното — Мартин изобщо не беше сигурен, че не съществува чисто любопитство, че зад него винаги стои интуицията, изгодата или страха. Кажете, моля, каква полза има детето от счупената и разглобена играчка? Интересно е — и това е всичко. Възможно е и с пазителите да е така: да си играят с живи играчки и леко да се огорчават при счупването им.

Мартин отбеляза мислено, че това е обещаваща версия. Щом пазителите се интересуват от догадки за мотивите на поведението им, трябва да разкаже, че пазителите са деца на истинска свръхцивилизация, пуснати в космоса да си поиграят. Като всички деца, те са любопитни и безсърдечни и предпочитат да слушат, а не да отговарят на въпроси...

Може да се получи чудесна история.

Той даже си заподсвирква и изобщо не се огорчи от малката опашка, която откри в чакалнята пред залата на Портала. Той кимна на една сериозна дама на средна възраст, седнала на диванчето, поставила огромна раирана чанта до себе си. Боже мой, нима се възражда на ново

равнище професията на пътуващия търговец? Или жената отива да навести роднините си, а в чантата носи подаръци? Той дори се здрависа учтиво с един мъж, пушещ в ъгъла над грамадна ваза-пепелник. Мъжът нервничеше, дърпаше цигара след цигара, веднага си проличаваше, че е новак, но не се стреми да завърже разговор. За да му направи компания, Мартин извади една цигара и я изпуши до половината.

В коридорчето, водещо към Портала, се чу дрънчене. Някой едър и тежък изтопурка покрай чакалнята в посока към изхода. Жената погледна нервно Мартин и тръгна към Портала. След минута се чу ново дрънчене, мъжът хвърли недопушената цигара, вдигна обемистата си чанта и рязко попита Мартин:

— Как е... нали не е прекалено неприятно?

— Нищо няма да усетите — успокой го Мартин.

Мъжът прекара дълго време при Портала — явно изобщо не можеше да се реши. Най-накрая се чу ново звънтене, по коридора премина юноша с щастливото лице на човек, който допреди малко е бил доста изнервен. Мартин мина през шлюзовата врата и влезе в кръглата зала на Портала. В центъра ѝ дружелюбно светеше компютърният терминал.

Мартин взе мишката и прекара курсора по списъка.

Ето я Библиотека. Ето го Иол. Ето го Кортик. А ето я и целта.

Прерия 1 и Прерия 2.

Два свята, които по нищо не си приличат, освен по преобладаващата в района на Порталите тип местност. Мартин се интересуваше слабо от Прерия 1, отдавна заселена с извънземни. Доскоро не го интересуваше и Прерия 2, въпреки че беше в хубавия, зеления списък...

Но пръстите на умиращата Ирочка бяха успели да му кажат името точно на тази планета.

С какво ли тя бе толкова важна за нея, по-важна дори от собствения ѝ живот? Защо молеше Мартин да отиде на Прерия 2 — нали думите ѝ не можеха да бъдат нищо друго, освен молба да посети този свят?

Може би го движеше интуицията, а може би — току-що осмяното любопитство. Но той натисна *Enter*, обърна се и излезе от залата — но вече не на Земята.

Горещо и прашно.

Това беше първото му впечатление, когато вратите на Станцията се затвориха зад него.

Пазителят седеше на верандата, вдигнал босите си крака на дървената маса. Пред него в голяма кристална кана искряха бучки лед в истинска домашна лимонада, на подноса имаше фасетирани чаши.

— Ще позволите ли? — попита Мартин. Пазителят кимна и Мартин си наля пълна чаша. Отпи — хубаво, киселичко и прохладно; браво на пазителите, че не признават никаква химия. С чашата в ръка Мартин отиде до парапета и облегна лакти на него, отпивайки от лимонадата.

Пред него се простираше Прерия 2.

В първия момент равнината му се стори изгоряла. После осъзна, че високата трева, покрила я като плътна четина, си е оранжева по природа. В далечината се виждаше стадо петнисти черно-бели крави, които невъзмутимо пасяха въпросната оранжева трева.

Небето също беше оранжево. Е, не съвсем оранжево, по-скоро мръсножълто, такова, че дискът на слънцето не се набиваше веднага на очи. Впрочем, облачетата си бяха белички.

— Оранжево небе, оранжево поле... — промърмори Мартин. — Кой идиот е нарекъл тази планета Прерия? По-добре Оранжева — тя си е оранжева.

Пазителят мълчеше, мърдаше пръстите на краката си и се усмихваше.

— Довиждане — каза му учтиво Мартин.

Пазителят кимна.

Когато слезе от верандата, Мартин сглоби карабината, метна я на рамо и тръгна да заобиколи стадото крави. Не се виждаше каубой, но в един момент от високата трева се надигна малко пастирче, което го изгледа внимателно.

Мартин му махна с ръка и се приближи. Хлапето изглеждаше съобразително, а малко информация никога не беше излишна.

— Здравейте, мистър! — поздрави го хлапакът, около тринайсет-четиринайсет годишен. Беше бос, с дънки и карирана риза,

яркочервена, в тон с прерията и небето.

— И ти здравей — отвърна Мартин. — А защо „мистър“?

— При нас така е прието — поясни момчето. — Вие за постоянно ли идвате на Прерия?

Мартин отбеляза тази фраза. „За постоянно ли?“ беше рядко срещан въпрос. Обикновено питаха: „Вие за дълго ли?“

— Едва ли. Както се получи.

— Търсите ли някого? — продължаваше да любопитства пастирчето.

Мартин поклати глава:

— Не, вече никого. Дръж!

Той подхвърли на хлапето бонбон „Червената шапчица“, предварително приготвен в джоба. Момчето прие лакомството с явна радост, но отхапа само половината, грижливо зави останалата част и я прибра в джоба си. После каза, като внимателно дъвчеше подаръка от Земята:

— Е, питайте.

— Далече ли е градът? — Мартин се усмихна и реши да бъде по-предпазлив с хлапака.

— Ню Хоуп е на пет мили на юг. — Момчето посочи с ръка. Мартин не виждаше нищо в тази посока и малкият поясни: — Градът е в низината. Там тече Оранжева. А тук няма защо да се заселва някой, няма вода.

— Нарочно ли караш стадото при Станцията?

Момчето се усмихна и кимна.

— Много хора ли има в града?

— Малко над осемнайсет хиляди — съобщи гордо момчето. — И още хиляда и петстотин нехора.

— Какво интересно има там?

— Вкусен бонбон — отбеляза замислено хлапето.

Мартин му се закани с пръст, но му даде още един.

— Две църкви и молитвен дом, стадион, кметство, отряд на националната гвардия, две училища, текстилна фабрика, дванайсет месарници, шест фурни, кино, болница, четири аптеки, супермаркет, вестник, вариете, печатница, летище, гараж и автосервиз... — започна да изброява момчето.

— Хотел? — попита Мартин.

— Има хотел „Дилижанс“. Има хан „Мустанг“. На вас сигурно хотелът ще ви хареса повече.

Мартин извади трети бонбон. „Гриляж“.

— Днес ще се натъпча — каза радостно хлапето. — Ваш съм, мистър. Питайте.

— Какво можеш да разкажеш за планетата?

— Ами... — Момчето се преви и заподскача на един крак, почесвайки коляното си с пета. — Какво има за разказване? Планетата Прерия, благоприятна за живот, три континента, заселен е един, има два града и селища, открит е нефт и цветни метали... Това се учи в първи клас.

— Местен живот?

— В прериите живеят зелени индианци — каза момчето много сериозно. — Те ловуват оранжеви бизони.

— Да бе — каза Мартин.

Момчето изсумтя:

— В града ще видите сам. Те са тъпи, но миролюбиви, даваме им да влизат в града.

— Зеленокожи? — уточни Мартин.

— Те обичат зеления цвят — поясни момчето. — Купуват зелен плат и си шият дрехи. А иначе са си най-обикновени — жълти.

— Кой е главен в града?

— Кметът — каза момчето много сериозно. — А освен това има шериф и военен комендант. Така че не стреляйте без причина, ще ви хванат и ще ви обесят! При нас са много строги за тези неща, трябва да се взема разрешение за дуелите.

— Господи, някакъв детски рай... — промърмори Мартин. — Чудно как още всички дечурлига от Земята не са си дигнали чуковете и не са дошли тук.

Момчето изслуша репликата с любопитство, но подобно на пазителите, не отговори.

— Последен въпрос — каза Мартин, подхвърляйки още един бонбон на хлапето. — Какви пари са в обращение?

— Прериански долари. — След кратко колебание хлапакът извади от джоба си една монета и я показа на Мартин. — Ето такива.

— Може ли да я видя? — Мартин взе металния диск и внимателно го огледа.

Охо! Монетата беше сребърна, с изсечен номер, като на банкнота! Значи справочникът на Уолтърс не лъжеше.

— Вярно ли е, че има пари само на Земята и на Прерия? — попита момчето, без да откъсва поглед от монетата. Ако се съдеше по възрастта му, не беше възможно да е роден на Прерия, но явно беше дошъл тук съвсем малък.

— Не е вярно. Има още шест планети, на които хората използват свои пари... — отговори Мартин, разглеждайки монетата. — Е, вашите изглеждат доста сериозно...

— В планините има сребърен рудник — поясни момчето.

— Това много ли е? — попита Мартин, връщайки монетата.

— Аха — кимна хлапето. — Чаша питие е десет цента. Да се пренощува в хотела — долар. Ако стаята е хубава, естествено.

— Трябва ли да се отбия някъде в града и да съобщя за пристигането си? — поинтересува се Мартин.

— Бързо схващате! — Момчето показва своите бели, макар и щърбави зъби. — Представете се на шерифа, той ще го оцени.

— Благодаря, синко — кимна Мартин. — Ще отида да видя вашия Ню Хоуп... А ти не се стеснявай, работи си.

— От какво да се стеснявам? — веднага настръхна хлапакът.

Мартин се усмихна и каза:

— Обади се на шерифа и докладвай. Ще отида при него след два часа.

Момчето нацупи устни и обидено го изпрати с поглед. Едва когато Мартин се отдалечи на сто крачки, хлапакът легна отново в тревата и извади от джоба на дънките си радиотелефон.

Прерия 2 наистина се славеше като една от най-успешните земни колонии. Официално се смяташе, че е заселена от самотни ентузиасты. Но всички знаеха, че е свръхсекретен правителствен проект на САЩ. През последната година планетата решително вървеше към обявяване на независимост. Може би нещо в плановете на американците се беше объркало. А може и формалната независимост на колонията да влизаше в плановете им.

При всички случаи на Мартин му беше интересно. Планетите курорти са забавни, планетите, където се добива нещо екзотично и ценно, са полезни. Но планета, на която хората наистина се опитват да

построят анклав на земната цивилизация — е нещо съвсем необичайно.

Пазителите никога не се намесваха в местната политика. Всичките им изисквания се свеждаха до безпрепятствено използване на Порталите. Но на Прерия не се забелязваха особени безобразия. Колонистите не вредяха на местните „индианци“ и се отнасяха към извънземните недоверчиво, но и с търпимост. Изобщо, ако човечеството имаше някакви шансове да се настани сериозно в друг свят, Прерия подхождаше идеално за тази цел.

Сребърни монети със сериен номер — виж ти! Мартин се усмихна, докато крачеше из степта. Защо не са си направили книжни пари? Метални пари — като символ на пограничен свят; Дивия запад, пренесен на стотици парсеци^[1] от Земята?

Възможно е.

С лека тъга Мартин си помисли, че руската пасионарност^[2] или е изчезнала окончателно от времето на Гумилъв насам, или принципно не е насочена навън. Е, къде е Нови Мухосранск^[3] или град Китеж^[4]? Къде са русокосите юнаци, разоравачи целините из другите светове? Явно стоят в патрулите пред московската Станция. Или маршируват с остригани глави на старателно игнорирани от властите полигони. Що за проклетие виси над руския народ: ако има духовност, то тя е в ущърб на здравия разум; ако има свобода, тя е с погроми и палежи; ако има вяра, тя е с озлоблението на язваджия евнух; ако има празник, той е последван от едноседмичен махмурлук. Човек започва да си мисли, че неслучайно пазителите са разположили на територията на Русия цели три Станции — в Москва, Новосибирск и Краснодар. Лесните пари, спечелени без никакви усилия, наистина преобразиха страната, оставиха нацистите без почва под краката, покриха страната с почти европейски воал на кротост и ситост. Но чиновниците не успяха да откраднат всичко, което се сипеше от небето, наложи се да го разделят с народа!

Но къде е онзи дух, който е водил в странстванията им Крузенщерн и Лисянски, Белингсхаузен и Лазарев, Пржевалски и Визе, Кайзерлинг и Иностранцев^[5]?

— Не достигат иностранци^[6] — каза си мрачно Мартин. Естествено даваше си сметка, че сгъстява багрите. Работата не е в особеностите на руския национален характер. В края на краищата

руският народ винаги е бил силен с пришълците, дошли от другаде — същото се отнася и за американците. Тук има нещо друго. Някакво мистично, манихейско неприемане на живота, лесно преминаващо в омраза към него, някакво обожаване на оскъдицата и уродливостта. Дали не беше виновен климатът? Защо пазителите не дадат на Русия устройства за контрол над народа, със сигурност имат такива...

Мартин се изплю в оранжевата трева. Климатът няма нищо общо. Точно в суровия Сибир същият този дух на пасионарност все още живее. Може би сибиряците ще измислят нещо? Мартин беше чул за голяма група красноярци и новосибирци, които отишли на някаква студена и влажна, но перспективна планета. Трябваше да надникне... при удобен случай.

А засега стоеше на оранжевия склон и гледаше Ню Хоуп, най-големия град на Прерия 2, любимата планета на американците. Долината на река Оранжева беше широка десет километра. Реката с нищо не напомняше за Мисисипи и не впечатляваше особено, но беше широка и плавателна. При градчето имаше пристанище, където се виждаше — дръжте ме да не падна! — дървен витлов параход! А и градчето — поразителна смесица от дървени къщи, сякаш слезли от целулоидната лента на уестърни; няколко напълно съвременни тухлени сгради; мачти на радиоантени и стъклени мехури на хеликоптери върху малкото летище — всичко това възхищаваше, умиляваше и караше кръвта да кипи. На Мартин му се искаше да извади верния колт, да оседлае един буен жребец и да препусне на воля по прашния черен път, да постреля в небето и да сърба текила от бутилка.

— Маmicата ви — каза той, без да знае какво преобладава в гласа му — възхищение или неприязън. — Направо сте откачили, янки!

Постоя, разглежда градчето, после извади от джоба на раницата си „сапунерката“ и направи няколко снимки. Просто така, за личния си албум. Каза си, че ще трябва да предупреди във фотото, че оранжевият цвят на небето е местна особеност, за да не помислят, че са полудели, когато проявят снимките.

[1] Мерна единица за разстояние, равна на 3,26 светлинни години. — Бел.прев. ↑

[2] От лат. *passio* — страст — термин на руския учен Лев Гумильов, означаващ способността на хората да се жертват за идеалистични цели. — Бел.прев. ↑

[3] В съвременния руски фолклор — нецензурно измислено название, означаващо руски град в дълбоката провинция. — Бел.прев. ↑

[4] Китеж — митичен древен руски град, който според легендата се е намирал там, където сега е езерото Светлояр (в Нижегородска област). — Бел.прев. ↑

[5] Прославени руски мореплаватели и изследователи. — Бел.прев. ↑

[6] Игра на думи с името на руския изследовател — „иностранцев“ означава още и „чужденци“. Намек, че много от великите открития и пътешествия в руската история са направени от чужденци. — Бел.прев. ↑

2.

Мартин изпълни обещанието, дадено на пастирчето-страж, и най-напред тръгна към офиса на шерифа. Докато крачеше по улиците на града, го обзе странно усещане: около него имаше осъществени фантазии, оживели декорации и бутафория. Всичко беше абсолютно реално — и майките, разхождащи бебетата си в градинките покрай главната улица, и дървените тротоари в пресечките — централната улица все пак беше асфалтирана, и по нея се кипреха конници с винтовки на раменете. Повече от сто години Холивуд твореше митове — и ето че сега те бяха започнали да творят история. Зад стъклената витрина на аптеката хлапета с щръкнали коси търпеливо чакаха да им сложат сладолед във вафлена кофичка, параходът в пристанището изпусна кълбо пара и избуча протяжно, от бар „Свобода“ се изсипа мъртвопиян мъж с вид на каубой, потупа кобура си, за да провери дали пистолета е там, и се покатери на един послушен и меланхоличен кон. Липсваха само музиката на Енио Мориконе и Човека без име, захапал пура. После обаче Мартин си помисли, че заобикалящият го свят е прекалено подчертан дори за Холивуд. Тук по-добре би се вписал Андрей Миронов в ролята на стария Фест^[1] с прожекционен апарат и кутия с лента, дошъл да лекува каубойските души.

Впрочем, не се наблюдаваха престрелки и останалите безобразия. Хората от време на време го поздравяваха учтиво, а той безмълвно скланяше глава, вече разбрал, че запечатилите се в паметта му киноклишета са се съживили и сега неволно копира ту Андрей Миронов, ту Клинт Истууд.

Шерифът го чакаше на верандата на малка двуетажна къщичка, като с това неволно му напомни за пазителите. Як мъжага, сложил ръце на кръста. Виждаше се хромираният му револвер с дълго дуло, а шерифската звезда блестеше на гърдите му. Мартин спря пред него. Съжали за отсъствието на устна хармоника, затова започна да си подсвирква фалшиво мелодия на Мориконе.

Шерифът се изплю в прахта и промърмори:

— Шегаджия... От Земята?

Мартин кимна.

Шерифът се навъси, сякаш всички новопристигнали предизвикваха у него сериозни подозрения, огледа Мартин и попита:

— Журналист? Детектив?

— Детектив — призна Мартин.

Шерифът бавно слезе от верандата. Миришеше силно на пържен лук и едва доловимо — на скъп одеколон.

— Прерия 2 е суверенна територия. Но ти можеш да се ориентираш по американските закони — и няма да сгрешиш много.

Мартин кимна.

— Сега ти се струва, мамка ти — продължаваше шерифът, — че си попаднал в първокласен уестърн. Но веднага си избий тази мисъл от главата, мамка ти! Защото куршумът, който можеш да си изпросиш, ще се окаже съвсем истински, а не целулоиден.

— Това наистина ли се харесва на народа? — попита Мартин, като кимна неопределено с глава.

Шерифът се усмихна широко и отвърна:

— А ти да не мислеше, че сме се нагласили така специално за твоето пристигане? Кого търсиш тук и как се казваш, мамка ти?

— Казвам се Мартин. Майка ми се казва Антония Петровна. Никого не търся... по-точно — не знам кого именно търся. Един мой клиент загина на Библиотека, като преди смъртта си успя да ми съобщи само името на вашата планета. Надявам се да намеря някаква следа... но не знам точно каква.

В погледа на шерифа се появи любопитство. Каквото и да разправят, хората, живеещи в холивудски филм започват да уважават законите на жанра. Тайнствената история със загиналия клиент свърши неочаквано добра работа.

— Влез — промърмори шерифът.

Зад дървената стена се криеше напълно цивилизован офис, електрическо осветление, компютър, принтер и ксерокс, солидна кафе-машина и внушителна радиостанция. Шерифът най-напред натисна няколко бутона на кафе-машината, след което се плъсна в креслото и се вторачи в Мартин.

— Искате ли? — Мартин извади от джоба на раницата две пури в алуминиеви гилзи.

— Няма да откажа — отвърна шерифът и с удоволствие измъкна пурата от гилзата. — Ние тук отглеждаме тютюн... само че вкусът му засега не е както трябва... не е както трябва...

Той прекара пурата под носа си, пое си дълбоко дъх и изпъшка. Не я запали, а я остави на масата и тупна с длан, сякаш дистанцирайки се от подаръка. После попита:

— Е, какво търсиш? И какви проблеми да очаквам от теб?

— Не знам — сви рамене Мартин. — Момичето умираше, тя дори не можеше да говори... успя само да съобщи с жестове „Прерия 2“. Сигурно е било много важно за нея.

— Посещавала ли е планетата ни?

— Доколкото знам, не.

Шерифът разпери ръце и каза:

— Е, покажи ми снимката ѝ, щом си толкова умен.

Мартин извади увитата в найлон снимка и му я подаде. Шерифът се вторачи в портрета на Ирочка и лицето му постепенно започна да почервенява.

— Бъзикаш ли се? — попита той най-накрая.

— Познавате ли я?

Шерифът отвори дневника с мека кожена подвързия и прочете:

— Петък, дванайсети октомври, четиринайсет и трийсет. Ирина Полушкина, Русия. Та тя седеше тук, на твоето място! Възпитано момиче, дойде първо при мен, както и трябва.

— Гледай ти... — Мартин наистина се обърка. — Не знаех.

Той изведнъж осъзна, че на Библиотека дори не е уточнил кога именно е дошла Ирина. В петък? А дали не в събота?

— Представи се, разпитваше ме за планетата... Учтиво, добро момиче... — Шерифът, изглежда, му беше повярвал. — Веднага ли си е тръгнала? На мен ми се стори, че иска да остане при нас за по-дълго.

Мартин разпери ръце и попита:

— А какво точно я интересуваше?

— Индианците — изсумтя шерифът. — Развалините.

— Какви развалини? — настръхна Мартин.

— Преди три месеца в околностите близо до сребърния рудник следотърсачи откриха някакви руини. Или индианците са имали град там, или... — Шерифът не завърши, явно реши да не изрича баналности за Древните. — Нищо интересно, повярвайте. Съобщихме

на Земята, дойдоха трима учени. Още се ровят там, но вече са с кисели физиономии. Всичко е много старо, разрушено... Тук-там каменни стени и някакви керамични съдове. Стори ми се, че девойката беше тръгнала нататък. Но явно си е отишла...

Шерифът се замисли.

— С кого другиго разговаря тя? — попита Мартин.

— Това тук не е село, а голям град — каза строго шерифът. — Двайсет хиляди души, и всеки ден идват по десетина нови!

Той не делеше населението на хора и извънземни и на Мартин това му хареса. Впрочем, шерифът веднага развали хубавото му впечатление, добавяйки:

— Освен това наоколо се мотаят няколкостотин индианци. Нима мога да контролирам всички?

— Разбрах — промърмори Мартин. — Е, това едва ли ще доведе до нещо, но ако нямате нищо против, все пак ще се опитам да узная с кого е влязла в контакт Ирина.

— Нямам нищо против — промърмори шерифът. — Не знам какво ще постигнеш... след като девойката вече е мъртва, но... успех!

Той се надигна и протегна ръка, давайки да се разбере, че разговорът е приключен. Мартин не почна да спори, сега имаше нужда да седне и спокойно да обмисли всичко. Когато вече беше на вратата, шерифът го повика:

— Ей, Мартин от Русия... Аз се казвам Глен.

Мартин кимна, усмихна се и излезе.

Сега, когато предсмъртните думи на Ирина бяха придобили логично обяснение, нищо не задържаше Мартин на Прерия 2. Стана ясно, че отначало Полушкина е дошла на планетата с намерението да разкрие тайната на древните руини. Но след като е поговорила с шерифа, е оценила трезво шансовете си и вместо да се занимава с изкопани от земята керамични съдове, е решила да разкрие тайната на Библиотека и е тръгнала обратно към Станцията.

Логично?

Напълно.

Можеше да последва примера ѝ. Можеше да пренощува в местния хотел и да си тръгне на другия ден. Колкото и да протакаше,

щеше да му се наложи да съобщи на Ернесто Полушкин печалната вест.

Но нещо му пречеше да постъпи по най-естествения начин.

Отначало отиде в Първата международна банка на Прерия 2. Под бдителните погледи на двамата охранители той поговори с чиновника, изясни си, че земните пари изобщо не са в обращение тук, а са подходящи само кредитните гаранции на постоянното представителство на Прерия 2 в Ню Йорк — евфемизъм за обозначаване на посолството. Разбира се, Мартин нямаше кредитни гаранции, така че послуша съвета на служителя и отиде в градския супермаркет. Там, във финансовия отдел, почака на малка опашка — някакви мрачни на вид златотърсачи бяха дошли с плътно натъпкани кожени кесии; яка, уверена жена носеше две щайги с плодове и сушени треви; интелигентен юноша, оказал се животновъд, дълго спори по повод цените на говеждото. Когато дойде ред на Мартин, той сложи на масата част от тютюна и подправките, сладките неща и аспирина, презервативи и лампички за фенерче, карти за игра и последните броеве на „Дайджест“. Предложената цена напълно го устройваше — с получените пари можеше да прекара на Прерия 2 две-три седмици в охолство. Вероятно, ако беше обиколил по-малките магазини, щеше да продаде припасите си по-изгодно, но това не беше необходимо.

Ако сега някой го беше попитал защо се готви за продължително пребиваване на Прерия 2, нямаше да получи смислен отговор. Мартин щеше да се позове на пристрастието си към комфортния живот, невъзможен без натъпкана кесия, би разказал за деловата етика на частния детектив, изискваща да се проверят всички контакти на Ирина Полушкина в Ню Хоуп, би признал за интереса си към живота на най-голямата човешка колония, който не е възможно да се изучи за ден-два.

Но истинската причина беше доста по-прозаична.

Ирина Полушкина не можеше да излезе от главата на Мартин! Той си мислеше за момичето и когато се връщаше от Библиотека, и докато угощаваше чичо си с пелмени, и докато черпеше брат си с уиски, и когато тръгваше към Прерия 2. За пръв и последен път такова нещо се беше случвало в младостта му, когато, бидейки много хладнокръвен и дълбоко разочарован от живота младеж (както си е нормално за деветнайсетгодишна възраст), той изведнъж се влюби. И

то как — със страдания, сълзи върху възглавницата, нощно блуждаене около дома на спокойно спящата девойка, досадни многочасови разговори по телефона и сладостни мечти за самоубийство! Тогава той разбра, с голямо учудване и обърканост, какво е човек да мисли за предмета на любовта си непрекъснато — докато седи на скучните лекции, пътува с метрото и си ляга да спи.

Всичко отминава. Мартин, както си беше редно, започна да мисли за причинителката на страданията си все по-рядко и по-рядко, заформира няколко леки, необвързващи авантюри, започна да гледа на живота още по-скептично и недоверчиво, но във всеки случай спря да си прави шеги с любовта. Сега се стараше да избягва прекалено бурните чувства, странеше от жените-вампи на всякаква възраст, стоеше далече от младите девойки, готови да се влюбят до самозабрава.

Разбира се, имаше душевни увлечения, някои от които продължаваха с години, а други — с часове. Привличаха го сериозни жени на средна възраст, опитни в живота и секса, удовлетворени от семейния живот, но смятащи любовниците за негов атрибут, незаменим колкото съпруга, детето и уютната кухня със саксии с цветя по первазите. Не че беше решил да тръгне по стъпките на чичо си и да остане ерген, но не бързаше да създава семейство и не отреждаше ролята на съпруги на приятелките си. Напротив — достатъчно беше поредната му любима да започне да въвежда ред в жилището му, прекалено често да се оплаква от небрежния си съпруг или да му подари за някой празник красива копринена вратовръзка (несъмнено доста интимна вещ), и Мартин бързо и деликатно прекъсваше всякакви отношения.

И, разбира се, не възнамеряваше, по примера на много мъже, да намери млада девойка и да възпита от нея бъдеща съпруга. Такива експерименти завършваха удачно само за именити писатели и прославени диригенти, едри бизнесмени и популярни шоумени. На един здравомислещ мъж петнайсетте години разлика във възрастта трябваше да внушава оправдан страх и съмнение в силите му.

Но фактът си оставаше факт, дори и да не го признаваше. През цялото време си мислеше за Ирочка. Мислеше си с такава натрапчивост, че вече започваше да се тревожи. И най-разумният начин да прогони тези мисли, беше да продължи разследването.

Отиде в хотел, „Дилижанс“, който му беше препоръчан от младия помощник на шерифа, и остана доволен. Стаите се оказаха малки, но уютни, в стил „кънтри“, с масивни мебели местна изработка, чисти чаршафи, радиоприемник — в Ню Хоуп за щастие още не се беше появила телевизия. Вече наближаваше пладне, но го нагостиха с безплатна закуска — вкусни пържени яйца, пресен шуплест хляб, меко жълто масло и възгорчив чай от местни треви. Тази напитка му хареса най-много от всичко — в нея се долавяше нещо просторно, необуздало, свободно. Мартин реши, че трябва да вземе от тези треви на Земята, за колкото му стигнат парите.

След като се подкрепи, той тръгна на разходка. Времето беше хубаво, напомняше циганско лято в Подмосковието: може би с нежната, лека топлина, а може би с изобилието от оранжево и жълто наоколо. Тук-там, разбира се, имаше гордо насадени земни дървета, а пред вилите зеленееха задължителните тревни площи. Но местните растения не се смуцаваха от такова съседство и не бързаха да отстъпват от позициите си.

Мартин вървеше, без да бърза, и сякаш безцелно. Всъщност той се вживяваше в образа на Ирина Полушкина. Подобно на начина, по който беше избрал от списъка с планети Библиотека, той избираше сред градските забележителности интересните за Ирина места. Разходи се до парахода, хвърли поглед на разписанието — той щеше да отплава утре сутринта. Но нищо в душата му не откликна и Мартин реши, че разходките по реката не са интересни за Ирина.

Няколко малки магазини също бяха отхвърлени, вариетето отпадна с още по-голяма сигурност. При това у Мартин се появи силно подозрение, че под невинното название се крие обикновен публичен дом.

Но при бара „Предпоследен приют“ на края на града се задържа. Нещо го спря. Дали беше забавното наименование, или неочакваното за бар оформление на огромното стъкло на витрината — там беше изложена цяла колекция от плюшени мечета? Не се задълбочи в размишленията, а влезе вътре.

С известни уговорки барът можеше да мине за каубойски салон. Дървени мебели в стил кънтри, потъмнели от времето маси и здрави столове. Бутилките над бара бяха малко, но затова пък имаше някои прилични напитки. Телевизорът работеше. Мартин се опули срещу

него: откъде тук можеха да предават бейзболен мач, откъде този пълен с народ стадион? Но веднага разбра, че дават запис — за настроение, нещо обичайно за колониите... Посетителите не бяха много, но се виждаха няколко колоритни личности с шапки с широки периферии и с револвери на кръста. Възрастният барман беше умерено мрачен и небръснат. Мартин се приближи към бара и доброжелателно се усмихна:

— Добър ден.

— Добър да е — съгласи се барманът без особен интерес. — Гробището е на сто метра, зад градската ограда.

— Толкова зле ли изглеждат? — учуди се Мартин.

Барманът въздъхна.

— Вие сте новак в града. Сега ще помолите за бира, а после ще попитате защо барът има толкова странно име. Обяснявам — по-нататък по пътя е градското гробище. А тук е предпоследният приют.

— Логично — съгласи се Мартин. — Бира?

Барманът безмълвно напълни от крана халба с внушителни размери и погледна към него с някаква срамежлива тъга.

— Само светло. След месец ще започнат да варят тъмно.

— Обичам светлото — съгласи се Мартин. — И изобщо не ме смущава екзотичният вкус.

Барманът го наблюдаваше с любопитството на естествоизпитател как предпазливо отпива първата глътка.

— Вкусно — каза Мартин след няколко секунди. Барманът вдигна вежди.

— Ечемикът местен ли е? — попита Мартин. — А хмелът, изглежда, е от Земята...

Лицето на бармана леко се проясни.

— Ще имаме хмел след три месеца. Отглеждахме хмел, но индианците... — Той махна с ръка.

— Нападнаха и изгориха реколтата? — изуми се Мартин.

— Изядоха я — каза мрачно барманът. — Те чергаруват, разбирате ли? Мина много голяма орда... заобиколиха града, в това отношение всичко беше наред. А полето... изобщо не могат да проумеят, че растенията може да принадлежат на някого. Никакво понятие за земеделие.

Мартин кимна със съчувствие. Бирата беше средна работа, но извън Земята рядко се срещаше дори такава.

— Една част изядоха, друга стъпкаха... — продължаваше да се вайка барманът. — Успяхме да ги прогоним от полетата с пшеница и ечемик. Картофите не забелязаха. А хмела, царевицата и доматиите изгубихме. Сега слагаме ограда.

— Как изглеждат туземците? — попита Мартин. Барманът безмълвно кимна и Мартин се обърна.

Туземецът седеше в далечния ъгъл на бара. На вид — почти човек. Жълтокож, с дръпнати очи, с дълги коси, сплетени на плитки. Носеше само яркозелен саронг и сандали, изплетени от кожени ремъци. Туземецът издържа погледа на Мартин стоически, като истински индианец. Пред него стоеше почти празна халба бира и някакво неугледно мезе, наподобяващо чипс.

— Това е Джим — каза барманът. — Той живее при нас отдавна. Добър индианец, цивилизован. Помага ми в къщната работа, а аз го храня и поя. Пращам го, ако трябва да изтича донякъде, да вземе нещо, нещо да донесе. Изобщо, те са работливи момчета.

След кратко забавяне добави:

— Алкохолът им действа нормално. Даже те самите... произвеждат кумис^[2]. Така че не си мислете, че ги напиваме.

— Защо трябва да си помисля така? — учуди се Мартин.

Барманът въздъхна и рече:

— Вие не сте американец. Значи веднага ще си помислите — дошли са американците на чужда земя и веднага са се заели да напиват индианците. Нали?

— Има нещо такова — усмихна се Мартин. Барманът му харесваше, само дето не намираще никакво обяснение за тъгата в очите му. — Извинете за безцеремонността, но имате ли някакви проблеми?

Отговорът беше дълга въздишка.

— А вие да не сте специалист по разрешаване на проблеми?

— Ами... — обърка се Мартин.

— Добре — каза барманът. — Изглежда сте достатъчно опитен човек. Наблизо има склад с уиски, но аз не мога да отида там сам. В склада се е настанила бандата на Кървавия Джон. Донесете ми каса уиски и ще ви дам много полезен артефакт.

— Какво? — попита Мартин, имаше чувството, че някой тук полудява.

— Не обичате компютърни игри — каза барманът с въздишка. — Шегувам се, добри човече. Не го взимайте навътре. Тук няма никакъв склад, никакво уиски и никакъв Кървав Джон.

— И все пак? — попита Мартин, окончателно объркан.

— Обичам клиентите си — обясни барманът. — Обичам работата си. Вярвате ли ми?

Мартин кимна.

— И виждате ли какво съм длъжен да предлагам на посетителите? — възкликна скръбно барманът. — Местна бира! Ечемичено уиски, което всъщност не е уиски, а направо домашна ракия! Имам две каси с напитки от Земята, но кой може да си позволи да ги купи? Кой ще помоли да му направя коктейл? Кой тук пие „Опит за бягство“ или „Бракуване“, кой ще поръча „Пръстенът на мрака“ или „Вълча природа“^[3]? Дори банален джин с тоник, дори „Стъклено море“ са немислим разкош за Прерия. Ужасно е, млади момко! Тази седмица един поръча „Линията на бляновете“^[4], така се зарадвах, че при мен се намери дори бяло „Бюсо“, че и гренадин, и грапа... А той после взе, че мина на домашнярка!

— Вие не сте американец — каза Мартин. — Вие сте от Одеса!

— От Херсон^[5] съм, младежо — възкликна барманът и изпъчи гордо гърди. — Това изобщо не е Одеса, а е по-хубаво! А вие откъде сте?

— От Москва.

— Къде ли човек не среща земляци — отбеляза философски барманът и стисна ръката му. — С какво мога да помогна?

Мартин извади снимката и я показа на бармана.

— Виждал съм я — отвърна барманът, едва хвърлил поглед на снимката. — Кога беше тук... дано да си спомня... в петък? Или в събота?

— В петък — каза Мартин.

— Не, май беше в събота... — размишляваше барманът. — Или в неделя? Знаете ли какво, поговорете с оня господин до прозореца. Момичето си приказва с него доста време.

Господинът до прозореца се оказа нисък мъж на около четирийсет години. Кръглата шапка, небрежно спусната назад върху

тила, разкриваше благородна плешивина върху високото чело на мислител и по-голямата част от темето. Мъжът беше слаб, но жилест, обут с протрити дънки и риза от светлокафяв велур. Ако барманът правеше впечатление на тъжен човек, то господинът с кръглата шапка изглеждаше като събирателна точка на вселенската скръб. Изглежда цивилизацията се беше провинила много сериозно пред него и той не очакваше нищо добро от заобикалящите го. За колана му беше прикрепен кобур със солидни размери, в който имаше огромен никелиран револвер, на масата имаше преполовена бутилка абсолютна домашнярка. Именно в този момент господинът се готвеше да отпие поредната глътка — мръщи се дълго време, вглеждайки се подозрително в чашата, отвърщаше се и гнусливо помирисваше буламача, но в края на краищата все пак отпи. Дори йога, сложен насила върху постеля от пирони, не би понесъл мъчението по-стоически.

— Как се казва? — попита Мартин.

— Виж, това никой не знае — усмихна се барманът. — Поговорете, може би ще ви се представи?

Мартин кимна с благодарност, взе бирата си и тръгна към каубоя, който все още осмисляше порцията алкохол.

— Извинете, може ли?

— Сядай — отговори мрачно каубоят. Напълни чашата до ръба и я подаде на Мартин.

Какви жертви се налага да правят частните детективи понякога!

Мартин изобщо не помириса. Разбира се, видът на тайнствения „господин“ изобщо не беше реклама за напитката, но едва ли в бара сервираха явна отрова. Той изпи чашата на екс и моментално посегна към халбата с бира.

Не, това наистина не беше уиски. Домашна ракия. Впрочем, качествена домашна ракия, не по-лоша от руската домашна водка.

— Е, разказвай — каза мъжът, явно сметнал изпитанието за успешно издържано.

— Казвам се Мартин...

— А аз не мога да ти кажа името си — печално отвърна каубоят.

— Защо? — поинтересува се Мартин.

— Ще ме убият. На място.

В погледа на плешивия каубой имаше такава дълбока убеденост, че Мартин не почна да спори.

— Добре, както ви е удобно. Търся едно момиче...

— Я да видя. — Каубоят протегна ръка, взе снимката, изучава я няколко секунди. — Да. Хубаво момиче. Много добра, прекрасна. Поговорихме с нея.

— Родителите на девойката ме наеха, за да я намеря — поясни Мартин. — Можете ли да ми разкажете за какво си говорихте?

— Дали ще е честно? — попита каубоят. — Ако момичето е напуснало дома си...

— Тя е мъртва — каза Мартин. — Аз се опитвам само да науча някои неща за нея през последните два дни. Господине...

Каубоят поклати глава и попита:

— А защо този барман е толкова сигурен в руския ми произход?

[6]

— Защото самият той е руснак? — предположи Мартин.

— О, не ме размивайте! — махна с ръка каубоят. — Да емигрираш на петгодишна възраст от Украйна и да се смяташ за руснак? Добре, обръщайте се към мен както искате. Господин, сеньор, мистър...

Той наля в чашата си малко уиски, побутна я към Мартин и взе бутилката.

— За момичето, мир на праха му.

На Мартин му се наложи отново да пие. Дори печално си помисли, че с такива темпове няма да узнае нищо — скоро ще падне под масата.

— Как е загинала? — попита каубоят, помирисвайки ръкава си.

— Случайност — отвърна Мартин след кратко колебание. — Нападение на животно.

Каубоят поклати глава.

— Виж ти... Ние с нея се запознахме в неделя. Гледам — тъгува девойката, скучае над бирата, заговорих я...

Мартин реши да не го поправа. Събеседникът му продължи замечтано:

— Прекрасно момиче. Бих ѝ помогнал, но какъв помощник става от мен? Само ядове бих ѝ навлякъл... Тя искаше да изследва руините — онези при сребърния рудник. Аз, колкото можах, се опитах да я

разубедя — виждал съм тези руини, няма нищо интересно. Но тя имаше някаква хитра идея. Демек тези руини всъщност не били никакви руини.

— Как така? — учуди се Мартин.

Каубоят сви рамене и отвърна:

— Изобщо не разбрах. Момичето постоянно се смееше, разправяше, че е успяла да изиграе пазителите. Навярно е минала през Портала с нищо и никаква история... А после каза, че всички ние сме слепци. Че всички ние сме почти богове. Че светът скоро ще се промени, и то как!

— Колко ли сте изпили... — промърмори Мартин. Разказът на каубоя не предизвика никакво учудване в него, на седемнайсетгодишна възраст и на момчетата, и на момичетата им е позволено да мечтаят за коренна промяна на мирозданието. Но Ира му изглеждаше по-хладнокръвна личност.

— Тя изпи халба бира — отговори уклончиво каубоят. — Аз съм много добър събеседник. Жените и децата ми се доверяват.

— Тя каза ли нещо друго? — попита Мартин.

— И вие ли искате да промените света? — усмихна се каубоят. — Всякакви празни приказки. Като че ли ѝ се искаше да каже повече, но се сдържаше. Просто някакви дрънканици... — Той погледна през прозореца. — О! Виж!

Покрай бара бавно преминаваше микроавтобус. Когато видя на прозорците му детски личица, Мартин с учудване се запита дали в такъв малък град има нужда от ученически автобус.

Каубоят веднага разсея съмненията му:

— Докарват фермерските деца от училище... Ира също го видя, засмя се и попита: „Автобусът да не е общински?“ Аз ѝ отговорих, че май да, техниците тук са малко, с нефта също вечно има проблем... нискокачествен е... И девойката казва: „Така, така!“ Някак тържествуващо, сякаш е направила откритие.

Мартин съпроводи автобуса с поглед, сви рамене и каза:

— Значи така, видели сте Ирина само веднъж, в събота?

— В неделя — каза твърдо каубоят. — Бях се върнал от църквата. — Това прозвуча така, сякаш той излизаше от кръчмата само за неделната проповед. — И тогава тя дойде. Видях я и онзи ден, но само бегло, махнахме си с ръце, дори не разговаряхме.

Мартин погледна недоверчиво каубоя.

— Грешите. Онзи ден Ира загина.

— Значи съм я видял преди това — отговори каубоят невъзмутимо. — Тя тръгна към руините, все пак не успях да я разубедея. Питай ей този индианец... той ѝ показа пътя.

След като помълча известно време, Мартин се изправи. Каубоят го погледна насмешливо, сякаш чувстваше неизказаното недоверие.

Мартин се приближи към индианеца. Кимна и рече:

— Мир на тебе, Джим.

— Мир и на теб — кимна индианецът. Говореше на доста приличен туристически, макар че веднага си проличаваше, че го е учил сам.

— Виждал ли си тази жена? — попита Мартин и извади снимката. Срецаха се раси, неспособни да свържат изображението с оригинала, но туземците от Прерия изглеждаха достатъчно човекоподобни.

Индианецът погледна снимката, кимна бавно и отвърна:

— Да.

— Кога? — продължи Мартин.

— Онзи ден я отведох в стария град — каза индианецът. — Разделихме се по пладне.

[1] Става въпрос за ролята на Андрей Миронов във филма „Човекът от булеварда на Капуцините“. — Бел.прев. ↑

[2] Питие от ферментиралото мляко на кобила. — Бел.прев. ↑

[3] Имената на коктейлите всъщност са наименования на произведения съответно на братя Стругацки, Олег Дивов, Ник Перумов и Владимир Василиев. — Бел.прев. ↑

[4] „Стъклено море“ и „Линията на бляновете“ — произведения на Лукяненко. — Бел.прев. ↑

[5] Град в Южна Украйна. — Бел.прев. ↑

[6] Насочвайки Мартин към човека, барманът използва типично руското прозвище „сударь“ (господин), с което Мартин се обръща към непознатия, вместо официалното за Прерия 2 „мистър“. — Бел.прев. ↑

3.

Не му се беше налагало да язди често. А и много ли съвременни хора владеят това благородно изкуство? На Прерия обаче конете бяха основният вид транспорт. Колонистите с право се гордееха с двата хеликоптера и двата раздрънкани самолета „Чесна“ на летището, но изобщо не ги смятаха за всекидневен транспорт. Малко по-често се срещаха коли, предимно дизелови, но хората се придвижваха предимно на коне. Очевидно в тукашния нефт имаше прекалено малко леки фракции, за да може да задоволи капризните двигатели с вътрешно горене. Мартин и без това не можеше да проумее как колонистите са успели да пренесат през Портала такова количество техника. Носили са я в сакове, в разглобен вид, а са я сглобявали вече на място? Вероятно. Но колко истории са били разказани, колко походи са били направени, за да се сдобият със самолети, със сондажна кула, всъщност каква ти кула — дори и с една най-обикновена фурна. Мартин неволно си спомни за вайкането на чичо си — голям любител на литературата — за творческия застой, от който страдаха както родните, така и чуждите писатели през последното десетилетие. Причината естествено беше явна: всички повече или по-малко талантиливи писатели съчиняваха истории за пазителите и бяха на разположение на едни или други сериозни фирми. За някои като аргумент бяха послужили парите, за други — патриотичните призови на правителството... Книги пишеха само авторите на безкрайни фентъзи поредици и женски романи.

Историите, които те бяха в състояние да измислят, явно не устройваха пазителите...

Но колкото и да кипеше подплатеният със солидно количество долари патриотичен ентузиазъм на американските писатели, те не успяха да осигурят на Мартин кола под наем. Единствената в града конюшня под аренда му предложи избор от четири кротки кобили, но дори те не го устройваха. Той си спомни редките си опити да язди, поклати глава и се отказа от коня.

Тръгна към руините пеша. Индианецът Джим, отново получил работа като гид, нямаше нищо против ходенето. Доколкото на Мартин му беше известно, индианците от Прерия почти не ползваха животни за езда, предпочитаха да ги товарят с багаж. Причината беше съвсем тривиална — съществата, които те използваша като волове, имаха изключително остър гръбнак, бяха страшно подозрителни и възприемаха опитите да бъдат оседлани като агресия.

Мартин никога не се уморяваше от преходите пеша, още повече пък на такава гостоприемна планета. Беше прекрасно да върви по оранжевата трева, да чувства по кожата си топлия ветреца, да вдъхва необичайните пикантни аромати и с цялото си същество да осъзнава, че е немислимо далече от Земята и Слънцето, че е на планета, на която цялото човешко население наброява трийсетина хиляди души, и че е един от малцината, преодоляващи редовно границата между обикновеното всекидневие и приключението!

— Джим, сигурен ли си, че отведе при руините точно тази девойка? — попита Мартин, когато прекосиха реката по дървен мост и започнаха да се изкачват по десния ѝ, по-полегат бряг. Тук също имаше къщи, градът явно се разширяваше в тази посока, но се усещаше, че вече напускат пределите на цивилизацията.

— Много прилича на нея — отговори предпазливо индианецът.

— С какво име ти се представи?

— Ирина Полушкина — изговори индианецът много ясно и правилно. Изглежда, местните жители имаха забележителни лингвистични способности.

Мартин въздъхна и остави тази тема. Някой грешеше. Може би той — вземайки загиналата на Библиотека девойка за Ирина... Но нали къщи пазеше жетона ѝ, пък и откъде такава прилика? А може би безименният каубой и индианецът грешаха — или лъжеха?

Разбира се, можеше да се предположи и някоя по-интересна версия. Ирина може би имаше сестра близначка, за която господин Полушкин или не е знаел, или не е сметнал за нужно да съобщи. Момичетата са тръгнали на пътешествие заедно, но са избрали две различни планети... и освен това са решили да се представят с едно и също име...

Мартин само въздъхна, тази забележителна версия му напомни за мексиканските телевизионни сериали и романтичните книги за дами

на средна възраст. Не, не си струваше да гадае. Джим твърдеше, че е отвел Ирина при учените, изследващи руините. Дотам имаше само четири-пет часа път, трийсет километра... и то не такива, като на Библиотека, със скокове по камъните. Нормална разходка из степта...

— Джим, харесват ли ти хората? — попита той.

— Не знам, не съм ги опитвал — отговори лаконично индианецът.

Мартин го погледна смаяно. Индианецът се усмихваше.

— По дяволите, точно тук не очаквах да чуя някой брадат виц! — възкликна Мартин.

— Вицовете ми харесват — отговори с достойнство Джим. — Хората умеят да се веселят. Да, хората ми харесват. Аз съм лош пешеходец. Трудно ми е да скитам с народа ми. По-лесно ми е да стоя на едно място.

Мартин, който имаше известни трудности да поддържа наложеното темпо, поклати глава.

— Да се живее сред хората е по-добре — заключи Джим. — Хората имат хубава храна. Бирата е много вкусна.

Поколеба се за миг, после добави със заговорнически шепот:

— А на някои жени им е много интересно да се любят с индианци!

Мартин възкликна, отново изненадан. Макар че... какво чудно имаше тук? Физиологически туземците от Прерия бяха много близки до хората. Съвместното потомство беше невъзможно, все пак генотипът беше различен, но виж, сексът... А и външността на индианца не можеше да се определи като отблъскваща. Той самият, например, нямаше нищо против секса с китайка или японка, такава мисъл дори го възбуждаше. Защо обитателките на Прерия, по-голямата част от които бяха израснали в либерално общество, да са длъжни да странят от индианците?

— Добре е, че сте се сближили с хората — каза Мартин. — А с извънземните?

— Някои са страшни — отговори Джим. — Някои — той се намръщи — миришат много лошо. По-лошо от одеколona на шерифа. Но, общо взето, нямаме проблеми с тях.

— А пазителите?

Джим не отговори. Само закрочи по-бързо — саронгът заплющя, увивайки се около тънките му жилести крака.

— Джим, ти май не харесваш пазителите?

— Те... — Джим се колебаеше, сякаш подбираше думите си. — Те са различни. Не са като останалите.

— Страх ли те е от тях? — предположи Мартин. — Но нали те...

— Джим не го е страх от пазителите. Никой от народа ни не се бои от тях — отвърна рязко индианецът.

— Тогава защо не искаш да говориш за тях?

Този въпрос явно засегна Джим в болното място. Той не се спря, но отново забави крачка. И каза нещо, което смая Мартин:

— Ти обичаш ли да говориш за лоши неща? За това как те боли корема, за лошо време, за зловна шега?

— Но защо пазителите да са лоши? Те са отишли в различни светове и са сложили Портали доброволно, и ние сега можем да пътуваме много далеч...

— Знам какво е това планета — каза гордо Джим. — Знам дори, че светлината стига от моето до твоето слънце за двеста и осем и половина години.

Мартин за малко да го поправи, увлечен от спора, но веднага съобрази, че годината на Прерия 2 се състои от четиристотин и тринайсет земни дни. Джим беше абсолютно прав. Затова Мартин каза:

— Но нали хората ти харесват? А само благодарение на пазителите сме могли да дойдем при вас.

— Не е трябвало да става по този начин — отсече Джим. И замълча, въпреки опитите на Мартин да го накара да се разприказва отново.

Разбира се, причините за тази неприязън се кореняха във вярванията на местните жители от Прерия 2, Мартин даже беше чел за това. В космогонията им имаше мотив за пристигнали от звездите богове — срещащ се, въпреки, при всички примитивни култури във Вселената. Тези пришълци, ако се вярва на туземците, са ги научили да палят огън и да опитомяват животни, набеязали са маршрутите им на чергарство и са изкопали кладенци; победили са злите духове, стаили се в недрата на земята... общо взето, пълен джентълменски комплект от дарове свише. После пришълците, неясно дали като отплата за

услугата, или за да умножат списъка от благодеяния, излели семето си в местните жени и се върнали към звездите, като обещаваха да дойдат пак, когато туземците станат достойни за това. Предполагало се, че туземците ще започнат да живеят сито и свободно сред звездите заедно с пришълците.

Естествено местните възприели с ентузиазъм първото идване на пазителите на Прерия 2. И разбира се, когато пазителите се отказали да играят ролята на древните богове, те били крайно разочаровани.

Мартин уважаваше чуждата вяра, дори и да е толкова примитивна. Затова престана да измъчва Джим с въпроси за пазителите, а просто вървеше и се любуваше на околностите. Отпред се виждаха ниски хълмове — явно там се криеха залежите от сребро. А назад, при внимателно вглеждане, се виждаше фарът над Станцията.

Пристигнаха в лагера на археолозите вечерта.

Шестте кръгли оранжеви палатки почти се сливаха с околния пейзаж. На Земята цветът им би бил забележим ориентир, а тук беше великолепна маскировка. Те бяха наредени в кръг около огнището, на което се приготвяше вечерята. Малко встрани Мартин видя мънички примитивни укрития от щавени кожи — също оранжево-кафяви. Грижливо покритият с брезент джип сякаш подчертаваше сериозността на събралите се тук хора.

Впрочем, самите разкопки засега не впечатляваха особено. Изкопът беше дълбок метър и половина, на места едва-едва се подаваха от земята откритите овехтели каменни стени.

Петдесетина полуголи туземци — всеки се беше издокарал с поне едно парче зелена тъкан — съсредоточено копаеха. Лопати, кирки, носилки — естествено, нямаше никаква механизация. Индианците, Впрочем, не изглеждаха нито изтощени, нито изнемогващи. Когато видяха Мартин и Джим, те преустановиха работа и започнаха да си разменят някакви подигравателни реплики.

Оказа се, че археолозите са не трима, а седмина. Очевидно, като говореше за трима учени, шерифът имаше предвид само онези, които специално бяха пристигнали от Земята. Две млади девойки, дама на средна възраст с мъжки черти на лицето и груби движения, която трудно би могла да се нарече „жена“, и четирима все още сравнително

млади мъже. Появата на Мартин явно ги заинтригува — те спряха да ровят в земята и тръгнаха насреща му.

— Мир вам! — поздрави ги радостно той.

Разбира се, Ирина Полушкина я нямаше сред археолозите. И това беше добре. По-лесно е да повярваш във всеобщ заговор или умопомрачение, отколкото да срещнеш двойник на загинал пред очите ти човек.

— Мир! — отговори жената. Гласът ѝ също беше груб, мъжки, но нещо в поведението ѝ печелеше симпатии. — Кой, откъде, за дълго ли?

— Мартин Дугин, Русия, Земята, за кратко — отговори Мартин в нейния стил. — Как върви?

— Турист? — учуди се жената, впрочем, без да се нервира. — Е, добре дошли. Жалко, че работата за днес вече свърши, иначе набързо щях да ви снабдя с четчица и пинцети.

Закачливата закана беше съпроводена със силно ръкостискане.

— Ана — представи се жената. — А всички тези са моят отбор: Пьотър, Зигмунд, Рой, Габриел, Регина, Чоу.

Той изтърпя полагащите се поздрави, усмивки, ръкостискания, а през това време Ана много дружелюбно прегърна Джим, което напомни на Мартин репликата на индианеца за „някои жени“. Джим изглеждаше много доволен от себе си и отсъствието на Ирина изобщо не го смущаваше.

— А къде е Ирочка? — попита Мартин.

Кой знае защо думите му предизвикаха бурно веселие.

— Значи сте дошли за нея? — осведоми се Анна. — Виж ти! Тя разправяше, че ще я търсят. Сигурно сте частен детектив?

Мартин се намръщи, но кимна.

— Ира не се застоя при нас, върна се в града — каза Ана, вече по-сериозно. — Днес сутринта. Изглежда, за малко сте се разминали.

— А, в града — кимна Мартин. — Разбирам.

Усмехнатите лица някак веднага започнаха да предизвикват раздражение. Все пак всичко това беше нечия глупава шега. Но чия... и защо?

— Знаете ли, провървя ви — неочаквано се намеси в разговора Габриел. — Аз се каня да отида в града, запасите ни свършиха. Уговорях и Ирина да изчака до вечерта, но къде ти...

Той махна с ръка, предизвиквайки нов взрив от смях. Изглежда, Ирочка беше успяла да създаде впечатление на много вироглава личност.

— Така че, ако изобщо не ви интересуват разкопките, ще ви закарам — продължи дружелюбно Габриел.

— Е, интересуват ме, разбира се... — започна кисело Мартин.

— Сигурно в града са ви казали, че напразно си губим времето? — отново пое инициативата Ана. — Елате!

Тя го хвана здраво за ръката и го помъкна към разкопките.

— Виждате ли? — махна тя с ръка. — Централният пръстен. Това е бил храм или нещо друго, много важно за града. Структурата е почти неизменна във всички известни разкопки.

— Мислех, че това е първият град, открит на Прерия — каза Мартин.

— На Прерия 2 е първият — усмихна се тържествуващо Ана. — Различни градове с подобна структура са открити вече на осемнайсет планети.

Той се позамисли, после попита:

— Значи все пак става дума за Древните?

Ентусиазмът на Ана поугасна.

— Не знам. За съжаление всичко, с което разполагаме, са най-обикновени керамични съдове, най-обикновени стени, много рядко — бронзови или железни артефакти... но нищо, създадено с високи технологии. Възрастта на тези стени е около шест хиляди години... малко неща са способни да се противопоставят толкова продължително на времето. Тук има уникални условия — ниска сеизмична активност, сух климат... и въпреки това стените са почти разрушени.

Мартин огледа руините с неволна почитателност. После попита:

— А защо никой не знае за вашата находка? Осемнайсет еднакви древни градове на различни планети — та това не е ли сензация?

— Мислите ли? — поинтересува се скептично Ана. — Туристите не се впечатляват от подобни развалини. За военните също не представляват интерес. А информацията по въпроса има отдавна, прегледайте „Археологически вестник“. Истината е, че това е ненужно на никого откритие.

— Но нали това е връзка между световите! — не се сдържа Мартин. — Значи всички раси в Галактиката имат някакви общи корени...

Ана изсумтя презрително.

— Корени... На кого му е интересно да слуша за корени? Виж, ако бяхме изкопали бластер или звездолет, всички булевардни вестници щяха да нададат вой... Освен това има теория, че развитите хуманоидни цивилизации просто вървят по сходни пътища. Затова и тези градове си приличат — в центъра кръгъл храм, а от него тръгват спираловидни улици...

Известно време той я слуша и разглежда подаващите се над земята стени. Разбира се, възрастта им беше впечатляваща... но уви, само възрастта. Много по-интересно беше онова, което караше тези сериозни и, изглежда, свестни хора, да го лъжат.

— Е, уговорих ли ви да останете за седмица? — попита Ана.

Мартин се усмихна виновно и поклати глава.

— Тогава вечеряйте с нас и Габриел ще ви закара до града — предложи Ана. — Та няма да вървите сам през степта, нали? Джим ще остане да пренощува, той има много приятели тук.

— Да, разбира се — отговори Мартин, като се правеше, че наблюдава туземците, които трупаха лопатите си на купчина.

— Между другото — Ана се зае да рови в многобройните джобове на широката си престилка, — като видите Ира, предайте й, че е забравила...

Мартин потрепна, когато върху дланта му легна жетона на пътешественик.

— Свалянето на жетона е лоша поличба — каза Ана много сериозно. — В тази палатка имаме душ, Ира е оставила жетона си на етажерката. Кажете й да го носи през цялото време, че кой знае...

Дори без да се крие, Мартин поднесе жетона към часовника си и задейства режим на сканиране.

Идентификационен номер. Възраст. Име. Номера на последните Портали, през които е преминала.

С изключение на последния параграф всичко останало съвпаднаше с жетона, който беше останал на Земята, в бюрото му.

Лендроувърът се носеше по равен път; само веднъж се разтърси и Габриел обясни, че колелото е попаднало в дупка. Мартин не видя никакви зверчета в степта, но беше логично да се предположи, че в развитата екосистема съществуват някакви местни лалугери.

— Тя е добро момиче — говореше Габриел. — Но е прекалено нетърпелива. Дойде при нас с любопитна идея... Интересно ли ви е?

— Да, разбира се — отговори Мартин, като въртеше в ръце жетона на Ирина.

— Та значи, Ирина смята, че има взаимна корелация между разположението на Станциите и древните градове. Идеята не е нова, още Бекер е търсил тези закономерности, но не е разполагал с достатъчно данни. На Ира ѝ е хрумнало нещо много интересно — разстоянието от руините до Станцията трябва да зависи от диаметъра на планетата. Направихме нужните изчисления — има зависимост, макар и далече да не е безспорна. По този проблем трябва да се работи усилено и продължително. Възможно е да се въведе още един фактор — площта на континента, на който е разположена Станцията. Възможно е, ако се вземат предвид количеството Станции на планетата и взаимното им разположение... Струва си да се потърсят руини на други планети, та дори и на Земята! Ако ни се удаде да открием няколко нови града... е, разбирате, нали? Общо взето, интересна тема, прекрасно си поговорихме с Ирочка, и на нея като че ли ѝ хареса при нас.

Габриел сви рамене.

— И взе, че си отиде? — уточни Мартин.

— Да. Каза, че няма желание да прекара младостта си в изчисления и разкопки. Демек, радва се, че ни е подсказала хубава идея... А на мен ми се струва, че всъщност се разстрои от грешката с олтара... или, както тя смяташе — с маяка.

— Какъв маяк?

— Ами... — Габриел сви рамене. — В централния храм археолозите обикновено намират кухня. Смята се, че там е имало олтар — дървен или от друг нетраен материал. Та Ира имаше хипотеза, че всъщност на това място е слаган високотехнологичен агрегат, някакъв звезден маяк, по който пазителите се ориентирали, когато кацали на планетата.

— Но нали не са намерени артефакти?

— По този повод тя имаше две хипотези — отговори Габриел. — Първата: че след като изпълни предназначението си, маякът се разрушава, без да остави следи. Втората: че пазителите тайно го изземват. Тъй като наистина има някаква връзка между разположението на руините и Станциите, то версията може да се приеме за възможна, въпреки цялата ѝ фантастичност. Но Ира беше убедена, че излъчването на маяка ще остави някакви следи — радиация, изменения в структурата на почвата, или нещо друго... Ние проверихме тези руини, но не намерихме никакви отклонения.

— Това изобщо не означава, че тя не е права — отбеляза Мартин. — Този маяк може да е построен на каква ли не техническа основа!

— Разбира се — съгласи се веднага Габриел. — Но девойката се разстрои. Каза, че са нужни неопровержими доказателства, а щом ние не можем да ги предоставим, то няма смисъл от разкопки...

— Какви доказателства? На кого са нужни?

Габриел сви рамене.

— Вие я попитайте. Тя постоянно говореше с недомлъвки.

Джипът се спусна към реката по отъпкана просека.

Габриел влезе в заграден с телена ограда открит паркинг и спря джипа до огромен камион. Охранителят в будката ги гледаше със скучаещо изражение.

— Тръгвам обратно утре сутринта — съобщи Габриел. — Ако ненадейно решите да се присъедините към нас...

Той се усмихна — с хубавата усмивка на увлечен от нещо човек, който изобщо не държи околните да споделят страстта му.

* * *

Това, с което се налагаше да се занимава сега, беше нелепо и безсмислено. Търсеше мъртвец сред живите.

Ала в джоба му лежеше жетонът на Ирина Полушкина, и куп хора, които, изглежда, заслужаваха доверие, твърдяха, че тя е жива. При това вече беше попадал на какво ли не в работата си. Случваше се хора да инсценират смъртта си. Попадал беше и на друг вариант — някой да е отдавна мъртъв, но роднините му да не искат да повярват в това и да настояват да продължи търсенето, привеждайки нелепи, но

при това убедителни доводи. Така че Мартин бродеше из улиците на Ню Хоуп и надничаше в баровете и ресторантчетата. Натъкна се на телефонна будка, възхити се на прогреса и позвъни в „Дилижанс“ и „Мустанг“. Ирина не се беше появявала там.

Когато слънцето залезе и на главната улица бяха запалени симпатични, изработени в старинен стил улични фенери, Мартин достигна до „Предпоследен приют“. Дотогава гърлото му вече беше доста пресъхнало и му се допи бира — макар и местна, — прииска му се да похапне сочно филе, запечено на скарата, прищя му се да седне на масивен дървен стол и да изпъне уморените си крака.

Побутна вратата и влезе в залата.

Барманът с херсонски корени все така стоеше зад бара, само че сега не скучаеше — наливаше бира, подвикваше на сервитьорката, която сновеше между кухнята и салона, въобще занимаваше се с прозата на барманския живот. Имаше много посетители — и хора, и няколко извънземни, дори двама-трима индианци. Мартин потърси с поглед свободно място и веднага го намери — до дребния плешив каубой, който не желаше да разкрива името си.

А на масата до него седеше и Ирочка Полушкина. Със сиви дънки и тясно прилепнала сива тениска, със събрани на опашка коси и някаква съвсем юношеска пъстроцветна шапчица. Жива и здрава, даже с халба бира в ръка.

4.

Колкото и да е странно, най-напред изпита облекчение. Девойката бе жива. Работата не е провалена. Няма да се наложи с неловко сведен поглед да разказва за нелепото стечение на обстоятелствата и за пълната си безпомощност.

После изпита раздразнение. При всички случаи Ирина Полушкина играеше някаква хитра игра и задачата беше излязла далеч отвъд рамките на „намери и върни“.

— Добър вечер, Ирина — каза Мартин и седна на свободното място. Девойката го погледна с любопитство, но без особено вълнение.

— Добър вечер. Срещали ли сме се?

— Преди няколко дни — съобщи Мартин, като я оглеждаше внимателно. Момичето напълно искрено мръщеше чело, гледаше в тавана, изобщо — опитваше се да си спомни.

— Ето, виждате ли, с нея всичко е наред — изрече с явно удоволствие плешивият каубой. — Жива и здрава е.

— Извинявайте, не си спомням — призна в този миг Ира. — А къде сме се срещали?

— На друга планета. — Мартин се постара да вложи в тези думи повечко сарказъм. — Разбирам, че вие не бихте могли да помните това.

Ирина прехапа устни. Стрелна с поглед каубоя, въздъхна и каза:

— Ясно. При аранките?

— Какво „при аранките“? — не разбра в първия момент Мартин. — А... не, видяхме се на Библиотека.

Ситуацията ставаше все по-интересна. Чудесната версия със сестрите близначки се пръскаше по шевовете. Макар че... разбира се, срещат се и тризначки...

— На Библиотека... — Ира кимна с разбиране. — Естествено. Получи ли се с разшифроването?

— Не повече, отколкото тук — съобщи с удоволствие Мартин. — Идеята беше добра, но трябва много да се работи, да се учи, да се експериментира...

Колкото повече я гледаше, толкова по-пълно се сливаха двата образа — Ирочка от Библиотека и Ирочка от Прерия 2. Един и същ характер, един и същ маниер на говорене, мръщене, внимателно вглеждане в неудобния събеседник.

— Кой сте вие? — попита Ира. — Защо ме преследвате?

— Частен детектив съм — отвърна Мартин с достойнство. — Родителите ви ме помолиха да ви намеря и да узная дали всичко с вас е наред.

— Само да ме намерите и да узнаете? — веднага настръхна Ира.

— Ако ми се удаде, и да ви уговоря да се върнете — усмихна се Мартин. — Ако се наложи — да ви помогна. Ирина... родителите ви се притесняват и това е нормално. Аз съм два пъти по-голям от вас, но, повярвайте ми, имам същите проблеми.

— Имам още работа — отговори Ирина и се усмихна мило. — Нямам намерение да се връщам вкъщи. И сега какво? Ще ме отведете насила?

Мартин поклати глава.

— Не, няма. Ира, кой беше на Библиотека?

Момичето се усмихна. Тържествуващо и закачливо, като дете, успяло най-накрая да постигне превъзходство в някакво отношение над възрастен човек.

— Аз.

— Сестра ви? — не се предаваше Мартин.

— Не, аз.

— Ирочка — каза меко Мартин, — това не е възможно. По една много проста причина. Девойката, с която си приличате като две капки вода и наричаща се Ира Полушкина, умря в ръцете ми.

Усмивката изчезна от лицето на Ира много бавно и неохотно.

— Лъжете.

Мартин поклати глава и каза:

— Стана нелеп нещастен случай. Нападение на животно.

— Нападение на животно? На Библиотека? — възкликна Ира с разбираемо недоверие. — Лъжете! Там...

— Расата на гедарите пренася на Библиотека домашни животни. Едно от тях подивяло и... — Мартин млъкна.

Ира потрепна. Зиморничаво сви рамене, погледна плешивия каубой, който слушаше разговора с жив интерес и дори попита:

— Кого са убили там?

— Момиче, което приличаше досущ на Ирина — повтори Мартин. — Не настоявам тя да се върне на Земята, но искам да знам какво да предам на родителите ѝ. Че е жива и здрава и пие бира на Прерия 2? Или че е погребана в каналите на Библиотека и местните приключват с глозгането на кокалите ѝ?

Ирина потрепна, сякаш ѝ бяха ударили шамар, но премълча. Затова пък плешивият каубой тъжно провлачи:

— Така значи... Е, случва се. Какво ли не се случва във Вселената...

Мартин извади от джоба си жетона и ѝ го подаде.

— Ваш е. Забравили сте го в лагера на археолозите, в палатката с душа — Ана ми го даде да ви го върна.

Ирина протегна ръка и безмълвно взе жетона си.

— Точно същия имам и вкъщи — добави Мартин. — Свалих го от трупа на онази, загиналата Ирина. Взех и едно сребърно кръстче. Вие също ли имате такава?

Ира мълчеше.

— Разберете — продължаваше да я уговаря Мартин, — изобщо не смятам да ви мъкна някъде насила. И не си пъхам носа в тайните ви. Но аз ви видях мъртва, а сега ви виждам жива. Освен това споменахте за аранките. И на тяхната планета ли има Ирина Полушкина?

— Не мога да ви се доверя — рече твърдо Ирина. — Извинявайте, но всичко това не е ваша работа.

— Отчасти е моя. Обещах да ви намеря, но преизпълних обещанието си и ви намерих два пъти. А това ме смущава.

— Ще напиша писмо до родителите си — каза Ирина. — Става ли? Вие ще го дадете на баща ми и ще си получите наградата.

— Страхувам се, че този отговор вече не ме задоволява — призна Мартин. — Ира, вие сте се набъркали в някаква опасна и странна игра. Опитайте да ми се доверите.

— От къде на къде? — попита рязко девойката. — Аз не знам кой сте вие. Дори не знам кой е убил... онова момиче, на Библиотека. Искате ли писмо до родителите ми? Друг отговор няма да има.

Мартин въздъхна дълбоко. Изведнъж безумно му се прииска да метне Ирочка Полушкина през коляното си и хубаво да я напердаши.

Или да я вразуми с няколко шамара. Сам се изуми от своята агресивност... Е, щом момичето не иска да разкрива тайните си — кой е той, че да настоява?

— Добре — каза накрая, за да прогони натрапчивите и неджентълменски желаня. — Както искате. Напишете писмо и ще ви оставя на мира.

— Той е прав — реши плешивият каубой. — Ирочка, да го беше послушала... нещо около теб не е наред.

— Благодаря за съвета — отвърна с леден глас тя и бръкна в сака си, който беше сложила под масата. Мартин потрепна, когато видя познатия бележник, от който момичето откъсна лист и се зае да пише кратка бележка — енергично, явно без да пести място.

Мартин и каубоят се спогледаха. В очите на каубоя се мярна смесица от тъга и смирение.

— Жени... — отбеляза философски той. — Искаш ли уиски, Мартине?

Мартин поклати глава. Погледна през прозореца, към залятата със студена електрическа светлина дървена настилка на улицата.

Разговорът му с Ира не се получи.

И наистина — жени... А когато при това едва са излезли от детската възраст — стават шампиони по вироглавство.

Посетителите на бара не обръщаха внимание на разиграващата се сцена. Старателно не обръщаха внимание. В това отношение американците са много деликатни хора. В Европа, разбира се, също уважават правото на личен живот... Мартин си спомни как веднъж, близо до Барселона, в самия разгар на задушните и горещи обедни часове, той си пийваше коктейл в прохладна, снабдена с климатик гара. Чакаше електричка — също такава удобна, с климатик, с чисти седалки и класическа музика по високоговорителите. В този момент в малката чакалня влезе девойка — явно туристка, непривикнала с испанския климат. Направи две крачки, изблеци очи и плавно се отпусна на пода.

В Русия това веднага би предизвикало у хората нездраво любопитство! А в цивилизована Европа всички се държаха крайно учтиво, грижливо заобикаляха девойката, препречила пътеката, и се усмихваха, едва ли не извинявайки се за безпокойството.

Мартин, ръководен от досадните свойства на руския характер, не уважи правото на девойката да полежи на бетона, измъкна кубчетата лед от коктейла си и разтри слепоочията и тила ѝ, настани я да легне по-удобно, като сложи главата ѝ на коленете си, извика на касиера, който от гишето изобщо не виждаше причините за суматохата... Девойката се казваше Еда, беше дошла от Германия и след няколко дни си призна, че първото нещо, което искала да направи, когато отворила очи, е било да повика полицията. Но се разминало — гласът ѝ още не е бил укрепнал след слънчевия удар.

Така че Мартин известно време обмисляше една съвсем недобра постъпка — незабележимо да бодне Ирина в една определена точка и когато тя изгуби съзнание — да я домъкне до Станцията. Уви, дори ако всички наоколо, включително и плешивият каубой, за миг изгубеха зрението си — пак нямаше да се получи. Пазителите предоставяха Порталите строго индивидуално. Май пускаха съвсем мънички деца с родителите си, но Ирина изобщо не приличаше на малко момиченце, неспособно да разкаже история. А и Мартин все пак не беше подходящ да изпълнява ролята на неин баща.

— Малко са те пердашили като малка — не се сдържа той.

Ира го погледна накриво и се усмихна:

— Аха. Изобщо не са ме пердашили. Не се ядосвай, детективе. Вземи си писмото и духвай към Земята. Татко ще ти даде паричките.

Тя грижливо сгъна листчето, после започна да рови за плик — явно не искаше Мартин да прочете десетината реда, които беше написала. От досада той отново се загледа през прозореца.

Фенерите светеха. Наоколо се рееха някакви мушици — точно като на Земята. По дървената настилка към заведението се приближаваха още неколцина посетители...

Мартин настръхна.

Начинът, по който вървяха, не му хареса. Не се отива по този начин в бара за чаша уиски.

Погледна накриво карабината, която бе облегал на стената до масата, после отново се вторачи в пристигащите.

Четирима.

Единият — на средна възраст, червендалест, дебел, късо подстриган, с мустачки. Другият — мургав, уж още млад, но с прошарени кичури сред тъмните коси. Третият — грижливо избръснат,

със събрани в опашка на тила дълги коси. Четвъртият, най-възрастният — висок, леко прегърбен, с брада и бакенбарди.

Странна група.

Не му хареса и че всеки стискаше в ръцете си оръжие.

— Имали ли сте престрелки в града? — попита той плешивия каубой.

Каубоят поклати глава.

— Изглежда, ще имате — каза Мартин и кимна към прозореца. Събеседникът му погледна натам — и сякаш се вцепени.

Четиримата също спряха. Прошареният вдигна небрежно двуцевката си и я насочи над покрива на заведението. Мартин гледаше като омагьосан.

Прогърмя изстрел.

Няколко секунди като че ли не се случи нищо. Все така шумолеше телевизорът в ъгъла на бара, показвайки стари бейзболни мачове, звънтяха халби и гласовете се сливаха в равномерно бучене. После звуците започнаха да стихват — плавно, спокойно. Последен млъкна телевизорът — барманът се пресегна за дистанционното и натисна пауза.

В тази тишина изскърца вратата на залата. Прошарилият се преждевременно мъж не влезе, само разтвори крилата на вратата и надникна вътре.

— С най-сърдечни поздравии, господа! — каза той. — Молим за извинение, но ни трябва един човек, който се крие тук. Нека да излезе и всичко ще бъде наред.

Никой не произнесе нито дума. Мартин току поглеждаше карабината си. Може би щеше да успее — нападателят държеше двуцевката ловко, но отпуснато, сякаш не очакваше съпротива...

— Кои сте вие? — възкликна възмутено барманът.

Младежът поклати глава и отвърна:

— Това не засяга никого. Само изпълняваме дълга си. Ще чакаме три минути — той се усмихна, — а после ще влезем.

Крилата на вратата се залюляха на пантите си, младежът отстъпи назад. Мартин видя през стъклото, че четиримата са се разположили на пет-шест метра срещу вратата, сякаш са напълно уверени, че жертвата ще излезе при тях.

— Ирина, познавате ли тези хора? — попита Мартин. Кой знае защо, той беше сигурен, че са дошли за нея. Но тя само поклати изплашено глава.

— Спокойно, господа, спокойно, ще се обадя на шерифа! — развика се барманът, сякаш посетителите на заведението вече бяха изпаднали в паника, и хвана телефонната слушалка. Но всички си седяха тихичко и само се споглеждаха объркано. Изглежда, никой нямаше намерение да участва в класическата сцена от уестърните, наричаща се „престрелка в кръчмата“. В залата на пръв поглед имаше двайсетина въоръжени мъже — и още десетина индианци, както и мълчалив суров гедар със задължителния меч на гърба, — но никой не посягаше към оръжието си.

— Няма да им е лесно да ни изгонят оттук — каза Мартин, проверявайки карабината си. Реши, че може да опита да повали единия от посетителите направо през стъклото.

— Не е нужно да стреляте — каза плешивият каубой. Допи на екс чашата си и се изправи, залитайки. — Това не ви засяга... изобщо...

През това време барманът остави слушалката — изглежда, беше успял да набере номера на шерифа и веднага му бяха обяснили нещо, дори без да задават въпроси. Херсонецът огледа посетителите объркано и съобщи:

— Господа... това са ловци на глави. Те наистина имат заповед за арест... А кого търсят?

— Мен — съобщи дребният каубой, олюлявайки се. — Моля за извинение, вече тръгвам.

Мартин успя да го хване за ръката и попита, подчинявайки се на внезапен импулс:

— Сигурен ли сте? Мога да...

Каубоят поклати глава и отвърна:

— Не, това си е само наш проблем. Но благодаря за предложението... Ирочка...

Той целуна церемониално ръка на момичето, после отиде до бара и помоли:

— Забъркай ми нещо набързо, но нека да е по-силно!

Барманът преглътна, явно с намерението да възрази. Каубоят наистина едва се държеше на краката си. Но херсонецът все пак не

тръгна да спори — явно реши, че последното желание на осъдения трябва да се изпълни. Само попита:

— „Ватерлиния“^[1] ще свърши ли работа?

Каубоят с досада махна с ръка: давай... Без да се тутка, барманът му сипа със замах половин чаша гъст вишнев нектар и добави същото количество водка „Столичная“. Каубоят изпи чашата на екс, извади портфейла си, небрежно го хвърли на бара и тръгна към вратата.

— Мартине, не можем да позволим... — започна Ирочка и се изправи.

Мартин я хвана за ръката.

— Извинявай. Аз отговарям за безопасността ти... в определена степен. Няма да те пусна там.

Девојката го погледна в очите и се отпусна безсилно на стола.

— Какъв е той, защо го преследват? — попита Мартин. — Ти като че ли го познаваш по-добре.

— Не знам... добър човек — отговори объркано Ира. — Не разказа много за себе си...

Мартин кимна и се загледа през прозореца. Седяха достатъчно далече от вратата, за да не се опасяват от заблуден куршум, а и той смяташе, че е негов дълг да види какво ще стане. Институцията на „шерифите“, ловците на глави, преследващи престъпниците из цялата галактика, беше официално узаконена в САЩ, в редица други страни и на повечето планети-колонии. А, честно казано, и самият Мартин от време на време изпълняваше подобни функции.

Каквито и да ги беше надробил някога малкият каубой, сега оставаше единствено да се изгледа последното действие на драмата. Мартин само се надяваше, че всички правила на играта ще бъдат спазени и ще предложат на каубоя да се предаде. В противен случай... Той хвана карабината по-удобно. Каубоят му беше симпатичен.

През това време жертвата вървеше срещу ловците. Спря, вперил поглед в четиримата и с неочаквано трезв глас попита:

— Само четирима?

— Ние успяхме първи — разнесе се гласът на дебелия. — Ти ни познаваш... да вървим.

Мартин с цялото си сърце би посъветвал каубоя да се подчини. Но той отвърна:

— Ще си отида сам.

— Ти си реш-шаваш — каза брадатият ловец, леко заеквайки.
И се започна!

Каубоят, застанал свободно и отпуснато, изведнъж се плъзна встрани, към празното желязно корито, сложено на високи подпори до входа — не беше ясно дали го използваша за храна на конете, или служеше само за декор. Каубоят започна да стреля в движение. Мартин даже не забеляза как в ръката му се появи револвер.

Дългокосият се строполи, след като успя да стреля няколко пъти с пистолета си. Падна и мустакатият дебелак — оказа се, че има автомат, но дългият откос рикошира много звънко от коритото, зад което беше успял да се приведе дребният каубой. Младежът с прошарените кичури ловко редуваше изстрели с презареждания на двуцевката, но каубоят издебна точния момент, изправи се от укритието си и стреля няколко пъти. Мартин беше готов да се закълне, че едва третият изстрел, в главата, повали ловеца — преди това той си стоеше и дори продължаваше да се прицелва! Най-дълго се държа брадатият — стреляше, без да се прицелва, с многозарядна карабина. Държеше я с едната си ръка, а в същото време извади с другата ръка от колана си граната и ловко я хвърли в коритото. Мартин се отърси от вцепенението, хвана Ирина за раменете и скочи, търсейки укритие. Все пак успя да забележи как гранатата излетя обратно, право под краката на брадатия.

Изгърмя, чу се звънтене — и настана тишина.

Мартин подаде глава над масите. Странна работа, дори прозорците бяха оцелели.

Както и дребният каубой. Той седеше на ръба на коритото, провесил крака, и презареждаше револвера си. Мартин си помисли, че му е бил достатъчен един-единствен барабан патрони.

— Яко — беше единственото, което успя да каже той. — Добре ли си, Ира?

— Аха — отговори девойката, измъквайки се изпод масата. Не изказваше оплаквания по повод своеволното спасяване и Мартин ѝ беше благодарен поне за това.

Той тръгна към вратата и преди да излезе, извика на каубоя:

— Аз съм, Мартин! Не стреляй!

— Аз по принцип изобщо не обичам да стрелям — отвърна каубоят.

Мартин излезе и няколко секунди разглежда полесражението. Отломките бяха счупили единия от стълбовете на фенерите и бяха разбили плафона — ето откъде беше звукът на пръсващо се стъкло. Но въпреки това крушката продължаваше да свети, заливайки с бяло сияние четирите окървавени тела.

— Яко — повтори Мартин. — А ти добре ли си?

— Почти — философски отговори каубоят. Изглежда, все пак го бяха уцелили, и то неведнъж — беше целият в кръв, но се изправи и застана здраво на краката си, сякаш и опиянението му беше отминало. Огледа се тъжно и каза: — Това не променя нищо... ще дойдат други.

Мартин се колебаеше, не знаеше какво да прави. Този човек беше престъпник, но той не знаеше в какво го обвиняват и нямаше никакви заповеди за арест. Затова само го посъветва:

— Трябва да напуснеш планетата.

— Това е ясно — отговори каубоят, докато изстъргваше от велурената си риза дребна отломка. — Виж ти, закачило ме е...

Зад гърба на Мартин се появи Ирина. Изохка и се забърза към каубоя.

— Трябва да ви превържа...

— Момиче, стой далече от мен... — опита се да я отпрати той, но тя вече вадеше бинт от джоба си. Предвидлива девойка. Мартин въздъхна, чудейки се дали тя няма да промени решението си след случилото се. Едва ли. По-скоро щеше да тръгне на пътешествие с дребния каубой. Момичетата на нейната възраст обичат романтиката.

И в този момент от тъмнината изникна още един човек. Среден на ръст, съвсем не с телосложение на богатир; с вид на интелектуалец, но с револвер в ръка.

— Няма да си тръгнеш — каза той, целейки се в каубоя.

— И ти ли? — попита каубоят някак объркано. Очевидно се познаваха.

— И аз — съгласи се интелектуалецът и натисна спусъка.

Само за миг се случиха страшно много неща.

Плешивият каубой се изви по немислим начин, измъкна револвера от колана си и започна да стреля. Куршумите на ловеца на глави вече разкъсваха тялото му — Мартин видя излитащите от гърба му кървави късове, — а той продължаваше да стреля. Между двамата се хвърли Ирина с вик: „Не стреляйте!“.

Мартин дори не успя да вдигне карабината — толкова бързо и неочаквано се случи всичко. Когато се прицели, вече не бяха останали мишени.

Каубоят и Ирина Полушкина лежаха един до друг. Интелигентният ловец на глави бе малко встрани, на границата между светлината и мрака.

— Мамка му... — промърмори Мартин и скочи към Ирина.

Девојката беше мъртва... по-точно умираше в момента. Три куршума бяха влезли в гърба ѝ, два — в гърдите. От устните ѝ излизаха кървави мехурчета, животът бавно си отиваше от очите ѝ. Чувството за дежа вю бе толкова силно, че Мартин дори се побоя да я докосне. Вместо това се наведе над каубоя — той беше още жив. Гледаше го печално и скръбно и шепнеше нещо. Мартин се наведе, повдигна главата на умирация и чу:

— Аз ли... уцелих момичето?

— Не — излъга Мартин, без да се поколебае. — Ловецът беше.

В очите на каубоя се появи облекчение, но той прошепна:

— Все едно... Тя напразно... Мартине, свършено е с мен...

— Лежи спокойно — нареди Мартин. — Сега ще повикат лекар.

— Нека на гроба ми... напишат... тук лежи... — Дишането му се учести, той въздъхна и се отпусна.

Мартин се изправи. Ръцете му бяха целите в кръв. В душата му беше пусто.

Как стана така? Що за нелепост? Престъпникът беглец, с когото се беше сприятелила Ирочка, тези упорити ловци на глави, тази чудовищна престрелка...

А самият той! Беше изпуснал подопечната си от контрол!

— Стой, хвърли оръжието, ръцете на тила! — изрева някой зад гърба му и Мартин позна гласа на шерифа Глен. Е, да, американската кавалерия винаги пристига навреме...

Мартин вдигна безропотно ръце и даже прие с мъченическо удоволствие излишния удар с приклада под ребрата.

[1] Роман от руския писател-фантаст Александър Громов. — Бел.прев. ↑

5.

Пуснаха го чак на сутринта. Дрънчейки с ключовете, шерифът Глен отключи вратата-решетка на килията, в която Мартин беше прекарал нощта, и промърмори:

— Да вървим...

От поведението на шерифа и от това как спокойно му обърна гръб, Мартин разбра, че обвиненията срещу него са оттеглени.

Излязоха от късото коридорче с четирите килии със стени от решетки — всички бяха празни, явно престъпността на Прерия 2 не беше висока. В кабинета си Глен, шумно сумтейки, свали белезниците на Мартин и попита:

— Имаш ли оплаквания?

— Честно или по съвест? — попита Мартин.

— Вие, руснаците, всичките сте психари — искрено се учуди Глен. — Каква е разликата?

Мартин се усмихна:

— Честно казано — имам оплаквания. Но по съвест — нямам. Аз на ваше място бих постъпил точно по същия начин.

Шерифът известно време се опитваше да разбере, после поклати глава.

— Добре, както и да е. Ще пишеш ли жалба?

— Не — отвърна Мартин. — Нали ви казах — по съвест нямам оплаквания.

Глен махна с ръка и нареди:

— Сядай... детективе.

Те отново се разположиха до масата, Глен включи кафемашината, но бутонът се изключи с щракане. Шерифът изпсува, обади се по телефона и поиска вода. Влезе грозновата девойка и наля в машината вода от кана.

Мартин търпеливо чакаше.

— Ти не си стрелял, момчетата ми провериха цевта — събщи Глен това, което Мартин безрезултатно се беше опитал да му докаже

предишната вечер. — И като че ли нямаш нищо общо с тези говеда... Така че народът на Прерия 2 няма претенции към теб.

— Кои бяха те? — попита Мартин.

Глен се понамръщи — половината нощ беше искал от Мартин да отговори точно на този въпрос, — но после призна неохотно:

— Професионални ловци на глави. Жители на Земята, действат общо взето в интерес на колониите. Първо дойдоха при мен, връчиха ми заповедта... Всичко си беше както трябва...

— Не можахте ли да ги спрете? — попита Мартин. — Петима добре въоръжени професионалисти... появяват се изневиделица вечерта, в участъка няма никого...

Лицето на Глен започна да почервенява.

— Не ви осъждам — каза меко Мартин. — И в края на краищата, вие се оказахте прав — ситуацията се разреши с възможно най-малко кръвопролитие.

Шерифът веднага омекна. Наля кафе на Мартин и на себе си, после извади подарената предишния ден пура, запали я и каза:

— Кой знае какво можеше да се случи... Каубоят... да го вземат дяволите този каубой! Изобщо не искам да знам какви ги е натворил! Странен тип, живя две години на Прерия, така и не се сприятели с никого. Но жалко за момичето. И какъв лош пример за населението — да не дава Господ тук да започне някаква каубойска екзотика в пълния ѝ размер. Проклет Холивуд!

Мартин кимна.

— А ти какво, объркал ли си се за девойката? — попита шерифът. — Разправяше, че е загинала на Библиотека...

Мартин настръхна и затова отговори много емоционално и раздражено:

— Не, не съм сбъркал! Преди петнайсет години родителите ѝ се развели и си поделили дъщерите близначки. Едната дъщеря при майката, другата — при бащата!

— Мамка му! — възкликна шерифът.

— И дори не са казали на дъщерите си, че са близначки — продължи Мартин, въодушевявайки се. — Но двете доживели да узнаят една за друга, срещнали се, сприятелили се... и решили да накажат родителите си. Били умни, но плановете им били твърде грандиозни... решили да разкрият всички тайни на мирозданието.

Едната отишла на Библиотека, за да разшифрова тайната на обелиските, а другата — на Прерия, за да се порови в руините. Смятали да се срещнат на някой трети свят след седмица.

— Какви оптимистки... — отбеляза шерифът.

— Именно — кимна Мартин. — Имам усещането, че над момичетата е надвиснала някаква зла орис. Едната я уби побесняло животно, а другата — заблуден куршум.

— Някои хора не бива никога да напускат Земята — съгласи се шерифът. — Божичко... Не ти завиждам, момче.

— Като си представя какво трябва да кажа на родителите, и аз самият не си завиждам — въздъхна Мартин.

Няколко минути двамата пиха кафето си в мълчание, после шерифът извади една манерка и сипа по глътка уиски в малки сребърни чашки. Поясни не без гордост:

— Собствено производство...

Общо взето, разделиха се почти приятели. Мартин беше забравил за няколкото получени през нощта юмруци през зъбите, а шерифът — за заканите, изречени от арестанта по време на разгорещения разпит. Мартин получи обратно всичките си вещи и шерифът дори му предложи да отидат заедно в хотела, където да му върнат и парите за платената предварително стая. Мартин махна с ръка и отказа предложението.

Когато вече бяха при вратата, шерифът уж непреднамерено му предложи превоз до Станцията — съвсем случайно помощникът му щял да пътува нататък. Мартин с благодарност се съгласи. Стиснаха си ръцете и се разделиха доволни.

Не помолиха Мартин да отнесе писма на Земята. Тук се доверяваха само на своята пощенска служба. Затова пък му продадоха с удоволствие от тревата, от която се правеше местният аналог на чай, и не му поискаха никакво мито за износа. Все пак свободата на търговията тук беше свята.

Разбира се, на Мартин му беше много интересно какъв чин има всъщност шерифът и в кое ведомство служи — за правото на контрол над американските колонии се бореха ЦРУ, АНС и ФБР. Но да задава такъв въпрос беше най-малкото неразумно, още повече за частен детектив, провалил възможно най-лесната задача.

Нека американците, щом са си го вгълпили, да продължават да се правят, че колонията Прерия 2 е напълно независима и съществува на свой риск. В края на краищата имаше няколко колонии, в които преобладаваше руското население. И макар нещата там да не вървяха кой знае колко добре, голяма част от тамошното население също носеше пагони.

Солидният лендровър откара Мартин до Станцията за половин час. Наблизо пасеше стадо, също както и предния ден, само дето тийнейджърът пастир, който ги наблюдаваше бдително, не беше същият. Интересно, дали това бяха неофициални помощници, или членовете на кръжок „Млад приятел на шерифа“?

— Ако родителите на момичето решат да посетят гроба му — каза якият младеж, изпратен от шерифа да съпроводи Мартин, — ще се радваме да ги видим.

Фразата прозвуча цинично, но Мартин реши да не бъде придирчив. На момчето явно му беше мъчно за красивата млада девойка.

— Ще им предам — каза Мартин.

— При нас рядко се случват такива неприятности — продължи младежът. — Понякога тук попада по някой идиот, който иска да препуска из степта и да стреля във всички посоки. Но ние бързо вразумяваме такива.

— Това при вас тепърва ще го има, не се притеснявай — каза Мартин. — И препускане със стрелба, и ограбване на пощенски дилижанси, и набези на индианците. Само населението да надхвърли сто хиляди — и ще се започне.

Младежът се засегна и промърмори:

— Индианците са мирни, разбираме се с тях...

Мартин взе сака си и слезе от колата. В главата му се въртяха най-различни планове, но надделяваше мечтата за гореща вана.

— Вкъщи? — попита помощник-шерифът.

— Разбира се — излъга бодро Мартин.

И тръгна към верандата.

Този пазител явно беше трезвеник. Или пазителите на Прерия 2 бяха на сух режим. Предишния ден беше на лимонада, а сега — на пресен портокалов сок.

Мартин не се отказа от учтиво предложената напитка — пийна си сок, запали цигара, поседя, събирайки мислите си. Пазителят го гледаше доброжелателно, разположил се в плетеното кресло, и изглежда, беше готов да чака разказа до вечерта.

— Много е интересно да се гледа в чуждите прозорци — каза Мартин.

Пазителят се размърда, настанявайки се по-удобно. Наля си нова чаша сок и хвърли вътре две-три бучки лед от термоса.

— Не да се наднича — продължи Мартин, — а именно да се гледа. Хората са свикнали да смятат, че техният дом е тяхна крепост. Хората не обичат безцеремонни гости. Може би и затова ние не ви обичаме много-много — появихте се неканени, не си направихте труда да искате разрешение, което ние с охота бихме ви дали... Но всяка крепост си има своето знаме. Дори и нашите знамена да са само завесите на домовете ни. Все пак това са си знамена. За минувачите, които вдигат поглед, когато минават по улицата. За живеещите в отсрещните къщи. Дори и за извратеняците, които стоят до прозорците си, промушили бинокли между завесите! Много неща могат да бъдат знаме. Дантелена тъкан и изящни пердета, стъклопакети и щори. Елхичка, нарисувана върху стъклото с паста за зъби преди Нова година. Цветя в саксии или плюшена играчка върху перваза. Аквариум с рибки или вазичка с изсъхнала роза. Дори мръсните прозорци, зад които се виждат скъсани тапети и гола крушка на шнура, също са знаме. Макар и това да е бялото знаме на капитулацията пред живота... Харесват ми градовете, в които не се боят да вдигат знамена. Обикновено това са чужди градове... В Русия прекалено дълго са ни отучвали да имаме собствено знаме. А на мен ми харесва, когато хората не се боят да се гордеят със себе си. Харесва ми да приветствам чуждите знамена.

Той замълча, поемайки си дъх, и продължи, като гледаше пазителя:

— Интересно ми е как им изглежда на другите хора моето знаме. Понякога слагам на перваза си стара красива лампа с матов абажур и я оставям да свети през цялата нощ. Просто така. Нека някой, който минава наблизко, да види светлината и да си помисли, че тук четат хубава книга или се борят с трудна теорема, правят любов или бдят

над леглото на болно дете. Нека си мислят каквото поискат. Важното е никой да не се досети, че нямам собствено знаме.

Мартин замълча и си наля сок.

Пазителят се размърда в креслото си и сънено измънка:

— Ти разсея моята тъга и самота, пътнико. Мини през Портала и продължи по пътя си.

Мартин, който изобщо не смяташе да завършва историята си толкова бързо, се задави със сока. Но се постара да скрие смущението си, кимна и каза:

— Благодаря, пазителю. Струва ми се, че ме чака дълъг път. Не съм сигурен, че ще завърши на планетата на аранките.

— Знамена... замъци... крепостни стени и дълбоки ровове... — промърмори пазителят. — Изобщо не е страшно, че още нямаш знаме. Важното е, че го търсиш.

Мартин почака мъничко, но пазителят мълчеше. Накрая той кимна и тръгна към вратата.

— Известна ни е една-единствена раса в Галактиката, която няма нужда от знамена — обади се неочаквано пазителят. — Аранките са високоинтелигентни и приятни във всяко отношение същества. Но те не разбират израза „смисъл на живота“. Те нямат религия и дори понятие за Бог. Те притежават инстинкт за самосъхранение, но не се боят от смъртта. Те притежават прекрасно чувство за хумор и са хуманни, любопитни и обаятелни. Но нито един представител на тази раса не си задава въпроса в какво се състои смисълът на живота. Никога. Те разглеждат това понятие като любопитен феномен, свойствен на другите разумни форми на живот, но не изпитват комплекс по повод на своята оцетеност... или уникалност.

Пазителят помълча малко, после добави:

— И прозорците на домовете им нямат завеси.

Мартин постоя на вратата още пет минути, но пазителят не отрони нито дума повече.

Ваната е велико изобретение.

Мартин лежа в каменния басейн почти час, като ту правеше водата по-гореща, ту включваше хидромасажа, ту пускаше студени струи, приятно гъделичкащи загрялото му тяло. В стаята си намери две книжки, оставени от някоя добра душа — томче от Стивънсън на

френски и „Тъмни алеи“^[1] на английски. След като се почуди на това интересно съчетание, той се зае с Бунин. Не вървеше добре на английски, но все пак беше наслада за изгладнелите за букви очи.

Казаното от пазителя го накара да застане нащрек и дори донякъде го смути. Беше чувал за уникалните особености на психологията на аранките, но оскъдният му опит в общуването с тази раса изобщо не навеждаше на мисълта за някаква оцетеност. На всяко разумно същество е присъщо да си задава въпроса за смисъла на живота. В една или друга степен на разумните раси им е присъщо и религиозното чувство. Как може да се живее без цел? Без да виждаш в живота някакъв глобален, вселенски смисъл?

Размишлява доста дълго по тази тема. Опитва даже да потърси смисъла на живота за себе си, но незабавно изпадна в депресия. Нали този смисъл все пак не е в кулинарните експерименти! Нито в пътешествия из Галактиката посредством любезно предоставените от пазителите Портали! Може би в любовта? Но в настоящия момент той не беше влюбен и това напълно го устройваше. Може би смисълът на живота е в тщеславието, в желанието да се прославиш в бъдните векове? Но за целта трябва да си или истински гений, или самовлюбен глупак, уверен в гениалността си. Във вечния живот, обещан от религията? Но макар и да причисляваше себе си към вярващите, той оценяваше доста скептично тази перспектива. Имаше дълбоки съмнения и относно своята праведност, освен това не таеше особени надежди да запази личността си и в задгробния свят — ако се оставят настрана сладникавите средновековни картини на рая, всички религии обещаваха само една или друга форма на разтваряне в абсолюта.

Така че Мартин не успя да формулира смисъла на собственото си съществуване, даже напротив — почувства остра завист към аранките, които изобщо не изпитваха подобни терзания. Добре се бяха уредили! Може би и затова се смятаха за най-високоразвитата раса след пазителите?

В края на краищата, след като се отказа от безплодното философстване, той се измъкна от ваната, подсуши се с кърпа и без да се облича — за да може тялото му да отпочине и да изсъхне — седна на масата. Лист хартия и химикал — какво друго му трябва на човек, за да обмисли задълбочено ситуацията?

Първо нарисова две кръгчета и написа под тях „Ирина 1“ и „Ирина 2“. После ги зачеркна. Написа до тях трето кръгче, написа под него „Ирина 3“ и сложи дебел въпросителен знак отстрани.

Когато стигна до този етап, той се замисли дълбоко.

Библиотека. Прерия 2. Аранк.

Три планети. Първите две пазеха едни или други древни артефакти, които Ирина Полушкина се готвеше да изследва. Но светът на аранките беше дъвен сам по себе си и, разбира се, те отдавна бяха изучили загадките на своята планета. Защо ли Ирина беше тръгнала нагам?

Реши засега да не се занимава с главния въпрос — по какъв начин Ирина Полушкина се беше превърнала в три вироглави девойки. Разбира се, той не гледаше сериозно на версията със сестрите близначки, която бе разказал на шерифа. По-скоро това беше работа на пазителите — може би те бяха копирали момичето. Само че защо?

Беше много, много напрегнат заради двата смъртни случая. Засега можеше да ги отнесе към досадните съвпадения, но вече започваше да се разпознава някаква система — неприятна, мрачна и може би изобщо неподвластна на човешкия разум.

Въздъхна и нарисова на схемата квадратче, с което по някаква прищявка реши да означаи себе си. Квадратчето нямаше особен избор. Или да си тръгне към Земята — той начерта дебела линия към долния край на листа — и да се отчете пред Ернесто Полушкин. Или да посети планетата на аранките, да намери там хипотетичната трета Ирина и да се постарее да я предпази от всички възможни опасности... да я уговори да се прибере вкъщи... или да я накара да подпише бележка с твърд отказ да се върне.

Когато си помисли за бележката, той веднага си спомни за писмото на Ирина, написано в бара десет минути преди смъртта ѝ. Шерифът го беше изучил много внимателно, но после се съгласи да му го върне — за родителите на Ирина. Сега Мартин извади писмото и го прочете отново. Мръщеше се и се бореше с усещането, че откровено му се подиграват.

Скъпи мамо и тате! — пишеше Ирина. — *С мен всичко е наред, което пожелавам и на вас. Милият младеж — е, не е ли това наглост от страна на седемнайсетгодишна девойка! — ми предаде поздравии от вас и попита дали не възнамерявам да се върна. Не, не възнамерявам.*

Всичко върви прекалено добре, за да се отклонявам. Как е Хоумър, нали не скучае? Целунете го от мен, скоро ще получи вкусен кокал. С това приключвам писмото. Вашата любима Иринка.

Мартин не се смяташе за експерт по семейни отношения, но молбата да целунат кучето в съчетание с подигравателния тон на писмото и подписът „Вашата любима Иринка“ го смутиха. Изглежда на девойката изобщо не ѝ пукаше за родителите ѝ, и смяташе, че всичко ѝ е позволено, и изобщо беше коравосърдечна личност.

Само дето този образ не се връзваше особено с вика: „Не стреляйте!“ и с отчаяния скок срещу куршумите в опит да спре престрелката. Може би това писмо беше отглас от семейни скандали? Ако Ернесто е напердашил любимата си дъщеря или е проявил властност по някакъв друг начин, това е съвсем сериозен повод някой седемнайсетгодишен да се почувства обиден...

Мартин със сумтене запечата писмото в плика и го прибра в раницата си, заедно с жетона на Ирина. Този път не взе кръстчето — бяха обещали да погребат Ирина по християнски.

— Не, наистина малко са те пердашили като малка — каза той замислено и се усети, че разговаря с Ирина не като с мъртва, а с дълбокото убеждение, че им предстои да се срещнат отново.

Какво пък, тогава не си струваше да се бави.

Облече се и изхвърли мръсните чорапи и бельо — нямаше намерение да ги мъкне със себе си в очакване да намери пералня. Зачуди се дали да не подремне два-три часа, за да компенсира нощното недоспиване, но очевидно адреналинът в кръвта му беше достатъчно — не му се спеше.

Тръгна към портала.

[1] Последната книга на руския класик Иван Бунин, смятана за най-четения сборник с къси разкази в Русия през XX век. — Бел.прев.

↑

ЧАСТ ТРЕТА
ЖЪЛТО

ПРОЛОГ

Независимо дали човек го желае или не, той винаги има някакви дребни странности, слабости, отдушници срещу житейската суета. Суровият политик, затънал в интриги и предателства, отглежда рибки и плаче, когато те се разболеят от псевдомоноза; отявеният женкар грижливо пази снимката на съученичката си, която дори не е искала да го погледне; навъсеният мизантроп гука и бди над количката с новороденото му детенце; скучният и незабележим чиновник внезапно показва дълбоки познания в областта на уйгурската култура или индонезийските народни занаяти.

Мартин смяташе увлечението си по вкусната храна за странност само отчасти. Всички обичат да похапват нещо вкусно. Току-виж и някой свят човек, който цял живот е бил отшелник и е смирявал плътта си чрез пости на хляб и вода, преди смъртта си вземе да се разкае: бил е грешен в чревоугодничеството си, предпочитал е ръжения хляб пред пшеничения и вода от извора — пред тази от реката...

Е, Мартин не се смяташе за свят човек, никога не се беше занимавал със смиряване на плътта си и се отдаваше с удоволствие на любимото си хоби.

Донасяше от пътешествията си не само впечатления и ролки с фотолента — цифровите фотоапарати все пак са профанация на изкуството, недостойни да съхранят мига — но и кулинарни рецепти.

Не ценеше особено азиатската кухня, включително и прославената китайска, като капитулираше безусловно само пред патицата по пекински и пред пилешкото с портокалов сос. Дълбоки съмнения предизвикваше у него отвъдокеанската кухня — прехвалените пуйки с шоколадов сос, станалите нарицателни палачинки с кленов сироп и коктейлът от фенилаланин и ортофосфорна киселина, наричан за маскировка „кока-кола“. Беше подружелюбен към мексиканската кухня и понякога приготвяше месо с бадеми и гуакамоле.

Но смяташе за връх в кулинарното изкуство европейската кухня, като милостиво включваше в Европа цяла Русия със Сибир и Далечния

изток. Какво може да се сравни например с истинския унгарски гулаш — не, не онази жалка каша от месо и картофи, която сервират в руските ресторанти, а гъстата пикантна супа, напоена с аромат на паприка и сладък пипер, изгаряща устата и сгряваща тялото?

Ето защо, когато излезе от Станция 6 на Аранк, той спря, подуши въздуха и се заозърта. И това, което поразി обонянието му, изобщо не беше миризмата на чуждия свят — вече беше идвал на Аранк. Във въздуха отчетливо се долавяше мирис на паприка!

Станция 6 се намираще в центъра на един от най-големите местни градове — според земните мерки това беше почти столицата на цялата планета. Около Станцията се издигаха небостъргачи с обичайни, почти земни очертания. Във въздуха се плъзгаха — беззвучно и плавно — дребни летателни апарати. Тротоарите се движеха под краката на многобройните минувачи. Общо взето, градът на аранките изглеждаше като мечта на земните футуролози и навяваше спомени за съветската фантастика от шейсетте години и блянове за звездолети, Великия пръстен и Света на Пладнето^[1].

Но сега изобщо не се интересуваше от чуждоземните прелести. Той дори не се обърна към Станцията, която тук беше построена в традициите на аранките — от метал, стъкло и бетон. Премина покорно през бързата и учтива гранична проверка. Аранкът граничар удари печата с визата в паспорта му — аранките много обичаха играта на погранична стража — и с усмивка затъкна дулата на карабината и револвера с нещо, наподобяващо добре размекната дъвка. Сега дулата можеха да се освободят само с помощта на специален разтворител, а стрелбата със запечатано оръжие със сигурност би довела до разцепване на цевта. Едва след това разрешиха на Мартин да излезе извън огражденията. Той се отказа с махане на ръката от услугите на дружелюбните местни гидове, блъскащи се пред Станцията, и се измъкна от тълпата — почти толкова суетлива и пъстра, колкото и в Москва...

С радост забеляза малкото ресторантче „Вкусът на Земята“, приютило се срещу Станцията, от другата страна на улицата. Именно оттам прииждаха омайващите аромати.

Нямаше нищо чудно, че аранките бяха разрешили да се построи земен ресторант на тяхна територия. Те бяха хуманоиди и приличаха много на хората — и външно, и, доколкото знаеше, по физиология.

Почти една трета от всички познати раси в космоса бяха хуманоидни; някои си приличаха по-малко с хората, като гедарите например, а други на пръв поглед изобщо не се различаваха — като туземците от Прерия 2 или аранките. Навярно земната кулинария би им допаднала.

Ресторантът наистина беше пълен най-вече с аранки — както самци с ярки халати, така и самки с плътно прилепнали трика и широки блузони. Модата на аранките се изразяваше почти само в цветовата гама на дрехите и изобщо не засягаше самите детайли на облеклото. Впрочем, може би под влияние на екзотичната обстановка на земния ресторант, няколко мъже носеха сака и панталони, а няколко жени — рокли и обувки с високи токчета. Каквото и да се говори за културната експанзия на човечеството, все пак тя съществуваше...

Появата на Мартин предизвика всеобщо оживление. Докато той вървеше из залата и търсеше свободна маса, успяха да го изучат, да го обсъдят, да го поздравят... и веднага да го оставят на мира.

Приближи се сервитьорът — землянин, младолик мъж с класическа келнерска униформа. Помогна му да намери маса и веднага му връчи карта за намаление: „За гостите от Земята — 50% отстъпка“. Мартин хвърли поглед на цените в менюто и потрепери, осъзнавайки мъдростта на собствениците на заведението. Наложил се спешно да обсъди със сервитьора възможностите за бартер.

Двете стогорамови пакетчета с паприка предизвикаха забележимо оживление у сервитьора. Поспориха няколко минути за цената, после Мартин съобрази, че го смятат за последния балък и нагло го обират. Наложил се да бръкне в портфейла си и демонстративно да извади аранкската си кредитна карта — сребрист металически диск, останал от предишното му посещение на Аранк.

Сервитьорът веднага посърна, вдигна цената на подправката почти двойно и след като получи поръчката, побягна. Мартин се усмихна — в кредитната карта не бяха останали почти никакви пари, не би успял да си плати обяда, но номерът бе минал.

Кухнята в ресторанта беше разнообразна, за всякакви вкусове. Но, разбира се, беше нереално да се доставят плодове и зеленчуци от Земята. Така... два-три картофа и сладък пипер за огромна тенджерка гулаш, малко цвекло за бульона от местни зеленчуци, а в отделна графа „особено предложение“ — „истинско пиле от Земята“ на такава цена, за която не беше срамно да се сервира дори щраус, че даже

можеше и да се клонира птица додо. Или аранките не позволяваха да отглеждат кокошки на тяхната планета, или кокошките не снасяха...

Общо взето, на готвачите им се налагаше да се измъкват от положението, като готвят с местни продукти, но по земни рецепти и със земни подправки. Затова в менюто преобладаваха унгарската и мексиканската кухня — пиперът играеше ролята на визитна картичка на земната кулинария.

Донесоха гулаша и след като опита първата лъжица, Мартин кимна одобрително. Разбира се, вкусът беше необичаен, но приятен. И местната бира — не му достигна кураж да купи от доставената от Земята — се оказа достойна. Приятно беше, че всички хуманоидни раси са измислили нискоалкохолни напитки. Понякога на млечна основа, друг път — на растителна, но нито една цивилизация не беше успяла да мине напълно без алкохол.

Вкусен беше и местният хляб — „сътс земна мая!“, както не бяха пропуснали да посочат в менюто. Мартин похапна с удоволствие, а после, след като забеляза пепелника на масата, запали пура.

По всичко личеше, че няма да има трудности с издирванията си на Аранк. Цивилизацията на тази планета напомняше за светлия свят на комунизма не само с футуристичните си градове и с подчертаното дружелюбие на населението. Твърде много потребности бяха безплатни — включително и за „гостите на планетата“. Информационната служба можеше мигновено да даде информация за местонахождението на всяко едно разумно същество на планетата — както местен, така и гост. Мартин не се съмняваше, че ако се озове пред терминала на информаториума, би могъл да зададе въпрос за себе си — и би получил отговор: „Намира се в ресторант «Вкусът на Земята», координати...“.

Така че въпросът беше дали наистина на Аранк има трета Ирина Полушкина. И ако има — жива ли е още, или и тя е станала жертва на нещастен случай...

При тази мисъл той усети, че просто го е страх да намери терминал и да зададе търсене. Боеше се да не научи, че отново е закъснял.

Бързо дояде гулаша и плати сметката — по-точно, получи на кредитната си карта съответното количество парични единици: за паприката минус стойността на обяда.

И тръгна да търси информационен терминал.

[1] „Великое кольцо“ от романите на И. Ефремов и „Мир Полудня“ от романите на А. и Б. Стругацки. — Бел.прев. ↑

1.

Самият той се смяташе за технократ и урбанист, роден и израснал в мегаполис и искрено пожелаваше на Земята да продължи да върви по този път на развитие.

Но въпреки това градовете на аранките предизвикваха у него леко смайване. Може би защото не беше свикнал с тях? Губеше се върху подвижните тротоари, постоянно си отвличаше вниманието по поредния архитектурен шедьовър, нарушаващ всички човешки представи за съпромат и архитектура. Но защо е било нужно да се издига половинкилометров небостъргач върху колони? Да, ако под небостъргача минаваше някой важен път... Но не — там беше разположена зелена полянка, осветена с лампи и заобиколена от ограда, да не би случайно някой да мине оттам. А в друго циклопско здание откри огромен процеп, през който от време на време преминаваха летателни апарати. Разбира се, аранките бяха високотехнологична раса, но за хората такова доверие към техниката беше прекалено.

Може би именно в това се криеше обяснението защо малцина хора рискуваха да се заселят в гостоприемния и уютен свят. Нечовешкият подход на аранките към средата на обитаване впечатляваше, но и плашеше.

Най-накрая Мартин видя помещение на обществения информаториум. То приличаше най-много на просторна телефонна кабина, направена по европейски образец — с достатъчно място за инвалидна количка. Разбира се, аранките нямаха инвалиди от стотици години и в будката беше разположено удобно кресло. Мартин с удоволствие се настани в него, затвори вратата и стъклото на будката веднага потъмня, изолирайки го от външния свят. Терминалът, явно заради близостта си със Станцията, беше двуезичен и с лекота откликна на туристическата реч. А може би аранките вече бяха направили двуезични всичките си автомати...

— Бих искал да узная — каза Мартин на матовия екран на информаториума — дали на Аранк се намира момиче от Земята с име

Ирина Полушкина.

Машината отговори без ни най-малко забавяне:

— Няма данни за Ирина Полушкина, човек от женски пол от планетата Земя.

Но Мартин имаше немалък опит в общуването с търсачките в Интернет и прекрасно разбираше колко е важно въпросът да бъде формулиран правилно. Той извади снимката на Ирина — вече леко протрита — обърна я към екрана и каза:

— Намира ли се на Аранк това разумно същество?

— Недостатъчно данни за точен анализ. Ако се изключат променливите фактори във външността, то с вероятност над деветдесет и два процента въпросната външност имат следните разумни същества... — съобщи машината и на екрана светна дълга редица от имена, снабдени с миниатюрни снимки.

Мартин само въздъхна — женските лица наистина много приличаха на Ирина. Все пак населението на Аранк бе над десет милиарда. И ако се изключат „променливите фактори във външността“, такива като цвета на косите и очите, килограмите, оттенъка на кожата — щяха да се намерят няколко хиляди двойнички на Ирина.

— Нов въпрос — каза Мартин. — Колко лица от женски пол и земен произход са дошли на Аранк през последните седем денонощия по земното измерване на времето?

Паузата беше кратка, отговорът — уверен.

— Четирийсет и четири лица.

— Снимките на всичките! — нареди Мартин.

На екрана се появиха миниатюрните портрети на новопристигналите. Мартин ги обходи с поглед, усмихна се и тикна пръст в една от снимките:

— Да се увеличи тази.

Портретът на Ирина Полушкина запълни екрана. Какво пък, машината беше права, като говореше за „променливи фактори“. Ирина беше боядисала косите си в черно.

— Кой е това? — попита Мартин.

— На граничния пункт Станция 3 въпросната личност се е представила като Галина Грошева от планетата Земя — каза машината.

— По косвени данни възрастта ѝ се оценява между шестнайсет и двайсет години. Цел на пребиваването ѝ на Аранк — туризъм.

— Къде се намира сега? — продължи с въпросите Мартин.

— Отговорът на този въпрос може да бъде тайна на личността^[1] на Галина Грошева — отговори сурово машината. — Обосновете въпроса си. Предупреждавам ви, че е включен детектор на истината.

Мартин се замисли за миг, после каза:

— Родителите на въпросната девойка ме помолиха да се срещна с нея и да изясня дали всичко е наред. Безпокойството за съдбата на младите личности е неотменно свойство на хората родители. Като изпълнявам молбата им, аз искам да се срещна с момичето и да изясня дали няма проблеми с връщането си на Земята. Нямам намерение да ѝ причиня безпокойство или негативни емоции.

— Казвате истината — съгласи се информаториумът. — Запитването ви е признато за обосновано. Но информацията за точния адрес на разумно същество е платена услуга.

— Добре — съгласи се Мартин.

— През последните две денонощия Галина Грошева се намира в Центъра за глобални изследвания в град Тириант. Прилагам маршрутна карта.

Изпод екрана с шумолене изпълзя лист пластмасова хартия.

— Благодаря — каза Мартин.

— Осем разплащателни единици — напомни машината.

Мартин сложи върху разплащателния панел диска на кредитната си карта, върху екрана се мярнаха цифрите на осъществяваната трансакция.

— Беше приятно да ви помогна — каза фалшиво машината.

След като взе кредитната и маршрутната карта, Мартин отвори вратата и излезе на улицата, подсвирквайки си весело. Разгледа картата с маршрута. Кой знае защо, аранките не използваха туристическия език за писмения текст, напечатаните пояснения бяха на тяхното наречие, което Мартин, естествено, не знаеше. Но разбра пиктограмите без никакви усилия. По движещите се тротоари — към спирката на монорелсовата линия, по нея — до летището, полет до Тириант, пътят до Центъра за глобални изследвания...

Можеше да тръгва...

Беше се отдалечил на двајсет метра от будката на информаториума, когато тя се взриви.

Впрочем, взрив е прекалено гръмка дума. Кабината се разтърси, застина и започна стремително да се свива и да се топи като къс масло върху нагорещен тиган. След две-три секунди от информаториума остана само пластмасово хълмче, от което стърчеше облегалката на креслото и килнатия дисплей, плътно облепен от разтопена пластмаса. Мартин си се представи в това кресло и му призля.

Минувачите реагираха напълно адекватно на случилото се. Мнозина опитаха да се отдалечат колкото могат повече, а неколцина любопитни, напротив — приближиха се. Мартин преглътна заседналата в гърлото му буца и също започна да отстъпва.

— Извинете, прав ли ще бъда, ако се обърна към вас на туристически език? — разнесе се зад гърба му детско гласче. Мартин предпазливо се обърна — но зад него наистина стоеше дете, малчуган на около седем-осем години. Изглеждаше като много възпитано дете от списание за много примерни родители — грижливо сресан, с малка синя шапчица на главата, с чистичък халат с цвят на тръстика, изпод който стърчаха върховете на дълги червени обувки. Мартин се зачуди за секунда на кого прилича повече — на Незнайко или на Малкия Мук, и реши, че все пак на Мук: дългите мигли, бадемовите очи, мургавата кожа и особено дрехите напомняха за нещо арабско.

— Да, говоря на туристически — отвърна Мартин.

Детето кимна със задоволство и продължи:

— Така си и помислих. Приличате на обитател на Земята — по дрехите и по някои детайли в поведението. Кажете, нали не оставихте в кабината топлинна бомба?

Мартин поклати глава.

— Значи срещу вас е било извършено покушение — реши момчето. — Нали така? Или се опитват да ви сплашат. Много врагове ли имате?

Мартин сметна за благоразумно отново да поклати глава.

— Хайде да се махнем оттук — предложи момчето. — Скоро ще дойде полиция и ще започнат да ви задават въпроси. А вие искате ли да отговаряте на тях?

— Не — отсече Мартин.

— Да вървим — каза момчето и го хвана за ръка.

Отстрани сигурно изглеждаше, че Мартин води малкото момче, но всъщност то водеше него — бързо пресякоха лентите на движещите се тротоари, шмугнаха се в някаква напълно декоративна арка, разположена между къщите, излязоха на една успоредна улица и спряха при площадката на открито кафе. На масичките под шарените чадъри седяха малобройни посетители.

— Много ми е неудобно — каза момчето, — но нямам кредитна карта и не мога да ви почерпя. Но може би все пак ще седнем тук?

— Аз ще те почерпя — каза Мартин, вече му се виеше свят — и от разтопената кабина на информаториума, и от появата на това преждевременно развито дете.

— Не, не! — поклати глава момчето. — Храната е безплатна за децата. При вас не е ли така?

— При нас нищо не е като при вас — призна мрачно Мартин, сядайки на една свободна маса, възможно най-далече от останалите посетители. — Освен че терористите са също толкова нагли.

Момчето се покатери на стола — Мартин с усилие потисна желанието си да му помогне. Не се знаеше как това дете ще възприеме помощта на възрастен, защото реагира остро на думите му:

— Не! Не си го мислете, това е уникален случай! Точно затова реших да се обърна към вас, защото станах неволен свидетел!

Мартин въздъхна шумно и попита:

— Момче, при вас всички деца ли са толкова умни?

Като че ли в очите на детето се мярна тъга.

— Какви ги говорите... Аз съм в списъка на тристата най-умни деца на планетата. Наистина, на едно от последните места в списъка. Извинявайте, забравих да ви се представя, казвам се Гати. Това е умалителна форма на името, помага да се избегне неловкостта. Е?

— Аз се казвам Мартин.

Гати му подаде ръка със сериозен вид и двамата се здрависаха.

— Човешки обичай? — уточни малкият. — Малко се обърквам — в Галактиката има толкова много разумни раси...

Дойде сервитьорът. Уви, той не знаеше туристически, но Гати изигра ролята на преводач и си поръча сладолед, а на Мартин — кафе с коняк. Разбира се, кафето беше местно, нямаше нищо общо със земното, но вкусът му наистина напомняше за кафе, а в състава му имаше солидно количество от някакъв стимулиращ алкалоид, може би

даже кофеин. Гати сам препоръча на Мартин коняка, по-точно местния му аналог, и каза:

— Сега вие сте изплашен и шокиран, няма да ви навреди малко силен алкохол.

Мартин кимна, оставяйки се на естествения ход на събитията.

— Гати, ти случайно ли се оказа близо до мен? — попита той.

— Не, наблюдавах ви отдавна. Извинявайте. Още откакто излязохте от станцията.

— Защо?

— Имам задача — обясни момчето. Ако сега беше казал, че работи за спецслужбите на Аранк, щеше да му повярва. Но хлапакът продължи: — Утре ще имаме семинар по ксенопсихология и исках да направя доклад за поведението на хуманоидите, които идват за пръв път на планетата ни.

— Сгрешил си, аз вече съм бил на Аранк — отговори Мартин. — Наистина, в друг град.

— Разбрах, вие се държахте много уверено... — въздъхна Гати. Погледна накриво калъфа с карабината и попита: — Там оръжие ли има?

— Да.

— Лъчево?

— Не, огнестрелно. Запечатано е. Кажете сега, приятелче, какво се случи с кабината на информаториума?

— Предполагам — започна момчето, — че под въздействие на температура от хиляда и петстотин — две хиляди градуса молекулите на полимера са загубили...

— Не, не разбра какво те питам. Откъде се е взела тази температура? Бомба ли е, или са стреляли?

— Сложен въпрос — въздъхна момчето. — Мисля, че стреляха. Бойните лъчемети са способни да изстрелят топлинен лъч с достатъчна мощност. Отначало си помислих за сблъсък със спътник, но кабината се намираще под навес на сграда, а той не беше разрушен. Очевидно стрелецът е бил разположен в онзи небостъргач там...

Мартин се обърна и огледа стъклото и метала — това беше същото онова здание с процепа, през който се плъзгаха летателни апарати.

— А може и да са стреляли от флаер... — продължаваше да размишлява момчето. — Във всеки случай прилича повече на опит да ви сплашат, отколкото на сериозно покушение. Е, имате ли врагове?

— Нали вече казах — не! — отсече Мартин. — Не повече, отколкото всеки друг човек. И във всеки случай — не на вашата планета!

Сервитьорът донесе сладоледа — многоцветна буца в чинийка. Мартин получи напълно обикновена чашка с кафе и чаша с гъста кехлибарена течност.

— И все пак вас сериозно ви преследват — продължи момчето веднага след като сервитьорът се отдалечи. — Нуждаете ли се от помощ?

— А ти можеш ли да ми помогнеш? — попита Мартин, вече на нищо не се учудваше.

Момчето смутено се усмихна.

— Не, какви ги говорите, аз съм още дете! Мога да помоля родителите си да ви помогнат. Баща ми е уважаван човек, работи в кметството, той даже може да ви осигури охрана.

— А каква ще е твоята полза от тази работа? — попита с подозрение Мартин, сякаш разговаряше не с невинно дете от един свръхцивилизован свят, а с отявнен мерзавец от някаква дива планета.

— Първо — започна момчето, без изобщо да се учудва, — нашите народи са в приятелски отношения, а случилият се инцидент е крайно неприятен, бих искал да го изгладя. Второ, вие ми се струвате добър човек, а аз имам емпатични способности и крайно рядко греша в оценките си за душевните качества... Дълг на добрите разумни същества е да си помагат. Нали така? Трето, макар и този мотив да не е толкова важен, ако ми се удаде да ви помогна и вие ми разкажете за своите приключения, ще мога да направя блестящ доклад на семинара по ксенопсихология.

— Гати — каза Мартин след кратка пауза, — не можеш ли да говориш по-простичко? Като... като дете?

— Но нали вие прекрасно ме разбирате? — учуди се момчето. — А! Смуцавам ли ви?

— Малко — кимна Мартин. — Впрочем, това е дреболия. Говори както искаш. Готов съм да приема помощта ти, но не мога да обещавам, че ще ти разкажа много.

Момчето радостно се усмихна.

— Прекрасно! Ще си доям сладоледа, много го обичам. А после ще отидем при баща ми и ще му разкажем за така създалата се ситуация.

Мартин кимна и изпи коняка си на екс.

Беше вкусен.

Според Мартин длъжността на господин Лергаси-кан, бащата на Гати, съответстваше на нещо средно между помощник-кмет и министър в правителството на мегаполиса. Разкошен огромен кабинет на горните етажи на една от кулите, с личен хангар — през прозрачната стена се виждаше флаерът му; в кабинета бяха и секретарка, и няколко сериозни младежи — референти, а може би и охрана. Мартин отчаяно се опитваше да си спомни всичко, което му беше известно за обществения строй на Аранк, но в паметта му изплуваха само дреболии. Като че ли въпреки наличието на общопланетна власт огромни пълномощия имаха правителствата на мегаполисите, управляващи не само градовете, но и околните територии. Някакъв отглас от предишното държавно устройство? Какво пък, тогава усмихнатият господин със скромния сив халат наистина беше важна клечка.

— Абсолютно възмутителна история — каза той, след като изслуша обстоятелствения и точен рапорт на сина си. — Ще видя какво са научили.

Мартин, настанил се в креслото срещу чиновника, търпеливо чакаше. Господин Лергаси-кан не се възползва от терминала — просто мушна в тила си еластичната дъга на един вълнов емитер и застина с оцъклен поглед. Мартин кимна с уважение. Прекият контакт с компютърната мрежа не се използваше широко дори на Аранк — той изискваше максимална концентрация на мисълта и самодисциплина. Някаква земна корпорация беше успяла да купи технологията от аранките, но скоро се убеди, че обикновеният терминал и клавиатурата са значително по-удобни.

— Каква гадост! — каза прочувствено Лергаси-кан, сваляйки емитера. Погледна сурово сина си, който, застанал на пръсти, с интерес надничаше в книжата на бюрото му. — Кергати-кен, поне ти се дръж достойно!

Без особено да се смущава, момчето се отдръпна от бюрото и попита:

— А какво е това „превантивно бракуване“?

— Гадост, и ние не можем да я допуснем! — отговори бързо чиновникът. Отново прехвърли поглед към Мартин: — Като представител на градската власт, ви поднасям извиненията си. Срещу вас наистина е било извършено покушение. Стреляли са от флаер, взет под наем десет минути преди покушението. Компютърът на флаера е изваден от строя, поради което отличителните белези на терориста са неизвестни. Не са успели да определят миризмата, защото в кабината е изпръскан цял флакон дезодорант. Престъпникът е оставил оръжието на местопроизшествието, сега ще ви го донесат...

— Извинете? — не разбра Мартин.

Лергаси-кан учудено вдигна вежди.

— Ама нали е от друга планета... — каза с упрек момчето на баща си.

— Е, и какво от това? — намръщи се чиновникът. — А, да... Като потърпевш, срещу когото е било извършено максимално враждебно действие, получавате правото на собственост върху цялото имущество на престъпника, неговата чест и достойнство, интелектуалната му собственост, децата и сексуалните му партньори.

— Строгичко е при вас — успя да промълви Мартин.

— Естествено — съгласи се Лергаси-кан. — Разбира се, вие сте в правото си да се откажете от онази част от компенсацията, която не ви е нужна. За какво, например, ви е лошата слава? Виж, ако престъпникът се е прославил като деец на изкуството или филантроп, пред вас ще се разкрият интересни перспективи. Спомням си, че имаше прецедент, когато един изобретател...

— Татко — каза тихо Гати.

— Да, извинявайте — кимна чиновникът. — И така, засега можем да ви предложим само захвърлената от престъпника топлинна пушка. Това е своеобразен казус, понеже вие, като лице от чуждопланетен произход, нямате право да притежавате високотехнологично оръжие. Но правата на личността стоят над държавните закони... ще ви издам разрешение.

— Какво трябва да направя, господин Лергаси-кан? — попита Мартин.

— Не са необходими такива церемонии — намръщи се чиновникът. — Вие сте приятел на сина ми, следователно сте и мой приятел. Просто Лергаси. Та какви проблеми имате, Мартине?

— Все същите — напомни му той. — Опитаха се да ме убият. Страхувам се за живота си.

— Разумен подход — кимна Лергаси-кан. — Мога да ви предоставя въоръжена охрана. Разбира се, само на територията на нашия град и заобикалящите го околности, но това са забележителни места! Красивите Лацвикски езера, водопадът Адано, където и в наши дни се извършват впечатляващи древни церемонии, варовикови скали, стар атомен полигон, морско крайбрежие с известни в цялата галактика курорти...

— Трябва да отида в друг град — призна Мартин.

Чиновникът се намръщи и попита:

— В кой именно?

— Тириант.

Господин Лергаси-кан въздъхна и рече:

— Крайно неудачен избор. Мога да ви окажа съдействие в редица градове, но Тириант... — Той пак се намръщи. — Сигурен ли сте, че искате да посетите тази клоака?

— Дойдох от Земята, за да търся девойка, която се намира именно там — каза Мартин. — Така че ще ми се наложи да отида в Тириант.

Лергаси-кан погледна сина си и наставнически поклати пръст, привличайки вниманието му.

— Гати! Ето един от онези примери за достойно поведение, които ни дава животът! Любов, нехаеща за опасността и надделяваща над инстинкта за самосъхранение. Не се наемам да съдя оправдано ли е решението на госта ни, но ти си длъжен да запомниш тази постъпка!

— Непременно, татко — кимна момчето.

— Какво мога да направя за вас... — размишляваше на глас Лергаси-кан. — Оръжие... това не е зле, не е зле... Вие изглеждате смел човек... Налагало ли ви се е да убивате разумни същества?

Мартин потрепна, но отговори честно:

— Да.

— Забележително! Не самият факт, разбира се, а способността ви да се отбранявате! Парична компенсация от града? Забраняват ли ви

това моралните ви принципи?

— Не — каза Мартин.

— Гати! — отново се обърна чиновникът към сина си. — Ето още един пример за достойно поведение! В критични ситуации разумното същество трябва да отхвърли традиционните морални норми и да се концентрира върху оцеляването си!

— Ще го запомня, татко — повтори момчето.

— Какво още? — размишляваше Лергаси. — Охрана в града... но ако извършат покушение срещу вас в самолета... Добре. Ще ви изпратят дотам скришом и в пълна самота.

— Бих искал да отида с Мартин — каза Гати.

— Не! — поклати глава чиновникът. — Разбирам, че това е крайно любопитно и познавателно приключение, но ти ще бъдеш в тежест на нашия гост.

Момчето погледна умолително Мартин, на когото му се наложи да се направи, че не разбира погледа му.

— Като че ли това е всичко... — продължи да разсъждава на глас Лергаси. — Какво пък, приятно ми беше да ви помогна, уважаеми гостенино!

Аудиенцията приключи и Мартин се изправи. Но нещо го накара да попита:

— Извинявайте за любопитството, господин Лергаси... може ли един личен въпрос?

— Разбира се — усмихна се чиновникът.

— Нашите раси са много близки физиологически, но се различават в множество психологични аспекти...

Лергаси-кан кимна в знак на съгласие.

— Кажете — продължи Мартин, — вие наистина ли бяхте готов да разрешите на малкия си син да отиде в друг град заедно с непознат пришълец от друга планета, който е преследван от неизвестен престъпник?

— Значи вие искате да го вземете със себе си? — учуди се Лергаси-кан. — Какво пък, струва ми се, че това може да е началото на голяма и силна дружба...

— Не, не! — побърза да възрази Мартин, защото забеляза как се оживява Гати. — Смятам, че това не е разумно и... въъ... не е пример

за достойно поведение! Но естественият страх за живота и безопасността...

— А... — кимна Лергаси-кан. — Разбира се, аз щях много да се притеснявам. Гати е единственият ми син. Но познавателният аспект на такова приключение надделява над възможния риск за живота му. Така че единствено вашето удобство е от значение.

Мартин поклати глава.

— Не, не обясних добре какво имам предвид... На Земята всеки родител, ако е психически здрав, се опитва да предпази потомството си и от най-малката, дори хипотетична опасност...

— Животът е пълен с опасности — отговори философски Лергаси. — Отказва автоматиката на флаера — и падате от огромна височина. Отивате на лов — и звярът се оказва по-хитър от вас. Лекарите не успяват да разпознаят мутиралия щам на вирус — и умираете. Как е възможно да се безпокоим заради хипотетични заплахи за живота? Трябва да разрешаваме реални проблеми!

— Лергаси, кажете, наистина ли у вашата раса отсъства понятието „смисъл на живота“? — попита предпазливо Мартин.

Лергаси се засмя. Секретарката се изхили тихичко. Референтите, изглежда, не знаеха туристически и погледнаха учудено шефа си. Дори намръщеният Гати, огорчен от отказа на Мартин, започна да се кикоти с тънко гласче.

— Мартине... — Лергаси-кан сложи ръка на рамото му. — Правите стандартна грешка, характерна за много раси... Животът сам по себе си е смисъл и същност на съществуването. Какво е това смисъл на живота?

— Може би смисъл на смисъла? — предположи Мартин. — Извинявайте, ако съм ви засегнал...

Тези думи предизвикаха нов пристъп на смях. Секретарката с напевен тон преразказа диалога на референтите и сега трите яки момчета, които седяха прилежно на дивана до стената, безуспешно се опитваха да сдържат кикота си.

— Не, Мартине, какви ги говорите... — каза Лергаси-кан. — Изобщо не сте ни обидили. На вас сигурно ви се струва, че расата ни е оцетена? Че сме лишени от нещо много важно и интригуващо?

Мартин засрамено кимна.

— А на нас ни се струва... — започна Лергаси-кан, после се обърна към сина си и нареди: — Запуши уши и не подслушвай!

Момчето послушно сложи длани върху ушите си и Лергаси-кан продължи:

— А на нас ни се струва, че именно вие сте осакатени. Че имате нещо излишно и срамно, като крайник, израснал на челото.

— И дори не ви е интересно какво е да живееш с израстък на челото? — попита Мартин, леко ядосан.

— Мисля, че е много неудобно — отговори с усмивка Лергаси-кан.

[1] Тайна на личността — термин от цикъла за прогресорите на братя Стругацки. — Бел.прев. ↑

2.

Докато пътуваше към летището, Мартин не спря да мисли за разговора си с Лергаси-кан. Чиновникът го снабди с флаер и му даде един от референтите си за пилот и охранител. Младият Гати, макар и да не криеше огорчението си, също реши да изпрати землянина, но не започваше разговор.

Разбира се, зад думите на Лергаси-кан стоеше не само психологията на расата му. Можеше колкото си искат да считат тази раса за странна, но ето че той беше под стремително летящите флаери, в чудесен град — един от многото градове на Аранк. Град, в който имаше огромни здания в съседство с празни, сякаш преднамерено изоставени паркове; град, задоволяващ огромна част от потребностите на жителите си безплатно; град, в който престъпленията бяха рядко срещани, а жителите — дружелюбни... Дори опитът за покушение не разколеба уважението на Мартин към тази раса.

Така че с какво да се перчат земляните, гледайки спокойните, уверени, щастливи братя по разум? С хилядолетните размишления за това какъв е смисълът на живота? Ох, колко кръв се е проляла заради тези размишления, докато в същото време аранките са изграждали света си... С високата духовност, позволяваща да се вярва в Бога и да се размишлява за необяснимото? Само че къде са резултатите от тази духовност...

Щеше да е по-лесно, ако аранките се бяха оказали неемоционални и коравосърдечни. Щеше да е по-лесно, ако не познаваха любовта и състраданието, не умееха да дружат и да мечтаят... Но нали всичко това го имаше при тях, не по-малко, отколкото при хората! Технократите намираха на планетата на аранките въплъщение на мечтите си, натуралистите се възхищаваха на безкрайните простори на дивата природа и патриархалните нрави на селскостопанските райони, учените завиждаха на великолепните лаборатории, комунистите надаваха викове, че Аранк е светът на победилия развит социализъм, авантюристите не се уморяваха да дават за пример космическата програма на аранките, която въпреки здравия

разум не е била прекъсната след идването на пазителите. Дори изолационистите и ксенофобите от всякакъв вид се изказваха одобрително за предпазливостта, с която аранките подхождаха към даровете на пазителите!

Тогава какво излизаше — че историята на всички останали цивилизации в Галактиката е грешка? И че само аранките, които не задаваха въпроси за смисъла на живота, бяха успели да открият същия този смисъл? В това имаше нещо от римските стоици и от древногръцките киници^[1]... Но аранките сякаш оставаха в онова щастливо и безоблачно детство, когато човек още не вярва в собствената си смърт, не задава въпроси за бъдещето, не помни миналото и е щастлив с настоящето...

— Гати — обади се Мартин. Седналият между него и пилота малчуган го погледна въпросително. — Щом се увличаш от ксенопсихология, трябва да знаеш за съществуването на религията.

— Да, разбира се — оживи се момчето. — Вярата в Твореца на съществуващото е много любопитен феномен. Тя е свойствена на всички раси, с изключение на пазителите, за които няма никаква информация, и нашата цивилизация, която по свой начин е уникална.

— И какво е твоето отношение към религията? — попита Мартин.

— Много е интересно! — въодушеви се Гати. — Разбира се, че вярата е тясно свързана с понятието смисъл на живота, именно по тази причина нашата раса никога не е имала своя митология. Подхождайки към този въпрос от научна гледна точка, сме принудени да признаем принципната непознаваемост на дадения проблем. И тъй като въпросът няма никакво решение, то би било излишно да се задълбочаваме в него. За повечето раси вярата е мощен психотерапевтичен и възпитателен фактор, затова е положително явление.

— А ти самият не вярваш в Бога, в задгробния живот... — предпазливо започна Мартин.

— Ако умра, но продължа да съществувам като личност, въпросът ще бъде решен за мен — обясни спокойно Гати.

— Може би тогава си струва да вярваш... — Мартин се поколеба, търсейки аргументи — за всеки случай? Ако Бог съществува, тогава ще се окажеш в по-изгодна ситуация?

— Да, тази идея ми е хрумвала — призна си снизходително Гати.
— Но проблемът е там, че съществуват прекалено много религии. Дори само на вашата планета, нали така? Християнство, ислям, будизъм, гачер...

— Гачерът е вярване на гедарите — сухо го поправи Мартин.

— О, пак забравих... — смути се Гати. — Ами ето, ако религиите са толкова много и всяка от тях твърди, че е единствената истинска, то възниква въпросът за критериите на избора. Да сгреша би било много по-опасно, отколкото изобщо да не вярваш в Бог. Нали така? Защото всяка религия е много по-агресивно настроена към еретиците, отколкото към хората, които не вярват изобщо. Нали така?

— Да — призна мрачно Мартин.

— Та затова не се занимавам с този въпрос по-задълбочено. — Че би било много обидно да повярвам в Аллах и да съблюдавам всички необходими обреди, а след смъртта да се натъкна право на меча на ТайГедар! Или да повярвам в християнството...

— Достатъчно, разбрах общата идея — прекъсна го Мартин.

— Засегнах ли религиозните ти чувства? — досети се Гати. — О, извинявай. — Той се замисли за секунда и изведнъж попита подкупващо: — Мартине, а може би ще ми разкажеш повече за своята вяра? Ще се постарая да разбера, наистина!

Мартин неволно се разсмя:

— Не. Ти си малък хитрец, Гати... но така или иначе няма да те взема със себе си.

Гати се нацупи и замълча. Едва след като флаерът излезе от пределите на града, момчето каза:

— Въпреки това ти си мой приятел. Искаш ли да те науча да боравиш с топлинната пушка?

Референтът погледна накриво момчето и промърмори:

— Само не вдигай предпазителя.

Мартин разгъна продълговатия пакет, който му бяха връчили в приемната на Лергаси-кан. Топлинната пушка приличаше на пистолет с много дълга цев или на много скъсена пушка с подрязан приклад. Абсолютно херметична, сякаш излята изцяло от сивкавосин метал, дори дулото беше покрито с метална мембрана; имаше широк спусък, блещукащ червено-бял индикатор и овален бутон в задната част на цевта.

— Това е предпазителят — каза Гати, без да докосва бутона с пръст. — Това е спусъкът. Пушката генерира високочестотни колебания, нагриващи всякаква материя на разстояние около два километра. Мишената трябва да се намира в зоната на видимост — всякакви прегради, дори стъкло или клони на дървета, ще задържат енергията и ще бъдат поразени най-напред. Индикаторът показва останалото време на работа на оръжието. Сега тук има заряд... — Той се замисли. — За две или три минути.

— Мощността на изстрела не се ли регулира? — уточни Мартин.

— Пет степени в зависимост от силата на натискане на спусъка. Ще почувстваш с пръста си щракането на спусъка при преминаването към всяка следваща степен...

След като съобщи това, Гати спокойно пъкна пръст в скобата и натисна спусъка. Мартин застина от ужас — дулото беше обърнато към момчето.

— Ето така — обясни спокойно Гати. — Чу ли леките изщраквания?

— Ти си идиот! — извика Мартин. — Защо натисна спусъка!

Пилотът потрепна и го погледна смаяно. Гати също изглеждаше объркан:

— Но предпазителят не е вдигнат! Нали виждам!

— Веднъж годишно и незаредената пушка стреля! — продължи да негодува Мартин, трескаво загръщайки оръжието в мекия опаковъчен найлон.

— Как така? — изуми се Гати.

Мартин погледна пилота и настоя:

— Поне вие му обяснете! Той можеше да изпепели и себе си, и вас!

Референтът изглеждаше объркан и смутен. Огледа и двамата и се усмихна неуверено.

— Но нали предпазителят не беше вдигнат? Гати е разумно дете и разбира каква е опасността от изстрел с топлинна пушка.

— Дотолкова ли се доверявате на своята техника? — попита Мартин с посърнал глас. — Но... нали всяка случайност...

— Пушка, сложена на предпазител, не стреля — обясни Гати успокоително, сякаш говори на болен. — Там има много надеждна многостепенна блокировка. Предполагам, че не обясних добре.

— Да, да — повтори Мартин. По-лесно му беше да се съгласи, отколкото да обяснява земното отношение към оръжието, със сигурност произтичащо от същия този непонятен смисъл на живота и от останалите човешки заблуди. Изпотен, напрегнат, отчасти дори изплашен, той не отрони нито дума чак до летището. Спътниците му, явно смаяни от инцидента, също мълчаха.

Първо преведоха Мартин през залата за регистрация — общо взето, нищо шокиращо, всичко много приличаше на най-големите световни летища. Купиха му билет за обикновен пътнически полет — не до Тириант, а до някакъв друг град, и го преведоха през контролния пункт — на Аранк на изпращачите се разрешаваше дори да се качват в самолета.

Вече на пистата, Гати и референтът, без да се уговарят, помъкнаха Мартин надалече от автобуса. Пробягаха по пистата цял километър, игнорирайки кацащите самолети — на Мартин през цялото време му се налагаше да си напомня, че аранките изобщо не са лишени от инстинкт за самосъхранение. Право на пистата стоеше малко самолетче с тесни крила и отворен люк на салона.

— Това е служебен самолет на кметството — поясни референтът. — Ще ви откарат в Тириант... И успех в борбата ви за любовта!

В гласа на референта имаше и разбиране, и съчувствие, и възхищение пред храбрия влюбен. Мартин реши да не спори и силно стисна ръката му.

— Може би все пак... — каза жално Гати.

Мартин се усмихна, потупа момчето по главата и се мушна в люка. Той бавно се затвори зад гърба му, а от малката, неотделена от салона пилотска кабина, се подаде възрастен сериозен аранк и на развален туристически — веднага си личеше, че го е учил сам — рече:

— Сядайте, излитаме!

В самолета имаше само шест кресла — огромни, масивни, способни да предизвикат завист у пътниците от първа класа на Земята, а между тях беше разположена малка кръгла масичка. Мартин хвърли раницата си и калъфа с карабината на рафта за багаж, седна до един илюминатор и махна с ръка на изпращачите. Тъжният Гати стоеше, хванал за ръка референта и като че ли хлипаше. Референтът махна с

ръка на Мартин и със сериозно изражение заговори нещо успокоително на момчето.

Мартин се облегна назад в креслото и затвори очи. Сложи опакованата топлинна пушка на съседната седалка.

Самолетът се засилваше стремително. За разлика от флаерите, които се задържаха във въздуха с помощта на някакво поле и можеха да летят само над градовете, самолетът беше по-традиционен, но просто много съвършен. Това се казва самолет с хиперзвуков правопоточен въздушно-реактивен двигател...

— Как успяват да се справят без смисъла на живота? — промърмори Мартин. — Как?

Но дори и да го имаше Онзи, който можеше да отговори на този въпрос, Той обичаше да отговаря не повече от пазителите.

Лек тласък — самолетът сякаш подскочи, насочвайки се към небето. За половин минута земята отиде далече надолу, след още няколко минути небето стана неестествено хомогенно, като на екрана на хубав телевизор, включен на празен канал с избран син фон. Мартин си помисли, че в аналогията има по-дълбок смисъл — небето наистина не изпращаше на жителите на Аранк никакви сигнали... После тъмната синева се смени със синкавочерна и на Мартин му се стори, че вижда звездите. Само след минута се убеди, че не му се е сторило. Някъде в опашката на самолета успокоително виеше двигателят.

— Може да ставате! — обяви весело пилотът, влизайки в салона.

Мартин надникна зад рамото му — да, пилотът беше сам, в кабината не беше останал никой. Кормилото със странна форма лекичко се поклащаше, извършвайки някакви маневри.

Разбира се, ако Мартин беше обяснил на пилота своето отношение към безопасността, аранкът би се върнал към управлението на самолета. Просто от съчувствие към чуждопланетния гост, несвикнал да се доверява на техниката.

— Благодаря, много меко излитане — каза учтиво Мартин. — Къде тук е тоалетната?

Когато се върна от кабинката в опашката на самолета — там имаше не само тоалетна, но и малък душ, както и мъничка стаичка с подозрително широко и меко легло — пилотът вече беше приключил със сервирането на обяда. Оказа се, че на масата има и разнообразна

храна, и бутилка някакво местно вино. Дори мъничък стъклен светилник с три фитила, който горяха с червен, син и зелен пламък.

— Много мило — каза Мартин. — Благодаря.

— Ще летим дълго — поясни пилотът. — Три часа. Тириант... — той се замисли — е най-далечната точка.

— На другото полукълбо на планетата, нали? — попита Мартин. — Колко интересно се получи...

Да знаеш чужд език е огромна сила. Започваш да разбираш и хода на мислите на чужденеца. Някои раси изобщо избягваха да обучават чужденците на своята реч, макар че самите те с охота учеха чужди езици.

Аранките не бяха сред тези излишно предпазливи или нетърпими към чужденците раси. На Земята се продаваха самоучители по техния език, имаше и курсове. Мартин знаеше, че по време на обучението не възникват особени проблеми, а мнозина хвалеха езика на аранките за строгата му логическа структура и за простата граматика.

Но туристическия, подаряван на всички при преминаването им през Портал, не оставяше на нито един език шанса да се превърне в галактически. Да, той беше сложен, но не се налагаше да се изучава...

— Ще премина през Порталите — обясняваше пилотът на Мартин, като си пийваше безгрижно от виното. — Непременно. Може да се научи, може да се говори. Да се говори с всички. Това е добре.

— Не ви ли е страх, че няма да можете да намерите втора история за връщане? — попита Мартин. С първата история ситуацията най-вероятно беше идентична при всички раси — пазителите ценяха автобиографиите.

Пилотът се мръщи известно време, после кимна:

— Не, не. Не ме е страх. Мога да избира интересен свят. Да гледам, да говоря, да мисля. Да мисля и пак да мисля. История ще има.

— Да, съгласен съм — кимна Мартин. Първото пътешествие извън родната планета обикновено носеше толкова впечатления, че оформянето им в разказ не изискваше усилия. Проблемът беше само в това да се избере интересна планета, а интересните планети обикновено бяха и опасни.

Но аранките не се бояха от неслучили се опасности.

Самолетът летеше вече повече от два часа. Прекосиха океана — Мартин дълго се любува на архипелага от мънички острови, разположени на хиляди километри от голямата суша. Пилотът се опита да разкаже с какво е знаменит този архипелаг, но речниковият му запас го подведе. Мартин разбра само, че много отдавна тук е имало континент, а сега над водата се подават само върховете на планините. Какво пък, всяка уважаваща себе си планета трябва да има своя Атлантида...

Разтопената кабина на информаториума вече почти се беше изтрила от паметта му след вихъра от нови впечатления. Може би философският подход на аранките се беше оказал заразен — Мартин реши да не се затормозява с непонятната опасност. В края на краищата сега имаше наистина мощно оръжие. Пък и щеше да е по-предпазлив... макар че каква полза от предпазливост, ако смъртта може да дойде с прелитащ на два километра флаер? Оставаше му само да се надява, че следите му са достатъчно добре заличени и невидимият враг го е изгубил.

Скоро пилотът се извини и отиде в кабината си. Мартин даже не знаеше дали това го радва или не, като си даваше сметка колко вино е изпил аранкът. Впрочем, като че ли и кацането беше на автопилот, а ролята на пилота всъщност се свеждаше до функциите на стюард.

Самолетът се приближи към земята със същата стремителност, с която беше излетял. Едва на петдесет метра от повърхността двигателят изрева напрегнато и самолетът застана хоризонтално. Мярна се бетонната писта, насреща се понесе излитащ лайнер: огромно издуто туловище без илюминатори, очевидно товарен самолет. Непрекъснато излитаха и кацаха самолети, във въздуха плуваха сребристи пури като пасаж риби в аквариум.

Изглежда, град Тириант, пренебрежително наречен от Лергасикан клоака, се отличаваше със завидни въздушни комуникации.

Едва при навлизането в града — Мартин се качи на обикновен микробус, доколкото на Аранк имаше обикновени микробуси — стана ясно каква е причината за подигравките над Тириант.

Тириант се оказа промишлен град. Вероятно най-големият промишлен център на планетата. Мартин нямаше под ръка нито актуалния пътеводител „Ла Пети“, нито остарелия, но обстоятелствен

справочник на Гарнел и Чистякова. Разбира се, аранките се грижеха за екологията. Над проточилите се край пътя корпуси на заводите нямаше облаци дим. И все пак във въздуха се усещаше нещо — лек възкисел привкус на самата граница на достъпните за човек усещания.

Настанил се удобно в широкото меко кресло, Мартин гледаше носещите се покрай него заводи и си мислеше за Ирочка Полушкина. Какво ли търсеше тя тук? Центърът за глобални изследвания на аранките... Какво може да прави в него седемнайсетгодишна девойка?

Каквото си иска.

Не биваше да забравя, че тази девойка се намираще на три планети едновременно. Не биваше да забравя, че две Ирини вече бяха загинали — макар и по наглед случайни и нелепи начини. Мартин се намръщи. Не биваше да забравя също, че ГБ се беше заинтересувала от изчезването ѝ от Земята.

За миг безумно му се прииска да изостави издирването. Да се върне на Земята, да даде на Ернесто жетоните, да му разкаже всичко, включително и за неуспешното покушение срещу него, и категорично да се откаже от по-нататъшни издирвания. Господин Полушкин беше премълчал нещо — Мартин ни най-малко не се съмняваше в това. А клиентът, укрил от детектива важна информация, автоматично преставаше да бъде клиент. Но нещо го възпираше да постъпи така. Може би тревогата за момичето. Колкото и нахална да беше тя, седемнайсетгодишните девойки не заслужават случайни куршуми в каубойски престрелки и кокалено копие в шията...

А може би го тласкаше напред онова неуморимо и безпричинно безпокойство, което е познато само на изоставащите раси, замислящи се за смисъла на живота. Някъде около Мартин живееше една *тайна*. Истинска тайна, напълно сериозна, от онези, които изпадат на човек веднъж в живота, и то не на всеки, а само на малцина късметлии.

Мартин не се смяташе за късметлия. И нямаше намерение да изпусна най-голямото приключение в живота си.

[1] Киници — представители на древногръцката философска школа на кинизма, към която е принадлежал и Диоген. Учението ѝ се характеризира със социален негативизъм и поведение на човека, подчинено на логиката на вътрешното му „аз“ и на законите на природата. — Бел.прев. ↑

3.

В Русия е прието подобни места да се наричат академични градчета. Зад простиращата се до далечината симпатична жива ограда, която обаче не оставяше никакви шансове да се проникне вътре без разрешение, се криеха жилищни здания — ниски, построени без никаква грандомания корпуси на научни институти, паркове, горички и дори нещо, подобно на автопарк. Във всеки случай, докато наблюдаваше територията от стъклената будка на пропуската, Мартин не можа да намери друга аналогия. Водни каскади, басейни... добре си живееха научните работници на Аранк!

— Няма никаква възможност да ви пусна — съобщи му охранителят, след като приключи с проверяването на някакви инструкции. Това беше вече третият аранк, опитващ се да разреши проблемите му. И първият, който знаеше туристически. Останалите самоуверено се опитваха да се разберат с него чрез жестове.

— Но аз търся любимата си! — повтори Мартин легендата, която беше приета благосклонно след разпространяването ѝ от Лергаси-кан.

Очевидно тук аранките не бяха толкова сантиментални. Или не си позволяваха да се отпускат в работно време.

— Невъзможно — каза охранителят с въздишка. — Ще нарушите хода на научните дейности. Елате вечерта и достъпът ще бъде свободен.

Организмът на Мартин и без това твърдеше, че сега е вечер. А може би дори и нощ. Или много ранна сутрин. Какво да се прави, смяната на часовите пояси е неизбежна и на Земята, и на Аранк...

Също както и бюрокрацията! Още не беше срещал цивилизована раса, която да не притежава тази забележителна особеност на разумните общества. Той смяташе за връх бюрокрацията на дио-дао, но те поне не бяха хуманоиди, а в такива случаи Мартин винаги проявяваше снизхождение.

— Добре — каза Мартин, улавяйки се, че изпитва лекото раздражение на руснак, още повече — на московчанин, следователно — на човек, познаващ бюрокрацията във всичките ѝ форми,

проявления и дори извращения. — Разбрах. Не можете да ме пуснете до вечерта.

Охранителят веднага се отпусна и се усмихна. Схватката беше спечелена — или поне така смяташе той.

— Напълно вярно.

— Кажете, а при какви условия бих могъл да дойда денем? — попита Мартин, давайки си вид, че вече се обръща към изхода.

— Е, съществуват различни извънредни и неотложни ситуации, свързани с виталните потребности на организма, важни информационни съобщения — просветли го аранкът.

Няколко секунди Мартин се бори с изкушението да каже, че умира от остра спермотоксикоза и Галина Грошева му е нужна като най-близката жена от човешката раса.

Но охранителят можеше да реши да предупреди девойката за целта на посещението на Мартин, и това определено щеше да усложни запознаването.

Можеше да каже и че вярванията им изискват незабавно да се проведе този или онзи религиозен обред. Например да се помолят съвместно на Иван Плувеца: светията, придаващ на телата на вярващите положителна плавателност, древният покровител на всички, умеещи да се държат над водата. Веднъж това беше свършило работа пред едни земни — испански — бюрократи.

Но охранителят можеше да не е толкова образован, колкото младия Гати, и щеше да се наложи да му обяснява дълго какво е религия.

Затова Мартин избра най-лесния начин.

— Прекрасно! — каза той. — Тогава забравете за всичко, което току-що ви казах.

Охранителят примигна. Възрази неуверено:

— Как мога да забравя?

— Изразявам се алегорично — усмихна се Мартин. — Работата изобщо не е в Галина Грошева. Много по-важно е това, че разкрих тайната на древните руини, разхвърляни из всички планети на нашата галактика.

Охранителят отвори уста, но не намери какво да каже.

— И трябва незабавно да се консултирам с колежката Грошева по този повод — продължи да развива успешната си теза Мартин. —

Можете да се свържете с нея и да ѝ кажете, че един господин, дошъл от планетата Прерия 2, иска да обсъди с нея въпроса за корелацията между разположението на Станциите на пазителите и древните руини. Можете още да споменете кухините на местата на така наречените „олтари“. Много се нуждае от научна дискусия, тя ще стимулира полета на творческата ми мисъл!

Охранителят взе телефона. Разговорът, за смайване на Мартин, протече на езика на аранките, макар и да се забелязваше, че охранителят използва колкото се може по-прости фрази и от време на време повтаря казаното. Виж я ти тази Ирочка!

— Госпожа Грошева ще ви чака в лабораторията си — каза охранителят, оставяйки слушалката.

Мартин повдигна вежди. В своята лаборатория! Това не е като да скачаш върху каменни острови през каналите. Виж я ти нея!

— Вземете водач.

Мартин взе малкия прозрачен диск, в който свободно, като в развален компас, се въртеше стрелка. Охранителят се наведе над терминала, докосна някакъв клавиш върху сензорния панел — и стрелката в „компаса“ рязко се завъртя и фиксира посоката. Мартин не се сдържа и се обърна на сто и осемдесет градуса — стрелката не се поддаде на провокацията и се върна към правилното си положение.

— Не се отклонявайте по пътя — каза охранителят. — Местоположението ви се фиксира на пулта. Постарайте се да не разговаряте с никого, освен ако не се обърнат към вас.

— Дадено — съгласи се весело Мартин.

— Оръжието си оставете тук — каза охранителят, като гледаше в екрана. — Не разбирам как сте получили разрешение да носите топлинна пушка, но така или иначе то не важи за територията на Центъра.

Може би с цел разсеяните учени да поддържат спортната си форма, а може би по други причини, например естетически, но на територията на научния център нямаше движещи се тротоари. Оказа се, че няма никакви пътища, не предлагаха дори пътечки — еластичната сочна зелена трева не се мачкаше от стъпките.

— Много упорита трева — каза Мартин с удоволствие. — Вятърът не я превива...

Той крачеше вече от десет минути, като от време на време поглеждаше във водача. Впрочем, дискът пропищяваше леко веднага щом се отклонеше от курса с повече от петнайсет градуса. Мартин помнеше наставленията на охранителя и не започваше разговор с никого, макар че по пътя си виждаше множество интересни неща.

В една малка горичка например видя сцена, която би умилила дори Платон: възрастен аранк с прошарени коси разказваше нещо на група юноши. Ако халатите им бяха сменени с хитони, спокойно можеше да се снима филм за живота в Древна Гърция.

„Аквапаркът“, през който Мартин премина, се оказа съвсем не място за развлечения, а грандиозно научно съоръжение, макар и с непонятно предназначение. По улците му течеше не вода, а лъскаво проблясваща гъста синя течност. От време на време по тях се плъзгаха и прозрачни мехури с диаметър около метър, във вътрешността на които се кълбеше бяла мъгла. Мехурите оставаха цели дълго време, след като попаднаха в басейните, а от време на време се пръсваха и газът от вътрешността им изтичаше във въздуха. Из територията на „аквапарка“ бродеха трийсетина аранки, но не беше ясно какво вършат.

Общо взето, разходката по територията на Центъра се оказа интересна, макар и само да разбуди любопитството на Мартин. И когато водачът изписука и се изключи при вратата на една от сградите, Мартин беше даже леко разочарован.

Лабораторията на Галина Грошева не впечатляваше особено на фона на околните сгради. Едноетажно здание с покрив от зелени керемиди, малък брой прозорци, без никакви технически пристройки, а до някои от другите здания се извисяваха огромни цехове, високи кули, хангари и други атрибути на голямата и скъпа наука.

Какво, да не би Ирочка тук да се занимаваше с преливане на разноцветни течности от една епруветка в друга? Или седеше, смръщила чело, над древен манускрипт, разкриващ всички тайни на Вселената?

Мартин почука. Почака малко и откряна вратата — тя се оказа незаключена.

В дългия бял коридор нямаше никого. Не се чуваха никакви звуци.

— Хей, стопанке, посрещай гости! — викна Мартин с престорена веселост.

Нито звук.

Мартин веднага си представи Ирочка, висяща с въже през шията. Или застинала с изцъклени очи, а във вкочанената ѝ ръка — епруветка с току-що синтезирана отрова. Или убита от безумен робот, който е решил да изучи сам тайните на Вселената...

Мартин измъкна от калъфката „осата“ — нож, който по принцип не беше предназначен за сериозен бой, но беше полезен в умели ръце. Остави на прага раницата и калъфа с карабината... Ех, да можеше да изчовърка „дъвката“ от цевта...

Тръгна по коридора, като отваряше вратите една след друга.

Кухня. Чиста и уютна.

Спалня. Завивката беше смачкана, разбутана.

Ясно. Значи Ирина не само работеше, но и живееше тук. Напълно разумен подход.

Две стаи бяха заети от лаборатории. Едната — с епруветки и термостати, съвсем като във фантазиите на Мартин. Другата — с прибори и компютри, даже с работещ автоматичен струг — резецът се въртеше бясно, пълзейки в сложна дъга около здраво фиксиран детайл. Мартин понаблюдава струга и реши, че от пластмасовата заготовка се оформя нещо като кухненски черпак. Занимателно, но Ирочка я нямаше и тук.

Още една от стаите явно имаше връзка с науката, само че оставаше открит въпросът с коя точно наука. Изглеждаше абсолютно празна, с черни огледални стени, в които светлината потъваше. В центъра на стаята от тавана на тънки нишки висеше бял диск с диаметър два метра. Върху диска също нямаше нищо.

Мартин затвори вратата — кой знае защо, тази стая му направи неприятно впечатление.

Едва в края на коридора, зад една дървена врата, той се срещна с Ира Полушкина.

Това беше кабинет — много хубав кабинет, веднага предизвикващ у човек желание да работи или поне да си придаде работен вид. Солидни шкафове с книги, монументално дървено бюро, а на него — огромния екран на компютър, нощна лампа под зелен абажур и кръгъл аквариум с лениво плуващи разноцветни рибки. На пода — мек килим. През прозореца се виждаше малка разцъфнала градинка, закриваща гледката към съседните сгради. Всичко беше

толкова подредено и благоприлично, че на Мартин му стана неудобно заради небрежната му външност... и още повече — заради ножа, който стискаше в ръката си.

Ира Полушкина стоеше до прозореца и гледаше Мартин. Чакаше го... почти със сигурност в коридора имаше някакви незабележими видеокамери.

— Мартин — каза девойката. Това не беше поздрав или въпрос. Просто констатиране на факта. „Мартин“.

— Добър ден, Ира — отговори Мартин. Прибра ножа и виновно се усмихна. — Извинявайте, малко ме изплаши... обстановката.

Ирочка Полушкина изглеждаше прекрасно. Беше облечена не по аранжката мода, а с обикновена бяла рокля с яка и къси ръкави. Мила млада девойка, готвеща се послушно да се разходи с родителите си... Мартин неволно се усмихна.

— Мартин — каза още веднъж Ирина. — Защо ме преследвате?

— Не мога да си представя откъде знаете името ми, Ира — отговори Мартин. — Но вие нещо бъркате. Не ви преследвам. Аз съм обикновен частен детектив, нает с обикновена молба — да ви намеря и да попитам нуждаете ли се от помощ.

— Кой ви нае? — попита напрегнато Ирина.

— Баща ви. Ако присъствието ми е нежелателно... ще си отида. Но напишете на родителите си поне кратка бележка! Обяснете, че не искате да се връщате, съобщете, че с вас всичко е наред.

В очите на Ирина се плискаше цяло море от подозрения. Тя изсумтя и попита:

— А Прерия 2?

— Това исках да попитам — възрази Мартин. — Разбира се, не е моя работа, но коя беше онази девойка? И коя сте вие?

— Какво се е случило с нея? — попита Ирина, без да си прави труда да отговаря.

— Случи й се да се забърка в каубойска престрелка. Опита се да разтърве две враждуващи страни... и получи по два-три куршума от всяка от страните — отговори сурово Мартин.

Не, лицето на Ирина не потрепна. Тя знаеше за смъртта на Ирина от Прерия 2.

— Искате да кажете, че не сте я убили вие?

Тук беше ред на Мартин да се опули:

— От къде на къде? Аз съм детектив, разбирате ли? Не съм най-добрият човек на света, невинаги съм в съгласие със закона, налагало ми се е да стрелям... но не убивам девойки, колкото и грубо да се държат с мен!

— А грубо ли се държаха с вас?

— Подиграваха ми се — уточни Мартин. — Надсмиваха ми се. Иронизираха ме. Наречете го, както ви е угодно.

Ирина се отдалечи от прозореца. Приседна зад огромното бюро — и Мартин забеляза, че скри нещо, което беше стиснала в юмрука си, в отвореното чекмедже.

Виж ти! Бил е само на косъм от смъртта.

— Ако не лъжете, то аз ви моля за извинение — каза Ирина. — Но всичко, което знам, е, че сте били с... Ирина в мига на смъртта ѝ.

— Да, при това вече два пъти — промърмори Мартин. — Ще разрешите ли да седна?

Ето сега вече му се удаде да я изкара от равновесие!

— Как... два пъти?

— На Библиотека. Момиче на име Ирина Полушкина загина... Нападение на див звяр — съобщи Мартин, сядайки пред бюрото.

— Там няма диви зверове! — възмути се Ирина.

— Има. По-точно — имаше, поне един. Подивял кханан, донесен на Библиотека от гедарите. Той нападна... — Мартин се поколеба и завърши с твърд тон: — вас. Вие умряхте в ръцете ми, като успяхте да кажете само „Прерия 2“. Можеше да се смята, че мисията ми е провалена... но аз отидох на Прерия 2. Реших да изясня какво ви свързва с тази планета. И отново ви срещнах.

— Не съм била там — възрази вяло Ирина. В очите ѝ се беше появил страх.

— Бяхте! Това бяхте вие, именно вие! Или ваше копие — каква е разликата? Поговорих с вас, получих писмо до родителите ви, и в този момент започна една нелепа престрелка. Вие се опитахте да защитите дребния плешив каубой, с когото се бяхте сприятелили през първите няколко дни...

— Дребен плешив каубой? — попита Ира вече с нотка на паника в гласа.

— Да! Дребен! Плешив! Каубой! От руски произход! Не бяхте спали с него, както ми се стори, но се бяхте сприятелили. И се

опитахте да го защитите от шерифите, ловците на глави. В резултат загинахте. Но преди това ме попитахте дали не съм ви срещнал на Аранк. Затова... — Мартин разпери ръце и завърши, вече по-спокойно: — Затова съм тук. Може би ще ми обясните нещо?

— Как се добрахте дотук? — попита Ирина.

— С проблеми — отбеляза жлъчно Мартин. — В мен стреляха скоро след пристигането ми на планетата. Но успях да оцелея...

— Бях сигурна, че сте убиец! — каза Ирина с нещо средно между предизвикателство и отчаяние. — Как се добрахте...

— Попаднах на добри хора... аранки... Услужиха ми с частен самолет.

Ирина се огледа безпомощно. Придърпа към себе си екрана и започна да набира нещо.

— Нали под мен няма да се отвори люк към мазе, пълно с отровни змии? — попита Мартин.

— Млъкнете, опитвам се да ви спася... — промърмори тя. — Боже... каква глупачка съм...

— Значи нападението... е ваше дело? — попита Мартин.

— На мой приятел... асистент. Един от асистентите. Когато научихме за случилото се на Прерия... — Ирина се запъна. — Мислехме, че сте наемен убиец. Във всички Станции на Аранк отидоха мои приятели и започнаха да ви чакат там.

— Благодаря, че променихте мнението си — каза Мартин.

— Още не съм го променила. — Ирина безмълвно взе от бюрото лист хартия, смачка го и го хвърли към Мартин. Той неволно се отдръпна, но хартиеното топче падна в средата на бюрото. — Между нас има силово поле — поясни Ирина. — Очаквах, че ще ме нападнете.

— Лудница — каза Мартин прочувствено. Присви очи и раздвижи глава, опитвайки се да разгледа разделящата ги бариера. Не, нищо не се виждаше.

— Влезте ми в положението... — промърмори Ирина.

— Обяснете ми какво става и ще вляза — обеща Мартин.

Девойката продължаваше да се взира в компютърния терминал. После поклати глава и каза:

— Проблем. Телефонът му не отговаря.

— На кого?

— На този, който стреля по вас. Между другото той трябваше само да ви сплаши... Да ви предупреди...

— Удаде му се — призна Мартин. — Какво правите на Аранк, Ирина?

Девојката се поколеба, но все пак спря да се занимава с екрана и го погледна.

— Търся несъществуващото.

Очевидно на лицето му се изписа цялата му любов към главоблъсканиците, защото тя незабавно поясни:

— Разбирате ли, съществува странна теория... на границата между теологията и психологията... В течение ли сте, че цивилизацията на аранките е по свой начин уникална?

— Разбрах — каза Мартин. — Търсите душата им?

Ирина се изчерви, но отговори предизвикателно:

— Да. Може да се смеете, но опитите да се намери финия компонент на разума продължават непрестанно.

— Имало ли е успехи? — поинтересува се делово той.

— Не, защото не се знае какво именно се търси. Но има една теория, че аранките са разумни същества, лишени от душа.

Мартин изпадна във възторг.

— А получихте ли благословия от Църквата за изследванията си, или това е частна инициатива?

— Частна — отговори Ирина, изчервявайки се все повече и повече.

— Е, и как е? — продължи Мартин. — Имате ли успехи?

— Не ни се удаде да открием някаква разлика с останалите живи същества — отговори Ира. — Може би ще ни се усмихне късметът при изследването на някой умиращ аранк... по-точно — при сравнението на умиращ аранк с умиращ човек.

— Има ли вече доброволци? — поинтересува се Мартин.

— Да, имаме договор с местната болница... аранките са много толерантни по отношение на изследването на покойници.

— А там много хора ли се лекуват?

Ирина мълчеше.

— Нима на мен трябваше да се падне тази рядка чест? — попита Мартин.

Ира извърна поглед.

— Нека да отгатна — продължи той. — Там има една странна стая с огледални стени... Те са заети изцяло от детектори, нали? Регистрират всичко, което е възможно да съществува. Възнамерявали сте да сложите там умиращ аранк и да го изследвате. А после — да повторите процедурата с умиращ човек. И ако в момента на смъртта на човека има изригване на някакво излъчване, значи — „фю!“ — Мартин разпери ръце, — душата е отлетяла? Нали?

— Ако ме бяхте нападнали... — прошепна Ирина.

— ... Тогава вие, надеждно скрита зад силовото поле, щяхте да ме простреляте. При това — да се постараете да ме раните смъртоносно. Щяхте да ме откънете в лабораторията и да включите апаратурата...

Усети как го побиват тръпки. Гледаше в Ирина, като тайно се надяваше да чуе поне някакво възражение.

Тя мълчеше.

— Вие сте зло момиче — каза Мартин. — Извинявайте, но се съмнявам, че имате душа.

— Смятах ви за убиец — повтори Ирина. — Професионален убиец, пратен подир мен.

— Пратен от кого? — попита Мартин. — От родителите ви?

Ирина енергично поклати глава в знак на отрицание.

— Защо сте три? — продължи разпита си той.

— Не сме три... Мисля, че сме седем. — Усмихна се тя виновно.

Ставаше все по-зле! Той се размърда на стола си и попита:

— Колкото е броят на смъртните грехове?

— А те седем ли са, не са ли десет? — поинтересува се Ирина.

— Вие сте забележително образована за човек, опитващ се да открие душата — отбеляза Мартин след кратка пауза.

— Аз съм учен, а не богослов! — възмути се Ира.

— Никакъв учен не сте! — повиши глас Мартин. — Ученият не захвърля перспективна хипотеза, ако е невъзможно да я докаже мигновено. Ученият преди всичко работи. А вие... скачате из Галактиката и от вас като фонтан извират сурови идеи. Коя сте вие?

Не можеше да не признае, че се държи прекалено сурово с девойката. Но малцина са способни да запазят спокойствие, когато научат, че им е била отредена ролята на опитно зайче върху лабораторната маса.

— Аз се опитвам да спася Галактиката! — неочаквано повиши тон Ирина. — Вие нищо не разбирате, набъркали сте се случайно във всичко това, така че не усложнявайте ситуацията... Адеас, не!

Мартин се обърна.

На вратата стоеше млад аранк — малко по-голям от Ирина. И се целеше в гърдите му с топлинна пушка.

— Включено ли е защитното поле? — попита аранкът.

— Не стреляй, Адеас! — Ирина скочи. — Той не е убиец! Това беше грешка!

— Той прекоси цялата планета, за да те намери. Установих, че е професионален наемник, извършвал убийства на разумни същества — каза Адеас, без да повишава глас.

— Аз съм частен детектив, защитавам невинните, но понякога съм принуден да се отбранявам! — каза бързо Мартин. — Изслушайте ме и тогава решете.

— Включено ли е полето? — попита аранкът със същия монотонен глас.

— Адеас, аз му вярвам, той е невинен! — Ирина понечи да пристъпи към аранка, но спря, сякаш натъкнала се на невидима преграда. — Стой!

— Включено е — усмихна се аранкът.

В следващия миг Мартин скочи и запрати с ритник стола в лицето му. Аранкът натисна спусъка и столът избухна в ослепителен бял пламък. Въздухът в кабината мигновено стана горещ и сух като в сауна. Аранкът насочи оръжието си срещу Мартин.

Нямаше време за размишления. Аранкът беше прекалено далече, за да може Мартин да се хвърли върху него. Затова грабна аквариума от бюрото — и го запрати насреща му в мига, в който онзи стреля...

Парчетата стъкло със свистене се понесоха из стаята, врязвайки се в книгите, стените и телата им. Мартин успя да се извърне, сви глава между раменете си, защитавайки шията си, и ненапразно — в гърба му се забиха няколко парчета. Кабинетът — по-точно половината от кабинета — се изпълни с гореща пара, сауната мигновено се превърна в руска баня. Аранкът закрепця — в момента на взрива аквариумът беше по-близо до него, отколкото до Мартин, и нагорещената пара беше обгорила лицето му.

Мартин се хвърли върху врага си. Удари го по ръката, избивайки топлинната пушка, подсече го и го просна на пода. Ирина крещеше страшно и пронизително. Силовият екран изчезна с пукот и парата се разпръсна из цялата стая. Веднага стана по-лесно да се диша.

— Ти се оказа силен противник — каза аранкът. Зениците му пулсираха странно — сякаш в такт с учестения му пулс... Мартин го огледа и потрепна. Дълго и тънко парче стъкло се беше забило отляво в гърдите му.

Доколкото му беше известно, разположеното отдясно сърце се срещаше при аранките не по-често, отколкото при хората. Той се изправи и поклати глава. Беше му жал за клетото момче. Въпреки всичко.

— Адеас-кан, не си струваше да стреляш — прошепна Ирина, навеждайки се над аранка. — Дръж се, ще извикам помощ...

— Късно е, умирам — прошепна аранкът. — Ирина-кан, беше интересно да работим заедно.

Мартин потрепери.

— Сърдечните ципи са разрязани, мозъкът ми ще умре след две-три минути — каза спокойно аранкът. — Узнай имам ли душа. — Той изведнъж се усмихна. — И ако се намери — помоли се за мен на вашия бог.

— Адеас!

— Отнеси ме в детекторната... — Гласът на аранка отслабваше. — И... това е подарък... последният...

Той вдигна ръка и Мартин видя дребен металически предмет в дланта му. Дребен предмет с миниатюрно дуло, насочено към него...

Секундата изведнъж се разтегна до вечност. Мартин гледаше тесния канал на цевта и се питаше каква ли ще бъде смъртта.

— Не! — Ирина изведнъж стисна силно дланта на аранка. — Не!

— Напразно... — прошепна аранкът и очите му се затвориха. Ръката му се отпусна безволево, дребният металически предмет, който дори не приличаше особено на оръжие, се търкулна на пода.

Ирина се изправи. Беше бледа като платно, но гласът ѝ отново стана твърд:

— Помогнете ми!

— Какво?

— Не го ли чухте? Имаме само две-три минути. Това е последната воля на умирация!

В гласа ѝ имаше нещо. Неочаквана сила и истинска мъка... Мартин дори не извади от гърба си парчетата стъкло. Двамата бързо замъкнаха аранка в стаята с черните огледала и го положиха върху белия диск. Изскочиха в коридора, Ирина затвори вратата, прекара длан по стената — и в нея незабавно се отвори екран.

— Още е жив — прошепна тя. — Мозъкът му умира, но е още жив...

Стената сякаш леко завибрира. Ирина погледна към Мартин и поясни:

— Готово, силовите полета са включени. Тази стая е изолирана от останалата част на Вселената... доколкото това изобщо е възможно. Ако на света има технология, способна да улови душата — ние ще я уловим.

— Първо извадете стъклото от гърба ми — помоли я Мартин.

— Обърнете се.

Мартин стоически изтърпя няколко секунди болка. Ира изтръгна стъклените игли без никаква жалост — и към него, и към себе си. От пръстите ѝ също струеше кръв.

— Няма да ви обвинят в убийство... всичко, случило се тук, е записано... — каза Ирина, сякаш без да забелязва окървавените си ръце.

— Благодаря — отговори Мартин. Цинизмът, с който Ирина възнамеряваше да изследва последните мигове на приятеля си, го шокираше.

— Край, той умря — каза Ирина, поглеждайки екрана. — Ще почакаме няколко минути... за да сме сигурни.

— Какъв боклук сте! — не издържа Мартин. — И защо го спряхте? Трябваше да стреля и щяхте да разполагате и с умиращ човек.

— Той стреля — отговори Ира, гледайки в екрана.

— Как? — Мартин почувства как изстива. — Как така е стрелял?

Ирина протегна към него ръката си. От дланта ѝ като малко блестящо трънче стърчеше тънък метален шип.

— Там има токсин, който убива до десет минути след попадането му в кръвта — поясни Ирина. — Аз закрих дулото с длан.

— Вие сте луда!

— Сигурно сте прав. — Ирина се усмихна горчиво. — Сега ще изнесем тялото и аз ще заема мястото на Адеас-кан. Вие ще натиснете този бутон. Всичко е автоматизирано; ако има някакви различия между моята смърт и смъртта на аранка, на екрана ще излезе съобщение. Знаете ли езика им?

Мартин поклати глава в знак на отрицание.

— Ще го настройа на туристически...

— Ирина, повикайте лекар!

— Не съществува противоотрова — отговори спокойно тя. — Повярвайте, истина е.

Мартин я погледна в очите и разбра, че не лъже.

— Ирина, защо сте седем? Къде са останалите?

— Мартине, няма да ви кажа нищо — отвърна девойката твърдо. — Не си струва да се забърквате в тази история, виждате до какво води.

— Аз съм длъжен...

— Не сте длъжен. — Раменете на девойката потрепераха. — Аз съм глупачка. Набърках се случайно. Сама не зная защо — и натворих куп глупости. Но сега е късно да спра. А вие не се забърквайте! Простете ми и не повтаряйте моите грешки.

— Прощавам ви — каза Мартин и почувства, че е напълно искрен. — Глупаво момиче, какво си направила?

Ирина се люшна към него, сякаш искаше да го прегърне — и веднага отскочи. В очите ѝ се появи уплаха.

— Аз вече усещам нещо... но обещах, че ще бъде безболезнено... Помогнете ми, Мартине, моля ви! Вие сте прав, аз не съм никакъв учен... но поне този експеримент ще доведе докрай!

Двамата изнесоха тялото на аранка от детекторната зала. Ирина зае мястото му върху белия диск. Мартин затвори вратата и натисна нарисувания върху екрана бутон.

Стените отново завибрираха, изолирайки стаята. Мартин стоя и чака, докато тя умря. Това отне не десет минути, а почти четвърт час, и през последната минута девойката тихо стенеше.

После компютърът събщи, че не са регистрирани никакви значими различия между смъртта на аранка и на човека.

Третата научна хипотеза на Ира Полушкина се беше провалила още по-успешно, отколкото първите две.

Мартин пренесе тялото ѝ в спалнята. Пренесе там и трупа на Адеас-кан.

След това отиде в кабинета и след кратка борба с терминала успя да повика службата за охрана.

4.

Колкото и пренебрежително да се беше изказал Лергаси-кан за Тириант, в местното кметство той беше самата учтивост.

Мартин седеше тихо отстрани и чакаше да завърши приветствената церемония. Двамата чиновници — Лергаси-кан и тириантският му колега — се държаха за ръцете и направо се заливаха с превзети комплименти. Или поне Мартин реши, че са комплименти: разговорът се водеше на езика на аранките. Накрая Лергаси-кан и тириантският чиновник се разцелуваха и с доволни изражения седнаха в креслата си.

Мартин чакаше.

— Приближете се към нас! — повика го весело Лергаси-кан. — Всичко е наред, подозренията срещу вас са снети.

Мартин опипа въздуха пред себе си и се убеди, че силовото поле, което го изолираше от света, е изчезнало. Изправи се, приближи се към Лергаси-кан и седна до него. После попита:

— А в какво ме подозираха?

— Незаконно притежание на топлинно оръжие — поясни Лергаси-кан. — Поведението ви в лабораторията беше признато за правилно и достойно веднага след като видеозаписът беше изгледан.

Мартин кимна. Какво пък, не се сърдеше на местната полиция. Дори не му бяха предявили обвинение, а само много настойчиво го помолиха да не си тръгва до изясняване на случилото се.

— Много тъжна история — каза Лергаси-кан, потупвайки го покровителствено по рамото. — Преследването на знания понякога може да доведе до загуба на моралните принципи... при вас не е ли така?

— Точно така е — призна Мартин.

Лергаси-кан кимна. Попита нещо колегата си и той отговори на туристически:

— Да, разбира се, би било неучтиво от наша страна... Мартине, вие сте признат за пострадала страна в резултат от действията на Адеас-кан. Получавате право на притежание над жена му — на екрана

незабавно се появи изображение на симпатична, късо подстригана жена, — дъщеря му — компютърът показва щастливо усмихващо се дете на две-три години — и имуществото му, включително спортния флаер и вилата му. Също така Адеас-кан е притежавал четири перспективни научни разработки, званието „майстор на ръкопашния бой“ и оранжева купа за точна стрелба. Всичко това е ваше.

Аранкът замълча, очаквайки с явно любопитство отговора на Мартин.

Мартин въздъхна, поклати глава, опита се да се усмихне и каза:

— Струва ми се, че званието „майстор на ръкопашния бой“ и купата по стрелба не помогнаха особено на Адеас-кан. Отказвам се от тях. Разбира се, отказвам се и от вдовицата и от дъщеря му... а също и от цялото му недвижимо имущество — в полза на жената и детето.

Двамата чиновници кимнаха и се усмихнаха. Очевидно очакваха такова решение.

— Що се отнася до научните разработки на покойния — продължи Мартин, — моля да бъдат предадени на руския консул.

Аранките се спогледаха. Тириантският чиновник погледна накриво екрана и каза:

— Не мисля, че ще ви е от полза технологията за преработка на влакна на монополен трикарбонат. Поне в близките петдесет години. Необходими са съответните мощности и съпътстваща технология. Но имате това право...

— Разбира се — съгласи се Мартин. — Още повече, че тези технологии може да са от полза за вас. И ние с удоволствие ще ви ги продадем.

Двамата чиновници радостно се закикотиха.

— Убеди ли се? — попита колегата си Лергаси-кан. — Много здравомислещ човек. Забележително решение! Мартине, не мисля, че държавата ви ще забогатее. Адеас-кан, уви, не беше гений, но ще изкарате нещичко. Поне за издръжка на консулството.

— Много приятно е да се служи на родината — каза скромно Мартин.

Лергаси-кан му се закани с пръст.

— Тази реч ще я произнесете пред своето правителство. Какво пък, радвам се, че се възползвахте от правата си толкова мъдро.

Подпишете се за приемането на научните разработки и официален отказ от всичко останало.

Мартин подписа няколко бланки, след което, по молба на Лергаси-кан, произнесе пред камерата кратка реч за вдовицата. Обясни, че отказът му по никакъв начин не е свързан с личните ѝ качества, че е възхитен от нейната красота и характер, но не иска със своето присъствие да ѝ напомня за трагедията, случила се с Адеас-кан.

— Цялата работа е там — обясни Лергаси-кан, — че точката от закона за наследяване на сексуалните партньори произлиза от класическите ситуации на любовен триъгълник, съперничество заради мъже или жени. Ако се бяхте отказали от госпожа Адеас, без да ѝ обясните причините, щяхте да я унизите и да ѝ нанесете тежка психологическа травма. А вие нали не изпитвате неприязън към нея?

— Ни най-малка — съгласи се Мартин. — Но мисля, че тя изпитва неприязън към мен. И ако се бях съгласил да стана неин съпруг, тя непременно щеше да поиска развод.

— Разбира се — кимна Лергаси-кан. — Но на вас вече щеше да ви се наложи да плащате издръжка за дъщеря ви. Така че — мъдро решение!

Влезе младеж с поднос. Постави пред всички чаши, няколко малки чайничета и купи със сладки.

— Опитайте този чай — посъветва го Лергаси-кан. — Пил съм земен чай и мога да сравнявам... Този е най-близък по вкус.

Мартин отпи от ароматната билкова запарка. Да, напитката беше приятна.

— Какво да правим с тялото на госпожа Грошева? — попита тириантският чиновник.

— Полушкина. Тя е дошла тук под чуждо име... казва се Ирина Полушкина. Трябва да се погребее, желателно е в земята, а не да се кремира.

— Може — великодушно се съгласи чиновникът. — Това ще бъде забележителност на Центъра за глобални изследвания. В нашия град има един човек, който проповядва земен религиозен култ... — Той погледна към екрана. — Ксендз^[1]. Това подходящо ли е?

Мартин сви рамене:

— Знаете ли, мисля, че в голяма степен е подходящо. Той ще ви обясни как трябва да стане всичко.

— Сътрудниците на госпожа Ирина ще вземат участие в погребението — кимна чиновникът. — Тя успя да увлече по идеите си много младежи... колко жалко, че хипотезата ѝ се провали.

— Искате да узнаете по какво се отличавате от другите раси? — попита Мартин.

Аранките се спогледаха.

— Честно казано — рече Лергаси-кан, — щеше да е крайно неприятно за нас, ако Ирина се беше оказала права. Аз се запознах с теорията ѝ... и изпаднах в ужас. Фактически успехът на експеримента щеше да означава, че съществува нещо непонятно за нас... по принцип непонятно...

— Бог — подсказа Мартин.

— Да, именно. И би излязло, че ние сме единствените разумни същества във Вселената, лишени от душа. — Чиновникът разпери ръце. — Щеше да си го бива това откритие, нали?

— Страшничко — съгласи се Мартин. — Но не мисля, че Ирина е имала и най-малък шанс за успех. Не разбирам дори как е успяла да стигне до идеята за този експеримент — нейните собствени религиозни представи бяха крайно повърхностни.

— Във всеки случай се радвам, че е сбъркала — каза Лергаси-кан. — Или поне, че в настоящия момент на развитие на науката можем да смятаме теорията ѝ за погрешна.

— А ако експериментът беше успял? — поинтересува се Мартин. — Ако приборите бяха регистрирали, че в момента на смъртта на Ирина нещо се е изменило... от нейното тяло се е отделила някаква фина субстанция, която вие не притежавате?

Аранките отново се спогледаха.

— Разбрах — каза Мартин. — Можете да не отговаряте.

— Дългът ни пред нашата раса би ни принудил да скрием това откритие — каза Лергаси-кан. — На всяка цена. Извинявайте, Мартине. Бихме се постарали да запазим живота ви, но щяхме да ви изолираме... на някой тропически остров, например.

— А после щеше да ни се наложи да сложим край на собственото си съществуване — добави тириантският чиновник. — За да изключим риска от изтичане на информация. А и какъв би бил смисълът да съществуваме, знаейки, че животът ни е краен, докато останалите раси са безсмъртни?

— Доста егоистично — кимна Мартин. — Но разбрах опасенията ви. Горката Ирочка. Тя дори не се е замисляла какъв шок може да предизвика откритието ѝ.

Те допиха чая и поговориха още малко на най-различни теми — от времето навън до перспективите на приятелските отношения между Земята и Аранк. Дадоха на Мартин жетона на Ирина — вече третия в колекцията му — и той разбра, че е време да се сбогува. Помоли Лергаси-кан да поздрави малкия Гати и да му разкаже за случилото се. Лергаси-кан и колегата му, който така и не благоволи да се представи, се сбогуваха сърдечно с него и го поканиха пак да посети Аранк.

Мартин обеща.

* * *

Станцията на пазителите в Тириант беше построена в урбанистичен стил. Пирамида от стъкло и метал, пробягващи по прозрачните стени огънчета, проблясващ някъде на стометрова височина фар — не особено необходим на толкова цивилизована планета, но упорито издиган от пазителите над всяка Станция.

Мартин се издигна към един от входовете на Станцията по движеща се спираловидна рампа. На входа към него полъхна топъл, приятно ухаещ въздух, пълзящите във вътрешността на полупрозрачния под светлинни указатели го насочиха към свободен пазител. Тук, в голямата и оживена Станция, огромната зала беше изпълнена с мънички маси с две места, като в ресторант. На всяка маса седеше скучаещ пазител и чакаше интересни истории.

Мартин се приближи до една маса, покрай която в матова плочка на пода се въртеше подобният на сперматозоид указател. Настани се удобно в креслото, погледна тъжните очи на пазителя и започна речта си:

— Имало едно време един човек...

— Винаги ми е харесвало това начало — изказа одобрението си пазителят и побутна към него чиста чаша и бутилка с вино. Мартин си сипа и повтори:

— Имало едно време един човек, а после, както си му е редът, умрял. След това огледал себе си и много се учудил. Тялото му лежало

на кревата и постепенно било започнало да се разлага, а на човека му била останала само душата. Гола, абсолютно прозрачна, така че веднага се виждало всичко. Човекът се разстроил — без тяло било някак неприятно и неуютно. Всичките му мисли плавали в душата му като разноцветни рибки. Всичките му спомени лежали на дъното на душата му, можели да се вземат и разгледат. Сред тези спомени имало красиви и добри, които да ти е приятно да докоснеш. Но имало и страшни и противни. Той се опитал да отдели от душата грозните спомени, но по никакъв начин не успявал. Тогава се постарал да сложи отгоре онези, които са по-приятни и добри — как се е влюбил за първи път в живота си, как се е грижил за старата си болна леля, как е плакал, когато умряло кучето му, как се е радвал на изгрева, който успял да види в планината след продължителна и страшна снежна буря.

И тръгнал по отредения му път.

Бог погледнал бегло човека и не казал нищо. Човекът решил, че Бог в бързината не е забелязал другите му спомени: как е изневерил на любимата си, как се е радвал, когато леля му умряла и му оставила апартамента си, как докато е бил пиан, е изритал подмилкващо му се куче, как е ял в тъмната студена палатка скрития шоколад, докато гладните му приятели са спели, и много други неща, за които изобщо не му се искало да си спомня. Човекът се зарадвал и отишъл в рая — тъй като Бог не затворил портите пред него.

Изминало известно време, трудно е да се каже колко, защото там, където попаднал човекът, времето течало по съвсем различен начин от този на Земята. И човекът се върнал при Бог. „Защо се върна — попитал Бог. — Нали Аз не затворих пред теб портите на рая?“ „Господи — казал човекът, — чувствам се зле в Твоя рай. Боя се да направя и крачка — прекалено малко добро има в душата ми, и то не може да прикрие лошото. Страхувам се, че всички виждат колко съм лош“. „Какво искаш?“ — попитал Бог, тъй като Той бил творец на времето и имал на разположение достатъчно от него, за да отговори на всеки. „Ти си всемогъщ и милосърден — казал човекът. — Ти си видял какво има в душата ми, но не ме спря, когато се опитах да скрия греховете си. Смили се над мен, вземи от душата ми всичко лошо, което има там!“ „Очаквах съвсем друга молба — каза Бог. — Но ще направя това, за което ме молиш.“

И Бог взел от душата на човека всичко, от което той се страхувал. Заличил спомените за предателствата и изневерите, страхливостта и подлостта, лъжите и клеветите, алчността и мързела. Но когато забравил за омразата, човекът забравил и за любовта; забравяйки за своите падения, забравил и за възходите си. Душата му стояла пред Бог и била празна — по-празна, отколкото е била в мига, когато се появил на белия свят...

Мартин отпи от виното.

Пазителят сви рамене и каза:

— Тук е тъжно и самотно. Слушал съм много такива истории, пътнико.

— Не съм свършил — отговори Мартин. — Душата стояла пред Бог и била празна — по-празна, отколкото в мига, когато човекът се появил на белия свят. Но Бог бил милосърден и върнал обратно в душата всичко, което било в нея по-рано. И когато човекът попитал отново: „Какво да правя, Господи? Щом доброто и злото в мен са били така свързани, къде да отида? Нима в ада?“ „Върни се в рая — отговорил Творецът, — защото Аз не съм създал нищо, освен рая. Ти носиш ада в себе си.“

Мартин погледна пазителя.

Пазителят се забави, въртейки чашата в ръка. После каза:

— Тук е тъжно и самотно.

— Не съм свършил — повтори Мартин. — „Върни се в рая — отговорил Творецът, — защото Аз не съм създал нищо, освен рая. Ти носиш ада в себе си.“ И човекът се върнал в рая, но минало време и той отново се изправил пред Бог. „Творецо! — казал човекът. — Чувствам се зле в Твоя рай. Ти си всемогъщ и милосърден, Ти ми прости. Но аз самият не мога да си простя. Помогни ми!“ „Очаквах тази молба — отговорил Бог. — Но това е камък, който Аз не мога да повдигна.“

— Би ми било интересно да узная какво се е случило по-нататък — отбеляза пазителят.

— На мен също — съгласи се Мартин. — Но това е камъкът, който аз не мога да повдигна.

Пазителят кимна и рече:

— Ти разсея моята тъга и самота, пътнико. Мини през Портала и продължи по пътя си.

— Благодаря. — Мартин допи виното си и се изправи.

— Запознаването с жизнената философия на аранките определено ти е направило впечатление. — Пазителят едва забележимо се усмихна.

Мартин сви рамене и отвърна:

— Да, разбира се. Но се радвам, че те имат душа.

— А не искаш ли за разнообразие да разгледаш версията, че и вие, и те нямате души? — поинтересува се пазителят.

Мартин поклати глава.

— Не. Това е много мрачна версия.

Пазителят се усмихна и каза:

— Твоята вяра съдържа предание за допотопните времена, когато Синовете Божии са слизали от небето и са вземали за съпруги човешки жени, които раждали деца от тях. То смутило много богослови, защото Синове Божии били наричани само ангелите, а е прието да се смята, че ангелите нямат пол. И все пак е любопитен въпросът дали потомците на хората и ангелите са имали души.

— Би ми било интересно да чуя твоята версия — каза предпазливо Мартин.

Пазителят само се усмихна.

— Някой някога чул ли е от вас поне един отговор на свой въпрос? — възкликна Мартин.

Пазителят се усмихна още по-широко.

Мартин не тръгна веднага към Земята. Първо се наспа — главата му щеше да се пръсне, чудно беше даже, че пазителят прие съчинената на момента история. Събуди се пред разсъмване, похапна и поседя до прозореца, наблюдавайки нощния Тириант.

Високо горе плуваха разноцветните искри на флаерите, сияеха прозорците на небостъргачите. Нямаше реклами — и това много му харесваше. Той даже отвори прозореца и вдиша от топлия чист въздух. Отдолу, от улицата, долиташе смях и нечии весели гласове. Животът тук не замираще нито за миг. Ако Тириант се славеше като клоака на Аранк, какви ли бяха другите градове? Мартин беше на Аранк за втори път, а беше успял да види и да разбере толкова малко...

А в небето, едва различими сред светлините на илюминациите, блестяха далечни и чужди звезди. Някои от тях беше посетил, други

щеше да посети, а на трети никога нямаше да отиде.

Сърцето му се беше свило и му беше тъжно — толкова тъжно, колкото е само след най-тежките несполуки. Неговото преследване на Ирочка Полушкина беше завършило. Не можеш да обходиш всички звезди. Всяка планета, включена от пазителите в транспортната мрежа, беше забележителна поне с нещичко. Къде можеше да са другите четири Ирини? На древната планета Галел, където биологът Давид беше успял да види оживял спътник? В безумните светове на дио-дао? На пустинна мъртва планета, където неуморни учени са изкопали поредния артефакт? Как да намери общото между лингвистичните упражнения на Библиотека, археологичните разкопки на Прерия 2 и търсенето на душата на Аранк?

Не можеше да обходи всички светове.

И най-тъжното беше, че вече нямаше никакви съмнения — над Ирочка Полушкина тегнеше някаква зла прокоба. Три смърти подред, три нелепи смърти — това вече не беше случайност.

Щеше да има още четири.

Макар че защо беше решил, че останалите Ирини са още живи?

Погледна жетона. Какво пък, време беше да отиде при Ернесто Семьонович с доклада си. Не беше успял да изпълни задачата, но тя едва ли беше в човешките възможности.

И все пак поседя до прозореца, докато не се съмна, вдишвайки въздуха на чуждия свят и размишлявайки за пазителите, аранките и Ирочка Полушкина.

[1] Ксендз — руското произношение на полската дума ksiądz (кшьондз) — католически свещеник. — Бел.прев. ↑

5.

Когато се върна в Москва, там вече беше нощ. Скоковете из Галактиката се отразяваха по-тежко на организма, отколкото преминаванията от един часови пояс в друг — променяше се въздухът, променяше се и гравитацията; прекъснатият ритъм на деня и нощта беше най-малката от бедите.

Унилият, мудар граничар провери документите му и му удари входна виза. Не последваха разпити на вечната тема „Как успявате да пътешествате толкова често?“ Мартин беше благодарен поне за това.

Толкова му беше омръзнало всичко, че дори не се опита да си хване нормално такси, а седна в една от колите пред Станцията и без да спори, си плати по кождерската тарифа. Въодушевеният шофьор през целия път го развличаше с последните новини от Земята.

Оказа се, че в тези новини няма нищо интересно. Все пак Мартин не беше футболен фен, от политика не се интересуваше, а поредното падане на долара спрямо еврото изобщо не го притесняваше, а по-скоро го радваше.

Пред входа дълго време търси ключа си, намери го на самото дъно на раницата — не там, където го беше сложил при подреждането на багажа. Явно бяха объркали мястото му при обиска на Аранк. Или още на Прерия 2? Не, това определено беше неудачно пътешествие...

Когато най-накрая се озова в апартамента си, побърза да отиде в банята. Съблече се, дълго и с удоволствие се къпа, облече си големия халат и хвърли поглед към отражението си в огледалото. Изглеждаше съвсем като аранк. Само тубетейката му липсваше... Или там само децата носеха тубетейки? Порови се в спомените си и реши, че е точно така: възрастните аранки предпочитаха да минат без шапки.

От банята отиде в кухнята, направи си сандвич — вулгарен, донякъде дори плебейски — от хляб, кашкавал и наденица. Намаза го обилно със сладка буржоазна горчица, и го изяде, като пийна чаша зелен чай „Туинингс“, примесен с ароматни цветчета жасмин. После отиде в кабинета си. Не му се спеше, значи можеше да изчете

натрупалата се поща, да поброди из Интернет, да узнае, например, какво мислят основните религии по повод наличието на душа в извънземните. (Спомняше си, че християните, особено православните, подхождаха крайно предпазливо към този въпрос). Можеше да зареди и някоя хитра стратегическа играчка и до следващия ден да се занимава с глобални проблеми — да води космически войни, да създава и да разрушава корпорации, да колонизира чужди светове. Общо взето, да води нормален живот на нормален човек, да изхвърли от главата си размножилата се в седем екземпляра девойка и необременените с размисли за смисъла на живота аранки.

Но в кабинета — в креслото за посетители — го очакваше изненада.

Беше около четирийсетгодишен, с незабележителна, дори съвсем невзрачна външност, но по всичко личеше, че, съгласно заветите на Феликс Едмундович, умът му е хладен, ръцете му, в чест на Дзержински и Боткин, са чисто измити, а сърцето му, в пълно съответствие с великия чекист и законите на физиологията, е горещо^[1].

— Добър вечер — каза тъжно Мартин и седна зад бюрото си. Неканеният гост не възразяваше, нещо повече — усмихна се виновно и разпери ръце. Един вид — какво да се прави, такава ми е работата...

— Добре сте си дошъл, Мартине — каза гостът. — Наричайте ме Юрий Сергеевич.

— Както кажете, Юрий Сергеевич — съгласи се Мартин. — На какво дължа честта?

— Прощавайте, че ви преча да си починете — извини се гостът. — Ето, вижте...

Мартин погледна накриво червената книжка, но дори не я отвори. По време на отсъствието му апартаментът стоеше включен на аларма, дори сега на стената примигваше червеното око на датчика за движение. Щом охраната не е дошла, значи някой от милицията убедително ги е посъветвал да не се безпокоят.

— Разбирате ли от какво е предизвикано това посещение? — попита гостът.

— Може ли да чуя вашата версия? — отговори с въпрос Мартин. Юрий Сергеевич не почна да спори.

— Ирина Полушкина. Вие се занимавахте с издирването ѝ.

— Вярно е — кимна Мартин. — До днес.

— Не, не, ние не ви молим да се откажете от търсенето! — разтревожи се Юрий Сергеевич.

— Не е заради вас. Край, работата ми е приключена.

— Намерихте ли я? — зарадва се гостът.

— В известен смисъл. Утре ще отида при родителите ѝ.

Юрий Сергеевич кимна:

— Прекрасно. Но първо разкажете всичко на мен.

— Това е нарушение на правата ми като частен детектив — отбеляза Мартин.

Гостът му много се разстрои.

— Мартине, моля ви... Нима трябва да ви задържам и да ви предявявам постановление за следствие? Нима трябва да търся компромати за вас, да си спомням за дребните лудории с данъците и контрабандата, да възбудям дела за превишаване на допустимата самоотбрана... Вие постоянно попадате под ударите на този член. Имате ли валутна сметка в западна банка? Ето това вече е престъпление. Пазите ли зашифровани договорите с клиентите си? Още едно престъпление! Законите са много, Мартине, ще се намери по някой за всеки. Ако трябва, и светец ще обвиним. И забележете — по напълно законни основания!

Мартин търпеливо го изслуша, после каза:

— Не ме разбрахте. Не се отказвам от сътрудничество. Само отбелязах, че като споделя конфиденциална информация, ще наруша правата на клиента си. Това ми е много неприятно.

— С това трябваше да започнете — усмихна се Юрий Сергеевич. — Разбира се, неприятно е да се пристъпват принципите, дори когато става въпрос за дреболии. Искане ни се да живеем в свят, където злото е изстребено, а добродетелта тържествува... Но вие сте разумен човек и винаги охотно сте сътрудничили.

— Послушно.

— Извинете? — не разбра Юрий Сергеевич.

— Послушно, а не охотно. Именно защото съм разумен човек. Диктофонът ви включен ли е?

— Аха — кимна гостът. — Разказвайте.

— Не мисля, че това дело ще представлява някакъв интерес за вашата служба — каза Мартин, с което предизвика леката усмивка на

Юрий Сергеевич. — Към мен се обърна за помощ Ернесто Семьонович Полушкин. Доста преуспял бизнесмен. Достъпните ми източници не го уличават в някакви особени престъпления... Да, да, разбирам, че всеки може да бъде обвинен... Дъщеря му е избягала от къщи. Девојка на седемнайсет години — минала е през московския Портал и не се е върнала. Отначало счетох случая за доста тривиален...

Мартин разказа на Юрий Сергеевич обстоятелствено, макар и без излишни подробности, за визитата си на Библиотека, за решението си да провери планетата Прерия 2, за втората Ирина, за нелепата ѝ гибел, за пътешествието до аранките...

Юрий Сергеевич слушаше с нарастващ интерес, на определени места тъжно кимаше, понякога задаваше уточняващи въпроси — винаги уместни.

Мартин разказа и за получената от аранките топлинна пушка — и я предаде на госта си заедно с написаното още на Аранк заявление до министерството на вътрешните работи. В заявлението Мартин описваше подробно обстоятелствата, при които е получил оръжието, и подчертаваше, че не е стрелял с него.

— Вие сте много предвидлив — каза с удоволствие Юрий Сергеевич. — Мисля, че ще е правилно, ако аз взема оръжието.

— Срецу разписка — отбеляза Мартин.

— Разбира се.

Но топлинната пушка не предизвика възторг, от което Мартин си направи извода, че това оръжие вече е попадало на Земята, било е изучено и признато за невъзпроизводимо при настоящото развитие на технологиите.

— А вие самият какво мислите за случилото се? — попита накрая Юрий Сергеевич.

Мартин помълча малко, формулирайки мислите си по-точно, сякаш е пред пазител.

— Струва ми се, че Ирина Полушкина по някакъв начин е получила достъп до секретна информация, касаеща Библиотека, Прерия 2, Аранк... и, очевидно, още няколко планети. Някаква разработка на съответните учреждения. Там е бил описан и метод, по който човек може да се размножи, да се копира в няколко екземпляра. Ирина е амбициозна девојка, не е глупава, но в същото време е

повърхностна и бързо ѝ минава ентузиазмът. Тръгнала е към онези планети, където ѝ се е струвало, че ще постигне бърз успех. Уви, загадките на мирозданието не могат да се решат за нула време. Междувременно е станало известно за изтичането на информация и... — Мартин се усмихна — вие се заинтересувахте от мен.

— Почти сте прав — кимна Юрий Сергеевич. — Но ще споделя с вас една подробност — не ни е известно как човек може да се размножи в седем екземпляра.

— Виж ти... — промърмори Мартин. — Какво пък, значи момичето е направило поне едно откритие!

— Имате ли предположения? — попита гостът.

— Очевидно това е работа на пазителите. Ние дори не знаем как работят Порталите. Може би копират телата ни и ги пресъздават на другата планета? Тогава няма никакви пречки да създадат не едно копие, а седем. Или седемстотин седемдесет и седем.

— В мрежата на пазителите в момента има четиристотин и девет планети — промърмори Юрий Сергеевич. — Макар че... никак не е сигурно, че ни показват целия си списък... Как могат да бъдат убедени пазителите да размножат един клиент?

— Никак — поклати глава Мартин. — Та нали те не отговарят на въпросите. Могат да ни разкажат нещо интересно или дори да ни подарят някаква интригуваща дрънкулка, но това винаги е по тяхна лична инициатива. Очевидно са сметнали за забавно да размножат в седем екземпляра девойката, която по никакъв начин не е можела да реши на коя планета да отиде.

— Говеда! — изруга Юрий Сергеевич. На Мартин му се стори, че негодуванието му е насочено към несговорчивостта на пазителите, а не към жестокия експеримент над младата девойка. Но реши да не уточнява. — Мартине, а какво ще кажете за тези... — гостът се запъна — смъртни случаи?

— Може и да са убийства — съгласи се Мартин. — Не знам. Отстрани всичко изглеждаше напълно случайно. Ако зад убийствата наистина стои някой, не е по силите ни да го изобличим.

— Пазителите? — предположи замислено Юрий Сергеевич. — Те са ѝ дали живот, те са си го взели... Вие със сигурност нямате нищо общо, нали?

— Прочетете още веднъж доклада на Клим — не издържа Мартин.

— Откъде... — За миг Юрий Сергеевич изгуби невъзмутимостта си. После поклати глава и каза: — Вие сте много по-умен, отколкото се опитвате да се изкарате.

— Вие също — промърмори Мартин, проклинайки се. Защо му трябваше да се заяжда с човека? И това ако е признак на велик ум...

Юрий Сергеевич въздъхна. Изрече с онази искреност, под която винаги се крие двойно дъно:

— Вярвам ви, вярвам ви... Вие сте нормален, добър човек. Нямате и особени грехове. Да бяха повечето като вас — щяхме набързо да настигнем Европа. Така че никой не възнамерява да ви преследва... Благодаря за информацията...

Той се размърда в креслото, но не бързаше да става. Старателно се правеше, че се колебае. Обаче Мартин беше обуздавал хапливостта си и чакаше.

— Мартине, къде трябва да се търсят другите четири девойки?

— Мислих по въпроса — отвърна Мартин. — И затова реших да се откажа от издирването. Разбира се, ако се знае какви загадки е имало в базата данни, попаднала на Ирина, кръгът би могъл да се стесни.

А така... четиристотин и девет планети, казвате? Значи остават четиристотин и шест.

— В базата имаше информация за всички планети — каза някак много раздражено Юрий Сергеевич. И Мартин реши, че си струва да повярва на тези думи. — Ето къде е проблемът. В Галактиката има толкова неизследвани неща, че която и планета да избереш — ще намериш чудо. Били ли сте на планетата Хляб?

— Да — кимна Мартин.

— Чували ли сте за герилонга?

Мартин се замисли.

— Това да не е онази отвара от водорасли, която произвеждат там? Удължава живота...

— Именно. Удължава живота... една група от опитни мишки живее вече шест години. При приматите резултатът не е толкова впечатляващ, но могат да се добавят десет години активна старост. Забележете — активна! Възстановява се потентността, увеличава се

активността на сперматозоидите, възобновява се овулацията. Подобрява се зрението. Растат зъби, Мартине! Зъби и коси! Връща се свежестта на емоционалното възприятие, повишават се творческите способности... лауреатите на Нобелова награда получават герилонг заедно с чека. Но работата не е дори в това... Хората, пиещи герилонг, започват да виждат в ултравиолетовата част на спектъра и да чуват дълговълновото радиоизлъчване.

— Охо! — възхити се Мартин.

— Това е достъпна за абсолютно всеки информация... Просто е погребана в научните списания. Хората започват да чуват радиовълните. И не просто да чуват шум... но и да го декодират. Чуват музика, речта на диктора. При това няма никакви видими изменения. Дали с мозъка си ловят радиовълните? И така е навсякъде... Където има планета — загадки ще се намерят.

Юрий Сергеевич помълча, после добави:

— Прав сте, че Ирина е получила достъп до информация. Не сте прав в друго. Тази информация дори не беше секретна. Най-обикновена разработка — събрани закуп всички клюки, всички открития, всички публикации в научни и популярни списания, след което е направена първа, груба проверка и са изхвърлени явните глупости. Получил се е документ с гриф „За служебно ползване“, а не „Свръхсекретно“. Така че не си блъскайте главата над съдържанието му. Купете си някой жълт вестник и ще имате част от архива.

— Разбрах — каза Мартин. — Това, което ви интересува, изобщо не са загадките, които се опитва да разреши Ирина.

Юрий Сергеевич кимна.

— Ако се досетя как е успяла да се копира, ще ви съобщя.

Гостът сложи на масата визитната си картичка — само име и телефонен номер, стисна здраво ръката му и безмълвно излезе от кабинета. Мартин отбеляза, че не включи осветлението в коридора. Ето какво значи да си истински професионалист с добра зрителна памет!

Мартин поседя малко, размишлявайки върху състоялия се разговор, въздъхна, като си спомни за топлинната пушка, която дори не беше изпробвал, и седна да провери пощата.

[1] Феликс Едмундович Дзержински (1877–1926), основател на Комитета за държавна безопасност на СССР (болшевишката тайна полиция с първоначално име ВЧК). Негова е мисълта: „Чекистът трябва да има хладен ум, чисти ръце и горещо сърце“ — Бел.прев. ↑

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА
ЗЕЛЕНО

ПРОЛОГ

Аристокрацията — истинската, с водещи дълбоко назад във вековете корени и признаци на аристократично израждане, а не купилите си титли американски милионери и руски крадци на държавни средства — винаги е имала добри кулинарни познания.

Когато разглеждаме гланцовите страници на кулинарните книги, е лесно да повярваме в красивата лъжа — царете и болярите в Русия още от паметивека са яли палачинки със зърнест хайвер, фарширани по сложен начин гъски, гуриевски пирогови^[1], и съомга. А любовта на Петър Първи към кашата от ечемичен булгур не може да се обясни по друг начин, освен със странностите и болестите на руския монарх.

А ето че новопоявилите се аристократи се тъпчат с храна, която, макар и вкусна, е тежка и мазна; не могат да си представят вечерта без алкохол и наивно се извиняват, че в Русия богатите хора винаги са яли така и не са имали проблеми — живеели си дълго и щастливо.

Опасна заблуда, водеща до стомашни разстройства, затлъстяване на черния дроб и нееротични гънки на хълбоците!

Не бива да се бърка празничната, тържествена храна, радваща очите и стомаха, но недопустима за всекидневна хранене, с простата, делнична, полезна за здравето храна, но при това не по-малко вкусна и възвишена. Истинските аристократи са знаели тази истина — и затова са доживявали до преклонна възраст.

Мартин стоеше до печката и си вареше оризова каша за закуска.

Не всички обичат „сарацинското просо“^[2]. Още от детството си хората намразват оризовата каша — горестният плач на малчуганите от детската градина се сменя от киселите физиономии на учениците, здравите псувни на непретенциозните войници и тъпата безнадеждност на примирилите се с живота глави на семейства, дояждащи неапетитното вариво, останало в паниците на капризничещите им деца. Слепилата се варена бяла гъста каша в чинията, понякога украсена с изстъргани корички от загоряло, които за маскировка са разбъркани и разпределени сред останалата смес... ужасна, срамна гледка. Наистина, тя пробужда в душата някакви

светли чувства. Например състрадание към народите на Югоизточна Азия, хранещи се с ориз от сутрин до вечер. Но това е единствената полза от нея. Такава каша нито е вкусна, нито здравословна.

Малко по-добре стоят нещата с готовите каши в пакети и оризовите полуфабрикати. Те вече са развалени, преди да се заемем с тях, и не могат да станат по-лоши.

Не! Такъв ориз не ни е необходим!

Мартин измери двеста грама ориз — обикновена среднозърнеста „Иберика“, сорт, демократичен и достъпен за всеки трудещ се. „Ибериката“ имаше лека склонност да се слепва при варене, но при правилно приготвяне това можеше да се избегне.

Мартин готвеше кашата правилно.

Той заля сипания в тенджерата ориз с триста милилитра вряла вода. Водата, естествено, не беше от чешмата, а от обикновена петлитрова туба с изворна вода. Там, на прашните пътечки на далечните планети, Мартин беше готов да пие вода дори от дупка от копито на коза. Но въкъщи не биваше да се допускат такива падения! Тази истина винаги се съблюдаваше от английските джентълмени, отправящи се на пътешествие да носят бремето на белия човек, и в повечето случаи те също доживяваха до дълбока старост, ако не умрат от дизентерия.

Мартин затвори тенджерата плътно с капак и я остави да ври на силен огън. Електрическите печки са за американците — те са свикнали със синтетиката.

Кашата клокочи на силен огън точно три минути. Мартин следеше бдително капакът да не подскача и скъпоценната пара да не излиза. Но тенджерата също беше каквато трябва и задържаше парата вътре.

След три минути намали огъня и нагласи таймера на седем минути. Кашата започна да се успокоява и да се вари истински.

След това Мартин позволи на кашата за последни две минути да покъкри на съвсем слаб огън, който вече не затопляше, а само поддържаше температурата.

Дванайсет минути — не е толкова тежко, нали?

След като изключи котлона, Мартин, разбира се, не свали тенджерата от него и не махна капака. Запари бавно чай — зелен, много полезен за пушачите, недоспиващите си и изобщо — за

водещите бурен живот. А и той хармонира доста по-добре с ориза, отколкото черната гъста запарка, която е прието да се пие в „цивилизования свят“.

В запарването на чая, включително и зеления, няма нищо по-особено. Взимаш хубава изворна вода, взимаш чайник с правилната форма и размери, наливаш вътре вряла вода, сипваш чай, като гледаш да има по лъжичка на човек и лъжичка — за чайника. Запарваш определено време — много е важно да не чакаш прекалено дълго, особено със зеления чай! И пиеш.

Но чаят е капризен и доста по-силен от кафето — много зависи от това кой го приготвя. Освен задължителните съставки вътре трябва да сложиш и мъничко от душата си. Едва тогава той става както трябва. А някои познати на Мартин, макар че използваха същия сорт чай, заливаха го със същата вряла вода и отмерваха времето по часовник, все не успяваха да получат божествената напитка! Уви, това е суровата истина на живота. В такива случаи по-добре да си пиеш „Липтън“ и да не мечтаеш за повече...

След като кашата постоя захлупена точно дванайсет минути, Мартин вдигна капака. Погледна ронливата, но същевременно гъста каша с усмивка, сякаш вижда стар приятел. Отрязва от буцата масло късче с размера на една войнишка дажба — около трийсетина грама и го хвърли върху ориза. Грижливо разбърка кашата с лъжица — стремейки се внимателно да разбърква, но в никакъв случай да не мачка ориза.

Ето сега вече можеше да се захваща за яденето.

Усмивайки се щастливо — невинаги му се удаваше да закуси спокойно и с удоволствие, — той изяде една чиния каша, сам си поиска допълнително и сам си го отпусна. Изпи чаша дъхав жасминов чай и си наля втора. После се обърна към прозореца, за да се наслади на чая на спокойствие, наблюдавайки как тече животът навън.

На улицата беше мрачно. Последните години времето се беше смахнало — за което някои не пропуснаха да обвинят пазителите. Зимите станаха по-топли, летата — по-жарки, но юни окончателно се превърна в дъждовен и хладен месец.

Ето и сега — все още не пръскаше дъждец, но вече се канеше. Няколко намръщени деца си играеха при люлките. Млада майка се разхождаше с количка, поглеждайки оценяващо дечурлигата — сякаш

още отсега избираше приятели в игрите на детенцето си. Стариците от квартала изпълзяваха на бял свят, грижливо се преброяваха и заемаха пейките до входовете. Един възрастен господин от съседния вход отвори гаража си и огледа придирчиво антикварния си запорожец. Мартин мислено се присъедини към огледа му — той обичаше хората, увлечени по нещо, дори и да не споделяше интересите им. Съседът дълго и, общо взето, без да има особена нужда, загряваше двигателя на реликвата, после я изкара от гаража, направи кръг по двора и прибра колата. Грижовно избърса прозорците ѝ, заключи гаража, отвори съседния и отпътува с един нов фиат.

Мартин пиеше чая си и се наслаждаваше на живота.

Канеше се след десет минути да позвъни на Ернесто Полушкин и да си уговори среща.

След десет минути го чакаше дълъг и тежък разговор, който щеше да му развали настроението за дълго време. Беше готов за това.

Но засега си пиеше чая, наблюдавайки с лека сантименталност младата майка — любопитните деца бяха наобиколили количката и жената вдъхновено им разказваше нещо.

До позвъняването все още оставаха десет минути.

[1] Пирог с пълнеж от т.нар. „гуриевска каша“ — смес, съдържаща грис, сметана, сладко, орехи и сухи плодове, изобретена от руския министър на финансите през XIX век граф Гуриев. — Бел.прев.

↑

[2] Сарацинское пшено (рус.) — така са наричали ориза при навлизането му в Русия, по времето на Петър Първи. — Бел.прев. ↑

1.

Всеки път, когато отиваше на подобни посещения, Мартин се чувстваше виновен. Напрягаха го истерията и сълзите, безсмислените и несправедливи обвинения, но повече от всичко — собствената му безпомощност. Невъзможно е да утешиш човек, който е научил за загубата на роднини и близки.

Затова Мартин пристигна при Ернесто Полушкин с каменно, но не и печално лице, говори много сухо и ясно, и най-напред изложи новината за седемкратното копиране на Ирина.

Бизнесменът изслуша историята му стоически — само окото му започна да трепери, когато Мартин описа лаконично първата смърт на дъщеря му.

Докато разказваше, вадеше туристическите жетони и ги редеше на масата. Всеки жетон беше снабден с етикетче: „Библиотека“, „Прерия 2“, „Аранк“... Когато вече приключваше разказа си, Мартин осъзна, че това не беше съвсем удачен ход — от поведението му Полушкин можеше да заключи, че в джобовете му се намират всичките седем жетона. Но бизнесменът не се възмути, не се разкрещя, не се опита да го пребие, а слушаше, слушаше, слушаше...

— Къде са останалите четири... — попита той най-накрая, поколеба се и добави: — Ирени.

— Не знам — поклати глава Мартин. — Не знам, Ернесто Семьонович. Извинявайте. Не мога да обходя всички планети в Галактиката.

Полушкин мълчеше. Въртеше в ръце жетоните. Отново и отново прочиташе кратката бележка на Ирина от Прерия 2 и се мръщеше — сякаш нещо в писмото го смущаваше. После попита:

— И така, отказвате се от по-нататъшни търсения?

— Този случай излезе далече отвъд рамките на първоначалните договорености — каза предпазливо Мартин. — При това от него се е заинтересувала и Държавна сигурност.

Окото на Ернесто Семьонович отново потрепна и той неохотно отрони:

— Знам.

Мартин почака, но не последва молба да разкаже каквото знае за Държавна сигурност. Ернесто Полушкин беше много сдържан човек.

— Вие скрихте част от информацията от мен — каза Мартин, след като събра кураж. — Много важна част. В ръцете на дъщеря ви по някакъв начин е попаднал служебен документ на Държавна сигурност, в който са изброени известните на човечеството загадки в Галактиката. Именно затова Ирина е избягала от къщи...

Полушкин погледна Мартин — и детективът беше готов да се закълне, че забеляза в очите му презрение. Но гласът на Полушкин остана спокоен и учтив.

— Аз нямам претенции към вас, Мартине. И моля да ме извините, че премълчах за досието. Не бях сигурен, че Ирина го е чела. А за такива документи по-добре да не се говори... без причина. Моля за извинение.

Мартин се обърка. Сви рамене:

— Добре, разбирам. Моля за извинение, че не успях... да спася девойките.

— Отказвате ли се да продължите да работите по случая? — попита още веднъж Полушкин.

Мартин кимна.

— По какъв начин искате да получите хонорара си? Чек, в брой, да ги приведа на сметка?

— В брой, разбира се — отговори Мартин.

— Рубли, долари, евро?

— Най-добре евро. Или рубли.

— Минутка.

Ернесто Семьонович скри с широкия си гръб гледката към монтирания в стената сейф и отвори дебелия метална врата. Чу се шумоленето на банкноти.

Пачката, озвала се на бюрото пред Мартин, беше определено по-дебела, отколкото беше очаквал. Той погледна въпросително Полушкин.

— Тук е тройно повече от уговореното — каза сухо Полушкин. — Нали сте свършили тройна работа.

Мартин се замисли за миг, но реши, че все пак е заработил честно парите.

— Благодаря.

— Желая ви късмет.

Мартин излезе от кабинета в състояние на пълен душевен смут. Полушкин остана вътре и само извика:

— Лариса, изпратете госта!

Мигновено появилата се при вика му възрастна и строга домашна прислужница поведе Мартин към входната врата. Апартаментът на Полушкин напълно отговаряше на статуса му — триста метра площ и две равнища, така че Мартин не се отказа от помощта. Очевидно домашната прислужница знаеше кой е той и съдбата на Ирина я вълнуваше, но не отрони нито дума. Школувана дама...

При входа Мартин срещна тъжната малтийска овчарка. Кучето го подуши много грижливо. Може би върху него все още се беше запазила едва доловимата миризма на Ирочка.

— Не тъжи, Хоумър — каза Мартин, спомняйки си бележката на Ирина. Думите му бяха предназначени повече за домашната прислужница, отколкото за кучето, разбира се. — Стопанката ти ще се върне и ще ти даде вкусно кокалче.

— Той се казва Барт, а не Хоумър — каза жената, галейки кучето по врата. Погледна към Мартин с лека благодарност. Детективът, ако не друго, ѝ беше дал да разбере, че има шансове Ирина да се върне, и жената беше оценила това.

— Барт, казвате? — промърмори Мартин, докато се обуваше. В апартамента на Полушкини, въпреки наложилата се европейска мода, не канеха гостите да влизат с обувките. И правилно постъпваха — московските улици са все още далече от чистичките европейски паважи... — Довиждане.

Прислужницата отново кимна, затваряйки се в своята превзетост. Песът тъжно джафна подире му.

— Барт — каза Мартин, когато вратата на асансьора се затвори след него. — Ха! А великият слепец няма нищо общо тук^[1].

Мартин обичаше американския анимационен сериал „Семейство Симпсън“ — смяташе го за признак на проявяваща се в американците рефлексия и скрит протест против политическата коректност и лицемерието. Така че разбра откъде е дошло името на кучето.

Обаче му беше трудно да проумее как е могла Ирина да сбърка, назовавайки в писмото си своето куче с името на възрастния, а не на младия Симпсън.

А Ернесто Полушкин? Нима той бе забравил как се казва кучето им?

Или песът отговаря и на двете имена?

Или пък в писмото беше кодирана информация, разбираема само за посветените?

— Договорът ми е изпълнен — каза си Мартин, потупвайки джоба на самото си с дебелия пачка банкноти. Ако ще да е Хоумър, ако ще да е Барт, ако ще да е Лиса^[2].

Асансьорът спря на първия етаж.

Портиерът, широкоплещест мъж на средна възраст с очи на професионален убиец, изгледа съсредоточено Мартин и той му кимна — както и при влизането в сградата. В отговор получи леко, едва забележимо кимване. Бившият служител на спецчастите, а може би и боец от „Алфа“ — в такъв случай нищо не биваше да го учудва — го сметна за не особено опасен, но все пак достоен за известно уважение.

Когато излезе на улицата, Мартин постоя под навеса, размишлявайки печално за оставения вкъщи чадър. По време на разговора му с Ернесто Семьонович над града бе завалял дъжд. И то какъв... По тротоарите кипяха локви, небето стана непрогледно сиво, а някъде в далечината, засега все още беззвучно, святкаха мълнии. На улицата не бяха останали минувачи.

И на него не му се вървеше под дъжда, но какво да направи? Да се опита да извика такси по мобилния си телефон? Щеше да му се наложи да чака дълго, защото в момента всички предпочитаха да се возят в коли...

— Вземете — каза някой сухо зад гърба му. Вратите тук се отваряха много тихо.

Мартин с благодарност взе от ръцете на портиера симпатичен мъжки чадър — с голям купол, полирана дървена дръжка и спици от въглеродна пластмаса. Неговият чадър беше много по-обикновен...

— Как да ви го върна?

Охранителят махна с ръка:

— Както желаете. Можете и да го запазите. Забравиха го в асансьора миналата година.

Мартин въздъхна, като си представи хората, които не са си направили труда да се върнат за такъв качествен чадър. Впрочем, има и една такава болест — склероза.

— Благодаря. Май няма да спре да вали още два часа.

Охранителят погледна небето. Замисли се и каза:

— Час и половина. Не повече. Но как се лее... човек не може да накара дори кучето си да си подаде носа навън.

Мартин се усмихна и попита, чувствайки се като последното говедо:

— Кажете, нали и от кучета разбирате толкова, колкото и от времето?

Портиерът се понапрегна.

— Това пък откъде ви хрумна?

— Когато ме гледахте, държахте ръката си в джоба. Чух щракане... кажете, имате кликер, нали?

Удивително е как усмивката преобразява дори най-суровите хора.

— Вярно е! — охранителят показва кликера си. — Имам три кучета. И ти ли дресиращ по системата на Карън Прайор?

— Дресиращ. Кучето ми умря... — каза Мартин, премълчавайки, че мирният и добродушен ритривър, принадлежащ още на родителите му и инатливо неподдаващ се на никаква дресировка, беше починал от старост още преди пет години. — Идвах тук при едни хора... — той кимна към входа. — Имат страхотен пес, реших, че може да си взема такъв...

— Малтиецът? — усмихна се охранителят. Изглежда, мониторите в стаичката му показваха не само навеса пред входа, но и всички етажи. — Барт е страхотно куче, но с малтийците има много разправия. Екзотиката не си струва. Вземи си кавказец, ако не се боиш от трудности. Това се вика порода.

— Барт? — попита Мартин.

— Да, кучето се казва Барт. Това е от някакво анимационно филмче.

Двамата дори изпушиха по цигара, обсъждайки достойнствата и недостатъците на породите, съгласиха се, че малтийските овчарки са за богати сноби или фенове на породата. Мартин обеща да помисли за

кавказката овчарка, записа в мобилния си телефон номера на фенклуба на породата и се раздели приятелски с портиера.

Нямаше грешка. Не го баламосваха. Кучето се казваше Барт. Полушкини нямаха други кучета — това също измъкна без усилия от разприказвалия се охранител.

— Това не е моя работа — мърмореше Мартин, крачейки към метрото. Сега не беше желателно да хваща такси — с мокрите си обувки и изпръсканите с кал панталони. — Не е моя работа. Сами си оправяйте кашите.

А пред очите му все се въртеше лицето на Ирина, подложила дланта си върху дулото на пистолета.

При всичките им преимущества, истинските, хартиени книги са и по-удобни за ползване от мултимедийните енциклопедии. Мартин обичаше да се изляга на дивана с пътеводителя или с Гарнел-Чистякова и с усмивка да разглежда снимките на познатите места и да изучава и оценява пейзажите на непознатите планети, да чете правдивите, съмнителните и дори откровено погрешните и остарели описания. Та нали само преди три години се предполагаше, че на Елдорадо няма урагани, туземците на Тропа се смятаха за разумни, а оулуа — за животни. Но все пак в четенето на хартиени книги имаше някакво снобско удоволствие, докосване до истинския разкош за духа, подобно на билет за Большой театър или картина на някой от передвижниците^[3] на стената.

* * *

Но сега не му беше до задоволяване на своята гордост. Той пусна компютъра, включи глупавата, предназначена за профани „Енциклопедия на световете“ на „Майкрософт“ и въведе в полето за търсене „Барт“.

Енциклопедията не намери нищо полезно. Тогава, след кратък размисъл, той зададе търсене на думата „Хоумър“.

Резултатът беше същият.

Мартин отиде в кухнята, пригответи си чашка силно кафе — нес, тъй като не си почиваше, а работеше. Върна се при компютъра, запали

пура и замислено се вторачи в екрана, очаквайки озарение.

Какво е искала да каже Ирина, сменяйки името на кучето?

Хоумър — не става. Барт — също.

А как ли стоят нещата с жената на Хоумър?

Мартин въведе името „Мардж“.

Енциклопедията радостно изхвърли препратка.

— Мамка ти! — възкликна Мартин, без да е наясно дали възгласът му е насочен към малтийската овчарка, към героя от анимационния сериал или към всички енциклопедии на света.

Поради естеството на работата си той беше посещавал много светове, и за още повече знаеше по нещичко. Но Мардж очевидно беше забутана планета и никой не се интересуваше от нея...

Мартин кликна върху препратката и отвори статията. После повтори възгласа си в още по-силна форма.

С името „Мардж“ в енциклопедията беше означена родната планета на дио-дао, която беше прекрасно известна на Мартин под местното ѝ наименование „Факю“. Не беше необходимо да си гений, за да се досетиш, че англоговорящите ще я нарекат по някакъв друг начин. Особено в популярна енциклопедия, която можеше да се ползва от деца и пуритани.

Наистина, в статията имаше малка бележка с дребен шрифт, в която се казваше, че „планетата има още няколко названия на местното наречие, но съставителите са избрали най-благозвучното“. Заинтересуван от въпроса, Мартин надникна при академично безпристрастните Гарнел и Чистякова, и там, също в бележките под линия, прочете, че в популярните англоезични справочници светът на дио-дао се нарича „Мардж“, което на езика на дио-дао означава просто „планета“. Изглежда вече беше чел тази забележка — след което благополучно я беше забравил.

Известно време размишлява над лингвистичния проблем, с който човечеството се беше сблъсквало дълго преди появата на пазителите. Неслучайно първият български космонавт, смелият Какалов^[4], в Съветския съюз се е наричал Иванов, а в училищата на Азербайджан не изучават творчеството на великия немски поет Гьоте — на азербайджански „гьоте“ означава „задник“...

Какво пък, нека да бъде Мардж. Така или иначе той разговаряше с дио-дао на туристически, така че не можеха да възникнат никакви ненужни асоциации.

Въпросът беше в друго: правилно ли беше отгатнал и какво трябваше да направи сега с тази информация? Нямахше колебания по първия въпрос — беше прав. Ирочка е искала да намекне на родителите си в кой свят се намира едно от нейните копия. Но какво да направи оттук насетне... Да позвъни на Полушкин и да му разкаже за планетата Мардж? Да позвъни на Юрий Сергеевич и да си спечели репутацията на услужлив информатор?

— Засега в нищо не съм сигурен — каза си Мартин, докато затваряше енциклопедията. — Това са само мои фантазии.

Беше ходил два пъти на Факю — веднъж в самото начало на кариерата си — и беше останал с най-отвратителни впечатления от визитата си, а втория път — преди по-малко от два месеца. Това пътешествие беше значително по-интересно. Там успя да изпълни задачата си — да открие една жена, избрала радикален начин за развод, и да я уговори да се върне на Земята. Не стига това, но и успя да се сприятели... е, не да се сприятели, това е прекалено силна дума, но поне да се сближи с един от местните.

И това, между другото, много улесняваше нещата...

Мартин отвори календара. Погледна замислено датите. По отношение на дио-дао човек трябваше да се отнася много внимателно с времето.

Може би имаше шанс да успее.

— Голям глупак съм, защо ли се заговорих за кучета? — зададе си той риторичен въпрос и отиде да си подрежда раницата. Остави в мивката чашата с недопитото кафе, изгаси безмилостно пурата и я хвърли в кошчето за боклук.

Можеше и да успее, но разполагаше с броени часове.

— Тук е тъжно и самотно — каза пазителят. — Чувал съм много такива истории, пътнико.

Мартин кимна. Първата история, която представи на пазителя, не обещаваше нищо особено. Една забавна приказка за невидим слепец. Само преди няколко години би опитал да продължи историята, да

извлече максималното от нея. Понякога пазителите се задоволяваха с някой най-обикновен виц... Може би бяха станали по-придирчиви?

Мартин въздъхна и си наля чай. Този пазител не пиеше алкохол.

— Наскоро бях на планетата Аранк — каза той. — Интересен свят. Аранките не разбират какъв е смисълът на живота, но това не ги смущава... Постоянно си мисля за тях, пазителю. Почти същите са като нас. Братя по разум. Дори недостатъците им не ни смущават — те са същите като нашите. Те имат всичко... освен смисъл. Ние, ако се сравняваме с тях, нямаме нищо. Дори смисъла го няма в кой знае колко много хора. Спомних си за един земен юноша, пазителю. Той растял като най-обикновено момче, умерено умно; когато трябвало — лудувал и се смееел, случвало се и да се страхува и да плаче. А когато дошло време да се прости с детството си, за пръв път си помислило: а в какво се състои смисълът на живота? Той бил начетен малчуган и започнал да търси отговора в книгите. Отхвърлил веднага онези, които казвали, че смисълът на живота е в това да умреш за родината или за идеята. Смъртта, дори и най-героичната, не може да бъде смисъл на живота. Момчето си помислило, че смисълът на живота е в любовта. И такива книги имало доста, и се оказало много по-лесно и приятно да се вярва на тях. Той решил, че непременно трябва да се влюби. Огледал се, избрал си подходяща девойка и решил, че е влюбен. Може би момчето умееело да убеждава добре самия себе си, а може би бил дошъл неговият час, но той наистина се влюбил. И всичко било хубаво, докато любовта не си отишла. През това време малчуганът вече бил станал юноша, но се разстройвал толкова искрено, колкото в детството си. Решил, че това е някаква неправилна любов, и се влюбил отново. И пак, и пак — всеки път, когато любовта си отивала. Той си вярвал, когато казвал „обичам те“, и не лъжел. Но любовта угасвала и на юношата му се наложило да повярва, че винаги става така. Тогава решил, че смисълът на живота е в таланта. Започнал да търси някакъв талант в себе си, пък макар и най-нищожен. Та нали вече знаел, че истинската любов може да се разгори от съвсем слаба искра, значи и талантът можел да израства. Намерил в себе си талант, мъничко зрънце талант, и започнал да го отглежда с любов и грижи, така както разпалвал любовта в себе си. И се получило. Обикнали го заради делата му и той станал нужен на хората, в живота му отново се появил смисъл. Но минало време, юношата възмъжал и разбрал, че уменията

му са придобили смисъл, но животът му — не. Отново се разстроил и се зачудил. Започнал да търси смисъла на живота в удоволствията — но те радвали само тялото му и станали смисъл за стомаха му. Потърсил смисъла на живота в Бога — но вярата радвала само душата му и станала смисъл само за нея. А за нещо мъничко, жалко, наивно, което не било нито тяло, нито душа, нито талант — ето за това нещо, изграждащо личността на мъжа, все нямало смисъл. Той опитал всичко накуп — да вярва, да обича, да се радва на живота и да твори. Но така и не се намерил смисъл. Освен това разбрал, че никой от малцината, търсещи смисъл в живота, не е успял да го намери.

— Смисълът на тази история се заключава в това, че животът е лишен от смисъл? — попита пазителят.

Мартин поклати глава:

— Не.

— Веднъж ти разказа за човека и неговата мечта — каза пазителят. — Не намирам дълбоки различия между двете истории.

— Това е само защото си близо до всемогъществото — каза Мартин. — При теб има смисъл на живота, но няма място за мечти. Аранките имат мечти, но нямат смисъл. А хората... Хората имат и едното, и другото.

— Мартине, радват ли те мечтите, които не можеш да осъществиш, и смисълът, който не можеш да намериш?

— Радва ме това, че умея да мечтая и да търся смисъла.

— Движението е всичко — каза замислено пазителят. — Разказът ти не е завършен, Мартине.

— Той не може да бъде завършен — отговори Мартин. — Никога.

Пазителят поклати глава:

— Всяка история си има свой финал. Тук е тъжно и самотно, пътнико.

Мартин въздъхна, но пазителят продължи да говори:

— Но аз ще зачета разказа ти условно. Мини през портала и продължи пътя си. Обаче, ако следващия път не успееш да завършиш тази история, Порталите няма да бъдат открити за теб.

Мартин се вцепени. Поклати глава и попита глупаво:

— Зачитай история, която не ти харесва?

Пазителят мълчеше.

— Ако не успея да разкажа финала ѝ, няма да мога да се върна от Мардж?

Пазителят мълчеше.

— Искаш да ти дам отговор, който не е намерило цялото човечество?

Пазителят си наля чай.

Мартин се изправи. Огледа стаята — една от множеството „стаи за истории“ на московската Станция.

Възможно беше да я вижда за последен път. Беше получил еднопосочен билет. Историята, която необмислено беше започнал да разказва на пазителя, нямаше продължение!

Мартин погледна пазителя.

Той вдигна поглед. И се усмихна.

— Ще ти разкажа финала на тази история — каза Мартин. — Това ще бъде в света на дио-дао и пред мен ще седи друг пазител, но знам, че ще я разкажа на теб. Довиждане, пазителю.

— Довиждане, Мартине — каза пазителят. — Търси смисъла си.

В чакалнята беше опушено и многолюдно. Почти всички кресла и дивани се оказаха заети. Един от диваните беше окупиран от компания младежи, които разговаряха на развален руски с примеси от не по-малко развален иврит. Мартин познаваше добре този маниер на поведение — това беше едно от най-новите безумни младежки увлечения. Седналият в противоположния ъгъл мъж с типично еврейска външност така подчертано не гледаше към младежите, че беше ясно — вече си е изпатил от тях. Разбира се, беше си изпатил словесно — на територията на Станцията никой не би могъл да причини на друг физическа вреда. Ако се съдеше по напрегнатите изражения на останалите пътешественици, вече всички си бяха изпатили.

Мартин безмълвно седна до пепелника и запали цигара.

Разбира се, младежите го забелязаха. Веднага един от тях стана, приближи се, поиска с жест цигара и запали.

Мартин не започваше разговор.

— Кажете, дра-а-ги — започна на висок глас младежът, — знаете ли Небесносините далечини?

— Бил съм на тази планета — отговори сухо Мартин.

— И те наистина ли ви шибнаха^[5]? — попита младежът, копирайки бездарно „еврейския“ акцент.

— Млади човече, престанете да се правите на палячо! — не издържа евреинът.

Младежът радостно се обърна към него:

— Какви ги говорите? Да не сте антисемит? Или гей?

Компанията на дивана зацвили радостно. Тези момчета се опитваха да засегнат останалите главно по две теми — еврейския въпрос и хомосексуализма.

Естествено, те не бяха евреи.

Мъжът се изправи и бързо тръгна към младежа. Изглеждаше достатъчно як, за да напердаши палето... ако действието се разиграваше на друго място... Впрочем, и тук младежът имаше три приятелчета... Мартин пресрещна мъжа на две крачки от неговата доволно ухилена мишена. Хвана го здраво за ръката и каза:

— Вземете си цигара.

— Не пуша — отговори мъжът след кратко забавяне, без да откъсва изпълнения си с омраза поглед от младежа.

— Пропушете — помоли го Мартин. — Направете ми тази услуга. Всяка физическа агресия на Станцията ще доведе до изчезването ви. Не знам къде ще изчезнете, но във всеки случай повече никой никога няма да ви види.

Мъжът преглътна. Кимна. Взе цигара от Мартин и двамата се приближиха до пепелника.

— Значи вие сте ге-е-йове, пи-и-чове? — продължаваше да се лигави младежът.

Мартин дори не осъзна веднага какво става. Младежът ги провокираше! Него, евреина, всички останали, които чакаха реда си да минат през Портала! На компанията много ѝ се искаше да види как някой изчезва.

— Агресията на Станцията е забранена — повтори Мартин по-скоро на себе си, отколкото на младия боклук или на жертвите му.

— Жалко — каза евреинът, подръпвайки неумело от цигарата. — Специално за тях... жалко.

— Не се натъжавайте — помоли го Мартин. — И не се обиждайте. По-добре ги съжалете. Ще им се наложи да излязат оттук. И рано или късно ще се натъкнат на някого, който няма да разбере

особеното им чувство за хумор. А на колониалните светове нравите са груби.

— За какво си говорите, ге-ей-чета? — продължаваше младежът.

— Виждате ли, той започва да се повтаря — отбеляза Мартин. — Подобен стил на поведение съществува само в Мрежата, където няма опасност да те цапардосат по физиономията. Сега на тези момчета им се струва, че са намерили още едно място за безопасни издевателства над околните — Станцията. Но за да се влезе в Станцията, трябва да се плати. И играта на думи тук няма да им помогне.

— Тогава значи сте антисемити! — повтори тъпо младежът. — Нали?

Мартин го погледна още веднъж. Опита се — както обикновено правеше със снимките на клиентите — да си представи душата на човека, вътрешния му свят, мечтите му... смисъла на живота му. Слабите места. Комплексите. Всички онези мънички невидими пружинки, които движат човека.

Получи се.

Той заговори. По същия начин, по който би заговорил пред пазител, опитвайки се да го убеди в ценността на току-що измислената история.

Само че сега трябваше да убеди младежа.

Мартин не изрече нито една ругатня. И дори не направи опит да си играе с думите, противно на очакванията на събеседника му.

Очевидно замисълът му успя. Младежът почервеня, прошепна нещо нечленоразделно и замахна...

Към лицето на Мартин полъхна въздух от рязкото движение на юмрука. Самият юмрук изчезна, както и притежателят му.

Тримата на дивана се вцепениха.

— Точно така става — обясни любезно Мартин. — Не ви предупреждават. Обяснили са ви всичко предварително... драги мои.

— По дяволите... — каза мъжът. По челото му изби пот. — По дяволите...

— Вие трябваше да сте на негово място — каза Мартин. — Или аз.

— Вие го провокирахте — каза тихо мъжът.

— Да, провокирах го — съгласи се Мартин. — Струва ми се, че това е справедливо.

— Ти, гадино! — извика едно от приятелчетата на изчезналия, моментално изгубвайки престорения акцент и забравяйки да провлачва думите. — Долен мръсник!

— Защо не ме удариш? — предложи Мартин.

— Ще те намерим, където и да отиваш! — изкрещя младежът, като подскачаше смешно върху дивана, но не се решаваше да стане.

— Факю — каза Мартин. — Или както я наричат още — Мардж. Родната планета на дио-дао. Моля, заповядайте. Но имайте предвид, че по техните закони убийството на полово съзряло същество не е престъпление. А аз винаги спазвам местните закони.

— И вие сте готов да ги убиеете? — попита тихо евреинът. Изглежда, въпреки целия си гняв не желаше такъв край за младежа... и сега не знаеше как да се държи с Мартин.

— При самозащита — да — призна Мартин.

— В убийството на враг няма нищо срамно — долетя откъм вратата. Мартин се обърна.

На прага стоеше гедар. Висока фигура, уши-полуокръжности, разположени прекалено широко очи, тъмносив нечовешки цвят на кожата... Хората различават трудно извънземните, но на Мартин му се струваше, че това лице му е познато.

— Срещали ли сме се? — попита той.

— Библиотека — отговори кратко гедарът и Мартин го позна. Кадрах, приятелят на Давид. Разбира се, фактът, че знаеше името на гедара, не му даваше основания да го произнася на глас, затова само кимна.

— Да, помня те.

Шумолейки с пищните си оранжево-сини дрехи, гедарът се приближи плавно към него. Всички в залата притихнаха — и младите глупчовци, и нормалните пътешественици.

— Когато те оскърбяват с думи, не си струва да вадиш меч — продължи гедарът. — Трябва да убиеш врага с думи. Ти успя. Аз съм възхитен.

— Никой не знае какво се случва с изчезналите — каза Мартин.

— За Вселената той е умрял — каза гедарът, свивайки рамене съвсем по човешки. — Може да се убива по различни начини... Трябва да поговорим.

— Познавате ли се? — попита тихо еврейният Мартин. — Това нали е гедар?

Изглежда не беше разбрал нищо от разговора. Следователно се готвеше да премине през Портал за първи път и още не беше получил като подарък туристическия език.

— Да — каза Мартин. — Желая ви успех. Мисля, че тези момчета сега ще се държат кротко.

— Трябва да отидем някъде, където няма да ни чуват — каза гедарът.

Двамата излязоха от чакалнята, където бе настъпила пълна тишина. Мартин вървеше безмълвно зад Кадрах, който крачеше уверено нанякъде. Разбира се, можеха да влязат в някоя от стаите за гости, но Кадрах отведе Мартин в една от многото тоалетни на Станцията и попита:

— Нали не те смущава избора на това място за разговор?

Мартин огледа помещението. Четири кабинки с прегради, които не стигаха до тавана, при това две от тях явно не бяха предназначени за хора. Два писоара. Странно приспособление, което можеше да е предназначено за същество, извършващо естествените си потребности през отвори в широко разперените си ръце... или пипала.

Животът е удивително странен във всичките си прояви...

— Не, не ме смущава — каза Мартин. — Важните разговори в тоалетните са традиция на шпионските и детективските романи.

— Уважавам традициите — съгласи се Кадрах. Според Мартин гедарите не само уважаваха традициите, но и живеяха за тях, обаче си премълча. — Струваше ми големи усилия да ви намеря на Земята — продължи Кадрах, — а когато ви намерих, едва не ви изпуснах. Добре, че московската станция е така претъпкана.

— Слушам ви много внимателно — каза Мартин.

— Това беше моят кханан — каза Кадрах. — Този, който уби момичето.

[1] Става въпрос за Омир — на руски той е Гомер, абсолютно същата е и руската транскрипция на героя от „Семейство Симпсън“ Хоумър. Барт е друг от героите на анимационния сериал. — Бел.прев. ↑

[2] Героиня от „Семейство Симпсън“. — Бел.прев. ↑

[3] Руски художници реалисти от втората половина на XIX век, които периодично са организирали подвижни изложби. — Бел.прев. ↑

[4] Руският глагол „какать“ е не особено груба дума, изразяваща ходене по голяма нужда (използва се например в детската реч), но явно е неподходяща за име на човек в Русия. — Бел.прев. ↑

[5] Игра на думи с името на планетата Небесносините далечини; на руски — Голубые Дали. „Голубые“ (небесносини) на жаргон може да означава и хомосексуалисти, а „дали“ (далечини) е омоним на минало време, трето лице, множествено число от глагола „дать“ (който означава и „удрям, цапардосвам някого“). — Бел.прев. ↑

2.

Гедарите можеха да пушат — тютюнът им действаше по различен начин, но все пак беше слаб наркотик за тях. Мартин почерпи Кадрах с цигара и двамата задимиха в тоалетната като ученици, избягали от контролно.

— Кхананите са предсказуеми — започна да обяснява Кадрах. — Предсказуемите същества обожават собствениците си. Те не могат да се променят. Лесно могат да загинат — нали в съзнанията им все още го няма разбирането за смъртта като край на съществуването. Но не и да се променят!

— Като кучетата — кимна Мартин.

— Вашите кучета са на границата на предразума — поправи го Кадрах. — Виждали сме ги, знаем ги. Ние делим един свят с кхананите десетки хиляди години. Разумът можеше да се падне на тях... а на нас — само зачатъци на разум.

— Защо твоят кханан е убил девойката?

— Някой е станал нов бог за него. — Върху лицето на Кадрах се появи усмивка. Мартин не си правеше илюзии относно чувствата, криещи се зад нея. — Някой го е заставил да пристъпи заветите ми.

Сега Мартин се усмихна накриво. Животно отстъпник, нарушило заповедите на личния си бог...

— Не знам кой е способен на такова нещо — каза Кадрах.

— Знаеш — възрази Мартин.

Върху лицето на Кадрах се мярна страдание.

— Да. Прости ми, лъжа. Знам кой е способен. Но пазителите не отговориха на въпроса ми.

— Те не отговарят на никого — съгласи се Мартин. — И все пак няма друга алтернатива. Само те са били в състояние да насъскат кханана ти срещу Ирина.

— Честта изисква да си отмъстя — каза тихо Кадрах. — Обещах на кханана защита и благополучие. Не изпълних обещанието си и съм длъжен да си отмъстя. Но пазителите са толкова по-силни от народа на гедарите, колкото аз съм по-силен от листните въшки. Нямам шансове.

Мартин разпери ръце. Отдавна вече смяташе, че не е минало без намесата на пазителите на Библиотека... а може би и на Прерия 2, и на Аранк. Но не бе възможно те да бъдат принудени да отговорят, да бъдат объркани и да бъдат измамани.

— Така че какво реши? — попита Мартин.

— Аз съм безсилен в Станцията — отговори спокойно Кадрах. — Но извън Станциите пазителите не са всесилни. Ако са решили да убият девойката чрез чужди ръце, значи е възможно да се борим срещу тях. Кажете, Мартине, защо продължи да странстваш из Вселената? Какво още търсеше?

Мартин се замисли за секунда и разказа на Кадрах за размножилата се в седем екземпляра Ирина Полушкина. Гедарът кимна:

— Предполагах нещо подобно.

— Защо? — заинтересува се Мартин.

— Ти не приличаше на човек, чието търсене е свършило.

Мартин сви рамене:

— Можеше да съм зает с какво ли не...

— В моя свят аз се занимавам с издирването на изчезнали, с наказването на пристъпилите заветите и с възпитаването на младите — каза гедарът.

— Частен детектив? — учуди се Мартин.

— Детектив — кимна гедарът, пропускайки определението „частен“. — Детектив, палач и учител на младите.

Известно време Мартин очакваше усмивката му, но после осъзна, че няма да има такава.

— За пръв път срещам чуждопланетен колега — каза той. — Щастлив съм от нашето запознанство.

Гедарът му протегна ръка, Мартин с охота я стисна и попита:

— А обучението на младежта... Как е свързано то с работата на детектива... и палача?

— Служителите на ТайГедар учат с добро — поясни Кадрах. — А палачите учат със зло. Аз разказвам на младите за съдбата на престъпилите заветите, обяснявам им как вършим работата си. Тях ги побиват тръпки — и после с радост слушат за доброто.

— Хм... има логика — съгласи се Мартин. — И така, ти разбира, че разследването ми не е завършило, и ме последва?

— Да. Пристигнах на Земята, но закъснях. Ти отново беше минал през Портала. Когато се върна, исках да дойда в твоя дом, но вашите палачи го наблюдаваха.

— Те не са палачи — успокои го Мартин. — Просто... нещо като детективи-възпитатели.

Гедарът кимна:

— Достойни хора. Добре, че не ги убих... И е много хубаво, че жената е жива и търсенето ѝ не е завършило. Искам да те помоля за услуга.

— Каква? — попита бързо Мартин, защото добре съзнаваше, че гедарът може да има много странни разбирания за това какво е услуга.

— Бъди мой приятел.

— Защо? — беше единственото, което успя да попита Мартин.

— Използваха кханана, за да ти попречат да отведеш жената на Земята. Който и да е бил престъпникът, пазителите или друг, все още неведом враг, нейното връщане го е плашело. Ти нали каза, че жената още е жива? Ако ти помогна да я спасиш — ще смятам, че съм отмъстил.

Гедарът млъкна и зачака отговор.

А Мартин общо взето нямаше избор. Кадрах му беше предложил приятелство. Вероятно беше много прогресивен гедар — не се гнусеше да дружи с хората и на Библиотека.

Ако откажеше приятелството му, автоматично щеше да се превърне в негов неприятел. Враг. А да имаш подир себе си оскърбен гедар, който е готов да отмъщава дори на пазителите, не е като да имаш за врагове трима земни хулигани.

Още повече, че гедарът беше чул необмисленото подмятане за планетата Мардж и знаеше къде да го търси...

— Горд съм с честта да бъда твой приятел — каза Мартин.

— Кадрах Саган Тай Сарах — каза гедарът и го прегърна.

На Мартин не му беше трудно да съобрази как трябва да постъпи.

— Мартин Игориевич Дугин — отговори той, прегръщайки извънземния. От него прииждаше съвсем обичайна, човешка миризма на пот.

— Приех приятелството ти не по зова на сърцето, а заради изпълнение на дълга си — каза гедарът, отстъпвайки. — Признавам

вината си, но ще постъпвам както е длъжен да постъпва истинският приятел.

— Аз също приех приятелството ти не по зова на сърцето си, а от страх — призна Мартин. — Признавам вината си, но ще ти бъда истински приятел.

— И двамата сме виновни, и това е хубаво — кимна гедарът. — ТайГедар ще измери греховете ни, ще ги намери за равни и ще ни прости.

— И двамата сме виновни, и това е хубаво — съгласи се Мартин. — ТайГедар ще измери греховете ни, ще ги намери за равни и ще ни прости.

Кадрах се намръщи.

— Ти повтаряш думите ми.

— Ти повтаряш думите ми — каза Мартин.

Кадрах сякаш чакаше нещо.

— Ти повтаряш делата ми? — предположи Мартин.

Гедарът се изкикоти:

— Мартине, това вече не е част от ритуала! Заветът ни завърши с обещанието да бъдем истински приятели. И край! Останалото е просто разговор!

Мартин се усмихна накриво.

— Откъде можех да знам? Гедарите не се сприятеляват толкова често с хора. Знаем само, че вашето общество е много взискателно към символите и клетвите.

— Не чак толкова, колкото изглежда отстрани — възрази гедарът. — Ще си починем ли преди пътя или ще тръгнем още сега?

— Още сега — каза Мартин. — Нали отиваме при дио-дао. И все още имаме шанс да заварим жив един мой приятел.

— При дио-дао? — Гедарът като че ли беше шокиран. — Не са най-добрата раса във Вселената. Но щом трябва...

— Нали споменах за дио-дао, когато ти влезе в чакалнята? — напомни му Мартин.

— Ти говореше на родния си език. А аз не го знам — сви виновно рамене гедарът.

* * *

Пръв от вратите на Станцията излезе Мартин. Гедарът го следваше, сякаш доброволно приел ролята на подчинен.

На планетата Мардж ги посрещна зима.

Когато извършваш мигновени пътешествия из Вселената, не е трудно да забравиш за смяната на сезоните. Така се получаваше, че земните колонии, на които съдбата беше отвеждала Мартин, бяха все в светове с топъл, че и горещ климат. На Земята той предпочиташе да прекарва зимата някъде в топлите краища — в Ялта, на южното крайбрежие на Франция, в Мароко, и се връщаше в добрата стара Москва само за две седмици — „от Рождество до Рождество“^[1]. Подобно на всеки представител на руската интелигенция, и той с удоволствие отбелязваше и светските, и православните, и католическите празници.

Но този удобен и комфортен ритъм на живот си имаше и своите недостатъци.

Мартин поклати глава и каза:

— Забравил съм. Два пъти съм идвал тук, но и двата пъти е било през лятото.

Кадрах премълча, само се загърна по-плътно с оранжевата си риза... впрочем, със същия успех дрехата му можеше да се смята и за дебело яке.

— Ще намерим тук магазин за дрехи — успокои той новия си приятел.

— Вярата грее по-добре от плата — отговори Кадрах. — Това ли е светът на дио-дао?

Мартин кимна.

Станцията на Мардж беше построена по традициите на дио-дао — купол върху колони, съединени помежду си с галерии. В кръг около Станцията обикаляше висока ограда от черен камък, в която имаше само два отвора — за вход и за изход. Ниското мръснозелено небе, забулено от сиви снежни облаци, сякаш захлупваше станцията отгоре. Оградата напълно скриваше от поглед града — при дио-дао не бяха на почит високите сгради.

— Върви след мен — инструктира Мартин гедара. — Гледай какво правя и прави същото.

— Ако направиш нещо оскърбително за честта на ТайГедар, няма да го повтора — предупреди го Кадрах.

— На тях са им безразлични ТайГедар, Христос и Мохамед — махна с ръка Мартин. — Дио-дао са толерантни и коректни към чуждите вярвания. Работата изобщо не е в това. Те са бюрократи.

— Знаем — кимна Кадрах.

— Не, още не знаеш — усмихна се Мартин. — Трябва да го изпиташ на собствения си гръб... Да вървим.

* * *

Куполите на митническия и граничния контрол заемаха доста повече място, отколкото Станцията на пазителите. Разбира се, дио-дао не можеха да нарушат единственото изискване на пазителите — свободен достъп до Портала за всички желаещи, — но си имаха свои правила и изискваха строгото им спазване.

— Всичко това погранични застави ли са? — леко се учуди гедарът, когато излязоха от оградата и се насочиха към куполите. Свежият сняг хрущеше под краката им, наоколо не се виждаше жива душа, но на заскрежения пограничен стълб бдително проблясваше камера за видеонаблюдение. Не биваше да се отклоняват.

— Застава, хотел, магазин, приют за бездомници... — кимна Мартин.

— Защо хотел и приют? — усъмни се гедарът.

— А ти мислиш ли, че мнозина успяват да минат през всички формалности за един ден? — усмихна се Мартин.

Гедарът премълча, само ушите му се свиха и отново се отпуснаха. Това изглеждаше страшничко, но Мартин знаеше, че подобна реакция е аналогична на широко отворени очи и показва объркване.

В първия купол зад редиците подковообразни маси, около десетина чиновници дио-дао очакваха гостите. Тук беше топло, тихо звучеше някаква необичайна, но приятна музика, ухаеше на ароматно масло — покрай стените бяха наредени димящи триножници, от които прииждаха благовонни миризми.

— Добър ден, уважаеми — каза Мартин и се поклони. — Живейте!

Гедарът повтори точно думите му.

— Живейте! — отговориха в един глас дио-дао.

Тази раса не беше хуманоидна. Справочникът на Гарнел и Чистякова предпазливо ги определяше като „изправено ходещи псевдоторбести“. И наистина, най-голямо сходство имаха със земните кенгура, само че бяха с по-развити предни лапи, а тялото им беше покрито не с козина, а с кожа с бронзов цвят, подобен на загар. Зъбите в устата им не оставяха съмнение, че са най-малкото всеядни. Не отхвърляха дрехите, но във вътрешността на сградите носеха само къси полички, скриващи половите им органи. На закачалки до стените бяха грижливо наредени дълги кожени якета.

— При мен — нареди кратко един дио-дао.

Мартин и Кадрах получиха от него дебела брошура и прозрачна химикалка, пълна с оранжево мастило. Този дио-дао беше в последен стадий на износване на дете и се стараеше да не става, без да има нужда.

— Ще помогна на приятеля си да попълни анкетата — каза Мартин. — Нали това не е забранено?

— Не е забранено — каза чиновникът след кратък размисъл. Дори туристическият език, който звучеше като роден език от устата на почти всички разумни същества, при него имаше странен металически акцент. — Но анкетата трябва да бъде попълнена от неговата ръка. Маса номер шест.

Мартин отведе Кадрах на шеста маса. Двамата седнаха един до друг, Мартин въздъхна и отвори брошурата.

— Къде е анкетата? — попита Кадрах.

— Ето я. — Мартин потупа по брошурата. — Попълвай внимателно, допускат се не повече от четири поправки, а втори екземпляр дават срещу заплащане... което не е малко...

Гедарът изсъска през зъби някаква ругатня и отвори брошурата. Зачете се... и вдигна изпълнен с недоумение поглед към Мартин.

— За какво е това?

— Първия въпрос ли имаш предвид? — попита Мартин. — Просто отговори.

— Защо? — повтори настойчиво гедарът.

— Ако си достигнал възрастта на полова зрялост, имаш правото да се придвижваш свободно из планетата. Иначе към теб ще бъде прикрепен гид-възпитател. Срещу солидно заплащане.

— А вторият въпрос? — попита напрегнато гедарът.

— Забранява се да се задоволяват естествените потребности извън специалните помещения. На Мардж максималното време, през което можеш да достигнеш до най-близката тоалетна, е три часа и половина. Оттук и въпросът: „Способни ли сте да издържите три часа и половина, без да ходите по голяма нужда?“

— За какво е всичко това? — малко поразшири въпроса си гедарът.

— Шокиращите и дразнещи въпроси нарочно са изнесени на първите седем страници — обясни Мартин. — За да се определи доколко туристът е сдържан и спокоен.

— Ще отговоря на всички въпроси — реши гедарът. — Но дио-дао са ненормални.

— Там ще има въпрос смяташ ли расата дио-дао за умствено непълноценна — успокои го Мартин. — По-добре отговори с „да“. Изобщо — бъди искрен. Дио-дао са съставили този въпросник не за да забранят на някого достъпа до световите си.

— А за какво?

— За да знаят от кого какво да очакват — усмихна се Мартин. — Можеш да заявиш, че ги мразиш, но ако омразата ти не се изразява в действия, дио-дао няма да имат нищо против. Те даже не налагат на туристите никакви извънредни ограничения. Просто искат да знаят всичко за теб.

Следващият час премина в мълчание. В анкетите не се изискваше да се пише много, в повечето случаи беше достатъчно да се сложи отметка срещу необходимите отговори. Понякога Кадрах изпаднаше в недоумение и питаше Мартин: „А ако не знам дължината на червата си?“ или: „Не знам какъв е броят на сексуалните партньори на майка ми, какво да отговоря?“.

В първия случай Мартин го посъветва да посочи „по-малко от 100 метра“, а във втория — „поне един“.

След два часа Мартин учтиво помоли дио-дао за вода. Донесоха им поднос с кана с чиста вода, две конусовидни стъклени чаши и чинийка с тъмносиви сламки.

— Хубаво нещо — препоръча Мартин, докато слагаше в устата си няколко сламки. — Това е не просто храна, а лек стимулатор.

— Ти не си молил за него! — отбеляза подозрително гедарът.

— Ако не ти дадат храна в отговор на молбата да пиеш, значи не уважават госта.

Гедарът се изкикоти.

— Най-смешното е, че те ни уважават — съобщи Мартин. — Толкова, колкото могат. Между другото на тази планета се препоръчва да се яде месо само в краен случай и то добре сварено или изпечено. Има твърде много биологично активни вещества.

След още час анкетите бяха попълнени. Кадрах почти не изостана от Мартин и допусна само две поправки — първо се запъна на въпроса: „Кога планирате да умрете?“, а после на: „Бихте ли могли да изядете разумно същество, ако нямате други източници на храна?“. На втория въпрос Кадрах отначало отговори с „не“, но после по съвет на Мартин промени отговора на „не знам“.

— Все пак това е подигравка — изрече преднамерено високо гедарът, измервайки с ръка тежестта на попълнения талмуд.

— Помисли си само, че преди три месеца тези дио-дао още не са били родени — отговори Мартин, кимайки на невъзмутимите „кенгура“. — И че след три месеца вече няма да ги има. Същества с толкова кратък живот трябва да се придържат към много регламентирани норми на поведение.

Кадрах леко се смути.

Двамата дадоха анкетите си на дио-дао и по къс коридор преминаха в следващия купол. Там внимателните и придирчиви митничари проучиха цялото им снаряжение. Не последваха упреци, но всичко, до последното пакетче чай в раницата на Мартин и най-малкия орех в чантата на Кадрах беше преброено, описано и нанесено в декларациите. В копията на декларациите Мартин и Кадрах бяха длъжни да отбележат всички използвани за лични нужди или за търговия предмети. Също така им издадоха солидно на вид удостоверение, служещо за временен паспорт на територията на дио-дао. Загубата на удостоверението се наказваше със сериозна глоба и депортиране на територията на Станцията.

В третия купол беше най-лесно. Група лекари изясни каква е чувствителността им към различни методи на изследвания, след което ги подложи на рентгеново и ултравиолетово сканиране. Както Мартин, така и Кадрах се отказаха от гама-сканирането и ендоскопията.

Дио-дао не настояха.

Почти всички извънземни бяха с коремчета, повече или по-малко солидни. На някои даже торбите бяха започнали да им се отварят и оттам от време на време проблясваха любопитни детски погледи. Мартин очакваше от Кадрах поредния наивен въпрос — например защо тук работят толкова женски особи. Но Кадрах мълчеше. Вероятно знаеше, че дио-дао са хермафродити.

Не се наложи да използват хотела или приюта за бездомници — справиха се с формалностите доста бързо.

Последният купол беше търговски център. Мартин продаде онези от стоките си, които заинтересуваха дио-дао — на първо място красивите цветни картички със земни изгледи и червен пипер. Дори на извънземните са им интересни редките подправки. Кадрах продаде част от орехите си, от които се състоеше неговата „храна за походи“. Доколкото Мартин знаеше, растящите само на родната планета на гедарите орехи наистина се ценяха в цялата галактика. Нищо изискано откъм вкус, но с почти неограничен срок на годност и огромна хранителна стойност... Плюс това бяха подходящи за всяка белтъчна раса. По-добра можеше да бъде само синтетичната храна. Но изкуственото никога не е по-добро от естественото.

С парите на дио-дао в джобовете двамата преминаха граничната линия. Гедарът все пак си купи кожено яке, като благоразумно реши да не разчита само на силата на духа си. Мартин реши, че са му достатъчни и собствените му дрехи, само облече пуловер под якето.

— Забавна архитектура — съобщи Кадрах, като се огледа.

Мартин споделяше иронията му. Вече се беше стъмнило, имаше лека виелица, но не беше трудно да се долови общата идеология на града. Куполи върху колони, понякога свързани с проходи, понякога стоящи отделно. Най-високата сграда не надвишаваше четириетажна къща. Тесните улички бяха с настилка от шестоъгълни каменни плочки. Пред всяка къща имаше малък фенер — и това беше цялото улично осветление.

— Минимализъм — съгласи се Мартин. — Мисля, че това също е свързано с краткия им живот.

— Запознат съм с особеностите на расата дио-дао — каза сухо Кадрах. — Не ме смятай за невежа. Но въпреки това съм изумен как успяват да съществуват и да развиват цивилизацията си.

— Ще разбереш — успокой го Мартин. — Трябва да си намерим подслон за през нощта.

— Хотел?

— Много е скъпо. Хотелът при митницата е много по-евтин. Но аз имам познат сред дио-дао. Ако е още жив...

— Да вървим — веднага се съгласи Кадрах. — И да не се туткаме, защото той може да умре всеки момент, нали?

— Точно така — потвърди Мартин. — Да тръгваме.

[1] В Русия Рождество Христово се празнува и по юлианския, и по григорианския календар, съответно 24-ти срещу 25-и декември и 6-и срещу 7-и януари. — Бел.прев. ↑

3.

Това беше мъничък скромнен купол — типично обиталище на самотен дио-дао. Кратко живеещите членове на расата не обичаха да се окоават, като се привързват към някого, и само малцина създаваха семейства.

— Трябва да е тук — каза Мартин, изучавайки сложния геометричен орнамент на вратата. — При тях не е прието да именуват улиците и номерират къщите, но...

— Толкова регламентирано общество, а нямат номерация на къщите? — смая се гедарът.

— Може би именно затова? — отговори с въпрос Мартин. — Да, изглежда, е тук.

Той подръпна дървената ръчка, подаваща се от стената. Зад вратата се чу приглушеният отговор на гонга.

— Дори и приятелят ти да е умрял, синът му трябва да те познава — отбеляза Кадрах.

— Това е съвсем друго нещо — поклати глава Мартин. — Много по-добре ще е, ако още не е родил. Тогава ще стана *приятел на рода*. Този, който се е познавал с няколко поколения.

Чакаха дълго — три-четири минути. По улицата минаха няколко дио-дао, загърнати с кожени якета. Поглеждаха чужденците с явно любопитство, но не задаваха въпроси.

— Застудява се — отбеляза Мартин, като тъпчеше на място. — Хайде, къде си...

Вратата се отвори.

Дио-дао, застанал на прага, беше стар. Дори вкъщи носеше дълго кожено наметало — явно му беше студено. Но и наметалото не можеше да скрие огромния корем, лежащ върху ниска количка — извънземният я тикаше пред себе си.

— Радвам се да те видя, Родени през есента — каза Мартин. — Живей.

Каза го — и сам се изуми от това, че гласът му трепна от вълнение. В краткото запознанство с младия дио-дао нямаше и не би

могло да има истинско приятелство. Как да дружиш със същество, което живее половин година?

— Повярвай ми, аз също се радвам да те видя, Мартине — отвърна Родения през есента. — Живей!

И протегна напред ръце.

Мартин не се поколеба. Пристъпи напред и прегърна Родения през есента. Тежкото шкембе на кенгуруто потрепваше между тях — все още нероденото същество също искаше да види Мартин.

Къщата-купол беше разделена на две стаи. В по-малката спеше домакинът им. По-голямата служеше за гостна, кухня, баня — всичко накуп. Дори тоалетната беше оградена само с дървен параван. Всичко беше простичко, обикновено... и някак фундаментално, предвидено да съществува години и десетилетия.

— Искан да го нарека Роден през зимата — каза Родения през есента, докато бавно се движеше към масата. Походката му беше смешна, подскачаща — младите дио-дао наистина можеха да подскачат като кенгурута, но бременността беше оставила своя отпечатък. На количката заедно с търбуха имаше и кана с горещ чай и някакво ядене в купички. — Но сега размислих. Неговото ново име е Дочакалия приятеля. Съгласен ли си, синко?

Наметалото се полюшна. От гънките се подаде мъничка пухкава глава — при раждането си дио-дао бяха покрити с козина, тя опадна едва в началото на половото съзряване. Детето погледна смутено Мартин и Кадрах.

— Не се стеснявай — каза Родения през есента. — Отговори.

— Да, родителю — отвърна тихо малкият дио-дао. И главата му отново се скри под наметалото.

— Той знае туристически? — възкликна Мартин. — Преминал си през Портал бременен?

— Не, предадох му познанията си за езика — отговори с усмивка Родения през есента. — Помогни ми, Мартине...

Те преместиха на масата каната и купите, после Родения през есента бавно се върна в кухненския ъгъл на стаята за нови припаси. Мартин не искаше да му натрапва помощта си — това можеше да го обиди.

— Времето на личния ми живот изтича — каза тихо Родения през есента, докато вадеше разни неща от шкафовете. — Предполагам, че ще завърши тази нощ. Но се радвам, много се радвам да те видя отново, Живеещи десетилетия...

В гърлото на Мартин отново заседна буца. Той искаше да каже нещо — но не намери думи.

Затова пък се обади Кадрах:

— Прости моята безцеремонност, Родени през есента. Мога ли да ти задам един оскърбителен въпрос?

— Да — отговори простичко дио-даото.

— Вашето размножаване непременно ли е свързано със смъртта на родителя?

— Плътта на сина ми ще се отдели от моята свободно. И ние отдавна вече имаме достатъчно продоволствия, за да не се налага децата да следват традициите на семейния канибализъм. Но когато той се роди, часовникът на моя живот ще спре да отброява времето.

— Това биологичен механизъм ли е? — попита Кадрах. — Някакви хормони, ферменти... ако бъдат открити...

— А вие открили ли сте онези механизми, които ви карат да стареете? — опита Родения през есента. — Защо тялото ви остарява, грохва и умира?

— Но ако ти не беше забременял... — промърмори Кадрах.

— Щях да живея няколко дни повече. Седмица. Месец... — В гласа на дио-дао се прокрадна съмнение. — Има билки и лекарства. Хиляди години народът ни е търсил тайната на дълголетието. Велики учени и герои са се отказвали от размножаване... нареждали са да бъдат вързани, когато настъпи Нощта на извършването, че даже и са отстранявали репродуктивните си органи. Това не помага. Такава е природата ни, гедаре.

— Организмът на дио-дао изработва три яйцеклетки и порция сперма веднъж в живота — поясни Мартин. — Интервалът от време, в който е възможно зачеване, се нарича Нощта на извършването. Десет-дванайсет часа секс. Хормонална буря, на която е почти невъзможно да се устои. Но ако някой дио-дао не намери партньор... или успее да се въздържа... това означава само, че родът му ще се прекъсне. Няма алтернатива.

— Не бих искал да си отида от живота с един месец по-късно обаче, без да съм предал паметта си на сина си — каза Родения през есента, когато се върна на масата. — Имах интересен живот... Тази риба ти харесваше, Мартине, нали?

— Да, благодаря. — Мартин взе от ръката му чинийката. — Ти живееш вече шест месеца, Родени през есента?

— Шест месеца и осем дни — кимна Родения през есента. — Синът ми разбира... той се старае да не бърза. Вече споделих с него почти всичко, което можех. На него му е интересно, той е съобразително момче.

— А вътрешноутробният период... той не се ли брой? — уточни Кадрах.

— Обикновено — не — усмихна се Родения през есента. — Нали зависи от родителя кога ще започне да споделя с детето си разума. Мнозина оставят всичко за последния ден. Аз започнах почти веднага след зачеването.

— Странно и плашещо... — каза Кадрах. — Прости думите ми, дио-дао, но се опитвам да си представя какво е да получиш паметта на предците си още в утробата на майка си... да си едновременно и личност, и част от безкрайна редица...

— Паметта се предава избиращо — каза Родения през есента, докато се настаняваше до Мартин на нисичкия диван. — Старая се да предам на сина си всичко най-хубаво и интересно от преживяното от мен, но му оставям спомен и за грешките... съмненията... неуспехите. Защото те също са част от живота. Знаеш ли, че можем да предадем на децата половината от паметта си?

Кадрах кимна.

— В мен е половината памет на родителя ми — продължи Родения през есента. — Четвърт от паметта на дядо ми. И така до началото на времето. Паметта на най-далечните ми предшественици не съхранява техните думи и постъпки, само проблясъци от емоции. Някога и от моята памет ще остане само неразличим миг. Възможно е това да бъдат днешните ми емоции. Не знам. Аз нямам власт над това каква част от паметта на предците ми ще отиде у сина ми, и той няма да е свободен да се разпорежда с моята памет. Но ми се иска потомците ми да ме запомнят щастлив. Когато се обръщам към паметта на предците ми, ми се струва, че те са били щастливи —

винаги, през целия си живот. Това е като нежна топлина, струяща през мрака на вековете. Това е много хубаво — да помниш топлината и да знаеш, че теб също ще те запомнят. Аз съм звено във веригата на поколенията. Аз съм повече от личност, аз съм цял род. Аз съм щастлив.

Кадрах поклати глава, сякаш не беше съгласен. Но премълча.

Родения през есента взе каната и сипа чай по чашите. Във вкуса на напитката нямаше нищо от този на земния чай, но Мартин по навик я наричаше с тази дума — както и всяка друга билкова напитка на всяка планета.

— Радвам се да ви видя — заговори отново Родения през есента. — Но аз не съм толкова наивен, че да повярвам, че моят дългоживеещ приятел Мартин е решил да ме навести в деня на моята смърт. И е още по-съмнително един горд гедар — дио-дао се усмихна, смекчавайки иронията на думите си — да е дошъл тук, за да си изясни особеностите на нашата биология. С какво мога да ви помогна?

Мартин и Кадрах се спогледаха. Очевидно и на „гордия гедар“ му беше неловко да моли за помощ един умиращ.

— Аз умирам и това не може да се промени — каза Родения през есента. — Разговорът с вас прави радостни последните ми часове. Но ако мога да ви помогна с нещо, това ще ме изпълни с възторг. Говорете.

— Нали помниш като какъв работя? — попита Мартин.

— Наемен полицаи — кимна Родения през есента.

— Е... добре, така да е. Неотдавна, преди седмица... — Мартин се запъна, разбирайки колко неуместна е тази фраза в разговор с живеещо половин година същество, но вече беше късно да се поправя. — Преди седмица ме помолиха да намеря една девойка, преминала през Портал...

— Вашите полови партньори притежават разум и свободна воля? — учуди се Родения през есента.

— Разбира се.

— Ох, прости ми, бъркам ви с гедарите... — усмихна се Родения през есента.

Мартин погледна Кадрах. По лицето на гедара избиха червени петна и дишането му се ускори, но той не каза нищо.

— И така, аз тръгнах на път... — побърза да продължи Мартин.

Лесно му беше да разказва. Без излишни подробности Мартин уведоми домакина си за трите смърти на Ирина Полушкина, за това, че девойката е получила достъп до списък със загадките на Вселената, за своята догадка относно планетата Мардж, за гедара, присъединил се към него, за да си отмъсти на пазителите.

Изглежда, последното заинтересува Родения през есента повече от всичко останало.

— Все още никой не е успявал да отмъсти на пазителите — отбеляза той. — И може би това е добре. Ако интересите на пазителите наистина се окажат засегнати, каква ли ще бъде реакцията им? По силите им е да унищожават цели планети, а моралът им е непонятен за никого. Може би заради постъпката на един ще накажат цялата раса?

— Длъжен съм да отмъстя — отговори гедарът много сериозно. — Всеки мой съотечественик би ме разбрал и не би ме осъждал.

— Разпореждаш се с твърде голяма лекота със съдбата на биологическия си вид — отбеляза Родения през есента.

— Ако моята чест зависи от силата на врага, имам ли право да я наричам чест? — изрече студено гедарът. — Освен това не знаем със сигурност дали пазителите са замесени в случващото се. Ако не са — спасяването на девойката няма да ги засегне с нищо. Ако са замесени... то аз съм длъжен да помогна на Мартин.

Родения през есента кимна, но не беше ясно дали се съгласява, или е решил да не спори повече. После помоли:

— Донеси ми телефона, Мартине. В спалнята е.

Мартин му донесе телефона — тежък апарат от груба тъмнокафява пластмаса, навяваща асоциации с думата „ебонит“, с дълъг шнур в гумена изолация. Телефонът нямаше слушалка, фунията на микрофона и високоговорителят се крепяха на различни проводници. Нямаше също бутони или шайба.

— Конструкцията на човешките телефони е по-разумна — отбеляза Кадрах. — Микрофонът и високоговорителят са обединени заедно и...

— Знам — кимна Родения през есента. — Когато този телефон стане негоден, ще го заменят с нов модел. Но докато работи, защо да го сменят? Всяка вещ, създадена да смени стара, но не изкарала службата си до края, е време, откраднато от нечий живот.

Кадрах наведе глава, сякаш признавайки правотата му.

— А как са устроени вашите телефони? — попита Мартин.

— Никак — призна гедарът. — Ние едва неотдавна оценихме възможностите, които дава електричеството.

Родения през есента каза нещо в микрофона. После повтори фразата.

— При вас връзката още ли се установява от телефонисти? — отново не можа да се сдържи Кадрах. — Съществува комплект от бутони...

— Компютър — отговори Родения през есента. — Вече от осемнайсет поколения сме с компютри.

— А телефоните са останали от старите времена? — уточни кадрах. — Вие сте научили машините си да разбират говора само за да запазите старите телефонни апарати?

— Това беше признато за по-удобно — кимна Родения през есента.

Мартин наблюдаваше с любопитство този диалог. Гедарите, при всичките им нелепости по отношение на социалното устройство на обществото, пищните церемонии и странните закони, бяха близки на хората в много отношения. Те с удоволствие приемаха — или се опитваха да приемат — техническите постижения на човешкото общество. Постиженията на аранките им харесваха още повече, но затова пък решително не ги устройваше техният мироглед.

Дио-дао бяха различни.

Краткият живот не им пречеше да развиват науката. Бащата-учен предаваше знанията си на сина си — и изследванията продължаваха. Почти винаги професионалните знания на дио-дао се предаваха по наследство на едно от децата и то вече не можеше да се откаже... а и не искаше. Неговите братя — обикновено дио-дао износваха две, че и три деца — бяха по-свободни в избора си, но и те обикновено продължаваха семейната традиция.

Но виж, с внедряването на научните си постижения в практиката, дио-дао изобщо не бързаха. В много къщи имаше телевизори, но мнозина не виждаха нужда от телевизията. Дио-дао развиваха успешно космонавтиката и стартиращите веднъж на няколко години космически кораби бяха успели да посетят и четирите планети на звездната им система, но това не предизвикваше никакви сътресения в обществото им. Дио-дао се ползваха от услугите на пазителите без колебания, бяха

създали редица колонии, но експанзията им беше бавна, сякаш правеха на някого услуга, заселвайки пустите светове. Ето че вече почти сто години на планетата им работеха ядрени реактори, но по-голямата част от енергията им продължаваше да се изработва в топлинни електроцентрали и хидроелектростанции. Говореше се, че дио-дао са разработили абсолютно безопасен, екологично чист и много мощен термоядрен реактор, но засега дори не бяха пристъпили към строителството му. Компютрите в жилищата бяха нечувана рядкост, но съществуващите машини превъзхождаха всякакви земни аналози, а според слуховете — дори и компютрите на аранките.

Когато животът е толкова кратък — няма смисъл да бързаш.

Ако няма да успееш да износиш дори една риза, няма да те е грижа за модата.

И макар че дио-дао бяха безкрайно далече от хората, Мартин можеше да ги разбере. Гедарът имаше по-големи трудности.

Родения през есента заговори по телефона. На туристически — или от учтивост, или за да избегне превода, който щеше да е напразна загуба на време.

— Живей, Мислещ дълго. Родения през есента се обажда. Да, още съм жив. Довечера, вероятно. Благодаря. Посети ме един приятел от друг свят, човекът Мартин. Да. Той ме моли за помощ, а аз моля теб. Преди около седмица при нас може да е пристигнала жена-човек, името ѝ е Ирина Полушкина. Така ли е?

Паузата в разговора беше съвсем кратка. Родения през есента погледна Мартин и каза:

— Прав си, тя е при нас... Благодаря, Мислещ дълго. Кога жената-човек е минала границата? Толкова бавно? Да? Толкова скоро? Благодаря, Мислещ дълго. Сбогом.

Родения през есента върна микрофона и високоговорителя в гнездата им и каза:

— Жената Ирина е преминала през граничния контрол за три дни. Тя има проблеми с организираността, Мартине.

— Със сигурност е така — съгласи се Мартин.

— След това незабавно е тръгнала към Долината на Бог.

— Какво е това?

— Място за поклонение на нашия религиозен култ — поясни невъзмутимо дио-дао.

— У девойката явно се е пробудил интерес към религията — каза Мартин. — Тя търсеше душата на аранките, сега се е заела с вашата теология... Не съм запознат с вярата ви, Родени през есента. Ти казваше, че уважавате чуждите религии, но не си ми разказвал за своята.

— Аз мога да ти разкажа — обади се неочаквано гедарът. — Те не са религиозно търпими, а са политеисти и вярват във всички богове едновременно. Което ме дразни.

— Не е така — каза кротко Родения през есента.

— Тогава ме поправи — озъби се Кадрах.

— Ние вярваме в Единствения Бог, Твореца на Вселената — каза гордо Родения през есента. — Но смятаме Бога за неопределен.

— Непознаваем? — уточни Мартин. — Така е във всяка религия...

Родения през есента поклати глава:

— Не. Именно неопределен. Ние смятаме, че Бог е финалният етап в развитието на разумния живот във Вселената. Казано много опростено... — Той за миг се запъна. — В далечно бъдеще разумните същества ще престанат да бъдат сковавани от физическите си тела. Всички разумни раси ще станат единни и в същото време разнообразни в избора на форма на своето съществуване. Без да изгубят своята индивидуалност, отделните разуми ще се слоят, за да образуват свръхсъзнание, несковано от рамките на пространството и времето. И това ще бъде Бог: Творецът на всичко, Алфата и Омегата, Началото и Края, Общото и Единното. Той ще побере в себе си цялото битие. Той ще сътвори Вселената.

Кадрах изсумтя презрително.

Мартин се изкашля и отбеляза:

— Но всички религии представят Бог по различен начин...

— Защото Бог не е определен — потвърди Родения през есента. — Да, Той съществува, Той е създал света, Той е вечен и се намира извън времето. Но за нас — живеещите във времето — Бог още не е определен. Ако възтържествува вярата на хората, Богът ще стане човешки, такъв, какъвто Го виждате вие. Ако се разпространи вярата на гедарите — Бог ще бъде техният Бог.

— А ако победи идеологията на аранките? — попита Мартин.

— Тогава няма да има Бог — кимна Родения през есента. — Ти схвана същността!

— Глупости — промърмори Кадрах. — Има Бог — аз знам. И сянката, хвърлена от Неговата светилна — пророкът ТайГедар — е живял в нашия свят преди по-малко от хиляда години. Бог е твърде велик, за да го разберем, и затова е дошъл ТайГедар, Роденият от светлината, сянка на стената на битието, гедар и Бог, достъпен за нашето разбиране и поклонение. Той творил чудеса, изобразени от очевидци, предсказанията му са се сбъждали и продължават да се сбъдват. Има един Бог, и ТайГедар е Неговата сянка!

Родения през есента кимна.

— Да, има Го само Богът на гедарите и ТайГедар е Неговата сянка. Мечът на ТайГедар е отделил пространството от времето, реда — от хаоса. Мечът на ТайГедар ще отсече нишката на нашия живот и по острието Му всички ние ще се отправим към новото битие. Но го има и Богът на хората и Неговият син е отишъл на Земята, има го и Богът на оулуа и топлите води на Неговия син...

— Спри! — възкликна Кадрах. — Можеш да вярваш във всякакви глупости, но няма да ти позволя да богохулстваш!

— Мълча — съгласи се Родения през есента. — Така или иначе разбрахте общата идея.

— А имате ли собствено вярване? — попита Мартин.

Родения през есента кимна:

— Разбира се. Вече го изложих.

— Не — поклати глава Мартин. — Ти изложи философските основи на вашата вяра. Разбрах, че допускате правотата на всяка една религия. Но нали вие сте вярвали в нещо и преди появата на пазителите, Порталите, извънземните?

— Да, разбира се — каза Родения през есента след кратко колебание. — А на теб наистина ли са ти интересни подробностите? Искаш ли да приемеш нашата вяра?

— Не особено — призна си Мартин. — Тоест, много ми е интересно, разбира се, но да не губим сега време за това. Непременно ще си изясня всичко по-късно. По-добре ми обясни какво е това Долината на Бог?

— Това е голяма долина в планините, където са разположени храмове на най-големите религиозни култове в Галактиката — поясни

с усмивка Родения през есента. — Много е просто, както виждаш.

— Можеш ли да предположиш защо Ирина е тръгнала нататък?

Родения през есента се замисли и каза:

— Може да е решила да приеме някое рядко вероизповедание. Ако контактът с расата, придържаща се към тази вяра, е труден, най-удобният начин е посещението в Долината на Бог.

— Значи там има и служители на култовете? — изуми се Мартин.

— Разбира се. Боговете не живеят в празни храмове.

— Мда-а-а... — промърмори Мартин. От Ирина Полушкина можеше да се очаква и най-неочакваната постъпка, но той някак не беше в състояние да я заподозре в пристъп на религиозност. — А други версии?

— Може да се е увлякла от теологията — предположи Родения през есента. — А Долината на Бог е най-удобното място, за да се изучат различните вярвания.

— Ще ни се наложи да отидем там — каза навъсено Кадрах на Мартин. — Това не ми харесва, приятелю. Изобщо не ми харесва.

— Защо?

— Това... — Кадрах се поколеба. — Това е прекалено близко до кощунство. Дио-дао, кажи, в тази... долина... има ли ефес на ТайГедар?

— „Ефес“ вашето наименование за храм ли е? — уточни Родения през есента. — Един от моите предци е изучавал народа ви, но е било много отдавна и в мен са се запазили само зрънца от знания... Със сигурност има. Не съм ходил там, но в Долината на Бог има храмове на над седемстотин религиозни култа.

Кадрах със свистене си пое дъх, опря брадичка в дланта си и потъна в размисъл.

— Сложна ситуация — изказа съчувствието си Родения през есента, поглаждайки корема си. — Кажи, Мартине, и ти ли ще бъдеш шокиран, ако срещнеш в Долината на Бог свои едновременци?

— А те дио-дао ли са? — уточни Мартин.

Родения през есента кимна.

— В някаква степен ще бъда — призна Мартин. Той си представи кенгуру, облечено с расо и стоящо при портала, и се смути.

Погледна накриво Кадрах. — Разбира се, няма да се нахвърля срещу тях с меч и кръсъци за светотатство...

Кадрах въздъхна тежко и рече:

— Приятелю, не бива да ме призоваваш към търпимост. Мога да се смиря с много неща! Но има граница, която не мога да пристъпя. Ако видя, че дио-дао изопачават вярата ни, гаврят се с подвига на ТайГедар и пародират свещените обреди... дългът ми ще надделее над търпимостта и снизхождението.

— Повярвай ми — каза Родения през есента, — че никой в Долината на Бог не би се гаврил с чужда вяра. Видяното може да ти се стори странно и оскърбително, но ако си направиш труда да проумееш — гневът ти ще се уталожил.

— Добре — кимна Кадрах. — Ще опитам да бъда обективен. Как да се доберем до тази долина?

— Няма да можете сами. Нужен ви е водач — каза Родения през есента. — Мисля, че това ще бъде Дочакалия приятеля. Синко?

От процепа в наметалото се подаде мъничка глава. Дочакалия приятеля смутено каза:

— Слушам те, родителю. Ще помогна на пришълците да попаднат в Долината на Бог. Но аз почти не мога да чакам повече.

Ръката на Родения през есента нежно погали пухкавата главица на детето.

— Знам, синко. Потърпи още няколко минути. Времето на раждането ти настъпи.

Главицата кимна и се скри в торбата. Мартин потрепери — и това не убягна на дио-дао.

— Не се нуждая от помощ при раждането, Мартине — каза Родения през есента. — Но ако ми правиш компания през този миг, ще ми бъде много приятно. А ако след това помогнеш на сина ми да погребее тялото ми — също ще бъде голяма услуга.

— Ще помогна — каза Мартин. Потърси някакви подходящи думи и промърмори: — Знаеш ли, гордея се с познанството си с теб. Сега нещо ще ми липсва.

Родения през есента кимна и се усмихна.

— Помогни ми да стигна до спалнята. Отслабвам.

Мартин помогна на Родения през есента да върви — той наистина беше започнал да залита. Силите му си отиваха. При отвора

на вратата, преграден само с плътна тежка завеса, Родения през есента се обърна:

— Прощавай, гедаре. Живей и помни.

— Прощавай, дио-дао — каза Кадрах. Явно се чувстваше неловко — едър, силен, агресивен, горд гедар. Пред лицето на умиротворения умиращ дио-дао, в нощта на смърт и раждане, всичките принципи на гедара изглеждаха неуместни и наивни, като детска игра на войници насред изпепелено полесражение.

4.

Оказа се, че появата на бял свят на Дочакалия приятеля изобщо не е толкова лесна, колкото се опитваше да я изкара Родения през есента. Бременността продължаваше повече от нормалното и торбата на извънземния беше станала твърде малка за детенцето: главата излезе навън лесно, раменете също се показаха без проблем, но торсът изобщо не искаше да преминава. Родения през есента търпеше болката мъжествено, а може би хормоналният изблик потискаше чувствителността, но в един миг на Мартин му се стори, че ще му се наложи да вземе нож и да експериментира с цезарово сечение на извънземния.

Но Дочакалия приятеля все пак се справи сам.

Детето на възраст няколко минути — беше не по-едро от петшестгодишно земно дете — си почиваше на леглото, до родителя си. Родения през есента шепнеше нещо и нежно галеше сина си, който все още беше свързан с него чрез пъпна връв. Може би те дори все още можеха да споделят спомените си, но Мартин не се реши да пита дали е така.

Пъпната връв падна сама. Дочакалия приятеля се избърса с мокри кърпи и остана да седи до родителя си, докато очите на Родения през есента не се затвориха. Едва след това детето се обърна към Мартин.

— Ще се изкъпя и ще хапна — каза малкият. — А после ще ми помогнеш ли да погребя тялото?

Мартин кимна. Беше странно и зловещо да общува с това едва родило се, но вече напълно самостоятелно същество.

Поне си струваше да се радва на прогреса на цивилизацията на дио-дао — вече не се налагаше децата им да ядат телата на родителите си.

Дочакалия приятеля влезе в гостната, кимна на Кадрах и влезе в кабината с душа. Гедарът си оставаше невъзмутим, поне външно, и това радваше Мартин. Докато детето се къпеше, той зави тялото на Родения през есента в тънък саван, направен дори не от плат, а от

плътна сива хартия. Опита се да затвори очите на приятеля си, но те упорито гледаха в застиналото завинаги бъдеще.

— Дори не знам какво да кажа — промърмори Мартин. — Е... ти беше добро момче... не човек, естествено, и дори не мъж, а хермафродит... но в онази каша преди три месеца много ми помогна... и чувството ти за хумор не беше зле... и се отнасяше добре с хората.

Мартин помълча малко, но нищо друго не му хрумваше.

— Почивай в мир — заключи той, закривайки лицето на Родения през есента. — Лека ти пръст.

... След час, когато утолилото първия си глад дете реши да пристъпи към погребването на родителя си, Мартин се убеди в наивната антропоморфност на думите си. Дио-дао не погребваха мъртъвците си. Мартин и Дочакалия приятеля — той, макар и толкова млад, се оказа физически силен — понесоха тялото към края на града. Кадрах безмълвно ги следваше, без да предлага помощта си, но с интерес наблюдаващ случващото се. Спряха се при високата решетъчна ограда. Дочакалия приятеля намери в оградата тясна вратичка, затворена с масивна ключалка, внесоха тялото зад оградата, пуснаха го на земята и излязоха обратно.

И почти веднага зад оградата започна шумолене и се чу отвратително лепкаво жвакане.

— Какво има там? — попита Мартин, борейки се с гаденето си.

— Животно — отвърна кратко Дочакалия приятеля. Погледна към Мартин и кимна: — Да, ние храним животни с мъртвите си тела. Ние умираме прекалено често, за да използваме пълния кръговрат на органичните вещества и да заравяме телата в почвата, за да я наторяваме.

— И после ядете тези животни? — уточни Кадрах.

— Не, даваме ги за храна на още по-едри животни — отговори детето. — Каква е разликата, гедаре? Ти ядеш треви и ядки, израснали от костите на предците ти. Ние ядем месо, нахранено от телата на прародителите ни.

Противно на очакванията на Мартин, гедарът не започна да спори.

— Животът е жесток — каза Кадрах.

— Само смъртта е по-безмилостна — съгласи се Дочакалия приятеля.

Върнаха се в дома на Родения през есента — който отсега нататък се превръщаше в дома на Дочакалия приятеля.

И легнаха да спят, защото беше късно след полунощ, а всички бяха уморени.

Но първо Дочакалия приятеля похапна още малко.

Мартин спа лошо. Преди няколко дни беше чел една забавна статия на някакъв психолог, изучаващ пътешестващите през Портали. Покрай изброяването на традиционните проблеми, срещащи се сред пристрастените туристи — като депресия, дезориентация в пространството и времето, самоубийствени наклонности, импотентност, повишена агресивност и неадекватно възприемане на интонацията и жестовете — психологът даваше препоръките си. На първо място сред тях беше да се правят седмични, а по възможност — и месечни паузи между посещенията на един или друг свят. Авторът се изказваше с голямо неодобрение за онези, които пътешестват от свят в свят, без да се връщат на Земята. Що се отнася до психологическото натоварване, предизвикано от посещаването на три чужди свята за една седмица, авторът го смяташе за непоносимо за човешкия разум.

Разбира се, в някои отношения психологът преувеличаваше, както е и длъжен да постъпва всеки лекар. По-добре пациентът да бъде напласен, отколкото да му се внушава неоправдан оптимизъм. Мартин се беше мотал достатъчно дълго из Вселената, за да има основание да се чувства по-подготвен от повечето пътешественици.

И все пак сънят му беше тежък и изпълнен с кошмари. Сънува, че заедно с Дочакалия приятеля готвят празничен обяд от Родения през есента. Необходимо беше мъртвият да бъде поръсен с подправки, да се загърне във варак и да се запече направо върху леглото. Кадрах стоеше отстрани и задаваше въпроси — дали Мартин не слага прекалено много подправки в печеното и дали месото на стария дио-дао ще бъде достатъчно крехко. После, кой знае защо, Кадрах се интересува от кошерната структура на чуждата цивилизация, като маниерът му на поведение напомняше с нещо за младите хулигани провокатори...

А после се появи Ирочка Полушкина. Тя беше бледа, движеше се бавно, и когато се приближи, Мартин разбра, че е мъртва. На неговия възглас как е могло да се случи това тя виновно отвърна, че се е опитвала да види Бог, а такива опити не водят до нищо добро.

Впрочем, тя седна на празничната трапеза заедно с всички останали. И когато Мартин отказа да се храни, тя започна с неженска сила да го разтърсва за раменете, настоявайки веднага да се заеме с ужасното ястие...

— ... Ставай, трябва да тръгваме — каза Дочакалия приятеля. — Влакът за Долината на Бог тръгва след час.

— Значи ти ще ни съпроводиш? — попита Мартин, докато отхвърляше остатъците от съня.

— Нали ви казах — не можете да стигнете сами.

— Баща ти го каза — промърмори Мартин. — Родения през есента, а не Дочакалия приятеля.

Малкият се усмихна и каза:

— Първите дни след раждането ни е трудно да отличим своята памет от чуждата... Да, това го каза родителят ми, но аз съм съгласен с него.

— И с основание — кимна Мартин, ставайки. Двамата с Кадрах бяха спали на пода — бяха се отказали от предложеното легло, без да се уговорят помежду си.

— Между другото можеш да ме наричаш просто Ди Пи — каза Дочакалия приятеля. — Това дори ще ми бъде приятно.

— А гедарът?

— Нека и той ме нарича така — съгласи се Дочакалия приятеля след кратко колебание.

През нощта Дочакалия приятеля забележимо беше пораснал. Сега беше висок колкото момче на седем-осем години. Детството на дио-дао не продължаваше дълго, а и можеше ли да се нарича детство периодът на физическо порастване? Същността на човешкото израстване изобщо не беше в увеличаването на размерите и появата на вторични полови белези. Детството е период, в който се опитваме да разберем света... но за дио-дао светът беше разбираем и познат още преди раждането...

Закусиха. На масата имаше голямо количество леко запечено месо с гъст пикантен сос, нещо като мек кашкавал и подобни на зелен фасул задушени зеленчуци. И чай, много чай, страшно сладък и силен.

Само Ди Пи ядеше от месото.

— Всичко си изясних — съобщи той, поглъщайки порция след порция. — Жената Ирина е тръгнала към Долината на Бог с обикновен

vlak. Това не е скъпо и е достатъчно удобно, но vlakът ще пристигне там едва днес следобед. А ние ще потеглим с експрес и ще пристигнем късно вечерта. Жената няма да има достатъчно време да извърши някоя глупост.

— Каква глупост? — настръхна Мартин.

— Мислих много по въпроса — каза скромно Ди Пи. — Родителят ми беше прекалено загрижен от приближаващата смърт, за да размисли сериозно над проблема. А аз, както ми се струва, разбрах целта на Ирина.

— Е, хайде де, казвай! — подкани го Мартин.

— Ти каза, че жената е получила списък със загадки на Вселената — започна Ди Пи. — Разбира се, подобни списъци има у всички цивилизации, които се опитват да разрешат загадките. Но жената Ирина се опитва да направи някое откритие сама. Значи тя се нуждае от еднозначен отговор на някой глобален въпрос. Нека да видим с какво се е занимавала. Първо — разкриването на тайната на Библиотека. Това наистина е много важен въпрос. Независимо дали тази планета принадлежи на пазителите, или на друга, изчезнала раса, обелиските ѝ пазят в себе си древни тайни. Може би летопис на мирозданието. Може би неведомо засега откровение свише. Уви, проблемът на Библиотека не се поддава на бързо решение. Второ — жената Ирина е искала да си изясни загадката на древните храмове на планетите, посетени от пазителите. Не по-малко важен въпрос! Ако всички храмове наистина са съществували и са имали неизвестни артефакти, то пазителите не посещават произволни светове... а се ръководят по сигналите от тези храмове! Какво означава това? Наличието на древна цивилизация-прародител? Общи корени за всички разумни раси? В потъналото в забрава минало е съществувала транспортна мрежа, аналогична на Порталите на пазителите? Много интересна и глобална информация... жалко, че загадката не е разкрита. Третата планета, посетена от жената Ирина. Велика тайна, несъмнено способна да преобърне цялата философия! Съществува ли нематериален носител на разума, съществува ли душа, а следователно и задгробен живот? Проблемът е само, че Ирина е влязла в противоречие със самата себе си, опитвайки се чрез физични методи да открие нещо мистично... Четвъртият свят е нашият. Аз, както и

родителят ми, смятаме, че най-уникалното нещо в света ни е вярата в неопределения Бог.

Кадрах се размърда, но си премълча.

— И така, какво иска да разбере Ирина на нашата планета? — продължи Ди Пи. — Да разгадае тайната на тайните! Да узнае, при това на равнище факти, а не вяра, има ли Бог. По какъв начин? Една от особеностите на всички големи религии е, че съществуването на Бог, макар и да се проявява чрез чудеса, не може да се докаже. Чудесата или не могат да се документират и са убедителни само за отделната личност, или се поддават на фалшификации и могат да бъдат обяснени с естествени причини, или са се случили толкова отдавна, че е невъзможно да бъдат проверени. Ходил ли е по планетата Земя Божият син? Явил ли се е пред гедарите в плът и кръв ТайГедар? Всичко това е въпрос на вяра, а не на наука.

Мартин забеляза, че Кадрах е готов да избухне, затова побърза да каже:

— Това е естествено. Ако съществуването на Бог можеше да се докаже убедително, това би отнело свободата на волята на разумните същества... огромна част от свободата на волята.

— Разбира се — кимна невъзмутимо Ди Пи. — Ние също не можем да представим убедителни доказателства за нашата религия. Да, съхранили сме паметта на предците си, но с всяко следващо поколение остава все по-малко от нея... Какво виждам, когато с очите на далечния си предшественик гледам старец дио-дао, застанал на върха на скала? Възможно е това да е Носещия надежда, пророкът, докоснал се до Божеството. А може и да е обикновен съгледвач на армия, очакваща врага... или пастир, наглеждащ заблудило се стадо. В паметта ми има само един кратък миг и аз не зная истината. Моите потомци изобщо няма да видят тези скали и този старец. И така, за жената ще е интересна само онази религия, която предоставя на вярващия явни и недвусмислени доказателства за съществуването на Бог.

— Има ли такива? — попита Мартин с ирония.

— Ще проверим — каза спокойно Ди Пи. — Ще отидем в Долината на Бог. Ще отидем в института по теология. Ще обясним целта на посещението ни и ще помолим за съвет.

— Колко просто е всичко — изсумтя гедарът. — Ще отидем, ще помолим, ще видим. И какво излиза — вашите учени, изглежда, са знаели за тази възможност, но не са се опитали да проведат експеримент.

— Ще видим — усмихна се Дочакалия приятеля. — Да вървим! Двайсет минути до тръгването на влака.

Има нещо удивително смешно в сходството между две раси — много повече, отколкото в различията. Мартин можеше да се закълне, че най-смешното нещо на света е малкият догарски чайник, който беше видял веднъж в една чуждопланетна кръчма. Много весели мигове му беше осигурило гледането на телевизията на извънземните — поне на онези раси, които имаха телевизия. А чуждопланетните рекламни клипове (някои цивилизации също страдаха от този порок) вече много години служеха за извор на вдъхновение на хумористите.

Влакът на дио-дао беше възхитително нелеп — не сам по себе си, а в контраста си с железопътните линии.

Верни на традициите да модернизират докрай старото, преди да го заменят с нещо ново, дио-дао бяха съхранили на планетата си транспортната мрежа, построена още преди хиляди години. Древните пътища на преселение бяха покрити с камък, после — бетонирани, след това върху бетона беше прекарана линия с три широки релси, понякога метални, друг път — от удивително здраво дърво. Преди стотина години по тези релси минавали парни влакове, след което ги сменили (но все още не всичките) с електрически локомотиви.

Сега пред купола на гарата чакаше експрес, от който не биха се срамували дори и аранките.

Трите дълги пурообразни вагона от полупрозрачна пластмаса не стояха, а висяха над релсите. Бяха свързани помежду си с коридори от полупрозрачен материал, наподобяващ смачкан целофан. Очевидно всичките вагони бяха моторни — с нищо не се отличаваха един от друг. До широко отворените врати стояха дио-дао със строги черни наметала.

Релсите покрай гарата бяха дървени.

Кадрах се спря и каза:

— Той виси във въздуха.

— Да — потвърди Ди Пи.

— Магнитно поле?

— Антигравитация.

Гедарът отново издаде съскащ звук и разтърси глава.

— Чувал съм, но не вярвах... Умеете да контролирате гравитацията? Също като аранките?

— По друг начин, но умеем — отговори с достойнство Ди Пи. — Да побързаме, приятели.

Той показа някакви документи на кондуктора при вратата на последния вагон, Мартин и Кадрах извадиха временните си паспорти. Формалностите се оказаха удивително малко — пет-шест въпроса, касаещи главно кулинарните предпочитания и поносимите натоварвания, след което човекът и гедарът получиха по един анкетен лист с разрешение да го попълнят по време на пътуването. Анкетата беше малка — само осем страници.

След това ги пуснаха да влязат във вагона.

Дио-дао явно не пътуваха с влакове на далечни разстояния. Тук нямаше нищо, което да прилича на купета, а още по-малко пък — на спални вагони. Широка пътека по дължината на вагона, от двете ѝ страни — обърнати едно към друго кресла, не особено удобни за хуманоиди. Стените на вагона бяха като от мътна, опушена пластмаса, на места се виждаха хаотично разположени прозорци. Подът беше покрит с мъхнат килим. Всичко беше оцветено в меки бежови нюанси, дори светилниците, покрити с плафони от бледокафяво стъкло.

— Тук ще бъдем по време на пътешествието си — обяви Ди Пи. — Чувствайте се като у дома си, приятели!

Мартин се огледа с недоумение. Оказа се, че са единствените пътници във вагона.

— Този вагон е прикачен специално за нас — каза смутено Ди Пи. — Извинете народа ми, той е приветлив към чужденците, но все пак не се стреми към близък контакт. Може би ако в другите вагони няма свободни места, тогава някой ще дойде...

— Колко ти струваше това? — попита Мартин директно.

— Много — призна Ди Пи, извърщайки поглед. — Не се безпокой. Това е мой дълг. Освен това приключението обещава да бъде интересно.

— Много ни провървя, че Родения през есента ти беше приятел — кимна Кадрах. — Благодаря, малък дио-дао.

Кенгуруто наведе глава.

— Скоро ли ще тръгнем? — поинтересува се Мартин.

Гедарът леко го потупа по рамото:

— Шегуваш ли се, приятелю! Огледай се!

Мартин се огледа.

Движението изобщо не се усещаше, но вагонът вече се носеше над релсите, увеличавайки скоростта си все повече и повече. Триста километра в час... може би малко повече.

— Дочак... Ди Пи, кажи, защо този влак трябва да лети над релсите? — попита Мартин. — Та той не ги докосва.

— Всичко е много просто — обясни малкият. — За безопасност, за да не се вреже в дърветата, в неравности на релефа, в едри животни или непредпазливи граждани.

— Но не е ли по-лесно да се вдигне нагоре, на десет-петнайсет метра над земята?

— Ние не обичаме особено да летим — призна Ди Пи.

— Обаче летите в космоса — не се предаваше Мартин.

— Това е съвсем друго — учуди се Ди Пи. — Съвсем друго!

Кадрах се намеси в разговора:

— На тяхната планета няма птици и летящи насекоми, приятелю мой. Расата на дио-дао страда от страх от височини.

— Знаеш ли, Кадрах — отбеляза Мартин, — имам усещането, че познанията ти за дио-дао са не по-малки от моите, но са някак едностранчиви. Само негативни.

Кадрах тихо се засмя.

— Нека това не обижда малкия ни приятел, но си прав. Когато пазителите дойдоха на нашата планета и гедарите се захванаха с изучаването на Вселената, ние търсихме дълго от кого да вземем пример. Не правихме разлика между хуманоидните и най-чудноватите форми на живот. И се получи така, че най-симпатични ни станаха хората и аранките. За останалите раси знам предимно онова, което пречи на сътрудничеството и дружбата.

— Не съм обиден — каза Дочакалия приятеля. — И за нашия народ хората не са от най-любимите раси, да не говорим за гедарите. Но това не пречи на приключенията. Нека да хапнем, приятели, а? Предстои ни дълъг път.

Влакът се носеше на север. Намираха се в южното полукълбо на планетата, и с всеки изминал час отвън ставаше все по-топло. Снеговете изчезнаха, ширнаха се каменисти равнини, после обрасли с ниски храсти поля, явно култивирани. Оловните облаци изчезнаха от небето, а и самото то се проясни — цветът му се смени от кафеникавозелено на чисто зеленикавосиньо. Понякога през прозорците се мяркаха малки селища, три пъти влакът спря при големи градове.

Във вагона им така и не влезе никой.

Ди Пи почти непрекъснато ядеше. На Мартин даже започна да му се струва, че малкият расте направо пред очите му — достатъчно беше да отклони поглед за минута и съществуващото сякаш веднага се издължаваше. Представителите на тази раса нямаха детство, на практика нямаха и старост. Мартин неведнъж беше чул да сравняват човешкия живот с горене; животът на дио-дао не гореше, а направо избухваше.

А зад прозорците ставаше все по-топло.

Плантациите от храсталаци се смениха от поля с някакви житни растения, после — от пасища, където бродеха охранени двукраки животни, които малко приличаха на изправени на задните си крака крави. Целият живот на Мардж беше изграден на един и същ принцип: всички животни живееха не повече от половин година, всички растяха в торби и притежаваха наследствена памет.

Тъжна планета...

Мартин се настани в креслото възможно най-удобно, затвори очи и се опита да подремне. Срещу него Ди Пи нагъваше нещо, подобно на чипс, и четеше книга — съвсем обикновена, хартиена, много подобна на земните.

— Какво четеш? — не можа да се сдържи Мартин. Дио-дао вероятно не обичаха да губят времето си напразно. Ако Дочакалия приятеля беше решил да тръгне по стъпките на баща си и да се заеме със служба в името на закона, щеше да му се наложи доста бързо да изучи многобройните кодекси на дио-дао.

— Взех един роман за из път... — Ди Пи се смути. — Това е белетристика. Измислица.

— За какво се разказва? — поинтересува се Мартин. При предишното си посещение не се беше интересувал особено от

културата на дио-дао, а се съсредоточи върху спазването на законите и обичаите.

— За един дио-дао, името му е Желаетия повече. Той искал да живее дълго и сключил сделка с дявола. От него се искало всяка година да убие и изяде един млад дио-дао, след което отново ставал млад и можел да се представи за син на самия себе си. Но един полицейски служител, Помнеция станалото, го заподозрял след една случайна среща. Той пазел свято паметта на предците си и успял да разпознае престъпника, с когото се сражавали още баща му и дядо му...

Ди Пи замълча, а после попита:

— Явно сюжетът звучи наивно за същество, живеещо десетки години?

— Защо? — отвърна Мартин. — Ние също имаме подобни сюжети, само че нашите престъпници желаят не дълъг живот, а безсмъртие.

— Трудно ми е да си представя това... — изрече замислено Ди Пи. — Ще ми разкажеш ли някоя човешка книга на тази тема?

Мартин се замисли и се зае да разказва „Портретът на Дориан Грей“. Дочакалия приятеля се оказа добър слушател. Още когато портретът на клетия Дориан Грей започна да старее вместо него, в очите на Дочакалия приятеля се появиха сълзи. Той прие финала със стоическо спокойствие, но явно беше потресен.

— Много дълбока философия — каза той. — Много. Не са ли превеждали тази книга на туристически?

— Изобщо не съм чул някоя книга да е превеждана на туристически.

— Жалко — изрече Ди Пи убедено. — Разтърсваща история! Създателят ѝ сигурно се е ползвал с всеобща любов и е бил учител по морал?

Мартин се засмя.

— Как да ти кажа... ако трябва да съм честен, той е имал проблеми с любовта и морала... предполагам, ще ти е трудно да разбереш ситуацията, но...

За щастие Дочакалия приятеля не се интересувахе от личността на злополучния Уайлд, а от други сюжети на вълнуващите го теми.

Мартин му преразказа „Шагренова кожа“^[1], който не направи чак толкова силно впечатление, след което се прехвърли на фантастиката.

Тук Ди Пи преживя лек нервен срив. Въпреки че възприемаше съвсем спокойно концепцията на художествената литература, той не можа да разбере какво е това измислено бъдеще. Според него можеха да се съчиняват истории само за миналото. Не можеше да си представи бъдещето като полигон за фантазията. Много внимателно, като започна от „фантастиката на близкия прицел“^[2] и приведе апокрифния случай с изобретяването на портативните детски ядрени лаборатории^[3], Мартин успя да му разясни смисъла на земната фантастична литература.

— Но нали тези истории в по-голямата си част не се сбъдват! — възбудено спореше с него Ди Пи. — Нима някой е предвидил, че пазителите ще дойдат на Земята?

Мартин сви рамене.

— Тогава в какво е тяхната ценност? Та това е напразна загуба на време!

Мартин не можеше да признае, че хората понякога не знаят какво да правят със свободното си време и запълват живота си с игри, книги, филми и напълно безсмислени хобита.

— Не, това разширява границите на възприятията — каза той. — Когато четете за един или друг вариант на бъдещето, човек вижда неговите плюсове и минуси, и следователно може да вземе мерки за неговото постигане или предотвратяване.

Ди Пи потъна в дълбок размисъл.

— А освен това измисленото бъдеще позволява на човека да си представи по-дълбоко и нагледно проблемите на настоящето. Така, както и в обикновената художествена литература — довърши Мартин.

— Това трябва да се обмисли — кимна Ди Пи. — Тук има някакъв смисъл. Струва ми се, че обичате такива книги, защото се надявате, поне мъничко, да доживеете до измисленото бъдеще. На нас ни е по-трудно. Ние знаем кога ще умрем. Ние живеем кратко... относително кратко, разбира се... но все пак...

Той замълча и остави романа настрана.

А Мартин все пак реши да подремне.

Вечерта Мартин се събуди, удивително свеж и бодър, а влакът вече се носеше над морето. Небето беше забулено в синкавочерна пелена, в далечината проблясваха мълнии, под самото дъно на вагона кипяха вълните.

— Ама защо върху морето има релси? — попита Мартин, като погледна през прозореца.

— Обикновените влакове се движат покрай брега, но антигравитационните експреси скъсяват пътя — поясни Дочакалия приятеля. — Мартине, бързам да ти съобщя една новина. Реших да стана писател!

— Наистина ли? — възхити се Мартин. — Това е сериозно решение, не се съмнявай.

— Много сериозно — съгласи се Ди Пи. — Ще работя по малко в полицията, за да предам знанията си и знанията на предците ми на един от синовете ми. Но аз ще родя двама или трима сина. И един от тях ще стане писател-фантаст. Той ще учи народа ми на бъдещето, което някога ще дойде.

Мартин погледна с любопитство въодушевения дио-дао. Удивително! Беше успял да подари на чуждата раса нова професия!

— Вече знам за какво ще бъде романът ми — продължаваше Дочакалия приятеля. — След десет години... — той направи тържествена пауза — велико откритие ще позволи на дио-дао да живеят *десетки години* и при това — да се размножават на всеки шест месеца! Отначало всички ще приемат с възторг новото откритие. Но скоро планетата ще бъде обхваната от жестока продоволствена криза. Отново ще се върнат гладът и канибализмът. Правителството ще бъде принудено да ограничи гениалното изобретение и правото на дълъг живот ще стане достъпно само на малцина. Около лиценза за дълголетие ще започнат да се извършват страшни интриги и престъпления. Главният герой е *млад* дио-дао на име Окриления от мечта. Ето, послушай малко...

Ди Пи взе от съседното кресло дебела тетрадка със синя подвързия. Отвори я на първата страница — Мартин със смайване забеляза, че вече е изписана поне една четвърт от тетрадката. Ди Пи започна да чете:

— „Той посрещаше есента вече за втори път. Днес беше неговият рожден ден — точно преди две години Окриления от мечта беше

напуснал топлите и спокойни дълбини на родителската си торба...“

След като направи изразителна пауза, Ди Пи каза:

— Представям си какъв шок ще изпита читателят, когато прочете тези фрази.

— Да, неочакваното начало е сигурен ключ към успеха — съгласи се Мартин.

— Терминът *рожден ден* ми го подсказа уважаемият гедар — призна Ди Пи. — В стария вариант бях написал: „Планетата вече беше обиколила два пъти светилото си от деня, в който Окриления от мечта...“ и така нататък. Струва ми се, че новите, неочаквани термини ще придадат на текста по-голяма еластичност, ще внушат доверие към случващото се.

— Възможно е — кимна Мартин и погледна към Кадрах — гедарът доволно се усмихваше, докато слушаше Ди Пи.

— А ето го любимото ми място... — Малкият дио-дао прелисти няколко страници. — „Трева. Небе. Покой. И нищо... Странна дума — «нищо». Нали нищо не означава, а ние толкова обичаме да я изричаме. Толкова мразим самата мисъл за «нищото», което рано или късно ще настъпи... и с такава лекота произнасяме тази дума. Нищо. Само стръкчета трева пред очите, само плуващи облаци... Облаците не знаят какво е това «нищо». Бяло върху синьото. Пара в пустотата. Кълба дим — димът на нашата вяра. Когато си малък — строиш вълшебни замъци от бяла мъгла... Нищо. Можеш да се изправиш, а може да останеш във високите треви. Какво ще се промени? Нищо. Водна пара. Хаш две о... Защо така не ти се иска да се изправиш, да се махнеш от гъстия аромат на цветята, от треперещите стръкчета трева, от секундите на детството, дали ти такъв неочакван подарък? Нали така или иначе няма нищо, само пара, само хаш две о... Бял воал върху лика на небето, сякаш плахи тебеширени щрихи върху черната дъска в класната стая...

Детството си отиде, но останаха плуващите над земята облаци. Те не знаят, че отдавна вече си пораснал. Те са същите, както и преди година.

Ти си пораснал, ти ще остарееш, ти ще умреш... Облаците все така ще плуват над земята, а малкото момче ще лежи в тревата, сяпано и безумно гледащо в небето, без да знае, че същите облаци са плували и над мен, без да знае, че всяка мечта се повтаря през вековете... Нищо. Но докато облаци плуват в небето — аз живея. Аз съм онова момче,

което е гледало в небето преди хиляда години. Аз съм старецът, който ще се усмихва на небето след хиляда години. Аз живея вечно! Аз ще бъда жив винаги! Хаш две о — това е нещото, от което са направени облаците и океаните, моята плът и сокът на тревите. Аз съм вода и огън, земя и вятър. Аз съм вечен, докато над земята плуват облаци. Трева... небе... покой... Благодаря на това небе. На тази трева. На тези облаци. На тази вечност, която е подарена на всеки. Трябва само да се посегне към небето...“.

— Ти си поет, Ди Пи — каза Мартин.

Бронзовата кожа на малкия дио-дао едва забележимо се изчерви от смущение.

— Старая се. Един от далечните ми предци е бил съчинител на истории, в мен е останало нещичко от паметта му. Това помага.

— А в какво ще бъде същността на романа ти? — попита Мартин.

— Както можеш да разбереш от този фрагмент, след като премине през нелеки изпитания, Окриления от мечта ще разбере, че дългият живот не прави разумното същество по-щастливо, че той с нищо не превъзхожда предците си, живели по половин година!

— Разбирам — кимна Мартин.

— Аз не съм съвсем уверен в тази идея — призна Ди Пи. — Но иначе на читателя ще му стане прекалено тъжно.

— Прав си — каза Мартин. — Повечето земни писатели също са стигали до подобен морал. Било им е мъчно за читателите... и за тях самите, разбира се.

Лицето на Ди Пи се помрачи.

— Тогава ще помисля пак. Може и да променя финала.

— Бряг — каза тихо Кадрах. — Приближаваме се към брега.

Планетата на гедара изобилстваше от морета и океани и едва ли някой би допуснал, че Кадрах може да се страхува от водата, но Мартин долови в гласа му облекчение. Той се изправи, протегна се и погледна през прозореца.

В далечината наистина се издигаха планини.

— Почти пристигнахме — съобщи Ди Пи. — Пътят от брега до планините ще отнеме не повече от половин час. Аз дотогава ще похапна...

Той изведнъж се поколеба. После взе тетрадката си и наполовина изпразнената прозрачна химикалка.

— Не, по-добре да попиша малко. Мартине, подай ми пакета с белтъчните сламки.

[1] Роман на Балзак. — Бел.прев. ↑

[2] Съветската фантастика през 40-те и 50-те години на ХХ век, популяризираща постиженията на съветската наука и техника и развитието им в близко бъдеще. В по-широк смисъл — всяка фантастика, базирана върху реално възможното развитие на науката и техниката в най-близко бъдеще. — Бел.прев. ↑

[3] Опасна детска игра, съдържаща уранови руди, гайгер-мюлеров брояч и апаратура за изследване на радиоактивни материали и манипулации с тях. Пусната е на пазара през 1951 г. в САЩ за цена 50 USD. Изобретателят ѝ Алберт Гилбърт е смятал, че децата ще харесат интересните опити по изучаване на ядрените сили. — Бел.прев. ↑

5.

Бяха избягали далече от зимата. Дори привечер и дори в планините, тук беше топло. Мартин свали якето си и остана по риза, Кадрах развърза ремъците на дрехите си, Ди Пи свали наметалото си и остана само с препаската на бедрата си.

Гарата беше разположена на каменисто плато пред Долината на Бог. Малкото градче, в което едва ли живееха повече от пет-шест хиляди дио-дао, беше прилепено до железопътната линия. Сред обикновените куполи Мартин забеляза здания с различна архитектура — и веднага почувства топлина в гърдите си. Тук живееха много раси, включително и хора. Все пак това беше уникално място.

— Тук има гедари — каза Кадрах. Явно и на него беше хрумнала същата мисъл. — Предполагам, че ще бъде разумно, ако се разделим. Аз ще поискам съвет от своите, а Мартин — от хората. А ти, Ди Пи, отиди при теолозите дио-дао.

— Това е добра идея — съгласи се Ди Пи. — Виждате ли входа на долината?

Виждаха го. На километър от градчето, където планинските стръмнини се разделяха, разсечени от долината, към небето се издигаше арка, боядисана с цветовете на дъгата. Това беше доста необичайно съоръжение за предпочитащите спокойните цветове и ниските постройки на дио-дао.

— Там има охрана — продължи Ди Пи. — Но входът е свободен за минаване по всяко време. Само трябва да оставите оръжието си.

— Аз няма да оставя меча си! — отвърна рязко Кадрах.

— Меча може да задържиш — успокои го Ди Пи. — Та нали той е атрибут от религиозния ти култ. Ще се срещнем при арката... след час?

— След два часа — помоли Мартин. — Струва ми се, че още ще е светло.

— Добре, след два — съгласи се Ди Пи. — Ще се постареем да си изясним всичко за жената Ирина и за това от коя религия може да се възползва.

— Трябва да се проверят и хотелите — напомни Мартин. — Ще можеш ли?

Ди Пи кимна и те се разделиха. Мартин се насочи към каменната двуетажна сграда, в която се разпознаваха елементи от земната архитектура, Кадрах уверено тръгна към дълга дървена барака, увенчана с решетъчна стражева кула. Дочакалия приятеля потегли към разположен малко встрани купол — твърде голям, за да е жилищно помещение.

Това градче наистина се отличаваше от обичайните селища на дио-дао. Няколко пъти Мартин се натъкваше на извънземни — двойка дългокраки, вирнали перата си шеали, мрачен нисък и набит хуманоид или псевдохуманоид, чиято раса не можеше да определи, както и як хуманоид с външност на хищник, чийто събрат толкова непредпазливо беше заплашвал пазителите на Библиотека. Мартин се поздрави с шеалите на жестомимичен туристически — те владееха речта много лошо; поздрави се и с хуманоидите. Дори избухливият хищник изглеждаше любезен — в чуждите светове всички извънземни неволно се привличаха помежду си.

В градчето имаше и други следи от галактическите култури.

На витрината на едно магазинче, сред най-чудновати храни Мартин откри две консерви с телешко варено, консерва с кондензирано мляко и хайвер белоруско производство. Имаше и купол, над чиято врата обява на туристически съобщаваше: „Подстригване на пера, козина, коси и нокти, подрязване на опашки и уши. Грижи за люспести покрития и за копита. Полиране и удължаване на рога. Професионално и евтино!“ Имаше и мъничък стадион, в момента пуст, но с изключително интересни спортни уреди.

Мартин реши, че по-късно си струва да рискува да си направи маникюр и да се подстриже на чужда планета. В края на краищата такива приключения придават на живота особена яркост.

Но засега трябваше да намери земяците си, затова продължи по пътя си към сградата.

Усетът не го подведе. Сградата изглеждаше като земна къща, построена от червени тухли, с керемиди на покрива, с широки прозорци и уютна тераса на втория етаж. Пред къщата имаше мъничка градинка, в която Мартин с умиление видя зелени пера лук,

червенеещи се изпод найлона на оранжерията домати и — о, чудо на чудесата! — няколко цъфтящи ябълкови дървета!

А на пейката пред входа с плетка в ръце седеше тиха старица с посивели къдрици, облечена с крещящожълта рокля. Тя погледна към Мартин през дебелите стъкла на очилата си, усмихна му се и се изправи да го посрещне.

— Добър вечер, фрау... — поздрави я смутено Мартин. Познанията му по немски език се изчерпваха с няколко набили се в главата му думи.

— О, добър вечер, хер! — поздрави го старицата. — Извинявайте, аз съм холандка и от толкова отдавна не съм говорила на немски... нали няма да имате нищо против, ако мина на туристически? Казвам се Елза.

— Разбира се — зарадва се Мартин.

— Клаус! — извика старицата. — Клаус, имаме гост!

От отворения прозорец на втория етаж се подаде плешивата глава на един старец. Когато видя Мартин, Клаус засия и изчезна.

— Сядайте, сядайте — суетеше се старицата. — Как попаднахте на Факю, хер?

— Аз... пътешествах с приятели... — започна неловко Мартин. — Току-що слязохме от влака... Търсим една девойка, която е тръгнала към Долината на Бог...

— Боя се, че с нищо не мога да ви помогна — искрено се огорчи старицата. — Тук няма нито една девойка. Но в микровълновата всеки момент ще е готов чудесен щрудел и ако седнете на чаша чай...

— С удоволствие — каза Мартин. Естествено работата не беше в щрудела.

Появи се и Клаус. Радостен, бързо бършеше ръцете си, нацапани с боя. Мартин се здрависа с него и старецът побърза да поясни, че е художник, живее тук вече от седем години, тъй като това място му носи вдъхновение, не се интересува от теология, но му е много приятно да си побъбри със земляк.

Думата „земляк“ наистина звучеше тук по-особено: тържествено и величествено.

Мартин се поинтересува дали в градчето живеят много хора и с удоволствие чу потвърждение на догадките си: тук живееше италиански ботаник, експериментиращ с местните растения,

американски социолог, изучаващ бита на дио-дао, китайска двойка, която държи магазинче, фризьорски салон и пералня за извънземни, поет от арабски произход и юноша японец, скрил се на Факю от якудза.

Както и предполагаше, нямаше руснаци. Службата за външно разузнаване хронически страдаше от недостиг на финансиране, а руската православна църква не се беше решила да последва примера на Ватикана и да изпрати в Долината на Бог поне „ботаник“.

Мартин нямаше намерение да се запознава с всички представители на разузнаването и вероизповеданията на Земята. Напълно го устройваше възрастната холандска двойка, представляваща тук Обединена Европа.

— Вие със сигурност сте изучили това място, нали? — попита той, когато седнаха да пият чай. Сложиха масата право в градината пред къщата, щруделът се оказа вкусен, а чаят — силен и ароматен. — Наистина ли в Долината има поклонници на всички известни религии?

— Всички големи религии — уточни Клаус.

Мартин кимна:

— Работата е там, че аз съм частен детектив.

Възрастните хора закимаха толкова енергично и с разбиране, че веднага стана ясно — ни най-малко не му вярваха.

— Девойката, която е дошла тук, се увлича от теология — заразказва Мартин, безгрижно смесвайки истина и измислица. — Тя иска да докаже съществуването на Твореца. Очевидно се нуждае от религия, която може да демонстрира явно и безспорно чудо. Към кого би могла да се обърне?

— Нашата вяра, разбира се, се изключва — изрече замислено Клаус. Каквито и дълбоки съмнения да изпитваше по отношение на Мартин, въпросът го заинтригува. — Разрешете да отида за тютюн...

— Почерпете се — предложи щедро Мартин, отваряйки раницата си. В нея се намери пакет холандски „Макбрен“, и лицето на Клаус се озари от искрена усмивка. Той дори предложи на Мартин „лулата за гости“ и скоро двамата с удоволствие пушеха ароматен тютюн. След кратко колебание към тях се присъедини и Елза, която донесе от къщата малка лула с дълъг чибук. Старицата седеше тихо като мишка, но слушаше разговора крайно внимателно.

— Чудо, чудо... — разсъждаваше на глас Клаус. — Разбирате ли, дори странната вяра на дио-дао отрича повторяемостта и предсказуемостта на чудесата. Фактичестката възможност да се получи чудо, като се изпълни един или друг ритуал, противоречи на всяка религия, свежда я до шаманство, до магия. Творецът не може да бъде уподобен на механизъм, който непременно ще изпълни едни или други действия в отговор на молитвите на вярващите. Мойсей е получил от Бог жезъл и дарбата да твори чудеса, но само за изпълнение на волята Господна. Христос е можел да извърши всякакво чудо, но бидейки Бог, е ограничавал сам себе си... Ако се е вслушал в молбите на апостолите, би се възцарил в Юдея... Ако вземем будизма, ние нямаме никакви основания да разчитаме на чудо, а ако се задълбочим в исляма...

— Разбирам, че земните религии не са подходящи — каза Мартин. — Но девойката смята, че е намерила пролука в някаква религия. Сигурен съм, че сега тя е в Долината на Бог. Уговаря служителите на някой от храмовете да ѝ помогнат. Нямам време да обхождам цялата долина... дайте ми съвет, моля ви!

Клаус и Елза се спогледаха.

— Много симпатичен младеж — отбеляза Елза. — Християнин ли сте?

Мартин кимна.

— Може би ще успееш да му помогнеш с нещо, Клаус? — предположи Елза. — Поне мъничко?

За художник Клаус се оправяше с теологията напълно прилично. Той размишлява двайсетина секунди, след което отсече:

— Гачерът.

— Какво? — възкликна Мартин, като за малко да изпусне чашата си.

— Вярването на гедарите — поясни Клаус. — В него съществува фигурата на месията, ТайГедар, който... — Той се замисли. — Не може да се каже, че е бог, но е повече от пророк... Да кажем така: ТайГедар е тази част... не, не част... тази страна на Твореца, която човек може да възприеме... исках да кажа — гедар. Това е нещо като модел, аналог, проекция...

— Роден от Светлината, Сянка на стената на битието... — промърмори Мартин. И по погледа на Клаус разбра, че шансовете му

да изглежда като частен детектив вече са равни на нула.

— Ето, виждате ли, и сам прекрасно разбирате всичко.

— Имам един приятел. Той е гедар и ми е разказвал някои неща... — опита се да се оправдае Мартин.

Разбира се, не му повярваха.

— Но нима вярването на гедарите включва предсказуемост на чудесата? — попита Мартин.

— Тяхната религия е достатъчно млада и активна — отговори Клаус. — Гедарите са сковани от много сложен кодекс от взаимоотношения, обществото им е по-структурирано, отколкото японското, например. И тези кодекси и взаимни задължения се разпростират частично и върху отношенията им с Бог. Съществуват няколко обещания на ТайГедар, които стоят в самата основа на вярванията на гедарите. Например всеки служител на ТайГедар, загинал заради утвърждаване на истинността на своето служене и дълбочината на своята вяра, ще бъде възкресен в нова плът.

Мартин се усмихна скептично.

— При това незабавно — вметна Клаус.

— В историите на гедарите е имало религиозни войни — каза Мартин. — Но не съм чувал за масови възкръсвания на загинали гедари.

— Разбира се — кимна Клаус. — Те обясняват това, както може да се очаква, с недостатъчна вяра у загиналите. Но все пак е обещано телесно възкресение. И гедарите твърдят, че многократно са регистрирани такива случаи.

Мартин се почувства зле.

— Девојката може да отиде в храма и да помоли да я принесат в жертва в името на ТайГедар — каза той. — Толкова ѝ е акълът...

— А после ще се окаже, че не ѝ е достигала вяра — усмихна се Клаус. — Както обикновено се случва.

— Има ритуал на очистване и при хри... — каза Елза, намръщвайки се.

— И започва ли камъкът да дава плод след последния ритуал? — усмихна се Клаус. — Спомни си и за танците с огън на шеалите... Не, ако трябва да се провежда демонстративен експеримент — ще е с гедарите. Разбира се, отрицателният резултат няма да докаже нищо, но виж, положителният...

— Ще тръгвам — каза Мартин и се изправи. — Благодаря за угощението.

— Сигурен ли сте, че трябва да отидете там? — попита неочаквано Клаус.

— Предполагате, че е опасно? — уточни Мартин.

— Не мисля, че ще е опасно физически — поясни Клаус. — Но виж, в духовен план...

— Нека да смятаме, че се опитвам да предотвратя духовната й гибел — каза Мартин.

На средата на пътя към входа на Долината на Бог Мартин съжали, че не е оставил при европейските шпиони раницата и карабината си. Достатъчно тежко щеше да му е да тича и без тях — местният въздух беше разреден.

Той стигна до арката с цветовете на дъгата изпотен, задъхан, проклинайки пурите и лулите, а също и чревоугодничеството във всичките му форми. При това осъзна, че по време на чая и разговора не беше направил едно крайно необходимо нещо и сега рискува да наруши местните закони. Толкова бързаше, че дори нямаше сили да разгледа добре арката — само разбра, че е построена от някакви синтетични материали и съдържа не седем разноцветни ивици, а поне трийсет.

Няколко дио-дао бяха излезли от жилищния купол и сега стояха пред арката и го чакаха.

— Тук не бива да се влиза с оръжие — каза един от извънземните, гледайки внимателно прибраната в калъфа карабина.

Мартин безмълвно свали на земята раницата и карабината и извади от джобовете си всичко, включително швейцарското джобно ножче.

— Сега вече си чист и можеш да влезеш — съобщи същият дио-дао.

Мартин поклати глава и въпреки че се чувстваше като персонаж от стар виц, зададе неудобния, но необходим въпрос:

— Във вашия купол има ли тоалетна?

За пръв път в живота му се случваше да предизвика толкова масов и хомеричен пристъп на кикот. Онези дио-дао, които не бяха бременни, се превиваха от смях, останалите тихо се тресяха,

придържайки тежките си кореми. От някои торби започнаха да надничат деца.

— Ти... затова ли тичаше така? — попита единият дио-дао. — А?

— Спазвам глупавите ви закони! — извика Мартин. — Имате ли клозет?

— Да вървим — кимна му посрещачът, все още подхилквайки се. — Да вървим, пилигриме...

След минута, изскачайки като куршум от купола, Мартин предизвика нова истерия с появата си. Впрочем, и ако беше излязъл със спокойна походка, това нямаше да промени нещата.

— Преминавала ли е през арката жена от моята раса? — попита той. — Днес, преди няколко часа?

Няколко дио-дао, успели с усилие да дойдат на себе си, закимаха.

— Накъде беше тръгнала? — попита за всеки случай той.

И подозренията му се оправдаха.

— Жената попита за пътя към ефеса на ТайГедар — отговориха те.

Мартин се приближи към арката и спря ужасен пред откритата се гледка.

Долината се проточваше на десет-петнайсет километра нататък, като достигаше не повече от три километра ширина. Но цялото това пространство беше запълнено от чудновати постройки. Очите неволно търсеха нещо познато, най-добре златните куполи на църкви, или поне католически катедрали, минарета, пагоди и синагоги. Но погледът му се натъкваше на: кръгла каменна постройка наред изкуствено създадено блато; издигащ се към небето връх, увенчан със сребърни стрели; подемна макара над шахта; гигантска статуя, изобразяваща размахващ щипки омар; спираловиден акведукт, по който лениво течеше вода; огън, пламтящ в исполинска чаша. По-дребните постройки се губеха във вечерния здрач.

— А къде е този ефес на ТайГедар? — възкликна Мартин.

Приближилият се към него дио-дао безмълвно посочи някъде надясно. Мартин проследи ръката му и видя израстващо от склона на планината здание. То приличаше най-много на стилизиран стиснат юмрук, направен от камък. Юмрукът държеше нещо като предпазител

на меч или ефес. Вместо острие от ефеса към небето се издигаше тънък лъч светлина.

— Колко буквално е всичко... — промърмори Мартин. — Благодаря, дио-дао.

И побягна, оставяйки охранителите да се смеят.

Привечер Долината на Бог оживяваше. Очевидно така се беше получило при повечето раси — да срещат и изпрацат слънцето с мистични ритуали. Пламъкът в огромната чаша започна да променя цвета си и да пулсира, сякаш подухван от невидими духала. На места заработиха фонтани. Над едно мрачно здание, което нямаше нито врати, нито прозорци, в небето излетя и започна да кръжи ято птици с размерите и привычките на гълъби, но с окраската на колибри.

И звуци!

Имаше незрими барабани, приглушено им пригласяха гонгове. Пронизващ рев на тръби, пицене на клавесин, агония на цигулка и дрънкане на струни. Далечен звън на камбани, тонове на орган, спиричуъли под съпровода на писклива филхармония, хрущене от чупещи се стъкла и бучене на турбини...

И гласове!

Раболепни и горди, нежни и заплашителни, молеци и изискващи, благославящи и проклинащи; гласове на хиляди езици; гласове, каращи стомаха да подскача към гърлото; гласове, пронизващи черепа; прогонващи болката, отнасящи надалече тревогата...

И миризми!

Сладкият аромат на благовония, лютият дим от горящи треви, отвратителната воня на гниеци органични вещества... Упойващи миризми, тревожни миризми, пронизващи миризми, успокояващи миризми, познати и чужди на човека миризми... Природни миризми, отровни химически миризми; неутрални миризми, миризми, неясни и смесени като разпръскващо се във въздуха петно...

И дио-дао на вратите на храмовете и светилищата!

Дио-дао с мантии и раса, наметала и костюми, пера и кожи, разголени и гримирани, застинали неподвижни и танцуващи в странни ритми, крачещи и скачащи, разглеждащи Мартин и вперили поглед някъде в небето...

Мартин тичаше между храмовете, по тесни бетонни пътечки, които постоянно се разклоняваха и сменяха посоката си. Ефесът на ТайГедар беше все по-близо и по-близо, но пътят към него беше преграден с канал, в който безмълвно бяха застинали голи дио-дао, потопили длани във водата. Мартин скочи в студената вода и прекоси канала през един висок до гърдите брод. Дио-дао го гледаха, но никой не каза нито дума.

След като се изкатери по каменистия склон — нагоре не водеха никакви пътища, — той дотича до процепа в ефеса на ТайГедар. Нямаше врати, само завеса от тънки полюляващи се метални нишки. Зад тях се виждаха отблясъци от червена светлина и долитаха гласове — на туристически!

— Стойте! — извика Мартин, влизайки на бегом в храма на гедарите. — Стойте!

Те и без това стояха. Двама дио-дао с гедарско облекло — като оживяла карикатура, ехидна и удачна. И човешка жена — Ирина Полушкина, напълно гола, с купчина дрехи в краката. В ръцете си дио-дао държах гедарски мечове, направени от разтопени керамични нишки, и цялата картина напомняше живо за обложката на някаква слаба фантастична книга, експлоатираща за пореден път темата „красавицата и звярът“.

— Не я докосвайте! — извика отново Мартин. И едва в този момент забеляза, че никой не държи Ирина, а дио-дао са хванали мечовете не за ръкохватките, а за остриетата. Освен ако не смятаха да посекаат девойката с дръжките, значи тя не беше заплашена от нищо.

— Ти си развълнуван и объркан — каза много спокойно единият дио-дао. За миг мечът му се плъзна в ножницата на гърба му. — Какво те тревожи?

— Не слушайте девойката, тя е намислила глупост — каза бързо Мартин, приближавайки се към Ирина.

— Мартине, не съм молила за вашите съвети... и вашата помощ! — възкликна гневно Ирина.

Той вече изобщо не се учудваше, че го е познала. Хвана я за ръка и я дръпна на няколко крачки от двамата дио-дао. После повтори:

— Нейното предложение е грешка. Не бива...

— Откъде знаеш какво съм предложила? — попита Ирина.

— А ти откъде знаеш кой съм аз? — защити се Мартин. Девойката се сепна, а той отново се обърна към свещениците: — Девойката се е увлякла, ТайГедар няма да я съживи...

— Разбира се, че няма да я съживи — кимна единият дио-дао, облечен с дреха с лазурен цвят. Кимна към приятеля си, който беше с бледозелена дреха, и той тихо отстъпи встрани. — Никой няма намерение да я убива. Преброй до дванайсет наум, като при всяко число повтаряй „Тай!“.

Колкото и нелеп да беше съветът на жреца, Мартин се вслуша в него. И започна да брои наум: „Едно, Тай! Две, Тай!“.

Изглежда, едва сега Ирина осъзна, че се е оказала гола пред мъж от своята раса. Дръпна се, но Мартин я държеше здраво. Тогава тя застина и се изпъна като млад фотомодел, позиращ за „Плейбой“. Постъпи правилно, разбира се — няма нищо по-нелепо от гола жена, която се опитва да скрие голотата си с длани.

„Три, Тай! Четири, Тай!“ — произнесе мислено Мартин, оглеждайки се. От мокрите му дрехи по мозаечния каменен под капеше вода, но двамата дио-дао учтиво не забелязваха това.

Отвътре храмът на гедарите изглеждаше доста малък. Почти кръгла форма, драпирани с червено кадифе стени, никакъв олтар или икони. Само на купола на ниския таван Мартин забеляза стенопис, но толкова абстрактен, че му се струваше невъзможно да отгатне какво е изображението. Светлина, сенки, неясни силуети...

„Пет, Тай! Шест, Тай, Седем, Тай!“.

Мартин стисна китката на Ирина още по-силно. Погледна я в очите. Момичето издържа погледа му, дори го възнагради с презрително примигване.

„Осем, Тай! Само за бой е! Девет, Тай! Да се остави без сладко! Десет, Тай! Единайсет, Тай! Да ѝ се вземе всичката козметика! Дванайсет, Тай!“

— Защо си съблечена? — попита Мартин и с удоволствие видя, че Ирина се изчерви.

— Жените нямат право да се намират в храма на ТайГедар с дрехи — отговори тихо жрецът дио-дао с лазурните дрехи. — Жената изобщо няма право да носи дрехи... Ние поискахме да се съблече. Не се безпокой, свързани сме с обет за целомъдрие и не можем да посегнем на твоята жена.

— Аз не съм негова! — извика Ирина, но дио-дао не обърнаха никакво внимание на думите ѝ. И нищо чудно. Вярата на гедарите, която се изповядваше в този храм, оставяше на жените крайно малко права.

— Какво целомъдрие? — не издържа Мартин. — Вие имате наследствена памет, нима предпочитате да умрете, без да я предадете на потомците си?

— Служенето на ТайГедар е недостъпно за жените. Но ние не сме жени, а хермафродити — отговори гордо свещеникът. — Служенето на ТайГедар забранява телесната близост. Но ние оплождаме самите себе си — против това няма нито една забрана в Книгата на ТайГедар.

Мартин шумно си пое дъх. Да, вероятно това беше възможно. И почти със сигурност беше страшно извращение в морала на дио-дао.

Но тези побъркани дио-дао служеха на Бога на гедарите и се държаха като гедари.

— Ира, вземи дрехите си и ме изчакай отвън — помоли я Мартин.

— Не! — отсече тя.

Мартин реши да не настоява. Изведнъж си представи как излязлата от ефеса Ирина е хваната от друга група видиотени дио-дао, които я замъкват... например към пламтящата чаша.

— Какво искаше тя от вас? — попита Мартин.

— Тази нещастница — каза дио-даото и ръката на Ирина потрепна — искаше да изпита ТайГедар. Тя помоли за разрешение да умре в негово име, за да възкръсне съгласно древното обещание на ТайГедар.

— Но вие отказахте да ѝ помогнете — отбеляза Мартин.

— Разбира се — кимна жрецът дио-дао. — Обещанието на ТайГедар не важи за жени, самките не могат да бъдат негови служители.

Мартин започна да се кикоти. Ирина го гледаше изпепеляващо, а дио-дао тихичко чакаха. Той обаче се смееше все по-силно и по-силно. Ето ви политическа коректност! Ето ви равенство между половете! Когато започвате експерименти с чужда философия и религия, първо се убедете, че имате всички необходими атрибути!

Мартин се смя, докато Ирина не се разплака. Тихичко, почти беззвучно. Кавалеристката Дурова^[1], поругана от целия кавалерийски полк...

— Ира, извинявай — каза Мартин, като спря да се смее. — Прости ми. Но аз тичах насам като идиот... Боях се, че ще те намеря вече мъртва... отново.

— Ти си глупак! — Тя го погледна гневно, без да престава да плаче. — През цялото време ми пречиш!

— Къде съм ти попречил? — възмути се Мартин. — На Библиотека, където прострелях убиеца ти? На Аранк, където приятелят ти за малко да ме застреля? На Прерия 2, където ти скочи под куршумите? Ти се залавяш ту за една тайна, ту за друга. Опитваш се да решиш по лесния начин загадки, с които се мъчи и ще продължава да се мъчи човечеството! Защо не можеш да седиш мирна! Ти си млада, умна, красива девойка, защо се държиш като глупачка...

— Ти не разбираш! — прошепна Ирина, хапейки устни. — Времето изтича, всички вие не разбирате...

Мартин успокоително я потупа по рамото — и веднага се улови, че това, което му се иска, не е да я успокоява...

— Ирина, сега ще си тръгнем оттук и ще ми разкажеш всичко — помоли той. — Става ли? Ще ти повярвам. Честна дума. Ще ти помогна. Нали виждаш — с ТайГедар не излезе нищо, и аз нямам нищо общо тук. Нали?

Девойката кимна неохотно.

— Ами ето — усмихна се Мартин. — Ще видим с колко време разполагаме и какво трябва да се направи. Сигурен съм, че ще се получи.

После се обърна към дио-дао и се поклони.

— Благодаря ви, служители на ТайГедар! Благодаря за проявеното снизхождение към самката от моята раса.

— Тя нямаше никакви шансове — повтори служителят. — Освен всичко останало, с чудото на възкресяването се даряват онези, които вярват в ТайГедар, а не учени-фанатици, тръгнали на смърт заради научното любопитство.

— Логично — кимна Мартин. — Можем ли да си тръгваме? Нали не съм ви оскърбил с внезапната си поява? Нали жената не е засегнала чувствата ви?

— ТайГедар е безмилостен към злото, но е снизходителен към грешките. — Върху лицето на дио-дао се появи усмивка. — Идете си и не позволявайте на разума си да се разпилява. Различавайте глупавото от доброто и мислете по четири пъти, преди да извършите нещо.

— Отсега нататък ще мисля по дванайсет пъти — съгласи се Мартин.

Изглежда, най-накрая му беше провървяло.

Той кимна на Ирина и тя много неловко, без да се навежда, а клякайки сред разбърканите си дрехи, се зае да ги събира. Мартин деликатно се извърна, но веднага след като девойката се изправи, отново я хвана здраво за ръката.

— Простете, достойни — каза Мартин и я поведе към изхода. — Извинявайте, че поизцапах тук.

И в този момент се случи онова, от което вече беше спрял да се страхува.

Металическите нишки слабо извънтяха, завесата се отдръпна встрани и в залата влезе Кадрах. Лицето му беше почти бяло — удивително е как сивата кожа може да побледнее толкова.

— Кадрах, всичко е наред, успех — изрече бързо Мартин.

Гедарът само кимна слабо и плъзна безизразен поглед по голата девойка. Отиде напред залата. И тихичко рече:

— Кощунство.

Мартин застана мислено. Само мислено. Сега не биваше да показва дори сянка на съмнение.

— Кадрах, те не са виновни в нищо! — възкликна той.

Дио-дао с лазурната дреха се приближи към гедара и тихо каза:

— Ти си целият изтъкан от гняв, братко мой. Позволи ми да очистя душата ти.

— Шакрин-кхан! — изкрещя Кадрах, ръката му се стрелна към дръжката на меча, но веднага се отдръпна. Гедарът сякаш клюмна, прегърби се. Погледна към Мартин и с мъртъв глас преведе: — Гадост... Прости ми, приятелю. Казах, че има граници, през които не мога да прекрача. По-добре излез.

— Какво те засегна, братко? — попита свещеникът все така меко.

Кадрах се закикоти:

— Какво ме е засегнало? Мечът на ТайГедар в душата ми! Аз виждам зло, стоя сред зло, ще прочистя злото!

Гласът на дио-дао сякаш се наля с гняв:

— По-внимателно, учителю. Тук няма неразумни, на които да трябва да се предаде урок. Тук е ефесът на ТайГедар, Сянката на Светлината!

— Ти разбираш цветовете, ти си прочела Книгата на Тай Гедар, ти си си купила меч, но това не те прави гедар! — изсъска Кадрах. — Ти стоиш в езически храм, ти се подиграваш с вярата ми, ти тъпчеш сянката на ТайГедар!

— Аз разбирам езика на дрехите, аз познавам Книгата, аз сам си направих меч! — Сега гласът на дио-дао гърмеше в целия храм. Той се изправи и се оказа, че е едва ли не по-висок от Кадрах. Веднага се видя, че е бременен. — Това е истински ефес на ТайГедар, издигнат в негова чест и за негова прослава, и сянката на ТайГедар лежи на раменете ми! Нима ТайГедар е казал, че само гедарите носят неговата истина? „Всички сте недостойни да ми служите и всеки има право да ми служи!“.

— „Даваща живот няма да застане под моята сянка, носеща живот не ще влезе в ефеса на моя меч!“ — контраатакува Кадрах. — Ти си бременна!

— Аз не съм жена! — изрева жрецът дио-дао. — Аз съм служител на третата нишка на меча, името ми е Корган, живея за слава на ТайГедар!

— Ти си по-лоша от жена, защото си надарена с лъжлив ум! — закрещя Кадрах. — Ти си бременна, ти си хермафродит, ефесът е осквернен!

— Отсечи гнева си, Кадрах!

— Шиидан! — нададе вой Кадрах и с неуловимо движение измъкна мечовете си.

Ето сега вече Мартин си позволи да застане на глас. Впрочем, това не му попречи да сграбчи Ирина в прегръдката си и да се хвърли към далечния ъгъл на храма.

Кадрах и Корган стояха един срещу друг. Корган също беше извадил меча си, а в погледа му се четеше искрената ярост на несправедливо обвинен.

Сега нито Кадрах, нито Корган си правеха труда да говорят на туристически. Впрочем, разговорът им не трая дълго.

— Аш гаррза-хра Тай, анжар Шиидан, Кадрах! — изкрещя свещеникът и Мартин си помисли, че може би най-голямата му грешка е била да назове гедара по име. Последната капка в чашата на гнева на Кадрах. Гедарът по никакъв начин не можеше да признае на „фалшивия свещеник“ правото да говори с него като с равен...

— Аш Шиидан-кхан! — изрева Кадрах.

Ирина се размърда в прегръдката на Мартин и тихо каза:

— Край... след като го нарече слуга на дявола...

Мечовете се срещнаха.

Може би приелият вярванията на гедарите дио-дао наистина владееше добре оръжието. Може би той наистина беше изучил тайното изкуство на плетене на меча от разтопени каменни нишки.

Но той нямаше никакви шансове срещу професионалния гедарски палач. Дио-дао изобщо не използваша режещи оръжия — много повече им пасваха раздробяващите и метателните, като боздугана и прашката.

Още на третия удар Кадрах изби меча на дио-дао. Застина за секунда, съпровождайки с поглед отлетялото към стената оръжие — сякаш смаян от това, че не е успял да го счупи. Обезоръженият Корган не се опита да избяга, а гордо изправи глава, гледайки право в лицето на гедара, и устните му беззвучно зашептяха нещо.

Мечовете изсвистяха, разсичайки въздуха, и кръвта заля лазурната дреха на жреца дио-дао. На Мартин му се стори, че отначало Кадрах се канеше да отсече главата на Корган, но в последния миг размисли — и нанесе два удара в гърдите. Очевидно това беше позорна смърт, единствената, за която бе достоен помагачът на дявола.

— Ефесът ти е очистен, ТайГедар! — възкликна Кадрах. С две бързи движения той изтри мечовете в дрехата на Корган и ги прибра в ножниците. Гедарът се правеше, че не забелязва втория свещеник, който беше застанал встрани и изобщо не се намеси в схватката. Очевидно защото онзи не беше бременен.

— Какво направи, Кадрах — прошепна Мартин, докато се изправяше. — Какво направи...

Гедарът го погледна сурово.

— Прости ми, приятелю. Трябваше да излезеш. Не можех да не накажа осквернителя на ефеса.

Той се приближи към Мартин и Ирина и подаде ръка на девойката:

— Стани. Аз съм приятел на Мартин и се радвам, че си спасена.

— Убиец — прошепна Ира. — Жесток убиец!

Гедарът въздъхна и отдръпна ръката си.

— Все пак и вашите самки не са съвсем разумни... Изведи я оттук и я облечи, приятелю Мартине. Аз трябва да се помоля в очистения храм.

Мартин не отговори — той гледаше тялото на Корган, което вече не беше толкова неподвижно.

От окървавената купчина дрехи изпълзяваше детенцето.

Съвсем мъничко — ако беше човешко дете, Мартин би го сметнал за две– или тригодишно.

Дебелата пъпна връв се точеше подире му и пулсираше, трепереше в бесен ритъм, като силно опъната струна. Очите на детето бяха широко отворени и без да мигат, гледаха в Кадрах.

Сякаш почувствал този поглед, той се обърна. Посегна към мечовете си — и безсилно ги отпусна. Прошепна:

— Храмът е осквернен завинаги...

Ирина се надигна, видя детенцето, изпищя и притисна длани към лицето си. Гледката наистина не беше приятна.

Детето се надигна, застана на силните си задни лапи. Замислено прехвърли поглед върху пъпната връв. Пулсирането престана. По сивосинкавата връв сякаш в него се просмукваха последните буци съсирена кръв.

После устните на детенцето се отвориха и слабичкото гласче изрече:

— Сбъдна се обещанието на ТайГедар... аз загинах и възкръснах в нова плът...

Жрецьт с бледозелените дрехи падна на колене.

— Не си възкръснал! — изрева Кадрах. — Прехвърлил си цялата си памет в детето! Гавриш се с вярата ми, отново се гавриш!

Той извади мечовете си от ножниците.

— Да не си посмял!

Мартин не забеляза кога Ирина е успяла да вдигне от земята меча на свещеника. Опита се да я хване, но дланите му се плъзнаха по голата кожа и девойката се изтръгна, а той се подхлъзна върху окървавените камъни и падна в краката ѝ. Ударът на Ирина беше неумел и тромав, така замахват с тояга, а не с меч, и гедарът, естествено, усети надвисналото над главата му острие. Той се обърна, озъби се — Мартин усети какви сили му коства да се сдържи, — но той все пак се сдържа и не удари Ирина, само подложи мечовете си под нейния.

Мечът на свещеника се плъзна по мечовете на Кадрах и счупи единия от тях при самата дръжка.

Острието влезе в рамото на гедара, разсичайки с лекота дрехите и тялото.

— Майчице... — прошепна Ирина, изпускайки меча.

Острието остана да си стърчи от тялото на гедара, кръвта бликаше на тласъци от раната му. Гедарът поглеждаше замислено ту раната си, ту счупения си меч. Разтвори дланта си — ефесът с парче от острието падна в краката му.

— Не исках... — прошепна Ира.

— Ти просто беше мечът на ТайГедар... — каза гедарът и рухна на колене.

— Прости ми! — извика Ирина и се наведе над Кадрах. — Прости ми!

Мартин видя как се случи, но вече не можеше да направи нищо.

Ирина се подхлъзна в кръвта и падна. Успя да се опре на ръката си, но все пак остана надвиснала над гедара.

Над гедара, който така и не беше пуснал втория меч.

На гърба на Ира сякаш израсна хълмче, което след миг се пръсна, и от отвора се подаде острието на меча и мъничко кръв. Девойката изпищя слабо.

— Не... — простена гедарът. С последно усилие той измъкна меча от Ирина, погледна умолително към Мартин и прошепна: — Не исках! Не го направих аз!

Пълзейки в кръвта и даже без да се опитва да се изправи, Мартин достигна до него на четири крака. Подхвана Ира от ръцете му.

— Помогни... ми... — прошепна девойката.

Мартин притисна с длан пулсиращата рана. Беше късно да ѝ помогне. Мечът на гедара беше преминал през сърцето ѝ.

— Ние сме още три — каза Ирина, гледайки го в очите и сякаш отгатвайки неизречените му мисли. — Поне... една... е длъжна... Пазителите... те нямат власт...

— Къде са те? Къде са те, Ира? — извика Мартин.

— Търси... на... — прошепна девойката. Изкашля се — някак много тихо, културно. И очите ѝ се затвориха.

— Аз те подведох, приятелю — каза гедарът. Той също умираше, от тялото му шуртеше кръв. — Те са по-силни... Те използваша и мен. Моя гняв. Виновен съм.

Малкото дио-дао се приближаваше към тях. Новороденият свещеник погледна тъжно девойката и попита с тънко гласче:

— Тя нуждае ли се от обряда на ТайГедар?

Мартин поклати глава, люлеейки на коленете си неподвижното тяло.

Малкият дио-дао се обърна към умиращия гедар:

— Сърцето на ТайГедар е милосърдно... Приеми съдбата си, Кадрах.

Застанал на колене, Кадрах леко се поклащаше и на Мартин му се стори, че сега, в последен пристъп на ярост, гедарът ще се хвърли срещу новородения дио-дао. Но Кадрах само попита:

— Ще ми простиш ли... Корган?

— Както е повелята на ТайГедар — изпищя малкият дио-дао и нежно положи ръчички върху окървавеното рамо на гедара.

Мартин вдигна Ирина, стана и тръгна към изхода. Отслабващият Кадрах стоеше на колене пред новородения дио-дао, който с тънко гласче му говореше нещо на езика на гедарите. От време на време Кадрах отговаряше, от време на време клатеше глава. Младият свещеник застана на колене до него и сложи в ръката му меча си.

Извънтя металическата завеса.

— Да вървим, Мартине — каза му някой. — Те ще направят с тялото каквото е необходимо.

Мартин се обърна — малкият Ди Пи стоеше зад гърба му и гледаше тъжно умиращия Кадрах и мъртвата Ирина.

— Той повярва — промърмори Мартин, докато излизаше след Ди Пи от ефеса на ТайГедар. — Той повярва!

— Показаха ми пътя, но твърде късно. Свещеникът загина и възкръсна, така ли? — попита тъжно Ди Пи.

Мартин кимна. В главата му беше пълна каша.

— Не съществуват чудеса, които не оставят свобода на избора — каза тихо Ди Пи. — А ако съществуват, те не са от Бог.

— Какво имаш предвид, Ди Пи? — попита Мартин.

— Заветът за незабавното възкресяване е догма на гедарите — отговори Ди Пи. — Той не бива да се тълкува еднозначно... в случая с дио-дао. Това вече се е случвало в нашата история.

— Как така? — извика Мартин. — Значи вие сте способни да прехвърлите цялото си съзнание в бебето? Да прекопирате цялата си личност?

Ди Пи кимна и уточни:

— Това... това е невъзможно да се направи нарочно. Изкушението би било... Би било прекалено силно. Но се е случвало. Понякога. Ако умирацията е бил сигурен, че животът му е по-важен от продължаването на рода. Ако това е било... много важно. Ако бебето още изобщо не е развито и не притежава собствена личност. Прекалено много „ако“, Мартине!

— Не е било чудо — прошепна Мартин. Сам не знаеше какво изпитва — облекчение или тъга.

— Не е било — потвърди Ди Пи. — И в същото време е било. Свещеникът наистина е вярвал в ТайГедар и свещеникът е възкръснал в ново тяло... Кадрах ли го уби?

Мартин кимна.

— Бременността на свещеника... Кадрах не можа да я понесе. Прието е да се смята, че самките от техния вид изобщо не притежават разум.

— Глупаво — каза Ди Пи. — Догмата се е оказала по-силна от разума. Догмата е убила Кадрах и е възкресила свещеника... — Той прехвърли погледа си върху Ирина. — Кой я уби?

— Случайност — отговори Мартин. — Тя се подхлъзна и падна върху меча на Кадрах... като преди това го рани смъртоносно.

Ди Пи поклати глава.

— Трябваше да се свържа по-рано с теолозите... Да узная какво разрешение може да се намери. Да те предупредя, да успокоя гедара... Горката жена.

Мартин кимна. Ръцете му бяха в кръв, целият беше в кръв, а мъртвото тяло страшно тежеше. Четвъртото копие на Ирина Полушкина беше загинало от случайна насилствена смърт. Отново пред очите му. Той отново не беше успял.

И този път се оказа без никакви нишки.

Трите Ирени, все още странстващи някъде из Галактиката, можеха спокойно да умират в самота. Мартин Дугин нямаше да им носи повече нещастие.

— Струва ми се, че аз съм причина за смъртта ѝ — каза Мартин. — Всеки път. Аз не успявам да помогна. Аз... нещо в мен не достига.

Той хвана жетона на Ирина, дръпна го, скъса верижката и го прибра в джоба си.

Това вече се беше случвало. Но нямаше да се случи повече.

— Не се укорявай — помоли го Ди Пи. — Ти се стараеше. Ще напиша книга за това как се стараеше. Книга за това, че догмата е по-силна от разума и вярата.

— Повече би ме зарадвала друга книга, Ди Пи — каза Мартин.

— Мога да измисля щастлив финал — отговори Дочакалия приятеля. — Но нима мога да измисля друг живот?

Мартин дойде на Станцията на пазителите след два дни.

Зад гърба му беше останало официалното разследване на инцидента — помогна му това, че Дочакалия приятеля, като единствено дете на Родения през есента, беше наследил длъжността старши следовател по престъпленията, свързани с чуждите раси.

Зад гърба му беше останало погребението на Ирина Полушкина. Свещеникът от църквата Иконите на светилата на твърдта небесна отслужи панихида за Ирина. Погребаха девойката в малко гробище зад храма, под съпровода на тъжния звън на камбаните от ниската дървена камбанария. Дойдоха служителите от храма на ТайГедар, дойдоха диодао от Събора на всички стигматици, дойдоха няколко протестанти и будист с оранжева тога.

Отец Амвросий, със светско име Ежедневна радост, произнесе кратка проповед след службата. Той владееше църковнославянски съвсем свободно и изживяваше гибелта на Ирина наистина много дълбоко. Мартин се смути само от едно. Отец Амвросий, ако се съди от някои негови подмятания, се надяваше, че мощите на Ирина

Полушкина ще станат нетленни и църквата Икони на светилата на твърдта ще се сдобие със собствена светица.

Мартин много се съмняваше в това.

После пое към най-близкия град, в който имаше Станция. Ди Пи го съпроводи и те сърдечно се сбогуваха. Дочакалия приятеля все още си оставаше малък, но беше забележимо укрепнал и възмъжал.

Мартин беше наясно, че най-вероятно никога повече няма да го види. И това го караше да изпитва тягостно чувство — подобно на онова, което изпитваме след посещението при умиращ приятел.

Навярно това смесено чувство за незаслужена вина и истинска жалост ограждаше света на дио-дао от останалите раси доста по-силно, отколкото скучните визови формалности, контраста между най-новите технологии и архаичния бит и останалите особености. Мартин даже си помисли, че е невъзможно да се преодолее това чувство. Ако се отнасяш към дио-дао като с равни, като със същества, с които е възможно да работиш и дружиш, никога няма да се примириш с бързо минаващия им живот.

Когато влезе в Станцията на пазителите, той мислено се прости с Ди Пи, както и с Ирина Полушкина.

— Тук е тъжно и самотно — съобщи дребният, някак прегърбен пазител. Мартин не беше срещал сакати пазители, но всяко нещо си има първи път. — Поговори с мен, пътнико.

— Имам дълг — каза Мартин.

Противно на очакванията си, той не чувстваше нито омраза, нито дори неприязън към пазителите. Може би не беше сигурен във вината им. А може би да се гневи на тях беше също толкова нелепо, колкото да се гневи на ураган или епидемия.

Пазителят кимна и отвърна:

— Знаем. „А за нещо мъничко, жалко, наивно, което не било нито тяло, нито душа, нито талант — ето за това нещо, изграждащо личността на мъжа, все нямало смисъл. Той опитал всичко накуп — да вярва, да обича, да се радва на живота и да твори. Но така и не се намерил смисъл. Освен това мъжът разбрал, че никой от малцината, търсещи смисъл в живота, не е успял да го намери“.

Мартин кимна и дребният пазител, който пиеше от висока чаша нещо, което подозрително приличаше на мляко, му се усмихна.

— На човека му се наложило да измине още много пътища — каза Мартин. — Той се нахвърлял на всичко, за което му се струвало, че носи в себе си смисъл. Опитал да воюва, опитал да строи. Обичал и мразел, творял и рушал. И едва когато животът му започнал да клони към заник, той разбрал главната истина. Животът няма смисъл. Смисълът винаги е липса на свобода. Смисълът — това са жестоки рамки, в които се вкарваме взаимно. Казваме — смисълът е в парите. Казваме — смисълът е в любовта. Казваме — смисълът е във вярата. Но всичко това са само рамки. В живота няма смисъл — и това е неговият висш смисъл и висша ценност. В живота няма финал, до който си длъжен да се добереш — и това е по-важно от хиляди измислени смисли.

— Ти разсея моята тъга и самота, пътнико — кимна пазителят. — Мини през Портала и продължи пътя си.

— Това беше само завършекът на историята — напомни му Мартин. — Мислех, че за да платя за входа, ще ми се наложи да разкажа още една.

Дали така му се стори, или пазителят се усмихна?

— На мнозина не им стига цял живот, за да разкажат дори само тази история. Всеки ден я започват, но така и не узнават финала... Мини през Портала и продължи пътя си.

— Можех ли да спася Кадрах? — попита Мартин.

Пазителят гледаше в празното пространство и пиеше млякото си.

— Не обичам да съм длъжен — каза Мартин. — Искам да разкажа за онези, които търсеха смисъла на живота. За гедара — учител и палач, който не успя да се откаже от смисъла. За един диодао, променил смисъла на живота на своя род...

— Спри — каза пазителят и Мартин млъкна на средата на думата. — Спри, Мартине. Засега не можеш да завършиш тази история. Продължи по пътя си.

Мартин се изправи и кимна. Изведнъж по него изби пот. Стори му се... може би само му се стори, че едва не е преминал невидима, но не безопасна граница.

— Благодаря, пазителю — каза той. — Доскоро.

[1] Надежда Дурова (1783 — 1866) — първата жена-офицер в руската армия. — Бел.прев. ↑

ЧАСТ ПЕТА
СВЕТЛОСИНЬО

ПРОЛОГ

Ако не броим емигрирането, носталгията се проявява най-силно в командировките. Туристическите пътешествия все пак не позволяват да се усети сладката тъга по родината — твърде много впечатления, твърде много живописни руини, младо вино и топло море. Но служебното пътуване, особено ако е неуспешно, позволява на възвишената тъга по родината да се зароди, да укрепне и да разцъфти като цял букет патриотичен синчец или русофилска лайка.

Мартин не смяташе пътуването си до Мардж-Факю за нещо различно от неуспешна командировка. Беше изпуснал всички нишки. Беше позволил Ирина да умре за пореден път. Така и не разбра на какво е станал свидетел — божествено чудо или прищявка на чуждата физиология.

Беше време да се върне при корените си. Да вдиша с пълни гърди от пушека на отечеството, да изпие чаша водка с мезе от щипка влажна пръст. И разбира се, да постои няколко месеца в Москва, без да я напуска.

Или да тръгне към топлите страни — впрочем не особено далечни. Напълно подходящи бяха Ялта, Одеса или Севастопол. Някак много отчетливо си представяше Ялта, спускащите се към морето улички, мъничкото ресторантче при долната станция на въжената линия, където е толкова приятно да пийнеш наливен портвайн от завод „Магарач“, преди да се разходиш по брега на вече прохладното, но все още достъпно за закалените плувци море... Мартин даже се усмихна — криво, но с облекчение. Да изхвърли от главата си Ирина. Да заформи лек курортен романс — непременно с омъжена дама, която е дошла на почивка и не е настроена за трайни отношения. Да пие много силно вино. Да пуши със старата си лула — евтина, но прилична „Стануел“ със сребърна халка около чибука. Да купува от кавказците годен за ядене само в горещо състояние шиш. Непременно да се къпе гол в морето нощем. Да храни от балкона с изсъхнал лаваш^[1] лакомите чайки. Да дава дребни пари на живописните южни просяци, а на

децата да купува сладолед. Вечерите да гледа по малко телевизия, а може би дори да ходи на кино и на концерти на залезли поп звезди.

И след две-три седмици да се върне в Москва успокоен, отпуснат, изхвърлил от главата си чуждите светове, чуждите проблеми и чуждите страхове.

Обмисляше всичко това, докато стоеше на опашката пред паспортната проверка, вече в московската Станция. Имаше много народ, предимно хора, но се срещаха и интересни извънземни. За разлика от друг път, той не ги наблюдаваше с надеждата да научи нещо полезно за психологията им, а си мечтаеше за Ялта, за мимолетните радости на кадифения сезон... или месец октомври вече не е от кадифения сезон? Така или иначе — само Ялта! Украинска водка „Немироф“, николаевска бира, любимата лула, разгорещени по всяко време жени и еднократно топване в прохладното море.

Паспортната проверка през този ден траеше непоносимо дълго. Задържаха го дващест минути — компютърът заби и отнесоха паспорта му на друг контролен пункт, където също имаше опашка. Но Мартин, както и всеки руснак, минал поне веднъж през Шереметиево 2, беше търпелив и не роптаеше срещу забавянето.

Най-накрая провериха паспорта, удариха входна виза и той мина през изхода и се огледа за такси.

Не се наложи да търси кола и да се пазари. Родината вече го очакваше — в лицето на Юрий Сергеевич, облечен с лек сив шлифер и въртящ на пръста си ключове от старичка сива волга.

— Накъде да карам? — попита той, като се усмихваше строго.

— Накъдето желаете — отговори Мартин, докато, без да спори, сядаше в колата. Хвърли на задната седалка раницата и калъфа с карабината.

— Ето тук бяхте прав — кимна чекистът.

Повъртяха малко из пресечките, някак много ловко изскочиха при храма Христос Спасител и се понесоха към центъра.

— Вие защо така, Мартине? — попита с упрек Юрий Сергеевич, нарушавайки неловкото мълчание. — Ние дойдохме при вас с открито сърце.

Така хубаво си поговорихме и аз уверих началството, че другарят Дугин веднага ще съобщи, ако се случи нещо интересно. А вие?

— Не знаех какво да съобщя — отговори мрачно Мартин. — За какъв ме смятате? За ясновидец? Просто ми хрумна нещо, догадка... съвсем глупава...

— Така, така! — окуражи го Юрий Сергеевич.

— Ирина в писмото си предава поздрав до кучето си... като го нарича Хоумър. А кучето се казва Барт.

— Не схващам връзката — призна си чекистът.

— Това е от едно анимационно филмче — започна да обяснява Мартин. — Там има цяло семейство...

И той изложи на Юрий Сергеевич цялата верига на догадките му, отвели го на планетата Мардж.

— Не е било кой знае какво — съгласи се Юрий Сергеевич. — Признавам, не е било кой знае какво. Не е давало големи надежди. И все пак трябваше да ми се обадите.

— Реших да проверя — продължи упорито Мартин. — А там... всичко се обърка. Лепна ми се за приятел един гедар...

— Така ли? — оживи се чекистът. — Това ще ни го разкажете отделно. Гедарите са наши естествени съюзници в Галактиката.

— Юрий Сергеевич — не издържа Мартин, — всичко ще ви разкажа. Нямам какво да крия, повярвайте ми, освен собствената си глупост и каръщина! Но сега съм страшно гладен.

— И? — попита чекистът, неволно усмихвайки се.

— Вие как сте днес, работите частно в извънслужебно време или по служба? — попита Мартин. — Ако е първото, можем да отидем в някое ресторантче.

— Сега съм по служба — отговори Юрий Сергеевич. — Така че ще похапнем в една голяма сива сграда със строги чичковци на входа.

Мартин въздъхна и реши повече да не настоява, но когато спряха при голямата сива сграда срещу хубавата книжарница „Библиоглобус“, където той се отбиваше всеки месец за нова порция четива, нещо отново започна да го гризе отвътре. Той извади портфейла си и погледна въпросително чекиста.

— Но откъде у вас това озлобление, тази язвителност? — попита с горчивина Юрий Сергеевич. — Какво, да не би злото КГБ да е репресирало прадедите ви? Дядо ви да не е бил дисидент и да е криел Солженицин в мазето си? Или са осъдили баща ви в делото срещу шпионите-еколози? Или смятате, че е възможно държавата да

съществува без контраразузнаване? Ако искате да знаете, понякога наистина работя частно! В извънработно време. Защото в службата получавам десет пъти по-малко, отколкото изкарвате вие... Разбира се, ако вземем реалните ви доходи, а не сумата, върху която плащате данъци...

Мартин наистина се засрами. Прибра портфейла си, помълча още секунда и каза:

— Извинявайте. Прихвана ме нещо... едва излязох от Станцията — и веднага попаднах в ръцете ви. Сигурно нарочно са ме задържали на опашката, нали?

— Да — кимна Юрий Сергеевич. — Но нима официалната призовка щеше да ви зарадва повече?

Мартин се замисли и поклати глава.

— А що се отнася до храната — ще ви нахраня — продължи Юрий Сергеевич, все още с нотка на неодобрение. — Че да не вземете като излезете, да хукнете към най-близката правозащитна организация... Да разказвате за ГБ, която мори от глад задържаните.

Чекистът не излъга. След като преминаха през „строгите чичковци“ и бяха проверени и от някакви строги лелички, те се спуснаха с един стар асансьор в подземните дълбини на Лубянка и се озоваха не в някоя мрачна стая за разпити, а в унил учрежденски коридор, който ги отведе в съвсем уютна столова.

С нащърбени кафяви подноси в ръце те се наредиха на къса опашка и тръгнаха по една от обикновените пътечки за непретенциозни хранещи се — започваща с чисто измити, но мокри вилици и лъжици в пластмасови панерки и стигаща до компоти в стъклени чаши и облечена с бяла престилка девойка на касата.

Съвсем неочаквано отдавна забравената атмосфера на обществените столови накара Мартин да изпадне в пълен възторг. Той си взе яйце с майонеза — чинийка с две половинки твърдо сварено яйце, намазани с лъжичка майонеза; взе си и херинга, макар да беше сигурен, че ще има кости; също и руска салата, на вид прясна и дори вкусна. За първото ядене се съблазни от украински борш, — към него вървяха много правилни на вид пампушки^[2], щедро натрити с чесън и посипани със зарзават. В борша плуваха няколко хубави парчета месо, пък и вървящият отпред Юрий Сергеевич си взе борш без никакво колебание — а той беше редовен посетител тук. Изборът за второ

ядене не беше особено разнообразен: полтавски котлети; сарми — представляващи същите тези котлети, обвити в зелени листа; задължителният за столовите гулаш, нямащ нищо общо с истинския гулаш; и говежда пържола със задушено зеле.

Мартин си взе пържола.

Подчинявайки се на същата тази умилителна атмосфера на отдавна забравения празник за вкуса, той си избра за десерт кекс, чаша компот и парче желе в чиния.

— Вие обичате да си похапвате — отбеляза Юрий Сергеевич, поглеждайки към подноса на детектива. Той се беше задоволил само с борш и сарми. — Нас ни сметнете заедно, Людочка — обърна се той към касиерката.

Мартин реши да протестира и бръкна в джоба за пари, но когато видя, че по цените на столовата обядът му струва по-малко от долар, се смути и позволи да го почерпят. В края на краищата чекистът имаше право на ответна язвителност.

Докато обядваха, не споменаха за работата по негласно споразумение. Изядоха дружно борша, после салатите — разкаля се заради чревоугодничеството си, Мартин се отказа от херингата и я отстъпи на чекиста. Пържолата беше съвсем прилична, а компотът от сухи плодове — умерено изстуден и поради тази причина — приятен.

Мартин само разчовърка желето, след което каза:

— Винаги е така, когато съм гладен... всичко бих изял с очи...

Юрий Сергеевич се усмихна, протегна се към съседната, празна маса и ловко измъкна от вазичката дебело тесте разрязани на триъгълници салфетки.

— Ами обуздавайте се. Не се старайте да отхапете повече, отколкото ще успеете да смелите.

Мартин, който все още се чувстваше виновен, не реагира на язвителната забележка, но реши да не пропуска следващата, ако има такава. Все пак не беше трийсет и седма година^[3]!

След обяда Юрий Сергеевич го отведе в един кабинет — по редица дребни признаци Мартин разбра, че това помещение не принадлежи конкретно на никого, а се използва за работа със задържани. Разбира се, жалко беше, че чекистът не пожела да го отведе в своя кабинет — страшно много биха разказали за Юрий Сергеевич такива детайли, като материала, от който е направено бюрото, размера

на портрета на президента, наличието или отсъствието на килим на пода, количеството телефони и изгледа от прозореца. Засега на Мартин изобщо не му се удаваше да определи званието и длъжността на чекиста и това го огорчаваше. Все пак не можеш да се държиш по един и същ начин с капитан и с полковник — а това бяха рамките, в които Мартин беше зачислил Юрий Сергеевич.

— Аз съм подполковник — каза Юрий Сергеевич, сякаш уловил хода на мислите на Мартин. — На четирийсет и две години съм. Боя се, че ще стана полковник чак преди пенсия. Имам три деца, които почти не виждам, жена, на която отдавна ѝ е омръзнал графикът ми, възрастни родители в Пенза — вече втора година не успявам да ги навестя. И освен това имам любимата си работа. Глупавата си любима работа — да търся в Галактиката артефакти... чудеса. Това, което може да принесе полза на родината. Аз съм патриот, разбирате ли? Не нацист с бръсната глава, не ултраляв, не крайнодесен. Обичам страната си — и това е всичко...

Той направи пауза и се поинтересува:

— Смешно ли ви е?

Мартин се срамуваше, сведе поглед.

— Пазителите — продължи Юрий Сергеевич, без да бърза — подхранват щедро Земята с технологии. Благодарение на тях гладът практически е ликвидиран. Животът стана по-безопасен, сит и което е най-парадоксалното — по-интересен! На Русия ѝ провървя — ние имаме три Станции, съответно и арендата, която ни се плаща, е доста висока... Впрочем, вие разбирате всичко това не по-зле от мен.

Мартин разбираше.

— Но аз не вярвам, че има безплатен обяд — продължи Юрий Сергеевич. — Убийте ме — не вярвам! Дори и за пазителите този обяд да е трохи от трапезата им. На тях им трябва нещо, Мартине. От нас, от гедарите, от аранките, от хуманоидите и от нехуманоидите... Рано или късно те ще ни представят сметката.

— Това може и да е експеримент — отбеляза Мартин. — Или развлечение. Ние отглеждаме кучета, котки... а пазителите може да отглеждат куп слаборазвити раси. И да се забавляват.

— Има и такава версия — съгласи се чекистът. — Но и забавленията може да омръзнат. Тогава Станциите ще изчезнат със същата бързина и лекота, с която се появиха. Та нали не са ни давали

никакви гаранции, че транспортната мрежа ще работи вечно. Най-старата от известните ни Станции е построена преди осемдесет и шест години. Това са секунди... по историческите мерки.

— А аз смятах... — започна да говори Мартин.

— Осемдесет и шест години — прекъсна го Юрий Сергеевич. — Всичко останало са лъжи. И така, ние живеем в много неустойчив и още недооформил се свят, зависещ напълно от пазителите. Дали те са добри или зли? Умни ли са, или използват чужди технологии? Ние нямаме отговорите на тези въпроси и трябва да сме готови за най-лошото.

— И да започнем производство на светена вода, ако изведнъж замирише на сира... — цитира Мартин^[4].

— Уважавам ерудицията — кимна Юрий Сергеевич. — Правилна позиция, забележително изложена. Ние, между другото, проведохме експеримент за въздействието на светената вода и виното върху пазителите...

Мартин се опули.

— Никаква реакция — въздъхна чекистът. — Впрочем, и това нищо не значи. При всички случаи пазителите не са ни по силите... налага се да работим с други раси. И сме постигнали някои неща. Имаме неофициално търговско съглашение и неофициален пакт за сътрудничество със Съвета на кметовете на аранките. Имаме контакти с патриарха на гедарите. Разполагаме с редица любопитни артефакти... за които не е ясно на кого принадлежат. Разполагаме с много неща, Мартине! Но ситуацията с Ирина Полушкина е потенциално най-многообещаващата.

— В такъв случай разработката ви за нея е доста слабичка — отбеляза Мартин. — Нали?

Юрий Семьонович извърна поглед.

— Изоставили сте я? — попита Мартин. — Каквото стане, а?

— Ако зависеше от мен — внезапно избухна Юрий Сергеевич, — всички наши агенти, имащи право да работят в Галактиката, щяха да търсят момичето! Мислите, че пазя това дело за себе си и не допускам никого до него?

Мартин чакаше. Незабележителният човек със среден ръст и невзрачна външност също чакаше — докато Мартин не се предаде и не кимна.

— Има мнение... — съобщи Юрий Сергеевич, — има мнение... на най-високо място... да замразим делото.

— Защо?

— Досието е попаднало в Ирина чрез баща ѝ. В миналото той беше един от водещите ни аналитици и все още понякога работи с наши материали. Още преди изчезването на Ирина той даде препоръката си... и с него се съгласи голяма част от ръководството.

Мартин слушаше внимателно.

— Според Ернесто Семьонович — каза уморено Юрий Сергеевич — пазителите не са истинските Предтечи — хипотетичната древна раса, която някога е контролирала Галактиката. Те са случайни наследници, получили достъп до базата данни, а може би и до готовите устройства на истинските господари на Вселената. Предтечите са изчезнали — и засега е безсмислено да гадаем къде. А пазителите са намерили... — Юрий Сергеевич за миг се замисли. — Склад? Библиотека? Учебен център? Мемориал? Флотилия от онези знаменити черни звездолети, с които изследват Галактиката? Изберете си каквото поискате. И сега пазителите не знаят какво да правят с придобитото могъщество. Те отчасти изпълняват плана на истинските Предтечи, свързват Галактиката в единна транспортна мрежа. Отчасти се развличат. Отчасти търсят оттеглилата се свръхцивилизация. Търсят ги предпазливо... с уплаха. Като човек, който се е настанил в чужд дом и го измъчва страх, че истинският собственик ще се върне... Всички загадки, които са ни известни и са изброени в досието, са просто следствие от неумелото използване на технологията на Предтечите от страна на пазителите. Неудачни опити да се овладее древното знание, експерименти, грешки... И ако сега започнем да изследваме целенасочено тези загадки, пазителите ще се уплашат. Не е трудно да си представим последствията.

— Унищожаване на Земята? — уточни Мартин.

— В най-хуманния вариант — изключване на земните Станции от транспортната мрежа. Изолация с последващ хаос. Представете ли си какво ще настане, ако пазителите си отидат? Много по-голяма паника, отколкото при появата им!

— И значи Ернесто Семьонович препоръча да не се изучават всички тези... въъ... загадки? — уточни Мартин.

— Правилно. Не да забраним изучаването им, а само да не ги изучаваме специално. Ако някой независим изследовател реши да се рови в тайните — това си е негов личен проблем. Но ако със загадките от досието се заеме държавна структура — това ще доведе до беда. Съгласиха се с изводите на Полушкин. Нещо повече — аналогични решения взеха европейското и американското правителство... Както винаги французите имаха някакво особено мнение, но кой ще тръгне да ги слуша? След като решението беше взето, Ирина Полушкина прочела отчета на баща си. Възмутила се. Направила някои свои изводи... напълно противоположни на изводите на баща ѝ. И решила да възстанови справедливостта.

— Това факт ли е? — уточни Мартин.

— Не, това е само частно мнение. Посетих Ернесто Семьонович след нощния ни разговор... поприказвахме откровено. Когато ви е наел, все още се е надявал, че всичко ще се размине. След третата смърт тези надежди са угаснали. Той смята, че Ирочка е успяла — неясно как — да измами пазителите и да копира себе си. След което те са застанали нащрек... и сега унищожават девойките една след друга. Разбира се, не явно.

— И какво е решението му? — попита Мартин.

— Да не се намесва — отговори кратко Юрий Сергеевич.

— Охо — успя да каже само Мартин. — Та нали това е единственото му дете!

— Той се надява, че пазителите ще унищожат шестте „излишни“ девойки, а на седмата ще позволят да се върне. Това е единственият шанс за Ирина.

— За една от седемте Ирени — отбеляза Мартин.

Юрий Сергеевич кимна.

— Някак тъжно е — каза Мартин. — Лотария. И не е известно дали е възможно да се спечели от нея.

— А вие можете ли да предложите по-добро решение? — попита Юрий Сергеевич. — Както разбирам, искрено сте се старали да защитите девойката. И какъв е резултатът? Четири пъти е загинала в ръцете ви.

— А аз се питам — промърмори Мартин — дали вината за това не е моя? Всеки път Ирина умираше, когато вече бях там. Всеки път!

Юрий Сергеевич не се опита да го щади.

— Възможно е. Така или иначе пазителите няма да позволят на всичките девойки да се върнат на Земята. Но те са имали шанс да продължат по-нататък — докато пазителите не са забелязали, че се приближавате опасно до разгадаването на тайната.

— Трябва да ги предупредим — промърмори Мартин. — Може две от момичетата да останат да живеят в колониите и да не ги закачат в такъв случай. А другата ще се върне...

— Това и се опитвам да постигна — кимна Юрий Сергеевич. — Това ми е по силите. Всички наши хора са получили писма с инструкции за Ирина. А вие, Мартине, не бива да се намесвате повече. Това е официална препоръка. Дори и да ви хрумне поредната гениална догадка за това в кой свят се намира някое от момичетата.

Мартин кимна.

— Да ви карам ли да се подпишете? — попита Юрий Сергеевич. — Или и така ще разберете?

— Всичко разбрах — промърмори Мартин. — Извинявайте. Наистина се чувствам... много неловко.

Юрий Сергеевич кимна.

— Знаете ли какво ме тревожи? — попита Мартин. — Тя сякаш искаше точно обратното... молеше ме за помощ. Каза, че са останали още три като нея. Каза, че поне една е „длъжна“. Не знам какво, но именно е „длъжна“... Каза, че пазителите „нямат власт“... не знам над какво. Каза, че се опитва да спаси Галактиката.

— Е, и? — с ирония попита чекистът.

Мартин кимна и отвърна:

— Да, извинявайте. Глупави детски фантазии. Разбирам. Но Ирочка говореше сериозно.

— Моят седемгодишен син говори много сериозно, че ще стане президент на цялата Земя — каза Юрий Сергеевич. — А голямата ми дъщеря — тя е малко по-голяма от Ирина — е уверена, че ще стане кинозвезда в Холивуд.

— Но нали вие все пак бихте тръгнали да търсите Ирина? — попита Мартин. — Ако зависеше от вас, щяхте да рискувате?

Юрий Сергеевич отговори след кратко забавяне.

— Аз много бих искал моят син да стане президент на Земята. Но засега той се учи за тройка, не може да казва „р“ и понякога се напикава в леглото. А дъщеря ми е лишена от всякакви актьорски

способности. Между нашите желания и реалността има пропаст, Мартине. И вие много добре разбирате това!

— Напишете ми пропуск — помоли Мартин. — Всичко разбрах.

Юрий Сергеевич кимна.

— Надявам се, че сте разбрали... Много се надявам, че сте разбрали правилно.

Той погледна Мартин в очите.

— Ако още веднъж тръгнете след Ирина — ще ви арестуват.

— Разбрах. Но моля ви, кажете, откъде имате информация за случилото се в света на дио-дао?

— Европейците го споделиха с нас — отговори мрачно чекистът. — Съюзници... Между другото, сметнаха ви за кадрови агент. Много се възмущаваха, че не са били информирани за операцията.

— Няма вече да правя така — рече виновно Мартин.

[1] Тънък арменски хляб без мая. — Бел.прев. ↑

[2] Малки хлебчета с форма на топчета. — Бел.прев. ↑

[3] През 1937-а година са най-големите репресии на Сталин и службите му срещу народите на СССР. — Бел.прев. ↑

[4] Думите са на Сикорски от романа на братя Стругацки „Бръмбар в мравуняка“. — Бел.прев. ↑

1.

Как трябва да се чувства човек, узнал, че по негова вина са загинали четири абсолютно невинни девойки?

Мартин не знаеше отговора. Може би защото му се беше наложило да престопа онази страшна граница, през която, за щастие, преминават малцина: той беше стрелял, желаейки да убие, и желанието му се изпълни. И какво е в сравнение с едно истинско убийство веригата от случайности, довела до гибелта на поредната Ирина Полушкина? Можеше ли изобщо да усети тази вина? Навярно някой шофьор от „Бърза помощ“, който е блъснал пешеходец, докато е бързал да откара умиращ пациент в болницата, би могъл да разбере Мартин. Но Мартин нямаше познати шофьори с толкова печален опит зад гърба си. С изключение на едно добричко девойче, на което безумно не му вървеше с бабичките — те попадаха под гумите на колата му веднъж на няколко месеца, но се отърваха само със счупена ръка или крак.

Мартин реши да не се обажда на опасната за бабите девойка. И изобщо, колкото повече размишляваше над ситуацията, в която беше изпаднал, в толкова по-голямо униние изпадаше.

Той изобщо не чувстваше вината си!

Просто му беше гадно на душата (ако се допусне, че тя съществува)...

Добре би било, разбира се, да отиде на църква и да изкаже мъката си пред мъдрия свещеник. Който хем да го смъмри, хем да го успокои... Но Мартин никога не беше прекалявал с набожността, а и можеше да си представи много ясно мнението на свещеника. „Ти нали не си ги убил? Нали не си предполагал, че постъпките ти ще доведат до смъртта им? В такъв случай си иди с мир и не съгрешавай!“

Но на Мартин все пак му се искаше да почувства вината си. Искеше му се да се поизмъчва, да се покае и да преживее катарзис. Този стремеж е неизбежен сред руската интелигенция, възпитан е у нея от великите писатели от деветнайсети век и е основна причина за

алкохолизма, сърдечносъдовите заболявания и революционните настроения у лицата с образование над средното.

Така че след като поброди из апартамента си половин час и поговори мислено с мъдрия свещеник, с шофьора убиец и с Фьодор Михайлович Достоевски, Мартин решително взе слушалката и позвъни на Ернесто Семьонович Полушкин.

Човекът, станал по неволя многодетен баща, вдигна слушалката веднага.

— Мартин се обажда — представи се накратко жадуващият катарзис страдалец. Това, с което са хубави редките имена, е, че не е необходимо да се уточняват презимето и фамилията — не като при разните Серьожа, Андрей, Дима и Володя.

— Вие сте били на Мардж — каза само господин Полушкин.

— Да — призна Мартин. — Мога ли да дойда?

След кратка пауза Ернесто Семьонович каза:

— Аз не ви виня, Мартине. И разбирам, че сте искали да помогнете на Ирина. Но не ми се мяркайте пред очите... става ли?

Мартин си представи Полушкин разгневен и кимна.

— Да. Разбира се. Но бих искал да ви разкажа какво се случи на Мардж...

— Обади ми се... вашият наблюдаващ — каза Ернесто Сергеевич с леко забавяне. — Така че съм в течение на случилото се. Предполагам, че вие също. Признавам си, че това беше и моя грешка — да се обърна към вас за помощ и да скрия част от информацията.

Мартин благодари мислено на тихия подполковник Юрий Сергеевич и каза:

— Много съм виновен пред вас...

— В нищо не сте виновен — отсече Полушкин. — Просто забравете за случилото се. А аз ще чакам завръщането на *единствената си дъщеря*. Прощавайте.

И връзката прекъсна.

— Железен мъжага — каза си Мартин, оставяйки слушалката. — Железобетонен. Мамка му! Това се казват нерви!

За успокоение на своите собствени, по-слаби нерви Мартин отиде в кухнята и замислено си забърка джин с тоник. Сама по себе си това беше успокояваща процедура, макар и простичка — най-важното в тази работа беше да се купи правилният тоник с истински хинин, а

не химична отрова от най-близката лимонадена фабрика. Но и порцията от благородната напитка не донесе успокоение.

Мартин се обади на чичо си.

— Спомни си все пак за стареца! — поздрави го свадливо чичо му. — Къде си, по дяволите! У вас няма никого, мобилният ти е изключен. Човек може да си помисли, че се шляеш из Галактиката.

— Работа... — каза Мартин, бързайки да отклони разговора от опасната тема. — Извинявай, съвсем съм се шашнал. Слушай, нуждая се от съвет...

Чичо му веднага омекна. Много обичаше да дава съвети на племенника си.

— Е?

— Ситуацията е такава... — запъна се Мартин. — Заради мен загина... един човек.

— Ти идиот ли си? — изрева чичо му след секунда. — Такива работи по телефона! Надявам се, че не звъниш от мобилния?

— Не, не се безпокой... — започна Мартин.

— Сложил си едно от онези хитри неща на телефона си? — веднага смекчи тон чичо му. — Май се казваха скремблъри?

Голямата любов на чичо му към хитрите технологии се съчетаваше с известна наивност по отношение на тях. Мартин прекрасно знаеше това.

— Чичо...

— Най-важното е да се избавиш от тялото... — Чичо му изобщо не губеше време за празни приказки. — Можеш ли да намериш десет литра концентрирана азотна киселина?

— Чичо, престани! Никого не съм убивал! Какво ти става?! — възкликна Мартин в пълна паника. Дори му се причу щракане в линията, макар и да знаеше, че на новата му електронна АТС подслушвателното оборудване се включва абсолютно безшумно. — Имам предвид съвсем друго. Е... като най-близък аналог... опитах се да помогна на някого... да не се забърка в една глупава история. Не ме послуша. И право пред очите ми...

— Тогава защо разправяш, че си виновен? — възмути се чичо му.

— Ами... не можах да я спася.

— Тези дни във Франция един експрес TGV е излязъл от релсите, не чувстваш ли вина? — попита делово чичо му.

— Това е съвсем друго! — възмути се Мартин. — Аз бях там, но не успях да помогна.

— А имаше ли такава възможност?

След като се замисли за секунда, Мартин твърдо изрече:

— Явно не.

— Тогава си върви и повече не съгрешавай! — произнесе чичо му присъдата си.

Мартин осъзна, че все пак е извършил аудиенция при здравомислещ самоук свещеник.

— Чичо — опита отново той да предизвика емоционална реакция. — Не ти ли се е случвало такава нещо — умира човек, уж не си виновен, но се чувстваш виновен?

— Всеки човек, доживял до моите години, се е сблъскал с такива ситуации — отново омекна чичо му. — Ех... какво съм ти заобяснявал? Нима при теб не се е случвало? Та и ти самият вече не си дете...

— Случвало ми се е — призна Мартин. — И все пак... Как е, като го изживяваш, не чувстваш вина, но ти е гадно на душата, нали?

— Красива девойка, а? — прозорливо попита чичо му.

— Аха.

— Ще намериш същата, само че още по-добра — продължи да предсказва чичо му. — Какво си мислиш, че само една такава е имало във Вселената?

— Останали са поне още три такива — призна Мартин.

— Ето! Ето така вече е по-добре! Това не е глас на дете, а на юноша... — зарадва се чичо му. — Съветът ми е да се напиеш. Ако искаш — ще дойда при теб, макар че не си струва така да си погубвам здравето... Или повикай брат си. Или някой приятел. А най-добре, ако нямаш самоубийствени наклонности, се напиј съвсем сам! Водката прогонва тъгата, виното тук няма да помогне... Коняк! Или джин с тоник — тъгата ще бъде лека, газирана, нагарчаща...

Мартин погледна празната чаша и поклати глава. Да, пророкът, който обикновено дремеше в чичо му, днес беше в стихията си!

— Благодаря, така и ще направя — каза Мартин.

— И отиди някъде. За Бога, отдъхни и се разсей! — за пореден път демонстрира скритите си таланти чичо му. — В Одеса или в Ялта.

Бирата, жените и конякът са най-добрите ти приятели! — След кратка пауза той все пак уточни: — В дадената ситуация.

Какво може да откаже от запой здрав мъж, при това ерген, изпитващ към алкохола твърдо положителни емоции, нямащ проблеми с парите, намиращ се в лошо настроение и получил от свой роднина — може да се каже дори наставник — съвет да се напие?

Правилно.

Мартин разбра, че няма друг изход.

Той подходи сериозно към запоя. Въпреки съвета на чичо си за джин с тоник, извади от бара бутилка коняк — не най-изискания, като „Празничен“ или „Юбилеен“, но много достойния арменски „Ани“.

Мартин не уважаваше френските коняци. Нека надутите французи да наричат всичко, произведено извън провинция Коняк, със снизходителната дума „бренди“. Ние много добре знаем, че истинският коняк е или арменски, или грузински. И сър Уинстън Чърчил прекрасно е знаел това, а точно него човек не може да го обвини в лъжлив патриотизъм! Не, Мартин не беше надут сноб, възхваляващ „Курвоазие“!

Първо се зае да си приготви мезе. Смля в мелничка за кафе захар до състояние на пудра, изсипа я в чинийка. Хвърли в мелничката десетина зрънца кафе и ги превърна на прах, негодна дори за еспресо. Смеси я със захарта. Сега му оставаше само да нареже един лимон на тънки резенчета и да ги поръси с получената смес, за да се получи знаменитата „николашка“, забележително мезе за коняк, основният принос на последния руски цар в кулинарията.

Но в хладилника го очакваше разочарование. Нямахше лимони. Зеленееха се само два лайма, жизнено необходими за текилата, но излишно остри на вкус за коняка. Мартин поклати глава и затвори хладилника. Макар че не беше сноб и не беше гастроном, трябваше да има ред!

Облече якето си — с приближаването на вечерта небето над Москва беше съвсем посивяло, обещавайки или дъжд, или пронизващ есенен мраз — и излезе от апартамента. Дотича до ъгъла, където в малка стъклена будка продаваха плодове и зеленчуци, купи три едри сочни лимона — да има. Заедно с тях взе няколко ябълки и едно зряло авокадо — плод, към който изпитваше отдавнашна и силна любов.

Един гражданин, който си избираше круши, учтиво му направи място — явно неговият избор щеше да е значително по-труден и дълъг.

Мартин се върна вкъщи, като в движение хвърли в торбичката с плодовете и натрупалата се в пощенската кутия кореспонденция — за да я прегледа, докато си почива.

Мушна един лимон под чешмата и го изми с гореща вода, после го нарязва на тънки кръгчета и го посипа с пудрата от захар и кафе. Някои естети препоръчваха към хармонията от кисело-сладко-горчив вкус да се добави и солена нотка — малка щипка сол или лъжичка хайвер. Но Мартин винаги беше смятал това за излишно и за чревоугодничество.

Ето че приготовленията му за самотното напиване бяха завършени.

Седна в креслото пред телевизора, включи някакъв канал, специализирал се в излъчването на стари филми, и намали звука. На масичката вече стояха отвореният коняк и чинийката с „николашката“, лулата, пепелникът, запалката и кесията с тютюна; до тях беше сложил телефона, за да не му се налага да скача, ако някой реши да се обади. Беше изсипал на масичката и пощата от торбичката. Плисна трийсет грама коняк на дъното на тумбестата си чаша и я повъртя, вдъхвайки аромата.

Миризмата обещаваще приятна вечер пред телевизора. Миризмата обещаваще хубава, вече четена книжка, взета наслуки от рафта, а може би и отваряне на още една бутилка и дълбок сън.

Но не и тягостни размисли за четирите загинали и трите живи девойки!

— Измами ме, чичо... — промърмори Мартин. — Завъртя ме на малкия си пръст!

Но все пак си изпи коняка с удоволствие. Издаде звук на удоволствие и с тревога анализира остатъчния вкус в устата си.

Изобщо не му се искаше да пие с разребител. Значи всичко беше наред. Спирт, отлежал поне пет години... Това беше начинът, по който правеше проверката си.

— Така, така — каза той добродушно, докато пълнеше лулата си. Тютюнът в кесията беше изсъхнал, би било правилно да отвори нова кесия и да навлажни тютюна в тази, но реши да не усложнява нещата

точно този ден. Запалката изплю огнено езиче, разнесе се миризма на мед и вишневи листа. — Така...

С тези думи той си наля втора порция коняк, като засега я остави недокосната, за да се затопли и да подиша. Зае се с пощата.

Половината от писмата изхвърли, едва поглеждайки пликите — някаква реклама, макар и персонифицирана, според настоящата мода, но хората с опит лесно могат да различат „ръкописните шрифтове“ на принтера от истинския плик, надписан от жив човек. Мартин знаеше какво го очаква в писмото: половин страница любезни и неясни дрънканици, каращи те да прехвърляш в паметта си всичките ти познати жени, а накрая: „... Между другото, наскоро ми подариха изумителна вещ — «Мини биосфера», малък терариум с истински живи паяци. Изглежда прекрасно, а и не е много скъп. Може да се купи от...“

Бяха дошли и няколко сметки, които той предвидливо сложи настрана за по-късно — да не му развалят настроението. Две картички и писмо от реални познати — какво ли само не се трупа за две седмици!

И още едно писмо, което за малко да изхвърли заедно с рекламите.

Вместо обратен адрес на него беше изписано само едно име — „Ирина“.

Мартин почувства неприятна болка в гърдите. Изсипа в устата си втората доза коняк, без изобщо да усети вкуса му, и разгледа внимателно плика. Спомняше си почерка на Ирина смътно, макар и да беше прочел дневника ѝ.

Адресът... адресът беше написан с друг почерк. Странен почерк... сякаш бяха копирани и прерисували буквите, а не ги бяха написали.

Ако се съдеше по печатите, бяха изпратили писмото предишния ден сутринта, от централната поща. Служителите на московската поща можеха да бъдат поздравени с достойната за столица на велика държава експедитивност.

— Какво правиш... — промърмори Мартин. И отвори плика.

Тук вече почеркът беше познат.

Мартине!

Преди всичко — не вярвай.

Ще ти кажат, че си виновен. Ще ти кажат, че съм авантюристка.

Не вярвай!

Всичко става не както го исках. Всичко тръгна неправилно — още от мига, в който станахме седем.

Прекалено късно разбрах какво се случва, държах се глупаво, детински, започнах да те подозирам и на Аранк това за малко да доведе до трагедия.

Но все още всичко може да се оправи. Никога не е късно да се спаси светът.

Мартине, нуждая се от помощта ти. Рисуваме прекалено много, но е късно да се отказваме. Нужен ми е поне един човек до мен. Нужен ми е спокоен поглед отстрани. Ти, струва ми се, си много спокоен и сдържан човек...

Мартин глътна коняка и едва се сдържа да не запрати чашата в стената.

Огледа внимателно листа хартия. Всъщност това не беше хартия. Нещо подобно, тънко, бяло, подходящо за писане на писма, но не и хартия.

Нали и ти разбираш, че случващото се е нередно! Няма кого друго да помоля за помощ. Татко не вярва — за него аз съм още малко момиче. Бих могла да повикам приятелите си — но те са си още деца и няма да могат да ми помогнат...

Мартин тихичко се засмя. Женската непоследователност винаги го караше да изпада във възторг, но истински красивите перли се срещаха рядко.

Не знам как да те убедя. Не мога да доверя на хартията това, което разкрих...

— Да доверя на хартията... — каза с наслада Мартин и пробяга с поглед по последните редове.

Изглежда, ти разбираш намеците ми — щом си се сетил, че лингвистът Хоумър Хейфец е бил първият човек, посетил Факю и осъществил контакт с дио-дао. Така че ела в този свят, където те чакам. Ще разбереш къде. Това писмо ще бъде изпратено по някого на Земята. Моля те, побързай. Ирина.

Никога досега не се беше чувствал такъв идиот.

— Хоумър Хейфец — каза той. Изкикоти се и си наля коняк.

Ирина го беше надценила. Невероятно съвпадение го беше отвело на планета, която руснаците и англоезичните наричат по различен начин. Но чудесата не се повтарят, затова са и чудеса.

Мартин изпъна крака, качи ги върху масичката и се загледа в телевизора. Даваха „Надменност“ — популярно телевизионно шоу, в което побеждаваше най-самоувереният и нагъл участник. Играта тъкмо беше започнала и трите двойки играчи, обсипващи се взаимно с обиди, все още си бяха на мястото. Губеше онзи, който пръв изпусне нецензурна ругатня или посегне на опонента си... всъщност това се смяташе за венеца на шоуто.

— Няма чудеса — огласи мислите си Мартин.

Но, честно казано, няма и толкова невероятни съвпадения!

Писмото от Ирина беше със същото двойно дъно, както и бележката до баща ѝ.

Не му се ставаше. Мартин взе телефона и влезе в търсещата система „Яндекс“ чрез WAP-протокола. Набра „Хоумър Хейфец“ и започна да преглежда първите препратки в отворилия се списък.

Да, съществуваше лингвист с такова име. И беше посещавал света на дио-дао, както и да се назовава. Само че далече не е бил

първият посетител там. Прославил се е с друго — станал е първият човек, рискувал да отиде на планета от червения списък — абсолютно негодна за обитаване от хората. По-точно — първият върнал се от такава планета и дори осъществил някакъв контакт с обитателите и.

Планетата се казваше Беззар, а обитателите ѝ, без излишна превзетост — беззариЙци. В съзнанието на Мартин се появи някакъв много смътен спомен... Той пообикаля из сайтовете още малко, за да заличи следите си, като изучаваше пребиваването на Хоумър Хейфец в света на дио-дао, след което изключи телефона и се изправи. Отиде да вземе справочника на Гарнел и Чистякова, отвори го на червените страници и почти веднага намери Беззар.

Между другото там се споменава Хейфец. Беше охарактеризиран като авантюрист късметлия и самоуверен дилетант, което за суховатия справочник беше равносилно на пазарна ругатня. Впрочем, дори Гарнел и Чистякова признаваха заслугите на Хейфец в изучаването на Беззар.

Известно време Мартин разглежда рисунката, изобразяваща възрастен беззариец и човек, след което се съгласи с любимите си автори — Хейфец беше самоуверен идиот. Мартин не беше посещавал планети от червения списък, дори и в жълтите беше надничал само два пъти, съвсем за кратко, и беше запазил най-неприятни спомени.

Взе плика отново и внимателно разгледа адреса. Изглежда го бяха копирали съвсем старателно от печатен текст — при това съществува, свършило тази работа, нямаше нито подходящите очи, нито подходящите ръце за целта.

Хубаво е да си беззариец. За тях на практика не съществува червен списък.

— Не, не и не — каза Мартин, изправяйки се. Протегна се и отново поклати глава. — Ох, ще ми трябва още коняк...

Празният апартамент не му отговори.

Мартин отиде в кабинета си и извади от бюрото малък тежък пакет, лежащ там от незапомнени времена. Прибра го в левия джоб на якето си, а в десния, напук на всички закони, сложи пистолет и шепя патрони. Международният паспорт и без това си беше винаги в него.

Не изключи осветлението. Затвори бутилката коняк с капачката, но се наложи да остави „николашката“ да изсъхва. В едната си ръка взе

празна торбичка, а в другата — торбичката с боклука. В този си вид излезе от къщи.

Никой не внушава по-малко опасения за един наблюдател от мъж, който в разгара на запоя си изтичва да купи „още едно“, като при това решава да изхвърли боклука пътъом.

В близкия нощен магазин придирчиво огледа асортимента от коняци, с недоволна физиономия се отказа от един напълно приличен грузински, възмути се за малкия брой арменски, изказа мнението си за френското винопроизводство, отново леко отклонявайки се от истината. Влезлият след него гражданин, който придирчиво си избираше цигари, даже се заслуша. По своята обстоятелственост и съсредоточеност той напомняше за придирчивия купувач на круши, който се беше навъртал около него при предишното му излизане от къщи.

Мартин благодари мислено на Юрий Сергеевич за толкова неопитните и набиващи се на очи наблюдатели.

Излезе от магазина, без да купи нищо, хвана такси и отиде в „Седмия континент“. Пред супермаркета плановете му внезапно се промениха и той предложи на шофьора да отидат на Кропоткинска, където „има великолепно магазинче за вино“.

Ето тук, в околностите на Станцията, вече можеха да го арестуват. Така че той не се преструва дълго на подпийнал лакомник, търсещ рядък вид питие, а мина набързо през същото онова „великолепно магазинче“, купи бутилка „Ахтамар“ и тръгна право към Станцията, към пулсиращата светлина на фара — впрочем, не особено забележим сред столичните илюминации. Пазителите изискваха безпрепятствен достъп до Станцията за всички желаещи, но на далечните подстъпи винаги се разхождаха цивилни агенти, вглеждащи се в тълпата потенциални злосторници. Всичко зависеше от това дали портретът му вече бе разпространен.

Разбира се, той нямаше намерение да си пробива с бой път към Станцията. В барабана на револвера нямаше патрони.

Юрий Сергеевич не го подведе — никой не го спря. Не го хванаха под ръка яки младежи, не го помолиха „за минутка да спрем встрани“. Дори и наблюдавалите го некадърници да бяха вдигнали тревога, тромавият механизъм на ГБ още не се беше задействал.

Така че той премина безпрепятствено през заграждението и влезе в Станцията.

Стаичката беше повече от скромна, сякаш московската Станция беше проектирана лично от Никита Сергеевич Хрущов. Десет-дванайсет квадратни метра, облицовано с бежов велур диванче, на което беше полулегнал един пазител, имаше и маса и кресло за посетителя. На масата се виждаха няколко бутилки бира, солени сухарчета и пепелник.

Пазителят учтиво чакаше. Това беше пълен, много пухкав пазител, леко кривоглед. Такива се срещаха рядко.

И все пак Мартин се чувстваше така, сякаш говори със стар познат.

— Искам да поговоря за доверието — каза Мартин. — Не за това, което кара хората да разкриват душата си един пред друг, да рискуват живота си заедно... да ходят заедно на разузнаване или на планина... За най-обикновеното доверие, на което ни учат от детските ни години. „Вярваш ли ми, или не ми вярваш?“, се питат малките деца, докато си играят... И не можеш да разбереш на кое повече се учат — да вярват, или да лъжат. Навярно все пак да лъжат. В детството си поне имаш родители, на които се доверяваш винаги и във всичко. Спориш, сърдиш се, но им вярваш. Достатъчно е да поотраснеш малко — и изчезва и това доверие.

Разбира се, някои успяват да го запазят през целия си живот, други го заменят за доверие към любимата жена или към идеалите, към Бог или надписите върху етикетите... Но така или иначе, животът на човека от началото до края е избор. „Вярваш ли ми или не ми вярваш?“ Аз знам отговора, вярваш ли ми? Знаем, че тя не те обича, вярваш ли ми? Знаем правилния път, вярваш ли ми? Знаем, че това изобщо не е опасно, вярваш ли ми? Знаем, че добре ще се повеселим, вярваш ли ми? На всеки човек, с когото общуваме, може да му се има доверие в определена степен. При някои тази степен е средна, но почти във всички области. При някои е висока — но само в тензорното смятане или в историята на италианската опера. Уви, няма друг изход. Никой от хората няма монопол над абсолютната истина. И ние се стараем да се доверяваме с мярка. Така че неоправданото доверие да не ни навреди твърде много. И цялата история на човечеството по

своята същност е намаляване на потребността от доверие. Ние сме заменили личното доверие с обществени закони и обичаи. Построили сме държави — на които, може би, не се доверяваме в конкретни случаи, но се доверяваме като цяло. Стремим се да планираме и регламентираме целия си живот. За всяко събитие трябва да има готов модел на поведение. Само да не разчитаме на доверието... то ни е лъгало прекалено често. Твърде често онези, които са искали доверие от всички, са предавали всеки доверил им се. Играем си на демокрация и свободни избори — защото подозираме, че едноличният управник моментално ще окраде цялата страна. Подписваме брачни договори, делим в съда вещите и децата — защото сме се побояли да се доверим докрай на най-близките си хора. Вземаме разписки от приятелите си, когато им даваме пари назаем; подписваме хартийка след хартийка, когато сключваме сделки; отгледахме специални породи хора, които не се доверяват на никого и на нищо. Предпазихме се срещу потребността от доверие. Оставихме го на децата. Оставихме го в миналото — когато хората вярваха в Бог, народът — на царя, жената — на мъжа си, приятелят — на приятеля си...

— Бог — на Адам, Авел — на Каин, Самсон — на Далила, Тома — на Исус... — подсказва му пазителят. — Недоверието е в природата на човека, Мартине. Не е имало златен век, в който доверието не е носило опасност в себе си. Не е имало и няма да има. Законите, адвокатите и полицаите, разписките и договорите са цената, която плащате за прогреса. Срещу какво негодуваш? Такава е природата на твоята раса... И на много, много други — на повечето раси в Галактиката. Въпросът за доверие не е само въпрос за знание, но и въпрос за намерения. Ти трябва не просто да признаеш, че някой притежава по-големи знания от достъпните ти. Трябва да повярваш, че целите ви съвпадат! Когато целите са били прости — повече злато, месо, вино и жени — народът наистина е вярвал на вождовете си. Когато сте започнали да мислите за повече — доверието е рухнало. Тази е цената, която сте платили за това, че искате повече. За утопиите и проектите, за мечтите и фантазиите. За Бог в душата, за любовта в сърцето, за книгите и картините, за пророците и мъчениците. Тъжиш за загубеното доверие? Само на най-простите истини можеш да се довериш, без да се замисляш — майчиното мляко и златната монета, кръвта на враговете и топлината на самките. Когато човек престане да

се стреми към майчината гръд, когато не е задължително да убиваш врага си, когато са повалени златните идоли и е избрана любовта, а не похотта — тогава човек се отдалечава от безспорните истини. Не тъжи за сляпото доверие, Мартине! Остави го на жестоките герои на отминалите времена. Остави го на децата, играещи си на жестоки герои. Ти си достатъчно пораснал, за да можеш да решиш кога има място за доверие.

— А ако нямам сили да реша? — попита Мартин. — Ако разумът казва едно, а сърцето — съвсем друго? Ако всички искат доверие, а трябва да повярваш само на един?

Пазителят се усмихна.

— Значи ми е още рано да решавам? — попита Мартин. — И трябва да се върна към простите истини, които никога няма да ме подведат? Към шишчето в крайморското заведение, към силното вино, към жените, търсеци развлечения?

Пазителят се усмихваше.

— Не мога — каза Мартин. — Иска ми се повече, пазителю. Омръзна ми да вярвам на безспорните истини — те са прекалено скучни.

Пазителят кимна.

— Ти разсея моята тъга и самота, пътнико. Мини през Портала и продължи по пътя си.

Мартин въздъхна и се изправи. Забави се и каза:

— Защо ми се иска да мисля, че съм получил отговор? Защо ми се иска да се доверя?

Но пазителите никога не даваха отговор.

Макар и понякога да беше склонен да извършва неочаквани и необмислени постъпки, Мартин не обичаше да поема глупави рискове. Затова, докато гледаше в приветливия екран на компютъра, той избра съвсем не „Беззар“, а „Аранк“. На Аранк, съвсем близо до Станцията, имаше туристически магазин, в който сладко замираха сърцата на всички момчета — от петгодишните до онези, които са изпаднали в старчески маразм. Магазинът беше предназначен за пътешестващи аранки, но никой не пречеше и на хората да пазаруват. Мартин имаше аранкски пари, дори помнеше цената на един симпатичен златисточервен скафандър. Скафандърът беше предназначен за онези

търсачи на силни усещания, които правеха турнета из планетите от жълтия и червения списък. Качеството на изработка беше такова, че скафандърът работеше дори и на най-тайнствените и страшни планети, където опасността идваше не от отровния въздух или от ненаситните зъбати твари, а от самите закони на мирозданието, които нямаха нищо общо с обичайната физика. Мартин се надсмиваше над легендите за светове, където числото „пи“ е равно на четири и промяната на тази константа има страшни последици върху човешкия организъм. Но той не се съмняваше в съществуването на планети, където всичко — от почвата до живите същества — е свръхпроводник. Имаше светове, в които константата на Планк беше различно число, и светове, където скоростта на светлината във вакуум не беше константа; светове, където не можеха да съществуват нито киселини, нито основи, и светове, където работеха вечни двигатели от втори род. Общо взето, имаше много светове, където човек не би трябвало да си пъха носа. В сравнение с тях Беззар изглеждаше съвсем прилично.

Но когато вече беше надвесил пръста си над клавиша *Enter*, Мартин се поколеба. Никога не се беше замислял над истории за връщане. Казваше си, че ще му мисли, като му дойде времето... обаче ако не успееше да разкаже нищо интересно на пазителите?

Сега го овладя съмнение — за което нямаше причини, но този факт не го правеше по-малко тягостно.

Какво ще разкаже, когато влезе в станцията на Аранк?

Може би приказката за принцесата и палача? А, да, нея вече я беше разказвал преди половин година. Претупа началото, но все пак успя да я разтегли.

Историята за птицата, която не обичаше да пее? Но засега не знаеше как завършва тя.

Притчата за стъклото и стъклодухача? Легендата за пътешествието до края на света? Преданието за отшелника и калейдоскопа?

Без сам да знае това, в този миг той преживяваше криза, добре позната на писателите и поетите: когато в главата ти се въртят десетки истории, но всичките ти се струват еднакво несвършени и скучни. Може би виновно за това беше напрежението от последните дни, може би — изпитият преди час коняк, но така или иначе той изпадна в паника.

В края на краищата с какво щеше да му помогне дори най-съвършеният аранкски скафандър, ако беззариите не му се притекат на помощ? Само щеше да удължи агонията с няколко дни.

Както и да го въртиш, въпросът все пак се свеждаше до сакралното: „Вярваш ли ми, или не?“.

— Ще се наложи да повярвам — каза си Мартин и премести курсора от Аранк към Беззар.

В края на краищата на Станцията не го заплашваше нищо.

Освен самите пазители.

2.

Мартин се учуди най-много на мекия под.

Подозираше нещо толкова, нали пазителите винаги заимстваха елементи от местната култура при изграждането на Станцията. Но въображението му рисуваше по-скоро водни дюшеци и меки килими, отколкото това — небесносиня желеобразна субстанция, покрила пода.

Под тежестта му тя пружинираше и се огъваше, по нея се разпръсваха бавни, лениви вълни. Той не успя да се сдържи и подскочи — субстанцията се сгъна като фуния и започна бавно да се изправя под краката му. Той прилекна и потопа ръката си в нея.

Усещането за студена пача не беше неприятно. Субстанцията не мокреше кожата, даже при допир се усещаше някаква сухота — като при фин дисперсен прах, брашно или талк. Да, вероятно може да се изпита сходно усещане, ако човек си сложи обилно посипана с талк гумена ръкавица и отпусне длан в студено желе.

Мартин се изправи, тръсна ръка — макар и по нея да не бяха останали никакви следи от субстанцията — и тръгна по коридорите на Станцията, по треперещите небесносини вълни.

Стените бяха грапави, като от дърво, но странно дърво, изсъхнало или подложено на пясъчноструен апарат, така че дори и най-дребните му жили бяха изпъкнали. Огромните кълба на лампите на тавана хвърляха рязка небесносиня светлина, различима от слънчевия спектър и съответно — неприятна за очите. Във въздуха струеше чужд привкус или мирис — неясно дали от дървените стени или от синята субстанция на пода.

Всичко тук не беше като при хората.

Всичко тук не беше за хора.

Традиционната за хуманоидните светове веранда, на която пазителите посрещаха и изпращаха пътешествениците, също я нямаше. Вместо нея Мартин откри огромна наклонена рампа, водеща към повърхността на Беззар — към безкрайно море от синята субстанция.

Станцията на Беззар приличаше на огромен грапав плод, плаващ на повърхността на еластично гълъбовосиньо желе. Рампата, също от дървообразен материал, беше прикрепена свободно към изхода на Станцията. Там, където се допираше до синкавото желе, субстанцията беше издълбала мъничка падина.

Навсякъде, докъдето поглед стигаше, се виждаше само субстанцията. Под лъчите на гълъбовосиньото слънце тя изглеждаше съвсем светла и прозрачна. На десетина-двайсет метра под повърхността ѝ започваше друг свят. Там, на каменистото дъно, растяха разклонени дървета с огромни черни листа, бавно пълзяха сенките на нещо живо. На няколко места небесносиньото желе се прорязваше от лъчи ярка изкуствена светлина, излизащи от смътно различаващи се обекти на дъното.

Мартин стъпи върху рампата и застина, оглеждайки се. Двамата пазители, седнали около маса с чудновата многостранна форма, го наблюдаваха с любопитство.

— Този свят е опасен за хората — каза единият от пазителите. — Когато тялото ти започне да живее по законите на Беззар, ще умреш.

— Организмът ти не е способен да съществува при повишена сила на повърхностното напрежение — добави вторият.

— Благодаря, знам — каза Мартин.

Той наистина знаеше какви опасности дебнат хората в света на беззариите. Можеше да диша безпроблемно местния въздух не повече от денонощие. Не можеше да яде и пие абсолютно нищо. Субстанцията под краката му беше най-обикновена вода — но с чудовищна сила на повърхностното напрежение. Планетата беше каменно кълбо, покрито с равномерен тънък слой вода — и целият живот тук беше отишъл или на дъното, или на повърхността на еластичната водна ципа. Оставаше неизвестно какво точно променя повърхностното напрежение на Беззар, макар че сред учените надделяваше мнението за някакъв химичен агент, действащ буквално в минимални количества. Когато организмът на Мартин поемеше достатъчна доза от този агент (или се подложеше на достатъчна доза от неизвестно излъчване, както гласеше друга хипотеза), водата в неговото тяло също щеше да се промени.

С всички произтичащи от това последствия.

Но Ирина Полушкина номер пет съществуваше на тази планета вече повече от седмица. Разбира се, ако беше разбрал правилно намеците ѝ.

Той се приближи към края на рампата и подритна субстанцията с върха на обувката си. Тя меко отхвърли крака му назад. Ако ударът е достатъчно силен... например, ако се засили по рампата и се хвърли надолу с главата... ципата на повърхностното напрежение би се пръснала и би го допуснала в света на дъното.

Забавен начин за самоубийство.

Без да прибягва до такива крайности, Мартин можеше да тръгне да обикаля пеша Беззар. Скучна, много скучна разходка по повърхността на безкрайния океан... на моменти в самота, на моменти в компанията на животни, които изскачат на повърхността, под бавно пълзящото по небето слънце...

А после кръвта му отведнъж щеше да промени повърхностното си напрежение — и той щеше да умре.

— Ехей! — извика Мартин, вдигайки ръка към чистото небе. Тук нямаше облаци, не би и могло да има. — Ирина!

Пазителите зад гърба му чакаха с интерес.

Чакаше и той — без да знае какво. Укрепваше подозрението му, че ребусът е бил решен неправилно и Ирочка Полушкина всъщност не го е повикала на Беззар.

— Хей! — извика още веднъж той към светлосиньото небе, гълъбовосинята субстанция и тъмните силуети на дъното. Отдалечи се от края на рампата, свали якето си и го хвърли върху дъските. Седна върху него по турски и се пригответи да чака.

Беше горещо. Той беше жаден. Изобщо не му се мислеше какъв прием ще му окажат на Земята Юрий Сергеевич и колегите му.

Мислеше за чекиста и облизваше пресъхналите си устни. Слънцето, което за изминалия час почти не беше помръднало от мястото си, напичаше главата му.

Най-накрая нещо се промени. По еластичната повърхност на водата премина леко, едва доловимо треперене. Рампата започна едва-едва да вибрира.

Мартин се изправи, разтърси изтръпналите си крака и се постара да добие вид на уверен в себе си човек, който не се страхува от нищо.

На десет метра от края на рампата на повърхността на водата изплува прозрачен стъклен мехур с размерите на микробус. Повърхността на мехура не се различаваше почти по нищо от водата — сякаш от дъното се издигаше гигантска, запълнена с прозрачен газ кухня.

Но в мехура се виждаха две фигури, едната от които беше човешка.

Мартин изчака плъзгащият се по повърхността мехур да се приближи към рампата и да се разтвори, превръщайки се в полупрозрачна синя чинийка. И помахаше с ръка на Ирина Полушкина, която стоеше до двуметров беззариец.

Тялото на извънземния беше прозрачно и не притежаваше дори и в най-малка степен небесносиния оттенък, характерен за субстанцията. Той всъщност беше една огромна жива капка. Буците на органелите^[1], които плуваха из течното му тяло, дори не бяха свързани помежду си. Тялото на извънземния се състоеше изцяло от вода, кръвта му също беше вода.

Беззариите бяха амеби. Единствената разумна едноклетъчна форма на живот.

— Мир вам! — каза Мартин. Не можеше да откъсне поглед от беззарицеца, а в душата му неволно затрепка страх. Без да има никакви основания за него... див страх, примесен с отвращение и дори с гнусливост.

Прозрачният мях се помръдна и потече напред, при това без да променя своето условно вертикално положение. Черните буци на зрителните рецептори се събраха върху обърнатата към Мартин повърхност на тялото му. Между тях изплува тъмният диск на мембрана-резонатор и извънземният заговори:

— Мир и на теб, многоклетъчно. Бул, бул, бул. И на теб мир, пленена от моите неразумни събрата колония. Бул!

Гласът беше мек, напевен... влажен.

Амебата блисна към Мартин един псевдокрак... или може би бе по-правилно да се каже псевдоръка? Стискайки зъби, Мартин протегна ръка и я докосна.

Усещането не се различаваше с нищо от докосването на субстанцията. Студено докосване на прах.

— Мир на теб, едноклетъчни братко мой — каза Мартин, бързо нагаждайки се към лексиката на беззариеца. Погледна косо Ирина — дали беше жива?

Девојката засега не възнамеряваше да умира. Гледаше го и се усмихваше.

— Не угнетяваш ли клетките си, от които се състои организъмът ти? — продължаваше амебата. — Бул, приятели? Нали не приемаш отровни химикали, унищожавачи амебите? Бул?

— Джон Бул ти е приятел! — не издържа Мартин. — За какво е този спектакъл?

Амебата леко се разтресе, мембраната издаде кашляне и смях. После беззариецът поясни:

— Това обикновено върши работа. Хората много нервничат, докато разговарят с разумна клетка.

— Чел съм за вашето чувство за хумор — поясни Мартин. — Да, изпитвам много неприятни усещания — за пръв път ми се налага да говоря с едноклетъчно.

— Нали не влагаш в думата „едноклетъчно“ оскърбителен смисъл? — обезпокои се амебата.

— Не, това е обичайно биологично определение.

— Тогава ела в транспортната капка — предложи амебата. — Твоят приятел отдавна те чака.

Мартин погледна към „приятеля“. Момичето изглеждаше повече от съблазнително... На Мартин отдавна не му се беше случвало да срещне толкова хубав приятел. Ирина беше облечена със същите онези шорти с маскировъчен цвят и със сивата тениска, с които беше и на Библиотека. Босите крака и гълъбовосинята лентичка в косите придаваха на облика на „приятеля“ скромен селски сексапил.

Да, странно би било да се очаква от една амеба да разбере половите различия. Впрочем и за Мартин сега не беше точното време и място да се люби на девојката.

— Здравей, Иринка! — каза той, пристъпвайки върху „чинийката“. В сравнение със субстанцията транспортната капка беше по-плътна и осезаемо топла.

— Здравей, Мартине! — отговори Ирина. И, хлипайки, увисна на шията му. Това беше толкова неочаквано, че Мартин съвсем се обърка

— зае се неумело да я гали по раменете, мърморейки нещо глупаво и даже срамежливо поглеждайки към беззариеца.

Амебата се кълчеше — Мартин не можа да намери по-точна дума. Амебата подскачаше пред пазителите, от туловището ѝ израснаха крака, ръце и опашка, тя се покри с прозрачни люспички и козина, превръщайки се за миг в стъклено копие на пазителите. Амебата издаваше тихи грачещи звуци и само дето не направи с псевдоръцете си неприличен жест. Когато забеляза погледа на Мартин, амебата прекрати палячовщините си и потече назад, като в движение премести гласовата си мембрана на „гърба“ и съобщи:

— Е, не ги обичам! Нямам ли право?

— А... аха — съгласи се Мартин, който все още се прегръщаше с Ирина.

— Решили сте да се заемете с митоза? — попита беззариецът, мигновено оценил ситуацията. — Нали не ви преча?

— Павлик, престани! — помоли го Ирина, рязко отстъпвайки от Мартин. — Кой знае какво ще си помисли за теб приятелят ми!

— Какво съм направил? — учуди се извънземният, плъзгайки се в центъра на „чинийката“. — Само се шегувам...

— Павлик? — обърна се Мартин към Ирина.

— Е, нали трябваше да го наричам по някакъв начин? — отговори тя. — Той си има истинско име, но е невъзможно за изговаряне... Извинявай. Почти не се надявах, че ще дойдеш. След всичко, което се случи...

Разбира се, тя посърна при тези думи, но съвсем не така, както би се очаквало при подобни преживявания.

Мартин се огледа.

— Търсиш ли нещо?

— Да. Това, което ще те убие — обясни Мартин. Извади от джоба си револвера и започна да зарежда барабана.

— Не мисля, че ще е необходимо — каза Ирина, гледайки оръжието.

— Кой знае? На Факю те уби един мой добър приятел.

— Гедарът? — Ето сега по лицето ѝ пробяга истинска болка. — Той... също ли загина?

— Да — отговори Мартин, без да уточнява детайлите. — И на мен ми омръзна да те пазя!

— Аз няма да убивам Ирина — обади се иззад гърба му беззариецът. — Няма нужда да стреляте в мен. Това би било много болезнено. Готови ли сте?

Мартин разбра за какво се отнася въпросът и кимна:

— Готови.

— Да тръгваме! — възкликна весело амебата и краищата на „чинийката“ се вдигнаха и се затвориха над главата им, образувайки прозрачна сфера. В същия миг транспортната капка започна да се потапя.

Цивилизацията на беззариите на практика не използваше метали и пластмаси. Разбира се, можеше да се поспори с какво оперира технологията им — с машини или живи същества. Мнозина използваха термините „биокомпютър“, „биомашина“, „биопластмаса“. Но според Мартин тези думи прекалено много напомняха лошата научна фантастика, опитвайки се да съвместят несъвместимото. Той предпочиташе да смята транспортната капка за добре дресирано животно, сраснало в едно жива плът и жив мозък. Все пак беззариите не строяха нищо, освен отделни култови здания. Те предпочитаха да отглеждат света си.

— Учуди ли те писмото ми? — попита Ирина.

Мартин, който с удоволствие разглеждаше подводния свят на Беззар, кимна:

— Не точно, по-скоро... Какво е това?

Тъмната сянка, която се плъзна покрай капката, беше едва ли не по-голяма от кит.

— Животно? — предположи неуверено Ирина. Изглежда, не познаваше много добре Беззар.

— Инкубатор — поясни учтиво беззариецът.

— И какво отглеждат в него? — полюбопитства Мартин.

— Не знам. Може би деца. Може би предмети за бита — отговори меланхолично Павлик. Не беше възможно да се разбере дали говори сериозно или се шегува.

— А защо се движи? — не се отказваше Мартин.

— Та нали инкубаторът трябва да се храни с нещо? — учуди се Павлик. — Ще поплува известно време — и ще се върне на мястото си.

В думите му имаше логика и Мартин престана да го разпитва. Сега повече го интересуваше Ирина Полушкина.

Живата Ирина!

— Имам безумно много въпроси към теб — каза Мартин. — Дори не знам с какво да започна.

— Сега ще пристигнем — прекъсна го Ирина. — Ще дойдеш ли при мен да поговорим?

Мартин разбра намека и реши да изчака с въпросите. Но не можа да се сдържи от едно уточнение:

— При теб?

— Тук ми предоставиха жилище. Много симпатично, между другото.

Мартин само поклати глава.

— Възхищавам се на способността ти да се сприятеляваш с извънземни.

Ирина отговори много сериозно, без да се замисля:

— Необходимо е просто да имаме сходни цели. Нали, Павлик?

— Да! — потвърди с удоволствие беззариецът.

— И каква е целта ви в момента? — попита Мартин.

— Да сритаме задниците на пазителите! — съобщи радостно беззариецът. — Нали, Иринка?

— Да! — отговори девойката.

Мартин простена мислено. Винаги му бяха симпатични храбрите герои, предизвикващи боговете, излизащи сами срещу армии, спасяващи света, преди да обядват. Но самият той не успяваше да склони себе си към толкова безразсъдно поведение. Предпочиташе да удържи и Ирочка от пазителоборство.

— По какъв начин? — поинтересува се той, тъй като капсулата продължаваше да се носи сред желеобразната водна маса.

Беззариецът струпа част от органелите си върху обърнатата към Мартин страна, образувайки гротескно подобие на лице.

— Бр-р-р! — каза Мартин, гледайки веригата митохондрии^[2], които трябваше да изобразяват зъби. — Това задължително ли е?

Доволният беззариец се засмя звънко.

— Това е за улесняване на общуването и за установяване на приятелски контакт.

— А каква е тая синя гадост, която се мотае над теб? — попита Мартин, вперил поглед в нещо, подобно на плътно вплетени в кълбо сини нишки или купчина влакнести водорасли.

— С него мисля — съобщи Павлик.

— Синият лабиринт — спомни си Мартин термина от Гарнел-Чистякова. Това беше единствената структура в организма на беззарийците, която нямаше аналог сред земните едноклетъчни.

— Точно той — каза доволно беззариецът. — Синият лабиринт. Мозъкът. Тиквата. Кратуната. Чутурата. Както искаш го наречи.

— Слушай, по какъв начин тази структура може да мисли? — не се сдържа Мартин. — Нашият мозък се състои от множество клетки, а ти имаш само клетъчна структура...

— Знаеш ли какво е брауново движение? — попита Павлик.

— Да.

— Точно този процес осигурява мисленето ми.

— Я стига! — възкликна Мартин. — Тоест колкото по-топло е наоколо, толкова по-бързи са мислите ти?

— До определена граница — учтиво поясни Павлик. — След четирийсет градуса структурата на тялото започва да се поврежда. А при петдесет просто ще се побъркам!

— Добре, да оставим на мира физиологията — реши Мартин. — Как сте решили да изработите пазителите? По каква причина и с каква цел?

— Как — ще решим в зависимост от ситуацията; по каква причина — заради нежеланието им за равноправие; с каква цел — за установяването на мир във Вселената.

Мартин огледа внимателно амебата и реши, че Павлик продължава да се подиграва. За щастие Ирина се намеси в разговора.

— По-добре аз да обясня — каза тя и безцеремонно отмести извънземния. — Знаеш ли, че Беззар е първият свят, на който са кацнали пазителите?

— Не — призна Мартин. Спомни си думите на Юрий Сергеевич и уточни: — Преди осемдесет и шест години?

— Да. — Ирина леко се обърка. — Беззарийците са го изчислили напълно точно. Всички останали планети са били свързани с транспортната мрежа малко по-късно, поне с половин година или година, но по-късно. Какво може да се извлече от това знание?

— Разположението на планетата на пазителите... — прошепна Мартин.

— Правилно! — възкликна Ира. — Ако експанзията е започнала едновременно във всички посоки и всички кораби на пазителите са летели горе-долу с еднаква скорост, а ние имаме основания да смятаме, че е така, то можем да получим карта. Звезден глобус.

— И кой е родният свят на пазителите? — попита Мартин.

— Гама Капела. На три и половина светлинни години оттук.

— Това... това е много важна информация — съгласи се Мартин.
— Ако имаме звездолети...

— Ние имаме звездолети — каза скромно Павлик. — По-точно — един звездолет.

Мартин преброи мислено до пет, за да може да попита достатъчно спокойно:

— И колко години ще отнеме полетът до Гама? На какъв принцип е устроен двигателят? Той живо същество ли е, или техника?

— Не вярваш значи... — установи тъжно Павлик. — Впрочем, съмненията ти са оправдани. Засега не сме успели да създадем пълноценни космически кораби... само орбитални дреболии. Но проникнахме на Станцията и успяхме да се ориентираме в техниката на пазителите. Вярваш ли ми?

Мартин си спомни подовете от синята субстанция. Кимна и започна да слуша.

Корабите на пазителите, според твърденията на Павлик, се движеха само в обикновеното пространство със скорост осем-девет десети от скоростта на светлината. Възможно беше на тях да са монтирани Портали, което да прави пътешествието по-комфортно и безопасно, но те не развиваха свръхсветлинна скорост. Беззариите не бяха направили копия на космическия кораб — четири години път е прекалено дълъг срок за партизански набег.

— Ние се възползваме от транспортната мрежа — обясни Павлик. — Всеки път, когато някой отиде на друга планета, пространството се изкривява — и две точки променят местата си. Ти знаеш ли, че заедно с теб на пътешествие отива цял сегмент от Станцията? Залата, в която е монтиран терминалът за управление на Портала?

— Досетих се — каза Мартин. — Даже веднъж проверих. Хвърлих късче хартия при входа на залата, и още едно — при

терминала. Първото късче изчезна, второто остана. Значи не само туристът се прехвърля в пространството.

— Правилно — каза Павлик. — Впрочем, това не е тайна. Но ние успяхме да се ориентираме в механизмите, които отговарят за прехвърлянето. На планетата на пазителите ще бъде прехвърлена не само залата с туристите, но и намиращ се на определено място обект. Става въпрос за нашия звездолет, изведен на стационарна орбита. Да се стартира от планетата е опасно — нали на мястото на звездолета ще бъде прехвърлено късче материя от планетата на пазителите.

— Но планетата на пазителите я няма в транспортния списък! — отбеляза Мартин.

— Правилно! — избуца доволно Павлик. — Пазителите не биха рискували толкова много. Но те самите също ползват Порталите. Ние направихме следното — наши посланици отидоха на всички планети от списъка. При това всеки път регистрирахме ставащите в пространството изменения и изяснихме служебния код на всяка планета.

— Така! — подкани го Мартин.

— А после започнахме да чакаме. И забелязахме, че приблизително веднъж седмично се осъществява преход от Станцията към някаква друга планета, различна от известните ни светове. Преди това никой не влиза в Станцията, а след това — никой не излиза. Логично беше да се предположи, че по този начин се сменя персоналът на Станцията — или се осъществява доставка на припаси от планетата на пазителите.

— Забележително — съгласи се Мартин. — Значи кораб на стационарна орбита... Добре, ще се окажем край Гама Капела. А по-нататък? Това е звездната система, откъдето тръгва експанзията на пазителите във Вселената! Тя сигурно е задръстена с космически кораби — както „Тверска“ с леки коли! Веднага ще ни намерят!

— Възможно е. Но ние смятаме, че пазителите изобщо не са толкова силни. Те са самозвани наследници на древна раса...

— Дрън-дрън! — намръщи се Мартин. — Прекрасна хипотеза, на Земята също има много нейни привърженици. Само че какви са доводите в полза на тази версия? Не се ли поддаваме на комплексите си, като не желаем да признаем пазителите за свръхсъщества?

— Имам косвено доказателство — каза Ирина. — Ти знаеш ли, че пазителите... сами се наричат по този начин?

— Май да... — съгласи се Мартин.

— При това те са се представили така на всички светове и на всички езици. Я кажи, какви са пазителите? Собственици ли са на вратите, чиито ключове пазят^[3]?

— Мамка му! — каза Мартин. Думите на Ирина бяха толкова неочаквани... и толкова логични.

— Те са *само* пазители — повтори Ирина. — Стражи на ключовете и вратите. Слуги! Станциите и Порталите не им принадлежат. И ако се убедим...

— Ще се обърнем към Галактическия съд — каза Мартин.

Ирина се смути:

— Какъв съд?

— Галактическият. Където се разглеждат претенциите на различните цивилизации. Във фантастичните романи винаги има такива.

— Иронията ти ми харесва — изрече гръмогласно амебата и отпусна псевдоръката си върху рамото му. — Но ние можем да изразим възмущението си и по друг начин. Например като направим планетата на пазителите подобна на Беззар. От орбита можем да им диктуваме всякакви условия!

— Аз няма да участвам в това — отвърна рязко Мартин. — Дори и пазителите да използват чужди постижения — това не е повод за геноцид над тях. Те не вредят никому, даже напротив! А вашите амбиции... са си само амбиции. Животът е лотария и голямата награда винаги се пада само на един.

Амебата придвижи органелите си, изобразявайки поглед, вперен в Ирина. И каза:

— Ти беше права, приятелко. Той е подходящ. В него няма излишна агресия.

Ирина виновно се усмихна на Мартин.

— Извинявай. Бях сигурна, че в теб няма сляпа омраза към пазителите. Но беззариите настояваха да се направи проверка.

— Какво още подлежи на проверка? — попита уморено Мартин. — Толерантността към чуждите форми на живот? Равнището на интелекта?

— Ти показва толерантността си, като изтърпя моите палячовщини — каза Павлик. — А равнището на интелекта ти няма никакво значение.

[1] Част от клетката, самостоятелна структура с определена функция. — Бел.прев. ↑

[2] Универсален клетъчен органел, срещащ се в почти всички еукариотни клетки. — Бел.прев. ↑

[3] Пазителите в оригинала на романа са означени с думата „ключник“ — старинна форма, означаваща слуга, който пази ключовете за вратите с продоволствията. — Бел.прев. ↑

3.

Представете си море, разделено или от махването на ръка на пророк, или от взрив с чудовищна сила. Издигнали се вълни, оголили дъното — овална долина наред водната шир.

Сега спрете вълните, жадуващи да се стоварят! Нека затихнат, нека на изсъхналото дъно, досами застиналите синкави стени, се появят чудновати дървени постройки — начупени линии, остри ъгли... Като присънил се на Дали учебник по геометрия. Нека между постройките бавно се разхождат — без да е ясно дали вървят, или текат — аморфни амеби, превъзхождащи хората по ръст.

Отгоре окачете слънце — ярко, синкаво, по-голямо от земното. Лъчите му пронизват застиналите вълни, осветяват синьото желеобразно море, в което плуват, движейки плавниците си в еластичната субстанция, огромни меланхолични бактерии.

— Като в учебен филм — каза Мартин, отдалечавайки се от прозореца. — Най-простите форми на живот. Бит, обичаи и нрави на амебите.

— Тези „най-прости форми“ в много отношения превъзхождат хората — отбеляза Ирина.

— Да, разбирам... — Мартин се приближи към девойката. Бяха само двамата в мъничка стая на самия връх на дървена пирамидална постройка. Откъде у местните обитатели, живеещи в свят на плавните форми, се беше появило дори самото понятие за ъгъл? Нима острите, груби очертания им изглеждаха привлекателни? Очевидно. Ненапразно това здание служеше за някакви култови цели. — Ирина, а дървото местно ли е?

— Разбира се.

Мартин със съмнение почовърка с пръста си дъската. Сега беше ясно откъде пазителите са копирали вътрешния дизайн на Станцията.

— А дърветата им многоклетъчни ли са?

— Да — кимна Ирина. — Растенията са еволюирали. А другите живи организми само са пораснали по размери. Удивително, нали?

Мартин кимна. Впрочем, той беше виждал достатъчно удивителни неща, за да не се впечатлява чак толкова от странностите на местната биология.

— За мен е много по-удивително, че ти си жива.

— Толкова зле ли са нещата?

— Да. Впрочем, на Прерия 2 успяхме да поговорим малко...

— Спомням си... — прекъсна го девойката и се намръщи.

— Как можеш да си спомняш? — попита я директно Мартин. — Ира... нека поговорим откровено.

Девойката тихичко се засмя. Впрочем, съвсем не подигравателно. В нея имаше нещо, което далече невинаги беше свойствено на жените... може би — „не-фустовско“?

Не, този израз е не само тромав, но и неточен. Когато мъжът казва „фуста“, той влага в думите си същата неприязън, която жената влага в думата „мухльо“, но оценките на смисъла може да са най-различни. Фустите стават жени, които са ревливо-истерични, чудовищно кокетни, страстни клюкарки и незаинтересовани от нищо домакини... както и определяща за мухълото може да бъде любовта му към пиенето, слабостта му към нежния пол, грубата недодяланост или просто лошо изрязаните нокти.

В Ирина, не можеше да се отрече, имаше и кокетство, и истеричност, и всички характерни за жените недостатъци — макар и в лека форма. Може би важното беше дали има хармоничност? Всеки човек е изтъкан по равно от хубаво и лошо, но има чудесни изключения, когато слабостите са развити в такава степен, че само привличат, а не отблъскват. За кратък период през такава хармония преминават почти всички девойки — за да я загубят стремително и да я придобият отново чак в балзаковска възраст. Или да не си я върнат никога. Но има и щастливи изключения, чиито достойнства и недостатъци остават в съзвучие на всяка възраст.

Мартин реши, че в Ирина му харесва именно тази труднопостижима хармония.

— Добре, нека де е откровено — съгласи се Ирина. — Искаш да знаеш как станахме седем?

— Да! — възкликна Мартин.

Небесата не се разтвориха. Вратите не зейнаха, пускайки в стаята тълпа разярени амеби. Ирина не се хвана за сърцето, поразена

от коварен инфаркт.

— Всичко е много просто — каза девойката. — Контрол.

— Какво?

— Клавишът „Контрол“ на клавиатурата. Избрах къде да отида. Исках да посетя поне шест-седем планети... избирах коя от тях да бъде първа. И по навик натиснах „Контрол“, за да отделия с мишката имената в общ списък.

— И те отделиха ли се? — попита глупаво Мартин.

— Да. А аз реших да натисна *Enter*. Не защото се надявах да се разделя. Мислех, че ще ме изпрати на една от планетите... по случаен избор.

— Вратичка — объркано каза Мартин. — Вратичка в програмата. Ето до какво е довело пазителите използването на човешки терминали!

— Аха — усмихна се Ирина.

— Благодарение на „Майкрософт“ — изрече прочувствено Мартин. — Затворили ли са вратичката?

— Откъде да знам? Сигурно са я затворили.

Някак много мимолетно Мартин си помисли, че дублираните Ирени окончателно ще объркат стария спор за метода на работа на Порталите. Дали те пренасят човек на друга планета или създават точно копие в новия свят, а унищожават оригинала? От думите на Павлик следваше, че именно пренасят — цялата стая, заедно с намиращото се в нея разумно същество. Но ако Ирина е била копирана седем пъти, то...

Или тук вече не са приложими обикновените човешки понятия? И между пренасянето в една точка на пространството и пренасянето в седем различни точки няма принципна разлика? Мартин не беше физик, а и на този въпрос едва ли би могъл да отговори и най-гениалният земен физик. Прекалено голяма беше пропастта между хората и пазителите.

— Но как узна за твоите дубликати? — възкликна Мартин, неволно отдавайки на тази Ирина палмата на първенството.

— Почувствах ги — каза тя и веднага се поправи. — Ние се усещаме взаимно. Това е като... — Тя се намръщи с досада, помръдна пръсти, като човек, помолен да обясни какво е това вълнение на водна повърхност. — Това е...

— Мисъл? Сън? Разговор? — подсказа Мартин.

— Всичко това заедно — и нещо съвсем друго. Отначало ми се стори, че съм се побъркала. — Ирочка се усмихна. — Сигурно някой шизофреник щеше да ме разбере... Мога да разговарям... — Тя отново се замисли за миг. — Не, не да разговарям... да мисля заедно с тях?

— Постоянно? Сега тук си не само ти, а сте и трите? — възкликна Мартин.

— Сега съм сама. Това се случва от време на време, но все по-често и по-често. А когато момичетата умираха... — гласът ѝ не потрепна — преживявах всичко заедно с тях. Всички онези дни, през които бяхме разделени. Така че в известен смисъл те са живи. Аз бях на Библиотека, Мартине. И на Прерия 2. И на Аранк, и на Факю. Знам, че в това тяло не съм напускала Беззар... но аз изживях и техния живот. До самата смърт.

Без да пита нищо повече, Мартин бръкна в джоба си, извади бутилката с коняка и отпи.

— Дай и на мен — помоли Ирина. Смело отпи голяма глътка, съдържа кашлицата си и върна бутилката. — Връхчетата на ушите ѝ веднага пламнаха — явно не беше голям пияч.

— Значи преди смъртта целият ти живот наистина минава пред очите ти — каза Мартин. — Така ли излиза?

— Аха — каза тя, без да се реши все още да издиша.

— Може би и ние не живеем? — попита Мартин. — Не живеем, а умираме, и животът се превърта пред очите ни... и само понякога паметта ни прошепва: всичко това вече го е имало, имало, имало... И аз сега съм проснат на болничното легло, грохнал и безсилен, или потъвам с куршум в гърдите в чуждоземно бласто... а пред погледа ми се върти прощалният рекламен клип с изминалия ми живот.

— Пепел ти на устата! — потрепна Ирина. — Аз засега не лежа просната никъде. Аз съм на Беззар. Искам да видя пазителите в бърлогата им. Да завърша това, което започнах... и което момичетата не завършиха. После ще се върна вкъщи, ще срещна някой добър мъж и ще му народя деца — докато не измислят истинско безсмъртие и не забранят размножаването.

— Програмата минимум? — попита Мартин.

— Да! — отговори предизвикателно тя.

Мартин кимна и сериозно потвърди:

— Хубава програма. Особено ми хареса това за раждането на куп деца, докато не са измислили безсмъртието. Ирина, я кажи, след като си говорим откровено — откъде ти хрумна да се заяждаш с пазителите?

— Нали ти обяснихме — отговори Ирина, като явно имаше предвид себе си и беззарицеца.

— Не чух нищо, освен подозрения, че пазителите използват чужди технологии.

— Пазителите променят света. Галактиката. — Тя потрепна. — Представи си, Мартине, че при първото си стъпване на Марс хората намират огромни космодруми, пълни с кораби за междузвездни полети. И на всеки кораб има комплект от Станции. И множество други уникални и мощни устройства. И всичко това може да се изучи, да започнем да го използваме... да построим рай на Земята и да започнем да покоряваме Вселената...

— Ние и без това бихме се заели да я покоряваме — каза Мартин. — Със сигурност. Точно както са постъпили и пазителите. И дай Боже в такъв случай да ни стигнеше мъдрост и доброта да не влизаме във война с никого, да помагаме на изостаналите раси...

— А не те ли интересува къде са се дянали строителите на корабите и Станциите? Защо те самите не са се възползвали от изобретенията си? Какво ги е спряло да осъществят експанзията си?

Мартин се замисли и сви рамене.

— Епидемия, война... не знам.

— Болестите и войните са нещо несериозно за толкова могъща раса. Работата е там, че те са се отказали от експанзията си. Сметнали са я за опасна или ненужна. А пазителите...

Мартин плесна с ръце и я прекъсна:

— Ирина, извинявай, но това е само твоят юношески максимализъм! Идването на пазителите е само от полза за Земята. Просто си в такава възраст, в която ти се иска да се бунтуваш против всяка власт... Против правителства, закони, вярвания, пазители...

Ирина изсумтя:

— Благодаря за комплимента. Знаеш ли какво търсех на Прерия 2?

— Древните храмове? — доста уверено изрече Мартин.

— Именно. Значи съм ти разказала?

— Археолозите ми обясниха някои неща.

Ирина въздъхна.

— Дори с възможностите на пазителите е трудно да се изследват всички звездни системи наред. Има предположение... доста обосновано... че те се ориентират по сигналите на радиомаяците. Някога, преди пет-шест хиляди години, транспортната мрежа между планетите вече е съществувала. Отгласите от тези контакти са достигнали до нас под формата на митове и предания...

На Мартин му се прииска да закрещи. Ах, тези шумери, тези египтяни, финикийци и догони... Ох, този палеоконтакт, фреските с изображенията на чуждопланетните пришълци, Баалбекската тераса и потъналата Атлантида, пирамидите и загубените в джунглите градове...

Защо хората толкова се страхуват да повярват в майсторството на предците си и са готови да припишат всичко на пришълци?

— Мартине, но нали древните храмове наистина съществуват на много планети! — побърза да каже Ирина, явно забелязала как се е изменило лицето му. — Това е истина! И в руините има кухни, в които са стояли обекти, разрушени сравнително неотдавна...

— Добре, съществува някаква мрежа от радиомаяци, по чиито сигнали сега се ориентират корабите на пазителите — примири се Мартин. — Какво от това?

— Това означава, че Станциите вече са били строени. А после са били унищожени — едновременно на всички планети. Този акт е бил съпроводен с колосални разрушения и жертви, връщал е жителите на планетите назад, към първобитно равнище. В историите на всички разумни раси са споменати катаклизми от един или друг вид. Чел ли си Библията?

Мартин, който прекрасно знаеше, че с цитати от Библията много удобно се потвърждават всякакви тези — и че Христос е бил извънземен лекар, лекуващ юдеите чрез хипноза, и че Мойсей е бил единственият оцелял жител на Атлантида, — но премълча. Ако се оперира с подобни аргументи, упойката не би помогнала.

— Потопът — каза Ирина, като затвърди желанието на Мартин да мълчи. — След като ангелите започнали да посещават Земята и да се женят за човешки жени, Бог се разгневил и унищожил почти цялата цивилизация. Това се отнася точно за първото строителство на

Станциите! Когато Земята влязла за първи път в галактическата транспортна мрежа... е, разбираш какво имам предвид. И за Вавилонската кула...

— Това е било по-късно! — извика Мартин с болка в гласа.

— Очевидно става въпрос за разрушаването на онези остатъци от цивилизацията, които са оцелели след потопа и са се опитали да възобновят контактите с другите раси.

— Библията трябва да се разбира иносказателно! — възкликна Мартин. — Или ти наистина вярваш, че Бог възпрепятства междупланетните пътешествия?

— Защо Бог? — Ирина също повиши тон, после добави скромно: — Аз изобщо не съм убедена, че Той съществува, нали проверих... Транспортната мрежа е била разрушена, а цивилизацията — върната във варварската епоха, ето кое е главното! А кой е направил това — Бог, строителите на транспортната мрежа или техните врагове — не е важно. Главното е, че всичко може да се повтори. И по всички планети, които са били включени в мрежата без разрешение, отново ще бъде нанесен удар. От някой доста по-могъщ от пазителите...

— Е... — Мартин се запъна. Естествено в думите на Ира имаше някаква логика. — Тогавя кажи как можем да променим ситуацията. Нали ти самата каза, че пазителите не са питали какво да правят. И никакви заплахи няма да свършат работа, напразно едноклетъчните ти приятели се надяват да ги шантажират.

— Ти не искаш ли да си изясниш истината? — попита Ирина.

— Аз ли? — Мартин възмутено поклати глава. — А какво още ще наредиш да си изясня? Колко пари има в сметките на олигарсите, с кого спят членовете на правителството, кой е убил Кенеди и кой в действителност е наредил да бъдат съборени кулите на Световния търговски център? Знаеш ли, разплатата за абстрактното любопитство е прекалено конкретна!

— Ти какво, да не си страхливец? — смаяно изрече Ирина.

Мартин се възмути.

Той нито смяташе, че е страхливец, нито беше извършвал постъпки, даващи повод за подобни обвинения. Може и да не беше ритал срещу ръжен за щяло и нещяло, но все пак...

— Защо? — възкликна той — Ако не можем да променим нищо — защо да си изясняваме истината?

В погледа на Ирина се мярна явно съжаление.

— А ти защо ме търсеше?

— Исках да ти помогна... да те спася. — Мартин неловко се разсмя. — Е, да допуснем, че съм те харесал.

— И това е всичко?

— Не съм страдал от абстрактно любопитство къде си и какво правиш!

Изглежда, Ирина се обърка. За нея светът още беше ярък и млад, постъпките не изискваха обяснение, нито пък глупостта — оправдание.

— Жалко — каза тя. — Извинявай... те. Напразно ви домъкнах на Беззар.

— Ира, искам да се върнеш на Земята — каза Мартин.

— Когато му дойде времето, ще се върна — отсече тя. — А сега... извинявай. Утре отиваме в света на пазителите.

Вечерта, когато гълбовосиньото слънце се спусна към хоризонта, Мартин седеше на входа на дървената пирамида, отредена на него и Ира за нощуване. Издигналите се вълни, пронизвани от слънчевите лъчи, изглеждаха като чудноват екран, демонстриращ пейзажен филм за живота на Беззар. В синята субстанция все така се плъзгаха неясни сенки — само че сега, на по-светло, се различаваха ясно камшичетата им. Диви „зверове“? Домашни „животни“? Стада „добитък“? „Риби“ за промишлен риболов? Така или иначе — прости форми... На самото дъно се виждаха разклонени дървета — погребани под слой от субстанцията, но въпреки това поразително подобни на земните. Между клоните се въртяха дребни бактерии... пасяха?

Мартин меланхолично си пийваше от шишенцето — там вече беше останало съвсем малко коняк — и си спомняше за някаква прочетена в детството популярна книжка. Млади герои, попаднали във вътрешността на човешкия организъм, се сприятелиха с левкоцитите, сражаваха се с бактериите, пътешестваха из вътрешните органи, без да пренебрегват дори червата... общо взето, проведоха познавателна и увлекателна екскурзия.

На него, слава Богу, не му се налагаше да се сражава. Той се отнасяше крайно скептично към самата идея да се бие с огромна амеба. Обаче екскурзията излезе не по-малко увлекателна.

— Нали не преча? — попитаха предпазливо иззад гърба му. Беззариите се придвижваха много тихо. Мартин се огледа, реши, че пред него е Павлик, и махна с ръка, канейки го до себе си.

— Алкохол? — поинтересува се амебата. — За възбуждане на мисловната дейност?

— По-скоро за притъпяване — призна Мартин. — Вие употребявате ли?

— Какви ги говориш, ние си имаме свои методи! — бурно се възмути амебата. — Други дозировки, други вещества... — Прозрачният мях седна меко до него и добави: — Ако не възразяваш, ще повиша количеството на медиаторите^[1] в Синия лабиринт.

— Моля, моля! — съгласи се Мартин. Той винаги проявяваше търпимост към чуждите слабости, защото обичаше своите собствени.

Известно време плакнеше устни в коняка, а амебата бълбукаше. Неясно дали произвеждайки медиатори, или поради други физиологични причини.

— Останала ти е много малко алкохолна течност — отбеляза Павлик. — Ти пристигна почти без багаж.

— Така се получи — призна Мартин.

— Дай съда. — Амебата протегна псевдоръката си.

Мартин се поколеба, но подаде бутилката.

Едно тънко прозрачно пипало се мушна в гърлото, докосна течността и се отдръпна. Амебата размишлява известно време, после каза:

— Това изобщо не е чист алкохол. Тук има много примеси. Те необходими ли са?

— Приятни са — отговори Мартин.

— Така е по-трудно... — призна Павлик. Но не върна шишето. Безцветното му тяло се разтрепери, между органелите се стрелнаха мътни вихри, насочиха се към пипалото — и потекоха в шишето. Мартин наблюдаваше като омагьосан живия апарат за варене на ракия. Взе от псевдоръката бутилката и подозрително помириса течността. Погледна амебата.

— Съставът изобщо не се е променил — каза амебата. — Пий. Мартин се колебаеше.

— Гнусиш ли се? — учуди се амебата. — Но вие поглъщате плътта на живи същества, сока на растения, продукти, отделени от

насекомите... с какво е по-лоша тази течност?

— Ти си разумен — каза мрачно Мартин. — Това е... някак... нещо канибалско...

— Повярвай, загубата на двеста грама от масата ми е съвсем безболезнена за мен.

Мартин си спомни за сервираната им на обяд супа-пюре. Много приличаше на сварен с хубаво прясно говеждо грах, с хрускащи късчета — или сухари, или зеленчуци... И месото, сервирано за второ ядене — тлъстичко, но меко, с изрязани жили...

— О, Господи — възкликна той. — Значи синтезирате храна от телата си?

— Така е най-лесно — призна Павлик и се изкикоти звънко.

Навярно точно този смях накара Мартин да поднесе шишето към устата си и да отпие една хубава глътка.

„Ахтамар“, на който могат да завидят и най-добрите арменски производители.

— Не мога да синтезирам храна или напитка по твое описание — съобщи амебата. — Но по образец — с лекота.

— Ирина знае ли какво яде? — попита Мартин.

— Разбира се. Тя е наясно. При това само по този начин можем да ви осигурим защита от водата ни.

Мартин се примири и отпи още веднъж от коняка. После каза:

— Все едно. Утре си тръгвам, а вие летете да бомбардирате пазителите.

— Ние изобщо не възнамеряваме да ги бомбардираме — възмути се Павлик. — Само... лека заплаха, ако се наложи. Първо трябва да се ориентираме в ситуацията.

— Глупаво — каза Мартин. — Глупаво и безразсъдно. От къде на къде решихте, че транспортната мрежа вече е съществувала, била е разрушена и това ще се повтори?

Псевдоръката меко го потупа по рамото.

— Погледни нашия свят, Мартине.

Мартин погледна и каза:

— Аз само с това се занимавам през цялата вечер. Какво трябва да видя?

— Помисли си. Какво ти се струва странно и ненормално?

— Вие — отговори Мартин, без да се замисля.

— А още? И защо?

— Не може да има разумни едноклетъчни! — изстреля Мартин.
— Не биха могли... не бихте могли да възникнете! Още повече, че на вашата планета има многоклетъчни растения!

Прозрачният мях кимна с горната част на туловището си и каза:

— Вярно е. Не бихме могли да възникнем самостоятелно. Ние сме били създадени изкуствено.

Мартин остави шишето и погледна Павлик, сякаш разбираше мимиката на амебите, и попита:

— Това отново ли е шега?

— Не.

— И кой ви е създал? Пазителите?

— Не. Расата, живяла в нашия свят преди катастрофата. Преди деня, в който небето пламнало и завалял огнен дъжд. Преди полярните ледове да се разтопят, планините да се слегнат и водата да започне да променя свойствата си. Те са ни създали, знаейки, че няма да преживеят катастрофата... Новата среда за обитаване станала рай за простите и ад за висшите форми на живот.

— Откъде знаете? — възкликна Мартин.

— Предания, Мартине, просто предания. Това е било отдавна, твърде отдавна, за да са се запазили остатъци от културата им. А и те са вървели по същия път, който следваме ние: променяли са живото, а не мъртвото. Освен че строели домовете си от мъртво дърво... кой знае защо това им харесвало. Но дори мъртвото не е вечно. Какво да кажем за живото? Останали са само митове, думи... Думите са по-трайни от живото и мъртвото.

Павлик замълча.

— Ти мразиш онези, които са погубили създателите ви?

— Омраза към нещо вече случило се? — учуди се Павлик. — Не, защо? Навярно отмъщението е свойствено само на многоклетъчните форми на живот. А ние не се сърдим за миналото. Ние мислим само за бъдещето.

— Какви са били създателите ви? — попита Мартин.

— Ако преданията не лъжат, не са приличали много на хората. По-високи, по-слаби, многоръки и многокраки... Макар че... в нашия език „много“ започва от две. Така че не мога да дам точен отговор. Ние сме наследили от тях планетата, известно време сме живели заедно —

докато те са можели да се защитават от променилите се условия на средата. Възможно е остатъците от цивилизацията им да са измрели, отстъпвайки ни мястото си. Възможно е да са създали междузвезден транспорт и да са отлетели в търсене на нова родина.

— Затова ли повярвахте на Ирина? — попита Мартин.

Павлик тихо се засмя и рече:

— Ние винаги сме знаели това. Ние вярваме на преданията си — нямаме в какво друго да вярваме. Но девойката от Земята ни обърна внимание и върху други факти.

— Например?

— На преданията за глобална катастрофа, съществуващи в почти всички светове.

— Първобитните хора са били склонни да придават глобални мащаби на всяка локална трагедия — отговори рязко Мартин. — А тъй като е имало предостатъчно локални катастрофи, в целия свят се е помнело нещо такова. И всяко есенно пълноводие след поколение се е наричало Вселенският потоп.

— На всички планети е имало древни култове, кланящи се на пришълци от небето... — продължи Павлик, без да спори.

— А къде другаде да живеят боговете? Там, откъдето всичко се вижда — горе — отсече Мартин.

— На всички планети, на които са долетели пазителите, съществуват древни руини с изчезнал обект на поклонение.

— Разбира се! — изсумтя Мартин. — Олтарът винаги се е правел от скъпоценни материали. И грабителите са отнасяли не тухлите от стените, а златото и среброто.

— Никога ли не те е смущавало разнообразието на раси в Галактиката?

— Ясна работа... — започна Мартин. — Какво общо има тук разнообразието от раси? Наивно би било да се надяваме, че на всички планети животът ще приеме еднакви форми.

— Не си съвсем прав — каза амебата. — Около една трета от всички раси са хуманоиди. При това сходството е много голямо, дори на равнище ДНК могат да се отделят еднакви участъци на генетичния код.

— Е, да предположим, че това е довод в полза на някакви древни контакти... — призна Мартин.

— Още двацет процента са форми на живот, произлезли от планети от неземан тип. Друг състав на атмосферата, различна гравитация... — Павлик изгрухтя. — Ние не бихме им обърнали внимание. Дори и самите те не се интересуват особено от себе си... А другата половина от расите са бивши хуманоиди — като нас.

— Какво? — смая се Мартин.

— Като нас, беззариите! — каза твърдо амебата. — Нашите създатели са били хуманоиди. Нашата планета е приличала на вашия свят. После всичко се е променило — и сме се появили ние. Другите раси са се променили по други начини. Ти нали си бил в света на дио-дао?

— Бях.

— Как е могла да се развие по естествен път толкова ненормална форма на разумен живот? — попита възмутено амебата. — Бързо протичащ живот, наследствена памет, аскетизъм и самоограничаване при наличието на високи технологии? А забелязал ли си болезненото им неприемане на биологическите отпадъци?

— Изискването им да се ходи по нужда само в тоалетните? — засмя се Мартин. — Какви ли не причини може да има... Обикновена хигиена или гнусливост.

— Това е само външна проява — изрече Павлик. — Те имат и безотпадъчно производство. И ограничаване на потребностите — също заради страх да не заразят средата си на обитаване. Някога светът на дио-дао е преживял глобална екологична катастрофа. Оцелелите форми на живот — между другото, те са страшно малко, на цялата планета има не повече от петстотин вида живи същества — са ускорили метаболизма си и са придобили наследствена памет. Това се казва еволюция, а?

Мартин сви рамене.

— А ако вземем Иол? Двуноги, двуръки, много подобни на хората...

Мартин мимолетно си помисли, че само според амебите йолийците може да приличат на хората, но не възрази.

— И при това — приковани към майка си с пълна връв! През целия си живот! — Амебата повиши тон. — Това противоречи на стремеша за запазване на вида! Това е ненормално, това е отвратително, това е неудобно! Но те от раждането до смъртта си

живеят прикачени към майките си. Как е възникнала такава форма на живот?

— Не знам.

— А аз знам! — натърти Павлик. — Тяхната планета е била застигната от своя, персонална катастрофа. Тя променила живота така, че само колективните организми са можели да оцелеят.

— Познаваш много добре чуждите раси — отбеляза Мартин.

— Това ми е работата. Аз съм специалист по контактите с хуманоидни раси — скромно призна амебата. — Та така, Мартине! Предишното разрушение на транспортната мрежа е нанесло удар само на цивилизацията, живеещи на планетите от типа на нашата и вашата. Въглеродните, дишащи кислород форми на живот, които са на водна основа, са били променени. Някои — по-малко. Аранките, хората и гедарите са почти неотличими едни от други. Някои — повече. В нашия случай първоначалната раса просто е измряла, като преди това е успяла да създаде нас...

— Искаш да кажеш, че е било направено нарочно? — възкликна Мартин. — Не е просто последствие от разрушаването на междузвездните комуникации, а преднамерен експеримент над разумните раси?

— Разбира се.

— Това е безсмислица — каза Мартин. — Мога да разбера естествения хаос след изчезването на високите технологии, войните, варварството, епидемиите... Но съзнателен експеримент? Защо?

— Защо ли? Преди милиарди години вълната на живота се е понесла и по нашата галактика — каза Павлик. — Няма да гадая кой или какво е било причината за това. Мисля, че и ти сам разбираш: колкото и да облъчваш топла мръсна водичка, колкото и да пускаш ток през нея — няма да получиш живот от неорганични вещества. Клетката е нещо прекалено сложно, за да е възникнала случайно! Но тя е възникнала... и животът е поел по своя път. Сдобил се е с разум. Започнал е да разбира света. Защо?

— Това е естествен стремеж на разума. Желанието да се разбере околният свят...

— Глупости! — отговори рязко амебата. — Единственият естествен стремеж на разума е да удължи съществуването си колкото се може повече. Разбирането на света е само начин да се осигури

безопасност. Питам те за друго — защо е необходим разум? Не примитивен, животински разсъдък, а разум? Надявам се, че си способен да различиш тези понятия?

— Способен съм — отговори Мартин. — Разумът е нужен за същата тази безопасност. Съществува, способно да си задава абстрактни въпроси, има значително по-големи шансове за оцеляване.

— Само в далечна перспектива. Добре, да допуснем, че верига от случайности е успяла да укрепи разума в допълнение към разсъдъка. Но нали на повечето така наречени разумни същества разумът общо взето пречи? Те са напълно способни да се оправят само с разсъдъка. Да вършат проста работа, да съблюдават изискванията на социалното съжителстване, да получават наслада от яденето, размножаването, различните видове физиологични удоволствия. Животните съществуват прекрасно в стада, радват се на съществуването си и не изпитват негативни последици от разума.

Мартин се засмя тъжно и каза:

— Какво пък, прав си. По-голямата част от човечеството се оправя прекрасно само с разсъдъка. Разумът им е в летаргия. Предполагам, че и в повечето хуманоидни цивилизации е така. И какво от това?

— За какво е нужен разумът?

— Като средство за оцеляване...

— Защо е нужен разумът? — изрева Павлик.

— За да задаваме глупави въпроси! — извика в отговор Мартин.
— За да се терзаем със смисъла на живота! За да се боим от смъртта. За да измислим Бог!

— Така вече е по-добре — каза меко амебата. — Ако за разсъдъка е достатъчна първата сигнална система, то разумът, принуден да оперира с абстрактни понятия, създава втората — речта. Не е важно как предаваме мислите си — с трептения във въздуха, електронни импулси или цветни шарки върху кожата. Информацията, откъсната от носителя си, става главното оръдие на разума. Средство да се разбере света и средство да се въздейства на света. Но да направим още една крачка, Мартине. Разумът... а по-нататък? Кой ще бъде третият етап — след разсъдъка и разума? Каква сигнална система ще придобие надразумното същество? Ще остане ли граница между мисълта и постъпката, информацията и действието? Какво е същност

над същността? Бог ли е вече? Или още е човек? Колко етапи трябва да преодолее животът, за да се отдели окончателно от консервативната материя? И какво ни кара да се удряме в бариерата на хомеостазата, придобивайки все още ненужни свойства — отначало разсъдък, после разум, после... после нещо, което все още няма наименование. Какво ни изтръгва от животинското спокойствие, какво ни прищпорва понататък? В чии ръце са камшикът и поничката? Кой е той — Великият експериментатор, нарушителят на спокойствието, съзидателят и разрушителят? Бог? Или просто едно надразумно същество, терзаещо се от същата страшна жажда като нас? И щастие ли е надразумът? И изобщо колко стъпала има на стълбичката, започваща от разсъдъка? Зверовете не жадуват да се сдобият с разум, ние сме тези, които понякога се опитваме да ги измъкнем от техните нежни и ласкави животински сънища и да ги приобщим към нашето разумно страдание. А разумните не се стремят да направят следващата крачка — в нас все още е жив онзи древен ужас от придобиването на разума, неочакваният дар свише, за който не сме се молили никому. Комфортно ни е на нашето равнище на разбиране на света. Не ни е необходимо знание, което не можем дори да си представим.

Амебата млъкна и се изкикоти.

— Примамават ни сладките понички от небесата — абсолютната безопасност, вечният живот, колосалните знания. Трябва само да се направи крачка — над разума! Но ние не искаме да губим спокойствието си. Подозираме, и не без основание, че надразумът ще ни донесе нови горести, както някога разумът ни е донесъл мъка и страдания. И пъплейки на повърхността на мръсните кълба-планети, оперирайки само със своя несъвършен разум, ние се опитваме да отгледаме райското дърво на познанието. Да получим всичко, без да придобиваме новото. Да станем богове, оставайки хора. И тогава онова, което стои над нас, скрива поничките и взема камшика. И небето пламва, океаните кипват, а разумът става прекалено малко, за да осигури оцеляването... Защо вашият Бог е наказал човечеството с потоп? Заради дързостта ви? Не, заради боксуването! Заради пренебрежението към получения разум, заради тържествуващия разсъдък. Заради опита да останете разумни животни. Подаръците на Боговете не бива да се отхвърлят, Мартине! И ако разумът отново си е построил уютна дупка и е решил да се спре — очаквай беда. Ние сме

обречени да бягаме все по-нагоре и по-нагоре от мръсотията — в небето.

— Но... пазителите... — започна Мартин.

— Пазителите, колкото и привлекателни да са даровете им, ни изкушават да се спрем. Дават на разумните онова, което трябва да принадлежи на надразума: контрол над пространството, над съзнанието, над живота и смъртта. Като разумно същество, чувстващо се комфортно и самодостатъчно, аз бих се радвал да приема даровете на пазителите и да прекратя развитието си. Но как ще се отнесе към това надразумът? Ще ни подмами ли с нови понички, заради които да отхвърлим даровете на пазителите? Или отново ще извади камшика?

Амебата се изправи и се изтръска като мокро куче. После каза:

— Ето това са всичките ни претенции към пазителите, носещи на Галактиката мир и процъфтяване. Много изкуствени и необосновани претенции. Но ние сме готови да рискуваме и да навестим пазителите в дома им.

Мартин поседя още малко, наблюдавайки гротескната фигура, отдалечаваща се с немислима грация. При издигащите се водни стени амебата изкара една псевдоръка, помахаша му — и се гмурна в синята субстанция. Вече се стъмваше и беззариецът почти веднага се скри от погледа му.

— Поничка и камшик — промърмори Мартин. — Защо изборът винаги е толкова скучен? Аз не обичам сладкото.

Той прибра в джоба си шишенцето коняк и влезе в дървената пирамида. Плетеници от стълби — вити, вертикални, подвижни, наклонени рампи и най-обикновени — водеха до втория етаж, превръщайки първия в нещо средно между декорации към телевизионна игра и изложба на постиженията на стълбищното строителство. Мартин се качи на втория етаж по наклонената рампа и пристъпи от крак на крак на прага на отредената му килийка. Мекият дюшек, натъпкан с изсъхнали водорасли, лежеше право на пода, до него имаше купчина от три одеяла, кана с вода и меко светещо стъклено кълбо — в пирамидата нямаше централно осветление. Във вътрешността ѝ нямаше и никакви врати — на входа на килийката беше провесено одеяло.

Мартин изведнъж се почувства много самотен.

Приблѳжи се към входа на втората килийка. Изпод одеялото се промъкваше светлина — навярно Ирина Полушкина още не спеше.

Да изрече „Може ли?“ щеше да е най-глупавото нещо на света, затова той само се покашля.

— Не спя — отговори тихо Ирина иззад завесата.

Когато той влезе, тя добави:

— Чаках те.

Девојката седеше върху дюшека си, увила се с одеяло. Мартин седна до нея на пода и извади от джоба си бутилката.

— Искаш ли?

Ирина кимна.

— Ще летя с теб — каза той, когато тя отпи. — Имам само един живот и той ми харесва. Но ще летя с теб, защото има неща, по-големи от живота.

Ирина го гледаше, загърната с одеялото. Неочаквано и с абсолютна яснота Мартин разбра, че под него тя е абсолютно гола. И съвсем не защото обича да спи гола върху гол дюшек.

— Ела при мен — каза тихо девојката.

Мартин все пак намери в себе си сили да повтори:

— Аз ще летя с теб. Изобщо не е нужно...

— Глупак — каза Ирина и се пресегна към него. Устните ѝ все още бяха с вкус на коняк. Одеялото се плъзна надолу. За няколко мига Мартин бе преследван от натрапчивото видение на първата Ирочка Полушкина — съблеченото тяло, потопено във водите на канала, и образът на четвъртата Ирина — гола, коленичила пред жреците на Тай-Гедар...

Но това тяло тук беше живо и жадуващо живота, също като неговото.

И дума не можеше да става за смърт.

[1] Химикали, които пренасят информацията между невроните.
— Бел.прев. ↑

4.

Разбира се, не му се беше налагало да лети в космоса. Беше посетил седемдесет планети и беше срещнал по пътя си стотици разумни раси, но никога не прибъгваше до толкова старомодния начин на придвижване. Суборбиталният полет на Аранк беше най-близкото нещо до излизане в космоса, което беше преживявал.

В детството си, както всяко обичащо книжките дете от интелигентно семейство, той се зачиташе в книгите за космонавти — повечето преводни, американски, но понякога му попадаха и книги на родни автори. От тях научи, че първият човек в космоса е бил Юрий Гагарин, че първият спътник също е пуснат от Русия — макар и тогава да се е казвала по друг начин. Два пъти даже му се удаваше да победи в спор съученици, уверени, че пръв в космоса е излетял Нийл Амстронг, при това направо на Луната, и то със совалка.

Но не беше и мечтал да стане космонавт. Макар и да си падаше по книгите, той бе умно дете, разбираше какво представлява съвременната руска космонавтика. Нямаше намерение да кара в орбита товари за самодоволните американци. Така че неочакваната перспектива да се отпрати в орбита изобщо не го радваше.

Освен това космическият кораб на беззарийците се различаваше поразително от земните ракети. Той представляваше същата лепкава платформа, както и местния транспорт, само че със значително по-голям размер — двайсет метра в диаметър и десет метра дебелина. Под малкия купол в центъра на диска имаше места за екипажа — две вдлъбнатини в пода във формата на човешки тела и две дълбоки шахти, в които се „стичаха“ беззарийците.

— Това е Петенка — представи Павлик втория беззарийски член на екипажа. — Той е още много млад, но притежава забележителна структура на синия лабиринт, осигуряваща огромна скорост на обработката на информация.

Младият Петенка — прозрачен мях, висок два метра и половина — рече сконфузено:

— За мен ще бъде чест да работя с вас.

Мартин вече по навик стисна прохладната псевдоръка.

— Петенка е доста удачен потомък на ръководителя на нашия проект, Андрюшка — каза Павлик. — Андрюшка искаше да оглави полета, но неговата дейност е твърде важна, за да я рискуваме. Така че той отгледа Петенка и го възпита лично в подобаващ дух на първопроходец. Забележителен изход от ситуацията, нали?

Той се разсмя завистливо. На Мартин му се стори, че в поведението на Павлик има нещо странно — припряна приказливост и прекалено бурни емоции... ако пред него беше човек, а не амеба, можеше да се заподозре значителна доза алкохол.

— А вие умеете ли да споделяте паметта си с наследниците си? — поинтересува се Мартин, спомняйки си за дио-дао.

— Не, разбира се — каза Павлик с известно огорчение. — Но Петенка може би в някои отношения дори превъзхожда родителя си. Умник е той! Умник!

— Павлик, кажете, моля, защо използвате само умалителни имена? — не издържа Мартин.

— За да предизвикаме симпатия — отговори честно Павлик. — Нали ако ме наричахте Пвханнлк, което предава приблизително истинското звучене на името ми, отношението ви към мен би било съвсем друго. Дори войнственото и строго име Павел би предизвикало напрежение. А Павлик... е мило, нежно и невинно. Искрен ли съм с вас?

— Напълно — призна Мартин.

Сега вече нямаше абсолютно нищо за вършене. Стартът на кораба беше планиран за след повече от час, не беше необходима никаква проверка на кораба от екипажа, още по-малко пък от хората. Оставаше им само да чакат — в легналия на каменистото дъно, под слой синя субстанция, жив космически кораб. Да чакат и да разговарят... Макар че ако на кораба имаше поне мъничка възможност за уединение, Мартин би измислил по-интересен начин за прекарване на времето.

Погледна Ирина, която седеше на мястото си. Тя му се усмихна, и той също се усмихна.

Все пак Мартин малко се страхуваше от по-нататъшни отношения с нея... естествено, ако авантюрата с пазителите им оставеше възможност за каквито и да било по-нататъшни

преживявания. Предишната вечер всичко беше просто и правилно. Мъж и жена, останали сами на цяла планета, а пред тях — само неизвестност... Не бяха нужни думи, освен най-простите, усвоени още от кроманьонците.

Сега Мартин се опитваше да разбере за какво ще си говори с Ирина. За пазителите, за далечните светове, за тъжните богове, подпомагащи еволюцията? Беше му омръзнало. За самата нея? За скорошното завършване на училище, за първи курс в университета, за злите преподаватели, скучните занятия и глупавите състуденти? Смешно. За него? Той се позанимава с тази идея, предпазливо, като с крехък и същевременно хлъзгав предмет, например обилно насапунисана кристална ваза. Какво ще разкаже на девойката, с какво ще я интересува? С изкуството на приготвяне на коктейли? С кулинарни тайни? Глупости, жените започват да ценят това по-късно. Тогава с приключенията си на чуждите светове? Преследването на престъпници, издирването на избягали жени и деца? Само че какво струват тези приключения в сравнение с четирите смърти на Ира Полушкина? Детска градина, панталонки с презрамки...

Насапунисаният кристал се изплъзна от пръстите му и се пръсна на парчета.

С лека паника Мартин осъзна, че ако не се смята изминалата нощ, те дори нямат общи теми на разговор. Разбира се, в това нямаше нищо страшно. Ако секът непременно изискваше духовна близост, населението на Земята отдавна да е спряло да нараства.

— Мартине, седни — повика го Ирина.

Той седна до нея — мекият под се сгъна и образува доста удобно кресло, в което можеше да се заеме полуседнало-полулегло положение. Ирина го хвана за ръка и тихичко му каза:

— Благодаря ти.

Изобразявайки учтива усмивка, Мартин тъкмо се реши да я попита какво мисли за социалното устройство на беззариите, когато тя продължи:

— Седя си сега тук като глупачка и си мисля за какво да си поговоря с теб. Не върви да ти разправам за университета... За чуждите светове също, ти ги познаваш много по-добре от мен. Искаш ли да ти разкрия някоя държавна тайна?

Мартин се задави с приготвената фраза.

— Нали баща ми е аналитик, все още върши това-онова за службите — продължи Ирина. — Интересно ли ти е как нашите и американците са се договорили...

— Стоп! — каза бързо той. — Това ми е абсолютно безинтересно. И за теб е по-добре да го забравиш. Колкото по-малко знаеш, толкова по-здрав ще е сънят ти.

Девојката не се обиди, но и не прие думите му на сериозно.

— А аз обожавам тайните — каза тя. — Още от малка. Затова и се забърках във всичко това...

— Искаше да докажеш на баща си, че си по-печена от него? — предположи Мартин. — Той е работил с държавни тайни, а ти разрешаваш загадките на Галактиката?

— Ами да — кимна Ирина. — Аз прочетох за теорията на беззаријците — за разсъдъка, разума и надразума, за необходимостта от по-нататъшна еволюция... за това, че със своите подаръци пазителите ни приближават до глобална катастрофа. Точно там бяха коментарите на баща ми — защо това не е така, защо не бива да се гледа сериозно на измишльотините на разумните амеби... Всичко беше много... много разумно. Сякаш няколко реда по-горе не беше изложено мнението на беззаријците, че никое разумно същество няма да пожелае да премине на следващия етап на развитие и ще търси всякакви аргументи против... И изведнъж баща ми беше привел всички тези аргументи! Такъв яд ме хвана...

Мартин си спомни за Ернесто Полушкин, който се бе сетил да си вземе аналгетик за утринното посещение при частния детектив, и поклати глава:

— Ирочка, баща ти изобщо не е глупак и не е слепец. Той прекрасно е разбирал какво прави.

— Тогава защо... — възмути се тя, но Мартин не ѝ позволи да довърши:

— Защото решението за ненамеса вече е било взето. Защото опитният експерт прекрасно разбира каква информация е готов да изслуша и да приеме работодателят, и каква ще бъде отхвърлена. И всичко, което може да направи, е да компрометира собствения си отзив. Да направи така, че ако той попадне у непредубеден човек, слабостта на аргументите да си проличи!

Ирина мълча известно време, после попита:

— А случайно ли ми е попаднал докладът?

— Ти трябва по-добре да знаеш това — каза Мартин.

— Разпечатката беше в кабинета на баща ми — продължи Ирина.

— Може би... не. Не мисля.

Все пак в гласа ѝ имаше съмнение.

— Знаеш ли какво бих предположил аз? — каза внимателно Мартин. — Редица хора, занимаващи се служебно с всичките тези въпроси, не са съгласни с официалната политика... да я наречем политика на ненамеса.

— Политика на щрауса — каза мрачно Ирина.

— Очевидно сред тях е и баща ти, и моят наблюдаващ от ГБ — предположи Мартин. — И още някой... не е важно. Едва ли баща ти си е поставил за цел да изпрати теб да разгадаваш всички тайни на Вселената. И то не защото не си способна да ги разгадаеш, естествено — бързо се поправи Мартин. — Но това е много опасно, не мога да си представя, че баща ти би се решил на такава стъпка. По-скоро някой от външното разузнаване е трябвало да бъде провокиран... Но когато си прочела документите и си хукнала към Портала, са решили да се възползват от това. Наели са мен.

— Толкова ли си як и известен? — попита с ирония Ирина.

Мартин се поколеба, но отвърна:

— Е, минавам за добър специалист... По дяволите! Не знам. Не съм толкова добър, че ГБ да заложи на мен!

— А ако освен теб с това са се заели и други детективи и разузнавачи?

— Щях да се натъкна поне на един от тях — каза Мартин. — Та нали не може един гедар да е вербуван от руската ГБ! Не знам, Иринка. Нещо не се връзва.

— Харесва ми, когато ме наричаш така — мигновено смени темата тя.

— И още нещо — добави бързо той. — В последния си разговор с мен Юрий Сергеевич спомена, че най-старата Станция на пазителите е построена преди осемдесет и шест години. Не назова планетата, но... Нима това е случайно съвпадение? Или ме е насочвал? Стори ми се, не за първи път, че на думи той ме призовава да не се намесвам повече, да не те търся, но в действителност ме подтикваше да го направя... Ира, на какъв принцип избираше планетите, на които да отидеш?

— В списъка имаше обща оценка на ситуацията от баща ми — каза Ирина. — А седем от планетите бяха описани най-подробно...

— Седем? — изуми се Мартин.

— Седем. И навсякъде аргументите бяха... някак безпомощни. Глупави. Например за Библиотека беше написано, че е произведение на изкуството, като японските каменни градини, а изобщо не е хранилище за информация. Обаче тази теория отдавна е опровергана... И така за всички планети. За аранките баща ми беше написал просто, че е пълна глупост да се спори дали имат душа, защото и при нас съществуването на душата си остава привилегия на църквата.

— Е и? — не разбра Мартин.

— Той е вярващ, често ходи на църква! — поясни Ирина. — Не би писал сериозно такова нещо! А за Прерия 2 беше написал...

Мартин вече не я слушаше. Облегнат назад — от пода веднага беше израснала удобна облегалка — той размишляваше.

Първо — бяха го изпратили да търси Ирина съвсем не случайно. Той не беше най-талантливият или най-успешният частен детектив, но, кой знае защо, бяха избрали точно него...

Второ — Ернесто Полушкин и Юрий Сергеевич прекрасно знаеха къде се намира Ирина. Е, може и да не са знаели в началото, но когато са си изяснили, че девойката се е копирала в седем екземпляра, всичко трябва да им е станало ясно. Така че защо добрият баща Ернесто Семьонович или радеещият за съдбата на държавата Юрий Сергеевич не са тръгнали по известните адреси? Защо не са били наети нови детективи, не са били привлечени щатни агенти от ГБ... и, в края на краищата, защо не дадоха точната информация на самия него?

Очертаваше се само един възможен извод. Той трябваше да търси Ирина самостоятелно, опирайки се на трохите информация, догадките и интуицията си. Кой знае защо, това беше важно за заговорниците.

— Мамка ви! — изруга той. — Шпионски страсти!

Ако беше научил това само преди ден, щеше да се откаже от играта по чужди правила. Наистина щеше да прекрати издирването на Ирина. Да, не е ли свинщина да се използва един човек като марионетка? И фактът, че за спецслужбите подобни свинщини бяха нещо банално, изобщо не намаляваше гнева на Мартин.

Но сега беше прекалено късно. Той беше възприел идеите на беззариите и се чувстваше отговорен за съдбата на цивилизацията. Той беше преспал с Ирина и се чувстваше длъжен да я защити.

Беше влязъл в клопката.

Оставаше му само да разбере защо бяха избрали именно него за марионетка...

Разбира се, вече си беше създал определена репутация, беше се сдобил със звънкия прякор Скитника и имаше висок процент успешно разрешени дела. Но всичко това беше следствие от уменията му да баламосва пазителите и смело да скача от планета на планета. В ръкопашния бой, в стрелбата, дори и в наблюдателността и дедукцията — всичко, което бе жизнено необходимо на частните детективи — не беше нищо повече от стабилен средняк. Само веднъж на пътя му да се бе изпречил истински професионалист, сега щеше да лежи в гостоприемната чуждопланетна почва и да отравя с чуждата си органика наивните местни червеи. В ранното си детство, подобно на всички момчета, прекаляли с четенето на приключенията на Ераст Фандорин^[1], той обезцветяваше с въглероден прекис косите на слепоочията си, ходеше навсякъде с лупа и разследваше страшни тайни, като например изчезването на училищния дневник от заключената учителска стая (заради което беше набит от осмокласниците). В зряла възраст игрите на детектив вече не бяха толкова привлекателни, особено ако с тази работа си изкарваш хляба.

И така, значи ГБ се беше заинтересувала от уменията на Мартин да общува с пазителите. Възможно е, но тогава във всичко случващо се имаше някакви обстоятелства, които още му бяха неизвестни.

— Наближава край на света^[2], и нас ни държат в пълна тъмнина! — възкликна той.

Колкото и да беше странно, Ирина разгада хода на мислите му.

— Може би на светло щяхме да се уплашим? — каза тя. — И изобщо... ако има край на светлината, трябва да има и край на тъмнината.

Тези думи, въпреки че бяха малко наивни и леко високопарни, оказаха своето въздействие. Мартин я погледна, усмихна се, хвана я по-здраво за ръката и каза:

— Едно не мога да разбера... защо баща ти те е пуснал? Не вярвам, че е готов да пожертва дъщеря си заради спасението на света.

Хората не са аранки.

— Аранките са странни — кимна Ирина, — но обичат децата си.

— Обичат ги, но по особен начин — каза Мартин, като си спомни малкия Гати, когото за малко да пуснат с един непознат в други светове. — В тях има такъв заряд фатализъм... Все пак съм готов да повярвам, че аранките имат някакви проблеми с душата... Ирина, в кои други светове има твои копия?

— Страх те е да не загина внезапно, а? — попита девойката.

— Страх ме е — призна той. — А и искам да разбера логиката на избора на тези седем свята.

— Талисман и Шеали.

Мартин се замисли. Талисман наистина беше странна планета, още не му се беше налагало да ходи на нея, но за загадките на този свят бяха писали всички жълти вестници. А виж Шеали... родината на нелетящите разумни птици...

— В доклада имаше статия за редица странности в поведението на шеалите — смръщи чело Ирина. — Сещаш се, трудности при осъществяване на контакт, неадекватност на поведението... А отдолу баща ми беше написал с големи букви: „РАЗУМ“. С три въпросителни.

— Разум — повтори Мартин. — Ясно.

Ирина го погледна с уважение. Впрочем, незаслужено — нищо не му беше станало ясно. Шеалите бяха най-обикновена раса, само дето птичийят произход слагаше върху тях някакъв колоритен отпечатък.

— Приятели! — прекъсна разговора им Павлик. — Стартираме!

— Да тръгваме — съгласи се Мартин.

Лепкавата плът на космическия кораб се надигна като вълна и ги заля, оставяйки непокрити само главите им. Мартин, който знае защо, си спомни за чантите за пренасяне на дребни декоративни кученца, от които точно по този начин стърчаха рунтавите глави на чихуахуа, шицу и йоркширските териери. Стана му тъжно. Впрочем, двамата с Ирина продължаваха да се държат за ръце, корабът не беше попречил на това.

Още няколко секунди не стана нищо. После синята субстанция над кораба се разтвори и той излетя към небето. Плавно, без никакво претоварване. Мартин се изви и погледна надолу — под полупрозрачното дъно повърхността на Беззар стремително се

отдалечаваше. Не се забелязваха никакви пламъци на двигатели... Впрочем, не беше и очаквал да ги види.

— Какъв е принципът на движение на кораба? — попита той, неволно повишавайки глас, макар в кабината да цареше абсолютна тишина.

— Преместване на вектора на движение на Вселената спрямо една локална точка! — отговори весело Павлик, като също повиши тон.

— Тирямпампация^[3] — заключи Мартин.

— О, не, всичко е много просто! — отговори Павлик. — Ние премахваме инерционните моменти на кораба и той става абсолютно неподвижна точка... докато в същото време Галактиката продължава движението си. По този начин можем, оставайки на място, да променяме местоположението си относно други обекти. Поетично казано — да движим Вселената, а не да се движим ние самите. Най-важното е да изберем правилно момента на старта!

— Красиво... — прошепна Ирина.

Отначало Мартин си помисли, че думите на девойката се отнасят за метода на придвижването им. Но когато отметна глава назад, видя как небето се разкрива над тях.

Чистата синева, която беше в тон със слънцето, бавно изчезваше. Нямаше облаци, скоростта на полета не можеше да се определи на око; просто дълбочината на небето нарастваше, то се превръщаше в пропаст без дъно, но до самия край запази в себе си светлосиния отблясък на звездата. После синевата беше прорязана от звездите, превърна се в мрак — само рошавият слънчев диск продължаваше да сияе върху отломка от небето. Неуловимо се смени възприятието — сега чуждото слънце сякаш беше увиснало над краката им, а стремително отдалечаващото се кълбо на планетата — над главите им. Мартин разбра, че вече са в безтегловност.

— Приближаваме се към стационарната орбита — съобщи Петенка. Погледнат от страни, изобщо не създаваше впечатление, че се занимава с управление, а и в кораба нямаше никакви пултове. Навярно беззариите управляваха техниката си, като просто я докосваха на произволно място. Цялата желеобразна субстанция служеше и за пулт, и за корпус, и за двигател.

— Браво! — възторжено се обади Павлик. — Умник си, Петенка! Гордеем се с теб!

— Постарах се — каза скромно Петенка. — Наистина ли се получи добре? Може би ще похапна нещо сладко?

— Вземи си — съгласи се Павлик. — Браво, добро момче!

По тялото на Петенка преминаха тръпки, вътре в него нещо се размъти. Изглежда, получаваше „сладкото“ от корпуса на кораба.

Мартин и Ирина се спогледаха. Колкото и да не им се искаше да повярват в това, те се намираха в орбита около чужда планета, в чужд космически кораб, пилотиран от гениална, но абсолютно инфантилна амеба!

— Поздравявам те с първия полет в космоса — каза ѝ Мартин. — Ще поискаме ли да ни присъдят званията „космонавти“?

Ирина тихо се засмя. И това беше добре. Беше правилно.

— След една-две минути пазителите ще започнат скока — каза Павлик. — Пригответе се.

— А ако забележат кораба и разберат какво се готвим да направим? — попита Мартин.

Павлик се изхили приглушено и каза:

— Какво пък... нали знаете как разрешават проблемите? В такъв случай просто няма да усетим нищо!

[1] Детектив, герой от поредицата историческо-криминални романи на Борис Акунин. — Бел.прев. ↑

[2] Тук и в следващата фраза — игра на думи: на руски „свет“ означава както свят, така и светлина. — Бел.прев. ↑

[3] Думата „тиръямпампация“ е измислена от братя Стругацки и се появява за пръв път в романа „Полдень XXII век“. Един от героите на романа произнася по този начин сложен научен термин, който не може да запомни. — Бел.прев. ↑

5.

Да очакваш смъртта е много неприятно занимание. А ако знаеш, че просто няма да почувстваш идването ѝ, няма да успееш да го забележиш, ситуацията става двойно по-неприятна.

Макар че осъдените на смърт биха могли да поспорят и с това...

На Мартин му се беше налагало да участва в разправии, при които шансът да се отърве жив е бил едно към две или към три. Така че понесе очакването доста спокойно, само се изпоти — а освен това неудържимо му се искаше да изпсува. За щастие дланта на Ирина се беше изпотила първа, а и по лицето ѝ той отгатна, че сега псувнята изобщо няма да я шокира. Веднага щом осъзна това, желанието му за сквернословие се изпари, а и страхът изчезна някъде. Няма нищо по-добро за изплашения мъж от това да намери до себе си изплашена жена — веднага чувства прилив на мъжество.

За щастие очакването не трая дълго. Те не забелязаха нищо. Хиперпреходът, както и смъртта, идва бързо и без театрални ефекти. Само небето около кораба сякаш мигна: звездите смениха положението си, но без прекалена рязкост — рисунъкът на съзвездията се промени едва-едва. Три светлинни години са нищо по мерките на Галактиката.

— Сkochихме, sckochихме! — възкликна радостно Петенка. — Ще последвам планетата, тя бяга!

Пилотът беше прав — планетата наистина бягаше. Мъничкият жив кораб запазваше своя импулс спрямо системата, в която се бяха пренесли — и цялата слънчева система на пазителите се отдалечаваше. Мартин затаи дъх, когато зад прозрачната обвивка се мярна — едва ли може да се намери по-подходяща дума — забулената с бели облаци планета. Почти мигновено тя се превърна в отдалечаващо се кълбо — топка за тенис, запратена от ръката на великан.

Но колкото и странен да беше двигателят на беззариите, колкото и инфантилен да изглеждаше пилотът — и единият, и другият заслужаваха само похвала. Планетата потрепна и започна да се приближава, Петенка коментираше на висок глас действията си, а Павлик се смееше весело и приглушено. Немаше претоварване, макар

и Мартин да усещаше някакви странни дърпания. Минаха няколко минути — а може би само няколко секунди — и корабът отново увисна в орбита.

Само че сега планетата под тях беше друга и крайчето на слънцето, подаващо се иззад нея, беше жълто, топло и съвсем земно. Гама Капела. Светът, от който бе тръгнала експанзията на пазителите.

— Засега сме живи — заключи бодро Павлик. — Странно, пространството наоколо е пусто. Не намирам нито спътници в орбита, нито станции, нито кораби...

Мартин разбра, че съвсем не става въпрос за обичайното зрение — беззариецът използваше някаква наблюдателна система на кораба.

— А не можем ли да хвърлим един поглед? — попита той.

— О, да, извинявайте. — Павлик реши да не разиграва комедии. — Извеждам върху купола синтезирано изображение.

За миг прозрачният купол над главите им стана матовобял и върху него отново се появи изображение. Но сега то беше осветено, по-контрастно... и някак неуловимо изкуствено, като в много хубава компютърна игра или високобюджетен екшън от типа на „Междузвездни войни: Епизод 7“. Когато се вгледа, Мартин забеляза и нещо като прицел или фокус, пълзящ по купола-екран. В кръгчето на този прицел изображението ставаше съвсем детайлизирано, снабдено с някакви дребни знаци, стрелки, цветни отметки. Фокусът на изображението се плъзгаше по екрана с чудовищна скорост.

— Оглеждаш много бързо, не успяваме да забележим нищо — призна Мартин.

— Загрях синия лабиринт до максимално допустимата температура — обясни Павлик. — Още половин градус и ще започна да бълнувам... Приятели мои, тук няма нищо! Тази планета е пуста!

Фокусът забави движението си. Сякаш да демонстрира на хората възможностите на кораба си, Павлик насочи фокуса към няколко района на планетата. Изображението се уголеми дотолкова, че се видяха скали, горички, извивките на ручейте, дори някакви птици или подобни на птици същества, които кръжаха на ята над брега на морето.

— Тук има живот! — възкликна Мартин.

— Да, има живот, атмосферата е кислородна, планетата е подходяща за хуманоиди — съгласи се Павлик. — Само че няма

никакви следи от цивилизация. Абсолютно никакви! Няма нито заводи, нито градове, нито сериозни източници на енергия.

— На вашата планета също няма заводи... — не се предаваше Мартин.

— Да, но пазителите са технологична цивилизация! — отговори възмутено Павлик. — Измамили са ни! Тази планета не може да е тяхната родина, освен това на нея няма никакви черни звездолети.

— Ти казваше, че тук ще има големи корабчета... — каза тъжно Петенка. — Излъга ли ме?

— Всички сме излъгани — отговори печално Павлик. — Петенка, наистина ли сме при Гама Капела? Провери звездните координати.

— Вече ги проверих — отвърна пилотът. — Ние сме край една от планетите на Гама Капела.

— Измама — обобщи Павлик. — Абсолютна измама. Нима пазителите са разкрили плана ни и са ни изпратили на незаселена планета? Колко гнусно!

— А как ще се върнем? — попита внезапно Ира. — С вашия двигател?

— Какви ги говориш, мила! — изрече тъжно Павлик. — Той не е способен да развие необходимата скорост, а и запасът ни от енергия е недостатъчен.

— Тогава как *смятахте* да се върнем? — попита Мартин.

— Честно казано, вероятността за благополучно завръщане беше толкова нищожна, че не сме разглеждали сериозно този проблем — призна беззариецът. — Мислехме в случай на успех да помолим пазителите да ни върнат обратно.

Мартин мълчеше. Кого да вини сега? Сам трябваше да се поинтересува дали е планирано връщане.

— Петенка, откарай ни на дневната страна на планетата — нареди Павлик.

Пространството отново се завъртя — и след няколко секунди под кораба се откри къпец се под слънчевите лъчи райски свят — не можеше да се намери по-точно определение. Водата на планетата беше по-малко, отколкото на Земята — Мартин различи само един океан с прилични размери. Затова пък имаше страшно много реки и езера, страшно много гори, малки снежни шапчици на полюсите, няколко

внушителни планински вериги — но изгладени, обрасли с гори. Планета, която не беше млада, и съответно беше спокойна.

— Много добри температурни показатели — потвърди мислите му Павлик. — Климатът е крайно приятен, умерен, етапът на формиране на планините отдавна е отминал, има много растителност... Нищо не разбирам. Това би могъл да е родният свят на пазителите, но тук няма и следа от цивилизация.

— Ако не друго, поне няма да умрем тук — смело каза Ирина.

Павлик тихичко се засмя.

— Вие няма да умрете. При това сте от различен пол и можете да имате потомство. Искате ли да кацнем и да колонизирате този свят?

— А вие способни ли сте да живеете тук? — попита Ирина.

— Имаме значително количество от реактива, променящ свойствата на водата — каза Павлик след кратко забавяне. — Нали не изключвахме възможността за шантаж... Така че можем да изкараме много дълго, ако си създадем затворена биосфера. Но вероятно няма да успеем да преобразуваме цялата планета... а и това би я направило непригодна за нормалните форми на живот. По-добре вие живеете тук! Ако местните животни се окажат ядовити за вас...

— Павлик, ние нямаме намерение да си играем на космически робинзоновци! — каза Мартин. — Успокой се, охлади мозъка си и помисли добре. Това ли е планетата, към която водеше Порталът на пазителите?

— Бяхме сигурни, че е точно тя — призна Павлик самокритично. — Но нали виждате...

— Това е курорт — каза Мартин, гледайки плъзгащите се по екрана пейзажи — гори, реки и езера. — Място за отдых и релаксация. Пазителите идват тук да почиват след работната си смяна. Някъде на планетата трябва да има Станция.

— Ще успеем ли да ги намерим? — попита скептично Павлик. — А и това не помага с нищо на основната ни мисия. Ако този свят не е родната планета на пазителите, то...

— Една планета ли има около Гама Капела? — попита Мартин.

Известно време Павлик мълча. После възкликна:

— Колко правилно беше решението да ви вземем със себе си! Около нашето слънце има само една планета! Дори не си и помислих... Петенка!

— Сканирам пространството! — възкликна бодро той. — Открит е газов гигант, невъзможно е да има живот на повърхността му. Открита е малка планета, по-близо до звездата. Температурата на повърхността е твърде висока, атмосферата е в минимални количества. Открита е още една планета, със сходни размери, но с атмосфера от инертни газове... негодна за живот... обкръжена е от астероиден пояс...

Той помълча малко и заключи:

— Това е всичко.

— Не се получи — каза Павлик. — Ще кацаме ли?

Мартин мълчеше. Планетата, над която кръжаха, наистина изглеждаше чудесно. Навярно на Земята биха се намерили милиони хора, готови да купят еднопосочен билет към нея.

Но той не беше един от тях.

Затова продължаваше да размишлява.

Какво биха направили хората, ако се сдобият с всемогъщество — или нещо близко до него? След като нахранят гладните, победят болестите, спрат войните?

Вероятно биха се опитали да превърнат Земята в райска градина. Според своите, човешки разбирания. Буйна, тържествуваща природа. Уютни къщички, сливащи се с пейзажа, никакви мегаполиси, никакви заводи. Всичко това — на някоя от съседните планети. На Марс или на Венера.

— Знаеш ли, Павлик, те са някъде наблизко — каза Мартин. — На онази планета... с атмосферата от инертни газове. Там са заводите и градовете им.

— А тук? — попита Павлик.

— А тук е техният рай. Тук се плацикат в ручейчетата, ядат, играят и се размножават. Така, като и преди хиляди години.

— Но защо? — възмути се Павлик. — За какво им е да унищожават всички следи от технологична цивилизация на своята планета? Отначало да строят, после — да разрушават?

— Ти изобщо не можеш да разбереш колко им се иска на представителите на технологичните цивилизации да унищожат цялата си техника — каза Мартин.

— Да рискуваме — рече Павлик, без да спори повече. — Петенка! Какво ще кажеш?

— От такова разстояние не мога да изуча детайлно останалите планети — произнесе пискливо пилотът. — Ще летим ли?

— Да.

— Ура! — възкликна беззариецът. — Изчислявам курса. Сложно е... може ли да се загрее още синият лабиринт?

— Не, момче — каза строго Павлик. — Ти и без това вече си достатъчно загрял. Работи.

Известно време корабът кръжа над планетата. Мартин се вглеждаше в екрана, опитвайки се да различи в гъсталака поне един пазител. Уви, изображението не беше достатъчно детайлно за целта.

— Вярваш ли, че пазителите са на друга планета? — попита тихо Ирина.

— Да — прошепна той. — Опитах се да мисля като тях. Малцина могат да ги разберат... но ми се струва, че в това отношение са близки до хората.

— А ако там няма никой? — продължи Ирина. — Ако и там няма никакви Станции?

— Какво пък, тогава ще ловувам, а ти ще поддържаеш огъня — отговори Мартин.

— Има още един изход — прошепна заговорнически Ирина. — Ако аз загина, то моите... — Тя се запъна. — Моите... сестри ще узнаят всичко, което се е случило с мен. Може да помогнат.

— Как? — поклати глава Мартин. — Ще уговорят беззариите да пратят тук спасителна експедиция? Не, дай да го караме по простия начин.

— Готов съм да тръгнем на път! — заяви бодро Петенка. Изглежда, възможността да пилотира кораба веднага му оправяше настроението.

— Да летим — каза Павлик.

И планетата сякаш бе издухана от вятър. Корабът отново започна да движи Вселената.

— Все пак това е сложен и неестествен път — разсъждаваше на глас Павлик. — Ако една цивилизация е достигнала такива висоти като пазителите, тя няма да вземе да тераформира света си до първоначалното му състояние. Разбирам какво е носталгията по природата, но тя е характерна за по-слабо развитите раси, успели да замърсят средата си на обитаване, но още неприспособили се към

живота в градовете. Да вземем аранките — те са възстановили природата, но изобщо не са разрушили градовете и заводите!

Те имат резервати, но съществува цяла мрежа от мегаполиси...

— Така е, когато цивилизацията се е развила сама — отбеляза Мартин. — А ако е останала на земно равнище? Отровени реки, изсечени гори, отровен въздух? И изведнъж — всемогъщество?

— Ето затова обичам чуждите раси — за неестествената им логика! — заяви доволно Павлик. — Ще проверим, приятелю. Ще проверим.

— А дълго ли ще летим? — попита Мартин.

— Осем часа — отвърна меланхолично Павлик. — Така че ще имаме време да обсъдим най-различни хипотези.

Наистина имаха достатъчно време да обсъдят всичко. И да похапнат. И дори да подремнат. И да се възползват от системата за санитарни удобства на кораба — много функционална, но не особено приятна от човешка гледна точка.

А два часа преди пристигането им Петенка обяви, че това, което е открил около планетата, изобщо не са астероиди, а пръстен с изкуствен произход. Въображението на Мартин веднага обрисова нещо като възпетите във фантастиката светове-пръстени, където живеят пазителите, привърженици на технологиите. Но всичко се оказа много по-просто.

Около мъничката студена планета със сивкавосиня повърхност имаше пръстен, даже няколко пръстена от обикалящи във висока орбита черни кораби. Намиращи се само на няколко десетки километра един от друг, над унилия пустинен свят плуваха хиляди и хиляди огромни черни кълба. В няколко слоя, на няколко орбити — като траурни хороводи, като диадема от черни перли на фона на синкавия лик на мъртвата планета...

— Оказахме се прави — каза Павлик. — Ох, колко прави бяхме! А ти, приятелю, ни подкрепи в миг на объркване и колебание, благодаря!

— За какво сте прави? — не разбра Мартин.

— Пазителите не биха могли да построят подобен флот! — рече възбудено беззариецът. — Това би изисквало ресурсите на няколко урбанизирани планети! Те са намерили флот на изчезнала древна раса!

Разбираш ли? Живуркали са си, строели са градове и заводи. И после са открили, че около съседната планета обикаля такава чудо! Понапънали се, изпратили са експедиция и са намерили склад за кораби. Може би някакви съоръжения на самата планета. Те наистина са само пазители, Мартине! Те не са строители на Порталите. Те са незаконни ползватели!

— А защо не наследници? — попита Мартин. — Знаеш ли, на Земята е прието да се смята, че безстопанственото имущество принадлежи на онзи, който го е намерил.

— Типично многоклетъчен подход — заяви Павлик. — Безстопанственото имущество принадлежи на всички!

Мартин така и не можа да разбере дали беззариецът се шегува, или, по изключение, е сериозен. Корабчето им вече беше влязло в орбита около мъртвия свят. Павлик увлечено сканираше повърхността на сивата планета. После заяви:

— Никакви признаци на цивилизация. И така, те са намерили само корабите. Ориентирали са се в механизмите, привели са планетата си в ред и живеят безгрижно на нея. А отделни личности са тръгнали да покоряват Галактиката. Ах, колко удачно!

Кой знае защо, на Мартин му стана някак неспокойно.

— Какво си замислил, Павлик? — попита той.

— Експанзията трябва да бъде спряна — каза Павлик. — Съгласен ли си?

— Трябва да обсъдим с пазителите догадките ви — заинати се Мартин. — Та те са разумни и вменяеми същества...

— Именно — разумни са — изсумтя Павлик. — Приятелю мой, те ще продължават да се придвижват из Галактиката, докато не стане прекалено късно. Никое разумно същество няма да се откаже от подарък от Боговете.

— Добре, какво предлагаш? — примири се Мартин. — Да превземем някой кораб и да атакуваме онази мирна планета, на която пазителите си почиват от работата?

— Съмнявам се, че ще имаме сили за превземането дори на един кораб — призна Павлик. — Пазителите сигурно от стотици години изучават чуждите технологии, а ние едва ли разполагаме и с няколко дни... Освен това превземането на тези кораби ще ни изправи пред небивало изкушение... Нима смяташ, че ние не искаме да овладеем

тези знания? Нима на нас не ни се иска да бродим от единия до другия край на Галактиката, да се отправим към Центъра на Вселената, да проумеем тайните на пространството, веществото и времето? Това е прекалено голяма съблазън!

— Пръстенът на Всевластието — каза мрачно Мартин, докато гледаше въртящия се около планетата черен обръч. — Ясна работа, никой със здрав разсъдък няма да се откаже от такова нещо.

— Точно затова сме длъжни да унищожим всички черни кораби — заключи Павлик. — Вероятно няма да се решим да нанесем удар върху обитаемата планета на пазителите. Геноцидът не е нашият метод! Но ако с един удар лишим пазителите от целия им флот — експанзията ще спре от само себе си. Едва ли до момента са задействали повече от хиляда кораби... а тук са десетки, стотици хиляди!

— Каква е температурата на синия ти лабиринт? — попита учтиво Мартин.

— С един градус над критичната — отговори честно беззариецът. Част от зрителните му рецептори се обърнаха към хората. — Разбери, аз наистина не бих се решил на такова нещо, ако бях в нормално състояние на разсъдъка. Бях принуден да се доведа до ограничено, контролирано безумие. До мания.

Мартин срещна изплашения поглед на Ирина и попита възможно най-спокойно:

— И как смяташ да унищожис стотици хиляди кораби, които имат диаметър поне един километър? На таран?

— Мартине! — възкликна весело Павлик. — Нима не знаеш, че всеки двигател може да послужи като оръжие? Ще преместим Вселената относно тези кораби. Мъничко... колкото да се озоват в звездата. Това са чудовищно мощни машини, но дори те няма да издържат подобно нещо.

— При това аз мога да ги преместя на части! — обади се Петенка. — Първо едната половинка на обръча, после — другата!

— Ах ти, умнико мой! — каза нежно Павлик. — Гениално дете, нали?

— Ние сме против! — възкликна Мартин. — След като си ни взел в експедицията...

— Не съм ви обещавал правото на решаващ глас! — напомни му беззариецът. — Хората са ни симпатични и аз ще се постарая да се погрижа за вас... дори с цената на собствената си гибел. Но черните кораби ще бъдат унищожени.

— Павлик! — извика Ирина. — Не си ми говорил за подобни замисли!

— Когато бях в нормално състояние на разсъдъка, те ми изглеждаха отвратителни — печално призна Павлик. — Постарайте се да не се вълнувате! Всичко ще стане за нула време.

Мартин мушна съвсем бавно ръка в джоба си, извади револвера и дръпна петлето. Промуши оръжието през еластичната мембрана, притискаща го към мястото му, и каза:

— Павлик, спри се!

Амебата въздъхна и рече:

— Мартине, даваш ли си сметка, че се намираш на жив кораб, който само ние сме в състояние да управляваме?

— Да.

— И си наясно, че корабът, подчинявайки се на мигновената ми мислена команда, е способен да те сплеска и да те разкъса на две?

— Да.

Павлик се засмя.

— Уважавам мъжеството! Не, аз няма да ви навредя, приятели! Продължавам да ви смятам за приятели и съюзници. Вие просто сте сковани от бариерите на разума. Хайде, стреляй. Динамическото въздействие не е способно да навреди на моето тяло, куршумът ще премине през него.

— Дори ако уцеля синия лабиринт? — уточни Мартин.

— Да — изкикоти се Павлик. — Структурата ще пропусне куршума и ще продължи работата си.

— Какво пък, аз изобщо не съм разчитал на кинетичната енергия — призна Мартин. И натисна спусъка.

В малкото помещение на кабината изстрелът прозвуча меко и глухо. В прозрачното тяло на беззариеца се появи кипяща следа — като от нагорещена игла, потопена във вода. Изстрелът беше точен — кипящата ивица премина право през синия лабиринт.

Куршумът продължи пътя си, прониза с жвакане купола, върху който не остана дори следа, и отпътува към пустотата — някъде в

посока на черните звездолети.

— Хи-хи-хи — изкикоти се Павлик. — Кора. Коронка. Кралица на сентенциите! Есенция.

Замълча за миг, а следващите му думи бяха почти уместни:

— Деменция, деменция! Хи-хи. Роли на сенките. Литания!

— Разчитах на преобразуването на кинетичната енергия в потенциална — каза Мартин. И стреля още два пъти.

Кипящите ивици отново пронизаха синия лабиринт.

Беззариецът издаде тънък писък и заяви:

— Азх. Охро. Ааааа. Ррооо!

Корпусът на кораба завибрира.

Мартин погледна Ирина. Девојката крещеше — колкото и да беше странно, той дори не чуваше вика ѝ, сякаш съзнанието му филтрираше ненужните звуци.

— Накарах го да полудее — каза Мартин. — Прости ми, Иринка. Не бива да им позволяваме да унищожават флота!

— Павлик сега има толкова интересни мисли! — заяви обидено пилотът. — Искам и аз!

— Остави ни на планетата на пазителите — каза Мартин. — Тази, при която бяхме отначало. И аз ще направя и твоите мисли толкова интересни.

— А корабите? — попита сърдито Петенка.

— После — каза Мартин нежно, сякаш говореше с човешко дете. — После ще хвърлиш корабите в слънцето. Първо ни откарай обратно.

— Да не ме излъжеш? — попита Петенка.

Викът на Ирина най-накрая достигна до съзнанието на Мартин. Точно в мига, в който тя престана да крещи и успя да попита:

— Защо? Защо? Вие и двамата сте идиоти!

Мартин я погледна и обясни:

— Защото останалите кораби на пазителите ще разбият Земята и Беззар на пух и прах. Той не разбира многоклетъчните. Не разбира какво е това отмъщение.

Ирина затвори очи, кимна и прошепна:

— Искам да се махна отук. Мартине... нещо става...

— Хора! — каза загрижено Петенка. — Навярно няма да мога да ви откарам на онази планета. Извинявайте. Късчетата метал, които ти

хвърли, достигнаха черните кораби и се удариха в обвивката на един от тях. Корабите оживяват.

Мартин погледна към екрана-купол точно в мига, в който гирляндите от черни кораби се обвиваха от призрачна бяла светлина. Павлик весело гукаше, фокусът на наблюдение се мяташе по екрана, без да се спира на нищо, като погледа на бебе.

Все пак това пред тях не беше гробище. И колкото и нищожни да бяха оловните куршуми, при ударите им в борда на кораба неизвестните механизми бяха оценили изстрелите като заплаха.

— Ой, ой, ой! — закрещя Петенка. — Ще се бием! А после ще умрем, всички ще умрем! Девојката няма да умре, има още много от нея. А ние сме малко...

Корабът беше запокитен встрани. И едва ли това, което се движеше, беше Вселената — претоварването мина като валяк през тялото на Мартин. Носеха се към безжизнено сияещите черни кораби. Дали така му се стори, или единият от тях наистина се разпадна на равни по големина полусфери, които отлетяха в различни посоки?

— Мартине! Мартине!

Той погледна Ирина, вече досещайки се какво ще каже тя.

— Страх ме е! — извика девојката. — Страх ме е от тези кораби!

— Не! — каза Мартин. — Не! Още имаме шанс!

— Не искам! — крещеше Ирина, мятйки се в плътния си пашкул. — Не искам там! Помогнете! Направете нещо!

— Да ти помогна ли да спреш да се страхуваш? — попита весело Петенка. — Съвсем завинаги?

— Да! — извика Ирина.

Мартин се прицели в Петенка, но корабът се тресеше твърде силно, и той не можа да уцели с първия изстрел синия лабиринт на беззариета.

Първо закрещя Ирина.

А после нещо удари кораба толкова силно, че Мартин изгуби съзнание.

ЧАСТ ШЕСТА
СИНЬО

ПРОЛОГ

Още от първобитни времена у всеки човек има страх от тъмнината. Някои са се избавили от него, други успешно се борят, а трети не могат да овладеят себе си в мрака и започват да се мятат панически.

Мартин просто не обичаше тъмнината. Не търсеше в тъмните ъгълчета очертанията на стаили се бандити и чудовища, обичаше да се разхожда из спящия град или да се къпе в ревящия нощен океан, когато единствените му ориентири са шумът на прибоя и звездите в небето. Но не му харесваше онова неизбежно отрицание, което донасяше мракът. Защото нали тъмнината е преди всичко лишаване от правото да виждаш.

И сега, докато седеше сред тъмната като в рог мъгла незнайно къде и чакаше незнайно какво, той не изпадаше в паника. Вече беше изучил чрез опипване килията си (а как другояче да се нарече малко затворено тъмно помещение?). Меки стени, еластичен под, до тавана не можеше да достигне, на стените — никакви процепи и никакви следи от врати.

Беше абсолютно уверен само в едно нещо — някъде зад меките стени имаше пазители.

А сега си мислеше за Ирина. И за истерията, в която беше изпаднала след нападението на черните кораби.

Честно казано, тази истерия беше странна. Разбирайки с разума си, че към тях се насочват хиляди гигантски кораби, всеки от които вероятно бе способен да унищожи цяла планета, той изобщо не се уплаши. Прекалено несъпоставими бяха мащабите. Насочено в лицето дуло, носеща се към теб кола или просто агресивен индивид, когото си срещнал в нощен час — това са поводи за страх; мощен, мобилизиращ силите и духа страх.

Но десет хиляди кораба с диаметър по един километър? Това дори не е смешно. Мащабът не съответства. Има много жени, изпадащи в паника при вида на мишка или паяк, но Мартин беше

напълно убеден, че явления от космически мащаби не могат да уплашат слабия пол.

А Ирина беше изпаднала в истерия и все пак беше получила своето: полубезумният пилот Петенка беше изпълнил молбата ѝ. Меките пашкули на местата за пътници наистина умееха да сплескват и разкъсват подопечните си.

Какво пък, за Ирина наистина в известен смисъл нямаше смърт. Поне засега. Двете останали копия (ако, разбира се, все още бяха живи) щяха да се сдобият с паметта на загиналата... неговата Ирина. Но нима това беше повод да се приключи животът със самоубийство?

Петте смърти на Ирочка Полушкина сега се въртяха в ума на Мартин.

Първата — побъркал се представител на кхананите, добродушни и почти разумни същества, с които децата на Библиотека дружаха като с кученца.

Втората — случайна престрелка и гибел от куршума на загадъчен „каубой“, явно симпатизиращ на Ирина.

Третата — отново случаен изстрел на приятел и съмишленик; изстрел, предназначен за Мартин.

Четвъртата — по-нелепо не можеше и да бъде! Подхлъзване в локва кръв и падане върху меч на гедар!

Петата — истерична молба, изпълнена от полуумна амеба.

Ако отначало Мартин подозираше зъл умисъл, да речем, от страна на пазителите, то третата, и особено четвъртата смърт на Ирина разколебаха това убеждение. Нима можеше да се допусне, че пазителите са способни да управляват случайностите, че са способни да заставят девойката да се подхлъзне и да падне на чужд меч? Та това вече не е могъщество, а всемогъщество! С такива възможности пазителите няма защо да насъскват срещу момичето кханан или да устройват престрелка на мирна колониална планета.

— Съдба — каза Мартин. — Фатализъм. Предопределение.

Помисли малко и добави:

— Орисия.

Има една такава дума — „пътник“. Употребяват я по адрес на неизлечимо болни, но понякога и съвършено здрави, свежи, цветущи хора предизвикват същото усещане. С предчувствията си относно такива хора обичат да се перчат така наречените екстрасенси и

проповедниците от малки войнствени култове. Мартин винаги се беше отнасял със скептицизъм, дори с раздражение към изказвания от рода на: „още когато капитанът на потъналия кораб влезе, аз разбрах, че е пътник“. Всички се оказват много добри пророци, когато става въпрос за отминали събития. Но сега той беше готов да признае, че подобни „пътници“ наистина съществуват. Навярно някои наистина усещаха грозящата ги участ.

Уви, наложи му се да преживее петкратно повторение, за да усвои урока.

Може би Юрий Сергеевич беше прав и самият Мартин беше катализаторът на фатализма въпреки всичките му опити да защити Ирина.

Възможно беше...

Сега седеше, заврял лице между коленете си, обхванал главата си с ръце. Мислеше... чудеше се какво да прави по-нататък. Макар и да не беше убеден в наличието на това „по-нататък“.

После забеляза слабата светлина, промъкваща се между пръстите му. Вдигна глава и видя на срещуположната стена тънък светец правоъгълник — контур на открената врата.

Бяха отворили килията.

Мартин се изправи, разтърпка изтръпналите си крака. Приблужи се към светлия контур, опипа, не намери никаква дръжка и побутна вратата, която послушно се отвори навън.

Коридор. Светли, небоядисани дървени стени, дървен под, а по тавана — или прозорци с матово стъкло, или лампи, осигуряващи дневна светлина.

Той се огледа — беше облечен, но кой знае защо беше бос. Разбира се, револверът не беше в него.

— Може ли да изляза? — попита Мартин. Отговор не последва. — Хубаво. Ако някой се е объркал, аз не съм виновен.

Прекося коридора, в края на който откри още една врата — този път с кръгла дървена дръжка.

— Чук-чук — рече Мартин, почуквайки с кокалчетата на пръстите по вратата. — Може ли да вляза? Добре...

Отвори и излезе на залята със светлина веранда. Не остъклена, а открита за лекия свеж ветреца.

Някъде недалече шумеше течаща вода. Не море, не ручей, а река — чуваше се равномерно силно бучене на буйна планинска река. Мартин видя дървета — не приличаха на земните, но все пак бяха със зелени листа и с подобия на стъбла и клони. Те скриваха реката от погледа му.

Затова пък насред верандата имаше голяма кръгла маса, отрупана с всевъзможна храна. Едното от двете дървени кресла с непривична форма беше празно.

В другото седеше висок и слаб пазител.

Мартин срещна замисления му поглед и се спря на прага. Впрочем, пазителят не позволи паузата да трае прекалено дълго.

— Тук е тъжно и самотно — каза той. — Поговори с мен, пътнико.

Не може да се каже, че Мартин се учуди особено.

Кой знае защо, не му се вярваше, че пазителите ще му организират разпит с изтезания. Още по-малко пък — доживотен затвор или разстрел.

— Мога ли да похапна? — попита той. — Последното, което ядох, беше бифтек от амеба. И то доста отдавна.

Разбира се, пазителят не отговори, но сипа в чашата си оранжева течност от гарафата.

Мартин седна на масата, твърдо решен да не задава въпроси — така или иначе това не би довело до нищо добро — и да не дава отговори, просто от неприязън.

Но пазителят като че ли и не държеше да започнат разговор. Седеше си, отпиваше от сока и го наблюдаваше.

А храната се услади на Мартин въпреки цялата напрегнатост и непредсказуемост на ситуацията. Тъй като дълбоко в душата си той бе доста консервативен, винаги опитваше извънземните екзотични ястия с известна предпазливост. Разбира се, ако нямаше друг изход, можеше да похапне и странни на вид мекотели, и бифтек от амеба, и отвратителни на вкус и цвят плодове. В края на краищата земната кухня също включваше изгнили тюленови плавници, престояли половин година в чукотската почва, както и леко запечен скакалец по бедуински, мозъци на живи маймуни по тайландски, знаменитите мраморни яйца и всякакви китайски буламачи.

А и дори най-обикновените, простички ястия можеха да се окажат не особено апетитни на несвикналите с тях. Мартин помнеше как един негов познат чужденец гледаше с ужас баналната елдена каша с добавка от месо; познаваше и едно момиче, което изпадаше в истерия при вида на черен хайвер; а любимият му чичо, човек с най-широки гастрономични убеждения и голям патриот, се отвращаваше от изконно руското ястие — овесена каша.

Предложената от пазителя трапеза беше едновременно екзотична и приятна за окото. Късовете нежно розово месо — кой знае защо, той реши, че това е риба — бяха леко запържени и залети с ароматен кисел сос. Дребните варени грудки можеха да се окажат картофи, само че по вкус леко напомняха прясно изпечен хляб. Апетитно изглеждаше и прозрачният бульон, в който плуваха кубчета разварени до пълна мекота непознати зеленчуци и дълги тънки ивици месо, възжилаво на вид — забележителен контраст между консистенция и вкус. Оранжевата течност се оказа сок, но не сладък, а соленичък, като доматиения.

Дълбоко в сърцето си Мартин разбираше, че външността е измамна. Сокът можеше изобщо да не е с растителен произход, а да е остатък от някакъв гигантски пъпчив червей, жилавите ивици месо в бульона — сварена обвивка от личинки, а киселият сос — смлени и на киснати гъсеници.

Но той пропъждаше тези неприятни мисли, ядеше с апетит и беше възнаграден от думите на пазителя:

— Тази храна е максимално близка до човешката по вид, вкус и произход. Но и на мен ми харесва.

Мартин кимна с благодарност. Все пак понякога пазителите отговаряха... но само на неизказаните въпроси. Приличаха малко на глезени деца, които никога не биха изпълнили пряка молба, но в същото време могат да са мили и добри по собствена инициатива.

— Тук е тъжно и самотно — рече незабавно пазителят, сякаш засрашил се от своята доброжелателност. — Поговори с мен, пътнико.

Мартин остави чашата със сока, кимна и каза:

— Искам да разкажа за осиротелите деца. Знаеш, че понякога се случват такива неща...

Пазителят мълчеше.

— Не знам точно защо са изчезнали родителите им — продължи Мартин. — Случва се. Катастрофа... Нечия зла воля... Общо взето, децата останали сами. Те изобщо не приличали на родителите си — светът се променял и единственото, което родителите им могли да им дадат, била способността да оцелеят в новия свят. И навярно спомени. За изчезналия свят, за изчезналите предци. За това, че са длъжни да са различни. Без значение дали по-добри или по-лоши — просто различни. И децата се обидили. О, колко страшно нещо е това, пазителю, — детската обида! По-лесно е да разбереш тайната на Библиотека, отколкото тайната на детската душа. Гордите гедари обучават кхананите, за да ги направят разумни същества, и повече от всичко на света се боят да не им позволят да се обиждат. Аранките, безстрашни и мъдри, не отказват нищо на децата си... може би са проумели какво въздействие оказват в бъдеще детските сълзи. Обитателите на Прерия 2 също са обидени на злите богове, напуснали предците им... но те само носят обидата в себе си... а осиротелите деца, за които разказвам, решили да изпратят предизвикателство на злите богове. Расата дио-дао, притежавайки наследствена памет, е загубила историята си и съхранява само закостенели ритуали, а тези деца помнели Армагедона, отнесъл със себе си родителите им.

Пазителят слушаше внимателно и неспокойно се размърда.

— Разбрах идеята. Няма нужда да се говорят излишни неща.

— Тогава ще премълча за Шеали и Талисман — рече отмъстително Мартин. — Беззарийците се оказали способни деца и достойни наследници. Те създали нова цивилизация — незабележителна, ненабиваща се на очи, но способна да отправи предизвикателство към най-силните обитатели на Галактиката. Придобили чувство за хумор — онова дребно нещо, по което винаги се отличават разумът и разсъдъкът. Те постигнали много... Не успели да постигнат само едно — да пораснат. Така и си останали захвърлени и изпълнени с жажда да отмъстят за родителите си. Понякога — импулсивни, често — войнствени, винаги — самоуверени... Отхвърлящи самата мисъл, че са смъртни. Готови да отмъщават за обиди отпреди хилядолетия и неразбиращи, че отмъщението ще породи само ответно отмъщение. Не мисля, че това е биологично свойство на расата им. По-скоро е социален стереотип. Тези, които са създали беззарийците, не са успели да ги възпитат.

— Възпитавал ли е някой някога хората или гедарите? — попита пазителят.

— Ние сме имали доста повече време — отговори Мартин. — Ние изминахме своя път. Ние пораснахме... доколкото можахме, но все пак пораснахме. А беззарийците още не са. И не знам дали вече имат шанс да пораснат.

— Ти се страхуваш за беззарийците — каза пазителят.

— Страхувам се — призна Мартин.

— Какво значение има за теб дали една цивилизация от разумни амеби ще умре? Какво общо имаш ти с това, човеко?

— Хареса ми конякът тяхно производство — усмихна се Мартин.

Пазителят помълча, после поклати глава.

— Тук е тъжно и самотно, пътничко...

— Не съм завършил — каза бързо Мартин. — Беззарийците са талантиливи деца. С всичките юношески комплекси. Но едва ли ние, хората и гедарите, дио-дао и аранките, имаме поводи да се гордеем. По мерките на Вселената всички ние сме още в люлките си. И дори да сме се научили да пълзим из кошарката и да дърпаме дрънкулките, пак си оставаме някъде в началото на пътя.

— Вие вече не сте в кошарка — каза пазителят. — Вече сте направили първите си стъпки.

— Какво пък, нека да сме изпълзели на първото стъпало по стълбите, водещи към горния етаж — поправи се Мартин. — Имаме повод да се гордеем. Но ще се научим ли да ходим, ако започнат да ни носят на ръце? Ще започнем ли да отдръпваме ръцете си от огъня, ако скрият кибрита? Ще разберем ли какво е това ток, ако облепят розетките, ще вземем ли лъжица, ако ни поднасят яденето в устата, ще свикнем ли да дъвчем, ако ни дават храната на попара?

Пазителят тихо се засмя и каза:

— Ще се научи ли детето да пази равновесие, ако му подарят в началото велосипед триколка? А ако иска да се научи да лети — да го пускаме ли от покрива? Успокой се, Мартине. Това, между другото, просто е пример за двусмислеността на всякакви аналогии. Вие не сте деца, а ние не сме възпитатели. Никой няма намерение да ви бъде опекун. Никой не ви взема играчките. Никой не предъвква кашата ви. Замеряйте се с ядрени дрънкулки, копайте в пясъка в търсене на

съкровище, унищожавайте генома си. Нима сме ви забранявали нещо? Нима не сме ви позволявали да разглобявате подарените играчки или да преправяте мотиките си на копия?

— Но... — започна Мартин.

— Да, за децата е свойствено да се сърдят на родителите си за излишната опека — продължи пазителят. — Но още по-свойствено е да виждат надзор там, където го няма и не го е имало.

Мартин гледаше пазителя, напразно опитвайки се да улови поне намек за мимика... лека усмивка... подигравка или презрение... Нищо. Неподвижна маска под гъстата черна козина.

— Какво пък... — каза Мартин. — Тогава ще продължим да си играем с кибритените клечки. Докато не дойдат онези, които ще вземат опасните играчки от всички ни.

— Толкова ли си сигурен, че играта с кибрит води до пожар? — попита пазителят.

— Сигурен съм само в това, че игрите с огъня приключват с потоп — отговори Мартин. — Не мога да те убедя в това... само моля да не бъдат наказвани децата, задето са се обадили на пожарната.

— Те не са се обаждали, Мартине — каза пазителят. — Те решиха да изгорят всички клечки накуп... без да разбират, че пожарът, побран в един-единствен миг, е взрив.

Пазителят млъкна. Сега седеше съвсем като човек, потънал в размисъл, подпрял главата си с ръце, и Мартин изобщо не можеше да се отърве от усещането, че пазителят разговаря с някого... обсъжда думите му... взема решение...

После пазителят вдигна глава и каза:

— Ти разсея моята тъга и самота, пътнико. Мини през Портала и продължи пътя си.

Мартин мълчеше и не помръдваше. Не задаваше безполезни въпроси, но и не ставаше.

— Родителите могат да напляскат немирните деца — каза тихо пазителят. — Още повече, ако това са изоставени деца... изоставени от тях, когато не е имало друг изход... Не забравени, но оставени на произвола на съдбата... Родителите могат да напляскат децата, но няма да тръгнат да им късат главите. Не се бой за беззариите, Мартине.

— По дяволите... — въздъхна той. — Вие...

— Тези, които са налели водата на разума в нов съд, сами са избрали пътя си — продължи пазителят. — Те не са искали да оставят Беззар безжизнена синя пустиня. Те са забравили много неща, но и много са научили. Не се тревожи за шегаджиите, обитаващи Беззар. Продължи по пътя си.

— Ирина — каза Мартин. В главата му беше пълна каша, разбираше, че е безполезно, но не можеше да не зададе въпроса. Ирина-пет означаваше за него много повече, отколкото всички клиенти... отколкото първите четири девойки, носещи същото име.

Пазителят не отговори. Наведе глава и впери поглед в пода.

— Вие не сте всесилни — каза Мартин. — Нали? И сега сте се сблъскали с онова, което не е по силите на вашата раса... така че защо продължавате да си играете на всемогъщи богове? Защо не ни подадете ръка... е, нека не е на нас... на аранките... на дио-дао... или поне на своите собствени потомци? Ако не сте защитници, не сте наставници и надзиратели... нима не можете да ни станете приятели? По-големи братя?

Пазителят мълчеше. После погледна Мартин в очите и човекът разпозна в погледа му ирония, горчивата и уморена ирония на мъдрец, заобиколен от глупци.

После пазителят изчезна.

— Аудиенцията е приключена — каза Мартин малко объркано. Досега не бяха прибегвали до такова приключване на разговора.

Той не тръгна веднага обратно по коридора — кой знае защо, знаеше, че Порталът е точно там, на мястото на краткото му затворничество. Първо излезе от къщичката и я разгледа отвън. Тя беше малка уютна дървена постройка, напълно сливаща се с гората — дори върху покрития с трева покрив растяха мънички дръвчета. Само от още десет крачки разстояние обраслите с мъх, оплетени с филизи стени вече не биха се различавали от обкръжаващата ги гора. Едва ли пазителите се нуждаеха от подобна маскировка на своята родна планета... дори и тази маскировка да беше заблудила беззариите.

По-скоро им харесваше да живеят така.

Мартин отиде до реката и се полюбува на носещия се откъм планините поток. Водата беше прозрачна и кристалночиста, в нея се

мяркаха бързи рибки, които изобщо не се смутиха от появата му и се потопиха в дълбините едва след като приключиха с перченето.

Тук наистина беше хубаво...

Мартин се върна при малката къщурка, премина през пустия коридор и се изправи пред пулта. Терминалът се оказа обикновен, земен. От любопитство той се опита да отдели в списък няколко планети едновременно — но непланираната възможност вече беше отстранена.

Тогава избра Земята и Москва.

1.

Градът го посрещна с проливен дъжд. Падащите косо струи се забиваха в локвите, вдигайки мръсни фонтанчета, от покривите течаха водопади, дъждът беше разгонил дори почти всички демонстранти. Само мъжът с плаката „Галочка, върни се!“ упорито стоеше пред Станцията. Чадърът му беше стар, унилочерен, с две-три счупени спици, и водата падаше във врата му и върху плаката. Оранжевият маркер, с който беше написан безнадеждният призив, вече се беше разтекъл, превръщайки старателно изписания текст в някакъв сложен калиграфски експеримент.

Мартин тръгна към един свободен пропускателен пункт. Пазителите така и не му бяха върнали обувките, така че той се стараеше да крачи по локвите колкото се може по-независимо и уверено. В края на краищата ходенето на бос крак е забранено само в метрото!

Спря за миг пред скърбящия мъж. Погледите им се срещнаха и мъжът леко кимна — някак ободряващо, сякаш бяха отдавнашни и добри познати, толкова добри, че вече не са необходими никакви думи — достатъчен беше само приятелски поглед.

— Желая ви успех — прошепна само с устни Мартин.

— Благодаря — отговори мъжът, също толкова беззвучно.

Мартин се приближи до граничаря, скучаещ под прозрачния навес. Подаде му паспорта си.

Впрочем, онзи дори и не погледна паспорта, веднага сведе поглед някъде под бюрото си.

— Да, аз съм Мартин Дугин — увери го Мартин.

— Нали няма да оказвате съпротива? — попита граничарят. Беше съвсем млад и, изглежда, се притесняваше. А може би напротив — стараеше се да вкара процедурата на ареста в някакво шеговито, житейско русло.

— Опазил ме Бог — отговори Мартин. — Защо да го правя?

Граничарят се поколеба. Вече беше натиснал някакъв бутон под бюрото, но охраната не се наканваше да излезе под дъжда. Бардак,

навсякъде бардак...

— Оръжието ви? — попита граничарят.

— Пазителите ми го взеха — оплака се Мартин. — Хубав револвер, може да се каже, че ми беше любимият. И обувките... представяте ли си?

Граничарят послушно сведе поглед, изучавайки босите му крака, вече покрити с равномерен слой кал. Точно това беше моментът, в който Мартин можеше да го удари по темето и да избяга — ако изобщо имаше намерение да прави подобно нещо.

— Ама че изроди — искрено се учуди граничарят. — Защо пък обувките?

— И аз това се питам.

Най-накрая дойде охраната. Граничарят нещо съвсем се обърка и грубичко нареди:

— Елате с нас, гражданино. И без глупости!

— Да, аз съм самото послушание — изсумтя Мартин. За всеки случай сложи ръце зад гърба си и тръгна с конвоя си към управлението на граничната охрана, което заемаше първите два етажа на най-близката жилищна сграда.

Юрий Сергеевич дойде привечер, когато Мартин дояждаше затворническия си буламач. Е, не буламач — това му хрумна заради красотата на думата и за по-голям трагизъм. Всъщност се погрижиха прилично за задържания след излизането му от Станцията — осигуриха му чистичка единична килия по европейските стандарти, с тоалетна, легло и малко прозорче с решетка, а и го хранеха прилично — като в служебната столова. Все пак тук попадаха най-различни задържани — и западни туристи, решили на път към родината да посетят екзотичната Русия, без да са се погрижили за визата, и руски граждани, не от най-бедните, загубили по прашните пътеки на далечните планети задграничните си паспорти.

Така че Мартин изяде безвкусния, но хранителен рибен котлет, като остави гарнитурата от макарони за кофата за боклук; обърна внимание на „лятната салата“ — краставички и домати с олио, след което не се погнуси да изпие и чаша нес кафе с немислим цвят и миризма. Докато преглъщаше последните капки, го жегна сърдитият

поглед на Юрий Сергеевич, който ловко се вмъкна през полуотворената врата и нареди на охранителя да ги остави насаме.

— Ох, а аз вече изядох всичко — извини се Мартин. — Остана малко гарнитура, искате ли? В затвора сега яденето е прилично, макар...

Юрий Сергеевич много грамотно го хвана за яката и го разтърси.

— Маmicата ти, какво правиш тук, проклетнико?!

Чекистът наистина беше ядосан, така че Мартин не успя да измисли нищо по-добро от това:

— Спасявам Вселената, доколкото ми е по силите. А как е навън, продължават ли да се разтварят бездни небесни?

Юрий Сергеевич веднага го пусна, успокои се и седна на грижливо застланото легло. Като предвидлив човек, Мартин веднага си беше оправил леглото, макар и да се надяваше да ноцува в по-прилично място.

— Не. Не се разтварят... Просто летен порой... макар и силен. Локален, в Подмосковието грее слънце.

— А над останалите Станции? — попита Мартин.

— Проверихме, нормално е. В Новосибирск е ясно, в Краснодар пръскаше дъждец, но вече спря, в Щатите... — Юрий Сергеевич се запъна и се възмути: — Ама какво се отчитам пред теб! Къде беше? Какво прави?

— На най-първата Станция на пазителите — каза невинно Мартин. — Точно както ми намекнахте.

— Нищо не съм ти намеквал — отговори бързо Юрий Сергеевич.

— Добре де, аз неофициално... — успокои го Мартин. — Не сте намеквали — няма проблем. Значи никъде не съм бил и нищо не знам.

Юрий Сергеевич въздъхна.

— Какво става на Беззар?

— Всичко важно вече отмина — отговори Мартин. — Беззариите бяха направили космически кораб и използвайки технологията на самите пазители, го прехвърлиха на Гама Капела.

— Защо там? — учуди се чекистът.

— Това е родният свят на пазителите. Амебите бяха решили да го унищожат... по-точно да приведат цялата вода на планетата в същата форма, в която е на Беззар. Това се казва диверсия, а?

Юрий Сергеевич стремително пребледняваше.

— Не се бойте — смили се Мартин. — Диверсията се провали. Намерихме същата онази флотилия от черни звездолети — те обикаляха около съседната планета, но аз застрелях беззариите и...

— Моля? Как така сте ги „намерили“, кои сте „вие“ — извика Юрий Сергеевич.

— Аз, тя и двама беззариите — каза невинно Мартин. — Две амеби, аз и Ирочка. Е, какво, ще поговорим ли на по-уютно място? Или да започна да си бия главата в стената, да искам адвокат и да пиша петиции до съда в Хага?

— Е, нали сте умен човек — не чак със заплаха, но с явен намек изрече Юрий Сергеевич.

— О, нищо няма да ми направите — каза Мартин. — Нито ще ме биете, нито ще ме тъпчете с наркотици. И знаете ли защо?

Юрий Сергеевич реши да си поиграе на пазител и не отговори на въпроса.

— Защото вие също сте умен човек — съобщи Мартин. — И ще повярвате на думите ми. Работата е там, че явно само аз имам шанс да спася Галактиката. Кой знае защо, се получи така... — добави той скромно, съобразявайки, че е започнал много да се надува.

— Какво искаш? — попита Юрий Сергеевич след кратка пауза и извади от джоба си малко тефтерче.

— Нов барабанлия, истинска сабя, червена вратовръзка, малко булдогче... — започна да изброява Мартин. — И да се оженя...

Юрий Сергеевич вдигна химикалката от хартията и се вторачи в новоизпечения Том Сойер.

— Сега искам да се прибера вкъщи! — позволи си да повиши тон Мартин. — За какво беше необходимо това задържане? Сякаш самият вие не ме подтиквахте да отида на Беззар. Аз какво, да не съм се крил? Да съм изпъзлял през Портала в Ню Йорк и да съм поискал политическо убежище? Да съм се съпротивлявал на онова момченце на пропускателния пункт? Искам да се прибера вкъщи, искам да се изкъпя, да си пийна хубаво кафе и чашка коняк. А после — да си поговорим сериозно.

— Ако знаеше какво е това бюрократичен апарат, Мартине... и апаратни игри... — изрече с отвращение Юрий Сергеевич. — От четири часа уреждам да те пуснат... Да вървим... скапан Скайуокър...

Всеки човек, ако не страда от рядка форма на алергия към водата или не е почитател на малолетния мърльо от „Мойдодир“^[1], знае какво удоволствие е да се изкъпеш вкъщи след далечно пътуване.

И няма значение каква е банята ти. Мъничка, с олющена вана и на места изпопадали плочки от времето на Сталин и обръщането на северните реки^[2] или просторна, в която по цивилизован маниер са съчетани санитарен възел с хидромасажна вана, висяща тоалетна чиния, биде и душ-кабина, а по съвместителство и сауна? Какво пък, във втория случай безспорно ви е провървяло, но по-голямо ли удоволствие ще получите, ако застанете под силните струи гореща вода, щедро насапунисани, облеете се с ледена вода и после, седнали във ваната, известно време замислено наблюдавате краката си и усещате как умората се отдръпва от кожата ви? Уверявам ви, че е едно и също.

И все пак, за радост на Мартин, неговата баня отговаряше по-скоро на втория образец. Макар че душ-кабината беше простичка, без никакви хитри дюзи, пръскащи към теб вода от най-неочаквани места, а хидромасажната вана изобщо не беше произведена от фирмата „Джакузи“ и поради компактните си размери изобщо не беше подходяща за любовни игри с интимната приятелка. Така или иначе, след като се завърнеше от пътешествие и влезеше във ваната или застанеше под душа, той си почиваше и телом, и духом.

Сега обаче реши да не измъчва прекалено Юрий Сергеевич и да не се плащика във ваната. Просто се изми под душа, но затова пък много старателно, като и помръзна, и едва не се оцави. Изтри се с кърпа, облече халата си и отиде в кабинета.

— Вече се боях, че сте се удавили — каза мрачно чекистът.

Иди после да правиш добро на хората!

— Бързах, колкото можах — каза Мартин. — Ако знаехте какво е това хигиената...

За учудване на Мартин Юрий Сергеевич се засмя и примирено вдигна ръце:

— Край, предавам се. Ти си прав.

— Дайте да се разберем, Юрий Сергеевич, на „ти“ ли сме, или на „вие“?

— На „ти“ — реши чекистът след секунда размисъл. — От какво още се нуждаете... нуждаеш? Вечеря? Надникнах в хладилника ти,

намерих ябълка, зелени лимони, изгнило авокадо, пет пъдпъдъчи яйца и две-три глави лук. Не рискувах да стотвя нещо. Да поръчам ли вечеря?

— Няма нужда — намръщи се Мартин. Несъмнено Юрий Сергеевич щеше да се възползва от услугите на подчинените си и вечерята щеше да се състои от хамбургери или в най-добрия случай — от полуготова пица. — Засега са ми достатъчни конякът, лимонът и лулата.

— Коняк през сламка^[3]? — учуди се чекистът.

— Тютюн през лула — меко го поправи Мартин, седна зад бюрото и напълни лулата си. През това време Юрий Сергеевич донесе коняка и нарязаните лимони. — Е, какво, поред ли да разказвам?

— Да. — Юрий Сергеевич демонстративно извади диктофона си и го включи. — Ще направя запис на разговора.

Мартин само махна с ръка и започна да разказва, без да скрива нищо.

Добрият професионалист си личи по това как слуша. Понякога Юрий Сергеевич задаваше въпроси, но много грамотни и уместни, без изобщо да нарушават ритъма на разказа, а само придаващи му нови краски. Служителят на ГБ изпсува само веднъж — когато узна по какъв начин Ирина се е размножила в седем екземпляра. Така че Мартин довърши разказа за по-малко от час и като че ли не пропусна нищо важно.

— Значи те не са наставници — каза най-накрая Юрий Сергеевич. — Не се занимават с възнасяне.

— Възнасяне? — поинтересува се Мартин.

— Това е... термин от фантастиката... — намръщи се Юрий Сергеевич. — Е, прогресорство...

— А, разбрах — кимна Мартин. — Кой ги знае. Но според собствените им думи, на тях им е все едно какво правим с получените технологии и дали ще се самоунищожим, или не...

— Лъжат — заключи Юрий Сергеевич. — Не може такава целенасочена дейност да бъде безсмислена. Изпълняват или свой, или някакъв чужд план. Няма друг вариант.

— Разкажи ми — каза Мартин, като с известно усилие премина на „ти“ — каква всъщност е работата? Какви предположения имате?

— Цялата истина? — усмихна се чекистът. — Ами... ето за начало...

Той извади от джоба си лист хартия, разтвори го и го сложи на бюрото. Мартин го прочете и вдигна поглед към него.

— Аз не съм майор. Старши лейтенант от запаса съм.

— Сега си майор — рече тъжно Юрий Сергеевич. — Иначе не би имал достъп до информацията. Карай... прескачай през чин... Гагарин.

— Нямам намерение да работя за ГБ! — храбро заяви Мартин.

— А с какво се занимаваше през последните дни? — резонно отбеляза Юрий Сергеевич. — Виждаш ли това: „Временно, във връзка с държавните интереси и възникналите извънредни обстоятелства“.

— А ако не подпиша? — попита Мартин.

— Никой не ти и предлага да подпишеш президентския указ — успокои го Юрий Сергеевич. — Ще се подпишеш на договора за постъпване на служба.

— А ако...

— Това вече ще бъде държавна измяна — промърмори Юрий Сергеевич и Мартин не можа да разбере дали се шегува. За всеки случай реши, че е сериозен и затова се разписа на трите екземпляра на договора.

Юрий Сергеевич прибра грижливо книжата и каза:

— Удостоверението ти ще е готово до утре. Изобщо не ти трябва униформа... А, да. Ето.

Той придърпа куфарчето си, отвори го и извади от него хартиен пакет със смътно познати на Мартин очертания.

— Какво е това? — попита недоверчиво новоизпеченият майор.

— Топлинният излъчвател, който ти подариха — рече с отвращение Юрий Сергеевич. — Такива усилия ми струваше да го измъкна... В арсенала имаме дващестина, но... Абе взимай си го. Временно.

— За какво ми е на Земята? — учуди се Мартин.

— А кой ти каза, че ще останеш на Земята? — учуди се Юрий Сергеевич. — Хайде, майоре... трябва да полеем звездичките върху пагона.

Те изпиха коняка, но преди това Мартин прибра топлинния излъчвател в оръжейния сейф. Служителят на ГБ въздъхна, хапна си

малко лимон и каза:

— Всичко, което ти изложих при предишната ни среща, е самата истина. Никой не е манипулирал Ирина. Девойката наистина е прочела случайно препоръките на баща си, възмутила се е и е минала през Портала... Това е истината.

— А откъде започват лъжите в такъв случай? — попита тихо Мартин.

— Не лъжи... а недомлъвки. Ние се страхуваме не от пазителите, които изведнъж може да вземат да изключат Земята от транспортната мрежа. Ще оцелеем, не се съмнявай! И в космоса ще излезем сами, благодарение на щедрите им подаръци... Но наистина смятаме, че те са последователи на друга раса, осъществила първата вълна на експанзия. И, волно-неволно, способстват за приближаването на нови катаклизми...

— И кой според вас ще нанесе удара? — попита директно Мартин.

Юрий Сергеевич отвърна с въздишка:

— Само ако знаехме... Всички са задействани — и нашите самоуки експерти по извънземни цивилизации, и теолозите от всички вероизповедания... Не изключваме от сметките и варианта с божествената намеса! „Вавилонска кула 2“, така наричаме случая в отчетите...

— И какво казват Божиите служители? — поинтересува се Мартин.

— А, нищо смислено. Протестантите в наши дни са почти като будистите... сигурни са, че има Бог, но и че Той не се проявява по никакъв начин и не устройва потоци. Католиците като че ли са се приспособили, дори кръщават извънземни, ако още не си чул... Ето, в Асизи са организирали общо богослужение с гедарите и локсо... Мюсюлманите пък си стоят здраво на позицията, че всички извънземни са рожби на шейтана...

— А нашите, православните?

— Нашите засега нищичко не са решили. В Библията всичко е мъгляво, светите отци нямат преки указания... Общо взето, не е изработена единна политика. — Юрий Сергеевич се усмихна. — Но в по-голямата си част те са единни относно едно: ако извънземните

изчезнат, всичко ще е наред. Ще обявят посещенията им за дяволски измами...

— Юдеите? — попита с надежда Мартин. Като чистокръвен руснак (чак от времето на татаро-монголското иго) той твърдо вярваше, че евреите няма да се подведат, непременно ще сведат всичко до разумна и удобна форма.

— При евреите всичко е нормално — въздъхна Юрий Сергеевич. — Обявили са цялата извънземна храна за кашерна^[4], отнасят се дружелюбно с извънземните, търгуват с тях и се готвят за преселение на друга планета...

— Какво, всички закуп ли? — ахна Мартин.

— Аха. Нима не си чул? Избрали са си незаселена планета, според всички показатели — не най-добрата... едва после се изясни колко скрити достойнства има Ханаан, колко платина и уран има в недрата ѝ, колко плодородна е почвата... Канят се да пренесат половината Йерусалим. И даже слой почва от целия Израел — с дебелина десет сантиметра.

— Невъзможно! — заяви Мартин, представяйки си дългата върволица от израилтяни, влизащи в йерусалимската станция с древни тухли, камъни и торби пръст на гърба.

— Те имат много писатели, ще си платят — предположи Юрий Сергеевич. — Добре, какво има да скърбим? Нека антисемитите ридаят, че след десет години ще им остане единствено да се обесят. Работата е там, че теолозите не могат да са ни в помощ. Дори най-разумните от тях. Няма информация, разбираш ли?

— Тогава да оставим версията за божествената намеса — предложи Мартин. — Явно става дума просто за друга раса, придвижила се в еволюцията по-далече от пазителите.

Юрий Сергеевич кимна.

— Очевидно. Та какви са пазителите? Образец за колективно-индивидуален разум.

Мартин само тракна със зъби и побърза да си налее коняк.

— Да, да... — кимна състрадателно Юрий Сергеевич. — Нима не си разбрал това? Казаното на един от тях става обществена информация. При това — мигновено. Проверили сме го... В същото време пазителите запазват своята индивидуалност... ако се абстрахираме от стандартните фрази, с които посрещат всички,

различията между отделните личности са очевидни. Нашите си заработват честно хляба, можеш да си сигурен.

— Значи пазителите мислят заедно? — попита Мартин.

— Кой знае? Очевидно, в случай на необходимост могат да го правят. Но как става това... сливат ли се съзнанията им в свръхразум или осъществяват нещо като чудовищен по мащабите си брифинг? Не знам. Тук нещата са по-сложни. Но колкото и далече от нас да са отишли, те все пак са запазили индивидуалността си... А значи и в някаква степен — човечността си.

— А по-нататък? Единен разум? Юрий Сергеевич разпери ръце.

— Възможно е. Разбира се, дори тази свръхразумна раса да притежава безгранични възможности, тя по дефиниция не е Бог. Бог трябва да е началото и краят на всичко. Творецът на Вселената.

— А ако се повярва на дио-дао... — предположи Мартин.

— Неопределеният Бог? — кимна Юрий Сергеевич. — Е, като вариант. Или като груба аналогия, от която можем да се ръководим. Но не си струва да гледаме толкова далече в бъдещето. Ще поживеем — ще видим. Нека сега да мислим просто за невероятно могъщия свръхразум, който очаква всички цивилизации около него да се придвижват по сходен начин по стълбата на еволюцията. От индивидуален разум — към индивидуално-колективен. А оттам — и към колективен.

— И из Вселената ще се мотаят два свръхразума — намръщи се Мартин. — Или няколкостотин. Ужас! Или всичките ще се слепят в едно съзнание? И какво? А после накъде? И защо? Аз не искам!

Без да се наговарят, двамата чукнаха чашки и отпиха. Юрий Сергеевич каза леко завалено:

— Кой може да знае, че е проводник, докато не пуснат тока? Уви, Мартине, нас няма да ни питат. И няма да ни оставят избор.

— Точно това не ми харесва — призна Мартин. — Така, стига сме се наливали на празен стомах. Да идем да ядем.

— Къде? — полюбопитства Юрий Сергеевич. — Ти сигурно се ориентираш по-добре от мен в заведенията за хранене...

— Обади се, докато се преобличам — нареди Мартин. — Двеста четирийсет и пет, петдесет и едно, дванайсет. И с мазен глас запази маса. А ако всичко е заето...

— Тогава ще обясня каква организация представлявам — усмихна се Юрий Сергеевич. — Добре, недей да ме смяташ за пълен глупак. А това заведение...

— Аз черпя — каза твърдо Мартин. — Чии звездички поливаме все пак?

Юрий Сергеевич се намръщи.

— Свръхразумът знае чии. Засега всички звездички са в джобовете на пазителите...

Юрий Сергеевич седна смело зад волана, обяснявайки авторитетно, че картата му е в джоба, а и е свикнал да кара във всякакви състояния. Улиците в единайсет през нощта вече бяха опустели, така че старичката волга с рев и разплисквайки локвите се понесе по третото околовръстно, заобиколи Новодевичия манастир и спря пред непретенциозна сграда с надпис: „Отделение на милицията“.

— Ти какво, да не реши да ме предадеш на ченгетата? — поинтересува се Юрий Сергеевич. — За шантаж и... А! За там ли сме?

Той кимна към светещата в далечината реклама на ресторант „Мимино“.

— Не, грузинската кухня е за друго настроение — рече убедително Мартин. — А сега — европейска. Да вървим.

Продължаваше да вали, а те не носеха чадъри, така че отминаха с бърза крачка няколко милиционерски джипа и влязоха във врата под табела „Старата мансарда“.

— Надявам се, че има асансьор?

— Не ни трябва, към мазето сме — усмихна се Мартин.

— Но нали е мансарда? — смая се чекистът.

— Но нали е стара! — отговори му в неговия тон Мартин. — Културният слой израства, градът отива надолу...

Когато се спуснаха в полусутерена, наистина се озоваха в „мансарда“. Стари дървени греди, по стените — картини, изобразяващи селския живот, а около тях — окачени всякакви ръждиви железа, от катинари и подкови до мотики и лопати. От малките прозорчета с матови стъкла струеше абсолютно неуместна за толкова късния час дневна светлина.

— Шегобийци — изсумтя Юрий Сергеевич. — И не можеш да разбереш дали навън е ден, или нощ...

— Точно на това разчитат — отбеляза философски Мартин.

Не можеше да се каже, че идва често в този ресторант, но обичаше „Старата мансарда“ — заради хубавата кухня, заради атмосферата, заради интересната публика, сред която можеха да се забележат и бизнесмени, и артисти, и девойки с подходящата външност, свалили излишните грамове в съседния фитнес клуб и веднага решили да възстановят мазнините.

Падна им се уютна ъглова масичка. Мартин погледна въпросително Юрий Сергеевич, чекистът разбра въпроса и сви рамене.

— Бира.

Поръчаха две халби тъмно нефилтрирано пиво и — по препоръка на Мартин — две порции свински джолан. Донесоха бирата бързо.

— За твое здраве — каза Юрий Сергеевич. — Ще имаш нужда от него.

Мартин отпи от бирата и попита:

— Все пак защо аз?

— Не разбрах?

— Защо Ернесто Полушкин дойде именно при мен?

— Аз те препоръчах — призна Юрий Сергеевич.

— Защо? — упорито повтори Мартин. — Аз съм поласкан, разбира се... Но при наличието на Андрей Кузнецов, Льоша Филипов...

— Братя Бушуеви, Търсача, Тася Максимова... — кимна Юрий Сергеевич. — Съгласен съм, тяхната работа е впечатляваща.

— При това Тася и Андрей в този момент са били свободни — добави Мартин. — Проверих. А Пьотър Батуринцев, готов съм да се закълна, отдавна е на щат при вас. Защо си препоръчал именно мен?

Юрий Сергеевич въздъхна, с една глътка пресуши половината халба и погледна настоятелно към сервитьора. После грижливо избърса устни и каза:

— Защото към онзи момент ти беше стигнал най-далече от всичките.

— Как така? — настоя Мартин, който вече започваше да се ядосва.

— Не мога да ти обясня. За твое добро е — поклати тъжно глава Юрий Сергеевич. — Режи ме, печи ме — няма да ти кажа. Само

проблеми ще имаш заради това, никаква полза.

— Вие следите всички, които пътуват често през Порталите — промърмори Мартин. — Разбирам... отчети... използвани сюжети... Изровили ли сте нещо?

Юрий Сергеевич мълчеше, мръщеше се мъченически, отбягваше погледа му.

— Скапан пазител — не се сдържа Мартин.

Сервитьорът донесе още една бира на Юрий Сергеевич и сложи приборите на масата. Двамата помълчаха известно време.

— Аз съм имал най-големи шансове да спася Ирина? — опита се да подходи от друга посока Мартин.

— Не... — Юрий Сергеевич се поколеба. — Макар че... и да, и не. Сега, когато знаем, че Ирина е успяла да се копира, мога да се гордея. Ти наистина се оказа идеалният избор. Но аз очаквах съвсем друго. Очаквах, че докато търсиш Ирина, ти ще посетиш няколко планети, ще изоставаш, ще вървиш по следите й... общо взето, представях си картината много по-проста.

— Работата не е само в Ирина, но и в мен — реши Мартин. — Да кажем, че сте искали между нас да се завърже роман... Затова сте отрязали Максимова и братята...

Юрий Сергеевич изсумтя.

— Сега вече няма да се успокоя, ще ровя до края! — не издържа Мартин. — Как мразя намеците и недомлъвките!

— Точно това е хубаво — успокои го Юрий Сергеевич. — Достатъчно, стига толкова за твоята уникалност. Ти не си уникален, просто се оказа на точното място в точния момент. Може би година по-късно бих изпратил Кузнецов да търси девойката. А година по-рано — Побързака.

— Володя Бързака ли? — учуди се Мартин. Той помнеше този интелигентен очилат младеж, който бързо си беше създал добра репутация и в разговор употребяваше прекалено често израза „да побързаме“, но преди половин година внезапно беше престанал да работи. — Не съм чувал да го наричат така. Чувал съм „Бързака“...

— Но в нашите разработки фигурираше като „Побързака“ — призна Юрий Сергеевич. — Обаче той вече не работи.

Сервитьорът донесе джоланите, пожела добър апетит и се отдалечи. Мартин с удоволствие огледа ястието: опушеното нежно

свинско джоланче, сервирано със задушена с гъби елдена каша, със запържен в ароматно масло лучец и варено пьдпъдъче яйце в голяма матово блестяща кръгла бяла чиния. После каза:

— Знаеш ли, всяко ястие трябва да си има нещо, което да му придава своеобразие. Ето тук пьдпъдъчето яйце придава целия колорит!

— Вече забелязах, че не си равнодушен към пьдпъдъчите яйца — съгласи се Юрий Сергеевич, хващайки ножа и вилицата.

— И непременно — бира! Прясно тъмно пиво... А аз като „Скитника“ ли фигурирам във вашите разработки? — реши да блесне с ерудиция Мартин.

Юрий Сергеевич, който старателно дъвчеше парче месо с елда, измърмори:

— Ух... наистина е вкусно... Честно ли да ти отговоря?

— Честно — помоли лекомислено Мартин.

— Не, при нас фигурираш като „Сноба“.

Никога не се беше чувствал толкова унижен. Ако Юрий Сергеевич го беше хванал и беше притиснал лицето му в задушната елдена каша с ароматно масло, лучец и сварено пьдпъдъче яйце, унижението нямаше да е толкова голямо.

— Не се обиждай — помоли Юлий Семьонович. — Това е било още преди моето включване...

— А ти би ли избрал друго име? — попита Мартин.

— Честно ли? — попита гебеецът.

Мартин поклати глава и се вторачи в чинията си. Голямата матово блестяща кръгла бяла чиния.

— Какво значение имат имената, с които ще ни назоват? — попита Юрий Сергеевич. — По-важно е как ще се назовем ние. Когато сме сами и единствено Бог и дяволът могат да ни чуят...

Мартин вдигна поглед към него и попита:

— Сигурен ли си, че в твоя род не е имало пазители?

— Психиатър, поп, счетоводител, уличен в злоупотреби... — започна да изброява Юрий Сергеевич. — Между другото, психиатърът е бил алкохолик, а попът към края на живота си е бил разпопен... на предците ми не им е вървяло. Както си му е редът, били са татарин и евреин. Преди един век се е набъркал и един червен латишки стрелец... Пазители не е имало.

Мартин неволно се усмихна и попита:

— А ти как би озаглавил собственото си досие?

— Кълвача — каза Юрий Сергеевич, без да се замисля. — Не защото много кълва... а защото упорито дълбая в една точка. Понякога вадя вкусни личинки. Най-често — непотребни неща.

Той акуратно отрязва парче месо и го налага. Сдъвка го и каза:

— Вкусно е, честна дума. Благодаря. Да бъдеш сноб е много приятно занимание.

— Мислиш ли, че не ми се е налагало да гладувам или да разделям последния си сухар така, че да имам за три дни? — попита Мартин. — Да пия вода от локвите, да ям плодове, от които може да те хване диария за цяла седмица, ако не опнеш направо петалата?

— Знам — каза простичко Юрий Сергеевич. — Не казвам, че бих озаглавил досието ти с името „Сноба“.

— А как би го озаглавил тогава?

— „Денди“.

Мартин сви рамене.

— „Джентълмена“ е прекалено дълго. А и думата е донякъде опошлена — поясни Юрий Сергеевич. — Английският денди не е ходел постоянно с фрак. Ако се наложило, е отивал в Индия, за да боледува от малария в чест на кралицата. Когато трябва, всичко е било „комилфо“^[5], а когато се е налагало, не се страхувал от потта и кръвта... и водата от локвите. Знаеш ли какво е това комилфо?

Мартин кимна.

— Нашата руска беда — неочаквано премина към извисени неща гебеецът — е именно в това, че обичаме крайностите. Или немит прост мъжага с многодневен махмурлук и лъхащо зловоние от устата, или самодоволен новобогаташ, боящ се да не си изцапа пръстчетата и презиращ „селенията“. А Европа отдавна е разбрала — бъди джентълмен, ако има дори най-малка възможност, а когато няма възможност — превъзможвай всичко. Затова рафинираните английски джентълмени са построили цяла империя...

— Джентълменът на запад от Суец не отговаря за това, което прави джентълменът на изток от Суец... — промърмори Мартин.

Юрий Сергеевич засия.

— Именно! Това може да изглежда цинично, но е истина. Светът е твърде разнообразен, за да бъде неизменен. Нямаме такова право!

Благодарение на нашите велики литератори от деветнайсети век, властелините на думите, Достоевски и Толстой, Куприн и Бунин... и останалите — безброй са. Ако е хуманизъм — ще е всеопрощаващ, ако е справедливост — ще е веднага, наведнъж за всички. Готвачката-царица... Нали Александър Сергеевич е предупреждавал как завършват експериментите с изпълняването на желанията на готвачките... но не! Решиха да построят рай на Земята — и като резултат се получи комунизъм. Развратиха и управляващите класи, и низшите класи... заради което загинаха в чужбина, станаха огледала на революцията или прослойка между сърпа и наковалнята. Така им се пада! Колко се радвам, Мартине, че сега почти нямаме писатели, всички преминаха към съчиняване на истории за пазителите.

Мартин се намръщи.

— Прекалено сурово ли е? — попита Юрий Сергеевич, отпивайки от бирата си. — Твърде жестоко? С тази наша руска любов към крайностите сами си изкопахме яма. Благодарение на пазителите сега можем някак да дишаме. Иначе страната щеше да тръгне надолу... през две хиляди и петнайсети според всички прогнози щеше да настъпи пълен колапс. Така че аз напълно одобрявам твоята страст към хубавата храна, хубавите дрехи и приятната музика, слушана на скъпа уредба. Защото ти си заработваш това право с пот и мръсотия, кръв и нерви. Както е и редно да се заработват... джолани с пъдпъдъчи яйца... — Той сведе поглед към чинията. — Да минем ли на нещо по-силно?

Мартин се замисли и поръча бутилка „Тъламор Дю“.

Седяха още дълго време и си говориха за каквото им хрумне, само не и за работа.

Някъде в дълбините на космоса черните кораби на пазителите летяха към сигналите от неведомите радиомаяци, включвайки все повече и повече планети към галактическата транспортна мрежа. Двете последни Ирочки Полушкини търсеха начин да спасят Вселената. В кабинетите на ГБ дежурните подготвяха документите на Мартин Игориевич Дугин, новоизпечения майор, по-рано познат под кодовото име „Сноба“.

А Мартин и Юрий Сергеевич си пийваха от знаменитото ирландско уиски. Юрий Сергеевич обеща да отведе Мартин в друг московски ресторант, също построен в мансарда — този път сериозен,

в истинска мансарда в белоруското посолство, което е в Китай-град. Мартин обясняваше объркано, че повече от всичко на света обича обикновените руски събирания в кухните, а на всички тези ресторанти се ходи или за разведряване, или от любопитство. Чекистът разказа за излизанията си извън Земята — старателно заобикаляйки конкретиката, затова пък въодушевено разказвайки за забавните детайли от чуждопланетния бит. Частният детектив, без да споменава фамилии, разказваше за най-интересните си случаи: за слепия пътешественик и неговото куче-водач — Мартин беше готов да се закълне, че решенията за избора на поредната планета се взимаха от кучето; за третокласника, избягал от къщи и преминал през пет Станции, преди Мартин да го догони и да го уговори да се върне — помогна само даденото под клетва обещание, че най-накрая ще му подарят ролкови кънки. От ролковите кънки разговорът лесно премина към обсъждане на различните марки коняк. Ресторантът затвори и те излязоха в прохладната влажна нощ — дъждът все пак беше спрял. Когато седна зад волана, Юрий Сергеевич за миг изтрезня. Мартин поиска от него строго секретните чекистки хапчета за изтрезняване, но Юрий Сергеевич го увери, че става въпрос единствено за продължителни тренировки и вярност към дълга. Подчинявайки се на инерцията на запоя (секретната руска формула: времето за разпивка е равно на задушевността на разговора, разделено на количеството изпит алкохол), те отидоха в „Точката“. Нощният клуб, един от най-старите в Москва, също приключваше работа. Тийнейджърите бяха мирясали и си бяха тръгнали, напили се с енергийните си коктейли, влюбените двойки се бяха уморили от танци. В огромната зала с бетонен под бяха останали четирийсет-петдесет души. Някои играеха вяло на несериозните миниатюрни билиардни маси, други допиваха питиетата си на бара. Мартин и Юрий Сергеевич също седнаха на високите въртящи се столове и си поръчаха по чаша уиски — не си струваше да смесват напитките, особено към сутринта.

На естрадата някакъв застаряващ мъж с китара пееше:

*Не на място се получи книгата,
прилегна към възженцето сапунът.
Препрочетох Кинг и осъзнах,*

*че точно тъй си е било.
От сивите есенни нишки,
от трафалгарските сажди
създадох форнит^[6]
и го заселих в китарата.*

Юрий Сергеевич се закани на Мартин с пръст.

— А ти къде си заселил своя форнит?

— Той отдавна си тръгна — отговори вяло Мартин.

Юрий Сергеевич поклати глава.

— Лъжеш, лъжеш... Всеки, който умее да разказва истории, има свой форнит. По-рано са били музи, но те се смалили... мутирала са във форнити.

— Само ако разказваш истории на хората — отговори Мартин.

— А аз ги подхвърлям за употреба на пазителите...

— А знаеш ли защо те искат да им се разказват истории? — попита заговорнически Юрий Сергеевич.

— Защо? — настръхна Мартин.

Обаче чекистът изведнъж изтрезня и с усмивка поклати глава.

Певецът продължаваше да дрънка по струните, изтръгвайки простичкия акомпанимент. Свиреше и пееше:

*Той понякога е смел и светъл,
друг път е различно.
Сърди се на всички на света,
напива се и плаче.
И ето че под злите ветрове
той отново бърза да помогне.
Аз помня неговото име,
надявам се, и ти ще си го спомниш.^[7]*

Мартин изръкопляска въодушевено, макар и пьянски. В празната кънтяща зала аплодисментите му прозвучаха безпомощно, като халосни изстрели.

[1] Приказка в стихове от Корней Чуковски, съдържаща поука на тема детска хигиена. — Бел.прев. ↑

[2] Грандиозен проект от 70-те години на ХХ век за насочване на сибирски реки към Казахстан, Узбекистан и Туркмения. Реализиран е само частично. — Бел.прев. ↑

[3] На руски сламка и лула се означават с една и съща дума — „тубка“. — Бел.прев. ↑

[4] В смисъл на позволена; кашерна храна — която отговаря на изискванията на кашрута (еврейските закони за употребата на храната). — Бел.прев. ↑

[5] От „comme il faut“ (фр.) — както трябва. — Бел.прев. ↑

[6] Персонаж от разказа на Стивън Кинг „Балада за гъвкавия куршум“. Вълшебно същество, живеещо в пишеща машина и даващо вдъхновение на писателите. — Бел.авт. ↑

[7] Използвани са фрагменти от „Песничка за форнита“ на Олег Медведев. — Бел.авт. ↑

2.

Никога не се напивайте като свиня, ако на другия ден ви предстоят велики дела.

Известно време Мартин лежа тихо, спомняйки си благородния дон Румата Есторски, моментално изтрезнял след безобразното напиване с барон Пампа^[1]. Опитваше се, борейки се с главоболието си, да си представи по какъв начин действа „спораминът“. Реши, че чудодейните таблетки ускоряват рязко метаболизма в организма, което би трябвало да помогне и за изцеляването на раните, и в борбата с продуктите от разграждането на алкохола. Надигна се със стон, добра се до кухнята, глътна един аналгин с известно количество минерална вода, надникна в кабинета — героичният гебеец спеше кротко на неразтворения диван, а до него, на пода, лежеше топлинната пушка на аранките.

Мартин поклати глава и отиде да си вземе душ.

Когато излезе от банята, Юрий Сергеевич бодро дрънкаше съдове в кухнята и си припяваше:

*В първия свят той гледаше телевизия,
четеше Кастанеда, сушеше си чорапите,
от самота изтръгваше акорди
с тъпите зъби на сляпа тъга.
Във втория свят звезди и пеперуди
хрущяха като захар под ботуш.
И нямаше смисъл, нямаше смисъл
нито в едно, нито във друго.
А в третия свят стисна той зъби
и тръгна към мъртвите сталкерски зони.
Свали димящата си шуба,
минавайки през огнения хоризонт.^[2]*

Мартин се спря на прага, гледайки чекиста. Онзи весело му се усмихна, докато прецизно чукваше с ножа поредното пѣдпѣдъче яйце и го пляскаше в тигана.

— Откъде са яйцата? — попита мрачно Мартин.

— Та ти нали вчера отказа да си трѣгнеш от ресторанта, докато не ти продадат един пакет? — съобщи Юрий Сергеевич, прекъсвайки песента си.

— А каква е тази песен?

Юрий Сергеевич искрено се учуди:

— Та ти вчера я поръча на бис два пъти. Забрави ли?

— Спомних си — промърмори Мартин. — Така става, като пиеш с чекисти...

Юрий Семѣонович изобщо не се обиди на „чекиста“, Държавна сигурност умееше да съхранява традициите.

— Стига де, ти се държа много добре. Хайде... яйчица с кетчуп, чайче с лимон...

Мартин седна на масата, загледа се тъжно в чинията. Въздъхна — искаше му се да съобщи на Юрий Сергеевич, че всички целебни свойства на пѣдпѣдъчите яйца се проявяват само когато яйцата са в суров вид... но си спомни за „сноба“ и се захвана да яде.

Чаят се поглѣщаше по-леко. В главата като рикошет го удариха излишъците от изпитото предишната вечер.

— Омая ли се? — попита проникателно Юрий Сергеевич.

— Няма страшно, аз съм от стара коза яре... — обяви Мартин. — Защо си извадил топлинната пушка? Смяташе да постреляш?

— Ти самият я извади — съобщи чекистът. — Показваше колко небрежно боравят с оръжията децата на аранките.

— О, Господи... — прошепна Мартин.

— Нищо, аз контролирах ситуацията — успокои го Юрий Сергеевич. Погледна го със съчувствие и извади някаква опаковка с хапчета: — Глътни пет, ще ти олекне.

— А казваше, че няма никакви строго секретни хапчета! — възмути се Мартин, демонстрирайки, че нещичко от вчерашния ден се е задържало в паметта му.

— Те не са строго секретни. Най-обикновена кехлибарена киселина, по пет рубли опаковката във всяка аптека.

Мартин си дояде яйцата и изпи няколко хапчета кехлибарена киселина. Безропотно си взе една цигара от Юрий Сергеевич и я запали — сега просто нямаше сили за лулата.

— Къде смяташ да отидеш? — попита го Юрий Сергеевич. — На Шеали или на Талисман?

Мартин потръпна.

— Това задължително ли е?

— А ти да не смяташе да спреш на средата на пътя? — учуди се Юрий Сергеевич. — Да забравиш... за всичко?

Мартин се замисли и призна правотата му. После попита:

— С кого ще работя?

— Ще тръгнеш на път сам — каза тържествено Юрий Сергеевич. — Но по изключение — въоръжен. Така че накъде поемаш?

— Засега не знам — призна Мартин. — Ще постоя пред терминала... ще избира. Юра, какво да правя?

— Същото, каквото и по-рано. Опитай се да спасиш Ирина.

— Ние нали вече знаем как завършват тези опити... — каза Мартин. — Защо трябва да бъда сам? Ернесто Полушкин не иска ли да потърси дъщеря си?

— Ти наистина ли искаш това? — попита подигравателно Юрий. — Той няма да ходи никъде. Решил е, че ще се спаси само една Ирина. И никакви действия няма да променят ситуацията. Не иска да гледа безпомощно как умира дъщеря му...

— А ти? — попита го директно Мартин.

— Нима би тръгнал с мен на разузнаване? — възхити се гебеецът. — Не, Мартине. Не мога. Искан ми се, но не мога. Някой трябва да ти пази гърба. Нали разбираш, че висшето ръководство не одобрява действията ни?

— Юра, стига си си играл с мен — помоли Мартин. — Какво трябва да направя?

— Да убедиш пазителите, че транспортната им програма е опасна.

— Да убедя пазителите? — засмя се Мартин. — Това е просто... Опитвал ли си да убеждаваш същества, които не отговарят на въпроси и са способни да разбият цяла планета на пух и прах?

— Мартине, нищо друго не ни остава. Възможно е да имаме на разположение още десетина... или стотина години. А може и да

изтичат последните минути. Ако пазителите продължават тъпо и упорито да свързват планетите в единна мрежа, светът ще загине.

— Те не смятат така... — каза замислено Мартин. — Ето къде е проблемът... те имат основания да вярват в това. Но не привеждат доводите си! Как да убедя пазителите, без да знам всичко, което знаят те?

— Трябва да узнаеш онова, което знаят те — усмихна се Юрий.

— Дори и да го узная... — Мартин отпи от чая си и погледна умолително мъчителя си. Юрий Сергеевич извади изпод масата бутилката с остатъците от снощния коняк и я сложи пред него.

— Благодаря... — каза прочувствено Мартин и щедро изля коняка в остатъците от чая си. — Юрий, нали разбираш, че знанията никога не гарантират победа в спора. В края на краищата всичко се решава от властта.

— Значи си длъжен да станеш по-силен от пазителите — каза невъзмутимо гебеецът. Мартин се задави с „адмиралския чай“, а Юрий погледна часовника си и каза: — Колата вече те чака. Обличай се.

— Няма ли да има коментари? — поинтересува се Мартин.

— Не.

Мартин въздъхна.

— Добре. За Талисман съм се наслушал. А какви са странностите около Шеали?

— Нашите аналитици... — започна Юрий. — Общо взето, не аналитиците, а Ернесто Полушкин в един-единствен екземпляр. Той смята, че шеалите са неразумни.

— Какво, какво? — засмя се Мартин.

— Той е умен човек — каза Юрий. — Ако е направил такива изводи, значи има основания. Но след произшествието с Ирина се отказа да ни сътрудничи. И не желае да аргументира предварителните си изводи.

— А не можете ли да му наредите?

Юрий Сергеевич поклати глава.

— Мартине, ако човек работи в структура като нашата, той лесно може да бъде управляван. Но само до определени граници...

— Нима той знае прекалено много, за да може да му се оказва натиск? — разбра Мартин. — Или някоя друга шпионска баналност... като сейф с документи в швейцарска банка?

Чекистът мълчеше. Мълчеше красноречиво.

— От вашата кантора никога не си тръгват съвсем — тихо каза Мартин.

— Има изключения — призна Юрий. — Всичко, което знам, е, че според Полушкин расата на шеалите не притежава разум. Изхождай от това при посещението си на Шеали.

— Кошмар — каза Мартин и посегна към бутилката.

Но Юрий меко го измъкна иззад масата и събщи:

— Време е, графе, очакват ви велики дела. Пригответи ти раницата. На четвъртия пропускателен пункт има наши хора, няма да те закачат за оръжието. Да вървим.

— Но аз сега няма да мога да измисля никаква смислена история! — примоли се Мартин. — Дайте поне една-две готови, нали имате запас!

— Не бива! — отсече Юрий, избутвайки го от кухнята. — Извинявай, но не бива.

Едва когато влезе в коридора на московската станция, Мартин си позволи да се отпусне. Спря се, помасажира смачканото си лице. Тръсна глава като мокър пес и се ухили, сякаш пред него все още стоеше любезният подполковник от Държавна сигурност.

— Мамка ви! — промърмори Мартин. — Гадове...

Но защо руските спецслужби с такава готовност използват метода с камшика и поничката, когато е достатъчно да поразговарят по човешки?

Юрий Сергеевич му беше симпатичен. Мартин дори можеше да се съгласи с повечето от възгледите му, а и не страдаше от алергия към службите. Като дете четеше книжки за разузнавачи и следователи, възхищаваше се в еднаква степен от Шерлок Холмс, Ниро Улф, Ераст Фандорин и Исаев-Щирлиц. Не обичаше Джеймс Бонд от патриотизъм. После за дълго време негови кумири станаха Богдан Рухович Оуянцев-Сю и Багатур Лобо^[3], той само не можеше да реши на кого да подражава — на простоватия, но храбър и силен Багатур или на нервния и проницателен Богдан.

Изглежда, че беше достатъчно Юрий Сергеевич да поговори с него, да го призове към патриотизъм и повече или по-малко откровено да изложи ситуацията. Но Мартин разбираше — в службите не са

глупаци. И краткият престой в килията, и чудовищната разпивка, и завоалираните заплахи, и глупавото произвеждане в майор — всичко си имаше своя скрит смисъл.

Най-вероятно го имаше.

Преди да тръгне към пазителите, Мартин грижливо превъртя в паметта си цялата предишна вечер, после и нощта. Всичко, което беше говорил и правил. Всички спадове в настроението му и неясните реплики, изслушани внимателно от гебееца.

Добре е да имаш в кръвта си полученото от природата и от предците ти високо равнище на алкохолдехидрогеназа^[4]. Или, казано по-просто — да не се напиваш до безпаметност.

Впрочем, и Юрий Сергеевич можеше да се похвали с добра поносимост към алкохола. Той също не беше казал нищо — извън това, което искаше да каже. Не издаде защо спецслужбите са избрали именно него. Не си призна с помощта на каква хитра комбинация Мартин ще успее да убеди пазителите.

Или те изобщо не беше нужно да бъдат убеждавани и работата беше в нещо съвсем друго?

Мартин въздъхна. Засега беше абсолютно безполезно да гадае. Трябваше да намери Ирина и да се посъветва с нея.

А за целта първо трябваше да премине през Портала. Въпреки главоболието и общото му отвратително състояние.

— На нас само ни се струва, че живеем непрекъснато — каза Мартин, отпусайки се в креслото пред пазителя. — На фотона може би също му се струва, че е частица, но ние знаем, че той е и вълна.

— Любопитно — реши пазителят и се размърда. Беше дребен — или дете, или нисък по природа. Живият блясък на очите му кой знае защо накара Мартин да го сметне за млад.

— Аз ли бях този, който се ровеше в пясъка, загрижен за изграждането на кули? — попита Мартин. — Аз ли бях този, който не можеше да се оправи със закопчалките, когато сваляше първия сутиен на първата жена, и свърши преждевременно? Аз ли бях този, който зубреше нощем, тъпчейки главата си със знания, които няма да му потръбват никога? Аз ли съм този, който седи сега пред теб? Атомите на тялото ми са се сменили няколко пъти, всичко, в което съм вярвал, се оказа недостойно, всичко, което осмивах, се оказа единствено важното, аз всичко забравих и всичко си спомних... така че кой съм аз?

Частица или вълна? Какво е останало в мен от момчето с къдравите коси, гледащо изпод вежди от старата снимка? Ще ме познае ли приятелят от училище, ще си спомни ли устните ми момичето от съседния клас, ще намеря ли за какво да си поговоря с учителите си? Вземете моето „аз“ на петгодишна възраст — та то има много повече сходства с всяко друго петгодишно дете, отколкото с мен! Вземете моето „аз“ на осемнайсетгодишна възраст — та то също мисли с гениталиите си, както всеки осемнайсетгодишен юноша! Вземете моето „аз“ на двайсет и пет годишна възраст — то още си въобразява, че животът е вечен, не е вдишало въздуха на чуждите светове. Тогава защо си мислим, че ни е даден един-единствен, непрекъснат живот? Най-хитрият капан на живота е нашата увереност, че още не ни се е налагало да умираме! Всички сме умирали много пъти. Момчето с невинните очи, младежът, веселящ се по цели нощи, даже този, възрастният Мартин, намерил място и етикет на всичко в живота си — всички те са мъртви. Всички те са погребани в мен, изядени и смлени, изхвърлени като остатъци от забравени илюзии. Малкото момче искаше да стане детектив — но нима мечтите му имат поне капчица сходство със сегашния ми живот? Юношата искаше любов — но нима е осъзнавал, че иска само секс? Възрастният планираше живота си чак до смъртта — но нима плановете му се сбъднаха? Аз вече съм друг... аз всеки миг ставам друг, върволицата от надгробни камъни се точи в миналото зад гърба ми — и никакви Библиотеки не са достатъчни, за да получи всеки умрял Мартин своя обелиск. И така е правилно, пазителю. Това е неизбежно. Един свят на мъдри старци би бил унил и безплоден, свят на възрастни — прагматичен и сух, свят на деца — безсмислен и нелеп. Детето, отхвърлящо детството, бързащо да живее, носещо се с весели подскоци към зрелостта, предизвиква у нас тъга и вина. Тъга и вина... сякаш нашият свят се е оказал прекалено жесток за детството. Възрастният, който скача заедно с децата и дивее на четирийсет и пет годишна възраст под звуците на хеви метъл, предизвиква у нас смущение и жалост. Смущение и жалост... сякаш светът ни се е оказал недостоеен да пораснеш в него. Младеещите се старци, мъдруващите младоци — всичко това е упрек към света. Прекалено сложен свят, прекалено жесток свят. Свят, който не познава смъртта. Свят, който ни погребва във всеки миг. Ако ми бяха дали най-възделената мечта на човечеството, ако ми бяха връчили безсмъртие,

но бяха казали: „Цената ще бъде неизменност“ — какво бих отговорил? Ако в разкрилата се пред мен вечност съм обречен да остана неизменен? Да слушам една и съща музика, да обичам едни и същи книги, да познавам едни и същи жени, да си говоря едно и също с едни и същи приятели? Да имам едни и същи мисли, да не променям вкусовете и навиците си? Не знам как бих отговорил, пазителю. Но ми се струва, че това би било твърде висока цена. Страшна цена, с лихва, надхвърляща вечността. Бедата ни е там, че ние сме като фотона — дуални. Ние сме и частица, и вълна... езиче на пламък-съзнание, което танцува върху тежките нефтени вълни на времето. И не е по силите ни да се откажем от нито една от съставките — както фотонът не може да се спре или да изгуби една от своите съставки. И в това е нашата трагедия, нашият затворен кръг. Ние не искаме да умираме, но не можем да се спрем — спирането ще бъде само друга форма на смърт. Вярата ни говори за вечен живот — но чий живот се има предвид? На мен, момчето, може би най-невинния и чистия, който съм бил? На мен, юношата, романтичния и наивния? На мен — прагматичния и сухия? Или на мен, разбития от старчески маразъм и от болестта на Алцхаймер? Защото нали и това ще бъде аз... но какъв ще възкръсна във вечността, няма безпомощен и слабоумен? А ако съм със здрав ум и с пълната си памет — то с какво ще се е провинил загубилият паметта си старец? А ако възкръсне всяко „аз“ — то ще има ли място в рая поне само за мен?

Мартин замълча за миг, тайно надявайки се, че пазителят ще каже нещо.

Но пазителите никога не даваха отговори. Този се въртеше в креслото, гледаше го внимателно и мълчеше.

— Само илюзията за непрекъснатост ни дава живот, без да забелязваме онези от нас, които като сенки падат в краката ни — каза Мартин. — При всяка крачка, при всяко вдишване. Ние умираме и оживяваме, ние оставяме на мъртвите да погребват своите мъртъвци. Ние вървим, знаейки, че сме частица, но надявайки се, че сме вълна. И нямаме избор, както няма избор фотонът, носещ се от звезда към звезда. И може би трябва да сме благодарни за това, че нямаме избор.

Мартин млъкна.

— Ти разсея моята тъга и самота, пътнико. Мини през Портала и продължи по пътя си.

Мартин кимна, но остана на мястото си.

— На фотона, изхвърлен от някоя свръхнова, може и да му се струва, че е частица. Никога не съм се интересувал дали фотоните умеят да мислят — каза пазителят и се усмихна, оголвайки гладките бели пластинки на зъбите си. — Но и той някой ден ще завърши пътя си. Без значение дали в ретината на окото ти или във фотосферата на друга звезда. Така или иначе няма да изчезне безследно.

Мартин кимна и се изправи.

— Хареса ми твоята аналогия — каза пазителят. — Никога не забравяй — ти не си само частица, ти си и вълна.

— Пазителю! — възкликна изумено Мартин. Но пазителят не млъкна, а стана от креслото. Оказа се съвсем нисък, стигаше едва до рамото му. Смешно рунтаво късокрако същество с дълбоки тъмни очи...

— Най-хитрият капан на живота е увереността, че ти предстои да умреш — каза пазителят, без да откъсва поглед от него. — О, колко лесно и просто би се живяло, ако знаеш, че си смъртен! Колко волно би се чувствал, ако си само елементарна частица, носеща се през вечния мрак. И колко елементарно би било да си вечна вълна, неизменна не само в пространството, но и във времето! Но всяка крайност е гибелна, Мартине! Отхвърляйки вечността, ние губим смисъла на съществуването си. Но отхвърляйки изменчивостта, ние губим самия смисъл на вечността...

Пазителят пристъпи към Мартин, който разтреперан усети как малките космати ръчички го докосват по китките.

— Страхът е черупка на разума, уплашен от непознатото — прошепна пазителят. — Страхът е свойство на всяка личност. Но се случва и да стане свойство на цяло общество... Ти не бива да се боиш, Мартине. *Защото страхът убива разума. Страхът е онази малка смърт, която води след себе си пълното унищожение...*

Мартин се намръщи и продължи:

— *Аз ще посрещна страха си и ще го приема. Ще му позволя да мине по мен и през мен...*^[5]

Пазителят се усмихна широко.

— Отиди на Шеали, Мартине. И направи онова, което е съдено да бъде направено.

Той изчезна толкова мигновено и безследно, че съзнанието не се съгласи да приеме веднага това изчезване. Мартин сведе поглед, за да се отърве от фантомното усещане — дланите на пазителя върху китките си.

— Да се гръмнеш направо — промърмори той, осмисляйки случилото се. — Това просто не може да бъде!

Току-що беше получил нареждане от пазител!

Той, новоизлюпеният сътрудник на Държавна сигурност на Русия, беше призован на служба на всемогъщите пазители!

— Майчице, защо изобщо тогава вдигнах телефона? — прошепна Мартин. — Защо не останах на Хляб, защо не отидох в града за отвара от редките водорасли?

Но в тези думи имаше твърде много страх, за да му се иска да продължи темата.

[1] Персонажи от романа на братя Стругацки „Трудно е да бъдеш бог“. — Бел.ред. ↑

[2] Използвани са фрагменти от песента „Слънце“ на Олег Медведев. — Бел.авт. ↑

[3] Герои от цикъла романи на Холм ван Зайчик „Лоши хора няма“. — Бел.авт. ↑

[4] Ензим, който разгражда алкохола до безвредна оцетна киселина. — Бел.прев. ↑

[5] Пазителят, а след него и Мартин, цитират „Дюн“ на Франк Хърбърт. — Бел.авт. ↑

3.

Център на града беше храмът.

Тук имаше всичко — и блестящи високи сгради от стъкло и метал, напомнящи архитектурните търсения на аранките, и уютни вили, заобиколени от малки градинки, и обществени съоръжения, подобни на стадиони, супермаркети, банки и училища (във всеки случай техни пълни аналози на външен вид).

Но храмът беше сърцето на града, негова ос и стожер, негов крайъгълен камък. Всички пътища тук водеха към храма — сивия каменен конус, издигащ се към небето на височина стотина-двеста метра. С нещо напомняше на Вавилонската кула от средновековните рисунки: и здравата основа на строежа, и водещият до самия връх път, издигащ се в спирала около конуса, и някаква едва доловима неправилност, незавършеност. Равномерните, почти невидими на дневна светлина пламъци на газовите факли трепереха на самия връх на храма и в нишите, разхвърляни по стените. Нощем зрелището сигурно беше разтърсващо...

Мартин извади фотоапарата си и направи няколко снимки. Замисли се и реши, че храмът на Шеали му напомня и за Станцията на пазителите на Аранк — само че изработена не от съвременни, а от природни материали.

От хълма, на който беше местната Станция — между другото с най-обикновена архитектура — се откриваше великолепна гледка. На фона на синьото небе — гигантският сив конус с искрящите факли по него... И слънцето беше разположено удачно, зад гърба на Мартин, осветявайки Джорк, столицата на Шеали, в цялото ѝ великолепие. А около храма — плетеница от улици, зелени градини, носещи се по пътищата коли, дребните точки на пешеходците...

Дори от такова разстояние в походката им се долавяше характерната скокливост, останала на шеалите от птичите им предшественици.

Върху Мартин бавно и сигурно се плъзгаше сянка. Над главата му плуваше пурата на товарен дирижабъл — шеалите не обичаха

твърде бързите средства за придвижване. В блестящата металическа мрежа под дирижабъла се клатушкаха наръч греди. Това също напомняше за нещо... някаква древна фантастична картина на тема бъдещото покоряване на Сибир. В дваисети век „покоряване“ е означавало не друго, а „разграбване на природните ресурси“. Човекът каза на Днепър^[1]... и се започна.

Мартин домъкна мислено на Шеали експерта Ернесто Полушкин, вдигна главата му нагоре, за да се полюбува на дирижабъла, после я обърна към града, колите, храма и небостъргачите. И закреця — също мислено: „Значи казваш, че не са разумни, скапан теоретико?“

Напичаше. Редките пориви на вятъра моментално носеха прохлада, все пак в тази точка на планетата сега беше ранна пролет, но ветрецът полъхваше. Затова пък слънцето печеше безпощадно. Докато чакаше автобуса, Мартин се изпоти, съблече се по риза и прибра якето си в раницата. Вече започваше да се чуди дали да не се съблече до кръста, но в този момент на асфалтирания път, водещ към града, се появи автобусът — нелишен от изящество, с шест колела. Като се изключи напълно излишната от гледна точка на Мартин двойка колела, автобусът не се различаваше много от някой старомоден, но симпатичен мерцедес или фолксваген.

Автобусът спря пред него и вратата се отвори. Един дебел шеал, седнал в наподобяващо пръчка за кацане кресло, вдигна ръце, казвайки:

„Здравей. Идваш ли?“

„Здравей. Идвам“ — отговори Мартин на жестомимичен туристически.

Разбира се, шеалите имаха и звукова реч, но я използваша предимно за сакрални и религиозни цели.

Обаче при тях могъщият туристически език беше дал дефект — нелетящите птици не успяха да усвоят звуковия му вариант. Те разбираха туристическия, но не го говореха — може би това се дължеше на уникалното устройство на гласовия им апарат, а може би причината се криеше по-надълбоко. Така или иначе се налагаше да се общува с тях на туристическия жестомимичен, като с расите, които изобщо не са способни да говорят.

Мартин се качи в автобуса и се огледа. Купето беше празно, затова пък предлагаше разнообразие от места за сядане. Почти половината бяха кресла-кацала, удобни за шеалите. Останалото можеше да послужи на всякакви раси: тук имаше обикновени седалки, при това предвидени както за човекоподобни, така и за по-едри и по-дребни хуманоиди; няколко места за лежане с различни размери и различна твърдост; три вани, едната пълна с вода и покрита с прозрачен капак; хитра система от колове и въжета — Мартин не си представяше какво същество би могло да я използва, освен някакъв гигантски паяк.

Седна на най-обикновена човешка седалка.

Автобусът направи завой и бавно пое обратно към града.

Ех, ако шеалите умееха да говорят! Непременно би застанал до шофьора, за да си побъбрят на най-различни теми, като например не му ли се е случвало напоследък да кара в града човешка жена... Празното купе и ниската скорост на движение просто предразполагаха към задушевен разговор!

Но беше неразумно да се отвлича вниманието на шофьор, разговарящ „с ръце“.

Мартин се задоволи с гледките през прозореца.

И си спомни каквото му бе известно за шеалите.

Честно казано, с изключение на птичия произход, в тях нямаше нищо особено. Техническа цивилизация, в някои отношения превъзхождаща земната, а в други — отстъпваща ѝ. Умерено войнствени — в смисъл, че не се заглеждаха по чуждото, но винаги бяха готови да отстояват своите права. Не страдаха от ксенофобия, търгуваха по малко с всички. Имаха една крехка колония на чужда планета, но не обичаха да пътешестват. Двуполови, снасящи яйца. През последните стотина години широко използваха инкубатори, макар и някои индивиди да мътеха яйца постарому. По принцип бяха моногамни, макар и понякога да имаше разводи, а в дните на брачни игри по-силният самец имаше право да оспори в двубой всяка самка... Това не оказваше никакво влияние върху по-нататъшните отношения. Впрочем, и на това можеше да се намерят аналози в човешките общества, достатъчно е да се напомни за езически празници като деня на Иван Плувеца. По принцип не летяха в космоса и не обичаха прекалено бързите транспортни средства, но бяха приели

благосклонно появата на Порталите и нямаха конфликти с пазителите. Съществуваха няколко вероизповедания на една обща монотеистична религия, които враждуваха помежду си много по-усърдно, отколкото с чуждопланетните вярвания, но тук имаше и немалък брой атеисти. Политическо устройство — шест държави, всяка с малки страни-сателити. Рязко открояващи се три раси, без антагонизъм помежду им, неразличими една от друга от човешка гледна точка. Социалното им устройство с доста уговорки можеше да се определи като държавен капитализъм.

Общо взето, „както при хората“.

И защо Полушкин смяташе шеалите за неразумни?

И какво трябваше да направи Мартин на Шеали. Какво беше „съдено“ да бъде направено?

Когато автобусът най-накрая се дотътри до града, на Мартин вече му беше писнало от размишления. Измъкна се от купето — не се наложи да плаща за превоза, шеалите бяха направили маршрута между Станцията и Джорк безплатен, защото по някакви свои причини не искаха да има обменни бюра извън града. Затова пък в обратната посока — от Джорк до Станцията — съвсем прагматично вземаха двойна такса...

Първото, с което Мартин се зае, беше да намери някоя местна банка. Нямахше намерение да тича из целия град в търсене на изгоден курс, така че, след като поздрави касиера, веднага попита:

„Какво от тези неща е подходящо за обмен с ваши пари?“

Шеалът със сложно подстригани пера на главата огледа масата, на която Мартин беше наредил стоките от раницата си, и отговори:

„Всичко.“

Мартин не знаеше за какво може да им трябват на шеалите тютюн или таблетки аспирина, но това не го вълнуваше. С поредица от въпроси той научи от касиера точната цена на всяка от стоките, след което смени срещу пари половината подправки и тютюна (изглежда, все пак използваша и тютюна като подправка), останалото прибра в раницата. Мартин имаше сериозни подозрения, че след Шеали няма да тръгне директно към Земята.

След като получи от касиера връзка тънки сребърни пръчици, Мартин каза:

„Благодаря“.

„Това ми е работата“ — отговори скромно шеалът.

След излизането си от банката, Мартин отиде да търси хотел „за пришълци“, и намери такъв наблизно. Очевидно повечето чуждопланетни посетители слизаха от автобуса в покрайнините на града, неспособни да изтраят предложените им скорости. След кратък разговор с портиера Мартин получи ключ от стая на втория етаж и се отправи натам по широка наклонена стълба. Не можеше да се каже, че обстановката бе предназначена *именно* за хора, но със сигурност беше за хуманоиди. Едната стая Мартин определи като спалня — там беше поместено широко легло за двама и нощно шкафче с чаршафи. Другата беше гостната: там имаше твърдо диванче и четири трикраки стола около овална маса — дървена, с инкрустирани късчета мед или месинг върху плота. Имаше и телевизор — огромен агрегат с кръгъл екран, навеждащ на мисли за осцилографи, успешното построяване на социализма и звездолетите по маршрута Земя-Венера. В шкафа — също дървен с абстрактна инкрустация от медна жица — се намериха някои съдове. Прииска му се да си представи, че е командирован и пристига на провинциална планета, за да организира производството на нови йонни инкубатори и атомни снопоплетачи. Прииска му се да чете Стругацки, а вечер с останалите командировани инженери умерено да пийва коняк от фасетирани чаши и до прегракване да спори оправдани ли са полетите на звездолети до Магелановия облак, или и в нашата галактика засега има достатъчно неразрешени проблеми...

Стана му тъжно. Докато се бореше с тъгата, той се зае да разопакова багажа си. Сложи револвера на кръста си, а топлинната пушка метна на гърба си. Погледна смътното си отражение в стъклото на прозореца — в стаята нямаше огледала и попита сам себе си:

— На лов ли си тръгнал, дворянино?

И сам си отговори:

— На лов, драги. За бекаси.

Но преди да излезе от хотела, той свали амунициите и с известни усилия намери вратата към мъничкия санитарен възел, проектиран сякаш от таен поклонник на Никита Сергеевич Хрущов.

Приведе се в ред, изми се и почисти зъбите си. И тук нямаше огледала, затова се наложи да използва мъничкото огледалце от несесера си. Като че ли засега не му беше покарала брада.

Макар че за кого да се бръсне? За птиците? Те няма и да забележат разликата. За Ирина? Нямахте да е зле първо да я намери...

След като отново накичи оръжията по себе си, той слезе долу. Показа на портиера снимка на Ирина и получи очаквания отговор: „Тази личност ми е неизвестна.“

И тръгна да се разхожда из Джорк.

Честно казано, изобщо не беше задължително Ирина да е пристигнала тук. На Шеали имаше тринайсет Станции и макар Джорк да се смяташе за главен град на планетата, столиците на петте други държави се опитваха да му оспорят палмата на първенството. Мартин обаче се довери от една страна на предчувствието си, от друга — на логиката; ако Ирина не преследваше определени артефакти или странности, а искаше само да се увери, че шеалите са разумни, едва ли би намерила по-добро място.

Шествайки тихичко по улиците — умиляваше деликатността, с която шеалите не му обръщаха ни най-малко внимание, — Мартин се добра до центъра, до самия храм. Постоя, любувайки се на зданието, и промърмори:

— Спиралоконус... творение на чужд разум.

Уви, наоколо нямахте никой, способен да оцени хрумналата му асоциация. Така че той се разходи по булеварда, обикалящ около храма, и седна на пейка срещу огромния фонтан, изхвърлящ струя вода на десетметрова височина, напълни лулата си и запали.

Стана му хубаво. Истински хубаво. Дори вече не му се искаха фотонни звездолети, плутониеви култиватори и горещи спорове за хубавата реколта банани в Заполярието. Каквото се е получило — толкова. Щом сме сменили светлото бъдеще на Пладнето с мрачното настояще на Стоманения плъх^[2], е грехота да се оплакваме.

Впрочем, да станеш плъх е не по-малък грях.

Под сводовете на старите дървета, разпрострели над пейката кръглите чинии на листата си, не беше горещо. Беше приятно топло, оръжието на аранките оказваше приятен натиск върху гърба му, виеше се сиво-синкав тютюнев дим и мигновено се разтваряше над главата му. В такт със струите вода от фонтана звучеше някаква тиха, необичайна мелодия... не можеше да не се признае — доста приятна. Шеалите, които вървяха със смешна подскачаща походка по булеварда, не му обръщаха никакво внимание. Впрочем, скоро пристигна цяла

екскурзия — няколко възрастни шеали водеха на разходка цял отряд зелени птичета. Наистина зелени — перата им бяха жълто-зеленикави, ярки, като на канарчета, освен това стърчаха смешно в различни посоки, разкривайки изумрудената им кожа. Само възрастните се отличаваха със спокойни тъмни тонове. Впрочем, различията не свършваха дотук. Ако възрастните шеали наподобяваха измършавели пингвини с мускулести щраусови крака, то птичетата изглеждаха пухкави и крехки, като пиленца. Крилата им изглеждаха по-големи, отколкото на възрастните — при това не само по относителна, но и по абсолютна големина. Може би умееха да летят? Клюовете, напротив — почти не се подаваха от лицата им — очевидно растежът им беше свързан с началото на половото съзряване.

Младите шеали проявяваха към Мартин жив интерес. Струпаха се на куп и започнаха да гълчат, да крякат, умерено подпомагайки говоренето си с жестове на крилете. Възползвайки се от случая, той ги заразглежда с отговорно любопитство.

Най-интересното в облика им може би бяха крилете. Не му се искаше да ги нарича ръкокриле, тази дума прекалено напомняше за прилепите. Шеалите имаха две длани на всяко крило — вътрешната беше развита по-слабо, но някои птички боравеха много ловко с нея, а външната приличаше на обикновена човешка длан и беше абсолютно лишена от пера. Гъвковите крила на птичетата бяха покрити с дълги махови пера — при възрастните перата отсъстваха, а ципата беше увиснала, така че крилото напомняше за ръка в твърде широк ръкав.

Явно маховите пера опадаха с възрастта? Или ги късаха? Например по време на първия брачен ритуал? И това е вододелът между детството и юношеството? С него идва трудоспособността, отговорността, деликатността...

Мартин разбираше, че се занимава с теоретични изследвания по изобретяването на велосипеда. Достатъчно беше да отвори справочника и да прочете — всички повече или по-малко важни ритуали на шеалите вече трябваше да са описани. Но телефонът, в паметта на който беше нахвърляна доста интересна информация и за Шеали, и за Талисман, беше останал в хотела. А и за какво да се обременява с излишна информация?

Впрочем, информацията никога не е излишна. Особено в светлината на получената от пазителя задача. „Направи това, което е

необходимо...“. Щеше да му се наложи да порови из файловете.

От чуруликащото ято шеали се отдели едно птиче и окуражавано от писъците на другарчетата си, се приближи към него. Произнесе нещо с тънко гласче.

— Уви, не знам езика ви — без да губи достойнство, рече Мартин и се усмихна — много прецизно, без да показва зъбите си, защото за много раси откритата усмивка изобразяваше заплаха.

И за всеки случай повтори думите си на жестомимичен туристически.

Птичето погледна към приятелчетата си, явно окуражаващи го да продължи общуването. Така че то леко приседна и неумело и вдървено, но напълно разбираемо каза на жестомимичен туристически:

„Говорите ли туристически?“

„Говоря — отговори машинално Мартин. Виж ти! — Сам ли си учил езика?“

„Учила съм езика в яйцето. Мама е минавала през Портал“ — след като се завърза разговор, птичето се почувства по-уверено и се приближи. Или птичката?

„Ти малка жена ли си?“ — попита Мартин.

„Аз съм момиче — отговори гордо птичето. — Малко практика, лошо говоря. Може ли да поговоря малко с вас? Ще си подобря говора.“

„Може — съгласи се Мартин. — Ще седнеш ли?“

„Да“.

Птичето неуверено се качи на пейката. Седна направо — не съвсем като човек, но не и като възрастен шеал. Приятелчетата му явно започнаха да скучаят — разговорът с жестове беше непонятен за тях. Започнаха да призовават птичето с викове, но то им изграчи в отговор и явно разочаровани те се разбягаха.

Мартин погледна с усмивка „момичето“ с разперен жълто-зелен перчем... Както му се струваше — срамежливо разперен. Попита я:

„Как се казваш?“

„Засега нямам име, нали съм момиче.“

„Нашите момичета имат имена още от раждането си“ — отговори Мартин.

„А момчетата?“

„Също.“

Птичето се замисли, после съобщи:

„Можеш да ме наричаш просто момиче. Малко момичета знаят туристическия език.“

„Добре. А ти можеш да ме наричаш Мартин“ — отговори той, предавайки старателно транскрипцията на името си.

— Жар-тин — изписука птичето.

— Мартин — изрече Мартин на глас.

— Мартин — съгласи се момичето.

„Ти изговаряш прекрасно звуците — похвали я той. — Би могла да говориш и на глас.“

„Трудно е и не е прието — отговори момичето и направи жест, изразяващ лека тъга. — Всички възрастни са лентяи.“

Мартин се засмя. Изведнъж осъзна, че и в обстановката, и в разговора, и в облика на птичето имаше нещо несериозно, като от анимационен филм. Скрудж Макдък трябваше да седи тук и да разговаря с чуждопланетната „патка“, а не той.

„Какво те развесели?“ — поинтересува се момичето.

„На нашата планета птиците не са разумни — отговори честно Мартин. — Но в измислените за деца истории са разумни, говорят и строят градове... Изведнъж се почувствах като герой от измислена история.“

„Това е смешно — съгласи се момичето. — Ние също имаме занимателни истории. А ти с родителите си ли дойде тук?“

„Не“ — отговори Мартин леко учуден.

„Сам ли те пуснаха, или ти избяга? — Момичето явно се развълнува. — Тези, които бягат от къщи, попадат в различни опасности... но за тях е много интересно да се чете!“

„Няма нужда да ме пускат — каза Мартин. — Та нали аз съм възрастен. Ако бях малък, щях да съм висок колкото теб.“

Известно време птичето мълчеше и го гледаше недоверчиво. После крилете се стрелнаха, изписвайки думите:

„Извинявайте. Не знаех.“

Момичето шеал скочи и побягна към останалите птичета.

Мартин въздъхна. Ето на... А толкова хубаво започна всичко. Нима тя се изплаши от възрастния прищълец? Едва ли...

Тогава, вероятно, е било нарушено някакво правило на птичия етикет? Например птичетата не трябва да заговарят възрастен? Това

вече изглеждаше правдоподобно...

Той отново напълни изгасналата лула, която от деликатност беше оставил веднага щом птичето се приближи. Запуши, опитвайки се да открие сред подскачащите край фонтана дечурлига фигурката на неотдавнашната му събеседница.

Напразно. Как да ги различиш — птичета-жълтурчета...

А дечурлигата лудуваха с всички сили. Шеалите не носеха дрехи, освен пояс с джобове за всякакви дреболии — но поясът беше привилегия на възрастните. Птичетата лудуваха голи, ако може да се каже така за същество, изцяло покрито с пера. Хвърляха се в плиткия фонтан, скачаха под струите вода, разперваха перушината си, търчаха върху останалите дребосъци, смешно удряйки криле във водата — сякаш се канеха да излетят...

— Ами че те били водоплаващи... — промърмори Мартин, сам поразен от неочакваната си догадка. И нямаше значение, че за земните учени произходът на шеалите отдавна не беше новина. Той изпусна кълбо дим, бръкна в джоба си за шишенцето с коняка и отпи малка глътка.

Денят беше хубав — доколкото можеше да е хубав един кратък миг на отдих. Предстоеше му търсенето на Ирина — от което смътно се боеше, предварително досещайки се за развръзката. Предстоеше му неведомата мисия, възложена му от пазителите.

Но засега можеше да се любува на „спиралоконуса“, да наблюдава веселящите се местни дечурлига, да дими със стария добър „Мак Барен“ и да си пийва арменски коняк.

— Сноб — повтори той безмилостната си диагноза и отново посегна за шишенцето...

И в този момент денят реши, че той вече си е получил порцията безметежност.

Спокойно крачещият по алеята шеал плъзна по него безразличния си поглед и спря като закован. Приседна, сякаш е изгубил равновесие, и запърха с късите си крилца. Мартин го гледаше с недоумение.

Шеалът се изправи. Направи няколко неловки крачки. Отново погледна Мартин — очите му ставаха все по-безумни.

После издаде клокочещо съскане — което би направило чест на гигантска змия или на простуден тигър. Крилата се стрелнаха нагоре,

два чифта ръце опипваха пояса, отваряха джобовете...

Мартин все още не разбираше нищо, но останалите шеали разбраха. Някои си плюха на петите, други започнаха да гонят децата от басейна. Но прекалено бавно — грохотът на водата заглушаваше съскащия крясък на превъртелия шеал.

Вече нямаше никакви съмнения, че шеалът се е побъркал. Беше разперил криле — и във всяка от дланите му просветваше нещо металическо, блестящо, остро...

Единственото оправдание на Мартин беше, че шеалът се хвърли съвсем не към него. Навярно би успял да извади револвера и да застреля извънземния... но той с един скок се озова в басейна. Крилете се издигнаха и се спуснаха и нещо окървавено рухна във водата.

Кръвта на птичетата шеали беше червена — съвсем като при хората.

Мартин тичаше към басейна, а безумният шеал скачаше сред бягащите деца, размахвайки оръжията си — тънки като ками ножове. Почти всеки удар попадеше в нечие тяло. Във въздуха се носеше зелен и жълт пух, водата стана розова — а над касапницата все така проблясваха водните струи и звучеше тихата чужда музика.

— Стой! — закрещя Мартин, скачайки в басейна и нарушавайки наведнъж десетки правила, категорично забраняващи на туристите да се намесват в конфликтите между извънземни. — Стой, кълвач!

Разбира се, шеалът не го разбра, но се обърна към звука — вече вдигайки нож над някакво птиче.

Мартин приседна, обръщайки се с гръб към него, а ръцете му сами изписаха:

„Рожба на вмирисано яйце! Ще ти откъсна главата!“

Не знаеше дали тези думи са еквивалент на руската псувня, небрежно сложена от пазителите в туристическия жестомимичен, или са неочаквана импровизация.

Но за импровизация сработи.

Шеалът вдигна глава, издаде тръбен рев и отхвърли птичето встрани, без да го прободне. Хвърли се към Мартин, размахвайки криле така, че блещукането на остриетата се сля в два неясни кръга.

Мартин вдигна револвера и в упор изстреля в шеала целия барабан, нарушавайки и останалите правила за поведение на туристите.

Шеалът рухна едва след четвъртия куршум. Потрепери и остана да се поклаща върху водата с лице надолу. Ножовете един след друг се изплъзнаха от пръстите му и се спуснаха върху покритото с пясък дъно на басейна.

Неубитото птиче, цялото разтреперано, се закова под падащите струи. Възрастните шеали вадеха останалите птичета от басейна.

„Жив ли си?“ — попита Мартин птичето абсолютно машинално. В погледа на малкото същество се появи проблясък на разум — и то бавно изписа с криле:

„Жива съм. Нали ти казах — аз съм момиче.“

Мартин само поклати глава и реши, че спасяването на любознателната му събеседница си е струвало безразсъдството.

Отзад се чу призивно пиукане на шеали. Мартин се обърна и видя двама полицаи... или поне шеали, въоръжени с огнестрелни оръжия.

„Прибери оръжието. Ела с нас“ — съобщи единият. Малко неясно — явно фразата беше заучена и той не владееше туристически.

Мартин бавно излезе от басейна. Добре поне, че не го накараха да хвърли оръжието... това беше обнадеждаващо...

Тръгна след полицаите и когато вече се беше отдалечил на солидно разстояние от фонтана, се обърна.

Вадеха от басейна безжизнените телца на птичетата. Бяха измъкнали и трупа на полуделия шеал — и сега не по-малко от десетина възрастни ожесточено го разкъсваха на парчета с ръце и клюнове.

А момичето шеал още стоеше под падащите струи на фонтана и гледаше подир него.

[1] Рефрен от стихотворението на С. Маршак „Войната с Днепър“. — Бел.прев. ↑

[2] Герой на писателя-фантаст Хари Харисън. — Бел.ред. ↑

4.

Разпитът беше кратък и приличаше по-скоро на изпълнение на някакви ритуални формалности. Безупречно учтивият шеал помоли Мартин да изложи подробно всичките си действия — от момента, в който е видял „шокирания от разума“. С този донякъде високопарен израз полицаят назова спретналия касапницата безумец.

Мартин се опита да изложи и мотивите за своето поведение — как отначало не е разбрал какво става и се изплашил за беззащитните птичета, как се е опитал да отвлече вниманието на убиеца... Но полицаят му даде да разбере, че тези подробности изобщо не го интересуват. Само фактите. Последователността на действията. Станал, побягнал, скочил, извикал, стрелял...

— Виждам, чувам, мразя... — промърмори Мартин и се зае да размахва ръце, излагайки „фактите и само фактите“. Полицаят кимаше благосклонно. Честно казано, Мартин не изпитваше страх. Може би защото уютният кабинет в полицейския участък, отрупан с цветя, с широки прозорци — с изглед към храма, естествено — изобщо не приличаше на мрачна тъмница.

„Всичко е точно така и е потвърдено от свидетелите — каза полицаят, след като го изслуша. — Народът на Шеали няма претенции към вас.“

Мартин кимна с разбиране и даже си помисли, че народът на Шеали би трябвало да му благодари — за обезвреждането на маниака.

„Шокираният от разума болен ли беше?“ — попита той.

„Да — потвърди полицаят. — Той беше с болен разум.“

„Добре, че се оказах наблизо“ — каза дълбокомислено Мартин.

„Не, лошо — отсече полицаят. — Шокираният от разума произхождаше от закътано планинско селце. Той никога не е виждал пришълци. Когато ви е видял как седите на пейката като истински шеал, вътрешният свят на шокирания от разума се е взривил. Той не е знаел как да се държи в дадената ситуация. В него са били ритуалните му ножове, но той ви е сметнал за прекалено опасен и не се е решил да встъпи в бой с вас. Вместо това древните инстинкти са му подсказали

неправилен в дадената ситуация модел на поведение — да убие няколко птичета и да избяга, докато хищникът изяде телата им.“

Мартин седеше като наплют. Дишаше дълбоко през устата.

„Вие не сте виновен — съобщи полицаят. — Виновен е старейшината на селото, пуснал без предварителна подготовка шокирания в града. Той ще понесе наказание.“

„Аз не знаех...“ — каза Мартин.

„Разбира се. Вие не сте виновен.“

И все пак Мартин се чувстваше виновен. Спомняше си жълто-зеления пух, мачкан от струите на фонтана, розовата вода, застиналото момиче... Поклати глава, пропъждайки спомените. Край, отмина. Беше и го няма. Животът трябва да продължи. Мартин каза:

„Можете ли да ми помогнете? Търся жена от своята раса, пристигнала на Шеал преди седмица. Ето фотографското ѝ изображение...“

„Това ще отнеме време — отговори полицаят, без изобщо да се учуди от такава молба. — Елате вечерта.“

Мартин кимна и каза:

„Тръгвам си. Ще дойда вечерта. Благодаря ви.“

„Да не забравите документа за птичето“ — полицаят му подаде кръгло картонче, изписано със ситни редове.

„Какъв документ?“ — учуди се Мартин.

„Вашата намеса е спасила едно птиче, което неизбежно е щяло да загине. Сега то не принадлежи на нашия град, а е член на вашето ято.“

Мартин вдигна ръце в знак на протест, осъзнавайки прекалено късно, че на жестомимичен туристически това означава крайна степен на възторг.

„Почакайте! Нямам нужда от птиче шеал!“.

„То вече не принадлежи на града. То е ваше.“

В продължение на десет минути Мартин спори с полицая. Макар че можеше ли да се нарекат спор два монолога? Мартин обясни, че човешката култура не е прието да се взимат в робство или да се осиновяват спасени от смърт същества. Полицаят обясни, че културата на шеалите е основана на традициите и че спасеното от смърт същество „преминава в ново ято“. Мартин уверяваше полицая, че изобщо не си е поставял за задача да спаси някакво конкретно птиче.

Полицаят го уведоми, че многобройните свидетели са потвърдили, че само неговата намеса е спасила живота на птичето. Мартин категорично отказа да вземе птичето на Земята, както и да се грижи за него на Шеали. Полицаят призна, че Мартин има това право — но тогава птичето ще остане самичко и ще загине. Мартин попита язвително дали има право да върши с птичето каквото си поиска? Полицаят потвърди, че непълнолетната личност, „изпаднала от гнездото“, не е защитена от законите.

Мартин изскочи от полицейския участък почервенял и псуващ на висок глас.

Птиче-шеал! Член на „неговото ято“!

Представи си гигантското канарче, разхождащо се из московския му апартамент. Представи си как то възбудено размахва криле и съобщава: „Тате, тате, а децата на двора ми казаха, че съм осиновена!“

— Гадове! — изстена Мартин. — Идиоти! Дебили!

„Документът за птичето“ изгаряше ръката му. Мартин се усмихна отмъстително и се приготви да скъса картончето. После си спомни: „Жива съм. Нали ти казах — аз съм момиче.“

Ако не беше заговорил с малкото шеалче...

Впрочем, щеше ли да се хвърли да спасява шеалите, ако не беше поговорил с „момичето“?

— Глупак... — прошепна обречено Мартин.

Все пак правилата за туристите не бяха написани току-така...

Мартин прибра картичката в джоба си и хукна към фонтана. Кой знае защо си представи, че малката продължава да стои под струите вода — мокра, премръзнала, изведнъж станала самотна и беззащитна...

Момичето седеше на пейката. Мокра, разрошена и беззащитна. Мартин разбра, че е тя — останалите птичета бяха изведени от фонтана, а и всички следи от касапницата бяха изчезнали.

Той пристъпи напред. Седна до нея и я погледна.

„Колко глупаво се получи всичко — каза момичето. — Сега съм в твоето ято, нали?“

„Да“ — отговори Мартин.

Момичето попита:

„А вие изобщо имате ли ята?“

„Не. Имаме семейства... нации... държави... Но това е друго нещо“.

„Така и предполагам. Лошо.“

— Но какво да направя? — попита Мартин, без да се обръща към никого.

„На своя език ли говориш?“

„Да.“

„Извинявай, не разбирам, когато говориш на друг език. Ако ме вземеш със себе си и ме приемеш в ятото си, ще се постарая да го науча. Аз съм способна. Все още имам време да се уча.“

„А ти допускаш ли, че може и да не те взема?“ — попита Мартин с любопитство.

„Да. Ако нямате ята... аз принадлежа към друг биологичен вид... ще съм в тежест.“

„Полицаят дори не се поинтересува дали имаме ята...“

„Полицаят е възрастен. Те вече не умеят да мислят.“

Мартин кимна, после потрепна, осмисляйки чутото.

„Какво означава това, че не умеят да мислят?“

„Това, че не умеят да мислят, означава, че не умеят да мислят.“

„Ти мислиш ли?“

„Разбира се.“

„Другите деца?“

„Да.“

„А възрастните?“

Момичето изчурулика нещо. Изглежда, това беше местният аналог на смях.

„Извинявай, мислех, че знаеш. Разбира се, че не.“

„Ти затова ли избяга? Когато разбра, че съм възрастен?“

„Да. Обърках се. Не можах да съобразя веднага, че си пришълец и мислиш дори когато си станал възрастен.“

„Но вашите възрастни говорят — напомни й Мартин. — Те работят, минават през Порталите, управляват коли...“

„Те умеят тези неща. Това е...“ — момичето млъкна.

„Разсъдък?“ — подсказа Мартин.

„Разсъдък. Точно така. Те са се научили. Те са били деца, умеели са да мислят. Узнали са всичко, което им е необходимо за живота, и са престанали да мислят. Да се мисли е трудно. Да се мисли е болезнено

и опасно. Ако в света няма неизвестни опасности — изобщо не ти е необходимо да мислиш.“

„Затова ли убиецът... обезумя?“

„Той не обезумя, той си върна ума — каза търпеливо девойката. — Той срещна нова опасност — теб. В детството му не са го подготвили за срещи с пришълци. Ти се държеше като шеал, но не беше шеал. Разсъдъкът не му беше достатъчен и той отново се зае да мисли. Той беше шокиран от разума. Той се разболя. Не успя да осмисли новото и започна да действа като първобитен шеал — да убива слабите, за да спаси себе си. Много ми е мъчно за него.“

„Как шеалите престават да бъдат разумни? — попита Мартин. — Бих искал да знам.“

Момичето го изгледа изпитателно.

„Извинявай, едва сега повярвах, че си разумен. Ти прие новото веднага. Извинявай, че се съмнявах.“

„Няма проблем. Ще ми разкажеш ли как шеалите престават да бъдат разумни?“

„Да. А ти ще ме вземеш ли в ятото си?“

„Е, нали не мога да те изоставя тук? Та тогава ще умреш!“

„Ще се опитам да оцелея. Умна съм, ще измисля нещо. Може да отида в гората и да живея като диваците. Там има хищници, но аз ще направя...“

„Гладна ли си?“ — попита Мартин.

„Много“ — отговори мигновено момичето.

„Какъв глупак съм... Да вървим.“

* * *

... Слава Богу, тя не кълвеше донесената от сервитьора каша, а я кусаше с нещо като лъжичка. Ако беше започнала делово да почуква с клюна по чинията, имаше опасност и Мартин да бъде „шокиран от разума“.

Но момичето-шеал се държеше като най-обикновено земно девойче, което е прегладняло и се е нахвърлило върху вкусна храна. Работеше енергично с лъжичката и с удоволствие си пийваше от някакъв плодов сок. Мартин реши да опита кашата, но от

предпазливост попита сервитьора какъв е съставът ѝ. Не можеше такива едри създания като шеалите да се хранят само с житни растения!

Подозренията му се оправдаха — покрай зърната в кашата влизаше и кайма от „живеещите в почвата“. Вероятно ставаше въпрос за някакви местни зайци, обитаващи дупки. Но след като прецени, че в почвата може да живеят и червеи, Мартин реши да не уточнява първоначалния облик на каймата, отказа се от кашата и си поръча чаша сок.

Момичето грижливо избърса клюна си със салфетка и погледна Мартин:

„Благодаря. Много вкусно беше.“

„Просто главата ми не го побира — какво да правя с теб?“ — призна Мартин.

„На твоята планета ще ме приемат ли за човек?“

„Човекът е двуного без пера — печално цитира Мартин Аристотел. — Няма да те лъжа — винаги ще те гледат с опасение. Но няма да ти навредят. Земята се посещава от много извънземни.“

„Няма проблем — каза момичето. — Ще свикна. Ще успея да си изработя нови инстинкти.“

„А задължително ли е и ти да изгубиш разума си?“

„Още не съм мислила над това — призна момичето. — Ако при вас всички са разумни... Не, не е задължително. Но нали иначе е много трудно?“

„Да бъдеш истински човек винаги е трудно — каза Мартин, отново прибъгвайки до безотказната мъдрост на цитатите. — Но нима ти искаш да изгубиш разума си?“

„От това не боли — съобщи философски момичето. — Рано или късно се случва на всички. Ето сега си мисля дали мога да изживея целия си живот, като запазя разума си — и ми става страшно. Как е да живееш и да мислиш? Непрекъснато, чак до смъртта? Нима не искаш всичко да стане просто и лесно? Да не се налага да се страхуваш, да се съмняваш, да страдаш, да се отчайваш, да се колебаеш, да се разкайваш?“

„Веднъж слушах един старец — каза Мартин. — Давах го по телевизията, в едно шоу... в което събират всякакви чудаци за забавление на публиката...“

„А ние нямаме такива шоути — съобщи момичето. — Нямаме възрастни чудащи. Извинявай, че те прекъснах.“

„Та този старец твърдеше — продължи Мартин, — че всички беди на Земята са заради любовта. Нали знаеш какво е любов?“

„Знам. Това е вълнуващо емоционално състояние, едно от свойствата на разума. Аз също обичам едно момче.“

Мартин се усмихна.

„Прекрасно. Старецът изброяваше всякакви беди, случващи се заради любовта. Казваше, че любовта кара хората да извършват странни нелогични постъпки, да жертват жизнения си покой, а понякога — и самия живот. Той съветваше никога да не обичаме, а когато се получи — да не се размножаваме, или да се размножаваме по изкуствен път. Казваше, че някога опитал да прави секс...“

„Аз знам какво е секс“ — рече спокойно момичето.

Мартин изхъмка:

„Аха. И, общо взето, сексът не му харесал... Някакъв такъв смешен старец. И докато говореше, дори някои от нещата звучаха логично. Та нали хората наистина често страдат от любов... ако се погледне от страни. Аз го гледах и се чудех в какво не е прав. Случват се и такива неща — някой не е прав, но не можеш да разбереш веднага в какво. Можеше да се каже, че любовта е и радост, но не бива да се привежда радостта в противовес на тъгата! Защото се получава нещо като везни, на които измерваш плюсовете и минусите на любовта. А после осъзнах — този клет старец не разбира най-важното. Когато страдаш от любов, това е светло страдание. Това е и радост, дори когато любовта не е взаимна, когато ти носи само тъга и мъки. Важното е, че я има. А при този старец... може би нещо в ДНК-то му е било неправилно, не знам. Или изобщо е бил лишен от всякакви чувства, освен вкусовите рецептори на езика си и удоволствието от мекия диван под задника му. Общо взето, да опиташ да му обясниш, е все едно да обясняваш на слепец какъв е цветът на дъгата... Така е и с разума, момиче. Той, разбира се, е коварно нещо, и може да донесе много беди, но е щастие сам по себе си. И може да го разбере само онзи, който го има.“

„Този старец е говорил като нашите възрастни — отбеляза момичето. — Може би и при вас има хора, които са престанали да мислят, на които им е достатъчен разсъдъкът?“

„Може би“ — съгласи се Мартин.

„А ти обичаш ли някого?“

Това беше странен разговор. Малко ресторантче на чужда планета, с посетители, които сякаш не забелязваха Мартин. Със събеседница — извънземна птица. И тема на разговора — разумът и любовта. Нещата, до които се свежда всичко...

„Обичах — каза откровено Мартин. — Като че ли обичах. А сега... — Той се поколеба. И завърши честно: — Не знам“.

„Значи обичаш“ — заключи момичето.

Мартин се усмихна.

„А ти спиш ли през деня?“

„През последните трийсет години — не. — Мартин погледна внимателно момичето и се плесна по челото. — Наистина съм глупак. Спи ли ти се?“

„Ние спим през деня. Докато сме малки“ — призна момичето.

„Да вървим. Наблизо е.“

„Наблизо“ беше доста смело казано, но след половин час наближиха хотела. Мартин погледна нагоре — слънцето все още беше доста високо над хоризонта. Какво пък, можеше да сложи момичето да спи и тихичко да излезе, за да отиде при добрия полицаи за информацията относно Ирина.

Чувствайки се нещо средно между Хумберт Хумберт и убиеца Леон от стария филм, Мартин премина покрай портиера, като водеше момичето за ръка. Дланта, която стискаше, изглеждаше съвсем човешка и той дори престана да забелязва лекото шумолене на перата. Портиерът посрещна появата им с равнодушен поглед, но все пак привлече вниманието им с тихо крякане:

„Във вашата стая ще има жена“.

„Момиче. Тя е от моето ято“ — мрачно отговори Мартин.

„Добре.“

Едва когато завари вратата на стаята си открената, Мартин осъзна, че с портиера са имали предвид различни жени.

— От сутринта те ча... — започна Ирина Полушкина, скачайки от диванчето. — О, кой е това?

— Момиче — отговори обречено Мартин.

— Добре поне, че не е момче... — заключи Ирина, разглеждайки ги с явно смайване. После прочувствено издекламира: — Днес намина

педофил междупланетен, водеше си личност малолетна...

— Вторият стих куца — каза Мартин. — Ирина, няма защо да се подиграваш. Попаднах в глупава ситуация.

— Да, на теб ти се случват такива неща... — каза тя, като още го оглеждаше със съмнение.

— Аз спасих живота на това птиче — обясни Мартин. — И по законите на Шеали я дадох на мен!

— Така значи... — сега тя го погледна много странно. Объркано...

— Нещо не е наред ли?

— Всичко е наред... — кимна девойката. — Горкото дете... — промърмори тя с онази интонация, която напълно еднозначно отделя девойките от жените. — Мъничката... ти поне нахрани ли я?

„Това ли е жената, която обичаш?“ — попита простодушно момичето.

Простодушно ли? На Мартин му се стори, че в очите на птичето се мярна лукава искрица.

„О, извинявай, че не те поздравих, не очаквах, че знаеш туристически...“ — каза бързо Ирина. Мартин неволно се усмихна. Все пак разговорът с жестове изглеждаше нелепо.

„Знам го, минавала съм през Портал, докато бях в яйцето. А ти също ли си от нашето ято?“

„Понякога“ — каза Ирина, поглеждайки накриво Мартин.

— Слушай, какво си й наговорил? Та тя е още дете, на десет-дванайсет години по нашите мерки...

— Ако съм разбрал правилно, след няколко години с нея няма да може да се говори изобщо — опипа почвата Мартин.

— Да, те губят разума си горе-долу на тази възраст — кимна Ира. — Вече си изясних това...

Тя отново се обърна към момичето и попита:

„Сита ли си? Добре ли си?“

„Да, *Мартин* ме нахрани.“

Момичето произнесе името на глас, и то много сполучливо.

— Колко е смела... — умили се Ирина. — Ама че си закъсал... Представяш ли си какви проблеми те чакат на Земята?

— Е, няма да я оставя сред тези безмозъчни шеали.

Ира кимна и попита момичето:

„Имаш ли нужда от нещо сега?“

„Да спя. Твърде много впечатления. И още...“ — Девойчето погледна накриво Мартин и каза нещо, криейки ръцете си от него.

„Ела“ — каза Ирина, хвана момичето за рамото и двете отидоха в тоалетната.

Мартин въздъхна, седна на диванчето и извади шишенцето. После каза на глас:

— Знам с какво животът се различава от приказките. Палечка и Снежанка никога не пишкат...

— Простак! — отговори иззад тънката врата Ирина. — Птичетата трябва да повърнат след ядене!

— Да, и на Пепеляшка не ѝ се е повдигало на сутринта след бала... — съгласи се Мартин.

— На теб не бива да ти се поверяват деца! — възкликна гневно Ирина, извеждайки момичето от санитарния възел. — Простак... и алкохолик!

— Да ти оставя ли от коняка? — попита невинно Мартин.

— Остави ми! — отговори тя и се скри в спалнята. — И нарежи лимона.

Мартин погледна раницата си — не изглеждаше да е ровено в нея. Откъде Ирина знаеше, че вътре има лимон?

Когато след десетина минути тя излезе и тихичко затвори вратата след себе си, всичко беше готово: конякът — налят в най-подходящите чашки, лимонът — нарязан и посипан със захар и кафе. За всеки случай Мартин извади и шоколад — разбира се, беше пошlost да се замезва конякът с шоколад, но нали трябва да се проявява снизходителност към жените.

— Заспа — каза тихо Ирина. — Ти съвсем си я измъчил!

— Аз не съм орнитолог — промърмори Мартин. — И нямам деца.

— И слава Богу, че какъв ли татко ще се получи от теб...

— А от теб каква майка? — Погледна я и бързо добави: — Не, не се сърди. Аз самият едва не си изгубих разума, когато ми връчиха говорещо пиле... Не за това говорим, Ира.

Девойката кимна и седна до него. Погледна го в очите и попита:

— Как умрях?

— Пашкулът против натоварвания те смаза. По команда на амебата Петенка, но по твоя молба — рече сурово Мартин.

Тя затвори за миг очи и каза:

— Това го помня... Как изглеждах после, Мартине?

Той сви рамене.

— Откъде да знам? Изгубих съзнание и когато се свестих, вече бях на планетата на пазителите. А нали знаеш колко са словоохотливи...

— Слава Богу... — въздъхна Ира. На лицето ѝ наистина се изписа облекчение.

— Какво имаш предвид?

— Страх ме беше, че си ме видял мъртва. Петдесет и пет килограма кървава кайма в пластмасов пакет. Как щеше да ме целуваш след това...

— Женска логика... — успя да прошепне Мартин, преди устните им да се срещнат и всякакви пазители, шеали и беззарийци да се разкарат за известно време. Ръцете ѝ започнаха да го разсъбличат, а той погледна накриво притворената врата на спалнята и напипа ципа на полата ѝ. Кожата на Ирина беше гореща и в отговор на докосването му настръхна...

— Аз те помня... всичко помня... — прошепна тя. — Аз... и не аз... Тя с теб... едва не полудях...

Не можеше да се каже, че той в момента имаше време и желание да мисли. В такава ситуация напълно би се справил само с разсъдъка или с инстинктите си. Но все пак му се мярна мисълта, че е права.

Тя беше друга. Малко по-различна. Не наивната девойка, загинала на Библиотека. Не романтичката, умряла на Прерия 2. Не пресметливата Ирина от Аранк. Не екзалтираната личност от Мардж. Не онази войнствена и упорита жена от Беззар.

Всичките заедно — и още нещо.

Всичките заедно — и съвсем различна жена.

— Това си ти... — прошепна Мартин.

След половин час той лежеше на диванчето и чакаше Ирина да излезе от банята. Искеше му се да запали цигара, но щеше да заприлича на сцена от холивудски филм.

Затова се задоволи с глътка коняк.

Ирина излезе само с кърпа около бедрата. Погледна го и с тихо ръмжене започна да се прокрадва към дивана.

— Ирка, ще разбудиш птичето... — опита се да я укроти Мартин.

— Ох, как ми се иска да кажа нещо вулгарно... — отговори тя, протегна се и каза: — Тогава изчезвай под душа!

И той изчезна.

Впрочем, след две-три минути тя се промъкна в банята подир него.

Момичето се събуди чак привечер, когато Ирина и Мартин вече изглеждаха като съсредоточени изследователи на чужди светове, а не като страстни любовници.

Само дето от време на време се кикотеха и се споглеждаха, усмихвайки се заговорнически. На Мартин никога не му беше харесвало такова поведение, демонстрирано понякога от влюбените двойки — в погледите и намиганията се усещаше фалш, демонстриране на отношения вместо истински чувства. Но сега с удоволствие си разменяше с Ирина хитри погледи и гримаси, без изобщо да се смущава.

„Събудих се — събщи момичето, като влезе в стаята. — При вас всичко ли е наред?“

Те се усмигнаха един на друг.

„Хубаво е, когато в ятото всичко върви добре“ — каза момичето.

— Струва ми се, че тя не е спала през цялото време — каза Мартин, след това се обърна към птичето: „Всичко е чудесно. Говорим си за вашия народ. Ще ни разкажеш ли как губите разума си?“.

„Ще разкажа.“

— Аз знам в общи линии — каза Ирина. — И даже се досещам какво искат от теб пазителите.

— Така ли? — учуди се Мартин. Вече ѝ беше разказал за всичките си приключения, но не беше успял да изслуша ответния разказ. — И какво искат?

— Локален Армагедон.

— Точно от това се страхувах — отговори Мартин. — Те не се захващат с по-дребни неща.

— Предполагам, че няма да има жертви...

— Значи със сигурност ще има. Поне една — изтърси той и се сепна.

Ирина кимна и добави с тъга:

— Ако първо беше отишъл на Талисман...

— И какво щеше да промени това? — настръхна Мартин.

— Струва ми се, че от нас седемте ще остане жива само една — каза простичко Ирина. — Последната, при която отидеш. Аз те чаках... и все пак ми се искаше да дойдеш по-късно. След Талисман.

— Иринка...

Девојката се усмихна.

— Престани. Прекрасно разбираш всичко. Моята постъпка е нарушила нещо. Някакви закони... които изобщо не са измислени от пазителите. Някакви природни константи, отнасящи се до разума. Нали така? И баща ми разбира това. И твоят наблюдаващ от ГЪ.

— Мога да отида в Станцията и да тръгна към Талисман — промърмори Мартин.

— И така да убиеш другото ми „аз“? — уточни Ирина. — Не бива, Мартине. По-добре да си поиграем на апокалипсис на една отделна планета.

5.

Изкачването до върха на храма беше дълго. Никакви асансьори или движещи се пътища, никакви транспортни средства, дори най-бавните.

Тримата вървяха по спиралния път. Понякога ги изпреварваха — възрастни и птичета, понякога се спускаха срещу тях — само възрастни.

На Мартин това не му хареса.

— Религията на шеалите по своята същност не е религия — обясняваше Ирина. — Това е по-скоро философско учение за безсмислието на битието. Изследователите са били заблудени заради външните атрибути — култът към Първичното яйце, догмата за Загубата на полета, обредът на Ноктите и перата... Разбираш ли, всичко отговаря много добре на битовите ни представи за шеалите. Нелетящи птици — каква друга форма би могло да приеме религиозното им чувство? Яйца, крила, пера... Да, на самото дъно има нещо. Останките от истинската религия на шеалите — ако не бъркам, тя е била подобна на шаманизъм. Но всъщност култът на шеалите не е нищо повече от изкуствено разработена система за въздействие върху психиката!

— Убиваща разума? — уточни Мартин. Спиралният път към върха беше доста широк — пет метра. От лявата им страна беше стената на храма — издялани блокове от тъмносив камък. На равнището на раменете и кръста камъкът беше полиран от докосвания на длани — двете гладки ивици се точеха още от основата на конуса. От дясната им страна имаше пропаст — пътят не беше заграден с нищо.

А долу беше градът, обгърнат в полумрак. Пламъците на редките газови факли на стените не пропъждаха мрака, а само вмъкваша нюанси в него, засенчваха светлината в прозорците, предизвикваха неуместни асоциации с подземия. Не най-рационалната система за осветление — ако се съдеше по рева на дюзите и вълната топлина, прииждаща от всеки факел, тук се хабеше немалко газ...

— Приспиваща разума — каза Ирина. — Твоят случай с побъркалия се шеал е много показателен. В критична ситуация, когато инстинктите не сработват, разумът може да се пробуди... навреме.

— При него не се пробуди. Той действаше въз основа на древните инстинкти.

— Но останалите са се приспособили? Когато пазителите са дошли, построили са Станциите, започнали са да идват чуждопланетните гости — шеалите са успели да се преустроят. Със сигурност е имало паника, избиване на птичета, самоубийства, опити за унищожаване на пазителите... после разумът на възрастните шеали се е пробудил, те са осмислили случващото се...

— Стоп, стоп, стоп! — изрече бързо Мартин. — Предлагаш да устроим на шеалите нов шок, който да пробуди разума им? Но нали ти самата изреди последствията...

Ирина спря и го погледна уморено.

— Те са неразумни. Разбираш ли? Възрастните шеали не са нищо повече от животни.

— А птичетата, които ще загинат, преди шеалите да си върнат разума? — извика Мартин. — Те не са ли важни? А какво ще кажат възрастните, когато започнат да мислят? Не, благодаря! Те вече са направили своя избор, като са се отказали от разума.

— Страх ли те е?

— Страх ме е. И не смятам, че имаме право да решаваме вместо една чужда раса!

Ира се засмя.

— Мартине, престани. Всичко, което казах, са само мои догадки. Пазителите са ти наредили да направиш нещо. Въпрос: по какво Шеали се отличава от другите светове? Отговор: главната странност на Шеали е, че възрастните индивиди са неразумни. Въпрос: какво трябва да направиш? Отговор: да им върнеш разума. Въпрос: защо? Отговор: затова.

— Да, отговорът е ясен. Шеалите не просто са се отказали да развиват разума, те са пристъпили съзнателно към регресирането му. И това не се харесва на пазителите... Може би точно такива действия ще предизвикат намесата на надразума?

— Възможно е — кимна Ирина. — Сега да преминем по-нататък. Как ти... или аз, можем да повлияем на расата на шеалите?

— Да направим някаква гадост в храма... — предположи Мартин. — Светотатство... оскверняване на олтарите и мощите, убийство на свещеници... какво си замислила?

— Нищо не съм замислила! — Ира тропна с крак. — Нищо! Опитах се да се ориентирам в особеностите на шеалите, научих някои неща — и в този момент тук се появи ти — със задача от пазителите. Сам ще свършиш всичко!

— Нищо няма да правя! — рече твърдо Мартин. — Щом им харесва да са неразумни — моля! Ако щат, да регресират до равнището на инфузории.

— Ще направиш — повтори Ирина. — Нима не разбираш? Ние сме инструменти на пазителите. Разумни, но не и свободни. Може и чукут да не иска да забива пирони, но кой го пита. И на свещта не ѝ е интересно да гори, но теб интересува ли те мнението на свещта?

— „Никога не съм се интересувал дали фотоните умеят да мислят...“ — прошепна Мартин. — Така каза пазителят, когато идвах тук! Ирина, та пазителите намекват за това какво ще се случи с теб в новия свят!

Усмивката на лицето ѝ не се появи веднага.

— Мартине, мили, чак сега ли разбра това? Може би ти дори не разбираш защо пазителите карат хората да разказват истории?

— Няма да отида в храма — каза Мартин. — Няма да дочакат... Чакай, какво каза за историите?

— Мартине, ако не отидеш в храма, именно това ще стане причината за апокалипсиса на шеалите. Нямаме свободна воля, не разбираш ли?

Мъничка длан докосна ръката му. Той погледна към момичето-шеал, въздъхна и каза:

— Да отидем на светлото, не виждам какво говори тя...

При най-близкия факел отново спряха. Момичето попита:

„Спорите ли? Случило ли се е нещо? Не искате ли да отидете?“

Мартин погледна Ирина и отговори:

„Спорим. Жената смята, че ние ще станем причина за големи сътресения в живота на шеалите.“

„Какви сътресения?“

„Заради нас възрастните шеали могат отново да придобият разум. Кажи, известно ли ти е какво е станало на Шеали след идването

на пазителите?“

„Имало е голямо сътресение. Възрастните са придобили разум. После всичко е станало както преди.“

— Щом дори шокът от идването на пазителите е помогнал за кратко — какво можем да направим ние? — обърна се Мартин към Ирина, после сви рамене. — Не разбирам на какво разчитат...

— Ще разберем, но прекалено късно.

Мартин въздъхна. Каква упорита девойка! Той отново се обърна към момичето:

„Кажи, хубаво ли ще е възрастните шеали отново станат разумни?“

Момичето се разтрепери.

„Отговори!“ — нареди Мартин, неволно влагайки в жестовете си настояване да се подчини.

„Не знам! Не съм мислила по този въпрос! Много е трудно!“

„Ти самата би ли искала да останеш разумна завинаги?“

— Мартине, престани да крещиш на детето! — извика Ирина.

„Ти си моето ято. Както кажеш, така ще бъде правилно“ — отговори момичето.

„Шеалите са твоето ято! Това е твоят свят! Аз съм само пришълец, дошъл отдалеч и за кратко. Кажи, момиче!“

„Не знам...“

Ирина го прегърна и го отдръпна от момичето.

— Престани! Та тя е дете! Как може да вземе решение за цял един свят? И каква ценност ще има нейното решение?

— А каква ценност ще има нашето решение? — попита Мартин. — Кой друг да реши... ако не децата на този свят...

Но все пак се обърна към момичето и каза:

„Извинявай. Вълнувам се. Не знам как да постъпя. Не искам да донеса беда на твоя свят.“

„Бих ти простила, ти си моето ято — отговори момичето. — А ти можеш ли да избереш?“

„Не. Аз даже не знам какво ще се случи и защо. Аз само предполагам.“

„Тогава защо се безпокоиш напразно?“

„Защото съм разумен...“ — отговори Мартин.

Момичето постоя неподвижно, после крилата ѝ се стрелнаха нагоре и Мартин прочете:

„Тогава аз не искам да оставам завинаги разумна. Това е страшно. Възрастните са прави, разумът е зло. Той е нужен само в началото на живота, за да се приспособиш към света.“

— Поздравявам те, Мартине — прошепна Ира. — Ти току-що убеди детето, че да се мисли е лошо.

Покрай тях премина малка група шеали. Четирима възрастни. Всичките — със спокойни, лишени от любопитство погледи.

Мартин затвори очи и се облегна на каменната стена. Някъде в дълбината на храма пулсираше звук — нисък, на самия праг на чуваемост, но кой знае защо — приятен... като мъркане на огромна доволна котка.

„Да вървим, момичета“ — каза Мартин.

* * *

Върхът на храма приличаше на кратер на вулкан.

Спиралният път се вливаше в каменен пръстен, в центъра на който зееше широк кладенец. От него към небето се издигаше стълб от светлина и топлина. Когато се приближи към незаградения ръб, Мартин се разтрепери — долу се виждаше кълбяща се огнена завеса. Камъкът под краката им беше топъл, напукан.

— Черен вход за ада... — прошепна Ирина до рамото му.

Пръстенът около кладенеца не пустееше. С гръб към пропастта се бяха наредили шеали със странно оцветени в черно и червено пера. Когато се вгледа, Мартин разбра, че са слепи — очите им бяха или избодени, или изгорени много отдавна.

— Това са свещениците от храма — поясни Ира. — Не съм се качвала тук, но научих някои неща...

— А тези... — Мартин кимна към няколко двойки, обикалящи около кладенеца. Всяка се състоеше от възрастен шеал и птиче.

— Това са онези птичета, които са достатъчно съзрели, за да изгубят разума си. По пътя им към живота на възрастни ги придружават родителите им или по-големи приятели...

Момичето се обърна към Мартин и разпери криле:

„Това е последният обред. Елате, ще превеждам, докато мога. Ти всичко ще разбереш.“

Мартин и Ирина тръгнаха по пръстена след момичето. Първият свещеник за миг се запъна и крилете му започнаха да чертаят думи на жестомимичния език на шеалите. Навярно слепецът беше доловил в стъпките на Мартин и Ирина походките на пришълци. Но момичето настойчиво пропя нещо — и крилете на свещениците се стрелнаха във въздуха.

„Раждането на невинни... отхвърлящи предопределението... въздигнали се към небето... познали хода на времето... разделили думите и делата... погледнали в утрешния ден... видели законите...“

Крилете на момичето се движеха толкова бързо, че Мартин едва успяваше да чете думите ѝ. Изглежда, то не успяваше да преведе всичко — сякаш жестовете на свещениците носеха в себе си не просто букви или йероглифи, а цели смислови блокове...

Вторият свещеник вдигна криле вече без колебание:

„Позналите доброто и злото... загубили покой... стремящи се да узнаят непознаваемото... изменили на земята и водата... разделили живота и смъртта... не станали щастливи...“

— Чел съм за нещо подобно и при нас... — промърмори Мартин, просто за да прогони магията.

Ирина отговори тихо:

— До нещо подобно стига всеки разум.

„Хилядолетия болка и кръв... търсения и поражения... в преследване на битието... смисълът на смисъла... в страх и печал... слабите криле на бурята... опознавайки живота — опознаваш смъртта...“

Внезапно, с някакво неочаквано студено равнодушие, Мартин си помисли, че когато Адам и Ева са вкусили от дървото на познанието, изобщо не са станали смъртни. Те само са разбрали, че са смъртни. Разбрали са, защото точно в този миг са се сдобили с разум. Сменили са вечното райско безгрижие с ефимерните мъки на разума.

Кой казва, че плодовете от Дървото на познанието са сладки? Дяволът? Какво пък, той е известен измамник. Сокът на райското дърво е бил горчив като хинин и режещ като начупено стъкло. Но когато забраненият плод докосне устните ти, вече не е по силите ти да го отхвърлиш. Плачеш като звяр, облизал окървавено острие. Плачеш,

давейки се в собствената си кръв — и продължаваш да лижеш смъртоносното острие...

Точно по този начин осъзнава своята смъртност всяко същество, вкусило горчивия плод на познанието. Осъзнава — и остава да живее с това знание, неспособно да се добере до сладкия плод от Дървото на живота. Ти винаги имаш избор дали да се откажеш от живота, но нямаш избор дали да се откажеш от разума. Можеш да го потискаш с алкохол и наркотици, да полудяваш или да се стремиш към нирвана, но само шеалите бяха намерили окончателния изход. Само шеалите бяха успели да повърнат нежелания дар, да го изплюят в краката на жестоките богове.

Шеалите отричаха разума, защото той носи в себе си познание за смъртта.

Шеалите бяха избрали покоя.

Шеалите не искаха да страдат.

Шеалите бяха станали щастливи.

Само децата не се страхуват от смъртта — те вярват, че ще живеят вечно. Само децата и безумците.

Шеалите се бяха отказали от разума — и това беше техният избор.

„Отхвърлям мисълта за висшето... отричам се от съмненията... ще бъда щастлив... Винаги... винаги... винаги...“

— Тя си отива! — извика Ирина и хвана Мартин за ръката. — Мартине, това ѝ въздейства!

Момичето-шеал наистина се променяше. Движенията ѝ ставаха по-плавни, тя изпадна в транс и вече надали помнеше кой е с нея и защо е тръгнала около огнедишащото гърло. Танцуваше около жреците, очите ѝ се изцъкляха, пълнеха се с бездънна пустота — езици от ален пламък в черните дълбини на зениците.

— Тя има право да си тръгне — каза Мартин. — Не се бой, на нас това няма да ни подейства. За да въздейства, трябва да си роден с него и да живееш с него... да се подготвяш, да мечтаеш, да вярваш... в щастие без разум...

Момичето танцуваше. Крилете се издигаха и се спускаха, тя преминаваше с подскоци покрай свещениците, чийто речитатив премина в напевно мърморене. Сега всеки следващ жрец започваше да говори заедно с предишния, те взимаха думата един от друг, гласовете

им се издигаха високо в черното небе, от което светлината на кратера беше издухала всичките звезди, и тънкото гласче на момичето се вливаше в ликуващия хор.

„Завинаги, завинаги, завинаги! Ще живея, ще живея, ще живея! Да се мисли е зло, да се мисли е болка, да се мисли е страх! Завинаги, завинаги, завинаги...“

Мартин погледна към Ирина — тя плачеше, без да откъсва поглед от танцуващото птиче.

— Тя си го избра сама! — изрева Мартин. — Не се намесвай! Тя ще бъде щастлива!

— Направи нещо! — извика Ирина. — Направи нещо! Това е неправилно, това е капан, това е лъжа! Та това е равносилно на смърт! Спри я!

Те вече бяха направили пълен кръг. Последният жрец извика нещо ликуващо и радостно и момичето му извика в отговор. Разпери криле — донякъде като призив за внимание, но вече не беше говор. С възторжено пеене момичето-шеал заобиколи жреца и скочи в кратера.

Мартин не успя да измисли нищо. Тялото му реагира само — хвърли се напред, блъсна жреца и се опита да ѝ препречи пътя. Пръстите му се плъзнаха по перата ѝ, но не успяха да я хванат.

Мъничката фигурка, разперила криле, падаше в бушуващия пламък.

И Мартин пристъпи подир нея.

Камъкът с лекота избяга изпод краката му, топлият вятър го удари в лицето, стана горещ и се превърна в езици пламък. Огънят облиза тялото му — и отлетя нагоре.

Мартин и момичето падаха в разширяваща се каменна шахта. Над главите им ревеше отдалечаващият се пламък, долу мъждиво пулсираше червеникав мрак. Мартин промени стойката си — сега в него нямаше място за съзнание, сякаш речитативите на жреците бяха изхвърлили и неговия разум. Останаха само инстинктите и юношеският опит от няколко скока с парашут. Тялото му послушно се устреми след падащото момиче.

Горещият вятър го биеше в лицето. Мартин премина покрай момичето, разпери ръце, обърна се по гръб, от джобовите му изпопадаха разни дребни предмети. Момичето падаше върху него — безволева, застинала, със свити зад гърба ѝ, сякаш прекършени криле.

После изцъкленият ѝ поглед се плъзна по него и тя започна да бие с криле, закрещя — сякаш едва сега осъзнала, че се носят в огнена бездна.

— Лети! — закрещя Мартин на туристически, надявайки се, че тя ще разбере ако не думите, то интонацията. — Ти можеш да летиш, лети! Ти можеш да летиш!

Момичето започна да бие с криле и се понесе нагоре. Той се преобърна и се вторачи в приближаващата огнена зеница.

Какво е това — същата завеса, както и горе?

А какво има под нея — камък?

Шеалите не умеят да летят. Дори птичетата.

Мартин разпери ръце. Издърпа ризата си, опитвайки се да разпери между ръцете и тялото си поне някакво подобие на криле.

Ризата се изтръгна от ръцете му, огненият ураган близна лицето му — и остана над главата му.

Мартин падаше и падаше — в ревящия въздушен поток, в изригванията на гигантската турбина, в задействаната аеродинамична тръба. Все по-бавно и по-бавно — и накрая тъмнината го удари с еластична мрежа, която се огъна, удари шамар на цялото му тяло и го подхвърли. Той отлетя встрани, към някаква мътна червена светлина, към виеща се по спирала дупка.

Момичето-шеал галеше лицето му с меките си крила. Мартин я гледа дълго, преди да се опита да седне. Цялото тяло го болеше, виеше му се свят, но беше жив и като че ли цял.

„Ти си жив — каза момичето. — Страх ме беше, че ще се пребиеш. Вятърът на Срещата би трябвало да удържи един възрастен, но ти си по-тежък от нашите възрастни.“

Намираха се в малка килия с мек под. В стената се виждаше кръглото око на тунела, по който Мартин и момичето се бяха плъзнали тук; на срещуположната стена имаше кръгла затворена врата.

„Страх ли те беше? — попита той. Беше много неудобно да се говори на жестомимичен език в седнало положение, но засега не се решаваше да се изправи. — Не бива да се страхуваш повече.“

„Защо скочи след мен? — попита момичето. — И ти ли искаше да се отървеш от разума си?“

„Не.“

„А защо?“

„Уплаших се за теб.“

„Това е глупаво — каза момичето. — Огънят е слаб, той не може да навреди. Вятърът на Срещата духа от самото дъно и забавя падането. Аз трябваше да падна меко — и вече без разум.“

„Не се ли получи?“ — попита Мартин.

„Не.“

„Извинявай.“

Момичето го прегърна. Пернатото телце миришеше на току-що изсушена възглавница и нещо медено, като изкърпано кученце.

— Изобщо не съжалявам — каза момичето. Беше напрегната и слагаше ударенията неправилно, на първите срички, обаче говореше на туристически.

— Какво ще стане сега? — попита Мартин.

— Не знам — отговори момичето. — Да си разумен е толкова глупаво! Не знаеш нищо предварително.

— Точно така е — каза Мартин. — Помогни ми, малката.

Виеше му се свят и му се повдигаше. Но, опирайки се на крехкото рамо, все пак успя да се добере до вратата.

Излезе заедно с момичето в огромна сводеста зала, пълна с жреци шеали. Те прииждаха и прииждаха, изпълзяваха от тесните дупки в стените, скачаха от балкончетата, идваха от коридорите — безмълвни, шумолящи с перата си фигури, движещи се с такава лекота, сякаш слепотата изобщо не им пречеше. Мъждивата светлина на газените факли под тавана не позволяваше да се оцени броят им. Стотици? По-скоро хиляди...

Мартин съжали, че е оставил топлинната си пушка в хотела...

— Не се бой — каза момичето. — Те просто са много изплашени...

Пернатото телце се изплъзна изпод ръката му и тръгна напред. Мартин се олюля, но се задържа на крака.

Момичето заговори и след първите й думи в залата настана тишина. Тези, които не бяха успели да влязат, застинаха на прага.

Момичето говореше и Мартин със смайване осъзна, че в гласа й не е останало нищо детско. Тя не обясняваше и не молеше. Тя заповядваше.

Жреците паднаха ничком. Само момичето остана право и бавно обхождаше с поглед залата.

Мартин се отпусна на коляно. Момичето го погледна — и се усмихна.

— Ти можеш да станеш.

Мислено отбелязвайки, че „може да стане“, но изобщо „не може да стои“, той се изправи. Червено-черните фигури пълзяха по пода — и в трескавите им движения липсваше желязната увереност на инстинкта, личеше само паниката на потресения разум.

— Ти си моето ято — каза момичето. — Но сега аз съм длъжна да остана. Пусни ме, Мартине, или остани с нас.

— Пускам те — отговори Мартин. — Това е твоето ято и твоят свят. Научи го да лети.

Той извади от джоба си „документа за птичето“ — виж ти, не беше изпаднал — и го накъса на парчета.

Момичето се приближи към него и го обхвана със своите ръце-криле.

— Много те обичам. Благодаря ти. Сигурен ли си, че не искаш да останеш?

— Абсолютно — прошепна Мартин.

— Трудно ли ще ми бъде? — попита момичето.

— Определено.

Тя кимна и го хвана за ръка. Поведе го покрай паникьосаните жреци.

Колкото и да беше странно, автобусът още си вървеше. Изчакаха го на спирката — Мартин, Ирина и момичето-шеал, заобиколено от стражи. И в четирите китки на всеки от тях проблясваше оръжие — и това не бяха само ритуални кинжали.

— Шофьорът все още е неразумен — каза момичето, когато по улицата се появи бавно носещият се автобус. — Нищо. Той ще ви откара. Така ще е по-спокойно.

Мартин погледна накриво охранителите — но в погледа на нито един от тях не личеше студено спокойствие. По-скоро се виждаше пламъкът на фанатична преданост. Червено-черните пера показваха, че са жреци, но не бяха слепи. Навярно не бяха преминали през окончателното посвещаване в послушници...

— Могат ли да те нападнат? — попита Мартин.

— Могат — отговори простичко момичето. — Ще има още много вълнения... ще има огън и кръв.

— Не исках — каза Мартин. — Прости ми.

— Всичко е наред — каза момичето. — Така е трябвало да стане — и така стана. „Безкрилият пришълец ще пристъпи в бездната, за да може момичето от неговото ято да запази разума си...“ Кой е очаквал, че това ще се случи наистина? Откъде безкрилият пришълец ще има свое ято?

— Така значи... — рече провлачено Мартин. — Винаги съм мечтаел да стана герой от пророчество... Точно така ли е написано?

Момичето се поколеба.

— Ами... те тези пророчества са такива двусмислени... Буквално е „чужденец, неспособен да лети“ — това би могъл да е всеки шеал от друга държава. И още „дете от неговото стадо“ — отнася се по-скоро за момче, отколкото за момиче. Но така се смяташе по-рано. Сега всички ще мислят по друг начин. Вече се разпоредих.

Мартин неволно се усмихна.

— Ясно. Какво пък, тогава няма да ти давам никакви напътствия. Ти ще се справиш прекрасно и сама.

— Аз съм много разумно момиче — каза птичето.

Автобусът спря. Шофьорът хвърли на Мартин празен поглед и се обади:

„Здравей. Идваш ли?“

„Здравей. Идваме“ — отговори Мартин.

И докосна на прощаване крилете на девойката. Искаше да я потупа по смешния жълт перчем, но не се реши да го направи под яростните погледи на охраната.

Автобусът потегли с бучене по улицата. Мартин погледна с упрек Ирина и тя наведе поглед.

— Ти си знаела — каза той.

— Знаех. Само че мислех, че този „чужденец, неспособен да лети“ ще бъда аз. Проблемът при тези пророчества е, че всичко е уклончиво, неразбираемо, заплетено...

Мартин поклати глава. Не му се искаше да ругае. Цялото тяло го болеше. Автобусът бавно се носеше към Станцията, зад гърбовете им оставаше обхванатият от епидемия на разумност град.

— Разумни шеали... — прошепна Ирина прочувствено. — Какво ли ще стане сега...

— Юрий Сергеевич ще ми откъсне главата — съгласи се Мартин. — Вместо меланхолични, спокойни шеали — енергична млада раса. Като гръм от ясно небе... И ти ще си изпатиш, не се усмихвай.

— Не се усмихвам на това. Все още съм жива, разбираш ли? И ако след половин час вляза в Станцията — ще остана жива. Фантастика!

Мартин се замисли и сложи топлинната пушка на коленете си. Автобусът тихо се носеше в нощта.

А отзад, в града, прозвуча нещо като картечен откос.

— Ира, та нали ти за пръв път постигна успех... — каза Мартин. — Виждаш ли? Нещо се променя.

Но тя поклати глава.

— Не го постигнах аз, Мартине. Ние го постигнахме.

Никой не ги нападна.

Верандата пред входа на Станцията беше пуста и те се изкачиха по стъпалата. Мартин отвори вратата пред Ирина и я изчака да влезе. Огледа се.

Не се виждаха преследвачи.

Затова пък на някои места в града бяха избухнали пожари.

— Успех, момиче — прошепна Мартин, загледан към Джорк. Влезе след Ирина и затвори вратата.

Вече бяха в Станцията. В абсолютна безопасност. На територията на пазителите никой не можеше да навреди никому.

— Преминахме — каза Мартин. — Ира, ние преминахме!

Усмигнаха се глупаво един на друг.

Предопределеността беше пречупена!

Ирина шест беше останала жива!

— Имаш ли история за пазителите? — попита Мартин.

Момичето кимна и попита:

— А ти за какво ще разказваш?

Мартин кимна към входната врата.

— За тези, които успяват да преминат нататък. И за онези, които остават. И за това, че тази история се случва не за първи път.

— Моята история е по-простичка — призна Ира. — Но мисля, че ще свърши работа.

— Тогава да вървим — реши той. — Да си разкажем приказките и...

— И къде ще отидем?

Мартин се сепна. Погледна я в очите и попита с въздишка:

— На Талисман?

— Да. Там е другото мое „аз“. Не мога да я оставя. Тя не би ме изоставила.

— Значи на Талисман — примири се Мартин. — Как ми се иска да се прибера вкъщи...

— И на мен.

Коридорът ги отведе в чакалнята. За разговорите с пазителите бяха предназначени мънички кабинки, наредени по периметъра на залата. Вратите на две от тях бяха откренати.

— Чакали са ни — отбеляза Мартин.

— Те винаги чакат — съгласи се Ирина. — Е... късмет!

Преди да тръгнат към кабинките, те се целунаха. Като приятели, а не като любовници.

— Тук е тъжно и самотно — каза пазителят.

— Скоро ще стане доста по-весело — отговори Мартин, докато седнаше. Подчинявайки се на непонятен порив, той сложи топлинната пушка на аранките върху масата. Искаше му се да направи някакъв жест — макар и високопарен, но разбираем.

— Поговори с мен, пътничко — продължи пазителят.

Той беше мършав и жилест, по-висок от Мартин, но при това някак крехък, несолиден. Повелителите на Галактиката не трябва да са такива...

Макар че кога повелителите са се отличавали със своя ръст и телосложение? Само във възторзите на придворните блюдолизци.

— Ще разкажа за онези, които остават по средата — каза Мартин. — Не за неудачниците — тяхната повест е много тъжна и скучна. Не за победителите — тяхната история не може да се разкаже с думи. Хората по средата — те винаги са повече от победителите и победените. На всяка планета, във всяка раса... дори и при пазителите.

Пазителят го гледаше, без да мига.

— Някога проблемите са се решавали много просто — каза Мартин. — Ако едно племе е придобило разум, а друго така и си е останало стадо, то се е превръщало в храна. В мишена за стрелите, които не е съумяло да измисли. В кокалени накрайници за копията. Били са прости времена — и са останали такива още дълго време. Тези, които изоставали в надпреварата, които изоставали дори с една крачка, се превръщали в роби. Вкарвали ги в резервати и анклави. Ставали от сън с биенето на заводския гонг и с първите слънчеви лъчи. Прости времена — прости решения. Но простите времена свършили.

Пазителят мълчеше.

— Някои успели да достигнат до небето. Някои успели да опитат Дървото на живота. Някои си оставили разума за резерва — както ние сме оставили инстинктите си на тавана на съзнанието. Колко е продължило това — един кратък миг или цяла епоха? Не знам. Но когато младите богове си тръгвали, изгаряйки мостовете след себе си, зад гърба им оставали хората средняци. Тези, които не били успели. Тези, които не били поискали. Тези, които избирали привичния и безопасния път на разума...

— Боговете не изгарят мостове — каза пазителят. — За целта си има хора.

Мартин се сепна.

— Благодаря за нашата история — продължи пазителят. — Но историята за хората средняци е много банална история... Тук е тъжно и самотно, пътнико.

— Вие сами сте разрушили транспортната мрежа... — прошепна Мартин. — Нали? Вие или вашите предци — онези, които не са преминали на следващото стъпало...

Пазителят мълчеше.

— Хора средняци — каза Мартин. — Ние ви смятахме за богове... или почти богове... а вие сте само хора средняци. Тези, които не са успели. Които са се свързали от скръбта от поражението и повтарят опита! Нали?

— Тук е тъжно и самотно, пътнико — каза пазителят. На Мартин му се стори, че в гласа му наистина имаше раздражение. — Слушал съм много такива истории.

Мартин замижа, докато в очите му не блеснаха искри. Беше почти прав. Почти беше разбрал. Истината беше някъде близо...

— Не мога... — каза той. — Почти познах, но... аз също съм такъв човек средняк! Не знам!

— Боговете отиват в небето, а неудачниците си остават на Земята. Но под това небе и по тази земя ходят хора средняци — каза пазителят. — Какво те плаши, Мартине? Какво се опитваш да разбереш? Дали ще отидеш в небето? Или ще останеш на земята?

— Опитвам се да разбера къде да отида!

— Талисман ще ти даде ключ за всички отговори. Но първо довърши историята за хората средняци.

— Ще разкажа друга — каза бързо Мартин. — Историята за момичето и птиците...

— Няма да приема друга история — поклати глава пазителят. — Ти започна един разказ и ще ти се наложи да го завършиш.

Мартин въздъхна и каза:

— Там, зад стените на твоята Станция народът на Шеали се сдобива с разум. Неудачниците няма да издържат шока и ще загинат. Победителите ще придобият разум и ще започнат да управляват новия свят. Но за повечето, пазителю, нищо няма да се промени! Абсолютно нищо. Независимо дали ще мислят, или ще се ръководят от инстинктите си — това изобщо няма да промени живота им. Не всички се нуждаят от разум. Не всички могат да мислят. И в това е вечната уловка. За хората средняци, за тези, които не искат земята, но не са дорасли за небето, има толкова място между небето и земята. Винаги и навсякъде накрая остават средняците. Моята история няма край, пазителю... както няма изход за хората средняци.

— Ти разсея моята тъга и самота, пътнико. Мини през Портала и продължи по пътя си.

Мартин го погледна подозрително.

— Вече не искам от теб да завършиш историята си — потвърди пазителят. — Не ти задавам въпроси. Не ти давам отсрочка. Мини през Портала и продължи по пътя си.

— Какво не е наред? — попита Мартин.

Но пазителят вече беше изчезнал и го беше оставил сам.

Мартин удари с досада по масата. Нямаше го обичайното приятно усещане от малката победа. Нямаше го удоволствието от разказаната история.

Разрешиха му да мине през Портала така, сякаш му подхвърляха подаяние. Или даже разочаровано се извърнаха встрани: ако искаш — минавай...

Мартин излезе от кабината замислен и недоволен. Ирина вече го чакаше.

— Всичко ли е наред? — попита тя.

— Преминах — промърмори той и кой знае защо си спомни приемните изпити в университета.

— Не съм се и съмнявала — каза Ирина. — Браво на теб.

— Какво разказа? — поинтересува се Мартин.

— Историята за това как се влюбих за първи път.

Мартин неволно се усмихна.

— А аз си мислех, че с тази история си излязла от Земята...

— Тогава тази история още не се беше случила — отговори простичко Ирина.

Постояха и се погледаха за секунда. После Мартин я хвана за ръката и каза:

— Да вървим... трябва да побързаме.

— Защо? — напрегна се девойката.

— Не знам — отговори той. — Усещам, че нещо не е наред? Недоволен съм от своята история. Имам усещането, сякаш съм се провалил на изпит.

Ирина го гледаше, прехапала устни. После тихичко каза:

— А аз исках да предложа... да останем тук за два-три часа. Да си отдохнем... Е... — И смутено се усмихна.

— Иринка, трябва да побързаме — каза твърдо Мартин. — Времето отлита. Чувам го как бяга покрай нас... още минута — и няма да го догоним...

— Да вървим — кимна тя.

Двамата бързо, почти на бегом, отидоха в центъра на Станцията. Залата с Порталите беше празна и при приближаването им се отвори врата.

— Може би нещо се е случило с мен... на Талисман? — предположи Ирина. — А?

— Тогава щеше да почувстваш — отбеляза Мартин. — Не, не знам. Хайде да побързаме.

Вратата се затвори зад тях, екранът на компютърния терминал светна. Мартин бързо избра Талисман, като за секунда се поддаде на изкушението да се опита да отдели два реда едновременно. Разбира се, нищо не се получи.

— През главната Станция ли ще излезем? — попита Ирина.

— А ти коя избра?

— Някоя, аз избрах само планетата...

— Тогава по подразбиране трябва да си излязла през главната Станция на Талисман... — За всеки случай отвори поддиректорията и кимна. — Да, тук са само две... Е, какво, тръгваме ли?

— Да — каза Ирина, хвана го здраво за ръката, усмихна се и отметна глава назад — сякаш се надяваше да усети стремителния полет през Вселената...

Мартин натисна *Enter*.

Като си беше редно, стаята не се измени.

Само дето Ирина вече не беше до него.

Мартин бавно вдигна дланта си и я притисна към лицето си. Кожата му още пазеше топлината и аромата на Ирина Полушкина номер шест...

— Гадини! — закрещя Мартин. — Мразя ви! Гадини!

Ако сега в стаята беше влязъл пазител, щеше да насочи срещу него топлинната пушка — за да изчезне също толкова лесно и безвъзвратно, като Ирина.

Но никой не влезе. Беше му оставено пълното право да чупи терминала, да рита по стените и да плаче до послушно отварящите се врати.

ЧАСТ СЕДМА
ВИОЛЕТОВО

ПРОЛОГ

Фазанът по бохемски е екзотично ястие за Русия. Вече бяха минали петдесет години от излизането на екран на филма „Диамантената ръка“, но „дивечът“ така си и остана символ на разпуснат гуляй, в който участват или ловци, или — откъдето и да ги погледнеш — съмнителни типове.

Затова пък из необширните простори на Чехия дивечът може да се срещне във всеки приличен ресторант. Нека шкембестите немски бургери и гладните за впечатления руски туристи се нахвърлят на „печения глигански джолан“, наденичките и други ястия, приготвени от най-добрия приятел на Мечо Пух^[1], нека американските туристи, убедени в диетичните свойства на кока-кола лайт, да ядат хамбургери в „Макдоналдс“. Сериозният човек, склонен да контролира равнището на холестерол в кръвта и броя на дупките на колана си, би трябвало да обърне внимание на дивеча във всичките му разновидности. Шницели от сърна, месо от див глиган с меден сос — ето го нашият избор.

И фазан по бохемски — достоен представител на вкусната и здравословна храна.

Разбира се, само по себе си фазанското месо е сухичко, така че преди да се изпече, изчистеният фазан трябва да се обвие в дълги ивици сланина. Пече се не по-малко от час, като от време на време се полива със собствения му сок. После в този сок се добавя сметана и бяло вино и така се получава забележителен сос. Прекрасен привкус на фазана придава червеното зеле — в задушен вид то придобива лилав цвят.

Между другото в домашни условия точно по същия начин може да се приготви и кокошка...

Но в онази отдавнашна вечер Мартин седеше с чичо си в мъничко ресторантче в Карлови вари, на масата имаше фазан, в халбите — бира, а в малките чашки — неизбежната в този град „Бехеровка“^[2].

— Помни ми думите — казваше мрачно чичо му, — скоро тук няма да може да се минава от пришълци.

— Та те не напускат своите Станции — опитваше се да възрази Мартин. Тогава двамата бяха осезаемо по-млади, а пазителите все още си оставаха главна тема за разговор и биваха наричани просто „пришълците“.

— Ще ги напуснат! — рече чичо му. — Ако не те самите, ще плъзнат други. Виж само колко прекрасна планета имаме! Ненапразно пришълците долетяха при нас...

Мартин се огледа и потвърди, че планетата е красива, особено в този район, и пришълците са долетели ненапразно. Но нали освен въоръжената експанзия съществуваше и мирният туризъм, което те двамата потвърждаваха със своите действия...

Чичо му изсумтя възмутено. В младостта си беше служил в съветските войски в Чехословакия, затова възприе думите на Мартин като подигравка или деликатен упрек.

— Мартине, повярвай на стареца... — В онези времена чичо му все още се надуваше и се наричаше „старец“. — Не може да има дружба и добросъседство между две раси с такъв огромен дисбаланс в развитието, такова несходство в културата и психологията!

— Четох нещо подобно в „Експерт“ — промърмори Мартин, отрязвайки си парче от фазана.

— И дори и да ни желаят само доброто — продължи чичо му, — откъде да знаем какво е тяхното „добро“? Нали и ние желаехме само доброто на чехите... все се чудехме защо се мръщят на нашето добро...

— А това не съм го чел никъде — отбеляза Мартин.

— Ех, Мартине — каза тъжно чичо му, съпровождайки с поглед една симпатична двайсетгодишна сервитьорка. — Ти си млад, ще видиш още много неща. И ще се убедиш, че съм прав. Когато твоите лични интереси и персоналните ти мечти не съвпадат с плановете на пазителите.

Мартин премълча. След връщането от курорта, където чичо му уж си лекуваше черния дроб, разреждайки с минерална вода бирата, а той самият пиеше бира, без да пренебрегва минералната вода, възнамеряваше да мине през Портал и да види някой чужд свят... безопасен, разбира се, от който вече са се връщали хора..., още повече че един случаен познат, преуспял бизнесмен, беше готов да плати прилични пари за екзотични вещи от други планети...

Така че тогава смяташе пазителите за нещо добро, долитането им — за огромен късмет, а предложените на хората технологии — за пробив в щастливото бъдеще.

— Рано или късно... — каза чичо му, бодвайки с вилицата парче къдраво виолетово зеле. — Рано или късно ще го осъзнаеш. Тогава ще ми се обадиш, ако съм още жив, и ще кажеш: „Чичо, ти беше прав...“.

... Мартин се изправи, облягайки се на пушката си. В душата му беше тъжно и пусто.

— Тук няма телефон, чичо — прошепна той. — Но ти беше прав.

Събра снаряжението си. Окачи пушката на колана си като шпага — благодарение на късата ѝ цев това изглеждаше естествено.

Пазителите не се появяваха. Никой не се появяваше. Всички старателно го игнорираха.

Той прекоси коридора, надничайки във всички стаи, на които се натъкна. Откри двама делови дио-дао, заети с разговор, група хуманоиди от непозната раса, които го погледнаха с такъв страх, че той предпочете да излезе и да не плаши начинаещите туристи.

Едва на верандата, след като беше вдишал от прохладния опияняващ въздух на Талисман, видя пазител.

Един-единствен.

Стар прегърбен пазител, чиято лява ръка завършваше с чуканче без пръсти. За първи път виждаше пазител-инвалид.

И този пазител го чакаше.

Яростта вече беше преминала, беше се претопила в тъга и тъпо огорчение. Мартин се приближи към пазителя, погледна го в очите и попита:

— Защо?

Пазителят мълчеше. Присвиваше късогледо очи, вторачен в човека.

— Ако не сте могли да я спасите... — прошепна Мартин. — Ако сте знаели, че тя ще изчезне...

— Ние не сме богове — каза пазителят. — И ако виждаме по-надалече, това не означава, че виждаме всичко.

— Значи отговаряш? — попита Мартин. — А, пазителю? Ще поговориш ли с мен? Ще разсееш ли моята тъга и самота?

Но пазителят мълчеше.

— Какъв съм аз за вас? — попита Мартин. — И какво е за вас човечеството? От какво се боите? Към какво се стремите?

— Талисман те очаква — каза пазителят.

— Ако открия как мога да ви унищожа — каза Мартин, — ще го направя. Това е заплаха.

— Открий — каза простичко пазителят.

И изчезна.

А Мартин тръгна към края на верандата, за да слезе от нея.

Към бялата пяна от облаци, облизващи стъпалата на Станцията.

Облаците, пълзящи по черните огледални скали, които като редки айсберги се подаваха от бялата равнина. Бели облаци под виолетовото небе и забития над планетата мъничък, нажежен до бяло гвоздей на слънцето...

Всичко приличаше на детски анимационен филм, където можеш да бягаш по облаци, да се премяташ в еластичен памук и да правиш снежни топки от пара. Мартин знаеше, че няма приказки, и ако странната субстанция на Беззар издържа човешкото тяло, то облаци на Талисман не са способни на подобни фокуси.

И все пак, когато отпусна крак в плътната бяла мъгла, задържа дъха си — сякаш очаквайки, че облакът ще издържи тежестта му.

Мъглата се разсея — както си е редно за всяка прилична мъгла.

Мартин започна да се спуска, чувствайки под краката си все същите стъпала. Мъглата се издигаше все по-нагоре, докато не стигна до брадичката му. Тогава той спря за миг. Наоколо се простираше хълмисто бяло поле, пълзящо бавно по волята на ветровете. Ослепителната точка на слънцето изгаряше темето му. В полезрението му бяха не по-малко от десет скали — най-високата се издигаше на стотина метра над облаци и в разчупените черни огледала се отразяваше Станцията с нервно подмигващия ѝ фар.

Станцията беше нестандартна и много красива, приличаше на малък замък от черен камък, покрит от покрив с бели керемиди.

Колко щеше да е щастлив, ако до него беше Ирина! Колко хубаво щеше да бъде да се позабавляват, снимайки се един друг — до шия в облачното мляко, правейки се, че наистина крачат по облаци, улавяйки удачния ракурс — например отражението на Станцията в огледалната скала... Колко зловещо, но сладостно би било да влизат

заедно в пяната на облаците, хванали се за ръка, заслушани в дишането си.

Но Ирина — неговата Ирина — вече не беше във Вселената.

Тя не просто беше умряла — тя беше изчезнала. Бяха я изтрили с невидим курсор, като печатна грешка, като излишна буква, появила се случайно на монитора на живота.

Остана само споменът. Топлината на ръката ѝ все още грееше дланта му — така боли ампутираният крайник, нежелаящ да се примири със смъртта...

Мартин изгледа Станцията с омраза.

И пристъпи, потапяйки глава в облака.

Това изобщо не приличаше на многократно възпяваните лондонски мъгли... впрочем, никога не му се беше удавало да завари Лондон в мъгла. Но облаците на Талисман не приличаха и на обикновената мъгла, която се стели есен по горичките на Подмосковието или целенасочено се стича към летищата. Те мигновено скриха от Мартин дребното зло слънце, но останаха светли, едва ли не светещи — сякаш вървиш в течна светлина. Освен това изобщо не се усещаше влага. Суха пара, като от изпаряваща се въглеродна киселина, но при това топла...

Той закрачи по спускащата се стръмно надолу стълба. Камъкът скоро свърши и стълбата стана дървена.

Мъглата сияеше, изглеждаше даже, че не скрива околния свят, а го осветява. Дървените стъпала под краката му проскърцваха. Няколко пъти се отклони встрани, натъквайки се на силно опънато въже — импровизирани перила, а същевременно и опора на стълбите. Най-накрая се предаде и тръгна покрай въжето, плъзгайки ръка по него.

Не беше възможно да разбере дали е сам на стълбата — дали напред вървят други скоро пристигнали пътници, а насреща се изкачват уморени талисмански туристи. Видимостта беше не повече от два-три метра, звуците потъваха в мъглата. Чуваше се само слабото монотонно скърцане на стъпалата...

А може би това беше за добро. Мартин знаеше, че Станцията е разположена на почти двеста метра над повърхността на планетата. И макар във вътрешността на мъглата почти да нямаше вятър, спускането по крехката конструкция все пак си беше неприятно.

Светлината на мъглата постепенно помръкваше. Към края на пътя Мартин вървеше в мъждив неуютен полумрак, но затова пък отпред се появиха електрически светлини. Селището Амулет, неофициалната столица на Талисман, беше потънало в изкуствена светлина. На местните жители никога не им се налагаше да пестят електричеството.

Мартин срещна първия златотърсач веднага след слизането си от стълбите. Под краката му сега имаше огледално чист камък, на места блестящ, хлъзгав като лед, но в по-голямата си част напукан и ухабен.

Златотърсачът седеше на четири крака пред „сейф“ — подаващ се от камъните кръгъл люк с диаметър половин метър. Разбира се, люкът беше от същия черен камък, както и цялата твърд на Талисман.

— Мир вам! — каза Мартин, приближавайки се толкова близо, че смътният силует на златотърсача придоби очертания.

Златотърсачът, неспретнат младеж, се обърна и го изгледа напрегнато. После брадичката му потрепна и той неохотно отговори:

— Мир...

— Как се справяте? — попита Мартин, кимайки към капака на „сейфа“.

Златотърсачът неопределено сви рамене. В същия момент часовникът му изписука и той се зае да отвърта капака в посока, обратна на часовниковата стрелка. Капакът явно беше тежък, но младежът не помоли за помощ.

— Справяте ли се? — попита Мартин. — Да ви помогна ли?

Младежът със сумтене отмести капака. Погледна в „сейфа“ — малка вдлъбнатина в камъка. Вътре нямаше нищо.

— Ще ми провърви следващия път — каза младежът и се зае да завива камъка. Върху каменния диск с ярка флуоресцентна боя беше написано осемцифрено число и буквата „8“. След като приключи, младежът докосна часовника си, нагласявайки таймера си.

— С интервал от четирийсет и три минути? — блесна с ерудицията си Мартин.

— Това е бърз сейф. С интервал двайсет и четири и половина... — отговори неохотно младежът. — Ти какво? Да не си решил да се захващаш със златотърсачество? Напрасно, гадна работа. Ще пукнеш от скука.

— Не, тук съм по други дела — отговори учтиво Мартин.

Гласът на младежа веднага стана по-отзивчив.

— Е, какво пък, тук е забавно... ще ме черпиш ли цигарка?

Мартин безмълвно му поднесе почти пълния пакет.

— Охо... — възкликна лакомо младежът. — Може ли да си взема две?

— Вземи целия пакет.

— Благодаря — изрече прочувствено златотърсачът. — Добрите хора са рядкост в наши дни. Андрей!

— Мартин — отвърна детективът, стискайки без особен ентузиазъм отдавна немитата ръка. Седна до златотърсача и продължи: — Я кажи, често ли попада нещо ценно?

— Не особено — въздъхна златотърсачът. — Веднъж на сто — сто и трийсет отваряния се намира нещо. Схеми, пурпурен пращец, спиралки... но това са дреболии. Стигат, за да се преживява, но не повече.

— А по принцип намират ли нещо интересно?

— Намират — съобщи Андрей, жадно дърпайки от цигарата. — На някои им върви... Една девойка миналата седмица намери ключ.

— Ключ? — попита недоверчиво Мартин.

— Ами така го нарекоха. Цилиндър — младежът изрисува във въздуха нещо, наподобяващо дебел молив — с нарязи и изпъкналости. Ясно е, че може и изобщо да не е ключ, но в момента вече са готови да броят трийсет хиляди евро за него!

— Яко! — съгласи се Мартин. — Но нали засега от нито една находка не може да се извлече реална полза?

— Пурпурният пращец лекува настинка — отговори сериозно младежът. — Отведнъж, достатъчно е само да го смръкнеш. Спиралите са много добри проводници на ток, разправят, почти като свръхпроводниците... Военните много ги купуват. И вашите, европейските, и щатските, дори нашите.

— Аз съм руснак.

— С такова име? — младежът се изкикоти. — Ама че работа... На мен и без това ми е все едно нужни ли са тези боклуци някому, или не. Важното е да плащат пари за харчене.

— Курорт за сталкери — въздъхна Мартин.

— Това пък какво е? — настръхна младежът.

— От една книжка... забрави... — каза Мартин, разглеждайки с любопитство люкчето на „сейфа“. „Сейфовете“ бяха главната причина, поради която на Талисман се стичаха хора и извънземни. Никой не знаеше как действат, но в херметично затворените сейфове периодично се появяваха странни, непознати на нито една цивилизация предмети. Важно беше само да се изясни интервалът, през който работи „сейфът“, и капачето да се отвори навреме — предметите се задържаха не повече от две-три минути, след което изчезваха безследно. Имаше теория, че мрежата от „сейфове“ е свързана помежду си с хиперпространствени преходи — та нали към сейфовете не водеха никакви тайни проходи, а прецизно изрязаният заедно с парче скала „сейф“ продължава да работи още известно време. Така и не намираха употреба за откритите предмети, но всички раси за всеки случай се стараеха да купуват загадъчните артефакти.

— Ето какво мисля аз — каза младежът, сякаш беше прочел мислите му, и запали втора цигара: — Това не е никаква транспортна мрежа. Какво си мислят нашите идиоти? Стоят си тези неща по сейфовете и за по-голяма безопасност прескачат насам-натам...

— А ти как мислиш?

— Аз мисля — каза гордо златотърсачът, — че това е сметище. Някъде там, долу, живеят извънземни. Те изхвърлят целия си боклук на повърхността, в кофите за боклук. Той лежи тук известно време и се унищожава... А ние сме се научили да им отваряме капачите и да се ровим в боклука...

— Интересно — съгласи се Мартин и погледна младежа с по-голямо уважение. — Но защо боклукът е толкова еднообразен? Защо не го унищожават на място? Защо някои от нещата все пак работят? Защо изхвърлят и тях?

— Никога ли не ти се е случвало да изхвърлиш случайно хубава вещ? — отговори с въпрос Андрей. — Разни часовници... пръстени... батерийка...

— Така е — кимна Мартин.

— Ето! А относно това защо не ги унищожават на място... може да са такива чистници, че да им е неприятно да горят боклук вкъщи. А боклукът е еднообразен, защото по-голямата част я рециклират, изхвърлят само абсолютно ненужните...

— Браво — каза Мартин. — Напиши една статия за „Дайджест на пътешественика“.

— Това и смятам да направя — отговори скромно младежът. Часовникът му отново изписука и той се зае да отваря сейфа. Този път Мартин рискува да му помогне — младежът не възрази. Отместиха тежкия капак — и в девствено чистата преди малко вдлъбнатина откриха шепа пурпурен прах.

— Денят не е пропилян напразно — зарадва се златотърсачът. — Това са сигурни двеста евро!

Извади от раницата си стъклено бурканче, плоска лъжичка и четчица. Погледна накриво към Мартин и каза:

— Съгласно моята версия пурпурният прашец представлява екскрементите на извънземните.

— Значи не лекуваш настинката си с него? — уточни Мартин.

— Лекувам — каза младежът, прецизно събирайки прашеца.

— Е, пожелавам ти късмет — каза Мартин. — Ще тръгвам... Къде е най-добре да отседна?

— В „Умрялото пони“ — отговори лаконично златотърсачът.

Мартин прихна, после кимна и тръгна към светлинките на селището. Когато се отдалечи на солидно разстояние, извика на Андрей:

— Слушай, а как се казва девойката, която е намерила ключа?

— Виждам, че изобщо не се интересуваш от печалбата! — развесели се младежът. — Казва се Ирина!

— Разбрах — отговори Мартин.

— Само че тя не иска да продава ключа, напразно крещиш... — чу се откъм мъглата.

Мартин не отговори — вече крачеше по черния камък към светлинките на селището. Няколко пъти попада на хлъзгави участъци, веднъж даже падна и се попързала, любувайки се на изкривено отражение на лицето си в тъмното огледало.

После достигна една от електростанциите на селището. Заобиколени от символична ниска ограда, от скалите стърчаха десетки метални пръчки, скосено забити в камъка. Те бяха свързани по двойки във верига, а по-нататък към селището тръгваше дебел, добре изолиран кабел.

Електричеството беше навсякъде из Талисман. Само покопай по-надълбоко — и потърси две точки със значителна разлика между потенциалите. С течение на времето тайнствената електроцентраля се изтощаваше, но спокойно си работеше година-две.

Мартин тръгна по кабела и скоро се озова в покрайнините на Амулет. Не беше трудно да се разбере защо са избрали за селище точно това място — тук течеше плитка широка река. От спокойната вяла вода се издигаха ниски дървета — източник на храна и строителни материали. Край брега седеше старец с пушка на гърба — охраняваше плантацията. Той погледна Мартин доброжелателно, но все пак с професионалното внимание на караул.

Мартин му махна с ръка. Нямахше намерение да посяга на обществената (а може би и частна) собственост.

Трябваше му Ирина.

И ключа към тайните на Талисман.

[1] Става въпрос за Прасчо. — Бел.прев. ↑

[2] Силен чешки ликьор. — Бел.прев. ↑

1.

Тук не обичаха меките окраски.

Опалесциращата бяла мъгла и без това изменяше цветовете. Превръщаше червеното в розово, ултрамарина — в резедаво, бежовото — в зеленикавожълто, а кафявото — в цвят на придобила тен кожа.

И всяка къщурка в селището се сражаваше с натрапливите пастелни тонове, обличайки се в крещящи цветове. Ако е малинов — ще е до гланцов блясък, до сочността на прясна кръв. Ако е лазур — ще е звънлив като утринно небе над Средиземно море. Ако е зеленина — ще е гъста, ментова. Ако е синьо, ще е *истински* синьо; това, което в английския език се нарича royal blue^[1], а в руския не се нарича никак от времето на болшевишката революция.

И дори кремавите стени на кръчмата „Умрялото пони“ бяха боядисани с нещо толкова кремаво, че скромният пастелен тон се беше превърнал в пронизващ, тържествуващ каймачен взрив, във вълшебна къщичка от сварено кондензирано мляко, която биха могли да измислят братя Грим, ако им се беше случило да се родят в Съветския съюз.

Мартин си спомни със закъснение, че една от най-добрите стоки за Талисман бяха боите. Сега знаеше защо.

А на вратата на „Умрялото пони“, облечена с къса светлосива рокля, стоеше Ирина Полушкина.

Мартин спря на крачка от нея. Мълчеше — думите бяха безполезни.

Бавно, като насън, Ирина пристъпи срещу него. И се притисна към гърдите му.

— Никъде няма да ходим — прошепна Мартин, криейки лице в косите ѝ. — Чуваш ли, Иринка? Никъде. Ще си останем на Талисман. Завинаги. Ти и аз. Чуваш ли?

Думите потъваха в мъглата. Шумолящите сенки на минувачите се носеха покрай тях, иззад затворената врата на кръчмата долиташе тихият звук на непозната музика. Ирина продължаваше да се притиска

в него, сякаш нямаше сили да се отдръпне и да погледне в очите своя злополучен спасител ѝ любовник.

— Как? — все пак прошепна девойката.

— Просто изчезна — отговори Мартин. — Беше в Станцията на Шеали, а в Станцията на Талисман те нямаше.

Най-накрая се реши да я хване за ръката.

Дланта ѝ беше топла и жива.

Съвсем същата.

— Знаех отдавна — каза Ирина. — Още след... след Прерия се досетих. А и тук се заговорих с един човек... общо взето, стана ясно как ще приключат нещата. Затова и седях на място, чаках...

— Мен? — попита Мартин.

— Първо старицата с косата — отговори спокойно Ирина. — А след това започнах да чакам теб.

Отлепи лице от гърдите му и погледите им се срещнаха.

Очите ѝ бяха сухи и спокойни.

— Струва ми се, че съм нейният вестител — прошепна Мартин.

Ирина поклати глава.

— Не. Ти си неин съперник. Само че на никой още не се е удало да спечели тази битка. Да вървим, Мартине.

Тя го поведе към вратите на „Умрялото пони“.

— Ирина... — каза той, но тя притисна пръст към устните си и прошепна:

— Шт! После.

И се усмихна.

В този миг с яростта на обречен осъзна той осъзна, че никога няма да може да спори с Ирина Полушкина, последната и истинската. Че неговите думи „ще останем на Талисман“ не са просто думи, че той наистина никога няма да може да я напусне.

Повече няма да може да живее без това момиче.

Така че не каза нито дума повече, а хвана по-удобно топлинната пушка и влезе подир нея в кръчмата „Умрялото пони“.

* * *

Понито си беше на мястото. Стоеше на каменния постамент до голямата камина и гледаше тъжно посетителите със стъклените си очи. Късата козина се беше протрила на места — не от друго, а от любопитните докосвания на подпийналите гуляйджии, но като цяло чучелото изглеждаше прилично.

— Защо пони? — попита риторично Мартин, промъквайки се подир Ирина към дъното на залата. Нямаше много посетители, но Ирина явно се стремеше към най-уединеното място. Във вътрешността на таверната я нямаше вездесъщата завеса от мъгла и това даже някак напрягаше, караше човек да се чувства гол и беззащитен. — Защо е трябвало да мъкнат тук горкото животно?

— Като товарна сила — отговори мрачно Ирина. Изглежда и на нея ѝ беше мъчно за понито, издъхнало на чуждата планета.

— А от какво е умряло?

— Ами ей така — просто взело, че умряло — отговори философски тя. — Знаеш ли как се е казвало? Фродо!

Мартин кимна. Беше очаквал нещо подобно.

Стопанинът на „Умрялото пони“ се оказа нисък тъжен човечец, който приличаше на качествено, но портативно копие на скандинавец — синеок, с дълги светли коси и правилни черти на лицето. Само да беше висок над метър и шейсет — и всичките посетителки щяха да са негови!

— Мир вам! — поздрави той тъжно Мартин, като дойде лично на масата и избърса чистата покривка с пластмасова четка. — За пръв път ли сте на Талисман?

— Да, не ми се е налагало по-рано... — отговори предпазливо Мартин. Стопанинът на кръчмата му приличаше на някого. Даже не в лицето, а в печалните очи... — Извинявайте... вие скоро напускали ли сте Талисман?

— А какъв смисъл има? — попита замислено кръчмарят. Внезапно настръхна и погледна Мартин: — Какво, да не сте срещали някой, който прилича на мен?

Мартин погледна накриво Ирина, но девойката седеше спокойно... нима тя не виждаше приликата?

— Знаете ли, ако ви подстрижат и хубавичко ви поизмъчат, заставяйки ви да поскитате из чужди планети, а после ви сложат кръгла шапка и револвер на кръста...

— Ааа — кимна кръчмарят, успокоявайки се моментално. — Разбрах. Ирочка също ми разказа... тя го е срещнала на Прерия 2...

— Роднина? — уточни Мартин, докато мъчително решаваше дали да разкаже за смъртта на малкия каубой, или да премълчи.

Кръчмарят погледна въпросително Ирина. Тя кимна:

— Разкажете му, Юра. Той ще повярва.

Кръчмарят кимна и безмълвно се отдалечи към бара. Върна се с три пълни халби бира — явно от бутилки, прекалено бързо ги беше налял, като се има предвид, че пътьом успя и да нареди строго нещо на сервитьорката и да поговори учтиво с друг клиент. Седна срещу Мартин, вдигна бирата и каза:

— Черпя.

— За ваше здраве — отговори Мартин.

Кръчмарят отпи голяма глътка и каза:

— Общо взето — разказвам веднъж, няма да повтарям, нито пък да споря. Ако щете вярвайте. Аз съм Юрик едно. А той е Юрик две.

Мартин учтиво чакаше продължението. Ясно беше, че кръчмарят обича да разказва тази история и си е изработил определен ритуал.

— Преди десет години реших да си опитам щастието на Талисман. Натоварих Фродо с пиене и разни съдове... разбирате ли, любезни страннико...

— Мартин, просто Мартин.

— Разбирате ли, Мартине, аз съм начетен човек и прекрасно знам — при всяка златна треска... А какво става сега тук, ако не златна треска? Та... при всяка златна треска може да се забогатее по различни начини. Глупаците ще тръгнат да търсят съкровища, работягите — да копаят злато, авантюристите — да ограбват караваните. А аз съм спокоен, мирен човек... някога дори бях интелектуалец. Избрах си Талисман — тук винаги ще се стича народ. И реших да направя кръчма. Къде ще дойде забогателият внезапно златотърсач? В магазина? В жалката си колиба? В банката? Не, Мартине. Той първо ще дойде при мен! Да отбележи късмета си. И натоварих понито...

— Много разумен подход — потвърди Мартин и огледа кръчмата — здрави каменни стени, сложна желязна решетка пред камината, изобилие от стъклени съдове и бутилки зад бара. Или покойният Фродо е имал товароподемност на слон, или Юрик се е оказал

гениален търговец, а златотърсачите на Талисман до един са алкохолици.

— Страх ме беше да минавам през Портала... — призна Юрик.
— Е, и като си с момиче, първия път те е страх... Извинявайте, Ирочка.

— Няма нищо — кимна девойката, отпивайки от бирата си. Явно вече беше слушала историята, но сега се наслаждаваше на повторението ѝ.

— Подпийнах... за смелост. Естествено, престарах се... Отидох при Портала — морето ми до колене... Избрах Талисман. Преминах... — Кръчмарят отново отпи от бирата. — Погледна предизвикателно Мартин: — А после идва при мен един пазител и започва да се извинява!

— Охо! — възхити се Мартин.

— Така де... Подвела ги прехвалената им техника. Като се заобяснява... Каза, че Земята току-що се е включила към транспортната мрежа и още не са направени достатъчно опити с хората... Накратко казано, когато съм минавал пиан през вратата, в мен сякаш са съществували две личности. Юрий едно и Юрий две. И техниката на пазителите е засякла и двамата. Аз дойдох на Талисман... а онзи, вторият...

— ... е излязъл на друга планета! — възкликна Мартин. Когато видя обидения поглед на кръчмаря, побърза да добави: — Вярвам ви, вярвам ви!

— Не, не е излязъл веднага. Нещата са още по-лоши. Той сякаш бил разпратен на всички Станции във всички светове! И постепенно Порталите започнали да го изхвърлят — тук един екземпляр, там — друг. Някой — веднага, друг — след година-две. Последния го изхвърлиха преди две години. Получили са се няколкостотин от онези, вторите, преди пазителите да успеят да спрат процеса. Аз им казвам — изтрийте онези, излишните. А те категорично ми отказаха. Разправят: разумът е свещен дар и нямало да унищожават абсолютно невинните двойници. Още повече, че и те самите щели да загинат — от най-различни случайности. Като че ли законите на мирозданието не търпели подобни произшествия и природата сама щяла да започне да прибира излишните...

Мартин намери под масата ръката на Ирина и я стисна здраво. Тя кимна с разбиране.

— И ето че аз заседнах тук... — продължи мрачно Юрий. — Защото каква е работата? Ако премина през Портал, докато поне един мой двойник е жив, аз ще изчезна от реалността. Ще вляза през Портала, а няма да изляза от него. Така че... пазителите ще ми съобщят кога мога да се върна. Но засега се мотаят още много от онези. Отначало измираха много бързо — и от същите тези случайности, и просто от нерви — нали на тях пазителите също са им обяснявали ситуацията, а някои се озовали на гадни планети. Някои даже са се заели с бандитизъм — веднъж живеем, няма изход, весели се, душа!

— Ето защо ги преследваха ловци на глави! — разбра Мартин.

— Едва ли. Онези, които са кривнали от пътя, в първите години са ги застреляли — поклати глава Юрий. — Тук има нещо друго... Ако моят двойник ограби или убие някого, или го притиснат до стената — той от глупост веднага хуква към Портала. Влиза и не излиза — отива по дяволите! А ако преследването му продължи? Ловците на глави не изчезват. Рано или късно се натъкват на друг втори, в съвсем друг свят. Взимат го за беглеца. И му казват: елате с нас. А той не бива да влиза в Станцията. Така че... — Юрий разпери ръце.

— Слава Богу — каза Мартин. — Толкова мил, симпатичен човек... не ми се иска да мисля, че е бил негодник.

— Аз съм милият човек! — отсече кръчмарят. — Юрий едно! А за Юрий две не отговарям!

— Да, животът не го беше щадил — кимна Мартин. — Той изглеждаше... много по-стар, врял и кипял...

Кръчмарят се поколеба, но все пак отговори:

— Не е там работата. Аз устроих такъв скандал на пазителите... щом по тяхна вина съм закотвен тук за неизвестно колко време, какво да правя тогава? Как ще преживявам и кой ще ми компенсира пропилените години? И те се постараха. Направиха ме по-млад, по-симпатичен... и доставят безплатно всякакви стоки от Земята за кръчмата.

— Охо... — Мартин кимна с уважение. — Какво пък, това доказва...

— Че аз съм истинският — каза гордо Юрик едно. — Защото на другите не са им правили такива подаръци.

Той помълча, после попита предпазливо:

— А онзи, на Прерия... що за човек беше?

— Истински човек — изрече прочувствено Мартин. — Не му провървя. А вие... усещате ли ги?

Ирина го ритна под масата.

— Ирина ме пита съвсем същото — усмихна се Юрик. — Не, никаква мистика. Аз съм си сам, *вторите* също са си сами. Понякога отивам при пазителя и узнавам колко втори са останали и колко са умрели... Тези, които са останали, като че ли са се адаптирали или природата е свикнала с тях. Почти не умират от нещастни случаи, само в престрелки. А по-рано какво ли не се случваше! Един туземци ще го изядат, друг ще се натрови с отровни плодове. Двама паднали в кратери на вулкани. Седем се удавили, при това — един във ваната! Един си взел куче — шпаньол. И дългоухият дявол взел, че побеснял и през нощта му прегризал гърлото! Петима се задавили, трима умрели от грип, шестима ги застреляли ревниви мъже, а двама ги отровили собствените им жени...

Кръчмарят изгледа изпитателно Мартин и добави:

— Е, кажи, че не ми вярваш, а? Никой не ми вярва. Даже тук се помота един гебеец, мой адаш...

— Юрий Сергеевич... — машинално каза Мартин.

— Точно така. Даже той не повярва, мамка му... Ти какво, също ли си оттам?

Мартин искаше гордо да отрече, но съобрази, че в момента наистина е сътрудник на Държавна сигурност.

— Да.

— Поне ти разкажи на Земята какви работи стават по света! — зарадва се Юрик. — Че то... — Махна с ръка. — Добре, похапнете. Вече се осмелих да ви поръчам специалитета на заведението. Аз черпя. Черпя всички, които идват при мен за първи път. Мога да си го позволя... — Кръчмарят вдигна глава и извика към тавана: — Благодаря, благодетели! За нежността, за грижите — благодаря ви за всичко!

Никой от посетителите не реагира. Явно бяха свикнали с подобни прояви от страна на кръчмаря.

Мартин изчака, докато Юрик едно се върне зад бара, и се обърна към Ирина:

— Ти си знаела!

— Да. Вече от седмица. Знаех, че ще започнат да ни убиват по случайност... всички нас. И че дори някоя от девойките да се добере до Станция, ще изчезне по пътя. Но не можех да им кажа нищо, Мартине! Трябваше да умра, за да стане моята памет обща. Аз...

Мартин кимна предпазливо и каза:

— Разбирам. Никой не би се решил на такова нещо. Не се терзай.

— А ти би предпочел предишната Ирина — изведнъж каза девойката и се усмихна. — Нали, Март?

Той мълчеше.

— Тя е в мен — каза тихо девойката. — Ето къде е бедата. И всички останали са в мен. И аз мога да се върна... сега. Сигурно мога. Няма нужда да оставаме на Талисман до края на вековете. Само че аз не съм ти нужна.

— Ира...

— Глупаво е — прошепна девойката, като извърна поглед. — Аз съм тя. Но аз съм и друга. Всички се различавахме по нещичко. Достатъчен е един ден, за да станеш съвсем друг...

Тя се обърна рязко към него и се усмихна — през сълзи.

— Всичко е напразно. Да забравим за това, става ли? По-добре да поговорим за работата.

— Каква работа вече?

Ирина сви рамене.

— Трябва да спасим Галактиката.

— Отново... — прошепна Мартин.

— Дай ми лист и химикалка — деловито нареди тя. — Благодаря... Един момент...

Мартин чакаше търпеливо, докато Ирина написа на листа простиъкъ списък:

1. Библиотека
2. Прерия 2
3. Аранк
4. Мардж

5. Беззар
6. Шеали
7. Талисман

— Правилно — потвърди той, за да вземе поне някакво участие в процеса.

Ирина го погледна подигравателно и дописа:

1. Библиотека — мъртъв свят, безсмислено познание, паметник на по-раншна цивилизация.
2. Прерия 2 — човешка гранична планета, процъфтяваща колония, експанзия на разума.
3. Аранк — чужд свят, съвършен разум, задънена улица.

— Защо задънена улица? — взмути се Мартин, спомняйки си любезния господин Лергаси-кан и чудесното му синче.

— Защото, ако нямаш душа или ако вярваш, че я нямаш, животът ти е задънена улица — отсече Ирина. — Тук всичко е ясно. Нататък е по-сложно...

Тя дописа:

4. Мардж — чужд свят.
5. Беззар — чужд свят.
6. Шеали — чужд свят.
7. Талисман — ничий свят.

— Е? — попита Мартин.

— Е? — подразни го Ирина. — Мисли, детективе! Или ще оставиш на глупавата девойка да открие всичко?

Засегнатият Мартин взе листа ѝ, забави се за секунда и дописа:

4. Мардж — чужд свят, минало в настоящето, задънена улица.

— Браво! — одобри Ирина.

5. Беззар — чужд свят, бъдеще в миналото, задънена улица.

6. Шеали — чужд свят, отказ от разума, задънена улица.

— Така! — възкликна Ирина. — А по-нататък?

7. Талисман — ничий свят...

Известно време Мартин въртя химикалката между пръстите си, после сви рамене.

— Извинявай, но не мога да кажа нищо за Талисман... И за какво е всичко това?

— Мислиш ли, че случайно посети седемте планети в такъв ред? — попита Ирина.

Мартин поклати глава:

— Не, сега мисля, че случайностите се срещат крайно рядко. Но...

— Ти беше длъжен да преминеш през тези светове — изрече убедено Ира. — През всичките седем свята. Да ги преминеш и да разбереш нещо... Е, като с тези разкази за пазителите...

— Между другото ти така и не ми обясни за какво са им нужни разказите — отбеляза Мартин.

— Те не са им нужни. Изобщо.

— Вярвам, но защо отхвърлят едни истории и приемат други?

— Нужен си им ти... нужен им е всеки, който намира у себе си сили и дързост да премине през Порталите. Нужна им е крачката, която ще направиш по безкрайната стълба. Нужно им е, когато минеш

през новия свят, да разбереш нещо... нещо много важно за себе си. Историята, която ти зачитат, някой друг ще разкаже напразно. Всеки път, когато се изправиш пред пазителите, ти държиш изпит, Мартине. Изпит за правото да продължиш да се учиш.

— Да допуснем — съгласи се той. — Това прилича много повече на истина, отколкото скучаещите пазители... И аз мога да повярвам, че неслучайно съм посетил седемте свята в такъв ред. Но защо?

Ирина разпери ръце.

— Нашите знаят нещо. Ненапразно тези планети бяха в списъка. Твоят наблюдаващ нищо ли не ти каза?

Мартин поклати глава.

— Не, все го усукваше. Поиска да отида на Шеали и Талисман, но дори не ми каза в каква последователност. Ира, нека да опитаме да обобщим онова, което ни е известно...

— Хайде — съгласи се с готовност девойката.

— Само че първо ми отговори на един въпрос. Ти самата не си ли от Държавна сигурност?

Ирина не се обиди. Поклати глава.

— Наистина ли отиде в Станцията случайно? Не по молба на баща ти... или на Юрий Сергеевич?

— Мартине, аз съм на осемнайсет години.

— Ще бъдеш — уточни Мартин.

— Ще бъда, надявам се... В Държавна сигурност няма толкова млади агенти.

Мартин въздъхна.

— Добре. Извинявай, но когато всички небесни и земни интриги се смесят в едно...

Ирина го погледна умолително.

— Мартине, честна дума...

— Добре, да оставим това — реши той. — Нека обобщим. Преди хиляди години вече е съществувала предишната транспортна мрежа на пазителите. Нали?

Ирина кимна.

— Съществуването на Станциите е позволило на всички раси от нашия космос да си сътрудничат, да се развиват, да търгуват... очевидно не е имало никакви страшни войни, напротив, всичко е вървяло много мило... — Мартин забарабани с пръсти по масата. —

Какво се е случило по-нататък? Очевидно, свързаните в едно цяло цивилизации загубили потребност за по-нататъшна еволюция на разума... да я наречем ментална еволюция. От качествените изменения разумните същества преминали към количествени и това им било напълно достатъчно. Настъпил златен век. Благоденствие, безсмъртие, неограничено познание, разцвет на изкуствата и културите. Нещо от този род?

— Аха — потвърди Ирина. — Примерно линията на развитие, натрапена от масовата култура. Закусвални на Луната, курорти на Сириус...

— Какви курорти може да има там? — потрепери Мартин, спомняйки си Сириус. — Добре, да приемем това за аксиома. Екстраполираме Прерия 2 за цялата галактика... Какво става по-нататък?

— Потоп — усмихна се Ирина. — Глобални катаклизми, ударили по всички обитаеми светове едновременно. Катаклизми, зад които е стоял не конкретен враг, а самото мироздание! Вероятно всяка планета е получила свой вариант на апокалипсис, но резултатът е бил един и същ — транспортната мрежа е загинала, обитаемите светове били върнати назад в развитието си, до дивачество. Вероятно някои от световите са загинали напълно.

— Пазителите? — попита Мартин и си отговори сам: — Част от тях се видоизменили. До неузнаваемост — като беззарийците. Фактически създали нова раса за нови условия на живот... Друга част, очевидно, преминала на следващото стъпало на еволюция. А повечето отстъпили в звездната си система и започнали да се готвят за нов опит.

— На тях им е било по-лесно, те са запазили флота си от първата експанзия — добави Ирина. — Нали? Или някакви механизми... които ние дори не можем да си представим. Нанороботи, дрейфувачи в атмосферата на планетата-гигант и произвеждащи на конвейер нови кораби!

Мартин кимна. Въодушевената Ирина продължи:

— И навигационните станции на онези планети, които някога са влизали в транспортната мрежа. Нежно замаскирани, подаващи навигационни сигнали... а може би и анализиращи обстановката на планетите.

— Много правдоподобно — съгласи се Мартин. — Нека да приемем и тази аксиома. Какво имаме за Библиотека?

— Паметник — лесно се съгласи Ирина. — Може би в тезиobeliski наистина има информация... история на предишния цикъл на развитие... но това не е важно.

Мартин се намръщи. Ох, опасна е тази работа — да се обявява, че нещо не е важно! Но той нямаше какво да възрази, затова каза:

— Аранките?

— Струва ми се — каза предпазливо Ирина, — че те са хора. Почточно са в родствени връзки с нас, макар че на генно равнище има някакви разлики. Само дето... когато е протичал предишният апокалипсис, аранките са предприели някакви странни действия. Разбрали са, че катастрофата е наказание за спряната ментална еволюция. И... И?

— И направили нещо със себе си — продължи Мартин. — Лишили са се завинаги от възможността за ментална еволюция.

— Отказали са се от душата. — Тя го погледна с леко опасение, сякаш очаквайки поредната подигравка.

Но Мартин сега беше добър и благосклонен.

— И така може да се каже... Май са постигнали каквото са искали, нали? Тяхното общество наистина е... развито. И щастливо. Продължаваме ли по-нататък?

Ирина погледна накриво листчето.

— Дио-дао?

Мартин се замисли и каза:

— А не е ли и това опит да се изплъзнат от удара? Да избягнат еволюцията на разума, да забавят процеса... и при това да получат безсмъртие. Хем да похапнат рибка, хем... ох, извинявай.

— Нищо. — Ирина се намръщи. — Само че безсмъртието им се е получило странно.

— То не може да бъде друго — отговори разпалено Мартин. В това словесно жонглиране с цивилизации и епохи, еволюции и деградации, апокалипсиси и души имаше нещо необуздано, безумно. Като насън или след обилен запой, когато очистеният от бавните неврони мозък просто оперира с колкото си пожелае смели категории. — Иринка, разгледахме миналото...

— Беззар! — подхвърли му нова тема тя.

— Лесно! — отговори Мартин. — Изкуствено създадена разумна раса с пределна продължителност на живота, абсолютно адаптирана към своя свят. Еволюцията и безсмъртието сякаш не са нужни...

— Гедар?

— Хм... — Мартин се замисли. — Ето за тях е сложно да се реши... обществото им е толкова пропито от теология, при това гедарите уверяват, че тяхната теология е... как да го кажа? Приложна! Получава се дори не религия, а магия. Извършваш едни или други действия — и получаваш от Бог нужния отговор. Какво още е странно у гедарите? Жените им са неразумни, това е общоизвестно.

— Ти срещал ли си жени гедари? — попита Ирина.

— Не — махна с ръка Мартин. — Затова пък те се опитват да развият разум у кхананите и почти са успели. Така...

— Знаеш ли поне един случай, когато на някоя планета изначално съществуват две разумни раси? — попита Ирина.

— Не — поклати глава Мартин.

— А поне една раса, която непременно води със себе си домашните си животни? Кученца, птички, кончета?

Мартин се задави. Ирина го гледаше тържествуващо.

— Не може да бъде... — Мартин заклати глава в знак на протест. — Не може да бъде! Това са различни биологични видове!

От съседните маси започнаха да поглеждат към тях. Ирина го докосна по ръката и прошепна:

— По-тихо! Може, как да не може! Кхананите са самките на гедарите. Едновременно и животни, и брачни партньори. Женските индивиди са живеели в крайбрежните води, мъжете са ловували на сушата. Много удобно. Постоянно има два източника на храна, най-продуктивната крайбрежна ивица е плътно заселена. Мъжките индивиди са еволюирали — животът на сушата е по-непредсказуем, изисква в по-голяма степен наличие на разум... А може би това разделение се е получило след апокалипсиса? Жените са се върнали в морето, мъжете са останали на сушата?

— Как го узна? — попита Мартин. — От досието „за служебно ползване“?

Ирина поклати глава.

— Видях как гедар се чифтосва с кханан. На Библиотека. По случайност.

— Те забелязаха ли те? — попита бързо Мартин.

Ирина сви рамене.

— Май само самката... Не знам. А и това не е важно. По-добре кажи може ли такава ситуация да бъде още един опит за изплъзване от менталната еволюция?

— Може — кимна Мартин. — Може и още как. Глобална катастрофа... разумът оттук насетне е проклетие... Но някакъв метежник ТайГедар се е отказал да регресира до равнището на животно...

— Всичко се върти около разума — кимна Ирина. — Дар или проклетие е той? Финален етап или спирка по пътя?

— Тези раси, които напълно са се отказали от разума, ние дори не ги забелязваме — прошепна Мартин. — Всички онези планети, които сега се колонизират... ние мислехме, че на тях никога не е имало разумен живот, а всъщност го е имало... и някои от местните зверове са бившите господари на планетата!

— Туземците от Тропа все пак някога са били разумни, клетите оулуа са деградирали, но не докрай — зае се да изброява Ирина. — Шеалите са избрали най-екзотичния вариант — разумни деца, възрастните се отказват от разума.

— И със сигурност има още варианти — прошепна Мартин. — Боже мой... как ни е провървяло.

— Така ли мислиш? — попита скептично тя. — А ситуацията при гедарите не ти ли харесва? Девойката Иринка щеше да си седи въкъщи, да яде и да лудува в леглото... Идваш и я изнасяш на килимчето в коридора. Винаги се радва да те види, върти опашка, носи ти чехлите със зъби...

— Пфу — каза Мартин, гледайки усмихнатите ѝ очи. — Тези „щастливи“ гедари се занимават с жените си, учат ги да мислят.

Ирина погледна замислено в тавана.

— Току-виж... науча както трябва езика на шеалите, премина през обряда в храма им...

Мартин се наведе през масата и я целуна.

— Това е то — каза Ирина след минута. — Хайде, давай да мислим по-нататък. Щом ни се удава.

Мартин огледа под вежди залата. Като че ли странната целувка не беше привлякла внимание. Благодарен беше на златотърсачите от

Талисман за деликатността им...

— А какво има да мислим? — попита той. — Предишният опит на пазителите да донесат в Галактиката мир и изобилие е приключил с катастрофа. Или законите на природата, или суровият Господ — можем да не се тормозим с това каква е разликата между тях — са хвърлили здрав пердах на ленивите си деца. Възможно е някои да са се примирили и да са преминали на следващия етап на еволюцията. На нас не ни е по силите дори да ги забележим. Някои са се смъкнали до равнището на животни... в различни вариации. Ние ги забелязваме и ги причисляваме към разряда на добитъка. А по-голямата част се е съвзела, размножила се е отново и се е заела със старите си дела. Включително и пазителите. Откъдето следва, че ще има нов пердах.

— Алтернативата е пазителите да бъдат убедени да изключат транспортната мрежа.

— Първо, няма да се получи — поклати глава Мартин. — Второ, това ще бъде само отсрочка. Всички раси ще стигнат самостоятелно до това положение.

— Но трябва да има и друг изход — каза Ирина. — Ненапразно и Талисман е в списъка.

Мартин въздъхна. Колко пъти трябваше да повтаря, че знанията му за Талисман са почерпени от „Дайджест на пътешественика“, „Гарнел и Чистякова“, „Енциклопедия на световите“ на „Майкрософт“ и други подобни издания...

— Иринка, ако имаш какво да кажеш... — започна той.

Но в този момент към тях най-накрая се приближи сервитьорът със специалитета на заведението на „Умрялото пони“.

И Мартин с облекчение прекрати речта си.

[1] „Кралско синьо“. — Бел.ред. ↑

2.

Човекът е всеядно същество. И при условията на мек, топъл климат, ниска двигателна активност и не много често използване на половата функция, той спокойно може да мине и само с растителна храна. А ако тя е в изобилие, мястото на физическия труд се заема от опитите да се постигне нирвана.

Човекът е хищник. Веднъж на Мартин му бяха разказвали за един индийски юноша, който спечелил поредния конкурс за индийско-руската дружба и го изпратили в приятелска Русия. И първото нещо, за което момчето разказало задъхано на посрещналите го руски приятели, било за „изумително вкусните кафяви питки“, с които го нагостили в самолета на „Аерофлот“. Когато разбрал, че разсеяната стюардеса го е нахранила с котлети, му станало много тъжно и обидно. Но това вече няма отношение към потребностите на организма, а говори само за силата на моралните устои. Отслабналият от вегетарианството млад организъм изобщо не протестира срещу месото...

Мартин, може би, би отказал само кучешко. Отново изключително от морални съображения. Така че донесеният от сервитьора специалитет на заведението изобщо не го шокира.

— Конско месо? — попита той, гледайки червените късчета студено варено месо.

Сервитьорът кимна, очаквайки реакция. Освен конското месо, в специалитета на заведението „Умрялото пони“ влизаха късове варено тесто, оформени във формата на копито, малко твърдо сиренце, направено на топки, и някаква млечнокисела напитка. Мартин я опита и се възхити — истински казахски кумис!

— Прекрасно — каза той, докато посипваше обилно конското с горчица. Мнозина смятат, че конското месо е отвратително на вкус. Горките глупаци! Те ядат конското горещо, а може би дори пият бульона. А конското месо е хубаво само студено, тогава никакво телешко или свинско не може да се сравни с него...

— Не успя да те шокира — каза Ирина. — Такова му е чувството за хумор на кръчмаря. Понеже заведението е „Умрялото пони“, черпят

всички новопристигнали с конско месо.

Мартин поклати глава, понечи да отвори уста, за да разкаже за целебните свойства на конското месо и за задължителното му използване при приготвянето на видовете пушени салами... Но си спомни за надписа „Сноб“ върху личното си досие и глътна подготвената реч заедно с парче месо.

— Предполагам, че това смуцава новаците — предположи Ирина. — Но ти вече си бил на толкова светове... Мартине, чу ли за ключа?

Той кимна.

— Ето го — каза тя и му подаде една от верижките на шията си. Вече беше забелязал, че тя носи на врата си цели три верижки — една с кръстче, друга с жетона си на пътешественик, а третата беше сметнал за най-обикновено украшение.

Оказа се, че на нея виси „ключът“.

Той се оказа по-малък, отколкото си го беше представял. Даже не беше молив, а огризка от молив. Тънко прозрачно синкаво цилиндърче с мътни капки във вътрешността и отвор, през който беше прекарана верижката.

— Що за боклук? — попита риторично Мартин. Разбира се, пурпурният пращец не впечатляваше повече... но от него излизаше някаква неуловима аура за *извънземност*. А това нещо тук...

— Не ти ли харесва? — попита Ирина с усмивка.

— Стъклена дрънкулка — произнесе присъдата си той. — Ако в някой филм героят намери подобно нещо, веднага щеше да стане ясно, че това е ключът от най-главния сейф на извънземните. Или детонатор, останал от Големия взрив... Но ние не сме във филм. Ирка, това е просто стъклена дрънкулка!

— Вярно е — каза тя тихо. — Взех я от Станцията, когато дойдох тук. От кошчето за боклук.

Мартин се опули.

— Кой ще изхвърли ценен артефакт в боклука?

— Кой ти е казал, че това е ценен артефакт? — попита тя шепнешком. — Това си е боклук. Дори и да е чуждопланетен.

— И ти какво, реши да измамиш златогърсачите? — вцепени се Мартин. — Ако научат...

— Никого не съм мамила — отговори Ирина с мила усмивка. — И говори по-тихо, за Бога! Аз, между другото, никога не съм заявявала, че съм намерила това нещо в „сейф“. Просто го показвах и казвах, че съм го „намерила“. А какво са си измислили хората не е мой проблем.

— Защо? — попита Мартин след кратка пауза.

— Ето какво мисля аз... — Ирина стана сериозна. — Талисман не е Библиотека. Тази планета не е мъртва. Тук има странна мъгла. Тук дори скалите под краката ни са електростанция. Тези сейфове работят... и повярвай ми, в тях намират не само прашец! Ако този свят е останал от предишната експанзия на пазителите, значи в него има нещо. Нещо много ценно. Може би това е център за управление на цялата им империя?

— Те нямат империя — промърмори Мартин, наливайки си още кумис. — Имат една уютна планета и хиляди кораби. И това е всичко! Ако тук беше някакъв техен център, нямаше да допуснат тълпи диваци да се ровят в земята.

Ирина не почна да спори.

— Но важен ли е с нещо Талисман? Важен е! Значи трябва да се узнаят тайните му. А кой е най-лесният начин?

— Да поживееш тук някоя и друга година. — Мартин огледа кръчмата замислено.

— Да се запознаеш с хора, живели много години на Талисман! — отсече Ирина. — Да станеш свой човек сред онези, които вече са се добрали до нещо. А какво е нужно за целта?

Мартин кимна.

— Разбирам. Да се направиш, че владееш равностойна тайна... Е, и как се справяш? Дойдоха ли при теб местните масони, приеха ли те в ложата си и споделиха ли информацията си?

Ирина поклати глава някак неопределено.

— Е... трудно е да се каже. Може и да са дошли. А може и да съм си го внушила.

— Местните масони. Братството на Талисмана... — размишляваше Мартин. — Многоуспешни и умни златотърсачи... Да речем, някой може да намери закономерност в работата на сейфовете... Какво пък, да играем. Ва банк, нали?

— Да, но как? — попита с любопитство Ирина.

Мартин взе „ключа“ заедно с верижката и ги скри в джоба на ризата си. После извади от раницата си обемист пакет и го сложи на масата пред Ирина.

— Какво е това? — попита тя.

— За пред околните — пари. Плащам за артефакта. А всъщност — съвсем обикновен комплект принадлежности за пътешествие: шоколад, подправки, патрони. После ще ми ги върнеш.

Ирина се усмихна.

— Поне шоколада може ли да запазя?

Доядоха си спокойно специалитета на заведението „Умрялото пони“. Останалите посетители поглеждаха към тях и размяната на „ключа“ срещу пакета не можеше да е останала незабелязана. Но засега всичко беше спокойно.

Мартин се приближи до кръчмаря и помоли за стая за един ден. Намери се стая на втория етаж на кръчмата, и дори цената не беше извънредно висока.

Най-радващото беше, че Ирина е в съседната.

Стените между стаите се оказаха дъсчени, облепени с простички хартиени тапети. Мартин разкъса тапетите, огледа стената и остана доволен от резултата. Кимна на Ирина, която наблюдаваше изследванията му, и каза:

— Прекрасно. Скоро ли ще се стъмни?

— След два часа. Към десет.

— А кога народът отива да си легне? — попита Мартин, поглеждайки часовника си. Деветнайсет часа и седемдесет и три минути... Той обикновено оставяше своя „Касио-Турист“ в режим „плаващ час“ — при това денонощието на всяка планета се делеше на двайсет и четири часа, но минутите можеха да бъдат най-различен брой. Режимът „плаващо денонощие“, в който часът се делеше на шейсет обичайни минути, но количеството часове в денонощието изобщо не беше регламентирано, беше много по-неудобен според него.

— След дванайсет. А долу ще пиянстват чак до сутринта.

Мартин кимна:

— Прекрасно. Ако някой наистина е повярвал в играта ти, тази нощ е последната, в която може да открадне ключа.

— Могат и да те причакат по пътя към Станцията. На сутринта.

— Може. Но традиционно действат през нощта. Като че ли не могат да я използват за други неща...

Кой знае защо и двамата замълчаха неловко. Мартин се изкашля и попита:

— Как мислиш, този кръчмар...

— Юрик? — Ирина поклати глава. — Не, не мисля. Достатъчна му е и неговата история. След такова нещо няма да тръгнеш да се ровиш в галактическите тайни...

— Но ти се ровиш.

— Ние бяхме само седем...

Мартин я хвана за ръката, но Ирина поклати глава:

— Не. Не бива, Мартине. Ти не мислиш за мен. А за предишната Ирка...

Това не беше съвсем така, но все пак беше достатъчно близо до истината, за да пусне ръката ѝ и да каже:

— Тогава да отидем да се разходим. Какво интересно има тук, освен кръчмата, в която поднасят конско месо?

— Жилищните райони — охотно смени темата Ирина. — Няколко хиляди къщурки, където нощуват златотърсачите... Климатът тук е мек, не са необходими солидни постройки. Всичко е повече или по-малко смесено, макар че хората от различните раси се стараят да се държат близо едни до други. Има още две кръчми, но там се събират предимно извънземни.

— И още как — кимна Мартин. — Как иначе ще издържат конкуренцията с човек, на когото пазителите доставят стоките безплатно...

— Супермаркет със съсобственици човек и дио-дао, няколко оказина за артефакти, хотел за куриерите, които разнасят стоките по други планети — продължаваше да изброява Ирина. — Научна станция на аранките...

— Даже научна станция? — оживи се Мартин. — Ето това е интересно. Те нямат много научни станции извън Аранк.

— Да, нямат. Значи този свят наистина е необичаен — съгласи се Ирина. — Аз ходих там веднъж. Опитах да се свържа чрез тях... със себе си на Аранк. Не се получи. А после вече не ми се ходеше.

— Да идем при аранките — реши Мартин. — Ще се намери за какво да си поговорим.

* * *

Талисман можеше така и да си остане неизследвана планета, ако не беше безплатното електричество под краката. И работата не беше дори в житейските удобства, които даваше то. Ориентацията в бялата мъгла беше практически невъзможна, магнитното поле на планетата се оказа прекалено неустойчиво и променливо, за да се използват компаси, радиодиапазонът беше запълнен със смущения, а местността беше твърде бедна на природни ориентири. Основните „пътища“ се осветяваха с фенери, но беше достатъчно човек да се отдалечи на десетина километра от Амулет, за да стане връщането му доста проблемно.

Ситуацията спасяваха „жалончетата“ — мънички автономни фарове, подобни на обърната буква V. Жалончетата се забиваха в огледалния камък — той беше твърд, но ронлив — след което започваше да работи малко проблясващо фарче на принципа на полупроводниковия лазер. Разликата в потенциалите между крачетата на фарчето беше достатъчна за няколко седмици работа. Подобни устройства се правеха и на Земята, и на други планети, но пазарът беше злят предимно с удобните и леки модели, произведени на Аранк. Интервалът и цветът на просветванията се регулираше в широки граници, така че всеки златотърсач можеше да нареди свое собствено трасе.

Ирина също имаше собствен комплект жалончета — наръч от петдесет леки сребристи „пергела“. Три сини просветвания, пауза, виолетово просветване, дълга пауза — синьо просветване. Както гордо каза Ирина, кодът на нейните жалончета се смяташе за много успешен и лесно запомнящ се. При това синият и виолетовият цвят се променяха много малко от мъглата, а това беше важно.

Освен това девойката мимоходом отбеляза, че на Талисман кражбата или повреждането на чужди жалончета се смята за едно от най-страшните престъпления. За такова нещо можеха да линчуват провинилия се — та нали махнатото жалонче означаваше загуба на нечий живот. Затова добрият тон изискваше всяко старо изгаснало жалонче да се премества на няколко сантиметра, към нов източник на хранване, а ако по някаква причина се е счупило — човек да слага

вместо него свое жалонче, като го програмира на чисто бели просветвания.

Мартин неволно започна да се любува на Ирина, която му разясняваше тънкостите на живота на Талисман. Девойката беше сменила роклята си с дънков гащеризон, на колана ѝ проблясваше наръчът жалончета и висеше сериозен на вид револвер. Изобщо, тя изглеждаше тук на мястото си — опитна и умела покорителка на тайнствената планета.

— А забеляза ли колко странна е мъглата? — продължаваше Ирина. Вървяха по добре осветена пътечка към станцията на аранките, построена на известно разстояние от селището. — Сякаш е влажна, нали?

— Да.

— Но ако се разхождахме от един час в обикновена мъгла, дрехите ни вече щяха да са мокри. А тук сякаш съществува някакъв ограничител. Понамокриха се малко — и спряха.

— Странен свят — съгласи се Мартин. — А помниш ли Беззар? Еластичната вода?

— Аха! — засмя се Ирина. — Рядко удоволствие — да се разхождаш по водата като по суша!

Тя млъкна и погледна с упрек Мартин.

— На Беззар не бях аз.

— Ти беше — каза Мартин. — Престани да се самонавиваш. Ти беше на Аранк. Ти беше на Беззар. Всичко е наред.

Ирина не отговори, известно време двамата вървяха безмълвно. В мъглата проблясваха в различни цветове жалончета, водещи извън Амулет.

— Мнозина смятат, че колкото по-надалече си от селището, толкова по-интересни са находките в сейфовете — каза Ирина. — Но някои от опитните златотърсачи казват, че това са пълни глупости, че шансовете навсякъде са еднакви. Друг е въпросът, че близо до селищата всички хубави сейфове вече са разграбени...

— Кой са хубавите сейфове?

— Тези, които са близо един до друг и не съвпадат по фаза. За да можеш да ходиш между десетина сейфа и да ги проверяваш подред. Има места, където сейфовете са струпани на куп. „Златната поляна“, „Уолстрийт“, „Златната уличка“, „Сребърното копитце“...

— Не особено богато въображение — усмихна се Мартин.

— А как ти се струват „Бездънно ведро“, „Стой и гледай“, „Лобното място на тъщата“, „Брадата на джуджето“?

— Това вече е по-добре — съгласи се той.

— „Издайфани черва“, „Бойни протези“, „Спирачен път“?

— Добре, добре, съгласен съм — кимна Мартин. — Фантазията на местните златотърсачи е безгранична... Какво е това?

— Научната станция на аранките — каза Ирина доволно. На него му хрумна, че нарочно го е баламосвала, за да може станцията да му се разкрие отведнъж и в цялото си великолепие.

Помнейки академичното градче в Тириант, Мартин очакваше да види нещо подобно — грандиозно и величествено или рационално и целесъобразно, но все пак обичайно от човешка гледна точка.

Но научната станция на аранките наподобяваше по-скоро сграда на дио-дао. Струпване от кафяви мехури с диаметри от два-три до десетина метра, някои отделно, други — прилепени заедно. Мехурите заемаха не по-малко от акър площ. До един от тях, чийто кръгъл люк на входа беше осветен, стоеше охрана — двама млади аранки. Единият с топлинна пушка — очевидно това оръжие се ползваше с популярност. Другият — с грамаден агрегат, състоящ се от раница и свързана чрез дебел кабел с нея тръба с мерник. Охранителите бяха облечени не с традиционните мъжки халати, а с някакви проблясващи футуристични гащеризони.

— Виж ти... — прошепна Мартин. — Нима тук има опасни форми на живот?

— Редът си е ред — отговори весело Ирина. — Разбира се, те са пълни фаталисти. Но нямат намерение да рискуват напразно... този с раницата държи плазмомет. Може де изпепели цяло футболно игрище за дващест секунди.

— Горките футболисти... — въздъхна Мартин.

Ирина помахна на напрегналите се охранители и извика:

— Атера, гаста! Ирина!

— Атера — отговори оживилият се охранител с топлинната пушка. Пристъпи напред и огледа внимателно Ирина. — Доггар-кен. — После мина на туристически: — Ти знаеш езика ни?

— Малко — кимна Ирина. — Но приятелят ми не го владее.

— Затова пък той носи наше оръжие — каза смаяно охранителят. Беше дори по-млад от Мартин и както всички аранки — добре сложен и с правилни черти на лицето. На Земята без колебание всеки семитски народ — от евреите до палестинците — щеше да го приеме за свой.

— Разрешено ми е — каза бързо Мартин. — От кмета на Тириант.

— Какво ли не се случва в живота! — възхити се охранителят малко фалшиво. — Добре дошли, приятели. Заблудили ли сте се, или идвате специално при нас?

— Специално. — Мартин деликатно избута Ирина встрани. — Ние изучаваме Талисман... и бихме искали да обменим мнения с вашите учени.

Охранителят се замисли за секунда и му подаде ръка.

— Доггар-кен.

— Мартин.

Охранителят леко се обърка.

— Ти нали нямаш деца, Мартине? — попита Ирина.

Мартин поклати глава.

— Тогава Мартин-кен — учтиво го поправи тя.

Охранителят явно се зарадва и отново подаде ръка.

— Тогава може просто Доггар... Да вървим, тъкмо трябва да ме сменят. Аз ръководя една от научните групи и можем спокойно да обсъдим всичко.

Въпреки цялата бдителност на аранките, не се наложиха никакви други формалности. Мартин и Ирина влязоха заедно с Доггар през люка и се озоваха в просторен купол. Мартин предпазливо докосна стената — беше топла и мека.

— Това са живи сгради — съобщи Доггар. — Много удобно за колонизирането на други планети, нали? Достатъчно е да донесеш със себе си едно семенце и да го засадиш...

Мартин въздъхна. Защо детските мечти на човечеството са въплътени от извънземни?

Дойде още един млад аранк. Взе от Доггар оръжието, замени две-три думи с него и излезе навън.

— Да вървим — каза Доггар весело. — Мразя тези дежурства, но би било още по-неудобно да държим тук взвод охрана. Така — всеки дежури по три часа на четири дни. Знаем две и двеста...

— Нима тук има опасности? — попита Мартин, докато вървеше след него по пустите коридори на станцията. Обикновеното пресмятане показваше, че тук живеят трийсет и двама аранки. Или почти толкова.

Разбира се, ако едновременно дежуреха само двама души. Но можеше да има още вътрешни постове и патрули... И, разбира се, ако Доггар не лъжеше.

— Вярвай си в Аллах, но си връзвай камилата... — отговори сериозно Доггар. — Странна планета, твърде много разумни същества от най-различни светове... Гладни ли сте?

— Не, току-що похапнахме — каза Мартин, като наблюдаваше Доггар с нарастващо любопитство.

— Тогава да отидем в стаята ми...

След няколко минути, през които така и не срещнаха никого, те отидоха в стаята на Доггар. Много уютна, с голям прозорец, от който се откриваше изглед към голям град на аранките.

— Носталгия — въздъхна Доггар, докосвайки малкия панел за управление до прозореца. Пейзажът се смени с идилично пасторален. Полянка, река, водопад... пасящи крави, толкова ниски, сякаш са кръстоска с дакели... — Всеки мечкар си хвали мечката. А вие отдавна ли бяхте на Аранк?

— Съвсем наскоро.

— Как ви завиждам... аз вече половин година не мога да се накая да си взема отпуска... — въздъхна Доггар. — Ей сега ще дойда, само да се измия. Чувствайте се като у дома си!

Сякаш в потвърждение на тези думи той тръгна към вратата на банята, като в движение разкопчаваше гащеризона си. Голотата изобщо не беше табу за аранките. Впрочем, Доггар се съблече напълно чак зад вратата.

Ирина и Мартин се спогледаха с усмивка. Все пак нищо не сплотява повече на друга планета от странностите в поведението на чужда раса. Дори на Майката Земя богатият руски индустриалец с лекота ще се разбере с бедния руски студент, ако съдбата ги заведе заедно някъде в чужбина. И тема за разговор ще станат естествено „тези изроди“, които се държат по непривичен начин, предизвикващ или раздражение, или завист.

Зад прозореца-екран една крава вдигна глава и тъжно замуча.

— Много развита раса... — каза Мартин, загледан в прозореца.

— Искан ми се да се бях родила на Аранк — съгласи се Ирина.

— А какво пречи да се емигрира там? Те са много гостоприемни...

— Да се емигрира е съвсем друго. Трябва да си се родил там. Да бъдеш като тях. Да живееш с убеждението, че само така трябва да се живее.

Мартин кимна.

Доггар излезе от банята, завързвайки халата си, и каза бодро:

— Изгарям от желание да чуя разказите ви! Може би на чашка коняк?

— Може — одобри Мартин.

— И аз ще пийна — каза Ирина.

— А така! — каза Доггар и отвори обемистия бар. — И малко вкусни ядки... а за уважаемата Ирина — плодови кристали... Та какво ви доведе на Талисман?

— Ключът — каза Мартин наслуки.

Ръката на Доггар едва забележимо потрепна, покрай широката сплескана чаша се разля малко коняк.

— Ох, колко съм несръчен... — огорчи се той. — Какъв ключ?

— Планетата-ключ — изтърси Мартин.

Доггар внимателно сложи чашките на ниската масичка, седна в креслото и кръстоса умерено косматите си крака.

— Седнете — покани ги той. — Каква планета-ключ?

— Талисман — каза Мартин, като седна срещу него и игнорира смаяните погледи на Ирина. — Само не ми пудрете мозъка, уважаеми Доггар.

— Как така? — смая се Доггар. — Как да ви пудря мозъка? С какво?

— Вие познавате много добре земните пословици — учуди се Мартин. — Нима този израз не ви е познат?

Доггар се усмихна и вдигна ръце.

— Предавам се! Точно този израз не го знам. „Не ме баламосвайте“ ли означава?

— Точно така. Вие изобщо не сте учен. Отговаряте за безопасността на станцията.

Доггар се замисли и попита:

— Защо решихте така, Мартин-кен?

— Защото един обикновен аранк никога няма да употреби изречение „вярвай си в Аллах, но си връзвай камилата“. Защото се доверявате безрезервно на техниката си и няма никаква необходимост да дежурите на входа. Значи сте излезли специално, когато приборите ви са открили, че се приближаваме. Значи вие сте този, който се занимава с общуването с чужденци.

— Не с чужденци, а с хора — поправи го Доггар. — Мислите, че разбирам от всички раси? Ха... — Той отпи от коняка. — За целта трябва да имаш глава колкото кофа... И изобщо — не сте прав. Да, аз отговарям за безопасността, но само по отношение на хората. И съм учен. Безопасността е втората ми специалност. Всички тук сме разностранни специалисти. Разумна икономия на ресурси.

— Значи сте съгласни, че Талисман е ключова планета? — настоя Мартин.

— Зависи какво разбирате под „ключова“ — усмихна се Доггар. — Особена планета. Важна. Но не сме наблюдавали тук никакви артефакти, руини, проходи към други светове. Пазителите не живеят тук и едва ли са живели някога...

— Уважаеми Доггар-кен — каза Мартин, — ние с Ирина посетихме редица светове и Талисман е последният от тях. Убедени сме, че тук се крои нещо много важно.

Доггар въздъхна.

— Така няма да мога да ви помогна. Споделете догадките си и...

Мартин погледна Ирина, кимна и предложи:

— Разкажи му. В края на краищата това засяга общите ни интереси.

Ирина заговори с въздишка:

— Уважаеми Доггар-кен! Преди известно време в мен попадна един документ...

Мартин си наля още коняк. Облегна се назад в уютното кресло и се заслуша. Винаги е полезно да погледнеш собствените си догадки отстрани...

Пазителите деликатно, но неотклонно цивилизоват всички достъпни ни светове, свързват ги в единна транспортна мрежа, развиват технологиите и изтърпяват ксенофобията... Този процес може да доведе разумните раси до отказ от по-нататъшна еволюция — тъй

като всичките им потребности ще бъдат задоволени... Подобни действия вече са се извършвали преди хиляди години, но били прекъснати от вълна от катаклизми, които върнали цивилизациите в първобитното общество... Отгласите от отдавнашната катастрофа довели до това, че редица цивилизации изработили „защитни механизми“ — включително до частичен отказ от разум или до спиране на техническото развитие — но действията на пазителите неутрализират тези механизми... Съществува някаква сила, притежаваща свободна воля или сравнима със законите на природата, която не допуска подобно спиране на еволюцията... В някакво обозримо бъдеще, след минута или след сто години, без значение кога, въпросната сила отново ще прекъсне действията на пазителите...

— Какво е нашето място в дадения процес? — попита Доггаркен. Беше станал много сериозен.

— Не мога да докажа думите си — отговори Мартин, — но ми се струва, че вашата раса е извършила някакъв крайно радикален акт на самозащита. При всички различия помежду си, разумните раси имат някакъв потенциал за по-нататъшно развитие. За простота може да се нарече „душа“.

Доггаркен се усмихна.

— Не настоявам за религиозно разбиране на тази дума — каза Мартин. — Още повече, че за вас това биха били само думи... най-пълна абстракция. Но тази „душа“ дава на всички цивилизации странни неща като религиозното чувство, мистични преживявания... отчасти и интуицията, както ми се струва... А вашата цивилизация... само не се обиждайте, господин Доггар... е твърде технологична. В това е силата ѝ — вие сте създали великолепен свят, много рационален, удобен, комфортен. Не сте изгубили нито емоциите, нито разума си, но сте се отказали от нещо по-голямо. Разбира се, може би това ще ви защити от новия апокалипсис...

— Защото ние вече нищо не означаваме. За Бог или за мирозданието... — промърмори Доггар. — Така ли?

Мартин кимна.

— Може би трябва да създадем синтетична душа? — попита Доггар. Усмихна се и продължи: — Добре, да допуснем, че сте прави. Включително и относно нашата защитеност... бих искал да вярвам в

нея. Споделям вашата загриженост, Мартине, и тревогата за съдбата на родния ви свят. Така че какво означава Талисман в тази история?

— Какво означава той за вас? — попита Мартин. — Ние споделихме това, което знаем. Сега е ваш ред.

Доггар въздъхна.

— Отначало ни заинтересуваха три особености на Талисман. Удивителната структура на мъглата му, непрекъснатото генериране на енергия от скалните руди и така наречените сейфове.

— Именно в този ред ли? — попита Ирина.

— Точно така. Всички тези въпроси получиха отговорите си. Така наречената мъгла представлява сложна молекулярна суспензия, абсолютно неутрална по отношение на живите организми и изпълняваща ролята на защитен екран. Мъглата поглъща интензивното излъчване на звездите, превръща го в енергия и го подава към скалните руди. Пред нас е просто една електростанция... наистина, с размерите на планета.

— Охо! — възкликна Мартин. — А тези данни... достъпни ли са?

— Публикувани са някъде — сви рамене аранкът. — Тук няма нищо за криене. Засега изглежда невъзможно да се повтори тази технология, пък и бихте ли поискали да обгърнете планетата си със слой мъгла? Енергията може да се получава във всички точки на Талисман, което и правят всички желаещи.

— А „сейфовете“? — попита Ирина.

— „Сейфовете“ според нас — тук гласът на Доггар загуби мъничко от своята увереност — са не друго, а синтезатори на материя. Работата е там, че огромното количество енергия, хвърляно в скалите, трябва да се утилизира. И най-удобният начин за това е синтезирането на материя — крайно трудоемък процес.

— За хиляди години всички „сейфове“ щяха да са натъпкани догоре! — каза недоверчиво Ирина.

— Но те не само синтезират материя. Те също така я разрушават. Безсмислена работа, нали? Ние смятаме, че планетата е била преобразувана от някаква неизвестна древна раса, но не от пазителите, и е превърната в огромен автоматичен завод... за производство на „каквото си поискате“. А когато необходимостта от завода е отпаднала, той е бил пуснат на празен ход. Това се оказало по-лесно, отколкото да

се спира процесът. Планетата продължава да изпълнява някакъв много отдавна стартиран цикъл — произвежда на конвейер непонятни и в голямата си част ненужни за нас вещи, след което ги унищожава. Открихме пряка зависимост между слънчевата активност и честотата на появата на артефакти в „сейфовете“. Когато звездата излъчва повече енергия, находките се срещат по-често. — Доггар-кен се усмихна. — Тук дори не са необходими сложни изследвания. Достатъчно е да се сметне корелацията по данните от откритите за достъп източници — количеството златотърсачи, количеството находки и активността на звездата. Веднага всичко става очевидно!

— Колко е просто... — каза разочаровано Ирина. — И това ли е всичко? Какво правите още тук тогава?

— Разбира се, опитваме се да намерим метод за управление на „сейфовете“! — възкликна Доггар. — Та това е рог на изобилието, Ирина! Но ние нямаме намерение да присвоим за себе си тази тайна, когато успеем да я разгадаем. Можете да ми повярвате, че една планета ще е достатъчна за всички известни раси!

— Но засега нямате резултати? — попита Мартин.

Доггар поклати глава.

— Никакви. Разбирате ли, Мартин-кен, тук не може да съществува някакво единно управление на „завода“, откъдето се регулират всички „сейфове“. Това е прекалено голяма структура. Всичко трябва да е по-просто — приближаваш се към сейфа, правиш нещо и получаваш желаната вещ... — Доггар разпери ръце. — Само че какво трябва да се направи? Да се произнесе парола? Да се приложи към сейфа някакъв особен ключ?

Мартин въздъхна и бръкна в джоба си. Сложи пред Доггар стъкленото цилиндърче.

— Ето го. Можете да попитате направо... Това нещо Ирина представя за намерения от нея ключ...

Доггар погледна цилиндърчето с недоумение, после рече бавно:

— Това не е ключ. Не се обиждайте, но си е обикновен боклук. Това е изхабена батерийка. Наша батерийка. Слагаме такива в пушките си... и в почти всички аранкски прибори, изискващи висока мощност.

— Ето какво било! — зарадва се Ирина. — Намерих това нещо в кошчето за боклук на Станцията на пазителите. Значи е ваша играчка...

Доггар я погледна и кимна.

— Разбрах. Правите се на притежател на ценен артефакт, за да спечелите пари... не, едва ли. По-скоро за да придобиете висока социална значимост на Талисман и да узнаете неговите тайни!

— Именно — кимна девойката.

Доггар въздъхна.

— Жалко. Въпреки че нито за миг не съм вярвал в материалността на „ключа“ за управление на „сейфовете“, вашата находка ме заинтересува...

Той посегна към бутилката и им наля по още малко коняк. После продължи:

— Какво пък, ще търсим. Това ни е работата... Ако искате, можете да се присъедините към нас.

— Значи това е всичко, което знаете за Талисман? — попита с огорчение Ирина.

— Аз знам за Талисман много повече — отвърна Доггар. — Структурата на кората, състава на черните скали, формулата на мъглата, топографията, малобройните растителни и животински форми, които обитават планетата... Между другото ние смятаме, че всички те са въведени изкуствено. Но не знам кой е превърнал тази планета в завод, не знам как се управлява този завод и нямам подозрения за други тайни, криещи се в Талисман. Особено свързани с еволюцията на разума... Нали за това искахте да ме питате?

— Много е приятно да се говори с някой, който е толкова точен във формулировките — каза Мартин. — Какво пък, благодаря за почерпката. Имате отличен коняк.

— Заповядайте пак! — рече Доггар прочувствено и се изправи. — Винаги е приятно да се общува с интересни хора. Разочаровах ви, нали?

— Засега още не знам — призна Мартин.

3.

Обратният път им се стори по-дълъг. Все така не се отклоняваха от пътечката, обозначена със светлината на фенерите. Вървяха един до друг, но не разговаряха, всеки мислеше за свои си неща. Едва когато се появиха огънчетата на селището, Ирина каза:

— Последната тайна се оказа ненужна. Забравен завод, виж ти... Никаква романтика.

— А ти какво би сметнала за романтика? — попита Мартин.

— Е... — Ирина присви очи и се усмихна. — Център за управление на кораби на пазителите. Хоп — и всички кораби са в ръцете ни!

— Това не е романтика — отговори Мартин. — Това е мечта за власт.

— Тогава... — Ирина се замисли. — Ако тук беше истинска Библиотека. Всички тайни на света...

— Това е мечта за знания.

— Какъв си...

— Неромантичен? — усмихна се Мартин.

— Просто инат! Тогава какво е романтиката според теб?

— Старо, скучно и никому ненужно нещо. Ако ние с теб останем да живеем на Талисман, построим си къщурка, народим си деца и си направим градинка — това би било класическа романтика.

— Не, такава романтика не ми харесва — заклати енергично глава Ирина. — Какви са тези неща — деца, къщурка, градинка? Да беше казал и кухня и църква! Това е романтика за яка селянка.

— Добре — кимна Мартин. — Тогава ще ти кажа какво бих сметнал аз за романтика.

— Е?

Мартин се спря. Погледна към нея и много тихо каза:

— Бих искал да узная, че съм вълна.

— Какво?

— Бих искал да узная, че всичко това не е напразно, че нашата вселена не е мехур от квантова флукуация, на който е съдено да се

пръсне и да се разпилее в безформената пустота. Че ще има ново слънце и нови звезди.

— Глобално — каза Ирина с ирония.

— Не, това е много лично. Бих искал да узная, че никога няма да умра. Че ще обходя милиони светове, ще се запозная с милиарди хора...

— Ще преспиш с трилиони жени, ще хванеш квинтилиони бандити, ще изядеш десет на петдесета степен бифтеци — каза Ирина в неговия тон. — Цялата ти романтика ли е количествена, Мартине?

Той се сепна и кимна.

— Да, права си. Бедата е там, че не можем да си представим нещо различно. Дори когато си мечтаем за вечността... Всичко е като при тези момчета от Прерия — хотдог на всяка планета. Добре, а ти какво искаше да намериш на Талисман?

— Същото, което и ти — призна Ирина след кратко забавяне. — Таблетки за безсмъртие, пантофки, с които да ходя пеша между звездите, безкрайни хамбургери, голяма книжка с надпис: „Най-тайнствените тайни“... Всичко това са глупости, Мартине. Ние намерихме нещо повече — планета-завод, която може да произведе на конвейер всичко това. Само не сме се научили да я управляваме...

— Стоп! — Той я хвана за раменете. — Какво каза? Даваш ли си сметка?

— Мартине...

Но той вече я беше пуснал. Завъртя се, огледа се, после се втурна встрани от пътя.

— Мартине! — закрепця Ирина и хукна подире му. — Спри, ще се заблудиш!

Настигна го на двайсетина метра от осветения път. Той стоеше на четири крака пред един „сейф“. На капака му нямаше номер. Мартин тъкмо го затваряше.

— Както разбирам — каза той, без да се обръща, — отваряйки „сейфа“, аз нулирах цикъла. Така че след четирийсет и три минути, ако „сейфът“ не е „бърз“, там ще се появи нещо. Или няма да се появи, все едно.

— Мартине, какво правиш? — попита объркано Ирина.

Той се обърна, усмихна се щастливо и почука с юрук по каменния капак.

— Това е детонатор, Иринка.

— Това е „сейф“... — рече тя, но за всеки случай отстъпи крачка назад. Явно реши, че е откачил.

— Това е „сейф“ — кимна Мартин с изражението на идиот, на когото са дали кофа захарни бонбони. — А всичко заедно, цялата планета, е детонатор.

— Детонатор за Големия взрив? — поинтересува се Ирина.

— Напротив! Детонатор за края на всичко! Апокалипсиса. Рагнаррок.

Мартин се засмя, изправи се и тропна по люка.

— Добре ли си? — попита Ирина.

— Абсолютно.

Той закрачи около „сейфа“ като куче, отгпкващо мястото си за лягане. Изкикоти се и погледна към нея.

— Ти си напълно права! Таблетки и пантофки, вълшебни мечове и шапки-невидимки. Предполагам, че прекалено ме е разтърсил светът на аранките. Всички тези небостъргачи и флаери, топлинни пушки и планетарни информаториуми. А още и Прерия... същото, само че на по-ниско равнище... Не се връзва, разбираш ли?

— Не!

Мартин въздъхна. Седна покрай „сейфа“ и започна да изрежда, като свиваше пръсти:

— Ние решихме, че спирането на еволюцията ще предизвика вълна от катаклизми. Камшици за мързеливите. Това първо.

Ирина кимна.

— И е правилно — заяви Мартин. — А после решихме, че спирането на еволюцията ще е технически прогрес в духа на Аранк. Огромни градове, звездолети на полянката зад къщата, съвършена медицина и ваксина срещу рак. Това — второ. А то е напълно погрешно! Знаеш ли защо? Защото и в най-съвършените градове ще текат покривите и ще се запушва канализацията. Защото звездолетите ще се чупят, а болестите ще се приспособяват към лекарствата. Всички тези блестящи градове нищо не струват!

— А планетата-завод?

Мартин потропа по капака на „сейфа“ и се усмихна.

— Планетата-завод? Чудовищни енергийни мощности, милиони, милиарди контейнери по цялата повърхност... едни такива мъ-ъ-

ънички контейнери. И умниците-аранки са решили, че в тези контейнери могат да се произвеждат на конвейер стоки за народно потребление... А ако искам яхта? Ако имам нужда от шкаф? Парче по парче ли ще ги вадя?

Ирина чакаше.

— Ако не греша — продължи Мартин, — в настоящия момент планетата произвежда само три вида продукция. Прашец, схемички и спиралки... Схемичките са мънички платки с много сложна структура на вътрешна проводимост, индуктивност и капацитет... грубо казано, детайл от неизвестна електронна схема. Нали? А спиралките — те нали са органични?

— Силициевоорганични — уточни Ирина. — Е, стига си протакал! За какво става дума?

Часовникът на Мартин изписука, той отвори сейфа и каза с усмивка:

— Виж ти, провървя ми... Сигурни двеста евро.

Загреба шепата пурпурен прашец, помириса я и попита:

— Нали нямаш хрема? Защото разправят, че прашецът лекува хремата у хората...

Ирина настръхна.

— А у нехората?

Мартин изсипа прашеца обратно в „сейфа“. Въздъхна и започна да завинтва капака.

— *Нехората*... Излиза, че в Галактиката е имало една раса, за която е бил предназначен този прашец. Може би са го вдишвали, може би са го яли на закуска, а може и да са топили в него пипалата си... И са получили целия свят и чифт новички кьнки отгоре на това. Ходили пеша между звездите, играели си бадминтон с кометите, къпели се в мъглявините...

— Преминали са на следващия етап на еволюцията? — засия Ирина.

— Не — поклати глава Мартин. — Там е работата, че не са! Никаква ментална еволюция. Старият, добрият, изпитаният разум. С всичките му плюсове и минуси. Никакви изменения на личността! Само всемогъщество!

— Как е възможно това? — попита Ирина. — Как?

Мартин сви рамене.

— Откъде да знам? Светът само ни изглежда логичен и подчиняващ се на причинно-следствените връзки. Вдигаш крак — пристъпваш на метър разстояние... това работи прекрасно, докато наблюдаваме молекулите и атомите. А по-нататък? Отвъд прага на квантовата неопределеност? Където няма никакви закони, определящи мястото на частицата в пространството? Няма закони, но мястото си го има! И ти можеш да вдигнеш крак, за да пристъпиш направо на Земята. За теб не са страшни дори взривовете на свръхновите и черните дупки. Никога няма да умреш... е, ако не го поискаш, естествено. Разпръскваш облаците с поглед, гасиш вулкани с плюнка, превръщаш само със силата на желанието си желязото в злато, а златото — в крем брюле... — Той погледна накриво Ирина. — Искаш ли това?

Тя кимна очарована.

— И аз го искам — въздъхна Мартин. — Ето в какво е работата. Между другото, забелязала ли си, че *такова нещо* не обещава нито една религия на света. Освен в началото... когато пределът на мечтите е да ядеш на корем и през дупка в оградата на рая да наблюдаваш мъченията на грешниците в ада. А общо взето всички честно си признават, че вечността ще поиска от теб да станеш различен. Съвсем различен — невъобразим. Както гризачката листенца гъсеница не може да си представи пъстрите крила на гърба си и вкуса на цветния нектар... И изведнъж ѝ пришиват криле.

Мартин се изправи. Въздъхна, гледайки сейфа.

— А аз искам криле — каза тихо Ирина. — Разбираш ли? Нека съм гъсеница върху листо! Аз не искам този неразбираем надразум... дето не се знае дали изобщо съществува. Аз искам да лежа на плажовете на Елдорадо и от време на време да протягам ръка и да взимам чаша с коктейл „Маргарита“ от ръцете на барман в Акапулко. После да полетя в космоса и да видя как изглежда мъглявината Пясъчен часовник в профил... А после да си поиграя на война с някакви войнствени гедари, да загубя десет пъти, да умра, да възкръсна, после да победя — и да отида с тях в ресторанта, за да отпразнувам победата. Да видя как гедарите ще цивилизоват жените си до пълна разумност и как после се хващат за главите! Да се науча да чета паметта на дио-дао и да изживея заедно с тях хиляди кратки

животи! После да отворя антикварен магазин и сто години да търгувам с редки вещи от цялата Галактика, вечер да ходя с мъжа си в бирария...

— Това вече го е имало — каза тихо Мартин.

— Кое го е имало?

— Ресторантът вече го имаше. Ако продължиш мечтите си, ще повториш всичко милиони пъти. Разбира се, ти ще разкажеш още как се влюбваш, как раждаш и отглеждаш децата си, как се занимаваш с наука и правиш открития. Прочиташ всички книги, които някога са написани, строиш дворци... Забрави. Ти не си полубог в света на хората. Ти си полубог в света на полубогове! Ти и без това помниш наизуст всички книги на света, а дворци няма защо да строиш — всеки си строи дворец. След стотното дете процесът на раждане и отглеждане на деца ще ти омръзне — още повече, че на петгодишна възраст всяко дете ще става равно на теб и ти ще се лишаваш от играчката си. Да играеш на война, когато всеки е безсмъртен и всемогъщ, е просто глупаво. Да обичаш за хиляден път не е поромантично, отколкото да пържиш яйца сутрин. Да гледаш мъглявините в профил и черните дупки в анфас е занимание за половин ден. За да направиш научно откритие е достатъчно само да помислиш какво искаш да откриеш. И това е всичко! Смятай, че съм ти върнал репликата за хилядите бифтеци и жени.

Ирина мълчеше.

— Ти можеш всичко — повтори Мартин. — Ти притежаваш възможностите на полубог...

— Защо полубог? — попита тихо Ирина.

— Защото си на чужда игрална площадка, която не е построена от теб. Ти не си Творец.

— Тогава ще си построя своя площадка — каза Ирина.

— О! — оживи се Мартин. — Така и очаквах. Не е интересно да лудуваш в нашия свят, а само когато всемогъществото е твое уникално качество... Добре, да допуснем. Талисман ти дава пълно и абсолютно всемогъщество! И тогава ти изтърсваш прахта от тази вселена от краката си и някъде в безкрайността избухва квантов мехур. Ти се носиш сама над още кипящите и безлюдни води...

— Мартине, не кощунствай! Аз все пак съм православна! — каза раздражено Ирина.

Той се смя дълго, с удоволствие. Поклащаше се, хриптеше, изпадаше в пристъпи на кашлица, спираше и отново прихваше.

Отначало Ирина го гледаше с негодувание. После сведе поглед и каза:

— Да, това наистина е смешно... И все пак — какво ни пречи да създадем свой свят?

Мартин рязко се успокои и сви рамене.

— Навярно нищо. Да, защо не? Само че какво ще правиш там? Ще изпращаш гръмотевици и мълнии? Ще устроиш мъничък Олимп и ще водиш там прекрасни юноши, а за разнообразие — и прекрасни девойки? Ще вдъхновяваш пророците и ще плашиш грешниците? Та пред теб ще е вечността. Нали не си забравила? Ще създаваш религии една след друга, ще наблюдаваш как заради дребно теологично разногласие твоите създания си прерязват гърлата. После те мъничко ще се цивилизоват, ще решат, че си добра и милосърдна... изобщо не си представям дали тук е уместен женският род... после ще излязат в космоса. Едните живи играчки ще се срещнат с други, ще се почешат по тиловете... или там, където ще си им пъхнала мозъците... И ще създадат свой Талисман. Е, разбира се, ти можеш да ги смачкаш преди това. Или здравата да ги натупаш — веднага щом посегнат към всемогъществото. Само че защо? Нали ще поплачат, ще изтрият сълзите си и отново ще се заемат със старите си дела. Та ти няма да сътвориш слаби и скучни работи, които във всичко се подчиняват на волята ти и са ограничени в развитието си... Пред теб винаги ще има стена, а на нея с пламтящи букви ще пише: „ЗАЩО? ЗАЩО? ЗАЩО?“ И тогава ти ще затвориш очи, ще се скриеш в малкия си уютен пашкул и ще направиш крачката, която са очаквали от теб още преди милиарди години. Ще сложиш разума си в килера заедно с инстинктите.

— Прав си, разбира се — каза тихо Ирина. — Само че въпреки това бих опитала.

Погледна Мартин, той се усмихна тъжно и каза:

— И аз бих опитал. В това е цялата беда. А знаеш ли кое е хубавото?

Ирина го погледна въпросително.

— Ние не знаем как да накараме Талисман да работи за нас — каза Мартин. — И аранките няма да разберат скоро. А със собствените си усилия няма да се доберем още дълго до всемогъществото.

Мълчаха и се гледаха. Часовникът на Мартин отново изписука, той понечи да се наведе към сейфа, но се засмя и махна с ръка.

— Студено ми е — каза тихо Ирина. — Ще отидем ли в селището?

Мартин свали якето си и го наметна на раменете ѝ.

— Да вървим. Сега бих пийнал нещо. И бих изял цяло умряло пони.

Съвсем късно вечерта, може да се каже даже — рано през нощта, Мартин и Ирина лежаха в леглото и тихо разговаряха. Бяха в стаята на Ирина, отчасти от тактически съображения — нали потенциалните похитители на ключа трябваше да отидат при Мартин, отчасти — защото нейното легло се беше оказало по-широко.

— Ключът не може да бъде материален — вече за десети път повтори Ирина. — Изобщо не е възможно.

Мартин не спореше. Само късметлиите буратиновци отваряха вратите със златни ключета. Но Ирина продължаваше, сякаш уговаряйки самата себе си:

— Планетата е била необитаема хиляди години, нали? Нито металът, нито пластмасата би издържала. Значи е парола. Код. Някаква фраза на туристически език...

— Доггар каза, че планетата не е създадена от пазителите — промърмори Мартин, завирайки лице в рамото ѝ. То беше меко, топло и необходимо. За разлика от среднощните догадки.

— А може пазителите да са взели и туристическия език от предишните господари на Вселената! — охотно отхвърли довода му Ирина. — Добре, нека не е на туристически. Обикновена мисъл. Правилна мисъл. Някаква... поръчка...

— Ей, двамата от кутията, с еднаквите лица, дайте ми всемогъщество... — каза Мартин.

Ирина въздъхна.

— Да, прав си... Ако искането трябва да е формулирано твърдо, можем да гадаем цяла вечност. Не, трябва да има още нещо. Нали не са изоставили планетата, привели са я да работи на празен ход. Значи са очаквали появата на нови потребители.

— Каква отвратителна дума — „потребители“ — каза Мартин, сядайки в леглото. — Ирка, нали нямаш нищо против да запаля?

— Отиди при прозореца — нареди тя. — А, добре, ако ще е лулата, може и в стаята. Само не в леглото!

— Добре, следващия път ще си сваля и шпорите — обеща Мартин. — И ще сляза от коня... Никога не пуша в леглото.

— Това е ценно качество — съгласи се Ирина. — Ако освен това и не пиеш, не играеш комар и не ходиш по жени, то е удивително какъв мъж пропада.

— Вече не пропада — каза нагло Мартин, натъпквайки лулата си. — Вече се е захванал за работа. Ирина, всичко трябва да е много по-просто.

— По-просто от мисъл? — учуди се Ирина.

— Нали помниш, че дори аранките са създали технология за четене на мисли? Но не я употребяват широко. Твърде неудобно е. Човек не мисли в свързани блокове, има прекалено много паразитни мисли — възприемане на околния шум, зрителните впечатления...

— И миризмите. Хубав тютюн, между другото... Ще е жалко, ако не разгадаем тайните на Талисман. Представяш ли си — тук, под краката ни, е всемогъществото! Пръстени на всевластието — по копейка за две бройки. А ние не можем да ги вземем.

— Струва ми се, че пръстени на всевластието в подобни количества може да произвеждат само в Китай — каза Мартин. — И от тях не бива да се очаква нищо добро.

— Ти изобщо мечтал ли си някога за всемогъщество? — попита Ирина.

— За всемогъщество? — Той се замисли. — Тоест да бъде абсолютно всемогъщ? Сигурно, като дете. Не си спомням.

Ирина се обърна по корем, подпря главата си с ръце и го погледна — едва различаваща се на слабата светлина от прозореца фигура.

— А сега за какво мечтаеш?

Мартин обясни.

— Това не е интересно, лесно е за осъществяване — рече тя и махна с ръка. — А друго?

Мартин се замисли и каза:

— Сигурно ще прозвучи глупаво.

— Нищо, кажи — прикани го Ирина.

Той се заслуша в едва доловимото шумолене от коридора и каза:

— Веднъж сънувах нещо много странно... Сякаш пътувам в тролея...

— Вече е интересно — развесели се тя. — Често ли пътуваш в тролея?

— Често, аз нямам кола. Сънувах, че пътувам в тролея, а той излиза от града и поема по някакъв пуст път... като че ли към летището, макар че пътят ми е съвсем непознат. Аз стоя до прозореца и пейзажът много ми харесва. И изведнъж виждам, че към мен идва контрольор. Той се приближава все повече и повече и аз, който знае защо, изпадам в паника... може би нямам с какво да платя глобата? Не знам... Контрольорът тъкмо стига до мен и тролеят спира. Аз изскачам навън под самия нос на контрольора и дори му се усмихвам. Тролеят потегля и аз виждам, че тръгващата от спирката пешеходна алея — подобна на черен път — води към хълм. А той е покрит с дървета и е застроен с къщички... стари, дървени, даже много уютни, като ги гледаш отдалеч...

— Такива къщички само отдалече изглеждат уютни — каза скептично Ирина. — Ох, извинявай. Много хубаво разказваш, даже забравих, че това е сън.

— Сън е — потвърди Мартин. — Та така, аз започвам да се изкачвам по хълма. Озовавам се в малко градче с големи тихи дворове, с огромни дървета, някакви водосборни колони. Не знам дали си виждала такива градчета. Предполагам, че сега вече не са останали много от тях. И всичко наоколо е едно такова... сякаш отдавна познато и родно. Сякаш съм се прибрал у дома. И хората, които срещам, са непознати, но сякаш са ми близки. Такива неща не се случват в живота — всички само ми се усмихват и аз им се усмихвам в отговор. После се спирам пред някакво дворче, край двуетажна къща от червени тухли... Някога имаше такива къщички, с един вход, обикновено с по осем апартамента...

— Разказваш го, сякаш точно там си живял — потвърди Ирина.

— Приближавам се към оградата на двора — съвсем ниска, несериозна, не за да се защитава или криеш от някого. Поглеждам надолу от хълма — и изведнъж виждам море. Представяш ли си? Море, което като че ли не би могло да го има тук... И ми става толкова хубаво, че решавам да остана. Завинаги. Но изведнъж си спомням, че не съм си платил билета. А това означава, че не съм имал право да

дойда. Един вид пребивавам незаконно. Просто не бива да съм тук! Тогава се приближавам до някаква компания на двора — там има и тийнейджъри, и мои връстници, и по-стари хора. Разказвам им, че не съм си платил билета и затова трябва да си тръгна. Те кимат и казват, че ще ме чакат. Аз си тръгвам по същия път, спускам се от хълма, а градът зад гърба ми се стопява... Събудих се с усмивка. И през целия ден се усмихвах на всички, които срещях на улицата. Макар и такива неща да не се случват в живота.

Ирина попита — не веднага, сякаш очакваше продължение:

— Мечтаеш да намериш такъв град? Да се върнеш там?

— Мечтая винаги да си плащам за пътя — отговори Мартин и, кой знае защо, добави: — Не в буквален смисъл.

— Разбирам — простичко каза тя. — Не съм глупачка. Ела при мен.

Той остави лулата. Стана от стола и си обу дънките. След това извади от кобура револвера си.

— Какво правиш? — прошепна Ирина.

Той доближи със загадъчен вид револвера до устните си — сякаш казвайки „Шшт!“. Приблужи се до вратата, тихичко свали мандалото и я отвори рязко.

В коридора беше пусто, но това не го смути. Той изскочи от стаята и веднага изтропа отворената врата на съседната стая. Когато се появи отново, водеше под дулото на пистолета слаб и пъпчив хлапак на петнайсет-шестнайсет години. Ирина вече беше обула шортите си и закопчаваше блузата си.

— Чувствай се като у дома си — каза жизнерадостно Мартин на пленника си. — Настанявай се...

Едно здраво бутане помогна на хлапака да преодолее разстоянието до стола. Като размахваше револвера, Мартин се приближи до него и отпусна тежко ръка на рамото му, за да го принуди да седне.

— Сам ли беше? — попита делово Ирина. — Браво на теб, аз не чух нищо.

— Дойдоха трима — каза Мартин. — Отвориха вратата, убедиха се, че в стаята няма никого. Тогава другите двама слязоха долу и оставиха този да претърси багажа. Как да те наричам, крадецо?

Хлапакът изсумтя, но не отговори.

— Ирочка, в течение ли си какво е наказанието за кражба с взлом на Талисман?

— Тук няма затвор. Предполагам — изгонване от планетата.

— И това ако е наказание... — въздъхна Мартин. — Добре, така или иначе е късно да го бие човек, а като че ли засега няма за какво да бъде убиван. Кой те изпрати?

— Ходя си по коридора, гледам — отворена врата, разхвърлян багаж. Реших да вляза — току-виж някой се нуждае от помощ — изстреля хлапакът няколко заучени фрази.

— О, значи си абсолютно невинен? — зарадва се Мартин. — Добре, стига си се правил на луд. Искам да поговоря с онези, които са те изпратили.

— Никой не ме е изпращал — държеше на своето хлапакът. Първоначалната му уплаха беше отминала и той с всяка изминала минута ставаше все по-нагъл. — Ако не ме пуснете, ще викам! И ще кажа, че сте ме заплашвали с револвера!

— Аз да съм те заплашвал? — огорчи се Мартин. — Какви ги говориш! Не се заплашва по този начин...

Тежкият шамар събори хлапака от стола. След миг Мартин, зверски озъбен, вече седеше върху него. Дулото на пистолета му беше в устата на пленника.

— А знаеш ли какво стана в действителност? — попита със съскащ шепот Мартин. — Ти обра стаята ми, докато спях. После влезе в стаята на момичето и се опита да я изнасилиш. Аз се събудих от виковете за помощ и успях да дойда навреме, за да те застрелям!

— Виж, опитите за изнасилване тук се наказват много сурово! — изведнъж се оживи Ирина. — Така че дори не е необходимо да стреляш.

— О! — Мартин радостно повиши глас, прибирайки пистолета в кобура. — Насилник! Граждани на Талисман! Хванах насилник!

— Недейте! — изписка хлапето.

— Какво става? — възкликна Мартин и го върна със замах на стола. — Не искаш, а? Кой те изпрати? Къде са те?

— Долу... в бара...

— Да вървим — каза Мартин и повлече хлапето след себе си. — По-живо.

Злополучният крадец не лъжеше. В празната зала на кръчмата седяха само двама души — приличащ на японец възрастен азиатец и мъж на средна възраст, когото Мартин определи като баща на пъпчивия грабител. Именно към него се отправи, блъскайки жертвата пред себе си. Мъжете зад масата се спогледаха, но не бързаха да стават.

— Значи така — каза Мартин, като спря до тях. — Или този юноша се опита да поругае една девойка, или вие сте го накарали да рови из вещите ми. В първия случай ще отида при местните власти... Съветът на златотърсачите, ако не се лъжа? Във втория с вас ще си поговорим откровено.

След малко се появи и Ирина. Спря при стълбите и огледа залата. С дясната си ръка държеше за цевта уинчестър — крайно неудобно, но затова пък ефектно.

— Нали ти казах — обърна се тъжно японецът на бащата на крадеца. После се обърна към Мартин. — Няма нужда да ходите при властите. Аз съм председателят на Съвета на златотърсачите.

— Значи ще си поговорим? — уточни Мартин.

— Да — кимна японецът.

— А на теб ти е време да нанкаш — съобщи Мартин на крадеца и го бутна към вратата. Не се наложи да го уговаря — явно на Талисман наистина не обичаха насилниците. Самият той седна на масата при златотърсачите и погледна замислено трите пълни халби бира пред тях. Взе едната и отпи голяма глътка.

— Покажете ключа — помоли японецът.

— Казвам се Мартин.

— Аз съм Ооно — кимна японецът. — Покажете ключа, господин Мартин. Бъдете така добър.

Мартин безмълвно сложи „ключа“ пред тях.

Известно време златотърсачите въртяха батерийката на аранките в ръце, разглеждаха я на светлината, дори я подушиха. Японецът я доближи до бузата си и известно време стоя неподвижно. После поклати глава:

— Господин Мартин, струва ми се, че са ви подвели. На Талисман никога не са се срещали подобни артефакти. И аз ще рискувам да предположа, че този предмет не е артефакт.

— Вие ми съобщихте много учтиво, че девойката ме е измамил.

— Допускам такава възможност.

— Но вие сте виждали „ключа“ и по-рано — каза Мартин. — И вече сте стигнали до извода, че той не струва нищо. Защо беше този нелеп опит за кражба?

— Нали ти казах — отново упрекна японеца мълчаливия златотърсач. После се обърна към Мартин: — Смути ни това, че „ключът“ беше купен. Уверявам ви, че след оглеждането му щяхме да го върнем на мястото му.

— А, взимайте го, не ми трябва — махна с ръка Мартин. — Това е само стара аранкска батерия. Никой никога не е твърдял нещо друго.

— Нали ти казах — за трети път повтори японецът. — Приемете поздравленията ми, господин Мартин.

— И само това?

— И нашите извинения — съгласи се японецът. — Но нима нямаше друг начин да се срещнем и да поговорим?

— Откъде можех да знам кой е посветен в тайната на Талисман? — отговори с въпрос Мартин. — Съветът на златотърсачите можеше да се окаже шайка бюрократи.

Японецът погледна втория златотърсач.

— Нали му казахте — подсказа любезно Мартин.

— Абе ти! — сопна се най-накрая мълчаливият златотърсач. — Защо не вървиш на...

— Можех да застрелям сина ти на място — каза Мартин. — И нищо нямаше да можеш да направиш — заварих го в стаята ми, да рови из багажа ми. И ако беше решил да си играеш на вендета, щях да застрелям и теб.

Златотърсачът понечи да се изправи, но японецът го изгледа накриво и заформящият се бой беше прекъснат в зародиш.

— При нас вендетите са забранени — каза Ооно. — А топлинната ви пушка също ли е фалшива?

— Не, защо. Истинска си е.

— Защо не я взехте, щом имате такова мнение за нашите нрави?

— Някак не е по човешки — намръщи се Мартин. — Срещу хора — с извънземно оръжие... Имам револвер.

— Ще бъда откровен с вас — реши Ооно. — Какво искате да знаете?

Мартин с удоволствие отпи още една глътка от бирата. Наведе се над масата — мълчаливият златотърсач неволно се наклони напред, а

японецът, обратно — леко се отдръпна.

— Известна ми е тайната на Талисман — прошепна Мартин. —
Знам, че той е способен да подари всемогъщество.

Ефектът беше съвсем не какъвто очакваше.

Мълчаливият златотърсач се изкикоти радостно. Японецът се усмихна и каза:

— Поканете вашето момиче да седне с нас. Не сме въоръжени. И не смятаме да ви заплашваме... нямаме какво да делим с вас, господин Мартин.

— А тази тайна на Талисман само мързеливите не я знаят — поясни причината за веселието си бащата на крадеца.

4.

Не пиха повече бира. Съненият сервитьор сам им свари кафе, а на японеца поднесе зелен чай, след което се оттегли в задните стаи на кръчмата. Очевидно господата Ооно и Матиас — така се казваше мълчаливият златотърсач — се ползваха с уважение на Талисман.

— Не знам кой пръв го каза — разправяше бавно японецът. — Но слуховете тръгнаха още първата година, когато едва беше започнало изграждането на Амулет... Когато понито на господин Юрий все още беше живо. А преди три години вече всички говореха, че в „сейфове“ може да се намери детонатор.

— Детонатор? — възхити се Мартин. — Наистина ли детонатор? Така ли го наричате?

— Понякога го наричат микстура. Друг път — Сила. Понякога... — Японецът погледна към Матиас, той се замисли и каза:

— Понякога амброзия. Понякога — прашец на феите. Но ние му викаме детонатор.

— Защо? — настоя Мартин.

— Защото той те взривява — отговори сериозно Матиас, но веднага след това се усмихна. — Бум! Бил си човек, ставаш супермен.

— Знаете ли, чувал съм такива легенди за десетки други планети — призна Мартин. — Но... има ли поне някакви основания за легендата?

— Има — кимна Ооно. — Някои златотърсачи са казвали, че са се досетили как да получат детонатора. И повече никой не ги е виждал. Мартин се усмихна.

— Точно доказателство няма — призна Ооно. — Но когато човек, който години наред е търсил детонатора, изведнъж с радостно лице изтича в мъглата и повече не се върне...

— ... това означава, че се е побъркал и се е изгубил в пустинята — отговори в неговия тон Ирина. — Или са го убили ловците на всемогъщество.

— Искате по-сериозни доказателства? — въздъхна Ооно. — Не, готова рецепта няма. Съветът на златотърсачите не крие подобна

тайна. Аз вярвам, че Талисман може да даде всемогъщество, но не знам как да го получа. И ако узная — няма да го споделя с никого.

— Честен отговор — съгласи се Мартин. — И на това благодаря.

— А вие бихте ли споделили тайната? — поинтересува се Ооно.

Мартин поклати глава.

— Едва ли.

— Всички я търсят — каза бавно Матиас. — Американците, руснаците, китайците... По-умните от извънземните — също. Ето, аранките построиха цяла станция.

— Ние бяхме при тях — призна Мартин.

— Те не биха казали — поклати глава Ооно. — На тях им е страшно интересно. Цяла планета-завод — това е сериозна работа дори за аранките. Те пробиват, правят рентгенови снимки, измерват, анализират. Слушат ключките и шпионират най-умните златотърсачи. И на тях им се иска да научат тайната... за себе си.

Мартин допи студеното кафе и въздъхна. Обхващаше го умората от безсънната нощ.

— Извинете ни още веднъж за безцеремонното любопитство — помоли Ооно. — Бяхме нахални и некултурни. Но вие ни смутихте.

Двамата златотърсачи станаха, без да се уговарят. Мартин помисли малко и им подаде ръка.

— Ако има нещо — отбийте се при нас — усмихна се Матиас. — А ако станете супермен — долетете през прозореца.

— Непременно — обеща Мартин.

Двамата с Ирина мълчаха, докато златотърсачите излизаха от кръчмата. После девойката попита:

— Вярваш ли им?

— Вярвам — не вярвам... — Мартин сви рамене. — Ако знаеха как да получат детонатора, нямаше да се сдържат. Опитвали са се. А да ти приличат на богове? Дори и от супермени са далече.

— Е, защо, японецът е приятен мъж, умен... — Ирина се прозя. — Ще ходим ли да спим? Едва издържам.

Мартин поклати глава.

— Аз ще си допия кафето. Така или иначе вече няма да мога да заспя. А ти отивай да си легнеш.

— Утре непременно ще измисля нещо — обеща виновно Ирина. — На бодра глава...

И Мартин остана сам — в просторната пуста зала на „Умрялото пони“, на отрупаната с празни бирени халби и чашки от кафе маса. Беше уморен, но наистина не му се искаше да спи. Искаше му се да мисли, да улови онзи миг на измамлива прозрачност и яснота на ума, който идваше на зазоряване след безсънна нощ. През деня щеше да се прозява, да си влачи едва-едва краката и да се бави с отговорите. Но сега можеше да помисли.

Оказваше се, че тайната на Талисман е известна на всички.

Слуховете за скритото тук всемогъщество витаеха отдавна, но нямаше доказателства.

Дори мъдрите аранки, въоръжени със забележителната си техника, не бяха постигнали успех.

Последното, кой знае защо, се стори важно на Мартин. Аранките — умни, но без успех... Защото нямат способност за еволюция на „душата“? Глупости. Дарът на Талисман е предназначен за разума, а аранките определено нямаха проблем с него.

Мартин си помисли, че сега няма да му е излишна още една чашка кафе. Даде на организма си мислен обет след връщането си на Земята да пие цяла седмица отвратително безкофеиново кафе и се приближи до барплота.

Уви, кафе-машината явно не беше предназначена за ползване от хора без специално образование.

Бутоните и лампичките на нея бяха повече, отколкото в една хубава кола.

— Хей! — извика тихо Мартин. Ситуацията се усложняваше от това, че не помнеше името на сервитьора. — Ей, гарсон... — жално повтори той, но вече полушепнешком. В края на краищата дори в добрата стара Франция рискуваш да получиш плюнка в чинията със супа, ако наречеш сервитьора „момче“. Надникна към вратата, през която беше влязъл сервитьорът — виждаше се дълъг тъмен коридор. Ама че работа...

Най-лесно беше да се примири и да отиде да спи. Но все повече и повече му се пиеше кафе. Обикновено така се получава, когато предметът на желание е *почти* постижим.

За да се успокои, той влезе зад бара. Под него откри множество неща, които не бяха за пред външни лица. Например там ношуваха

кофата и парцалът за бърсане на пода, а сред чистите чаши лежеше мръсна гъба с крайно отблъскващ вид.

Но имаше и малък бутон, разположен така, че да е подръка на бармана. След кратък размисъл Мартин го натисна. Нищо не се случи. Тогава той взе от витрината започната бутилка коняк и си сипа два пръста в една чаша.

— Наистина крадат... — долетя мрачен глас откъм вратата към вътрешните помещения.

Мартин се обърна, чувстваше се така, сякаш го бяха хванали да ограбва църковна каса. На вратата стоеше съненият собственик на „Умрялото пони“ — по халат и с пушка-помпа в ръка.

— Аз... такова... — започна Мартин.

— Припи ви се коняк — подсказа Юрий.

— А, не, кафе... а тук няма никого...

— Естествено, пет сутринта е... — въздъхна кръчмарят. — Сега и аз искам кафе.

Той остави пушката до бара и уверено тръгна към кафемашината. Мартин разбра, че няма да го стрелят, даже напротив — ще го напият с кафе — и се окуражи.

— Щях да платя — разкая се той. — Сутринта. Непременно.

Юрий махна с ръка. Докато бръмчащата машина изливаше кафе в чашките, той си наля коняк, добави и в чашата на Мартин.

— Не е хубаво да се пие от сутринта — каза той. — Но е спорен въпрос дали сега е сутрин, или късна нощ...

Чукнаха се и Мартин с радост осъзна, че собственикът на кръчмата, независимо от фантастичните му истории, е напълно адекватен човек, в някои отношения даже приятен.

— Отидоха ли си вождовете ни? — попита кисело Юрий.

— Златотърсачите ли? Отидоха си — кимна Мартин.

— Защо не каза веднага, че търсиш всемогъщество? — попита стопанинът. — А аз си мислех, че си обикновен прекупвач, щом даде на Ирина пари за старата батерийка...

— Значи... и вие сте знаели? — изуми се Мартин.

Юрий кимна и поясни:

— Тук батерийките не се използват. На кого са притрябвали, когато токът е под краката ти, само трябва да си пробиеш дупка. Но съм ги виждал при аранките.

— И не казахте на никого?

— А защо да излагам доброто девойче? — учуди се Юрий. — Голяма работа, ако измами някой търгащ — те и без това живеят на гърба на златотърсачите. А парите може да й трябват за операция на старата й баба. Или за да се изучи за художничка.

Мартин си помисли, че такъв светъл поглед върху живота е присъщ на необикновените хора, които виждат във всеки каторжник смесица между Робин Худ и Жан Валжан.

— Вие сте добър човек — искрено каза той. — Не, Ирина не смяташе да забогатява от фалшивия ключ. Искеше да примами на разговор някой по-осведомен...

— Младост, младост... — въздъхна Юрий, отхвърляйки от челото си гъсти къдрици от светлите си коси. — Не търсим лесните пътища... — Той погледна тъжно в огледалното стъкло на бара и промърмори: — И защо не измолих от пазителите още двайсет сантиметра височина? Щях да ти отнема момичето... извинявай, но непременно щях да ти я отнема!

— Нямаше да я дам — поклати глава Мартин.

— Тогава щяхме да се стреляме — каза Юрий. — Макар че не умея и да стрелям... И какво, научихте ли тайната?

Мартин поклати глава.

— Ходим върху електричество, а никой не може да се добере до главната тайна — въздъхна Юрий. — Сигурно са ти казали, че който открие тайната, става всемогъщ и отива да върши велики дела? Няма да споря, какво ли не се случва в живота. Но никой от тези, които сега тъпчат Талисман с краката си, не може да ти помогне...

Той вдигна чашата, допи коняка и въздъхна.

— Закостенели сме. Очите ни са запердени. Нужна ни е свежа кръв, тогава Талисман ще разкрие тайните си...

— Благодаря — каза Мартин.

Юрий махна с ръка.

— А, какво толкова... Искаш ли още коняк?

— Не благодаря за коняка — поясни Мартин. — Вие ми отворихте очите. Но няма да откажа още глътчица.

Собственикът на кръчмата му наля още малко и му се закани строго с пръст.

— И друг път не натискай бутона. Та това е сигнализация за тревога, дръвнико! В случай на бандитско нападение.

— Имало ли е такива? — попита Мартин.

— Тук е спокойно — отговори уклончиво Юрий. — Хайде, отивам да си доспя. Вече се разсъмва...

Мартин погледна през прозореца — но така и не успя да открие някаква промяна в осветената от фенерите млечна мъгла. Сигурно човек трябваше да живее тук с години, за да почувства заревото през плътното одеяло на мъглата.

Юрий излезе. Чашката кафе, която така и не беше докоснал, стоеше на бара. Мартин я взе и изпи кафето — леко топло, неприятно. Каза, гледайки през прозореца:

— Очите ни са запердени...

Леко го разтресе — не от студ, климатът на Талисман беше много мек. От вълнение. Горчивите плодове от Дървото на живота се търкаляха в краката им и никой не ги събираше!

— Не може всичко да е толкова просто — каза си Мартин и сам си отговори: — Но иначе не може и да бъде.

Бързо се качи по стълбите и отвори вратата на стаята на Ирина — тя не се беше заключила. Приблужи се на пръсти до леглото.

— Ти ли си? — попита сънено девойката.

— Аз съм — прошепна Мартин. От неговата сънливост не беше останала и следа. — Ирина, кутията просто се отваря!

— Каква кутия? — Тя се завъртя в завивките си. Мярна се светлозелената светлина на часовника ѝ. — Слушай, тъкмо заспах...

— Знам как се активират „сейфовете“ — каза Мартин. — Още ли се нуждаеш от вълшебни пантофки?

Светна лампата, Ирина седна в леглото и погледна изпитателно Мартин.

— Да не си се напил?

Той се усмихна и поклати глава.

— Не, и даже не възнамерявам. Пиян съм от възторг. И от страх, разбира се.

— Как така? — възкликна Ирина. Очите ѝ светнаха.

— О! — засмя се Мартин. — Това е страшна тайна, мъдреците на Шамбала са я пазили хиляди години. След това са я откраднали

коварните масони, а после един руски олигарх им я е измъкнал срещу огромна сума...

— Хайде де, Мартине! — Ирина скочи и започна да се облича трескаво. — Не ме мъчи, разказвай...

Тя изведнъж застина — полугола, с блузката в ръка. Погледна изпитателно Мартин и попита:

— Не искаш да говориш, нали? Ще го запазиш само за себе си?

И за един безкрайно кратък миг Мартин усети в себе си нещо, което шепнеше предизвикателно: „Да, само за мен е! Споделеното всемогъщество не струва пукната пара!“.

— Всичко е много просто — възкликна той, прогонвайки изкушението. — Ще се смееш, като разбереш колко е просто. На аранките изобщо не би могло да им хрумне, те са прекалено разумни... и никога не са имали суеверия.

— Почакай! — Ирина изведнъж се хвърли към прозореца. Отвори крилата му и в стаята влезе мъгла — наистина вече светла и нагрята от приближаващото се слънце. — Мартине!

Някъде отдалече долиташе равномерно бучене. И то се приближаваше, усилваше се.

— Какво е това? — Мартин се хвърли към прозореца. Прегърна Ирина и няколко секунди двамата стояха, вгледани в мътната пелена. Чуха се гласове — събуждаха се и другите гости на „Умрялото пони“. Започнаха да се отварят прозорци. Някой с мъченически глас поиска да го оставят на спокойствие.

— Аранките нямат суеверия — прошепна Ирина. — Затова пък имат хеликоптери. Мартине!

Те се спогледаха ужасени.

— Шпионират златотърсачите — повтори Мартин думите на японца. — Идиоти... при техните технологии може да се скрие предавател в прашинка, която да се пусне върху нечия дреха...

Ирина се зае трескаво да тупа дрехите му, после и своите.

— Късно е! — възкликна Мартин, като взимаше от масата топлинната пушка и мяташе на рамото си уинчестъра. — Да бягаме! Остави си багажа!

Бученето вече долиташе съвсем отблизо, стъклата започнаха да потрепват. Двамата успяха да избягат от хотела — покрай възмутения Юрий, около когото се суетяха сервитьорът и дебелият готвачка;

покрай някакви хора, които се затичаха към хотела, когато сред мъглата се появиха хеликоптерите на аранките.

Впрочем, машините приличаха на хеликоптери само отчасти. Нямаха никакви перки, нито над кабината, нито на опашката, само от обтекаемия овален корпус се подаваха решетъчни пилони със закрепени върху тях цилиндрични турбини. Освен това летяха без характерния за хеликоптерите наклон, а напълно изправени, като самолети, научили се изведнъж да се откъсват от земята със скорост петдесет километра в час.

— Насам! — извика Мартин, влачейки Ирина, и те се мушнаха зад съседната сграда — необитаема, с мънички прозорци с решетки. А летателните апарати на аранките, увиснали на десет-дванайсет метра над земята, вече се бяха наредили в кръг около хотела и го бяха залели със заслепяващата светлина на прожекторите си. В търбусите на машините започнаха да се отварят люкове и оттам на почти невидими въжета се спуснаха фигури с черни, масивни, футуристични униформи, сякаш откраднати от Холивуд.

— Шест хеликоптера, във всеки от тях — по петима десантчици — каза Мартин, надничайки зад ъгъла. — Трийсет...

Вече хукналите към хотела десантчици спряха, сякаш чули заповед. И бързо тръгнаха в посока, обратна на хотела — в разширяващ се кръг.

— Не знам дали можеш да ми отговориш, Доггар — каза Мартин. — Но знам, че ме слушаш, мерзавцо. Ако ловците ти не спрат, ще ги спра аз!

Десантчиците се проснаха на земята, залягайки.

От един от хеликоптерите се разнесе усилен от високоговорители глас:

— Мартине, не е необходимо да правите глупости. Върнете се в хотела, трябва да обсъдим нещо.

— Нека ловците се махнат — предложи той, изтърсвайки ризата и дънките си, разрошвайки косата си. — Тогава ще поговорим. Насаме.

Разнесе се смях и гласът на Доггар:

— Мартине, престани да тупаш дрехите си. Дори и химическо чистене няма да ти помогне. Датчикът ти беше присаден върху кожата и вече е успял да се скрие под епидермиса.

— Измет! — изруга Мартин. — Много умна и добре оборудвана технически измет!

— Не е необходимо да ругаете — помоли Доггар. Гласът му щеше да изглежда мек, ако високоговорителите не го разнасяха из целия Амулет. — Всичко е твърде сериозно и ти разбираш това. Нека да поговорим мирно. Алтернативният вариант няма да ти хареса, честна дума!

— И все пак ме интересуват алтернативите! — извика Мартин, неволно повишавайки глас.

— Тя е само една. Ще бъдем принудени да унищожим и теб, и девойката.

— А тайната? — възмути се Мартин. — Знам я само аз!

— Ще проучим целия ти днешен ден — обясни Доггар. — Всички думи, които си казал или чул, всичко, което си видял. И ще научим какво си разбрал.

Ирина докосна Мартин и прошепна:

— Ами ако не лъже... Сигурно ще успеят...

— Аз съм сътрудник на руската Държавна сигурност — извика Мартин. — Така че това е неприятелски акт към нашето правителство!

Доггар отново се засмя.

— Никакво уважение — каза Мартин, поглеждайки Ирина. — Гръмката слава на КГБ не е успяла да стигне до Аранк... Е, щом така искате...

В следващия миг той вдигна топлинната пушка, премести предпазителя на минимална мощност — както му беше показал Гати — и стреля в турбината на най-близкия „хеликоптер“.

Лъчът беше невидим и в първата секунда изглеждаше, че не се случва нищо. После „хеликоптерът“ се килна напред, турбината на левия пилон изхвърли дълъг език от пламък и задрънча като бъчва, пълна с метални стружки. „Хеликоптерът“ рязко се понесе надолу, но точно преди да докосне земята, беше обхванат от облак пъстроцветна пяна — милиони сапунени мехури с размерите на юмруци. Огънят моментално угасна, апаратът се приземи меко, като върху перушина. Останалите „хеликоптери“ веднага се издигнаха нагоре.

А Мартин отново хвана Ирина за ръката и двамата побягнаха по-надалече.

— Ти направи своя избор — каза Доггар с ясно доловима тъга.
— Много съжалявам.

— Та те ни следят, знаят къде сме! — извика Ирина. — Мартине, няма да можем да дотичаме до Станцията! А на Талисман няма по-силни от аранките!

Той не отговаряше.

Отдалечаваха се от „главната улица“ на Амулет, носейки се покрай забитите в скалите лостове, извличащи безплатно електричество; покрай безразборно разхвърляните къщурки от тенекии и дъски, откъдето излизаха объркани, изплашени хора и извънземни. Във всеобщата суматоха никой не обръщаше внимание на Мартин и Ирина.

Зад гърбовете им отново започнаха да вият турбините на „хеликоптерите“.

— На какво можем да разчитаме? — извика Ирина.

— На всемогъществото! — изръмжа в движение Мартин и девойката млъкна. Вече бягаха, изцяло погълнати от животинската борба за оцеляване.

И се натъкнаха на група въоръжени златотърсачи, тръгнали към хотела. Сред тях бяха старият японец, Матиас и двама гедари.

Мартин се спря, дишайки тежко. Побутна Ирина зад гърба си.

— Ти си го открил — каза японецът. — Нали?

Мартин кимна.

— Къде е детонаторът? — попита рязко един от гедарите.

— Ако аз умра, ще бъде в аранките. На цялата планета едновременно, те са видни колективисти. Ако успея да се измъкна — ще откриете тайната сами. Някой ден — каза Мартин, успокоявайки дишането си. — Решавайте.

Гедарът посегна към меча над рамото си, но японецът рече нещо — не на туристически, а на гедарски и гедарът сведе глава и отстъпи назад.

— Ти няма да ни кажеш... — рече тъжно японецът.

Мартин поклати глава.

— Тогавя не им давай тайната — промърмори Матиас. — Тя трябва да бъде владяна или от някой самостоятелно, или от всички едновременно. Но не и от една-единствена раса!

Той погледна към гедарите и те кимнаха. Без да промълвят нито дума повече, златотърсачите тръгнаха напред, заобикаляйки Мартин и Ирина. Само японецът, стиснал в ръка малко узи, се обърна и каза:

— Няма да можем да ти дадем много време. Ако ни провърви — петнайсет минути.

— Трябват ми поне двайсет и четири и половина — изрече Мартин съвсем сериозно.

Японецът кимна и се скри в мъглата.

— Това е много глупаво решение — разнесе се глас от облаците. — Расата на аранките не възнамерява да властва над Вселената. След всестранното им изучаване, детонаторите ще бъдат достъпни за всички раси.

— Свежа легенда^[1]... — каза Мартин и отново хукна да бяга.

Над главите им се чу свистене и стълбове от светлосиня светлина прорязаха мъглата — сякаш „хеликоптерите“ бяха включили прожекторите си и сега се носеха над селището.

— Няма да разполагаш с двайсет и четири минути... — каза Ирина в движение.

— Да не избиха всички? — попита Мартин.

— Не, това е друго... виждала съм го на Аранк... мускулни парализатори... имахме късмет, че не ни засегнаха...

Мартин имаше други разбирания относно „късмета“, но не биваше да обяснява на Ирина какво стана. Нека аранките са уверени, че им се е паднала глупава плячка.

От небето се разнесе глас:

— Не сме склонни към излишна жестокост. Не искаме да ви се случи нищо лошо. Все още имате шанс да се предадете.

Тъкмо успяха да се измъкнат от покрайнините на селището, когато някъде високо в небето премина хеликоптер, обливащ колибите със стълб светлосиня светлина. Разнесоха се няколко изстрела — слепи, безсилни изстрели в мътното небе, — но бързо утихнаха. Мартин дори успя да забележи как падат мятащите се насам-натам златотърсачи. Някои със сигурност успяха да изскочат извън пределите на селището, но не можеха да очакват помощ от тях.

— Какво ти е нужно? — извика Ирина. — Какво?

— „Сейф“! И по-добре да е бърз!

Те прегазиха през някаква плитка рекичка, по брега на която в оскъдни пластове плодородна почва растяха местни дървета. Веднага стана ясно защо селището не се е разширило в тази посока — повърхността, изглежда, се състоеше само от скали: като се започне от малки, не по-високи от човешки ръст камъни, и се стигне до огромни канари, издигащи се до завесата на мъглата.

— Търси жалончета! — нареди Ирина. — Ето нечия пътека...

По веригата от зелено-сини жалончета те се добраха до поредното струпване от „сейфове“. Не беше много богато и едва ли носеше гръмко име.

— Бавен, бавен, бавен... — казваше Ирина, като се навеждаше над кутиите на „сейфовете“ и четеше номерата им. — Всичките са бавни! Бързите имат буква „8“ след номера.

— Ето още! — махна Мартин с ръка и те хукнаха към други жалончета, заобикалящи група сейфове. Оставаха им триста метра, когато за миг се чу бучене и колона от светлосиня светлина прониза мъглата.

— Да се разделим! — извика Ирина, но не успяха да се разделят. Колоната я закачи — със самия край на светлинното петно — и се отдалечи.

Мартин стреля във въздуха подир хеликоптера, но това беше само изблик на ярост. Когато се наведе над Ирина, тя неловко се опитваше да пълзи по камъните. Дясната половина на тялото ѝ беше парализирана.

— Май не им провървя... — прошепна девойката. Крайчецът на устната ѝ не се движеше и думите едва се разбираха. — Бягай! Направи го!

Мартин можеше да ѝ обясни, че късметът няма абсолютно нищо общо тук. Аранките имаха много добри стрелци и много добри системи за прицелване. Да сковеш бягащия враг чрез раняване на хора в редиците му е тактика, известна от хилядолетия.

— Бягай! — каза Ирина, докосвайки Мартин с лявата си ръка и той усети, че тя дърпа револвера от кобура му. — Ще ги задържа!

— Не ставай глупава! — възкликна Мартин и спря ръката ѝ. — Предай им се, разбра ли?

Той докосна устните ѝ в бърза целувка и побягна по хлъзгавия черен камък. В душата му дори нямаше озлобление. Аранките

наистина не се отличаваха с излишна жестокост. Не убиваха. Не лъжеха. Само методично и целенасочено постигаха своето.

Може би даже щяха да споделят с другите раси тайната на Талисман. Само че не вземаха предвид какво може да се случи междуременно...

Втората група „сейфове“ се оказа доста по-богата. Поне десет каменни люкове и още на първия след номера беше изписана буквата „8“.

Мартин седна до него. Успокои дишането си, извади ножа си — надеждна армейска „Оса“ — и попита в празното пространство:

— Интересно, нали? Компютрите са си компютри, но нещо не ви достига...

Доггар не отговаряше. Хеликоптерните турбини не бучаха.

Мартин се усмихна. Дори земните хеликоптери не летяха с такъв грохот. А уж транспортът на аранките беше абсолютно безшумен...

Той хвана топлинната пушка, настрои я на максимална мощност и придвижи лостчето за фокусиране, за да може лъчът да обхване колкото може по-голямо пространство.

А после в течение на двайсет секунди стреля на сляпо към мъгливото небе, където безшумно висяха хеликоптерите, очаквайки глупавият човек да разкрие на мъдрите аранки тайната на Талисман.

Забеляза три взрива и чу падането на пет апарата — при това един от тях изкънтя — дори мъглата не можа да смекчи скърцането на метала при допира му със скалите. Или защитната пяна не беше успяла да амортизира падането от голяма височина, или спасителната система се беше оказала също толкова чувствителна към попадение на топлинна пушка, както и изнесените върху пилоните двигатели.

— Е, извинявайте — каза Мартин, хвърляйки пушката, на чийто приклад беше светнало червено огънче. — Само че вие започнахте първи.

В ответната реплика на Доггар, която идваше от самата земя, имаше ярост.

— Мартине! Ако хората ми са пострадали, ще изцедя кръвта ти капка по капка!

— Благодаря, мога и сам — каза Мартин, отвъртвайки капака на сейфа.

В „сейфа“ лежеше „схемка“ — триъгълна пластина, полупрозрачна, сякаш бе от опушено стъкло. Детонатор за някаква неизвестна раса... Мартин я изхвърли.

После срязва ръката си с ножа и изцеди няколко капки кръв на дъното на каменната чаша.

[1] Цитат от пиесата на А. С. Грибоедов „От ума си тегли“ (рус. „Горе от ума“) — „Свежа легенда, но трудна за вярване“ („Свежо предание, а верится с трудом“). — Бел.прев. ↑

5.

Това не беше логика — добрата стара логика, най-добрият приятел на разума. Не беше и интуиция — сигурната патерица на разсъдъка.

А само усещане на границата между сън и реалност.

Трябваше да е така!

Всеки може да дойде и да получи всемогъществото си. Всеки трябва да носи в себе си паролата — и какво би послужило по-добре от кръвта?

От времето на първите малки богове, пред които са се кланяли най-отдавнашните ни предци. От времето на жестоките богове, толкова обичащи вкуса на кръвта.

Древната памет на човечеството е съхранявала тази истина — може би още от първото посещение на пазителите. И когато връзката между световите е била разкъсана, когато Талисман е станал недостъпен, все така се е леела кръв върху жертвениците и олтарите — в напразна молба към безмълвните небеса.

Мартин завинти каменния капак на „сейфа“. Нагласи часовника си да звънне след двайсет и четири и половина минути и легна по очи, стиснал в ръката си ремингтъна. Не знаеше дали аранките могат да следят действията му, но прекрасно разбираше, че ще се опитат да му попречат.

— Сигурен ли си, че всичко е толкова просто? — разнесе се глас откъм мъглата. При усилването на звука се губеше част от интонацията, но все пак Мартин успя да долови любопитство. Чистото любопитство на учен естествоизпитател.

— Сигурен съм — каза Мартин. — Е, какво, мир?

Доггар се засмя тъжно.

— Не мога. Ти отиде твърде далече. Не мога да кажа нищо лошо за теб, анкетата ти в нашата база данни е много положителна, но... ти не си аранк.

— Не съм аранк — съгласи се Мартин. — Извинявай.

— Нали разбираш, че няма да издържиш срещу трийсет професионалисти — продължаваше да го увещава Доггар. — Още повече, че зарядът в топлинната пушка вече трябва да е свършил.

— Ами ти провери — посъветва го Мартин. Развъртя цевта, опитвайки се да хване в оптичския прицел нещо различно от млечната пелена. По дяволите... той беше практически сляп. — Между другото, какво спомена за професионалисти? Не са ли млади учени?

— Специалистът е като мазол^[1] — отговори Доггар. — А хармонично развитата личност трябва да умее всичко. Мартине... имам едно добро предложение за теб.

— Е? — възкликна Мартин. И двамата печелеха време, а това можеше да означава само едно — към него се приближаваха невидими в мъглата хармонично развити аранки.

— Предай се. Ще ви запазим живота — на теб и на твоята жена. Временно изгнание... в някое приятно кътче на нашата планета. А когато осигурим всеобщ достъп до Талисман, ще бъдете освободени...

— Примамливо... — каза Мартин. В мъглата се появи едва забележима сянка и той я хвана на мушка.

— Е, какво решаваш?

— Не! — каза Мартин и натисна спусъка. Краткият вик го убеди, че движението не му се е привидяло.

— Какъв идиот си... — каза тъжно Доггар. — Нищо няма да постигнеш, като стреляш по моите хора.

— Улучих ли? — поинтересува се Мартин.

— Улучи — призна Доггар.

— Разбрах — каза Мартин. — А-четири!

И стреля в още една мярнала се сянка.

— Рани го — изкоментира Доггар. — Но засега не си убил никого. И все още имаш шанс.

— Защо протакаш? — възкликна Мартин, като се въртеше на място. — Не искаш да губиш хората си или не ти достига кураж?

Мъгла... навсякъде само бяла мъгла. И няколко капки кръв в „сейфа“ — с наивната надежда, че тя ще се превърне в детонатор.

— Не искам да те убивам — отговори спокойно Доггар. — Ти си ценен индивид. Добра се до тайната на Талисман. Пазителите явно се интересуват от теб... Тяхното мнение скоро ще изгуби значението си,

но все пак... Защо да унищожавам врага си, когато мога да го направя приятел?

Мартин мълчеше. Доггар, изглежда, не лъжеше — ето къде беше бедата... и колко мъчително трудно беше в такава ситуация да се стреля по общо взето нелошите аранки...

— Мога да дам заповед — продължи Доггар — и всичко тук ще пламне. Разбираш ли? Дори няма нужда да пращам момчетата си на ръкопашен бой срещу теб. Един залп от плазмомет... и те уверявам, че стрелецът буквално го сърбят ръцете!

— Тогава какво чакаш? — попита Мартин. Оставаха още дванайсет минути. Почти вечност.

Някакъв слаб шум и приглушен, неясен разговор го накара да се напрегне. После Доггар заговори доста по-весело:

— Ситуацията се промени, Мартине. Твоята жена е в ръцете ни.

— Лъжеш — каза Мартин. Нали все трябваше да каже нещо.

— Ирина-кен, кажете нещо — помоли учтиво Доггар.

— Мартине, не излизай! — разнесе се в мъглата гласът на Ирина.

— Те няма да ми направят нищо!

— Може би — каза Доггар. — Но сигурен ли е? Ти сигурна ли си?

— А това вече е гнусно! — извика Мартин. — Да вземате жена за заложник...

— Ако по този начин ще бъдат запазени два живота — защо не? — учуди се Доггар. — И така, предлагам ти да се изправиш и да тръгнеш напред. В ръцете ти не трябва да има оръжие.

Мартин затвори очи. Погали топлия камък на люка, под който узряваше детонаторът.

— Мартине! — каза Ирина.

— Тук съм — обади се той, без да отваря очи.

— Те наистина могат да те уцелят с плазмомет — каза тъжно Ирина. — „Хеликоптерът“ на Доггар е паднал върху скалите, до пропастта... много удобно.

— И какво предлагаш? — попита Мартин.

Тя се засмя.

— Обичам те! Не излизай!

Шум — съвсем лек — и настъпи тишина.

— Доггар-кен, нека Ирина да каже нещо — помоли Мартин и вдигна глава.

Доггар отговори с известно закъснение:

— Мартин-кен, наистина много съжалявам. Ирина не излъга. Ние сме на голяма височина. Тя... може би заради последствията от парализатора...

Мартин се опита да се прицели по звука. В душата му беше пусто.

— Наистина много съжалявам — повтори Доггар. — Тя скочи в пропастта. Виждам я отгук... смътно. Ако сега излезеш, ще се постареем да я вдигнем оттам. Нашата медицина...

— Тя помоли да не излизам — каза Мартин и откри огън.

Или късметът му изневери, или мъглата му пречеше да определи посоката — Доггар само въздъхна и каза:

— Много, много съжалявам...

А в следващия миг затракаха картечници.

Кой знае защо, той очакваше, че ще стрелят по него с топлинни пушки. Но или това оръжие не се ползваше с популярност сред аранките, или те бяха сметнали куршумите за по-надеждни — по камъните затрещяха откосите, като тежка лятна градушка върху ламаринен покрив. Повечето куршуми минаваха над главата му — височината, от която се стреляше, не беше чак толкова голяма — но право пред лицето му в камъка се заби тънка и дълга стрела от сребрист метал. Друга разкърти черния кристал на скалата, обсипвайки го с каменни отломки. Трета прониза лявата му ръка. Той не почувства болка, само пръстите му, сменящи пълнителя, се оказаха лепкави, окървавени.

И в този момент се стовариха мълниците.

Мартин сметна първия разряд за някакво ново оръжие, употребено от нетърпелив аранк. Над главата му като змия се завъртя бяла начупена линия, която се вряза високо в черната скала. Чу се гръм и от скалата се разнесе плътно бучене.

Вторият разряд се понесе хоризонтално над земята — красива, невиджана светлолилава мълния, простираща се от единия до другия хоризонт, сякаш бе пръстен около планетата. Замириса на озон и косата на Мартин запращя от статичното електричество.

— Какво е това? — възкликна Доггар. Картечният трясък стихна — аранките очевидно смятаха, че той е отговорен за случващото се.

И Мартин се засмя — защото си беше така.

Талисман беше заработил.

Древният завод беше получил нова програма. И беше започнал производството на нов детонатор — за хора...

Или само за него?

Мълниите станаха по-малки, затова пък сега удряха непрекъснато. Небето се покри с огнена мрежа, ревеше и се гневеше като Гръмовержеца Зевс. Черните скали заискриха с матова, дразнеща зрението светлина, мъглата стана малко по-прозрачна. Задуха вятър — рязък, но неуверен, изобщо нежелаящ да определи посоката си. От ударите на мълниите се зароди бясно въртящ се вихър, който се понесе със скоростта на експрес.

Отново затрака картечница — но някак неуверено, фалшиво, сякаш се стесняваше да мери сили с буйстващата стихия. Мартин погали каменния люк — беше горещ.

И в този момент в него се забиха едновременно три куршума. Първият пробиха ръката му при китката, заковавайки я за люка, вторият го прониза в гърба — под дясната лопатка, третият го клъвна в крака.

Много му се искаше да закрепци, но прехапа устни до кръв и се сдържа.

Нали Ирина не беше закрепяла, скачайки в пропастта — към своята седма и последна смърт...

— Ти не ни остави изход... — каза Доггар...

Мартин погледна часовника си. Доггар също следеше времето — не можеше да не го следи. Нямаше да му остави шанс да се добере до детонатора. Оставаха още четири минути...

Мълния — разклонена и разкошна, в стил барок, с финтифлюшки и завъртулки, с гроздове от кълбовидни мълнии, с проблясващи сини огньовете, разлетели се като птици из небето — удари точно над главата му.

И Мартин видя много ясно как цифрите на неговия „Касио-Турист“ ускориха хода си и за миг прескочиха четири минути напред.

Тогава се засмя.

Люкът беше хлъзгав от кръвта и ръцете му се плъзгаха. Едина-единствена жалка навивка му отне повече от минута.

Преди да махне каменния капак, му се наложи да отпочине малко.

— Предай се! — долетя до него гласът на Доггар. — Твоята жена още може да бъде спасена. Стани, дори няма да те докоснем!

— Руснаците не се предават — промърмори Мартин и избута рязко люка.

На дъното на „сейфа“ потрепваше кълбо от жълто желе. От него струеше вътрешна светлина — чиста и ясна, сякаш отгоре му бе паднал лъч от истинското, земно Слънце.

Мартин хвана кълбото — то сякаш самичко се търкулна в дланта му. Детонаторът за хора се оказа топъл и мек, леко бодящ пръстите. Мартин се обърна по гръб.

Бялата мъгла над главата му кипеше. Мълнии се разклоняваха и удряха във върховете на черните скали. От време на време в мъглата се появяваха процепи и бясно въртящи се смерчове. Бодящата светлина на злата звезда се мярна в едно от разкъсванията на мъглата и го прониза в очите.

Той отвори уста и хвърли златистото кълбо върху езика си.

По гърлото му се спусна топла вълна.

— Мартине, даваме ти три секунди! Едно!

Най-лошото беше, че не знаеше колко бързо ще подейства детонаторът. Ден, час? Дори и минута да беше...

— Иринка, все не успявам... — промърмори Мартин, по тялото му премина гърч и той изведнъж видя чуждото слънце през облаците.

— Две!

Стори му се, че се обръща с вътрешностите навън — сякаш отхвърляйки неканеното угощение, протестирайки, хващайки се с всичките си инстинкти за простотата и безметежността на човешкото съществуване. Сви се, за да потисне гаденето.

— Три!

Сърцето му изтуптя глухо в гърдите — и застина. Той лежеше и гълташе жадно ненужния въздух.

А на върха на хълма се чу познато шумолене и мъглата над главата му избухна.

Отначало над него премина електромагнитна вълна. Смени всички цветове на дъгата и премина в онези части на спектъра, които на хората не беше съдено да видят. После се понесе поток от

интензивно излъчване. Мартин вдигна ръка и подложи длан под потока гама-лъчи. Усети как те барабанят по кожата му като дъжд.

Едва след това въздухът закипя и плазмата го удари.

Мартин се изправи...

... докосна Ирина, съединявайки разкъсаните тъкани, карайки сърцето ѝ да затупти, изчиствайки от тялото ѝ продуктите на разпад. Част от невроните

Библиотека, и обяснява на бившия завхоз, че разшифроването на имената в некропола е не по-продуктивно, отколкото гадаенето по птичи кости...

... сплесквайки плазмомета в идеален куб, стъпквайки го

... изплаши се...

в „душата“ от албума „The Ultra Zone“ от 1999 година, не се съдържа — и чу песента на живо...

... отхвърляйки цялото това глупаво, пламтящо, деструктивно, което

... надникна в апартамента на чичо си — той стоеше пред седнал в креслото човечец с цивилни дрехи и вдъхновено обясняваше според кои алинеи

вършееше наоколо, разтапяше камъните, опитваше се да изпепелява...

... с упрек поглеждайки в лицата на аранките и леките

на конституцията не е длъжен да отговаря на въпроси за любимия си племенник...

... отпивайки глътка студена бира в „Умрялото пони“ слушаше как виси във въздуха акордът, виртуозно изсвирен от Стив Вай в композицията „Прозорци“

все по-плътно и по-плътно, така че атомите изскърцаха недоволно...

... изплаши се...

вече бяха загинали — и той едва-едва отстъпи по оста на времето, копирайки тяхната структура и създавайки отново...

... най-накрая си изясни по какъв начин натикват в тубата трицветната паста за зъби...

ритници, придавайки им правилния вектор на движение — към Станцията на пазителите...

... намери на Небесносините далечини застаряваща, грозновата и не особено умна жена на име Галя, която за стотен път се опитваше да разкаже на пазителите нещо смислено, и тихо-тихо, за да чуе

написаният роман „Тримата мускетари“ с много сходен сюжет...
... изплаши се...

... прочете втория роман на Дочакалия приятеля — „Четиримата следователи“ — и реши да не огорчава Ди Пи с известието за отдавна деветдесет и седма година, които все не се решаваше да купи — не му се искаше да дава...

... въздъхна, установявайки, че мъничкият Гати стои срещу директора Клим, в селището Енигма на

... опита „Шато Лафит“ от деветдесет и четвърта и „Шато Тенак“ от

само нейното сърце, разказа историята за мъжа, който ден след ден стои пред московската Станция с плакат...

... огледа организма си, остана недоволен от някои неща и внесе промени...

Всичко веднага,
едновременно и
разбъркано.

Защото времето вече нямаше значение.

А после Мартин се спря и погледна в небето.

В очите на пазителите.

И чу техния глас — хор от хиляди гласове:

„Какво ще правиш сега, Мартине?“

„Не знам.“

„Ти разбра, че можеш всичко. Дори да създадеш свой собствен свят. И знаеш, че това е задънена улица. Но можеш да станеш един от нас.“

„Но аз не знам кои сте вие.“

„Тогава пожелай да узнаеш.“

И Мартин разбра, че сега знае отговора.

„Реши ли вече?“

Той пожела да стане тихо — и стана тихо. Толкова тихо, че замлъкна дори пращането на реликтовото излъчване, плаващо през пространството от момента на Сътворението.

И той се заслуша.

На мъничката планета Талисман, създадена преди петдесет и четири хиляди триста шейсет и две години, три месеца, два дни, четири часа, осем минути, пет секунди и шестнайсет неделими единици време, сред пламтящите скали стоеше бившият човек на име Мартин. И времето чакаше търпеливо той да направи избора си.

[1] Цитат на един от афоризмите на Козма Прутков: „Специалистът е като мазол, пълнотата му е едностранчива“. — Бел.прев. ↑

ЕПИЛОГ

БЯЛО

— После човекът на име Мартин наведе глава — каза Мартин. — Скалата под краката му беше разтопена и го изгаряше дори през обувките. Той тръгна към жената, която обичаше. И когато най-накрая стигна до нея, подметките на обувките му бяха прогорени.

— Тук е тъжно и самотно — каза пазителят. — Слушал съм много такива истории, пътнико.

— Мамка ти люспеста! — изкрещя Мартин и скочи на крака. — Ти се подиграваш!

Пазителят се засмя, дърпайки си от лулата. Беше едър, як пазител с лъщяща черна козина, скриваща люспите му, и с мек, успокояващ глас.

— Не ти се подигравам, шегувам се. Какво, не мога ли да се пошегувам?

— От шест часа вече ти разказвам... даже седем! — рече емоционално Мартин, сядайки обратно в креслото. — Шегички... често ли се шегувате така?

— Рядко. Но и случаят е особен.

— Ти ми отговори! — възкликна Мартин. — Край, сега е напълно явно, че ти ми отговори! Хванах те!

— Ние винаги отговаряме — рече с достойнство пазителят. — Само трябва да разбереш, че това е отговор.

Мартин кимна. Протегна ръка и пазителят сложи в нея старата му опушена лула, най-любимата, която беше оставил на Земята и изобщо не изнасяше от кабинета си.

Но не запали веднага. Първо погледна пазителя и попита:

— Какво има там? Отвъд?

Пазителят въздъхна.

— За да разбереш, си длъжен да направиш следващата крачка. Да престанеш да бъдеш разумен и да се изкачиш на следващото стъпало. А ти...

— Аз се изплаших. Както и вие... — с горчивина призна Мартин.

Пазителят поклати глава.

— Не. Ти не се изплаши. Напротив, ти беше достатъчно смел, за да се върнеш назад. А ние не се решихме. Ние взехме всичко, което можеше да ни даде разумът. Всичко, което разумът изобщо е способен да понесе.

— И пое Иля Муромец мъничко сила от богатира Святогор — каза Мартин. — Толкова, че земята да може да го удържи...

— Знам тази история — кимна пазителят.

— Това е приказка — поправи го Мартин.

— Всички приказки на света не са нещо различно от правдиви истории — отговори пазителят. — Нали знаеш — историята говори само за разказвача.

— И каква история да разкажа на своята планета? — попита Мартин.

— Разкажи истината. Разкажи, че има два пътя. Единият от тях ти дава всичко, което можеш да си пожелаеш. Вторият е нещо повече, но ти не можеш да разбереш какво.

— Аз знам какъв ще бъде изборът — каза Мартин и започна да натъпква лулата.

Пазителят поклати глава и каза:

— Сигурен ли си? Ето, дори самият ти се отказа. Между другото, защо?

— „Шато Лафит“ — отговори Мартин. — Най-обикновено вино...

Пазителят се намръщи.

— Това беше неправилно — поясни Мартин. — Разбираш ли? Твърде лесно и затова твърде безинтересно. Разбрах защо боговете на Олимп са пили само амброзия — човешките вина вече не са ги възхищавали.

— Пак не те разбрах — призна пазителят.

— Обичам живота — каза простичко Мартин. — Нека да съм сноб. Но аз обичам хубавата музика и рядкото вино, интересната музика и умния събеседник. Обичам да гледам как изгрява слънцето и как нощем океанът бие бреговете. Е, как може всичко това да се получи наведнъж? Да изпиеш всичкото вино на света на една глътка и

да прочетеш всички книги за един миг? Да придобиеш силата на бог и да си останеш с човешките мечти? Та това е каторга, а не щастие! Все едно да стоиш на огромен манеж заедно с бебета и да се гордееш, че можеш да вземеш дрънкалката на всяко от тях.

— И все пак това не е главната причина — каза пазителят.

Мартин кимна.

— Да, не е главната. Просто си се представих как бродя от планета на планета... върша велики дела... помагам на добрите и наказвам лошите... Приятно е, разбира се. А след мен започват да бродят същите такива — всемогъщи, неуязвими, безсмъртни... хора, аранки, гедари... и ние ревниво браним последните обикновени разумни, защото всичко, което имаме, е тщеславието ни и чувството за превъзходство над тях... а после започваме да беснеем от мъка...

— Струва ми се, че дори това не е основание — поклати глава пазителят. — Нали?

— Добре, теб не мога да излъжа — усмихна се Мартин. — И това не е главното. Аз от самото начало... е, когато Ирина ми разказа за еволюцията, за катаклизмите, за наказанията при спирането на развитието... усещах заблудата. Една-единствена, но огромна заблуда. Тези апокалипсиси... са прекалено разумни за сляпата природа и прекалено хаотични за надразума. Но какво общо имаме ние със законите на природата? Дали ще тичаме след мамутите, ще взривяваме атомни бомби или ще скачаме през пространството и времето — това няма да промени нищо в мирозданието. Недопустимите неща така или иначе не можем да ги направим. Ето, кажи, има ли в действителност планета, където числото „пи“ има друга стойност?

— Ти ходил ли си на училище? — попита пазителят. — Та това е константа. В нашата вселена не може да има различна стойност. Ако не ти харесва — измисли си друга математика.

Мартин се усмихна.

— Ето това е... А представи си бог, който отначало ти дава възможност да се мериш с него, а после напердашва онези, които са се осмелили да го сторят... Това не е никакъв бог. Това е самозванец, неуверен в стабилността на трона си.

— Например пазител-полубог, вкусил всемогъществото по пълната програма? — попита пазителят, после кимна. — Не ги осъждай, моля те. Нали вече знаеш каква е историята ни.

— Знам я. Затова и не ви осъждам... Та така, когато разбрах, че целият предишен апокалипсис е дело на вашите ръце... се успокоих. Нека не знам какво има там, отвъд разума. Но там е нещо съвсем друго. Нещо по-голямо. Нещо, което не взривява звезди и не запраща мълнии от небесата.

— Нали ти казах — боговете не изгарят мостове, за целта си има хора — кимна пазителят. — Някой ден на мен също ще ми се прииска да узная какво има там, отвъд. Ще ми се прииска толкова силно, че ще престана да бъда безсмъртен. Но дотогава имам хиляди години пред себе си. А ако не се уморя — и милиони.

— Хиляди, милиони... Какво е това в сравнение с вечността? — Мартин се изправи. — Мога ли да отида на Земята?

— Разбира се. Можеш да отидеш където пожелаеш. — Пазителят се замисли и добави тържествено: — Между другото за теб вече не е задължително да измисляш истории.

— Нищо, вече съм свикнал да си плащам за минаването — каза Мартин. — Довиждане.

— До следващия път — кимна пазителят. — Да.

— Какво „да“.

— Нали искаше да попиташ разказала ли е вече Ирина историята си или още не? Разказа я отдавна. Тя е на втория етаж, в шеста стая.

Мартин се усмихна и излезе.

* * *

Денят беше горещ и ослепително слънчев. Мартин даже ахна, когато излезе от Станцията.

— Сигурен ли си, че сме в Москва, а не във Франция? — попита Ирина, примижавайки.

— Сигурен съм — каза Мартин, улавяйки с поглед колата на Юрий Сергеевич. — Горкичкият... той дори няма климатик... Това се отнасяше за един познат таксиджия.

— Хайде, хайде — обади се недоверчиво Ирина. Минаха през пропускателния пункт и Мартин тръгна уверено към колата на подполковника. Юрий Сергеевич седеше зад волана — потен, зачервен, с разкопчана карирана риза. И гледаше към него хем

нетърпеливо, хем покорно. Мартин чак съжали, че в краткия миг на всезнание не си беше изяснил категорично какво знае гебеецът и за какво дори не се досеща. Разбира ли кой може да е дошъл на Земята в неговия облик? Чакал ли е това с безнадеждна обреченост — „не най-лошият вариант“ — или се е утешавал с илюзиите за библейските вселенски знания, ключът за които ще му достави новоизпеченият майор?

— Здравсти — каза Мартин и стисна влажната му ръка. — Вкъщи. Юрий Сергеевич преглътна, но се зае да пали колата. Прегретият двигател откликна неохотно.

— Мартине — попита го полугласно Ирина, — не те ли е страх? Стори му се, че Юрий Сергеевич е наострил уши, стараейки се да не пропусне нито дума.

— Че от какво може да ни е страх? — попита Мартин.

— От следващия, който намери ключа за Талисман — каза сериозно Ирина. — Да, ти се отказа... но ако следващият е обикновена отрепка, мечтаеща за всемогъщество?

Мартин намигна на Юрий Сергеевич в огледалото за задно виждане и каза:

— Ира, нещата не са толкова прости. Когато преди хиляди години пазителите са намерили Талисман... какво, не ще ли да пали?

Юрий Сергеевич потрепна, натисна педала и излезе от паркинга. Мартин заговори по-високо:

— Когато пазителите са намерили Талисман, планетата вече е била използвана от минимум две раси. Между другото и двете са напълно нехуманоидни по природа... и май се досещам защо. Във Вселената по това време просто не е имало условия за органичен живот. Пазителите изпаднали във възторг от неочаквания подарък. Дори не се запитали къде са предшествениците им. Та нали пазителите също вървели по този път — да използват максимално това, което им дава разумът, и да отложат максимално следващия еволюционен скок. Настроили Талисман към себе си, придобили всемогъщество и едва тогава разбрали къде е уловката. Всемогъществото превишавало потребностите на обикновения разум. Разумът просто нямало какво да прави с новите възможности! Навярно повечето осъзнали това много бързо и...

— И измрели — каза Ирина.

— Преминали на следващото стъпало. Впрочем, от наша гледна точка двете неща са едно и също. А малцинството — иска ми се да вярвам, че е било малцинство — започнало да лудува. Да си играе на богове, да воюва по малко, да пътешества, да задоволява любопитството си... забележи, не жаждата за знания, а само обикновеното животинско любопитство.

— Това, за което ти говорех, така ли? — попита Ирина. — Знаеш ли, аз разбрах. Та това не са потребности на разума. Това е предишната степен. Инстинктите! Да си най-красивият, най-могъщият, всички да те обичат и да се страхуват от теб... Мартине, аз наистина исках това!

Колата кривна от пътя, Юрий Сергеевич изруга и утихна, вкопчен в кормилото.

Мартин се усмихна, гледайки Ирина.

— Браво, умница. Наистина инстинктите. Това е шокът на човека, докоснат от Божието дихание. Почти е невъзможно да си останеш предишният... Или политаш към небето, или се сгромолясваш в мръсотията. Винаги ще се намерят и едните, и другите. Ето тогава светът се е разтърсил. Ето тогава са рухнали цивилизациите и се е разпаднала първата транспортна мрежа на пазителите. Стотици светове, във всеки от които полуразумни божества правят каквото си искат... първата им работа е била да унищожат транспортната мрежа, за да не се плодят конкуренти. Стотици светове със своя мъничък Олимп и със своите мънички богове... И върналите се обратно на родната си планета пазители-средняци, обединили съзнанията си в единен разум, що-годе способен да използва новата сила. Онези, които не са били готови за понататъшна еволюция, но и не са пожелали да отстъпят назад, към инстинктите. И едва когато полубожествата се кротнали — някои прозрели достатъчно, за да преминат на следващото стъпало, а други просто изгубили смисъла на съществуването си и изчезнали, — едва тогава пазителите повторили опита си. Върнали се в световите, които вече били изпепелени от първите опити с всемогъществото. Там, където имало предания за вавилонски кули и за наказанията, които следват, ако се опиташ да станеш бог. В световите, някои от които панически се бояли от самата мисъл за развитие.

— Ако това се повтори? — попита Ирина. — Не е ли все едно от кого ще си изпатиш — от истински Бог или от побъркан полубог?

— Нещата не са толкова прости. — Мартин я хвана за ръката. — Ти какво си мислиш, че аз съм бил първият, който е проумял Талисман за всичките тези години? Пазителите са си направили своите изводи. Сега Талисман работи с всеки претендент индивидуално. Тези, които не са дорасли, не получават детонатора. Който иска, може да извърви пътя си. Да реши за какво му е даден разумът. Кое в него е повече — човешкото или животинското. И да приеме резултата. Не си струваше да воювам с аранките... Гледайте в пътя, моля, ето там живея!... Те така или иначе нямаше да получат нищо от сейфа.

— Но нали ти самият получи детонатора? Получи го, макар и да се отказа от него?

Мартин сви рамене.

— Навярно понякога ти го дават именно за да можеш да се откажеш. Ще дойдеш ли с мен, Иринка?

— Вкъщи ще ме убият — каза девойката виновно.

Мартин се усмихна.

— Вече трябва да свикват. Ще им се обадиш, ще ги успокоиш. Ще кажеш, че си се върнала на Земята.

— Къде „на Земята“?

— При годеника си — изгърси Мартин и си прехапа езика.

— Това трябва да се обмисли — каза мрачно Ирина. — Твърде е неочаквано.

— Наистина ли?

— Ирина Ернестовна — каза Юрий Сергеевич, без да се обръща, — нека наистина ви откарам вкъщи. На вашия потенциален годеник така или иначе ще му се наложи да седне да пише доклад.

— А устният доклад, който той така непринудено изнесе, не се ли записва? — усмихна се Ирина. — Мартине, ще си отида до вкъщи. Ако ми се развикат — ще избягам при теб. Или на Талисман, за да стана велика и ужасна...

— Засега не си струва да го правиш — не се сдържа Мартин и излезе от колата. — Почакай поне четирийсет години.

Всеки възпитан човек знае, че да навестваш възрастните си роднини е не само отегчително главоболие, но отчасти и приятно занимание. Особено ако възрастният роднина още не е изгубил своя

вкус към живота и редува оплакванията за лошото си здраве със спомени за някогашни подвизи.

— Намерил с какво да се гордее — каза чичото на Мартин, появявайки се от кухнята с тиган в ръка. — Виж го ти, ходил в друг свят...

Мартин подуши аромата на свинското с винен сос, запечено за необходимото време с червено вино — при това преди махането от огъня не бива да се забравя да се долее още винце на мястото на изпарилото се.

— Аз всъщност не се гордея... — отвърна Мартин.

— Тогава не се гордей! — нареди чичо му. — Турист... ясна работа, сега това е лесно. А да беше опитал в съветски времена да отидеш в България! Да извадиш всички справки, да докажеш, че не смяташ да се добереш до Турция с плуване... Ето това е истинско приключение!

Мартин имаше смътни спомени, че процедурата за посещаване на България в съветски времена не е била толкова сложна. Но не взе да спори, а изрече дипломатично, макар и банално:

— Всяко време си има своите приключения. А ти не смяташ ли да отидеш някъде?

— На моите години може да се готвя само за едно място — каза кисело чичо му. — Виното е в хладилника, донеси го...

Когато Мартин се върна с две бутилки молдовско каберне — през последните години или лозите в Молдова бяха станали по-хубави, или производителите — по-умели, но започнаха да се появяват наистина изпипани вина, с добро съдържание на алкохол и стабилен вкус, — чичо му седеше зад масата, изпънат като щик, и държеше в ръце „Гарнел-Чистякова“.

— Чел ли си я? — попита придирчиво той, размахвайки енциклопедията.

— Какво... да, случвало се е — предпазливо отвърна Мартин.

— Разправяш, че си бил на Библиотека... — Чичо му прелистваше раздърпаното томче. — Що за глупост... намерил за какво да хаби истории! Гробището си е гробище и в Галактиката... Тепърва ще лежим в него колкото си искаме. Ето какво... — Той се намръщи и призна: — Платиха ми пенсията, но нямам намерение да препускам из тризвездните хотели като студент... Не, не се обаждай!

Не възнамерявам и да обирам племенника си на стари години. Избрах си тук една планета, ето това е наистина интересно.

Мартин погледна отворената страница и не каза нищо.

— „Талисман! — прочете изразително чичо му. — Получила е наименованието си след откриването на така наречените сейфове — обекти с неизвестна природа, в които периодично се намират артефакти от три възможни вида — пурпурен пращец, «спиралки» и «схемички»... Така... Всичко това са глупости... „Планетата е покрита с двестаметров слой плътна мъгла със сложна структура“. Това е дори добре! По това време и в Москва има предостатъчно слънце. Ще взема със себе си за търговия разни деликатеси, тютюн, нови вестници, патрони... ще взема подправки... младежта не разбира, но подправките още в средновековието са били по-скъпи от златото!

— Чичо, но защо точно там? — попита Мартин, докато наливаше вино в чашите.

Чичо му за миг се замисли, разсипвайки свинското в чиниите. Най-накрая каза с леко смущение:

— Даже не знам... Привлича ме...

За миг на Мартин му стана студено и тъжно. Както се чувства всеки, който осъзнава, че раздялата му с някой близък е неизбежна. Но намери в себе си сили да се усмихне и да каже:

— Щом те привлича... значи трябва.

— Може би ще се присъединиш? — попита чичо му смутено.

— Не сега. Някога по-късно — непременно. А ти кога смяташ да тръгнеш за Талисман?

Чичо му се замисли, опитвайки от виното. Кимна със задоволство и каза:

— След месец-два. Наесен.

— Добре — каза Мартин.

И си наля още вино — та нали всеки ловец, независимо дали е ловец на глави, или ловец на житейски удоволствия, твърдо знае — няма нищо по-хубаво от дома, където някой ден непременно се завръщаш.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.